

An Gníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil
<http://eea.europa.eu/>

Comhshaol na hEorpa 2025 -
Príomhthuarascáil

**Comhshaol agus aeráid na hEorpa:
eolas ar mhaithe le hathléimneacht,
rathúnas agus inbhuanaitheacht**

An Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil
Kongens Nytorv 6
1050 Cóbanhávan K
an Danmhairg
Teil.: +45 33 36 71 00
An Gréasán: eea.europa.eu
Fiosrúcháin: eea.europa.eu/enquiries

Fógra dlíthiúil

Ní gá go léiríonn ábhar an fhoilseacháin seo tuairimí oifigiúla an Choimisiúin Eorpaigh ná institiúidí eile an Aontais Eorpaigh. Níl an Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil ná aon duine nó cuideachta atá ag gníomhú thar ceann na Gníomhaireachta freagrach as an úsáid a d'fhéadfaí a bhaint as an bhfaisnéis atá sa tuarascáil seo.

Fógra Brexit

Féadfaidh táirgí, suíomhanna gréasáin agus seirbhísí LEE tagairt a dhéanamh do thaighde a rinneadh roimh tharraingt siar na Ríochta Aontaithe as an Aontas Eorpach. De ghnáth, míneofar taighde agus sonraí a bhaineann leis an Ríocht Aontaithe trí úsáid a bhaint as téarmaíocht amhail: "AE-27 agus an Ríocht Aontaithe" nó "LEE-32 agus an Ríocht Aontaithe". Déanfar eisceachtaí ar an gcur chuige sin a shoiléiriú i gcomhthéacs a n-úsáide.

Fógra cóipchirt

© An Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil, 2025

Foilsítear an foilseachán seo faoi cheadúnas Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>). Ciallaíonn sé sin gur féidir é a athúsáid gan cead a fháil roimh ré, saor in aisce, chun críocha tráchtála nó neamhtráchtála, ar choinníoll go n-aithnítear gurb é EEA foinse bhunaidh an ábhair agus nach ndéantar brí nó teachtaireacht bhunaidh an ábhair a shaobhadh. Chun eilimintí nach bhfuil faoi úinéireacht na Gníomhaireachta Eorpaí Comhshaoil a úsáid nó a atáirgeadh, d'fhéadfadh sé gur ghá cead a lorg go díreach ó na sealbhóirí cirt faoi seach.

Tá tuilleadh eolais faoin Aontas Eorpach ar fáil ar https://european-union.europa.eu/index_en.

Lucsamburg: Oifig Foilseachán an Aontais Eorpaigh, 2025
ISBN 978-92-9480-731-1
ISSN 1977-8449
doi:10.2800/3817344

Dearadh an chlúdaigh: LEE
Grianghraf clúdaigh: © EEA
Leagan Amach: Eworx/EEA
=====

Inneachar

Réamhrá.....	5
Eolas faoi <i>chomhshaol na hEorpa 2025</i>	6
Achoimre feidhmiúcháin.....	8
1 Athléimneacht na hEorpa a fhorbairt i ndomhan éagobhsaí.....	21
1.1 Freagairt na hEorpa ar an éagobhsaíocht sa tírdhreach geopholaitiúil.....	21
1.2 An comhshaol a chosaint chun rathúnas inbhuanaithe, iomaíochas, slándáil agus cáilíocht saoil a chinntiú.....	23
1.3 Brúnna gan fasach ar chórais tacaíochta beatha an Domhain.....	31
1.4 Costais eacnamaíocha an athraithe aeráide, chailliúint na bithéagsúlachta agus an truaillithe.....	36
1.5 Córais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa a chlaohlú.....	44
2 An creat beartais Eorpach atá ag teacht chun cinn.....	45
2.1 Ag breathnú chun cinn — an Compás Iomaíochais.....	45
2.2 An Comhaontú Glas don Eoraip.....	53
2.3 Cur chun feidhme chun costais a laghdú agus cothrom iomaíochta a bhaint amach.....	59
2.4 Ról domhanda an Aontais maidir leis an gcomhshaol agus leis an aeráid.....	59
3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas.....	62
Réamhrá.....	63
3.1 Bithéagsúlacht agus éiceachórais.....	64
3.2 Maolú ar an athrú aeráide agus oiriúnú don athrú sin.....	83
3.3 Truailliú agus sláinte an chomhshaoil.....	107
4 An dinimic idir ár ngeilleagar agus ár n-acmhainní nádúrtha a bhainistiú.....	127
4.1 Tosaíochtaí iomaíocha le haghaidh acmhainní nádúrtha.....	128
4.2 An cás maidir le ciorclaíocht: dul chun cinn i dtreo geilleagar ciorclach san Eoraip.....	146
5 Chun freastal ar riachtanais na ndaoine: Córais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa.....	163
5.1 Fuinneamh córas.....	166
5.2 Córas soghluaisteachta.....	175
5.4 Córas bia.....	191
5.5 Córas timpeallachta tógtha.....	205
6 Cúis dóchais: luamháin an athraithe chlaohlaitheigh.....	209
Réamhrá.....	210
6.1 Luamháin bheartais le haghaidh athrú claochlaitheach.....	212
6.2 Luamháin shoch-theicneolaíocha le haghaidh athrú claochlaitheach.....	222
6.3 Luamháin eacnamaíocha le haghaidh athrú claochlaitheach.....	252
6.4 Saibhreas nádúrtha na hEorpa a dhaingniú chun saol sláintiúil rathúil a chur ar fáil.....	265
Barúlacha.....	266
Liosta acrainmneacha.....	267
Nóta maidir le comhshónna airgeadaíochta agus ríomhanna díbhóiscithe.....	270
Tagairtí.....	271

Doiciméad a d'ullmhaigh Pierre Dieumegard don [Eoraip-Daonlathas-Éisperanto](#)

Is é cuspóir an doiciméid "sealadach" seo cur ar chumas níos mó daoine san Aontas Eorpach a bheith ar an eolas faoi dhoiciméid a tháirgeann an tAontas Eorpach (agus a mhaoinítear lena gcánacha).

Mura bhfuil aon aistriúchán ann, eisiatarsaoránaighón díospóireacht.

Ní [raibh andoiciméadseoann](#) ach i mBéarla, i [gcomhadpdf](#). Ón gcomhad tosaigh, chruthaíomar comhad odt, a d'ullmhaigh bogearraí Oifig Libre, le haghaidh aistriúchán meaisín go teangacha eile. Tá na torthaí [ar fáil anoisí ngach teanga oifigiúil](#).

Tá sé inmhianaithe go nglacfaidh riarachán an Aontais aistriúchán ar dhoiciméid thábhachtacha chuige féin. Ní dlíthe agus rialacháin amháin atá i gceist le 'doiciméid thábhachtacha', ach freisin an fhaisnéis thábhachtach is gá chun cinntí eolasacha a dhéanamh le chéile.

Chun ár dtodhchaí choiteann a phlé le chéile, agus chun aistriúcháin iontaofa a chumasú, bheadh an teanga idirnáisiúnta Esperanto an-úsáideach mar gheall ar a simplíocht, a rialtacht agus a cruinneas.

Déan teagmháil linn:

[Kontakto \(europokune.eu\)](mailto:kontakto@europokune.eu)

<https://e-d-e.org/-Kontakti-EDE>

Réamhrá

Agus muid ag bogadh isteach sa stráice deiridh de Chlár Oibre 2030 don Fhorbairt Inbhuanaithe, feicimid cur isteach as cuimse agus castacht mhéadaitheach ar fud an domhain. Tá an aeráid atá ag athrú go feiceálach, suaitheadh teicneolaíochta, ilroinnt gheopholaitiúil, mar aon le coibhleadhachtaí san Úcráin agus in áiteanna eile, ag tástáil bhunchloch an chomhair idirnáisiúnta agus na hathléimneachta infíre.

Mar thoradh air sin, tá an tslándáil, an ullmhacht agus an t-iomaíochas chun tosaigh i gclár oibre straitéiseach na hEorpa. Mar a léirítear sa tuarascáil seo, tá gach ceann de na tosaíochtaí sin fite fuaite le hinbhuanaitheacht chomhshaoil.

D'ainneoin uaillmhian chlaochlaitheach an Chomhaontaithe Ghlais don Eoraip, arb ionann é agus athrú paraidíme ó thaobh reachtaíocht chomhshaoil agus creataí beartais de, tá treochtaí bunúsacha inbhuanaitheachta fós gan athrú den chuid is mó. Tá an t-ionú maidir le gníomhaíocht fhóinteach ag cúngú, agus tá iarmhairtí na moille ag éirí níos inláimhsithe. Táimid ag druidim le pointí iompaithe — ní hamháin in éiceachórais, ach freisin sna córais shóisialta agus eacnamaíocha atá mar bhonn agus mar thaca ag ár sochaithe.

Chun uaillmhianta an Chomhaontaithe Ghlais don Eoraip a bhaint amach, ní hamháin go bhfuil gá le toil pholaitiúil, ach tá gá freisin le hacmhainneacht institiúideach, rannpháirtíocht shocharaíoch, agus tiomantas don chinnteoireacht fhianaisebhunaithe. Tá freagairtí comhtháite de dhíth ar an Eoraip a léiríonn idirnasacht na haeráide, an chomhshaoil, an gheilleagair, na sláinte agus na slándála.

I dtréimhse ina bhfuil mífhaisnéis faoi bhláth, tá fírinní malartacha agus muinín as údarais phoiblí ag laghdú, sonraí eolaíocha, eolas agus faireachán níos tábhachtaí ná riamh, chun dul chun cinn a rianú, bearnaí a shainaithint, agus ceartúcháin ar chúrsaí a threorú. Is léiriú é comhshaoil na hEorpa 2025 ar an ngá sin. Tugann sé measúnú cuimsitheach ar staid agus ar ionchas comhshaoil na hEorpa, le struchtúr agus cur chuige nua a fhreagraíonn do réaltachtaí an lae inniu.

Tá an seachtú heagrán seo mar thoradh ar chomhoibriú domhain leis na 38 mballstát LEE go léir. Tugaimid aitheantas do rannchuidiú ár líonra tíortha Eionet agus ár Lárionad Téamach Eorpach — le chéile, táimid in áit uathúil chun eolas iontaofa uile-Eorpach a chur ar fáil. Gabhaimid buíochas freisin leis an iliomad páirtithe leasmhara a chuaigh i dteagmháil linn le linn an phróisis seo, ag saibhriú na tuarascála le peirspictíochtaí agus saineolas éagsúil.

Is é an dóchas atá againn go sroichfidh timpeallacht na hEorpa 2025 a lucht féachana agus a lucht éisteachta: Lucht ceaptha beartas an Aontais, gníomhaithe náisiúnta agus réigiúnacha, an tsochaí shibhialta agus saoránaigh. Le linn na tréimhse éiginnte seo, ba cheart go bhfeidhmeodh sé mar bhonn eolais láidir agus mar chatalaíoch don ghníomhaíocht phráinneach is gá chun bogadh níos gaire dár bhfís chomhroinnte — chun maireachtáil go maith, laistigh de theorainneacha ár bpláinéid. Is fúinne atá sé an todhchaí a mhúnlú.

Leena Ylä-Mononen

Stiúrthóir Feidhmiúcháin

An Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil

Eolas faoi *chomhshaol na hEorpa 2025*

Gach 5 bliana, mar a shainordaítear ina rialachán bunaidh, foilsíonn an Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil (EEA) a táirge suaitheanta ar staid chomhshaol na hEorpa (ar a dtugtaí SOER roimhe seo). Cuireann sé measúnú cuimsitheach trasearnála ar an gcomhshaol, ar an aeráid agus ar an inbhuanaitheacht san Eoraip ar fáil do chinnteoirí ar an leibhéal Eorpach, ar an leibhéal náisiúnta, ar an leibhéal réigiúnach agus ar an leibhéal áitiúil, agus don phobal i gcoitinne.

Baineann comhshaol na hEorpa 2025 leas as an bhfianaise eolaíoch is déanaí agus tá na sonraí is cuimsithí maidir leis an gcomhshaol, an aeráid agus an inbhuanaitheacht atá ar fáil san Eoraip mar bhonn taca leis. Tagann na sonraí ó 38 dtír (an tAontas Eorpach (AE) agus tíortha nach bhfuil san Aontas), agus rinne EEA dearbhú cáilíochta agus bailíochtú orthu. Bunaithe ar an mbunús *láidir iontaofa sin, Comhshaol na hEorpa 2025*:

- cuirtear treochtaí san am a chuaigh thart i láthair agus tugtar ionchais maidir le raon leathan ábhar comhshaoil agus aeráide;
- ag cur béim ar phríomhbhrúnna agus ar phríomhspreagthaí an athraithe;
- tarraingíonn sí aird ar dhúshláin agus ar shaincheisteanna atá ag teacht chun cinn; agus
- tugann sé léargais agus cás-staidéir ar fhreagairtí féideartha ar dhúshláin inbhuanaitheachta na hEorpa.

Is é Comhshaol na hEorpa 2025 an seachtú heagrán ó 1995 i leith. Tá sé bunaithe ar phríomhfhoilseacháin eile a d'fhoilsigh [EEA le déanaí, agus tá sé ailínithe go hiomlán leo, amhail *Accelerating the circular economy in Europe*, *European Climate Risk Assessment*, *Europe's state of water*, *Zero pollution monitoring and outlook*, *Monitoring report on progress towards the 8th EAP objectives*, *Renewables, electrification and flexibility — For a competitive EU energy system transformation by 2030*, *Sustainability of Europe's mobility systems*, and *Trends and projections in Europe* \[An geilleagar ciorclach san Eoraip a luathú, Measúnú Eorpach ar Rioscaí Aeráide, staid uiscena hEorpa, faireachán agus ionchas maidir le truailliú, Tuarascáil faireacháin ar an dul chun cinn i dtreo chuspóirí an 8ú CGC, Fuinneamh In-athnuaite, leictriú agus solúbthacht — Le haghaidh claochlú iomaíoch ar chóras fuinnimh an Aontais faoi 2030, Inbhuanaitheacht chórais soghluaisteachta na hEorpa, agus Treochtaí agus réamh-mheastacháin san Eoraip\]](#).

Tá trí phríomhchuid i dTimpeallacht na hEorpa 2025:

- Soláthraítear i seisiúin faisnéise théamacha forléargais ghonta agus inchomparáide ar threochtaí roimhe seo, agus ar ionchais go dtí 2030. Áirítear orthu freisin measúnuithe ar ionchais maidir le spriocanna beartais an Aontais a bhaint amach le haghaidh 35 ábhar a bhaineann leis an gcomhshaol agus leis an aeráid, chomh maith le cumasóirí le haghaidh claochlú glas.
- Soláthraíonn [próifílí tíre](#) measúnuithe gonta ar leibhéal na tíre arna scríobh ag na tíortha féin. Díríonn siad ar phríomhthreochtaí náisiúnta maidir leis an gcomhshaol agus leis an aeráid, ar fhorbairtí socheachnamaíocha agus ar athruithe i ndáil le fuinneamh, soghluaisteacht agus bia. Tá na próifílí tíre comhfhobartha ag EEA agus ag a Líonra Eorpach um Fhaisnéis agus um Fhaire ar an gComhshaol (Eionet) agus tá siad bunaithe ar 20 táscaire LEE nó Eurostat atá bunaithe agus tá seiceáil fíricí déanta ag EEA orthu. Ní measúnú iad ar dhul chun cinn an EEA nó an Choimisiúin Eorpaigh (CE) ach measúnú arna dhreachtú ag na tíortha ar a bpríomhthreochtaí maidir le hinbhuanaitheacht, na dúshláin a bhaineann leo agus na bearta atá á nglacadh acu. Dá réir sin, comhlánaíonn siad [tuarascálacha tíre 2025 an Athbheithnithe ar Chur Chun Feidhme an Bheartais Comhshaoil](#) a d'ullmhaigh an Coimisiún.
- **An tuarascáil seo**, Comhshaol agus aeráid na hEorpa: *le heolas ar athléimneacht, rathúnas agus inbhuanaitheacht*, tugtar tuiscint dhinimiciúil ar an gcaoi a

bhfreastalaíonn an comhshaol agus an aeráid ar riachtanais daoine, rud atá fréamhaithe i bhfíseanna an Aontais d'Eoraip inbhuanaithe faoi 2050. Cuireann sé chaibidil leis an bhforbheathnú ar threochtaí agus ionchais roimhe seo maidir le dul chun cinn sna seisiúin faisnéise théamacha.

- **I gCaibidil 1 'Athléimneacht na hEorpa a chothú i ndomhan éagobhsaí'**, tugtar isteach na dúshláin a bhaineann leis an mbrú nach bhfacthas a leithéid riamh roimhe seo ar chórais tacaíochta beatha an Domhain in éineacht le réabadh geopholaitiúil. Cumhdaítear leis freagairtí an Aontais ar na dúshláin sin agus leagtar béim ann ar a phráinní atá sé ár bpríomhchórais táirgthe agus tomhaltais a athrú ó bhonn.
- **I gCaibidil 2 'An creat beartais Eorpach atá ag teacht chun cinn'**, déantar cur síos ar an struchtúr beartais atá ann faoi láthair arb é is aidhm dó claochlú cothrom glas a bhaint amach. Díríonn sé ar thosaíochtaí polaitiúla reatha agus ar mhianta an Choimisiúin, chomh maith le forléargas a thabhairt ar an reachtaíocht chomhshaoil agus aeráide a comhaontaíodh roimhe seo faoin gComhaontú Glas don Eoraip (EGD).
- **Caibidil 3 'Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas'** measúnú ar staid reatha an chomhshaoil agus na haeráide san Eoraip lena n-áirítear measúnú ar threochtaí, ionchais agus dul chun cinn san am a chuaigh thart i dtreo spriocanna beartais. Tá an measúnú bunaithe ar thrí bhloc inneachair: éiceachórais agus bithéagsúlacht, maolú ar an athrú aeráide agus oiriúnú don athrú sin, agus truailliú agus sláinte an chomhshaoil.
- **Caibidil 4 "An dinimic idir ár ngeilleagar agus ár n-acmhainní nádúrtha a bhainistiú"** ina ndéantar iniúchadh ar thosaíochtaí iomaíocha le haghaidh acmhainní nádúrtha san Eoraip agus béim á leagan ar thalamh, ar uisce agus ar amhábhair, agus ar an gcaoi a bhfuil siad sin mar bhunús do gheilleagar agus do shochaí athléimneach. Déantar measúnú inti freisin ar an dul chun cinn i dtreo geilleagar ciorclach ina ndéantar tomhaltas acmhainní an Aontais a dhíchúpláil ón bhfás eacnamaíoch.
- **Caibidil 5 'Riachtanais daoine a chomhlíonadh: Déantar iniúchadh i gcórais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa ar phríomhchórais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa — bia, fuinneamh, soghluaisteacht, an timpeallacht thógtha agus tionscal — maidir leis an dul chun cinn atá déanta chun na córais sin a chlaochlú i dtreo na hinbhuanaitheachta agus i ndáil leis na dúshláin atá fós ann. Léirítear é seo trí raon samplaí ó gach ballstát den LEE.**
- **Caibidil 6 'Cúis dóchais: le luamháin an athraithe chlaochlaithaigh'**, cuirtear san áireamh réimse luamhán le haghaidh athraithe — luamháin bheartais, leibhéil shoch-theicneolaíocha agus luamháin eacnamaíocha — agus léirítear conas is féidir le tionscnaimh agus gníomhaíochtaí a chuirtear i bhfeidhm go rathúil ar fud Bhallstáit LEE dul chun cinn i dtreo na hinbhuanaitheachta a chumasú agus dlús a chur leis an dul chun cinn sin. Is iad na gnéithe a chumhdaítear an ról atá ag cur chun feidhme agus comhleanúnachas beartais; nuálaíocht; maoiniú; scileanna agus poist; agus rialachas.

Achoimre feidhmiúcháin

Bíonn aimsir chorrach roimh mhuintir na hEorpa. Tá an iliomad géarchéimeanna eacnamaíocha, sóisialta, geopholaitiúla agus comhshaoil ag teacht le chéile chun rioscaí sistéamacha a chruthú dár modh maireachtála. Tá an Eoraip ag téamh dhá uair chomh tapa leis an meán domhanda, agus tá tionchar ag teagmhais adhairsire atá á spreagadh ag an athrú aeráide ar shaol daoine ar fud na hEorpa sa lá atá inniu ann. Ag an am céanna, tá athrú seismeach tagtha ar réaltachtaí polaitiúla ar fud an domhain, agus dhírigh cogadh foghach na Rúise i gcoinne na hUcráine agus coinbhleachtaí armtha eile intinn agus infheistíochtaí ar chosaint agus ar shlándáil.

D'fhreagair an tAontas Eorpach (AE) don chomhthéacs domhanda luaineach neamhchinnte sin trína chreat beartais straitéiseach go 2029 — an [Compás Iomaíochais](#). Tá gnéithe láidre comhshaoil agus aeráide ag baint leis na trí réimse gníomhaíochta a leagtar amach sa chompás — nuálaíocht, dícharbónú agus slándáil — agus is príomhthosaíochtaí iad an tionsclaíocht ghlan, claochlú an chórais fuinnimh, an geilleagar ciorclach agus spleáchais ar allmhairí a laghdú.

Go deimhin, tá an Eoraip ag brath go criticiúil ar acmhainní nádúrtha don tslándáil eacnamaíoch, a bhfuil an t-athrú aeráide agus díghrádú an chomhshaoil ina mbagairt dhíreach orthu. Trínár n-acmhainní nádúrtha a chosaint, an t-athrú aeráide a mhaolú agus oiriúnú dó, agus truailliú a laghdú, cothófar athléimneacht feidhmeanna sochaíocha ríthábhachtacha a bhraitheann ar an dúlra, amhail slándáil bia, uisce óil agus cosaintí tuilte. Aithnítear [i Straitéis an Aontais Eorpaigh um Ullmhacht](#) go bhféadfadh rioscaí a bheith ann do chascáidí idir na réimsí nádúrtha, sóisialta agus polaitiúla i gcomhthéacs teagmhais adhairsire, tubaistí de dheasca an duine agus géarchéimeanna geopholaitiúla. Ní mór don Eoraip cloí lena huaillmhianta glasa agus na beartais chomhshaoil agus aeráide a comhaontaíodh faoin [gComhaontú Glas don Eoraip](#) (EGD) a chur chun feidhme chun a fíis fhadtéarmach a bhaint amach maidir le 'mairachtáil go maith laistigh de theorainneacha ár bpláinéid'.

Sa chomhthéacs sin, is é *comhshaol na hEorpa 2025* an léargas is cuimsithí ar an gcomhshaol, ar an aeráid agus ar an inbhuanaitheacht atá ar fáil san Eoraip, ag tógáil ar shonraí ó 38 dtír. Déantar achoimre i bhFíor ES.1 ar thorthaí an mheasúnaithe chuimsithigh sin.

Ar an iomlán, tá dul chun cinn tábhachtach á dhéanamh laistigh de mhaolú ar an athrú aeráide, agus tá dul chun cinn measctha á dhéanamh maidir le truailliú a laghdú agus aistriú i dtreo an gheilleagair chiorclaigh. Is ann do na dúshláin is mó maidir le cailliúint na bithéagsúlachta agus díghrádú na n-éiceachóras a laghdú, chomh maith le dul in oiriúint do dhlús a chur leis an athrú aeráide. Mar sin féin, is cúis dóchais é an dul chun cinn maidir le raon tosca lena gcumasaítear an t-aistriú i dtreo na hinbhuanaitheachta – amhail an nuálaíocht, an fhostaíocht ghlas agus an t-airgeadas inbhuanaithe.

Leis an achoimre feidhmiúcháin seo, díphacáiltear na príomhthreochtaí sin agus leagtar béim ar léargais ó na trí tháirge i dtimpeallacht na hEorpa 2025; na 35 sheisiún faisnéise théamacha; na 38 bpróifíl tíre; agus an tuarascáil seo.

Tá an bhithéagsúlacht ag laghdú ar fud na n-éiceachóras talún, fionnuisce agus muirí san Eoraip mar gheall ar bhrúnna leanúnacha arna spreagadh ag patrúin neamh-inbhuanaithe táirgthe agus tomhaltais, go háirithe an córas bia. I measc na bpríomhbhrúnna tá athruithe ar úsáid talún agus farraige, róshaothrú acmhainní nádúrtha, truailliú agus speicis choimhthíocha ionracha, chomh maith le tionchair an athraithe aeráide atá ag éirí níos tromchúisí.

Tá níos mó ná 80 % de ghnáthóga faoi chosaint i ndrochstaid nó i ndrochstaid, agus tá 60-70 % d'ithreacha díghrádaithe. I dtéarmaí treochtaí roimhe seo, níor baineadh amach sprioc 2020 de Straitéis Bhithéagsúlachta an Aontais — cailliúint na bithéagsúlachta a stopadh agus a aisiompú. Léirítear i bhFíor ES.1 treochtaí roimhe seo atá ag dul in olcas nó léargas measctha ar fud réimsí téamacha.

Ar an dea-uair, tháinig méadú ar mhéid na limistéar faoi chosaint le deich mbliana anuas. Faoi 2022, cosnaíodh 26.1 % de thalamh an Aontais agus 12.3 % dá fharraige. Cé go bhfuil gealladh faoin leathnú sin, ní ráthaítear le hainmniú limistéar faoi chosaint amháin go gcosnófar an bhitheagsúlacht go héifeachtach.

Ag féachaint chun cinn, táthar ag súil go leanfaidh an meath ar staid bhitheagsúlacht agus éiceachórais na hEorpa ar aghaidh, agus ní dócha go mbainfear amach cuspóirí beartais amach anseo (Fíor ES.1).

Cuireann díghrádú ár ndomhan nádúrtha modh maireachtála na hEorpa i mbaol. Tá éiceachórais shláintiúla mar bhonn agus mar thaca ag slándáil bia agus uisce agus soláthraíonn siad amhábhair, uisce agus fuinneamh do na córais táirgthe agus tomhaltais a sholáthraíonn ár mbia, ár soghluaisteacht, ár dtithíocht, ár bhfuinneamh agus ár n-earraí.

Cuireann díghrádú éiceachórais agus an t-athrú aeráide cobhsaíocht airgeadais i mbaol freisin, agus tá beagnach trí cheathrú de ghnólachtaí a tháirgeann earraí agus seirbhísí sa limistéar euro ag brath go criticiúil ar sheirbhísí éiceachórais. Bíonn tionchar ag caillteanas seirbhísí amhail soláthar uisce, ithreacha sláintiúla nó pailniú ar tháirgeadh agus bíonn riosca airgeadais ag baint leis, agus is féidir le tuille, triomaigh agus dóiteáin foraoise damáiste a dhéanamh do shócmhainní. Tá rioscaí aistrithe os comhair cuideachtaí freisin nach mór dóibh iad féin a chur in oiriúint do thimpeallacht dhlíthiúil atá ag athrú agus do dhálaí nua margaidh. Is amhlaidh atá i gcomhthéacs ina ndéanfaítear 75% d'iasachtaí bainc sa limistéar euro do chuideachtaí atá ag brath ar acmhainní nádúrtha.

Tá acmhainní uisce na **hEorpa faoi bhrú mór; Faoi láthair, tá tionchar ag an strus maidir le huisce ar 30% de chríoch na hEorpa agus ar 34% den daonra.** Ní raibh stádas maith éiceolaíoch ná stádas ard éiceolaíoch ach ag 37 % de dhobharlaigh dhromchla na hEorpa in 2021, agus chuir díghrádú na n-éiceachóras uisceach athléimneacht uisce na hEorpa i mbaol.

Tá an talmhaíocht freagrach as an mbrú is suntasaí ar uisce dromchla agus screamhuisce araon. Díghrádaíonn leasachán agus rith chun srutha lotnaidicídí cáilíocht uisce, ag cur fás iomarcach algaí chun cinn, ag ídiú leibhéil ocsaigine agus ag tiomáint caillteanas saoil uisceach.

Tá uisce glan ríthábhachtach d'éiceachórais agus do shláinte an duine, agus is acmhainn ríthábhachtach é don talmhaíocht agus don tionscal, chomh maith le bonneagar fuinnimh agus iompar intíre. Bíonn tionchar ag truailliú, ró-astarraingt agus athruithe fisiciúla ar dhobharlaigh ar shlándáil agus ar sholáthar uisce ghlain. Níl an t-athrú aeráide ach ag cur leis na saincheisteanna sin. Tá sé ríthábhachtach éiceachórais uisceacha shláintiúla a choinneáil ar bun, dobharlaigh a chosaint agus a áirithiú go ndéanfar acmhainní screamhuisce a athshlánú chun athléimneacht uisce na hEorpa amach anseo a áirithiú.

Tá dul chun cinn **tábhachtach déanta i dtreo an t-athrú aeráide a mhaolú, agus an tAontas ina cheannaire domhanda sa réimse sin.** D'éirigh leis an Aontas a chuid astaíochtaí gás ceaptha teasa intíre (GCT) a laghdú 37 % ó bhí 1990 ann, arb é is cúis leis den chuid is mó úsáid breoslaí iontaise a laghdú agus sciar na bhfoinsí in-athnuaite fuinnimh a dhúbailt ó bhí 2005 ann.

Léiríonn sé sin conas is féidir le gníomhú ar son na haeráide borradh a chur faoin iomaíochas agus faoin tslándáil fuinnimh tríd an spleáchas ar bhreoslaí iontaise allmhairithe a laghdú agus tríd an sciar d'fhuinneamh in-athnuaite a tháirgtear ar bhonn intíre a mhéadú. Léirítear ann freisin conas is féidir le cur chun feidhme éifeachtach beartais athrú a spreagadh agus dul chun cinn intomhaiste a dhéanamh i dtreo na hinbhuanaitheachta agus aeráidneodracht a bhaint amach faoi 2050.

Léirítear an dul chun cinn maidir le maolú ar an athrú aeráide i bhFíor ES.1. Léiríonn an treocht a bhí ann roimhe seo go bhfuil feabhas ag teacht ar chúrsaí agus leis na laghduithe réamh-mheasta cuireadh an tAontas ar an mbóthar ceart chun a sprioc do 2030 a bhaint amach, is é sin glanastaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú 55 % ar a laghad i gcomparáid le leibhéil 1990.

Tá laghdú thart ar 30% tagtha ar linn charbóin an Aontais a bhaineann le húsáid talún, athrú ar úsáid talún agus foraoiseacht i gcomparáid le deich

mbliana anuas. Is é is cúis leis sin meascán tosca amhail foraoisí atá ag dul in aois, leagan crann níos minice agus níos forleithne, agus tionchair mhéadaitheacha an athraithe aeráide agus suaití nádúrtha tromchúiseacha, lena n-áirítear dóiteáin foraoise, triomaigh agus lotnaidí.

Tá réimse leathan roghanna ann chun an treocht sin a aisiompú agus chun aistrithe carbóin in éiceachórais talún a fheabhsú, agus comhthairbhí suntasacha comhshaoil agus sochaíocha ag baint leo. Beidh maoiniú leordhóthanach agus faireachán feabhsaithe rithábachtach chun cur ar chumas cleachtóirí talún athruithe a ghlacadh ina gcleachtais bhainistíochta.

Sa chóras fuinnimh, d'éirigh le Ballstáit uile an Aontais a spleáchas ar bhreoslaí iontaise a laghdú agus d'aistrigh siad i dtreo foinsí fuinnimh níos inbhuanaithe le deich mbliana anuas, agus tá laghdú tagtha ar an éileamh freisin mar gheall ar éifeachtúlacht fuinnimh mhéadaithe. In 2023, b'ionann foinsí fuinnimh in-athnuaite agus níos mó ná 24 % d'úsáid fuinnimh deiridh an Aontais. Is buaic stairiúil é sin atá á spreagadh ag beartais an Aontais chun dlús a chur leis an aistriú chuig fuinneamh glan, lena n-áirítear an [Dlí Aeráide Eorpach](#), [pacáiste beartais an Aontais 'Oiriúnach do 55'](#) agus [plean REPowerEU](#).

Mar sin féin, is iad breoslaí iontaise an phríomhfhoinsí fuinnimh i gcónaí — arb ionann iad agus beagnach 70 % d'ollúsáid fuinnimh an Aontais a bhí ar fáil in 2023. Tá gá le tuilleadh infheistíochta chun dlús a chur le húsáid foinsí in-athnuaite fuinnimh agus chun claochlú níos doimhne ar chóras fuinnimh na hEorpa a chumasú.

Le comharthaí soiléire rialála a threisítear le praghsáil chomhsheasmhach, is féidir roghanna ísealcharbóin agus ciorclacha a dhéanamh níos saoire, agus tá sé rithábachtach deireadh a chur de réir a chéile le fóirdheontais do bhreoslaí iontaise chun dícharbónú a bhaint amach.

Tá dul chun cinn déanta freisin i gcóras tionsclaíoch an Aontais, inar tháinig laghdú níos mó ná 35 % ar astaíochtaí gás ceaptha teasa ó 2005 go 2023. Chun tuilleadh dícharbónaithe a dhéanamh, beidh gá le leictriú ar mhórskála, aistriú chuig hidrigin le haghaidh próisis thionsclaíocha áirithe agus ábhair in-athnuaite a chur in ionad ábhair atá bunaithe ar bhreoslaí iontaise.

Is iad na deicheckanna de bhianta de reachtaíocht rialaithe truaillithe, chomh maith le bearta dícharbónaithe, is cúis le laghduithe ar astaíochtaí aer ón tionscal. Mar sin féin, cuireann an tionscal go mór le truailliú aer i gcónaí agus is mór iad na costais a bhaineann le truailliú tionsclaíoch. In 2021, b'ionann iad agus EUR 353 bhilliún in 2021 agus bhain siad den chuid is mó le tionchair ar shláinte daoine.

Chun gnóthachain bhreise a bhaint amach, le claochlú tionsclaíoch níos doimhne lena mbaineann teicnící agus bearta ciorclaíochta níos forbartha agus níos nuálaí a chur in úsáid, cuirtear sineirgí a bhfuil gealladh fúthu ar fáil idir dícharbónú, truailliú nialasach agus éifeachtúlacht acmhainní.

Sa timpeallacht thógtha, tháinig laghdú níos mó ná 35 % ar astaíochtaí gás ceaptha teasa ó fhoirgnimh an Aontais idir 2005 agus 2023. Ba iad caighdeáin éifeachtúlachta fuinnimh níos airde d'fhoirgnimh nua agus dícharbónú na n-earnálacha leictreachais agus téimh ba chúis leis an dul chun cinn sin. Tá gá le hathchóiriú atá tiosach ar fhuinneamh, le foirgnimh atá athléimneach ó thaobh na haeráide de agus le samhlacha níos ciorclaí den gheilleagar a ghlacadh chun a áirithiú go mbeidh stoc foirgneamh an Aontais oiriúnach do 2050.

Os a choinne sin, tá an pictiúr don chóras soghluaisteachta agus don chóras bia fós dúshlánach. Is é an t-iompar feithiclí is mó atá i gceannas ar an tsoghluaisteacht san Eoraip, agus is iad gluaisteáin paisinéirí is cúis le níos mó ná 75 % de ghníomhaíocht iompair san Eoraip. Tá an earnáil fós ag brath go mór ar bhreoslaí iontaise. Cé go bhfuil laghdú tagtha ar astaíochtaí ón earnáil iompair, ní raibh an t-athrú ach imeallach le deich mbliana anuas. In 2023, ní raibh astaíochtaí GCT ón iompar intíre ach 6 % faoi bhun leibhéal 2005.

Ar an gcaoi chéanna, nór tháinig ach laghdú beag ar astaíochtaí gás ceaptha teasa ón talmhaíocht, le laghdú 7 % ó bhí 2005 ann. Is í an talmhaíocht is cúis le 93 % d'astaíochtaí amóinia an Aontais san aer agus is í is mó a spreagann meath pailneoirí agus díghrádú ithreach. Dá réir sin, baineann sé an bonn de na seirbhísí éiceachórais ar a bhfuil sé ag brath.

Ag an am céanna, is í an Eoraip an mhór-roinn is tapúla téamh ar an bpláinéad; tá ár n-aeráid ag athrú ar ráta scanrúil, rud a chuireann an tslándáil, an tsláinte phoiblí, éiceachórais, bonneagar agus an geilleagar i mbaol. Tá méadú ag teacht ar dhéine na ndúl, agus tá roinnt réigiún faoi réir tuilte tubaisteacha le blianta beaga anuas. In 2023, bhí caillteanas 16 % san olltáirgeacht intíre mar thoradh ar thuilte sa tSlóivéin. Idir an dá linn, in 2024 fuair níos mó ná 250 duine bás de dheasca tuilte in Valencia.

Cuireann ganntanas uisce agus falscailte isteach ar Dheisceart na hEorpa, agus bíonn tionchar ag triomaigh ar tháirgeadh bia, ar an earnáil fuinnimh agus ar an soláthar uisce poiblí. Tá teas foircneach, nuair is annamh é, ag éirí níos minice, agus iarmhairtí marfacha aige: meastar go bhfuair os cionn 70,000 duine san Eoraip bás de dheasca teasa in 2022. Tharla os cionn 240,000 bás de dheasca teagmhais fhoircneacha a bhain leis an aimsir agus leis an aeráid idir 1980 agus 2023 in AE-27.

Bhí teagmhais fhoircneacha a bhaineann leis an aimsir agus leis an aeráid ina gcúis le caillteanais eacnamaíocha sócmhainní a mheastar a bheith cothrom le EUR²⁰²³ 738 mbilliún i 27 mBallstát an Aontais le linn na tréimhse 1980-2023, agus bhí costais os cionn EUR²⁰²³ 162 bhilliún ann ó 2021 go 2023 amháin.

De réir mar a chuireann an t-athrú aeráide dlús leis na costais, tá na meáncaillteanais eacnamaíocha bhliantúla a bhaineann le teagmhais fhoircneacha a bhaineann leis an aimsir agus leis an aeráid sa tréimhse 2020-2023 2.5 uair níos airde ná mar a bhí sna deich mbliana roimhe sin ó 2010 go 2019. Ag an am céanna, tá an bhearna cosanta árachais ar fud na hEorpa suntasach — agus tuairiscíonn formhór na dtíortha níos mó ná 50 % de chailteanais mar chailteanais neamhárachaithe. Tá an bhearna ag leathnú le himeacht ama freisin, de réir mar a d'fhás caillteanais neamhárachaithe ar ráta níos tapúla ná caillteanais árachaithe.

Baineann rioscaí do shlándáil bia na hEorpa le hathruithe ar dhálaí atá ag dul i méid agus le teagmhais adhaimsire, go háirithe infhaighteacht agus cáilíocht laghdaithe uisce, agus buaileadh deisceart na hEorpa go han-dona. In 2022 agus 2023, mar thoradh ar thriomach tromchúiseach i gcodanna den Eoraip, bhí caillteanais shuntasacha talmhaíochta ann a d'fhág go raibh praghsanna bia níos airde ann do thomhaltóirí.

Ag féachaint chun cinn, tá géarghá le hearnáil talmhaíochta na hEorpa a chur in oiriúint do theagmhais adhaimsire chun slándáil fhadtéarmach bia an Aontais a ráthú. Tá ról ag an mbithéagsúlacht maidir le réitigh a chur ar fáil chun oiriúnú do dhálaí aeráide atá ag athrú le haghaidh táirgeadh bia san Eoraip, mar shampla mar fhoinsé speiceas atá frithsheasmhach in aghaidh triomaigh.

Leis an méadú atá ag teacht ar mhinicíocht agus ar mhéid na dtubaistí a bhaineann leis an aeráid, chomh maith leis an eolas go leanfaidh an aeráid de bheith ag athrú fiú le hiarrachtaí uaillmhianacha an Aontais maidir le maolú, leagtar béim ar an ngéarghá atá le sochaí agus geilleagar na hEorpa a oiriúnú, agus a áirithiú ag an am céanna nach bhfágfar aon duine ar lár. Cuireann an t-athrú aeráide ualach díréireach ar ghrúpaí atá leochaileach go sóisialta, amhail daoine scothaosta, leanaí, grúpaí ar ioncam íseal agus daoine faoi mhíchumas, agus ní i gcónaí a bhaineann siad tairbhe chothrom as freagairtí oiriúnúcháin.

Tá gá le gníomhaíocht chun a áirithiú go mbeidh na roghanna a dhéantar sa lá atá inniu ann oiriúnach don aeráid a bheith ann amach anseo, mar shampla i réimsí amhail pleanáil úsáide talún agus bonneagar fadsaolach. Tá sé rithabhachtach na sócmhainní atá i mbaol ó theagmhais adhaimsire faoi thionchar na haeráide a shainnithint agus straitéisí a fhorbairt lena gcothófar athléimneacht shóisialta in aghaidh an athraithe aeráide. Faoi láthair, tá thart ar 12 % de dhaonra na hEorpa ina gcónaí i limistéir atá i mbaol tuilte, agus tá 11 % de shaoráidí cúraim sláinte agus beagnach 15 % de shaoráidí tionsclaíocha san Eoraip lonnaithe i limistéir den sórt sin.

Maidir le leochaileacht eacnamaíoch i leith an athraithe aeráide, tá géarghá le gníomhaithe san fhíorgheilleagar measúnú a dhéanamh ar neamhchosaint ar rioscaí aeráide feadh a slabhraí luacha agus straitéisí oiriúnaithe a fhorbairt. Ar an gcaoi chéanna, ní mór don earnáil airgeadais rioscaí a bhaineann leis an aeráid a chur san áireamh ina gcreataí bainistithe riosca agus trédhearcacht a chothú maidir le nochtáí a bhaineann leis an aeráid agus leis an gcomhshaol.

Tá dul chun cinn suntasach déanta ag an Aontas cheana féin maidir le rioscaí aeráide a thuiscint. Sa chomhthéacs sin, beidh an plean Eorpach um oiriúnú don athrú aeráide, a bhfuiltear ag súil leis in 2026, ina dheis thábhachtach chun na hábhair imní sin a chomhtháthú i bpróisis, straitéisí agus pleananna náisiúnta um oiriúnú don athrú aeráide. Idir an dá linn, is é is aidhm do Straitéis an Aontais um Aontas na hUllmhachta feabhas a chur ar an oiriúnú don athrú aeráide agus rochtain ar acmhainní nádúrtha criticiúla amhail uisce agus bia a áirithiú.

Tá beartas náisiúnta oiriúnaithe i bhfeidhm ag Ballstáit uile an Aontais agus tá beartais nó pleananna gníomhaíochta réigiúnacha nó eanála ag go leor acu. Ar an gcaoi chéanna, tá méadú suntasach tagtha le deich mbliana anuas ar líon na n-údarás foréigiúnach a bhfuil pleananna oiriúnaithe i bhfeidhm acu.

D'ainneoin na gcreataí rialachais dea-fhorbartha sin, tá cur chun feidhme na mbeart oiriúnúcháin go mór chun deiridh ar na leibhéil riosca atá ag méadú go tapa. Is é is cúis leis sin dúshlán a bhaineann le comhordú réigiúnach agus áitiúil agus teorainneacha ar acmhainneachtaí airgeadais, teicniúla agus daonna.

Tá dul chun cinn suntasach déanta maidir le truailliú a laghdú san Eoraip. Tá beatha daoine sábháilte ag beartais an Aontais chun cáilíocht an aeir a fheabhsú, agus laghdú 45 % ar líon na mbásanna anabái mar gheall ar mhínábhar cáithníní ó 2005 go 2022. Baineann formhór mór na ndaoine tairbhe anois as rochtain ar uisce óil glan agus ar shláintíocht.

Mar sin féin, leanann an truailliú de cháilíocht na beatha san Eoraip a laghdú go suntasach; cailltear na milliúin bliain de shaol sláintiúil gach bliain mar gheall ar thruailliú agus is é nochtadh d'aer, d'uisce agus d'ithir thruaillithe, do thorann agus do cheimiceáin dhíobhálacha is cúis le 10 % ar a laghad de bhásanna anabái san Eoraip. Tiomáineann truailliú aeir 239,000 bás anabái ar a laghad gach bliain, agus tá truailliú torainn taobh thiar de 66,000 bás anabái.

Léiríonn fianaise ó staidéir bhithmhonatóireachta ar an duine go bhfuil leibhéil neamhshábháilte ceimiceán tocsaineach ina gcorp ag sciar mór de dhaonra an Aontais. Idir an dá linn, tá go leor uiscí Eorpacha éillithe le substaintí sárfluairilcile agus polafluairilcile os cionn teorainnluachanna an Aontais.

Is ar ghrúpaí atá díothach ó thaobh na socheacnamaíochta de agus ar ghrúpaí leochaileacha amhail leanaí, daoine scothaosta, daoine a bhfuil tinneas ainsealach orthu agus daoine faoi mhíchumas a thiteann na tionchair is mó ó rioscaí comhshaoil ar an tsláinte. Gné thábhachtach den chothroime shóisialta is ea aghaidh a thabhairt ar dháileadh éagothrom rioscaí comhshaoil ar fud shochaí na hEorpa. Sa chomhthéacs sin, is léir go gcuireann dul i ngleic leis an truailliú cosc ar bhás agus ar ghalair, go laghdaíonn sé caillteanais táirgiúlachta mar gheall ar dhrochshláinte, go laghdaíonn sé costais cúraim sláinte agus go gcothaíonn sé athléimneacht na sochaí.

Táthar ag súil go léireoidh treochtaí i sláinte an chomhshaoil agus i sláinte an duine léargas measctha amach anseo, agus ní dócha go mbainfear amach cuspóirí beartais chun torann timpeallachta agus truailliú uisce a laghdú (Fíor ES.1).

Mar gheall ar bhrúnna comhshaoil atá ag dul i méid, mar aon le héagobhsaíocht gheopholaitiúil, tá sé ríthábhachtach athmhachnamh a dhéanamh ar an gcaoi a bhfaighimid agus a n-úsáidimid acmhainní nádúrtha. Leis an gclár oibre ciorclaíochta, cothaítear geilleagar ina bhfuil úsáid acmhainní príomhúla agus giniúint dramhaíola íseal agus ina ndéantar táirgí agus ábhair a athshruthú lena n-úsáid a thuilleadh.

Mar sin féin, níor mhéadaigh an Eoraip a ráta ciorclaíochta ach beagán, ó 10.7 % in 2010 go 11.8 % in 2023. Léiríonn sé sin go bhfuil córais líneacha fós i réim san Eoraip. Mar sin féin, tá treochtaí dearfacha san Eoraip i dtreo geilleagar níos ciorclaí, agus méadú ag teacht ar sciar na hathchúrsála dramhaíola agus feabhas ag teacht ar éifeachtúlacht acmhainní le 10-15 bliana anuas. Tá dul chun cinn déanta freisin i dtreo ciorclaíochta a mhaoiniú (Fíor ES.1). Tá deiseanna ann cáilíocht na hathchúrsála a fheabhsú, an t-éileamh ar ábhair athchúrsáilte a threisiú agus costais a laghdú trí mhargadh aonair le haghaidh dramhaíola, amhábhair thánaisteacha agus ábhair in-athúsáidte san Aontas.

Ag féachaint chun cinn, cé go bhfuil an t-ionchas maidir le hathchúrsáil dramhaíola, dearadh ciorclach agus táirgeadh inbhuanaithe dearfach, níl an tAontas ach ar an mbóthar ceart chun a spriocanna beartais a bhaint amach. Ní dócha ach oiread go mbainfear amach cuspóir 2030 maidir le húsáid chiorclach ábhar a dhúbailt (Fíor ES.1).

Tá tomhaltas ábhair laistigh den Aontas neamh-inbhuanaithe agus i bhfad níos airde ná mar atá i bhformhór réigiúin eile an domhain in aghaidh an duine.

Chomh maith le bearta teicniúla chun a áirithiú go bhfanfaidh ábhair i gcúrsaíocht sa gheilleagar ar feadh tréimhse níos faide, tá géarghá leis an éileamh ar ábhair agus ar fhuinneamh ó phríomhchórais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa a laghdú.

Fágann slabhraí soláthair idirnáisiúnta gur lasmuigh den Aontas a tharlaíonn cuid mhór den díghrádú comhshaoil arb é eastóscadh, próiseáil agus úsáid acmhainní is cúis leis chun idió an Aontais a bhreoslú. Ar an leibhéal domhanda, tá méadú faoi thrí tagtha ar eastóscadh acmhainní le 50 bliain anuas agus tá sé ag méadú i gcónaí.

Leis na hiarrachtaí chun lorg ábhair an Aontais a laghdú, ba cheart aghaidh a thabhairt ar an éileamh ar acmhainní feadh an tslabhra luacha ina iomláine. Sa chomhthéacs sin, beidh cur chun feidhme an [Rialacháin maidir le táirgí nach mbíonn dífhoraíocht mar thoradh](#) orthu ina chéim thábhachtach i dtreo astaíochtaí gás ceaptha teasa agus cailliúint na bithéagsúlachta a bhaineann le tomhaltas an Aontais a laghdú.

Tá géarghá le hathrú claochlaitheach ar chórais táirgthe agus tomhaltais — an geilleagar a dhícharbónú, aistriú i dtreo na ciorclaíochta, truailliú a laghdú agus maoirseacht fhreagrach ar acmhainní nádúrtha a fheidhmiú — chun rathúnas agus caighdeán mhaireachtála a choinneáil san Eoraip san fhadtéarma. Sa lá atá inniu ann, cuireann beartais an Aontais bealach soiléir ar fáil i dtreo na hinbhuanaitheachta, agus dírithe anois ar reachtaíocht a comhaontaíodh faoin gComhaontú Glas don Eoraip a chur chun feidhme ar bhealach éifeachtach tráthúil.

Tá ról rithábhachtach ag na húdaráis áitiúla agus réigiúnacha maidir leis an reachtaíocht chomhshaoil agus aeráide a chur chun feidhme agus maidir le hathrú a dhéanamh ar bheartais ar an láthair. Chun córais táirgthe agus tomhaltais an Aontais a chlaowlú, tá gá le beartais chomhordaithe agus gníomhaíocht chomhordaithe ar fud leibhéil éagsúla rialachais. Ar fud na hEorpa, tá pobail ag gníomhú níos mó agus níos mó chun a bheith inbhuanaithe, le samplaí de dhea-chleachtas le feiceáil ar fud na n-earnálacha bia, fuinnimh agus tithíochta, chomh maith le hoiriúnú don athrú aeráide.

Le himeacht ama, le hiarrachtaí chun gnáthóga a athbhunú trí réitigh dhúrlabhunaithe, cothófar athléimneacht i gcórais nádúrtha agus beifear in ann oiriúnú don athrú aeráide agus é a mhaolú araon. Is é is aidhm don [Rialachán maidir le hAthchóiriú an Dúlra](#) 20% ar a laghad de limistéir talún agus farraige an Aontais a athbhunú faoi 2030; go háirithe iad siúd a bhfuil an acmhainneacht is mó acu carbón a ghabháil agus a stóráil agus tionchar tubaistí nádúrtha a chosc agus a laghdú.

Cuidíonn éiceachórais shláintiúla leis an aeráid a chobhsú ar an scála domhanda agus le hathléimneacht a chothú ar an scála áitiúil. Feidhmíonn foraoisí, bogaigh, tailte portaigh agus aigéin mar linnte carbóin a chuidíonn leis an athrú aeráide a mhaolú agus teocht an Domhain a rialáil. Cuireann bogaigh agus tuilemhánna cosaint nádúrtha ar thuille ar fáil, cuidíonn foraoisí agus spásanna glasa uirbeacha le héifeachtaí tonnta teasa agus ithreacha sláintiúla a mhaolú chun coinneáil uisce a fheabhsú, rud a laghdaíonn na rioscaí a bhaineann le triomaigh agus maidhmeanna sléibhe.

Trí chiorclaíocht a mhéadú agus an táirgeadh a dhícharbónú, d'fhéadfaí ár spleáchas ar allmhairí fuinnimh agus ábhar a laghdú agus, dá bhrí sin, neamhspleáchas straitéiseach na hEorpa a fheabhsú. Trí infheistíocht a dhéanamh in aistriú digiteach agus glas thionscal na hEorpa, is féidir leis an Eoraip a bheith ina ceannaire domhanda agus ina ceannródaí i bhforbairt teicneolaíochtaí chun tionscail ar deacair iad a mhaolú a dhícharbónú, go háirithe cruach agus stroighin.

Tá sé mar sprioc ag an Aontas borradh a chur faoi chur in úsáid tapa nuálaíochtaí teicneolaíochta chun buntáiste iomaíoch a fháil. Go deimhin, is ceannaire domhanda í an Eoraip cheana féin sa nuálaíocht ghlas, agus is ionann an tAontas agus tíortha Eorpacha eile agus beagnach 27 % de theaghlaigh paitinne idirnáisiúnta na teicneolaíochta glaine ó 2017 go 2021. Tá bacainní ar thráchtálú ag baint le laigí san éiceachóras nuálaíochta agus i Margadh Aonair ilroinnte faoi láthair, áfach. D'ainneoin na ndúshlán, tá an Eoraip ag tógáil an bhoinn chun táirgí inbhuanaithe glana agus glasa a sholáthar, chomh maith le héileamh a spreagadh agus príomh-mhargáí a chothú.

Tá an cur chuige sin ina ghné lárnach de straitéis eacnamaíoch na hEorpa — iomaíochas — chomh maith le tacú le rathúnas inbhuanaithe atá bunaithe ar thimpeallacht ardcháilíochta lena gcuirtear seirbhísí éiceachórais sláintiúla ar fáil — an bonn bunúsach ar a n-oibríonn an geilleagar.

I measc gnólachtaí agus cuideachtaí Eorpacha, tá méadú ag teacht ar an aitheantas go gcuireann mainneachtain cuntas a thabhairt ar rioscaí dúlra agus aeráide, iad a mhaolú agus oiriúnú dóibh samhlacha gnó agus cobhsaíocht airgeadais i mbaol. De réir a chéile, tá institiúidí airgeadais ag tosú ar chur chuige straitéiseach, réamhbhreathnaitheach agus cuimsitheach a ghlacadh chun rioscaí den sórt sin a bhainistiú. San Aontas, thosaigh cuideachtaí ag úsáid na Tacsanomaíochta chun a n-infheistíochtaí glasa a phleanáil agus a thabhairt chun suntais, agus bhí thart ar 20 % d'infheistíochtaí caipitil cuideachtaí ailínithe leis an Tacsanomaíocht in 2023. Tá roinnt cuideachtaí is túisce a ghluaiseann ag aistriú freisin ó chur chuige traidisiúnta maidir le comhlíonadh íoschaighdeán go hathaireagán ar a samhail ghnó chun tosaíocht a thabhairt don dícharbónú agus don chiorclaíocht.

Ní mór do ghnólachtaí Eorpacha fós beart a dhéanamh ó thaobh feidhmíocht eacnamaíoch, breisluach agus cruthú post de agus a bheith leabaithe sa gheilleagar domhanda, lena mhargáí idirnáisiúnta agus lena iomaíocht. Sa chomhthéacs sin, is é is aidhm don [Sásra Coigeartaithe Carbóin ar Theorainneacha](#) sceitheadh carbóin a chomhrac, agus praghsanna carbóin earraí a allmhairítear isteach san Aontas a ailíniú le hearraí a tháirgtear sa bhaile. Tarlaíonn sceitheadh carbóin nuair a aistríonn cuideachtaí atá lonnaithe san Aontas táirgeadh atá dian ar charbón thar lear chuig tíortha ina bhfuil beartais aeráide nach bhfuil chomh dian céanna i bhfeidhm ná mar atá san Aontas, nó nuair a chuirtear allmhairí atá níos déine ar charbón in ionad tháirgí an Aontais. Is é an smaoineamh atá ann machaire comhréidh a bhunú agus iomaíochas an Aontais a neartú. Ag an am céanna, is é is aidhm don sásra táirgeadh tionsclaíoch níos glaine a spreagadh i dtírí tíortha, ós rud é go mbainfidh earraí astaíochtaí ísle tairbhe as buntáiste praghais.

Braitheann iomaíochas na hEorpa ní hamháin ar phraghas, ar cháilíocht agus ar inbhuanaitheacht táirgí ach ar athléimneacht shochaí na hEorpa freisin. Tá an fhostaíocht in earnáil na n-earraí agus na seirbhísí comhshaoil ag fás ar ráta níos tapúla ná ráta fostaíochta foriomlán an Aontais. Chuir leathnú earnáil an fhuinnimh in-athnuaite le borradh a chur faoi phoist ghlasa san Eoraip, agus léiríonn réamh-mheastacháin d'earnálacha agus do thionscail eile go bhféadfaí poist arda a chruthú trí infheistíochtaí glasa. Beidh borradh a chur faoin bhfostaíocht ag brath ar fhorbairt scileanna glasa i mbeartais oideachais agus oiliúna chun margadh an tsaothair a ailíniú le riachtanais ghnó.

Sa chomhthéacs sin, tá sé ríthábhachtach a thuiscint go bhfuil timpeallacht shláintiúil mar bhonn agus mar thaca ag ár rathúnas amach anseo chun na hinfeistíochtaí fadtéarmacha is gá a áirithiú chun ár mbithéagsúlacht agus ár n-éiceachórais a chosaint agus chun oiriúnú don athrú aeráide agus é a mhaolú. Trí chothroime idirghlúine a fhorbairt sa chinnteoireacht, is féidir aghaidh a thabhairt ar an ngearrthéarmachas sa cheapadh beartas. Tá an Coimisiún Eorpach ag iarraidh an chumarsáid ó glúin go glúin a neartú trí rannpháirtíocht na saoránach agus trí shraith idirphlé le daoine óga.

Ag féachaint chun cinn, tá dúshlán inbhuanaitheachta na hEorpa fós casta agus sistéamach. D'ainneoin éachtaí, go háirithe maidir leis an athrú aeráide a mhaolú agus truailliú a laghdú, is ábhar imní é an t-ionchas d'fhormhór na dtreochtaí comhshaoil agus tá sé fite fuaite go dlúth le hionchais eacnamaíocha, slándáil agus cáilíocht saoil na hEorpa.

Achoimre feidhmiúcháin

Chuige sin, ní mór athmhachnamh a dhéanamh ar an gcaoi a ndéantar an caidreamh idir ár ngeilleagar agus an comhshaol nádúrtha — talamh, uisce agus acmhainní nádúrtha — a bhainistiú i bhfianaise leasanna iomaíocha. Is tríd an timpeallacht nádúrtha a athbhunú san Eoraip amháin a bheimid in ann ardchaighdeán beatha a choinneáil do shaoránaigh na hEorpa.

Tá géarghá le hathrú ó bhonn i dtreo maoirseacht fhreagrach ar ár gcaipiteal nádúrtha chun a chinntiú gur féidir linn freastal ar riachtanais daoine sa lá atá inniu ann gan íobairt a dhéanamh ar riachtanais na nglúnta atá le teacht.

Cuirtear torthaí na measúnuithe ar an staid agus ar an ionchas ar fud 35 réimse théamacha i láthair i bhFíor ES.1 thíos. Ábhair a bhaineann leis an mbithéagsúlacht agus le héiceachórais, leis an athrú aeráide, leis an gcomhshaol agus le sláinte an duine agus leis an ngeilleagar ciorclach agus le cumasóirí trasghearrtha eile. Tá measúnuithe iomlána ar fáil sna [seisiúin faisnéise théamacha maidir le comhshaol na hEorpa 2025](#).

Fíor ES.1 Achoimre ar (a) treochtaí roimhe seo, (b) ionchais, (c) dul chun cinn i dtreo spriocanna beartais 2030 an Aontais (d) dul chun cinn i dtreo spriocanna beartais 2050 an Aontais

(a) Treochtaí roimhe seo

Clúdaíonn an measúnú ar threochtaí roimhe seo na 10-15 bliana anuas, bunaithe de ghnáth ar shonraí ó thart ar 2010 ar aghaidh. I gcásanna eisceachtúla, déantar measúnú ar an treocht thar thréimhse níos faide, amhail i gcás astaíochtaí gás ceaptha teasa ina mbreathnaíonn an treocht siar go 1990.

Tá an measúnú bunaithe ar bhreithiúnas saineolaithe ar an bhfianaise atá ar fáil, lena n-áirítear táscairí cainníochtúla agus faisnéis cháilíochtúil araon. Dá bhrí sin, tá sannadh datha chun treo na dtreochtaí a léiriú cáilíochtúil, seachas a bheith bunaithe ar mhodh staidrimh.

Treochtaí san am atá thart (10-15 bliana)

Bithéagsúlacht agus éiceachórais	An t-athrú aeráide	An comhshaol agus sláinte an duine	An geilleagar ciorclach agus cumasóirí eile don athrú claochlaitheach
Staid bithéagsúlacht na hEorpa	Astaíochtaí gás ceaptha teasa	Astaíochtaí truaileán isteach san aer	Dearadh ciorclach agus táirgeadh inbhuanaithe
Truailliú éiceachórais	Treochtaí sa chóras soghluaisteachta	Truailliú aeir agus tionchair ar shláinte an duine	Giniúint dramhaíola agus tomhaltas ábhair
Limistéir faoi chosaint	Treochtaí sa chóras fuinnimh	Torann comhshaoil agus tionchair ar shláinte an duine	Athchúrsáil dramhaíola
Tionchair ar uisce agus ar an aeráid	Dé-ocsaíd charbóin a bhaint as an atmaisféar	Truailliú uisce agus sláinte an duine	Úsáid chiorclach ábhar
Éiceachórais agus tionchair aeráide	Substaintí ídithe ózóin agus gáis ceaptha teasa fhlúairínithe	Truailliú ceimiceach agus sláinte an duine	Maoiniú agus straitéisí don gheilleagar ciorclach
Úsáid talún agus tógáil talún	Rioscaí aeráide don gheilleagar	Neamhionannais sláinte comhshaoil a bhaineann le truailliú aeir	Buntáistí a bhaineann le geilleagar ciorclach
Acmhainní ithreach	Rioscaí aeráide don tsochaí		Tionchair dhomhanda ó thomhaltas an Aontais
Riachtanais infheistíochta bithéagsúlachta	Maoiniú don ghníomhú ar son na haeráide		Nuálaíocht chlaochlaitheach
	Rialachas an mhaolaithe ar an athrú aeráide agus an oiriúnaithe don athrú sin		Fostaíocht ghlas
			Cánachas glas agus ionstraimí eacnamaíocha eile
			Ceartas in aistrithe inbhuanaitheachta
			An t-aistriú i dtreo gníomhaíochtaí inbhuanaithe a mhaoiniú
Treochtaí a fheabhsú chun tosaigh	Taispeánann treochtaí pictiúr measctha	Treochtaí meathlaitheacha is mó atá ann	

(b) Ionchas

Fiafraítear sa mheasúnú ar ionchais cad iad na treochtaí a mheastar a bheidh ann idir 10 agus 15 bliana amach anseo, suas go dtí idir 2035 agus 2040.

Cosúil leis an measúnú ar threochtaí roimhe seo, tá an t-ionchas cáilíochtúil agus comhcheanglaítear leis meastacháin shamhaltaithe ar fhorbairtí amach anseo (i gcás ina bhfuil siad ar fáil) le breithniú saineolach ar éifeachtaí dóchúla na mbeartas atá i bhfeidhm faoi láthair. Breithnítear sa mheasúnú freisin tosca eile a mheastar a mhúnlóidh treochtaí amach anseo, amhail forbairtí sochaíocha, teicneolaíocha nó eacnamaíocha.

Mar gheall ar an raon feidhme níos leithne agus an tréimhse ama níos faide, i gcás roinnt réimsí téamacha tá an t-ionchas difriúil ó na hionchais maidir le spriocanna beartais 2030 nó 2050 an Aontais a bhaint amach.

Ionchas (10-15 bliana)

Bithéagsúlacht agus éiceachórais	An t-athrú aeráide	An comhshaol agus sláinte an duine	An gilleagar ciorclach agus cumasóirí eile don athrú claochlaitheach
Staid bithéagsúlacht na hEorpa	Astaíochtaí gás ceaptha teasa	Astaíochtaí truaileán isteach san aer	Dearadh ciorclach agus táirgeadh inbhuanaithe
Truailliú éiceachóras	Treochtaí sa chóras soghluaisteachta	Truailliú aeir agus tionchair ar shláinte an duine	Giniúint dramhaíola agus tomhaltas ábhair
Limistéir faoi chosaint	Treochtaí sa chóras fuinnimh	Torann comhshaoil agus tionchair ar shláinte an duine	Athchúrsáil dramhaíola
Tionchair ar uisce agus ar an aeráid	Dé-ocsaíd charbóin a bhaint as an atmaisféar	Truailliú uisce agus sláinte an duine	Úsáid chiorclach ábhar
Éiceachórais agus tionchair aeráide	Substantí ídithe ózóin agus gáis ceaptha teasa fhlúairínithe	Truailliú ceimiceach agus sláinte an duine	Maoiniú agus straitéisí don gheilleagar ciorclach
Úsáid talún agus tógáil talún	Rioscaí aeráide don gheilleagar	Éagothromaíochtaí sláinte comhshaoil a bhaineann le truailliú aeir	Buntáistí a bhaineann le gilleagar ciorclach
Acmhainní ithreach	Rioscaí aeráide don tsochaí		Tionchair dhomhanda ó thomhaltas an Aontais
Riachtanais infheistíochta bithéagsúlachta	Maoiniú don ghníomhú ar son na haeráide		Nuálaíocht chlaochlaitheach
	Rialachas an mhaolaithe ar an athrú aeráide agus an oiriúnaithe don athrú sin		Fostaíocht ghlas
			Cánachas glas agus ionstraimí eacnamaíocha eile
			Ceartas in aistrithe inbhuanaitheachta
			An t-aistriú i dtreo gníomhaíochtaí inbhuanaithe a mhaoiniú
Treochtaí a fheabhsú chun tosaigh	Taispeánann treochtaí pictiúr measctha	Treochtaí meathlaitheacha is mó atá ann	

Achoimre feidhmiúcháin

(b) lonchas

Fiafraítear sa mheasúnú ar ionchais cad iad na treochtaí a mheastar a bheidh ann idir 10 agus 15 bliana amach anseo, suas go dtí idir 2035 agus 2040.

Cosúil leis an measúnú ar threochtaí roimhe seo, tá an t-ionchas cáilíochtúil agus comhcheanglaítear leis meastacháin shamhaltaithe ar fhorbairtí amach anseo (i gcás ina bhfuil siad ar fáil) le breithniú saineolach ar éifeachtaí dóchúlacha na mbeartas atá i bhfeidhm faoi láthair. Breithnítear sa mheasúnú freisin tosca eile a mheastar a mhúnlóidh treochtaí amach anseo, amhail forbairtí sochaíocha, teicneolaíocha nó eacnamaíocha.

Mar gheall ar an raon feidhme níos leithne agus an tréimhse ama níos faide, i gcás roinnt réimsí téamacha tá an t-ionchas difriúil ó na hionchais maidir le spriocanna beartais 2030 nó 2050 an Aontais a bhaint amach.

lonchas (10-15 bliana)

Bithéagsúlacht agus éiceachórais	An t-athrú aeráide	An comhshaol agus sláinte an duine	An geilleagar ciorclach agus cumasóirí eile don athrú claochlaitheach
Staid bithéagsúlacht na hEorpa	Astaíochtaí gás ceaptha teasa	Astaíochtaí truaileán isteach san aer	Dearadh ciorclach agus táirgeadh inbhuanaithe
Truailliú éiceachóras	Treochtaí sa chóras soghluaisteachta	Truailliú aeir agus tionchair ar shláinte an duine	Giniúint dramhaíola agus tomhaltas ábhair
Limistéir faoi chosaint	Treochtaí sa chóras fuinnimh	Torann comhshaoil agus tionchair ar shláinte an duine	Athchúrsáil dramhaíola
Tionchair ar uisce agus ar an aeráid	Dé-ocsaíd charbóin a bhaint as an atmaisféar	Truailliú uisce agus sláinte an duine	Úsáid chiorclach ábhar
Éiceachórais agus tionchair aeráide	Substaintí ídithe ózóin agus gáis ceaptha teasa fhluaírinthe	Truailliú ceimiceach agus sláinte an duine	Maoiniú agus straitéisí don gheilleagar ciorclach
Úsáid talún agus tógáil talún	Rioscaí aeráide don gheilleagar	Éagothromaíochtaí sláinte comhshaoil a bhaineann le truailliú aeir	Buntáistí a bhaineann le geilleagar ciorclach
Acmhainní ithreach	Rioscaí aeráide don tsochaí		Tionchair dhomhanda ó thomhaltas an Aontais
Riachtanais infheistíochta bithéagsúlachta	Maoiniú don ghníomhú ar son na haeráide		Nuálaíocht chlaohlaitheach
	Rialachas an mhaolaithe ar an athrú aeráide agus an oiriúnaithe don athrú sin		Fostaíocht ghlas
			Cánachas glas agus ionstraimí eacnamaíocha eile
			Ceartas in aistrithe inbhuanaitheachta
			An t-aistriú i dtreo gníomhaíochtaí inbhuanaithe a mhaoiniú
Treochtaí a bhfuiltear ag súil go mbeidh tionchar an-mhór acu a fheabhsú	Treochtaí a bhfuiltear ag súil go dtaispeánfaidh siad pictiúr measctha	Treochtaí atá ag dul in olcas agus a bhfuiltear ag súil go mbeidh tionchar an-mhór acu	

(c) Ionchais maidir le spriocanna beartais 2030 an Aontais a bhaint amach

Dírítear sa mheasúnú ar na hionchais maidir le spriocanna agus/nó cuspóirí 2030 a bhaint amach i mbeartais ábhartha an Aontais.

Is minic a socraíodh roinnt spriocanna chun aghaidh a thabhairt ar réimse téamach ar leith, agus sa chás sin rinneadh na spriocanna a bhraisliú faoi mheasúnú aonair.

I gcásanna nach bhfuil aon spriocanna ná cuspóirí beartais i bhfeidhm le haghaidh réimse téamach, ní dhearnadh aon mheasúnú, agus tá an chearnóg ábhartha liath.

Maidir le treochtaí agus ionchas roimhe seo, tá an measúnú cáilíochtúil agus bunaithe ar eachtarshuíomh treochtaí i dtáscairí cainníochtúla a breathnaíodh le blianta roimhe seo (má tá siad ar fáil), ar mheastacháin shamhaltaithe ar fhorbairtí amach anseo (má tá siad ar fáil) agus ar bhreithniú saineolach ar fhianaise cháilíochtúil.

Ionchais maidir le spriocanna beartais 2030 a bhaint amach

Bithéagsúlacht agus éiceachórais	An t-athrú aeráide	An comhshaol agus sláinte an duine	An geilleagar ciorclach agus cumasóirí eile don athrú claochlaitheach
Staid bithéagsúlacht na hEorpa	Astaíochtaí gás ceaptha teasa	Astaíochtaí truaileán isteach san aer	Dearadh ciorclach agus táirgeadh inbhuanaithe
Truailliú éiceachórais	Treochtaí sa chóras soghluaisteachta	Truailliú aeir agus tionchair ar shláinte an duine	Giniúint dramhaíola agus tomhaltas ábhair
Limistéir faoi chosaint	Treochtaí sa chóras fuinnimh	Torann comhshaoil agus tionchair ar shláinte an duine	Athchúrsáil dramhaíola
Tionchair ar uisce agus ar an aeráid	Dé-ocsaíd charbóin a bhaint as an atmaisféar	Truailliú uisce agus sláinte an duine	Úsáid chiorclach ábhar
Éiceachórais agus tionchair aeráide	Substaintí ídithe ózóin agus gáis ceaptha teasa fhluairínithe	Truailliú ceimiceach agus sláinte an duine	Maoiniú agus straitéisí don gheilleagar ciorclach
Úsáid talún agus tógáil talún	Rioscaí aeráide don gheilleagar	Éagothromaíochtaí sláinte comhshaoil a bhaineann le truailliú aeir	Buntáistí a bhaineann le geilleagar ciorclach
Acmhainní ithreach	Rioscaí aeráide don tsochaí		Tionchair dhomhanda ó thomhaltas an Aontais
Riachtanais infheistíochta bithéagsúlachta	Maoiniú don ghníomhú ar son na haeráide		Nuálaíocht chlaochlaitheach
	Rialachas an mhaolaithe ar an athrú aeráide agus an oiriúnaithe don athrú sin		Fostaíocht ghlas
			Cánachas glas agus ionstraimí eacnamaíocha eile
			Ceartas in aistrithe inbhuanaitheachta
			An t-aistriú i dtreo gníomhaíochtaí inbhuanaithe a mhaoiniú
Treochtaí a bhfuiltear ag súil go mbeidh tionchar an-mhór acu a fheabhsú	Treochtaí a bhfuiltear ag súil go dtaispeánfaidh siad pictiúr measctha	Treochtaí atá ag dul in olcas agus a bhfuiltear ag súil go mbeidh tionchar an-mhór acu	Níl aon spriocanna beartais cainníochtúla ann

(d) Ionchais maidir le spriocanna beartais an Aontais do 2050 a bhaint amach

Dírítear sa mheasúnú ar na hionchais maidir le spriocanna agus/nó cuspóirí 2050 a bhaint amach i mbeartais ábhartha an Aontais.

I bhfianaise na tréimhse fadtéarmaí, níl aon spriocanna ná cuspóirí beartais i bhfeidhm le haghaidh go leor de na réimsí téamacha, lena mínítear cén fáth a bhfuil go leor de na cearnóga liath.

Cuireadh an mhodheolaíocht chéanna i bhfeidhm agus a cuireadh i bhfeidhm chun measúnú a dhéanamh ar na hionchais maidir le spriocanna beartais an Aontais do 2030 a bhaint amach (féach thuas).

Ionchais maidir le spriocanna beartais 2050 a bhaint amach

Bithéagsúlacht agus éiceachórais	An t-athrú aeráide	An comhshaol agus sláinte an duine	An geilleagar ciorclach agus cumasóirí eile don athrú claochlaitheach
Staid bithéagsúlacht na hEorpa	Astaíochtaí gás ceaptha teasa	Astaíochtaí truailleán isteach san aer	Dearadh ciorclach agus táirgeadh inbhuanaithe
Truailliú éiceachórais	Treochtaí sa chóras soghluaisteachta	Truailliú aeir agus tionchair ar shláinte an duine	Giniúint dramhaíola agus tomhaltas ábhair
Limistéir faoi chosaint	Treochtaí sa chóras fuinnimh	Torann comhshaoil agus tionchair ar shláinte an duine	Athchúrsáil dramhaíola
Tionchair ar uisce agus ar an aeráid	Dé-ocsaíd charbóin a bhaint as an atmaisféar	Truailliú uisce agus sláinte an duine	Úsáid chiorclach ábhar
Éiceachórais agus tionchair aeráide	Substaintí ídithe ózóin agus gáis ceaptha teasa fhluaíniú	Truailliú ceimiceach agus sláinte an duine	Maoiniú agus straitéisí don gheilleagar ciorclach
Úsáid talún agus tógáil talún	Rioscaí aeráide don gheilleagar	Éagothromaíochtaí sláinte comhshaoil a bhaineann le truailliú aeir	Buntáistí a bhaineann le geilleagar ciorclach
Acmhainní ithreach	Rioscaí aeráide don tsochaí		Tionchair dhomhanda ó thomhaltas an Aontais
Riachtanais infheistíochta bithéagsúlachta	Maoiniú don ghníomhú ar son na haeráide		Nuálaíocht chlaohlaitheach
	Rialachas an mhaolaithe ar an athrú aeráide agus an oiriúnaithe don athrú sin		Fostaíocht ghlas
			Cánachas glas agus ionstraimí eacnamaíocha eile
			Ceartas in aistrithe inbhuanaitheachta
			An t-aistriú i dtreo gníomhaíochtaí inbhuanaithe a mhaoiniú
Ar an mbóthar ceart den chuid is mó chun spriocanna beartais a bhaint amach	Ar an mbóthar ceart i bpáirt chun spriocanna beartais a bhaint amach/an-éiginnte	Níl siad ar an mbóthar ceart den chuid is mó chun spriocanna beartais a bhaint amach	Níl aon spriocanna beartais cainníochtúla ann

1 Athléimneacht na hEorpa a fhorbairt i ndomhan éagobhsaí

Príomhtheachtaireachtaí

- Is saintréith de thírdhreach domhanda geopholaitiúil an lae inniu í an iliomad géarchéimeanna. Mar fhreagairt air sin, tá an Eoraip dírithe ar an tslándáil agus ar an gcosaint, agus ar bhorradh a chur faoin iomaíochas, ar rathúnas inbhuanaithe a bhaint amach agus ar cháilíocht saoil a choinneáil do shaoránaigh na hEorpa.
- Gan athléimneacht chomhshaoil, ní féidir linn slándáil fhadtéarmach a bheith againn. Le tuiscint leathan ar an tslándáil, ní hamháin go léirítear an chosaint, ach léirítear freisin athléimneacht feidhmeanna sochaíocha ríthábhachtacha atá ag brath ar ár dtimpeallacht nádúrtha. Tá éiceachórais shláintiúla fheidhmiúla mar bhonn agus mar thaca ag an tslándáil bia agus uisce agus cuireann siad leis an athléimneacht in aghaidh na haeráide atá ag athrú. Cuidíonn geilleagar ciorclach agus aistriú ó bhreoslaí iontaise leis an Eoraip spleáchas ar allmhairí amhábhbar agus fuinnimh a laghdú.
- Bíonn tionchar ag an athrú aeráide agus ag an truailliú ar shaol mhuintir na hEorpa sa lá atá inniu ann. Ó 1980 go 2023, ba iad teagmhais fhoircneacha a bhaineann leis an aimsir agus leis an aeráid in AE-27 ba chúis le breis agus 240,000 bás, agus caillteanais eacnamaíocha dar luach níos mó ná EUR 730 billiún i gceist leo. Spreagann truailliú bás agus galar, agus cosnaíonn truailliú aeir EUR 600 billiún in aghaidh na bliana ar an Aontas i gcostais sláinte agus i ndamáistí eile, arb ionann é agus 4 % de OTI.
- Cuireann díghrádú an chomhshaoil agus an t-athrú aeráide geilleagar na hEorpa i mbaoil. Is riosca sistéamach é an t-athrú aeráide don gheilleagar araon, agus bíonn tionchair chascáideacha aige thar earnálacha eacnamaíocha agus thar theorainneacha idirnáisiúnta. Tá beagnach trí cheathrú de ghnólaigh sa limistéar euro ag brath go criticiúil ar sheirbhísí éiceachórais, agus deonaítear 75% d'iasachtaí bainc do chuideachtaí atá ag brath ar acmhainní nádúrtha.
- Faoi láthair, spreagann córais fuinnimh, bia, soghluaisteachta agus thionsclaíocha na hEorpa tionchair ar an gcomhshaol agus ar an aeráid. Mar cheannaire domhanda ar an inbhuanaitheacht, tá an t-eolas, na huirlisí agus na hacmhainní ag an Eoraip chun na córais sin a ghlású. Is samhail don athrú é an dul chun cinn i dtreo dhícharbónú an chórais fuinnimh san Eoraip. Is é an dúshlán atá ann anois dlús suntasach a chur leis an athrú ar fud na gcóras uile.

1.1 Freagairt na hEorpa ar an éagobhsaíocht sa tírdhreach geopholaitiúil

In 2025, tá an Eoraip ag dul i ngleic le hilghéarchéim dhomhanda a chuimsíonn réimsí geopholaitiúla, eacnamaíocha agus comhshaoil, rud a spreagann torthaí luaineacha nach féidir a thuair. Ó tháinig an Eoraip chun cinn mar gheall ar an gcur isteach de dheasca phaindéim COVID-19, bhí dúshlán fhorluiteacha roimh lucht ceaptha beartas. Áirítear orthu sin ionradh na Rúise ar an Úcráin, méaduithe ar na costais mhaireachtála agus ceannaireacht pholaitiúil nua sna Stáit Aontaithe (SAM) atá ag déanamh athmheastóireachta ar chomhghuaillíochtaí agus ag cur isteach ar bheartais trádála sheanbhunaithe. Ag an am céanna, tá éifeachtaí an athraithe aeráide ag dul in olcas agus ag dul i bhfeidhm go mór ar shaol daoine ar fud an domhain, agus muintir na hEorpa ag fulaingt iarmhairtí triomaigh, tuilte, tonnta teasa agus falscaithe.

Tá dúshlán roimh chlár oibre inbhuanaitheachta na hEorpa mar gheall ar an gcomhthéacs domhanda seo atá ag éirí níos éagobhsaí. Tá os cionn 110 gcoinbhleacht armtha ar siúl ar fud an domhain faoi láthair¹ agus tá líon na

1 Acadamh na Ginéive, 2025, 'Coinbhleachtaí Armtha an lae inniu' (<https://geneva-academy.ch/galleries/today-s-armed-conflicts>) arna rochtain an 22 Eanáir 2025.

1 Athléimneacht na hEorpa a fhorbairt i ndomhan éagobhsaí

ndídeanaithe ar fud an domhain níos airde ná riamh². Spreag ionradh na Rúise ar an Úcráin suaitheadh sa gheilleagar domhanda, rud a chuir le praghsanna fuinnimh agus bia agus a chuir leis an mbrú boillscitheach a tháinig chun cinn san Eoraip tar éis phaindéim COVID-19, agus is iad na saoránaigh atá i mbaol na bochtaineachta agus an eisiaimh shóisialta is mó atá thíos leis na tosca sin³. Tá teannas geo-eachnamaíoch mar thoradh ar theannas geopholaitiúil méadaithe, le tabhairt isteach beart, taraifí agus fóirdheontas neamhtharaife, chomh maith le hiarrachtaí chun tionscail náisiúnta agus réigiúnacha a athbheochan agus chun rochtain ar acmhainní straitéiseacha a dhaingniú⁴.

Chuir Ursula von der Leyen tús lena dara sainordú mar uachtarán ar an gCoimisiún Eorpach sa chomhthéacs geopholaitiúil luaineach sin. In éineacht le Coláiste nua Coimisinéirí, shainigh sí na tosaíochtaí don Choimisiún Eorpach (CE) do 2024 go 2029, mar a leagtar amach sna treoirínte polaitiúla. Mar fhreagairt ar atmaisféar neamhchinnteachta agus éagobhsaíochta, tá an tAontas Eorpach (AE) ag díriú ar sheacht bpríomhthosaíocht:

- rathúnas agus iomaíochas inbhuanaithe;
- slándáil agus cosaint;
- Cothroime shóisialta na hEorpa;
- cáilíocht na beatha;
- an daonlathas agus luachanna Eorpacha;
- Eoraip dhomhanda; agus
- infheistíocht agus athchóiriú.

Leagtar béim sna treoirínte polaitiúla freisin ar an tábhacht leanúnach a bhaineann leis na forbairtí reachtacha a comhaontaíodh faoin gComhaontú Glas don Eoraip (EGD) a bhaint amach:

Ní mór dúinn agus coinneoidimid an cúrsa maidir leis na spriocanna a leagtar amach sa Chomhaontú Glas don Eoraip. Tá an ghéarchéim aeráide ag luasghéarú go tapa. Agus tá gá chomh práinneach céanna lenár ngeilleagar a dhícharbónú agus a thionsclú ag an am céanna. Ní mór dúinn díriú ar an gcreat dlíthiúil atá ann cheana do 2030 a chur chun feidhme — ar an mbealach is simplí, is cothroime agus is costéifeachtaí.⁵

Sa chomhthéacs sin, soláthraítear sa tuarascáil seo measúnú eolaíochtbhunaithe ar staid chomhshaol agus aeráid na hEorpa agus ar ionchais i dtreo spriocanna beartais 2030 an Aontais a bhaint amach. Cuireann sé le 35 faisnéisiú téamach agus measúnuithe cainníochtúla ar na sonraí comhshaoil agus aeráide is déanaí a thuairiscigh ár 32 bhalltír agus sé thír chomhoibriúchá don Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil (EEA). Cuirtear i láthair sa tuarascáil freisin raon leathan réiteach maidir le hinbhuanaitheacht a cuireadh chun feidhme go héifeachtach ar fud thíortha comhpháirtíochta LEE chun spriocanna an Chomhaontaithe Ghlais don Eoraip a bhaint amach.

Tá an fhianaise a úsáidtear sa tuarascáil seo bailíochtaithe ag an nGréasán Eorpach um Fhaisnéis agus um Fhaire ar an gComhshaol — Eionet — soláthraí aitheanta iontaofa sonraí, faisnéise agus measúnuithe inbhuanaitheachta ardcháilíochta don Eoraip. Léiríonn sé an fhianaise is iontaofa, is láidre agus is cothroime le dáta atá ar fáil faoi láthair maidir le comhshaol agus aeráid na hEorpa.

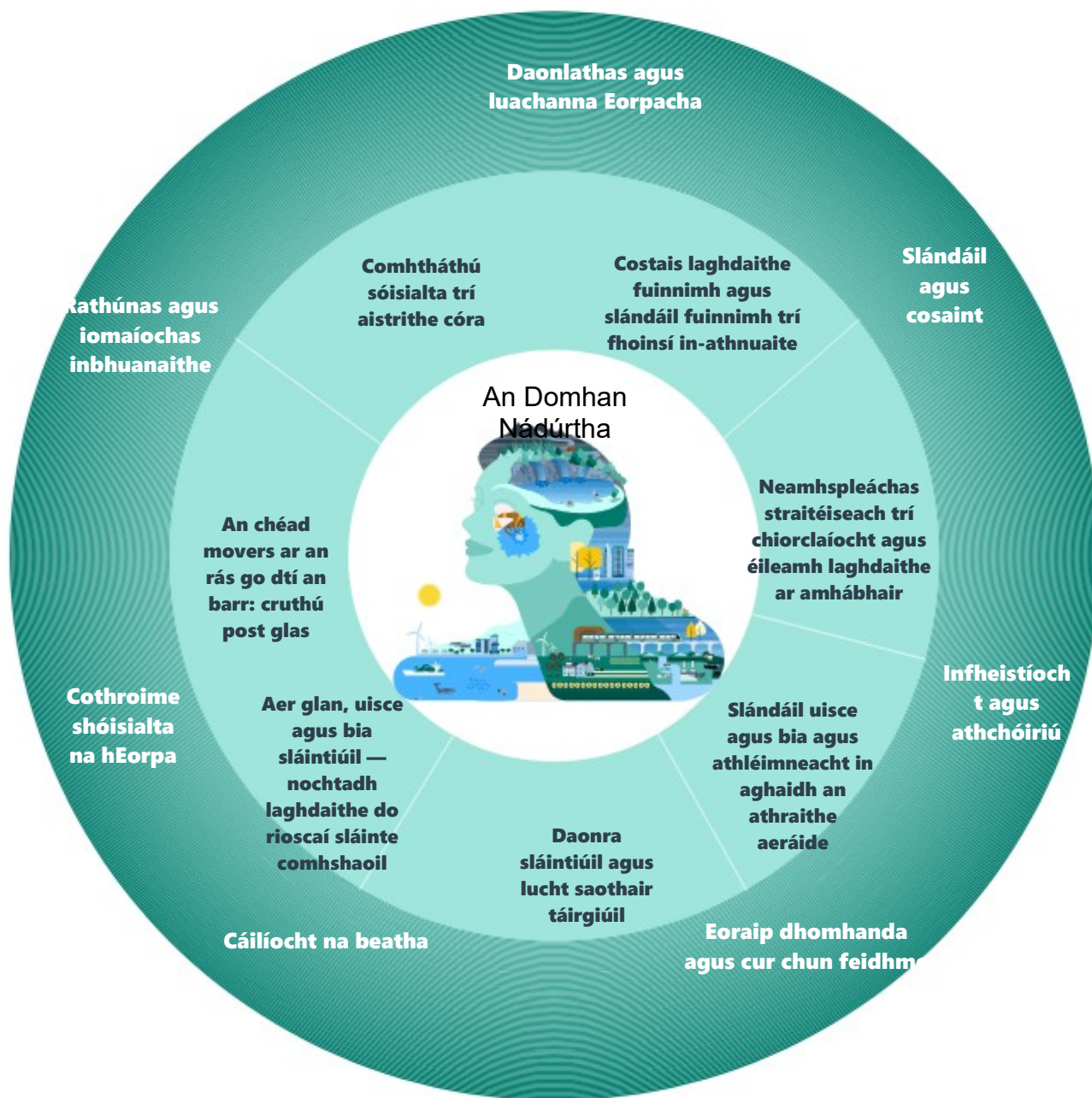
-
- 2 UNHCR, 2025, Tuarascáil maidir le Treochtaí Domhanda 2024, (<https://www.unhcr.org/global-trends-report-2024>), arna rochtain an 21 Lúnasa 2025.
- 3 CESE, 2023, 'Is ag an Aontas atá an leibhéal is airde boillscithe ó tugadh isteach an euro: 96.5 milliún duine atá i mbaol bochtaineachta' (<https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/news/eu-records-high-level-inflation-euro-reduction-965-million-people-risk-poverty>) arna rochtain an 13 Nollaig 2024.
- 4 CE, 2023, Ilroinnt na trádála domhanda: peirspictíocht de chuid an Aontais, Achoimre Eacnamaíoch Uimh. 075 (<https://data.europa.eu/doi/10.2765/576288>) arna rochtain an 13 Nollaig 2024.
- 5 CE, 2025, 'Tosaíochtaí an Choimisiúin 2024-2029' (https://commission.europa.eu/priorities-2024-2029_ga) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

1.2 An comhshaol a chosaint chun rathúnas inbhuanaithe, iomaíochas, slándáil agus cáilíocht saoil a chinntiú

Is cuid den dúlra iad daoine agus tá siad idirnasctha go domhain le speicis eile — agus spleách orthu. Tá an domhan nádúrtha mar bhonn agus mar thaca ag ár gcáilíocht saoil, ár rathúnas agus ár slándáil. Cinntíonn ár n-éiceachórais éagsúla talún agus uisceacha slándáil uisce agus bia. Rialaíonn siad ár n-aeráid agus tacaíonn siad leis an athléimneacht in aghaidh an athraithe aeráide. Braitheann caighdeáin mhaireachtála ardcháilíochta a chinntiú do na glúnta atá le teacht ar an gcaoi a mbainistimid ár saibhreas nádúrtha sa lá atá inniu ann.

Áirítear san [8ú Clár Gníomhaíochta don Chomhshaol](#) (an 8ú CGC) — an creat uileghabhálach a comhaontaíodh go dlíthiúil san Aontas le haghaidh gníomhaíochta maidir le beartas comhshaoil suas go dtí 2030 — cuspóir tosaíochta fadtéarmach do 2050 maidir le maireachtáil go maith laistigh de theorainneacha pláinéadacha. Le hardchaighdeáin chomhshaoil, cothaítear an athléimneacht éiceolaíoch is gá chun taca a chur faoi rathúnas, slándáil agus cáilíocht saoil inbhuanaithe do shaoránaigh na hEorpa (Fíor 1.1). Trí leanúint d'infheistíocht a dhéanamh san aistriú leanúnach i dtreo geilleagar dícharbónaithe ciorclach, is féidir leis an Aontas móiminteam a choinneáil mar ghníomhaí iomaíoch sa rás fadtéarmach i dtreo na hinbhuanaitheachta.

Fíor 1.1 An chaoi a mbaintear príomhthosaíochtaí an Choimisiúin Eorpaigh don tréimhse 2024-2029 amach leis an gclár oibre inbhuanaitheachta

Foinse: LEE, 2025.

Rathúnas agus iomaíochas inbhuanaithe

Lena **Chompás Iomaíochais**, tá athnuachan déanta ag an gCoimisiún ar a fhócas ar rathúnas agus iomaíochas inbhuanaithe mar spreagadh don fhás eacnamaíoch. Tá geilleagar na hEorpa bunaithe ar acmhainní nádúrtha. Léiríonn anailís a rinne an Banc Ceannais Eorpach (BCE) le déanaí go bhfuil fíorgheilleagar an Aontais (an chuid sin den gheilleagar a tháirgeann earraí agus seirbhísí) agus an córas airgeadais ag brath go mór ar an dúlra; Tá 72 % de chuideachtaí an limistéir euro san fhíorgheilleagar ag brath go mór ar sheirbhís éiceachórais amháin ar a laghad agus deonaítear 75 % d'iasachtaí bainc do chuideachtaí atá ag brath ar acmhainní nádúrtha⁶(6). Measann Eurostat gur ghin 10 seirbhís éiceachórais – sochair a dhíorthaíonn an duine ón dúlra – sreabhadh bliantúil iomlán sochar arbh fhiú EUR 234 bhiliún iad in 2019 in AE-28, atá incomparáide le holl-bhreislach na talmhaíochta agus na foraoiseachta le chéile⁷(7). Is iad na 10 **seirbhís éiceachórais** soláthar barr, soláthar adhmaid, pailniú, ceapadh carbóin, rialú tuilte, ionú uisce, áineas dúlra, scagachán aeir agus gabháil éisc mhuirí. Dá bhrí sin, braitheann iomaíochas atá inbhuanaithe san fhadtarma ar mhaoirseacht fhreagrach na n-acmhainní nádúrtha san Eoraip.

Is é is aidhm don **Chomhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan** borradh a chur faoin bhfás tríd an tionsclaíocht a dhícharbónú — lena n-áirítear earnálacha a bhfuil sé deacair srian a chur leo a ghlasú — agus príomh-mhargáí á dtógáil ag an am céanna chun teicneolaíocht ghlan a fhorbairt, a tháirgeadh agus a scaipeadh. Beidh ról lárnach ag an gCiorclaíocht maidir le neamhspleáchas straitéiseach a neartú, lena n-áirítear go scaipfead acmhainní ar feadh tréimhse níos faide inár ngeilleagar agus lena laghdófar spleáchais ar allmhairí. Tá an t-iomaíochas ag brath freisin ar athléimneacht shóisialta, le lucht saothair oilte agus sláintiúil atá in ann freagairt d'éilimh saothair an aistrithe ghlais agus an aistrithe dhigitigh.

Dá réir sin, chun rathúnas inbhuanaithe a bhaint amach don Eoraip, tá gá le tuiscint leathan ar an iomaíochas — tuiscint lena soláthraítear cothroime shóisialta ag an am céanna le hardchaighdeán chomhshaoil. Chuige sin, tá gá le hinfeistíochtaí straitéiseacha atá rithabhachtach d'fhorbairt eacnamaíoch iomaíoch chomh maith le hathléimneacht shóisialta agus éiceolaíoch san fhadtarma⁸(8).

Leis an teicneolaíocht faisnéise (TF), go háirithe an digitiú, an ríomhaireacht chandamach agus an intleacht shaorga (IS), cuirtear acmhainneacht shuntasach ar fáil chun dlús a chur leis an inbhuanaitheacht ar fud na gcoirchóras uile. Mar shampla, in eangacha leictreachais, comhtháthaíonn teicneolaíochtaí digiteacha sreafaí fuinnimh athraitheacha ó fhoinsí in-athnuaite agus cuireann siad feabhas ar iontaofacht. Leis an digitiú, féadfar tacú freisin leis an aistriú chuig geilleagar níos ciorclaí trí chur chun feidhme samhlacha gnó ciorclacha san earnáil phríobháideach a chumasú, le pasanna digiteacha lena soláthraítear taifead in-iniúchta de shaolré táirge⁹(9).

I gcomhthéacs oiriúnú don athrú aeráide, cuireann teicneolaíochtaí digiteacha eolas ar fáil freisin do fhreagairtí ar adhaimsir — trí chórais luathrabhaidh lena gcuirtear pobail ar an eolas faoi stoirmeacha agus aipeanna lena gcuirtear feirmeoirí ar an eolas faoi speicis barr atá frithsheasmhach in aghaidh triomaigh¹⁰(10). Fónann breathnóireachtaí satailíte ón spás agus ó tháirgí sonraí Copernicus gaolmhara mar bhunchloch d'fhaireachán agus d'fhorfheidhmiú comhshaoil, do leathnú spáis, do ghráinneacht agus d'éifeachtúlacht sonraí.

6 Boldrini, S., et al., 2023, 'Living in a World of Disappearing Nature: Riosca Fisiciúil agus na hImpleachtaí don Chobhsaíocht Airgeadais', Páipéar Ócáideach BCE Uimh. 2023/333 (DOI: 10.2139/ssrn.4630721).

7 Eurostat, 2021, Cuntas a thabhairt ar éiceachórais agus ar a seirbhísí san Aontas Eorpach (INCA) – eagrán 2021 (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-reports/-/ks-ft-20-002>) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

8 EEA, 2024, Ionchas na hEorpa maidir le haistrithe inbhuanaitheachta, Tuarascáil EEA Uimh. 06/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/europes-sustainability-transitions-outlook>) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

9 Barteková, E. agus Börkey, P., 2022, Digitalisation for the transition to a resource efficient and circular economy [Digitiú don aistriú chuig geilleagar ciorclach atá tiosach ar acmhainní], Páipéar Oibre Comhshaoil ECFE Uimh. 192 (<https://doi.org/10.1787/19970900>) arna rochtain an 30 Eanáir 2023.

10 An Banc Domhanda, 2023, An Claohlú Digiteach Glas: Conas na hUirlisí Digiteacha Roinnte agus Úsáide le haghaidh Gníomhú ar son na hAeráide, Athrú Aeráide agus Forbartha (<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/40653>) a bhfuarthas rochtain orthu an 22 Eanáir 2025 a dhúnadh ar bhealach inbhuanaithe.

1 Athléimneacht na hEorpa a fhorbairt i ndomhan éagobhsaí

Mar sin féin, tá tionchar mór méadaitheach ag teicneolaíochtaí digiteacha ar an gcomhshaol iad féin, rud a éilíonn méadú ar chainníochtaí amhábhair criticiúil, fuinnimh, fionnuisce agus talún, agus dramhaíl leictreonach agus dramhaíl eile á nginiúint ag an am céanna.

Slándáil agus cosaint

Mar gheall ar ionradh na Rúise ar an Úcráin agus ar an ngá atá leis an Eoraip níos mó freagrachta a ghlacadh as a slándáil féin, tá athrú ó bhonn tagtha ar bheartas cosanta na hEorpa¹¹(11). Is é is aidhm [don Pháipéar Bán maidir le hUllmhacht Cosanta na hEorpa 2030](#) bearnaí criticiúla cumais a dhúnadh agus bonn tionsclaíoch cosanta láidir a thógáil, agus cuireann [Plean/Ullmhacht ReArm na hEorpa 2030](#) roghanna airgeadais ar fáil chun suas le EUR 800 billiún d'infheistíochtaí cosanta a scaoileadh sna blianta amach romhainn.

Tá an teannas geopholaitiúil agus na bagairtí geopholaitiúla atá ann faoi láthair ag teacht le géarchéimeanna eacnamaíocha, sóisialta, comhshaoil agus aeráide freisin chun rioscaí sistéamacha a chruthú do mhodh maireachtála na hEorpa. Déantar argóint sa tuarascáil seo ar mhaithe le tuiscint leathan ar an tslándáil lena gcuimsítear ní hamháin gnéithe míleata agus cosanta ach athléimneacht éiceolaíoch agus shochaíoch freisin. Le hidirspleáchas na slándála agus na hathléimneachta, go háirithe a mhéid a bhaineann le rioscaí arb í an aeráid is cúis leo, leagtar béim ar an ngá atá le cur chuige cuimsitheach⁽⁸⁾. Tá an fás ar fhoinsí in-athnuaite fuinnimh san Eoraip, arbh ionann é agus 24.5 % d'úsáid deiridh fuinnimh an Aontais in 2023, chun tairbhe na hinbhuanaitheachta agus na slándála, rud a laghdaíonn go mór an spleáchas ar ghás iontaise na Rúise agus a laghdaíonn astaíochtaí ó na hearnálacha fuinnimh¹²freisin (12).

Tuarascáil Niinistö *Níos Sábháilte le Chéile: Le hullmhacht agus ullmhacht shibhialta agus mhíleata na hEorpa* neartú (12), sainiúitear an t-athrú aeráide agus díghrádú an chomhshaoil mar bhagairtí díreacha ar shlándáil na hEorpa. Leagtar béim sa tuarascáil ar an ngá atá le hathléimneacht a chothú in earnálacha atá spleách ar an dúlra amháin bia, uisce, fuinneamh agus iompar. Tugann sé rabhadh i gcoinne aon mhoill maidir le lorg carbóin na hEorpa a laghdú. Ar bhonn níos leithne, sainiúitear ann an t-athrú aeráide agus díghrádú an chomhshaoil mar bhagairtí ar an tsíocháin, ar an gcobhsaíocht agus ar an tslándáil idirnáisiúnta mar gheall ar ghanntanais acmhainní nádúrtha, adhaimsir, méadú ar an imirce, agus corraíl shóisialta. Tá na hábhair imní chéanna ag daoine san Eoraip, agus 85% de mhuintir na hEorpa ag aithint gur fadhb mhór é an t-athrú aeráide agus go dtacaíonn an pobal go láidir le beartas aeráide an Aontais¹³(13).

Aithnítear freisin i [Straitéis an Aontais Eorpaigh um an Aontas Ullmhachta](#) an t-idirghníomhú idir tubaistí nádúrtha, teagmhais adhaimsire, tubaistí de dheasca an duine, bagairtí hibrideacha agus géarchéimeanna geopholaitiúla. Leagtar béim ann ar spleáchas na hEorpa ar acmhainní nádúrtha le haghaidh bia, uisce agus slándáil eacnamaíoch. Leagtar béim inti ar an ról tábhachtach atá ag éiceachórais maidir le maolú ar an athrú aeráide agus oiriúnú don athrú sin, agus maidir le slándáil bia agus uisce a áirithiú.

Is féidir le héiceachórais nádúrtha agus [réitigh dhúlrahunaithe](#) creimeadh a rialú, triomaigh, tuilte agus tonnta teasa a chosc, carbón a cheapadh, fuarú a chur chun cinn agus falscaithe a chosc, agus tairbhí a sholáthar d'fholláine an duine agus don bhithéagsúlacht ag an am céanna¹⁴(14). Ina theannta sin, cuireann an

11 GEC, 2022, 'Infheistíocht a dhéanamh i gcosaint na hEorpa — Gealltanais an lae inniu, cumais an lae amárach?', cúrsaí cosanta na hEorpa (24).

12 Niinistö, S., 2024, 'Sábháilte le Chéile – Ullmhacht agus Ullmhacht Shibhialtach agus Mhíleata na hEorpa a Neartú' (https://commission.europa.eu/document/download/5bb2881f-9e29-42f2-8b77-8739b19d047c_en?filename=2024_Niinisto-report_Book_VF.pdf) arna rochtain an 6 Lúnasa 2025.

13 CE, 'An t-athrú aeráide – Meitheamh 2025 – Suirbhé Eorabharaiméadair' (<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3472>) arna rochtain an 21 Lúnasa 2025.

14 EEA, 2023, Réitigh dhúlrahunaithe a scálú le haghaidh athléimneacht in aghaidh an athraithe aeráide agus athbhunú an dúlra, Faisnéisiú EEA uimh. 21/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/scaling-nature-based-solutions/scaling-nature-based-solutions-for>) arna rochtain an 14 Samhain 2024.

1 Athléimneacht na hEorpa a fhorbairt i ndomhan éagobhsaí

bhithéagsúlacht réitigh ar fáil chun oiriúnú d'athruithe ar na dálaí aeráide le haghaidh táirgeadh barr san Eoraip i bhfoirm speiceas atá athléimneach ó thaobh triomaigh de.

Ag tógáil ar [Mheasúnú Eorpach EEA ar Rioscaí Aeráide](#)¹⁵(15), cuirfidh an Coimisiún plean Eorpach um oiriúnú don athrú aeráide i láthair in 2026 chun tacú leis na Ballstáit ullmhú do rioscaí aeráide agus athléimneacht in aghaidh an athraithe aeráide a fhorbairt.

Aithnítear i [Straitéis Athléimneachta Uisce 2025](#) gur bunriachtanas agus acmhainn chriticiúil araon é an t-uisce — rud atá rithábhachtach dár gcórais bhia, thionsclaíocha agus fuinnimh. Sainaithnítear inti go bhfuil athléimneacht uisce rithábhachtach d'ullmhacht slándála agus géarchéime an Aontais, chomh maith le deis shuntasach ghnó do thionscal an Aontais i gcomhthéacs ina bhfuil an Eoraip ina ceannaire domhanda i dteicneolaíocht an uisce.

Cothroime shóisialta na hEorpa

Cuidíonn braistint cothroime leis an athléimneacht shochaíoch is gá a fhorbairt chun dul i ngleic le hamanna éiginnte. Cé go bhfuil laghdú ag teacht ar an neamhionannas idir na Ballstáit, tá méadú ag teacht ar neamhionannais laistigh de thíortha¹⁶(16). Tá tionchar díréireach ag an aistriú i dtreo na hinbhuanaitheachta ar ghrúpaí sóisialta áirithe agus ar réigiúin Eorpacha áirithe. Áirítear orthu sin daoine aonair atá i mbaol na bochtaineachta fuinnimh agus iompair, réigiúin atá ag brath ar thionscail atá bunaithe ar bhreoslaí iontaise, an pobal feirmeoireachta atá ag dul in oiriúint do chleachtais talmhaíochta níos inbhuanaithe agus daoine óga a mbeidh tionchar mór ag an ngéarchéim aeráide orthu. Sa chomhthéacs sin, is gá grúpaí sóisialta a ndéantar difear dóibh a shainaithint, a bhainistiú agus, i gcásanna áirithe, a chúiteamh. Ag an am céanna, ní mór don Eoraip géarú ar na neamhionannais atá ann cheana a sheachaint nó fiú cinn nua a chruthú¹⁷(17). Cuireadh beartais agus tionscnaimh, amhail an [Sásra um Aistriú Cóir](#) agus an [Ciste Aeráide Sóisialta](#), i bhfeidhm chun tacú leis na réigiúin agus na pobail is leochaillí ó thaobh thionchair dhiúltacha na n-aistrithe inbhuanaitheachta de.

Meastar sna doiciméid straitéise is déanaí go gcuirfidh an dícharbónú agus an chiorclaíocht le fostaíocht an Aontais. Go deimhin, tá fás tapa tagtha ar an bhfostaíocht in earnáil an fhuinnimh in-athnuaite, le 2.05 milliún post san earnáil ar fud an domhain in 2023, a raibh 1.81 milliún díobh san Aontas¹⁸(18). Ag an am céanna, cuireann ganntanais agus bearnaí scileanna bac ar iomaíochas na hEorpa sa réimse sin, agus tá scileanna glasa rithábhachtach chun aistriú glas rathúil a bhaint amach. Is é is aidhm d'Aontas [na Scileanna](#) a áirithiú go mbeidh gach duine san Eoraip in ann bunús láidir scileanna a thógáil, agus béim á leagan ar an eolaíocht, ar an teicneolaíocht, ar an innealtóireacht agus ar an matamaitic, agus páirt a ghlacadh in uas-sciliú agus athsciliú ar feadh an tsaoil, i gcomhréir le [Colún Eorpach na gCeart Sóisialta](#).

Tá éagsúlacht freisin idir grúpaí sóisialta maidir lena gcumas glacadh le teicneolaíochtaí glana. D'ainneoin gur dóchúla go mbeidh cónaí orthu i dtithe nach bhfuil chomh tíosach ar fhuinneamh, bíonn sé deacair ar theaghlaigh ar ioncam íseal rochtain a fháil ar thacaíocht airgeadais do thithíocht iarfheistithe agus is dóchúla go mbeidh orthu dul i ngleic le billí arda fuinnimh agus bochtaineacht fuinnimh¹⁹a fhulaingt (19). Is é is aidhm don Chiste Aeráide Sóisialta cúnamh a thabhairt do na grúpaí is mó a ndéantar difear dóibh, mar shampla trí thacú le hathchóirithe tí atá

15 An Coimisiún Eorpach, 2023, Tuarascáil 2023 maidir leis an bhFadbhreathnaitheacht Straitéiseach (https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-foresight/2023-strategic-foresight-report_ga) arna rochtain an 28 Eanáir 2025.

16 An Coimisiún Eorpach, 2023, Tuarascáil 2023 maidir leis an bhFadbhreathnaitheacht Straitéiseach (https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-foresight/2023-strategic-foresight-report_ga) arna rochtain an 28 Eanáir 2025.

17 EEA, 2024, Just sustainability transitions — From concept to practice, Tuarascáil EEA Uimh. 12/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/just-sustainability-transitions>) arna rochtain an 28 Eanáir 2025.

18 IRENA agus EIS, 2024, Fuinneamh in-athnuaite agus poist: Athbhreithniú bliantúil 2024, an Ghníomhaireacht Idirnáisiúnta um Fuinneamh Inathnuaite, Abú Daibí agus an Eagraíocht Idirnáisiúnta Saothair, an Ghinéiv (https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2024/Oct/IRENA_Renewable_energy_and_jobs_2024.pdf) arna rochtain an 8 Meitheamh 2025.

1 Athléimneacht na hEorpa a fhorbairt i ndomhan éagobhsaí

tíosach ar fhuinneamh agus trí chuidiú le tionchair shóisialta agus eacnamaíocha na scéime nua trádála astaíochtaí (ETS2) a mhaolú.

Cáilíocht na beatha

Ar an leibhéal is bunúsaí, braitheann cáilíocht na beatha ar rochtain shlán ar aer glan, ar uisce agus ar bhia sláintiúil. Soláthraíonn timpeallachtaí nádúrtha spás freisin le haghaidh áineasa, scíthe agus idirghníomhaíocht shóisialta, agus tacaíonn siad le feidhmiú ár gcóras imdhíonachta. Tá sé cruthaithe go gcuireann am a chaitheamh sa nádúr feabhas ar mheabhairshláinte agus ar fheidhm chognaíoch, básanna ó ghalar croí a laghdú, minicíocht diaibéiteas a laghdú, agus sláinte fhoriomlán a fheabhsú²⁰(20). Tá daoine san Eoraip ar an eolas faoin gcaoi a dtacaíonn timpeallacht ghlan lena bhfolláine — aontaíonn níos mó ná trí cheathrú de mhuintir na hEorpa go mbíonn tionchar díreach ag saincheisteanna comhshaoil ar a saol laethúil agus ar a sláinte, agus measann ceathrar as gach cúigear go bhfuil gá le reachtaíocht chomhshaoil an Aontais chun an comhshaoil a chosaint ina dtír féin(73).

Aithnítear sa [Straitéis Eorpach maidir le hAthléimneacht Uisce](#) gurb é an t-uisce an fórsa tiomána beatha, agus gur ceart daonna agus leas poiblí araon é rochtain ar uisce glan inacmhainne. Cé go mbaineann formhór mhuintir na hEorpa tairbhe as rochtain ar uisce óil sábháilte agus ar shláintíocht, tá 1.5 % díobh ina gcónaí gan sláintíocht bhunúsach agus níl rochtain ag 4 % díobh ar uisce óil sábháilte. Is é is aidhm don Straitéis uisce agus sláintíocht atá glan agus inacmhainne a áirithiú do chách, agus an pobal a spreagadh chun athléimneacht uisce a fhorbairt, le praghsáil uisce náisiúnta fhónta bunaithe ar an bprionsabal gurb é údar an truaillithe a íocfaidh as a shaináithnítear mar uirlis úsáideach. Iarrann sé go gcuirfí chun feidhme go héifeachtach an creat beartais atá ann cheana maidir le fionnuisce chun timthriall an uisce a athbhunú agus a chosaint mar bhonn do sholáthar inbhuanaithe uisce, chomh maith le hiarrachtaí chun feabhas a chur ar choinneáil uisce ar thalamh. Maidir leis an úsáid a bhainimid as uisce mar acmhainn chriticiúil, is é is aidhm don Straitéis éifeachtúlacht uisce a fheabhsú 10 % ar a laghad faoi 2030 agus leagtar béim inti ar an bhféidearthacht riachtanais uisce ón gclaochlú tionsclaíoch agus digiteach glan a theorannú agus athléimneacht uisce sa talmhaíocht a fheabhsú.

Ar fud na hEorpa, tá pobail atá faoi mhíbhuntáiste sóisialta neamhchosanta ar ualach truaillithe níos airde. I roinnt mhaith tíortha Eorpacha agus go háirithe i gcathracha, bíonn grúpaí ar ioncam íseal neamhchosanta go díréireach ar thruailliú aer, ar thorann agus ar theochtaí arda (74).

Gné thábhachtach den chothroime shóisialta is ea aghaidh a thabhairt ar dháileadh éagothrom rioscaí comhshaoil ar fud shochaí na hEorpa.

Tá an prionsabal gurb é údar an truaillithe a íocfaidh as mar bhonn agus mar thaca ag reachtaíocht chomhshaoil an Aontais agus tugann sé aghaidh go díreach ar chothroime, arb é is aidhm dó truaillitheoirí a dhreasú chun díobháil don chomhshaoil a sheachaint. Ceanglaítear leis ar thruaillitheoirí costas na mbeart a dhéantar chun truailliú a chosc, a rialú agus a leigheas, lena n-áirítear a chostais shóisialta, a sheasamh. Mar shampla, le [rialacha athbhreithnithe an Aontais maidir le cóireáil fuíolluisce uirbigh](#), ceanglaítear ar na Ballstáit cóireáil bhreise a chur i bhfeidhm chun micreathruailléin, ar a dtugtar cóireáil cheathartha, a bhaint faoi 2045. Faoi scéim freagrachta leathnaithe táirgeora, beidh ar tháirgeoirí cógaisíochta agus cosmaidí 80% ar a laghad de chostais bhreise na cóireála sin a chumhdach ²¹(21).

19 EEA, 2021, Iníúchadh a dhéanamh ar na dúshláin shóisialta a bhaineann le beartais fuinnimh ísealcharbóin san Eoraip, Faisnéisiú EEA uimh. 11/2021 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/exploring-the-social-challenges-of>) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

20 EEA, 2020, Comhshaoil sláintiúil, saol sláintiúil: conas a imríonn an comhshaoil tionchar ar an tsláinte agus ar an bhfolláine san Eoraip, Tuarascáil EEA Uimh. 21/2019 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/healthy-environment-healthy-lives>) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

21 Comhairle an Aontais Eorpaigh, 2024, 'Fuíolluisce uirbeach: an Chomhairle agus an Pharlaimint tagtha ar chomhaontú maidir le rialacha nua le haghaidh cóireáil agus faireachán níos éifeachtúla' (<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/01/29/urban-wastewater-council-and-parliament-reach-a-deal-on->

Daonlathas agus luachanna Eorpacha

Tá todhchaí na hEorpa ag brath ar dhaonlathas láidir, ar an smacht reachta agus ar urraim do chearta agus saoirsí bunúsacha. Tá gealltanús tugtha ag an gCoimisiún rannpháirtíocht shibhialta i gceapadh beartas agus rannpháirtíocht thrédhearcach le heagraíochtaí na sochaí sibhialta a spreagadh go gníomhach. Is féidir le cuir chuige rannpháirtíochta dearchaí éagsúla a nochtadh agus dioscúrsa poiblí a chumasú maidir le comhbhabhtálacha. Mar shampla, d'eascair [an fhís don talmhaíocht agus do bhia](#) as rannpháirtíocht le feirmeoirí, le hoibreoirí sa slabhra bia, agus leis an tsochaí shibhialta ar an leibhéal áitiúil agus réigiúnach; is é is aidhm dó córas agraibhia atá tarraingteach, iomaíoch, athléimneach, dírithe ar an todhchaí agus cothrom a thógáil do na glúnta atá ann faoi láthair agus do na glúnta atá le teacht.

Tá daoine óga ag iarraidh cothroime idirghlúine i ndáil leis an ngéarchéim aeráide. Sa chomhthéacs sin, tá [idirphlé bunaithe ag an gCoimisiún maidir le beartas na hóige chun tionchar](#) a thabhairt do dhaoine óga ar roghanna maidir le todhchaí na hEorpa agus chun a rannpháirtíocht ghníomhach sa daonlathas a spreagadh.

Eoraip dhomhanda

Is ceannaire domhanda é an tAontas maidir leis an inbhuanaitheacht agus aithnítear go forleathan é cheana féin mar cheannródaí glas. Tá cuid de na spriocanna comhshaoil agus de na creataí reachtacha is uailmhianaí ar domhan bunaithe aige, arb é is aidhm dóibh a bheith aeráidneodrach faoi 2050 faoin Dlí Aeráide Eorpach. Is ionann an uailmhian intíre agus ceannaireacht dhomhanda, agus bhí ról lárnach ag an Aontas maidir leis an uailmhian i gcomhaontuithe idirnáisiúnta inbhuanaitheachta a mhúnlú, lena n-áirítear Comhaontú Pháras, Creat Domhanda Bithéagsúlachta Kunming-Montréal agus an chaibidlíocht leanúnach chun comhaontú domhanda a fhorbairt maidir le truailliú plaisteach.

Cé nach gcomhlíontar fós na hacmhainní airgeadais is gá chun spriocanna domhanda a bhaint amach faoin gCreat Domhanda Bithéagsúlachta agus faoi Chomhaontú Pháras, is rannchuiditheoir suntasach é an tAontas mar an soláthraí cúnaimh oifigiúil forbartha is mó ar domhan, arb ionann é agus 42 % ar fud an domhain in 2022 agus 2023²² (22). Is minic a fheidhmíonn rialacháin láidre chomhshaoil agus aeráide an Aontais mar thagarmharcanna idirnáisiúnta, rud a mhúnláíonn cleachtais agus beartais ar scála domhanda.

Mar sin féin, mar a pléadh sa tuarascáil seo, tá dúshlán shuntasacha roimh an Eoraip chun a spriocanna comhshaoil a bhaint amach agus chun bheith ina heiseamláir fíor-inbhuanaithe. Trí fhanacht ar an mbóthar ceart i dtreo na hinbhuanaitheachta, coinneoidh an tAontas a sheasamh mar cheannródaí ag a mbeidh geilleagar iomaíoch, glas agus ciorclach a chuirfidh rathúnas, slándáil agus cáilíocht saoil ar fáil ar mhaithe lena shaoránaigh san fhadtéarma.

Bosca 1.1 Teorainneacha pláinéadacha a thrasnú

Sainaitnítear le coincheap na dteorainneacha pláinéadacha naoi bpróiseas phláinéadacha atá rithábhachtach chun cobhsaíocht agus athléimneacht chóras an Domhain a chothabháil — “córais tacaíochta beatha phláinéadacha” (²³23,²⁴24,²⁵25). Moltar sa choincheap teorainneacha pláinéadacha cainníochtúla réamhchúraim inar féidir leis an gcine daonna leanúint de bheith ag forbairt agus ag rathú, dá ngairtear ‘spásanna oibriúcháin sábháilte’ freisin. Tugann sé le fios, a luaithe a sháraítear na teorainneacha sin, go méadaíonn an chine daonna na rioscaí a bhaineann le

new-rules-for-more-efficient-treatment-and-monitoring) a bhfuarthas rochtain air an 28 Aibreán 2025.

- 22 Comhairle an Aontais Eorpaigh, 2024, ‘Cúnamh oifigiúil um fhorbairt: is é an tAontas agus a Bhallstáit fós an soláthraí domhanda is mó, Consilium (<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/06/24/official-development-cúnamh-the-eu-and-its-member-states-remain-the-biggest-global-provider>) a bhfuarthas rochtain air an 21 Lúnasa 2025.
- 23 Rockström, J., et al., 2009, ‘Spás oibriúcháin sábháilte don chine daonna’, Dúlra 461, lgh. 472-475.
- 24 Richardson, K., et al., 2023, ‘Earth beyond six of nine planetary boundaries’, Science Advances 9(37), lgh. eadh2458 (DOI: 10.1126/sciadv.adh2458).
- 25 Steffen, W., et al., 2015, ‘Teorainneacha airgeadaíochta: An fhorbairt dhaonna a threorú ar phláinéad atá ag athrú’, Eolaíocht 347(6223) (DOI: DOI: 10.1126/eolaíocht.1259855).

1 Athléimneacht na hEorpa a fhorbairt i ndomhan éagobhsaí

damáiste mórsála a d'fhéadfadh a bheith do-aisiompaithe do chórais an Domhain, rud a chuireann sásraí tacaíochta beatha an duine i mbaol. Cé go bhféadfadh sé nach dtarlódh athrú ollmhór láithreach, léiríonn na tairseacha pointí iompaithe san am a chuaigh thart ar féidir athruithe móra tobanna ar fheidhm agus ar struchtúr córais a bheith mar thoradh ar athrú beag ar dhálaí, agus é á aistriú ó stát amháin go stát eile agus na croíphróisis lena gcothaítear an saol á gcur i mbaol.

Is é conclúid an nuashonraithe is déanaí ar stádas na naoi dteorainn, a chuirtear i láthair i bhFíor 1.2 thíos, gur sáraíodh sé teorainn phláinéadacha:

an t-athrú aeráide (an t-athrú ar an gcóimheas idir fuinneamh isteach agus amach an Domhain);

- eintitis nua (ceimiceáin shintéiseacha agus substaintí amhail micreaphlaistigh);
- modhnú ar shreafaí bithgheoiceimiceacha (cuireann próisis thionsclaíocha agus talmhaíochta isteach ar thimthriallta nádúrtha nítrigine agus fosfair);
- athrú fionnuisce (athrú ar thimthriallta fionnuisce, lena n-áirítear aibhneacha agus taise ithreach);
- athrú ar an gcóras talún (athrú ó bhonn ar thírdhreacha nádúrtha, amhail trí dhífhoraoisiú agus uirbiú); agus
- sláine an bhiathsféir (éagsúlacht, méid agus sláinte na n-orgánach beo agus na n-éiceachóras).

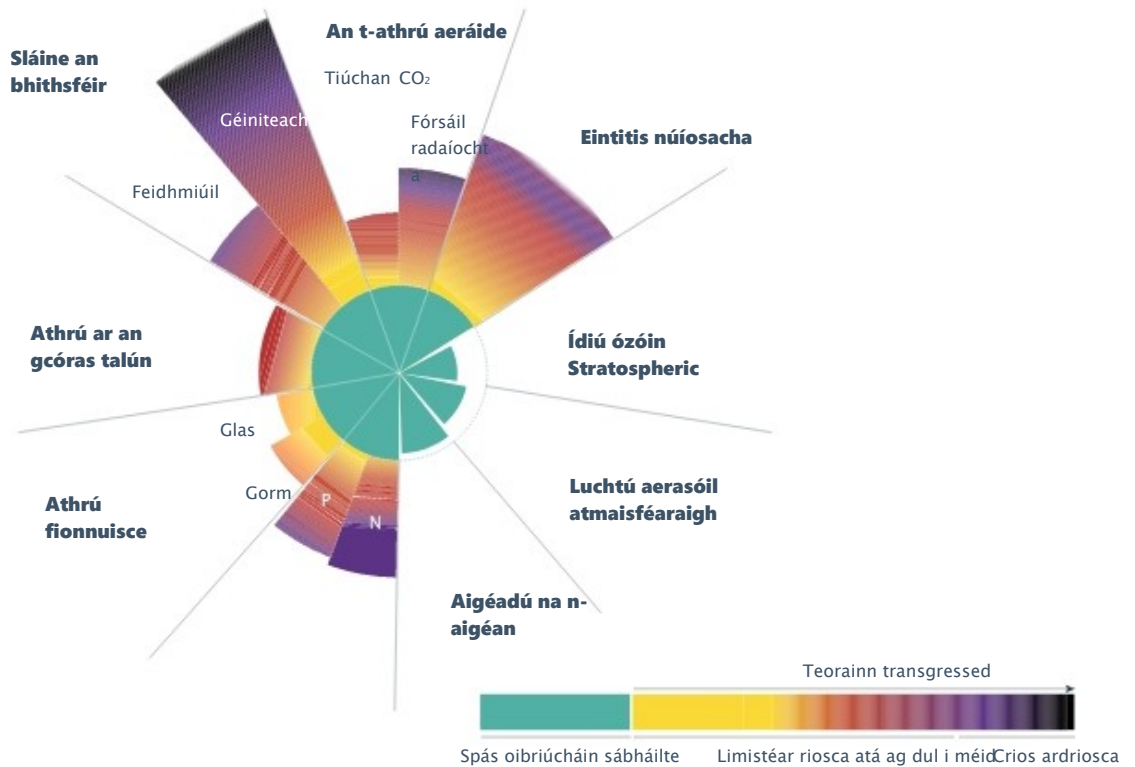
Tá teorainneacha le haghaidh aigéadú na n-aigéan (méadaíonn aigéadacht uisce aigéin de réir mar a ionsúnn sé dé-ocsaíd charbóin san atmaisféar (CO_2)) agus luchtú aerasóil san atmaisféar (leibhéil cáithníní aeriompartha ó ghníomhaíochtaí an duine agus ó fhoinsí nádúrtha) faoi bhrú. Tá leibhéil ídithe ózón strataisféaraigh go maith laistigh de theorainneacha, rud a fhágann gurb é seo an t-aon teorainn nach bhfuil faoi bhagairt nó nach dtrasnaítear. Tugann an measúnú seo le fios go bhfuil an daonnacht ag feidhmiú i bhfad níos faide ná teorainneacha sábháilte cheana féin (24).

1.3 Brúnna gan fasach ar chórais tacaíochta beatha an Domhain

Tá nasc bunúsach idir acmhainneacht na hEorpa rathúnas inbhuanaithe a bhaint amach agus an comhthéacs domhanda, mar a léirítear le huaillmhian an 8ú CGC 'maireachtáil go maith laistigh de theorainneacha an phláinéid'. Tá géarchéimeanna pola-ghéarchéimeanna mar shaintréith den chomhthéacs sin faoi láthair, agus cuireann díghrádú an chomhshaoil agus an t-athrú aeráide brú nach bhfacthas a leithéid riamh roimhe seo ar na córais tacaíochta beatha ar a bhfuil an chine daonna ag brath. Léiríonn fianaise eolaíoch an chaoi ar sháraigh gníomhaíochtaí an duine teorainneacha ar feadh sé cinn as naoi bpróiseas pláinéadacha a thacaíonn leis an saol ar an Domhan (Bosca 1.1). Dá bhrí sin, ní haon ionadh é go rangaíonn an Fóram Eacnamaíoch Domhanda 'athrú criticiúil ar chórais an Domhain' mar an tríú riosca domhanda is airde sna deich mbliana amach romhainn ina Thuarascáil ar Rioscaí Domhanda 2025. Dá mbogfaí níos faide ná pointí iompaithe chóras an Domhain, d'fhéadfaí dlús a chur le hardú leibhéal na farraige, cur isteach ar mhórsheirbhísí éiceachórais, astaíochtaí gás ceaptha teasa (GCT) a mhéadú, slándáil bia a chur i mbaol agus cur isteach sóisialta a dhéanamh, rud atá ina bhagairt shuntasach ar shlándáil na hEorpa²⁶ (26).

26 Elsner, M., et al., 2025, Tuarascáil 2025 maidir le Rioscaí Domhanda, an Fóram Eacnamaíoch Domhanda (<https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2025/>) arna rochtain an 22 Eanáir 2025.

Fíor 1.2 Sárú ar shé theorainn phláinéadacha

Tabhair faoi deara: Is éard atá i bhfórsaí radaíochta ná suaithleadh ar chothromaíocht fuinnimh an chórais domhan-atmaisféir tar éis, mar shampla, athrú ar thiúchan dé-ocsaíde carbóin nó athrú ar aschur na gréine.

Foinse: Richardson et al. (24).

Géarchéim thriarach an athraithe aeráide, chailliúint na bithéagsúlachta agus an truaillithe

Sna measúnuithe domhanda a rinne an Painéal Idir-Rialtasach ar an Athrú Aeráide, an Clár Idir-Rialtasach maidir le Beartas Eolaíochta um Sheirbhísí Bithéagsúlachta agus Éiceachórais, an Painéal Idirnáisiúnta Acmhainní agus Clár Comhshaoil na Náisiún Aontaithe le déanaí, cuirtear fianaise láidir eolaíoch i láthair maidir leis an gcaoi a gcuireann scála na géarchéime aeráide agus comhshaoil beatha agus slíte beatha daoine, geilleagair agus córais tacaíochta beatha an phláinéid i mbaol.

Éilíonn an eolaíocht athrú práinneach agus bunúsach chun aghaidh a thabhairt ar na dúshlán sin. D'ainneoin shoiléireacht na fianaise eolaíche, tá an fhreagairt bheartais dhomhanda fós neamhleor, agus gach bliain eile de mhoill ag giorrú an ama atá ar fáil chun ár gcórais táirgthe agus tomhaltais a chlaohlú i dtreo na hinbhuanaitheachta.

Tá an t-athrú aeráide, cailliúint na bithéagsúlachta agus an truailliú fite fuaite ina chéile. Mar shampla, spreagann an t-athrú aeráide cailliúint na bithéagsúlachta go díreach agus cuireann sé le cúiseanna eile, rud a mhéadaíonn meath na bithéagsúlachta²⁷(27)(28).²⁸ Le tuille a dhíchobhsaíonn láithreáin líonta talún agus bonneagar tionsclaíoch, scaiptear truailliú agus dramhail phlaisteach. Méadaíonn triomaigh deannach séidte gaoithe agus gineann falscailte deatach. Is é an toradh a

27 JRC, et al., 2025, is bagairt don Eoraip iad Pointí Iompaithe Chóras an Domhain, Tuarascáil Eolaíochta don Bheartas Uimh. 140827 (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC140827>) arna rochtain an 26 Márta 2025.

28 Pörtner, H.O., et al., 2021, Scientific outcome of the IPBES-IPCC co-sponsored workshop on biodiversity and climate change [Toradh eolaíoch cheardlann chomhurráithe IPBES-IPCC maidir leis an mbithéagsúlacht agus an t-athrú aeráide], Zenodo (<https://zenodo.org/records/5101125>) arna rochtain an 31 Iúil 2024.

1 Athléimneacht na hEorpa a fhorbairt i ndomhan éagobhsaí

bhíonn ar an difhóraoisíú go gcailltear an bhitheagsúlacht, agus go scaoiltear GCTanna a chuireann dlús leis an athrú aeráide ag an am céanna.

Os a choinne sin, tá ról ríthábhachtach ag an mbitheagsúlacht agus ag éiceachórais shláintiúla maidir leis an athrú aeráide a mhaolú agus oiriúnú dó. Dá bhrí sin, is féidir tairbhí iomadúla a bheith ag baint le réitigh chomhtháite chun dul i ngleic leis an athrú aeráide, le cailliúint na bithéagsúlachta agus leis an truailliú²⁹(29).

An t-athrú aeráide

Tá dlús á chur leis an athrú aeráide go tapa mar gheall ar astaíochtaí gás ceaptha teasa ó ghníomhaíochtaí an duine. Tá méadú leanúnach ag teacht ar astaíochtaí GCT domhanda, agus tá rannchuidithe éagothroma stairiúla agus leanúnacha ag eascairt as úsáid fuinnimh neamh-inbhuanaithe, úsáid talún agus athrú ar úsáid talún, stíleanna maireachtála agus patrúin tomhaltais agus táirgthe³⁰(30). In 2024, bhí meánteochtaí nach bhfacthas a leithéid riamh roimhe seo ag an gcine daonna ar fud an domhain, ag tógáil ar an teas is mó riamh in 2023. Den chéad uair, is léir gur sháraigh an mheánteocht bhliantúil 1.5 céim ceinteagrád (°C) os cionn na leibhéal réamhthionsclaíoch — agus gur sháraigh sí an tairseach a leagtar síos le [Comhaontú Pháras](#). Is ionann sin agus meánleibhéil teochta nach raibh ag an gcine daonna riamh roimhe seo le linn na tréimhse Holoicéineach — an tréimhse inar tháinig sibhialtacht an duine chun cinn agus inar tháinig borradh fúithi³¹(31).

Déantar difear díréireach do phobail leochaileacha a chuir an méid is lú leis an athrú aeráide go stairiúil(30). Ar fud an domhain, bíonn daoine faoi lé eachtraí adhaimsire a chuireann a bhfolláine, a sláinte agus a marthanais i mbaoi³²(32). In 2024, tharla go leor teagmhais adhaimsire — lena n-áirítear tuilte, teas foircneach, triomach agus falscailte —(31), inar maraíodh daoine agus inar cuireadh isteach ar shlíthe beatha ar fud an domhain.

Is é an teas foircneach is cúis le básmhaireacht agus galracht; I bhfocail eile, bás agus galar. Tá triomaigh ina gcúis le stoirmeacha deannaigh, stoirmeacha gainimh agus falscailte, rud a fhágann leibhéil chontúirteacha truaillithe aeir. Truaillíonn tuilte uisce agus cuireann siad daoine agus ainmhithe i mbaoi a mbáite. Tá patrúin dáilte galar tógálach, amhail dengue agus malaria, ag athrú le patrúin frasaíochta atá ag athrú agus teochtaí atá ag ardú. Tá na tionchair sin le brath go géar i dtíortha ísealioncaim agus meánioncaim ina gcomhcheanglaíonn siad leis an mbochtaineacht agus le bonneagar cúraim sláinte lag, chomh maith le leibhéil ísle árachais(32).

Mar fhreagairt air sin, tá gá le maolú domhain, tapa agus marthanach, mar aon le hoiriúnú brostaithe, le linn na ndeich mbliana seo. Bunaithe ar [rannchuidithe reatha arna gcinneadh go náisiúnta](#) (NDCanna) – pleananna náisiúnta maidir le gníomhú ar son na haeráide arna leagan síos ag tíortha faoi Chomhaontú Pháras – tá an domhan ar an mbóthar ceart le haghaidh méadú teochta domhanda 2.6 °C go 2.8 °C an chéad seo. Mar sin féin, ní leor na beartais atá ann faoi láthair chun na NDCanna sin a sholáthar, ach meastar go gcuirfidh siad teorainn 3.1 °C leis an téamh domhanda. Ní mór do thíortha 42 % d'astaíochtaí GCT a laghdú i dteannta a chéile faoi 2030 chun an méadú teochta a theorannú go 1.5 °C, agus tá gá le ciorruithe 57 % faoi 2035. Chuige sin, beidh gá le slógadh domhanda chun an treocht a aisiompú. Ó 1990 i leith, tá méadú níos mó ná 60 % tagtha ar astaíochtaí GCT domhanda, agus astaíodh 57.1 gigeatón de choibhéis dé-ocsaíde carbóin (GtCO₂e) in 2023, an líon is airde riamh. Chun é sin a chur i gcomhthéacs, in 2024, measadh gur 900

29 McElwee, P. D., et al., 2024, Measúnú Nexus IPBES: Achoimre do lucht déanta beartas, Zenodo (<https://zenodo.org/records/13850290>) arna rochtain an 3 Feabhra 2025.

30 IPCC, 2023, Tuarascáil Sintéise AR6: Athrú Aeráide 2023 (<https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-cycle/>) arna rochtain an 16 Deireadh Fómhair 2024.

31 Copernicus, et al., Achoimre Bhliantúil ar an Aeráid 2024: Buaicphointí Aeráide Domhanda 2024 (<https://climate.copernicus.eu/global-climate-highlights-2024>) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

32 Romanello, M., et al., 2024, 'Tuarascáil 2024 ó Áireamh síos Lancet maidir le sláinte agus an t-athrú aeráide: aghaidh a thabhairt ar bhagairtí nach bhfacthas a leithéid riamh ó ghníomhaíocht mhoillithe', The Lancet 404(10465), lgh. 1847-1896 (DOI: 10.1016/S0140-6736(24)01822-1).

1 Athléimneacht na hEorpa a fhorbairt i ndomhan éagobhsaí

GtCO₂ a bhí sa bhuiséad carbóin a bhí fágtha chun an téamh a theorannú faoi bhun 2 °C, agus gur 200 GtCO₂ a bhí ann chun fanacht faoi bhun teorainn 1.5 °C³³(33).

Cuirfidh méaduithe leanúnacha ar astaíochtaí gás ceaptha teasa ar an leibhéal domhanda leis an téamh domhanda. Ag an am céanna, leanfaidh caillteanais agus damáistí ag dul in olcas. Ina theannta sin, bainfidh córais an duine agus córais nádúrtha araon teorainneacha amach maidir lena n-acmhainneacht dul in oiriúint do rioscaí. Méadaíonn dóchúlacht agus tionchair athruithe tobanna agus/nó do-aisiompaithe sa chóras aeráide — lena n-áirítear athruithe a spreagtar nuair a bhaintear pointí iompaithe amach — le téamh domhanda breise. I measc na bpríomhphointí iompaithe tá:

- titim oighearchlúdaigh an Antartaigh Thiar agus na Graonlainne;
- leá na síorshiochta Artaí;
- titim chúrsaíocht chúlaithe fhadlíne an Atlantaigh (córas sruthanna aigéin san Aigéan Atlantach a thugann uisce te ó thuaidh agus uisce fuar ó dheas); agus

Díshealbhú Foraoise Amazon³⁴ (34).

Mar sin féin, tá comharthaí ann go bhfuil athruithe ann. Leis an ngéarchéim fuinnimh a d'eascair as ionradh na Rúise ar an Úcráin, cuireadh dlús le claochlú mhargaí fuinnimh na hEorpa, agus treisíodh le leathadh amach an fhuinnimh ghlain mar gheall ar an ngéarghá atá le slándáil fuinnimh agus infhaighteacht teicneolaíochtaí glana inacmhainne araon. Léiríodh go gcuireann cur in úsáid foinsí in-athnuaite fuinnimh feabhas ar shlándáil fuinnimh, go soláthraíonn sé fuinneamh in-athnuaite a tháirgtear go háitiúil, éifeachtúlacht níos fearr agus nochtadh laghdaithe do luaineachtaí i bpraghsanna fuinnimh³⁵ (35). In 2023, tháinig méadú thart ar 36 % ar acmhainneacht dhomhanda na cumhachta in-athnuaite i gcomparáid le 2022³⁶ (36), agus tháinig méadú ar líon na bpost in earnáil na bhfoinsí in-athnuaite ó 13.7 milliún in 2022 go 16.2 milliún, rud a léiríonn méadú 18 %³⁷ bliain ar bhliain (37). Ag an am céanna, áfach, tá margaí le haghaidh teicneolaíochtaí glana tar éis éirí níos ilroinnte ar an leibhéal domhanda; mar shampla, ó bhí 2020 ann, tá beagnach 200 beart trádála a dhéanann difear do theicneolaíochtaí fuinnimh ghlain — a bhformhór sriantach — tugtha isteach ar fud an domhain (35).

I gcomhthéacs na géarchéime fuinnimh, tá roinnt tíortha tar éis filleadh ar bhreoslaí iontaise chun a soláthar fuinnimh a dhaingniú. Mar thoradh air sin, tá méadú faoi dhó nach mór tagtha ar fhóirdheontais do bhreoslaí iontaise ar an leibhéal domhanda agus tá siad níos airde ná riamh³⁸ (38). Léiríonn coinbhleacht sa Mheánoirthear agus cogadh leanúnach na Rúise san Úcráin gur treocht leanúnach ar an leibhéal domhanda iad rioscaí don tslándáil fuinnimh.

Caillteanas bithéagsúlachta

Tá suas le 1 mhilliún speiceas i mbaol a ndíothaithe mura ndéantar beart chun stop a chur le cailliúint na bithéagsúlachta. Tá an ráta laghdaithe deich mbliana go dtí na céadta uaire níos airde ná an meán le 10 milliún bliain anuas. Meastar go bhfuil athrú suntasach tagtha ar 75% de dhromchla talún an Domhain agus 66% den mhuirthimpeallacht mar gheall ar ghníomhaíochtaí an duine³⁹ (39).

33 UNEP, 2024, Tuarascáil 2024 maidir leis an mBearna Astaíochtaí: Níl aon aer te níos mó... le do thoil! (<https://www.unep.org/resources/emissions-gap-report-2024>) arna rochtain an 21 Eanáir 2025.

34 Armstrong McKay, D. I., et al., 2022, 'D'fhéadfadh téamh domhanda níos mó ná 1.5 °C a bheith ina chúis le hiliomad pointí iompaithe aeráide', Eolaíocht 377(6611), Ich. eabn7950 (DOI: 10.1126/science.abn7950).

35 IEA, 2024, Ionchas Fuinnimh Domhanda 2024 (<https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2024>) arna rochtain an 28 Eanáir 2025.

36 REN21, 2024, Foinsí in-athnuaite fuinnimh 2024: Tuarascáil stádais dhomhanda (<https://www.ren21.net/gsr-2024/>) arna rochtain an 28 Eanáir 2025.

37 IRINA agus EIS, 2024, 'Fuinneamh in-athnuaite agus poist: Athbhreithniú bliantúil 2024' (<https://www.ilo.org/publications/renewable-energy-and-jobs-annual-review-2024>) arna rochtain an 25 Meán Fómhair 2025.

38 Na Náisiúin Aontaithe, 2024, 'The-Sustainable-Development-Goals-Report-2024.pdf' (<https://unstats.un.org/sdgs/report/2024/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2024.pdf>) arna rochtain an 28 Eanáir 2025.

39 IPBES, 2019, An tuarascáil mheasúnaithe dhomhanda ar sheirbhísí bithéagsúlachta agus éiceachórais, Bonn (<https://www.ipbes.net/global-assessment-report-biodiversity-ecosystem-services>) arna rochtain an 20 Lúnasa 2021.

1 Athléimneacht na hEorpa a fhorbairt i ndomhan éagobhsaí

Tá foraoisí, bogaigh agus féarthailte i mbaol. Is iad an talmhaíocht, an lománaíocht agus forbairt an bhonneagair is cúis leis an díthoraoisiú. Idir an dá linn, is toradh é fairsingiú fásaigh ar ró-innilt, ar dhífhoraoisiú agus ar chleachtais feirmeoireachta neamh-inbhuanaithe, ar cuireadh dlús leo de bharr an athraithe aeráide. Laghdaigh díghrádú talún táirgiúlacht talmhaíochta i 23 % den limistéar talún domhanda, agus tá aschur barr domhanda i mbaol mar gheall ar chaillteanas pailneoirí, rud a spreagann neamhdheimhneacht an tsoláthair bia (39).

Sa mhuirthimpeallacht, tá sceireacha coiréil, féara mara agus mangróibh ag imeacht as radharc mar gheall ar thruailliú, ró-iascaireacht agus athrú aeráide, agus cailleadh nó díghrádaíodh 50% de sceireacha coiréil go mór ar an leibhéal domhanda (8). Má leanann na treochtaí reatha ar aghaidh, beidh cailliúint dho-aisiompaite na bithéagsúlachta muirí, amhail sceireacha coiréil, mar thoradh ar an athrú aeráide, mar aon le héifeachtaí diúltacha d'iascaigh chósta⁴⁰ (40).

Cuireann díothú gnáthóg isteach ar idirghníomhaíochtaí nádúrtha agus méadaíonn sé an teagmháil idir fiadhúlra, beostoc, daoine agus a bpataiginí faoi seach, rud a fhágann go dtagann galair zónóiseacha chun cinn⁴¹ (41). Ba é COVID-19 an sampla is déanaí de phaindéim a tharla mar gheall ar iarmhairtí pataigine ó ainmhithe go dtí an daonra daonna, le ráigeanna roimhe seo lena n-áirítear Siondróm Géar-Impirthe, Siondróm Riospráide an Mheánoirthir, fliú zónóiseach, bolgach agus víreas Ebola⁴² (42). Mar thoradh ar COVID-19 fuair níos mó ná 7 milliún bás ar fud an domhain agus bhí cúlú domhanda mar thoradh air, agus an timpiste is measa ag na stocmhargaí ó 1987⁴³ (43).

Truailliú

Tá truailliú — lena n-áirítear truailliú aeir, torann, ceimiceáin, dramhaíl agus plaisteach — ina bhagairt shuntasach ar shláinte an duine, ar éiceachórais agus ar an mbithéagsúlacht ar fud an domhain. Is é an truailliú an chúis chomhshaoil is mó le galair agus bás anabái ar domhan sa lá atá inniu ann, agus meastar go raibh galair mar thoradh ar thruailliú taobh thiar de 9 milliún bás anabái in 2015 — 16 % de na básanna uile ar fud an domhain. Is ionann é seo agus trí huaire níos mó básanna ná ó shiondróm imdhíonachta faighte (SEIF), eitinn agus maláire le chéile⁴⁴ (44).

Ba é truailliú aeir lasmuigh ba chúis le 4.2 milliún bás anabái ar fud an domhain in 2019, agus ba é nochtadh d'ábhar cáithníníeach mín ba chúis leis an mbásmhaireacht sin, rud is cúis le hailsí agus le galar cardashoithíoch agus riospráide. Tharla formhór mór na mbásanna sin — 89 % — i dtíortha ísealioncaim agus meánioncaim, agus tá 99 % de dhaonra an domhain ina gcónaí in áiteanna nach gcomhlíonann cáilíocht an aeir treoirlínte na hEagraíochta Domhanda Sláinte⁴⁵ (EDS) (45).

Ídiú acmhainní

Tá méadú níos mó ná trí huaire tagtha ar líon na n-ábhar a úsáideann daoine ar an leibhéal domhanda le 50 bliain anuas agus leanann sé ag fás 2.3% in aghaidh na bliana. Ar fud an domhain, is iad an timpeallacht thógtha agus na córais soghluaisteachta an phríomhfhoinsé éilimh, agus córais bhia agus fuinnimh ina dhiaidh sin. Le chéile is ionann iad seo agus thart ar 90% de thomhaltas ábhair ar fud

40 IPBES, 2024, Achoimre do lucht ceaptha beartas ar an measúnú téamach ar na hidirnaisc idir an bithéagsúlacht, an t-uisce, an bia agus an tsláinte (measúnú ar an nasc).

41 UNEP, 2020, 'An chéad phaindéim eile a chosc — Galair zónóiseacha agus conas slabhra an tarchuir a bhriseadh ?? Clár Comhshaoil UNEP-UN' (<https://www.unep.org/resources/report/preventing-future-zoonotic-disease-outbreaks-protecting-environment-animals-and>) arna rochtain an 21 Lúnasa 2025.

42 ECDC, 2024, Creat Aon Sláinte Amháin ECDC, Creat-Doiciméad ECDC, an Lárionad Eorpach um Ghalair a Chosc agus a Rialú (<https://data.europa.eu/doi/10.2900/634973>) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

43 EDS, 'Deais COVID-19 EDS' (<https://data.who.int/dashboards/covid19/cases>) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

44 Fuller, R., et al., 'Truailliú agus sláinte: nuashonrú ar dhul chun cinn', The Lancet Planetary Health 6(6), lgh. E535-E547.

45 EDS, 2024, 'Truailliú aeir comhthimpeallach (lasmuigh)' ([https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ambient-\(outdoor\)-air-quality-and-health](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ambient-(outdoor)-air-quality-and-health)) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

1 Athléimneacht na hEorpa a fhorbairt i ndomhan éagobhsaí

an domhain⁴⁶ (46). Ar fud an domhain, is ionann eastóscadh agus próiseáil acmhainní ábhair — i.e. an slabhra tionsclaíoch iomlán is gá chun acmhainní a chur ar an margadh — agus os cionn 55 % d'astaíochtaí gás ceaptha teasa agus 40 % de na tionchair ar an tsláinte mar gheall ar thruailliú aeir de bharr ábhar cáithníní. Idir an dá linn, is í an bhithmhais fáis agus bhuinte (barra talmhaíochta agus foraoiseacht) is cúis le breis agus 90 % den chaillteanas bithéagsúlachta iomlán domhanda a bhaineann le húsáid talún agus leis an strus maidir le huisce (46). Ina theannta sin, leis an méadú ar theicneolaíochtaí fuinnimh ghlain, cuireadh dlús leis an iomaíocht idirnáisiúnta le haghaidh mianraí agus acmhainní criticiúla atá riachtanach don aistriú glas.

Tá úsáid acmhainní ábhair an-éagothrom. In aghaidh an duine, ídíonn tíortha ardioncaim sé oiread níos mó ábhar agus spreagann siad 10 n-uaire níos mó tionchair aeráide ná tíortha ísealioncaim. Déanann tíortha ardioncaim tionchair chomhshaoil a dtomhaltais a easáitiú chuig réigiúin eile trí thrádáil. Tá sé rithábachtach aghaidh a thabhairt ar an éagothroime sin sna hiarrachtaí domhanda chun an inbhuanaitheacht a bhaint amach.

Tá sé rithábachtach úsáid acmhainní a laghdú chun inbhuanaitheacht a bhaint amach, ar an leibhéal domhanda agus ar an leibhéal Eorpach araon. Ní mór bearta atá dírithe ar tháirgeadh chun éifeachtúlacht acmhainní a mhéadú agus ciorclaíocht a chothú a chomhlánú le bearta chun éileamh a laghdú agus leordhóthanacht a chur chun cinn (46).

1.4 Costais eacnamaíocha an athraithe aeráide, chailliúint na bithéagsúlachta agus an truaillithe

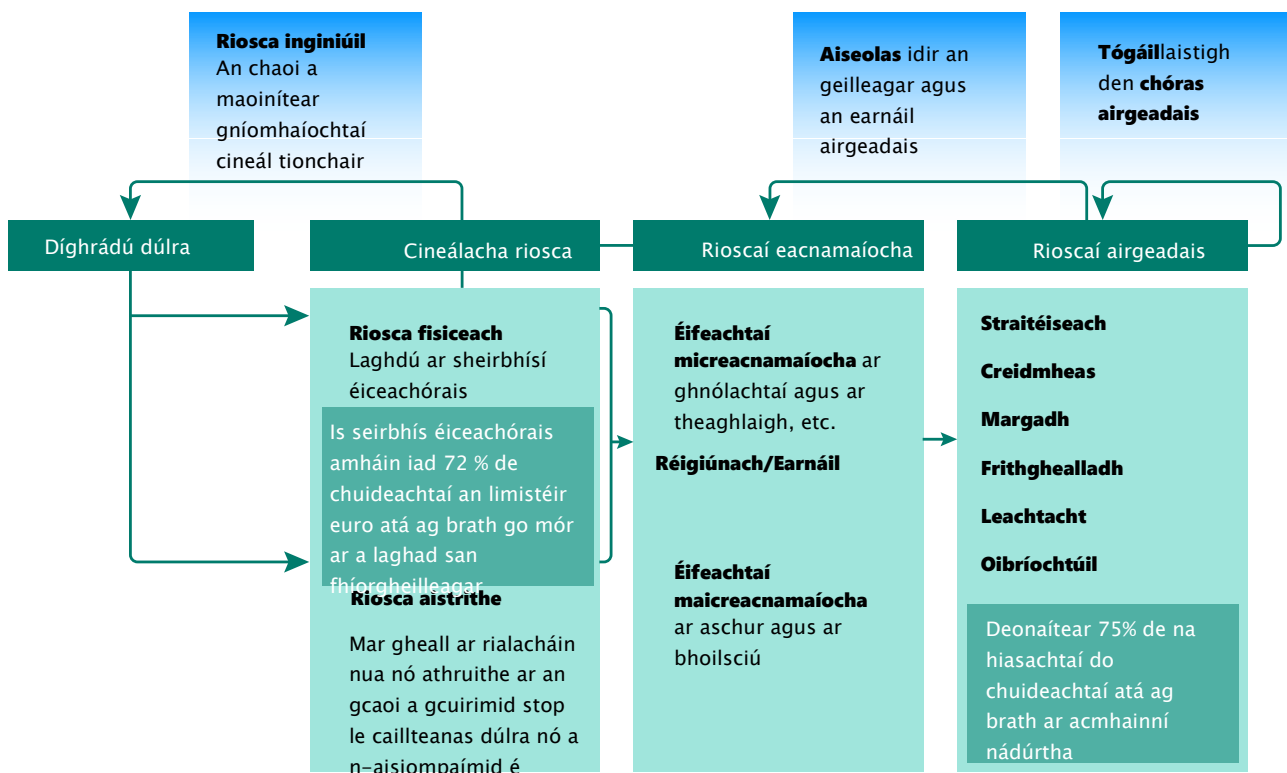
Cuireann díghrádú an chomhshaoil agus an t-athrú aeráide an geilleagar domhanda i mbaol, agus tá os cionn leath de luach margaidh na gcuideachtaí liostaithe faoi réir rioscaí a bhaineann leis an dúlra. Meastar go bhfuil 55 % den olltáirgeacht intíre (OTI) dhomhanda ag brath go measartha nó go mór ar [sheirbhísí éiceachórais](#) ⁴⁷ (47). Tá an luach eacnamaíoch sin i mbaol ó dhíghrádú éiceolaíoch agus ón athrú aeráide, rud a dhéanann difear do phraghsanna agus as a dtagann cobhsaíocht airgeadais trí bhealaí éagsúla (Fíor 1.3). Áirítear ar na rioscaí sin damáiste fisiciúil don bhonneagar agus do ghníomhaíochtaí; mar shampla, d'fhéadfadh caillteanas speicis aonair beach táirgeacht i dtáirgeadh torthaí a laghdú, nó d'fhéadfadh tuilte atá nasctha leis an athrú aeráide dochar a dhéanamh don bhonneagar tionsclaíoch. Áirítear leo freisin rioscaí aistrithe a eascraíonn as an ngá atá le cuideachtaí dul in oiriúint d'athruithe ar an tírdhreach rialála, roghanna tomhaltóirí agus ionchais infheistoirí. Mar shampla, d'fhéadfadh cuideachta nach n-oireann don tírdhreach rialála a bheith i mbaol dlíthíochta, lena n-áirítear éilimh ar dhliteanas, fineálacha agus éilimh ar mhí-iompar.

46 Clár Comhshaoil na Náisiún Aontaithe, 2024, Ionchas Acmhainní Domhanda 2024: Bend the trend — pathways to a liveable planet as resource use spikes, Painéal Idirnáisiúnta Acmhainní (<https://www.resourcepanel.org/reports/global-resources-outlook-2024>) arna rochtain an 16 Nollaig 2024.

47 PricewaterhouseCoopers, 2023, 'Rioscaí dúlra a bhainistiú: Ón tuiscint go dtí an ghníomhaíocht' (<https://www.pwc.com/gx/en/issues/esg/nature-and-biodiversity/Managing-nature-risks-from-understanding-to-action.html>) arna rochtain an 28 Eanáir 2025.

Is féidir le tionchair eacnamaíocha an athraithe aeráide agus an díghrádaithe comhshaoil ar chuideachtaí a tháirgeann earraí agus seirbhísí a bheith ina riosca do chórais airgeadais, lena n-áirítear rioscaí creidmheasa, rioscaí margaidh agus rioscaí frithgheallta. Is féidir rioscaí den sórt sin a mhéadú ansin sa chóras airgeadais trí rioscaí aonair a chumasc – trína n-idirghníomhaíonn rioscaí iomadúla chun tionchar foriomlán a mhéadú – nó trí thógáil airgeadais⁴⁸ (48). Is riosca sistéamach é an t-athrú aeráide don chóras macraifhioscach agus airgeadais Eorpach agus don fhíorgheilleagar, agus tá éifeachtaí aige a théann thar teorainneacha agus earnálacha araon. Tá acmhainneacht ard ann rioscaí airgeadais príobháideacha a aistriú chuig an earnáil phoiblí, rud a mhéadaíonn tionchair an athraithe aeráide ar an airgeadas poiblí⁴⁹ (49).

Fíor 1.3 Conairí tarchuir le haghaidh rioscaí fisiceacha a bhaineann leis an aeráid agus leis an dúlra don airgeadas poiblí

Foinse: LEE⁽¹⁴⁾.

48 Ceglar, A., et al., 2024, Tionchair eacnamaíocha agus airgeadais dhíghrádú an dúlra agus chailliúint na bithéagsúlachta, Feasachán Eacnamaíoch BCE Uimh. 6/2024 (https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/articles/2024/html/ecb.ebart202406_02~ae87ac450e.en.html) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

49 EEA, 2024, Measúnú riosca aeráide Eorpach, Tuarascáil LEE Uimh. 1/2024 (<https://www.eea.europa.eu/publications/european-climate-risk-assessment>) arna rochtain an 12 Márta 2024.

Costais eacnamaíocha an athraithe aeráide

Ó 2000 go 2019, meastar gurb é EUR 2.34 trilliún ar fud an domhain na costais dhomhanda a bhaineann leis an adhaimsir a chuirtear i leith an athraithe aeráide: EUR 117 mbilliún ar an meán in aghaidh na bliana. Tá an meastachán seo bunaithe ar an damáiste eacnamaíoch agus ar na caillteanais dhaonna arna spreagadh ag 185 teagmhas adhaimsire a bhaineann leis an athrú aeráide, inar cailleadh os cionn 160,000 duine⁵⁰(50).

Ag breathnú chun cinn, táthar ag súil go leanfaidh an t-athrú aeráide de bheith ina chúis le damáiste mór eacnamaíoch sna 25 bliana amach romhainn, go háirithe don talmhaíocht, don tsláinte, don bhonneagar, don airgeadas agus don táirgiúlacht saothair. Rangaíonn an Fóram Eacnamaíoch Domhanda teagmhais adhaimsire mar an dara riosca is airde don gheilleagar domhanda sa dá bhliain amach romhainn agus an riosca is airde sna deich mbliana amach romhainn(26).

Meastar i staidéar amháin a rinneadh le déanaí go mbeidh laghdú 19 % tagtha ar ioncam gheilleagar an domhain faoi 2049, i gcoibhneas le bonnlíne gan tionchar ar an aeráid. Meastar gurb é EUR 28 trilliún an damáiste bliantúil domhanda a eascraíonn as teochtaí atá ag ardú, as athruithe ar bháisteach, agus as inathraitheacht teochta. Dá gcuirfí adhaimsir san áireamh, amhail stoirmeacha nó falscaithe, mhéadófaí na meastacháin ar dhamáiste a thuilleadh. Go suntasach, beidh damáistí suas le 2049 mar thoradh ar astaíochtaí GCT roimhe seo agus ní féidir iad a sheachaint, rud a chiallaíonn go n-imreoidh siad amach beag beann ar iarrachtaí maolaithe. Mar sin féin, tá difríocht mhór idir na meastacháin ar dhamáiste tar éis-2049 ar fud na gcásanna astaíochtaí, agus béim á leagan ar an ngá soiléir atá le hiarrachtaí maolaithe sa lá atá inniu ann⁵¹(51).

Breathnaíodh i meastachán eile a rinneadh le déanaí ar thionchar an aistrithe de dheasca an athraithe aeráide agus na ndamáistí fisiciúla ar luachálacha cothromais domhanda; mheas sé go raibh siad chomh mór le 40 % má fhanann an laghdú ag rátaí stairiúla, fiú mura spreagtar pointí iompaithe aeráide. D'fhéadfadh beartas laghdaithe atá dírithe ar théamh a theorannú go 2°C teorainn a chur le hathluacháil chothromais anuas go 5-10 %⁵²(52).

Tá costais an athraithe aeráide le feiceáil go soiléir laistigh den Aontas le blianta beaga anuas. Imrítear tionchar díreach ar sciar méadaitheach de dhaonra na hEorpa; in 2025 thuairiscigh 38 % de mhuintir na hEorpa go raibh siad neamhchosanta go pearsanta ar rioscaí a bhaineann leis an aeráid(13). Mar thoradh ar theagmhais fhoircneacha a bhaineann leis an aimsir agus leis an aeráid, fuair breis agus 240,000 duine bás ó 1980 go 2023 in AE-27. Le linn na tréimhse céanna, bhí caillteanais eacnamaíocha thart ar EUR 738 mbilliún ag AE-27 mar gheall ar dhálaí foircneacha a bhain leis an aimsir agus leis an aeráid⁵³(53). Léirítear i léarscáil 1.1 na caillteanais eacnamaíocha iomlána per capita idir 1980 agus 2023. Is ag an tSlóivéin atá na caillteanais is airde per capita, is é sin EUR 8,733 idir 1980 agus 2023. Ina dhiaidh sin tá Lucsamburg (EUR 2,694), an Eilvéis (EUR 2,685), an Iodáil (EUR 2,330) agus an Spáinn (EUR 2,279)⁵⁴(54).

Sa chomhthéacs sin, tá ar an tionscal árachais aghaidh a thabhairt ar chostais atá ag dul i méid, ar acmhainneachtaí atharachais níos doichte agus ar phréimheanna atá ag dul in olcas. Tá bearnaí árachais os cionn 50 % i bhformhór thíortha an Aontais, agus tá go leor títhe gan árachas i gcoinne teagmhais adhaimsire(54). Ní mór do

50 Newman, R. agus Noy, I., 2023, 'Na costais dhomhanda a bhaineann le hadhaimsir atá inchurtha i leith an athraithe aeráide', Nature Communications 14(1), lch. 6103 (DOI: 10.1038/s41467-023-41888-1).

51 Kotz, M., et al., 2024, 'Gealltanais eacnamaíoch an athraithe aeráide', Cineál 628(8008), lgh. 551-557 (DOI: 10.1038/s41586-024-07219-0).

52 Rebonato, R., et al., Cén tionchar a bhíonn ag Riosca Aeráide ar Luachálacha Cothromais Domhanda? A Novel Approach ?? Institiúid Aeráide EDHEC, Institiúid Aeráide EDHEC (<https://climateinstitute.edhec.edu/publications/how-does-climate-risk-affect-global-equity-valuations-novel-approach>) arna rochtain an 7 Lúnasa 2025.

53 EEA, 2024, 'Caillteanais eacnamaíocha ó dhálaí foircneacha a bhaineann leis an aimsir agus leis an aeráid san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/economic-losses-from-climate-related>) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

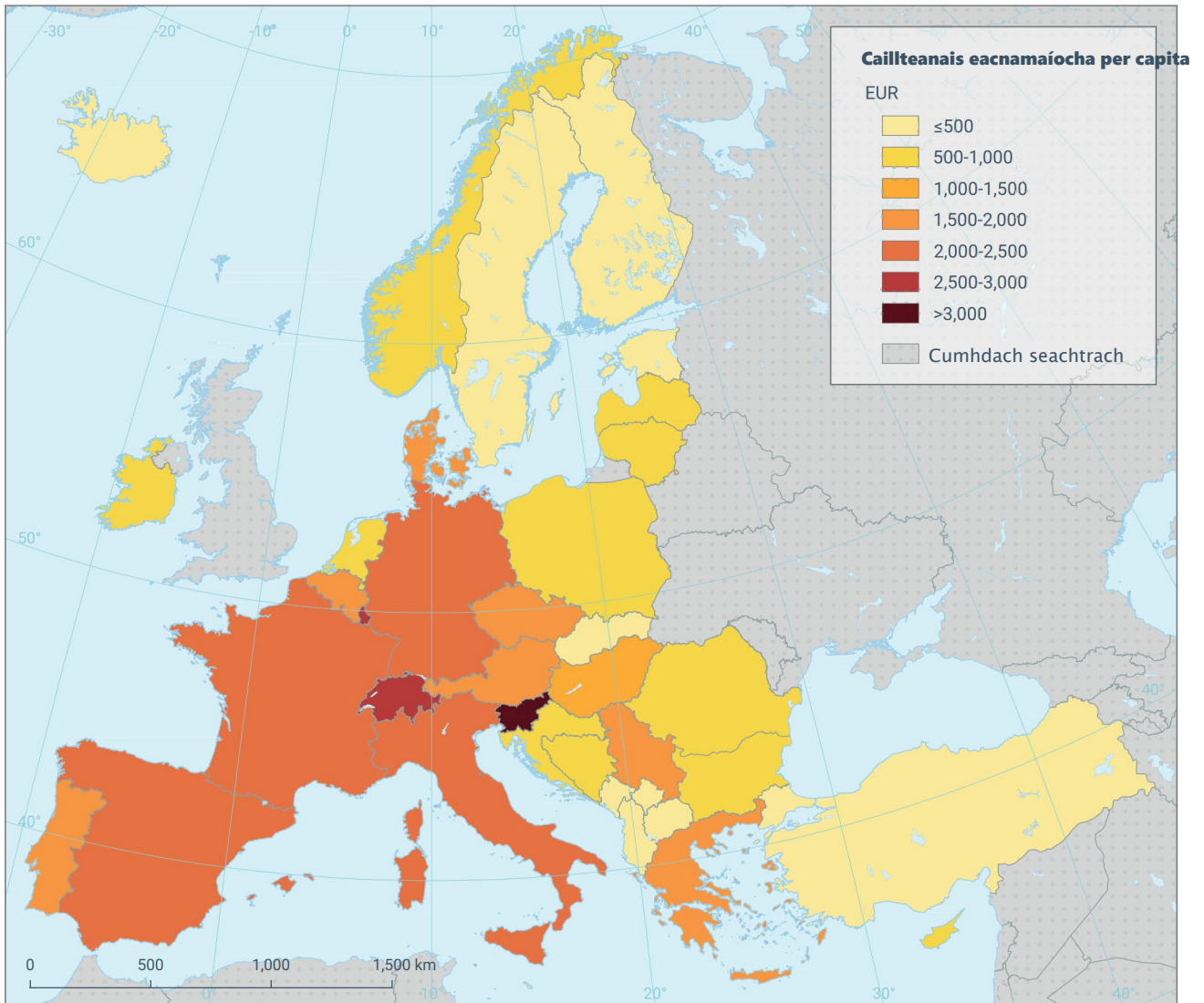
54 EEA, 2025, Caillteanais eacnamaíocha agus básanna de dheasca teagmhais fhoircneacha a bhaineann leis an aimsir agus leis an aeráid, Faisnéisiú EEA uimh. 10/2025 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/economic-losses-from-climate-extremes>) arna rochtain an 5 Lúnasa 2025.

1 Athléimneacht na hEorpa a fhorbairt i ndomhan éagobhsaí

rialtais na costais a bhaineann le faoiseamh iarthubaiste a iompar ansin, rud a chuireann moill ar atógáil, agus a fhágann go ndúntar gnólachtaí agus go dtréigtear maoin⁵⁵ (55).

55 Milliman, 2024, Extreme Weather Events in Europe, Tuarascáil bhliantúil Milliman, Milliman (<https://www.milliman.com/en/extreme-weather-events-in-europe>) arna rochtain an 29 Aibreán 2025.

Léarscáil 1.1 Caillteanais eacnamaíocha iomlána ó theagmhais a bhaineann leis an aimsir agus leis an aeráid per capita ó 1980 go 2023

Sonraí tagartha: © EuroGeographics, © FAO (NA), © TurkStat Foinse: An Coimisiún Eorpach – Eurostat/GISCO

Tabhair faoi deara:

Taispeánann an léarscáil seo na caillteanais eacnamaíocha per capita i ngach tír. Comhiomlánaíodh sonraí le haghaidh 1980–2023 agus gach cineál teagmhais a bhaineann leis an aimsir agus leis an aeráid.

1 Athléimneacht na hEorpa a fhorbairt i ndomhan éagobhsaí

Tá teagmhais adhaimsire ina bpríomhdhúshlán d'earnáil talmhaíochta na hEorpa agus, dá bhrí sin, do shlándáil fhadtéarmach an tsoláthair bia san Aontas. In 2022, mar thoradh ar thriomach tromchúiseach i gcuid mhór den Eoraip, caillleadh táirgeacht shuntasach suas le 60 % i gcás arbhair Indiaigh, agus bhí tionchar ag triomach ar bhreis agus 313,000 km² de thalamh curaíochta – limistéar atá beagnach ar mhéid na Polainne⁵⁶(56). In 2023, laghdaigh dálaí teo tirime sa Spáinn táirgeacht an tsamhraidh agus mhéadaigh siad praghsanna trátaí, brocaillí agus oráistí na Spáinne faoi 25-35 %, rud a rinne difear d'inacmhainneacht do thomhaltóirí⁵⁷(57). Idir an dá linn, in 2023 agus 2024, shroich praghsanna ola olóige leibhéil arda gan fasach tar éis triomaigh agus bhí tionchar mór ag teochtaí arda ar fhómhar na Spáinne⁵⁸(58).

Ag féachaint ar threochtaí le déanaí maidir le príomhbharra, meastar go mbeidh táirgeadh gránach an Aontais thart ar 7 % faoi bhun an mheáin 5 bliana agus faoi bhun an mheáin is ísle le 10 mbliana anuas in 2024 agus 2025. Cuirtear é sin i leith dálaí aimsire neamhfhabhracha a dhéanann difear do tháirgeacht agus, i bpáirt, laghdú ar an limistéar saothraithe mar gheall ar an iomarca báistí a bheith ag cur isteach ar phlandáil. Meastar go dtiocfaidh laghdú 8 % ar tháirgeadh olashíl an Aontais in 2024/25 i gcomparáid le 2023/24; is é is cúis leis sin laghdú ar an limistéar síl ráibe a shaothraítear agus drochaimsir a dhéanann difear do shaothrú lus na gréine(58). In 2024, thit táirgeadh fíona san Aontas go dtí an leibhéal is ísle ó thús an 21ú haois, 11 % faoi bhun an mheáin 5 bliana; Chuir saineolaithe i dtionscal an fhíona é seo i leith athrú aeráide⁵⁹(59).

Ag féachaint chun cinn, meastar go mbeidh tionchar breise ag teochtaí atá ag ardú agus ag teagmhais adhaimsire ar tháirgeadh talmhaíochta san Eoraip. Cuireann triomach agus teochtaí arda barra a chothaítear le báisteach agus barra uiscithe araon i mbaol, amhail cruithneacht, arbhar Indiach, prátaí, eorna agus rís, toisc go mbíonn tionchar ag strus uisce ar fhás agus gur féidir leis táirgeacht barr a laghdú go suntasach. Tuairtar go mbeidh laghduithe suntasacha ar tháirgeacht cruithneachta mar gheall ar thriomaigh ag 2°C téimh, agus meastar go mbeidh na laghduithe is airde i dtéarmaí céatadáin sa Spáinn, sa Rómáin, i ndeisceart na hIodáile agus sa Chipir⁶⁰(60).

Costais eacnamaíocha a bhaineann le cailliúint na bithéagsúlachta

In 2023, gineadh os cionn leath de OTI an domhain — thart ar EUR 54 thrilliún — trí ghníomhaíochtaí eacnamaíocha a bhí ag brath ar an dúlra. Cúig earnáil (eadhon: talmhaíocht; foraoiseacht; iascach agus dobharshaothrú; bia, deochanna agus tobac; agus an fhoirgníocht) ag brath go mór ar an dúlra, agus 100 % dá luach eacnamaíoch (thart ar 12 % de OTI an domhain) díorthaithe ó acmhainní nádúrtha(47). Sa chomhthéacs sin, rangaíonn an Fóram Eacnamaíoch Domhanda cailliúint na bithéagsúlachta agus cliseadh na n-éiceachóras mar an dara riosca domhanda is airde sna deich mbliana amach romhainn(26).

De réir meastachán a rinneadh le déanaí ar rioscaí eacnamaíocha a bhaineann leis an dúlra, d'fhéadfadh sé go gcosnódh suaití eacnamaíocha domhanda de dheasca chailliúint na bithéagsúlachta agus damáiste d'éiceachórais níos mó ná EUR 4.6 trilliún. Ba iad na rioscaí a bhaineann le huisce na costais ba shuntasacha a d'fhéadfadh a bheith ina gcúis le suas le 7-9 % de OTI an domhain trí thionchair mhóra ar na hearnálacha monaraíochta agus talmhaíochta. Idir an dá linn, tá 12 % den aschur

56 EEA, 2024, 'Limistéar tionchair triomaigh ar tháirgiúlacht fásra in AE-27' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/drought-impact-on-ecosystems-in-europe/area-of-drought-impact>) arna rochtain an 22 Bealtaine 2025.

57 Campbell, H., 2023, 'Praghsanna torthaí agus glasraí níos airde sa Spáinn de réir mar a théann triomach i bhfeidhm ar tháirgeacht' (<https://www.mintecglobal.com/top-stories/fruit-and-vegetable-prices-higher-in-spain-as-drought-affects-yields>) arna rochtain an 22 Bealtaine 2025.

58 CE, 2024, 'ionchas gearrthéarmach na margaí talmhaíochta: filleadh ar chobhsaíocht de réir a chéile ach leochaileach' (https://agriculture.ec.europa.eu/media/news/short-term-outlook-agricultural-markets-gradual-fragile-turn-stability-2024-10-08_ga) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

59 'OIV_2024_World_Wine_Production_Outlook.pdf' (https://www.oiv.int/sites/default/files/2024-11/OIV_2024_World_Wine_Production_Outlook.pdf) arna rochtain an 23 Aibreán 2025.

60 EDRA, 2025, 'EDRA — Explore' (<https://drought.emergency.copernicus.eu/tumbo/edra/explore>) arna rochtain an 28 Aibreán 2025.

1 Athléimneacht na hEorpa a fhorbairt i ndomhan éagobhsaí

talmhaíochta i mbaol mar gheall ar mheath na bpailneoirí⁶¹(61). Is é EUR 845 bhilliún⁶²(62) luach na seirbhísí pailnithe domhanda le haghaidh barr – trína n-aistríonn feithidí pailneoirí amhail beacha, foichí, ciaróga, cuileoga, seangáin agus féileacáin pailin idir plandaí agus trína spreagann siad fás torthaí, glasraí agus síolta.

Tá geilleagar na hEorpa bunaithe ar acmhainní nádúrtha. Sa limistéar euro, tá 72 % de chorparáidí neamhairgeadais — thart ar 3 mhilliún cuideachta — ag brath go criticiúil ar sheirbhísí éiceachórais. Deonaítear thart ar 75 % de na hiasachtaí corparáideacha uile sa limistéar euro do chuideachtaí atá ag brath go criticiúil ar sheirbhís éiceachórais amháin ar a laghad(6). Chinn an tÚdarás Eorpach um Árachas agus Pinsin Cheirde go bhfuil thart ar 30 % d'infheistíochtaí árachóirí ag brath go criticiúil ar sheirbhísí éiceachórais⁶³(63).

Braitheann cobhsaíocht airgeadais na hEorpa go díreach ar athléimneacht ár n-éiceachóras.

Costais eacnamaíocha an truaillithe

Tá sé dúshlánach meastachán a dhéanamh ar chostas eacnamaíoch an truaillithe i bhfianaise a fhorleataí atá an truailliú agus an chaoi a gcaitear leis mar sheachtrach inár gcórais eacnamaíocha agus airgeadais – costas a eascraíonn as gníomhaíochtaí eacnamaíocha a thiteann ar thríú páirtithe, an comhshaol sa chás seo. Is í an tsochaí a íocann na costais i bhfoirm costais sláinte agus díghrádú comhshaoil. Measann an Banc Domhanda gurbh ionann costas domhanda na ndamáistí sláinte a bhain le nochtadh don phríomhthruailléan aeir, ábhar mín ar leith, agus EUR 7.23 trilliún in 2019, arb ionann é agus 6.1 % de OTI domhanda⁶⁴(64).

San Aontas — agus d'ainneoin dul chun cinn suntasach maidir le cáilíocht an aeir a fheabhsú — bhí nochtadh do mhínábhar cáithníníeach, ózón agus dé-ocsaíd nítrigine ina chúis le 239,000, 70,000 agus 48,000 bás anabai, faoi seach in 2022⁶⁵(65). Chomh maith le básmhaireacht anabai, is suntasach iad na tionchair a bhíonn ag maireachtáil le galair ainsealacha — amhail galar cardashoithíoch, diaibéiteas, ailse scamhóg agus asma.

I staidéar ó 2024⁶⁶(66) bunaithe ar shonraí EEA, measadh go gcosnaíonn truailliú aeir EUR 600 billiún ar an Aontas gach bliain, arb ionann é agus 4 % de OTI. Áirítear ar na costais cailteanais táirgiúlachta amhail neamhláithreach de dheasca breoiteachta, táirgiúlacht laghdaithe le linn na hoibre agus damáiste do dhobharlaigh, do bharra agus d'fhoraoisí; go háirithe, áfach, níor áiríodh costais cúraim sláinte sna meastacháin. Tá na costais sin dáilte go míchothrom ar fud an Aontais agus ardaíonn siad go dtí níos mó ná 6 % de OTI sna limistéir is truaillithe in oirthear na hEorpa agus san Iodáil. Is mó na tairbhí eacnamaíocha a bhaineann le truailliú a laghdú ná na costais a bhaineann le straitéisí rialaithe truaillithe aeir san Aontas(66).

Ag díriú ar thionchair an truaillithe thionsclaíoch, ó 2012 go 2021, meastar gur fiú suas le EUR 4.3 trilliún costas seachtrach comhiomlán na n-astaíochtaí aeir thionsclaíoch san Aontas. Go háirithe, tháinig laghdú aon trian ar na costais

61 Ranger, N., et al., The Green Scorpion: Macraicriticiúlacht an Dúlra don Airgeadas, Páipéar Ócáideach, NGFS (https://www.ngfs.net/system/files/import/ngfs/medias/documents/ngfs_occasional_paper_green-scorpion_macrocriticality_nature_for_finance.pdf) arna rochtain an 12 Lúnasa 2025.

62 Lippert, C., et al., 2021, 'Athchuart a thabhairt ar luacháil eacnamaíoch na gcaillteanas talmhaíochta mar gheall ar athruithe mórsála ar dhaonraí pailneoirí', Ecological Economics 180, Ich. 106860 (DOI: 10.1016/j.ecolecon.2020.106860).

63 ÚEÁPC, 2023, 'páipéar foirne maidir le rioscaí agus tionchair a bhaineann leis an dúlra le haghaidh árachais' (https://www.eiopa.europa.eu/publications/eiopa-staff-paper-nature-relatedrisks-and-impacts-insurance_ga) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

64 An Banc Domhanda, 2022, An Costas Sláinte Domhanda a bhaineann le Truailliú Aeir PM2.5: Cás le haghaidh Gníomhaíochta Beyond 2021, an Banc Domhanda (<https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/c96ee144-4a4b-5164-ad79-74c051179eee>) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

65 EEA, 2024, Dochar do shláinte an duine ó thruailliú aeir san Eoraip: ualach galair 2023, Faisnéisiú LEE uimh. 23/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/harm-to-human-health-from-air-pollution/harm-to-human-health-from>) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

66 Oliu-Barton, M. agus Mejino-López, J., 2024, Cé mhéad a íocann an Eoraip as aer glan?, Bruegel (<https://www.bruegel.org/working-paper/how-much-does-europe-pay-clean-air>) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

1 Athléimneacht na hEorpa a fhorbairt i ndomhan éagobhsaí

bhliantúla le linn na ndeich mbliana, rud a léiríonn conas a laghdaigh beartais chun truailliú a mhaolú agus a rialú damáiste don chomhshaol agus costais shochaíocha. Mar sin féin, bhí costais sheachtracha an truaillithe aeir thionsclaíoch fós cothrom le EUR 353 bhilliún in 2021, arb ionann é agus 2 % de OTI an Aontais⁶⁷(67).

I dtuarascáil in 2021, measadh go raibh costais bhliantúla an truaillithe uisce ó nítrigin agus fosfar (ón talmhaíocht den chuid is mó) san Aontas os cionn EUR 22 bhilliún in aghaidh na bliana. As an méid sin, níor íoc truaillitheoirí ach 3.8 % trí chánacha, rud a d'fhág go raibh 96.2 % den chostas le híoc ag an tsochaí⁶⁸(68) ríthábhachtach, tugadh faoi deara i dtuarascáil ó Chúirt Iníúcháirí na hEorpa go gcuirtear an prionsabal gurb é údar an truaillithe a íocfaidh as i bhfeidhm go neamhréireach ar fud bheartais chomhshaoil an Aontais, rud a fhágann go gcumhdaíonn an cáiníocóir cuid mhór de chostas an truaillithe⁶⁹(75).

Gineann truailliú ceimiceach costais freisin a chumhdaíonn cáiníocóirí sa deireadh, trí chostais ghlantacháin agus trí thionchair ar an tsláinte araon. Meastar go gcosnaíonn nochtadh an duine do shubstaintí sárfluarailcile agus polafluarailcile (PFAS) EUR 52-84 bhilliún i gcostais sláinte bhliantúla san Eoraip mar gheall ar éifeachtaí inchríneacha, imdhíonachta, atáirgthe agus forbartha⁶⁹(69).

Thairis sin, chinn an Banc Ceannais Eorpach go ndearna gnólachtaí, an earnáil airgeadais agus lucht ceaptha beartas gannmheastachán le fada ar thábhacht eacnamaíoch na seirbhísí éiceachórais. Is earraí poiblí iad go leor de na seirbhísí sin, amhail foirmiú ithreach, doruithe uisce agus pailniú, a ndéantar tearcluacháil orthu i margaí nó nach ndéantar praghsáil orthu in aon chor. Mar thoradh air sin, déantar dearmad orthu i gcinntí eacnamaíocha, agus bíonn iarmhairtí suntasacha acu don domhan nádúrtha⁴⁸. I bhfianaise an chaoi a mbraitheann ár sláinte, ár ngeilleagar, agus ár slándáil bia agus uisce ar na seirbhísí sin, cuireann an mhaoirseacht sin rathúnas agus slándáil san Eoraip i mbaol.

67 EEA, 2025, The costs to health and the environment from industrial air pollution in Europe — 2024 update [Na costais don tsláinte agus don chomhshaol de dheasca truailliú aeir thionsclaíoch san Eoraip — nuashonrú 2024], Faisnéisiú LEE uimh. 24/2024 (<https://www.eea.europa.eu/publications/the-cost-to-health-and-the/the-costs-to-health-and>) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

68 CE, 2021, Cánachas glas agus ionstraimí eacnamaíocha eile – Costais chomhshaoil a inmheánú chun gurb é údar an truaillithe a íocfaidh as (https://environment.ec.europa.eu/publications/green-taxation-and-other-economic-innalising-environmental-costs-make-polluter-pay_ga) arna rochtain an 28 Aibreán 2025.

69 Goldenman, G., et al., 2019, The cost of inaction, Comhairle Nordach na nAirí, Cóbanhávan.

1.5 Córais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa a chlaochlú

Is dúshlán mór iad díghrádú an chomhshaoil agus an t-athrú aeráide do

an daonnacht atá ag bagairt an bonn a bhaint de shláinte an duine, den rathúnas agus de chórais tacaíochta beatha an phláinéid. D'fhéadfadh scála agus práinn an athraithe is gá chun na rioscaí sin a mhaolú a bheith scanrúil. Cé nach bhfuil sé ró-dhéanach gníomhú, tá ár bhfuinneog deiseanna ag dúnadh go tapa. Tá sé rithábhachtach gníomhaíocht chinntitheach a dhéanamh anois chun na tionchair is measa ar an aeráid a chosc⁽⁷⁰⁾. Ar an gcuma chéanna, is féidir fós stop a chur le cailliúint na bithéagsúlachta má ghníomhaímid go tapa agus ar scála leordhóthanach⁽⁷⁰⁾(70).

Is gá ár bpríomhchórais táirgthe agus tomhaltais — amhail an timpeallacht thógtha, an tionsclaíocht, an tsoghluaisteacht, bia agus fuinneamh — a athrú ó bhonn, ní hamháin ó thaobh athchóirithe de, ós rud é gurb ionann iad faoi láthair agus sciar suntasach d'úsáid acmhainní ar fud an domhain agus go bhfuil tionchair shuntasacha acu ar an gcomhshaol agus ar an aeráid. I dtuarascálacha EEA roimhe seo, iarradh arís agus arís eile go ndéanfaí aistriú bunúsacha inbhuanaitheachta sna córais táirgthe agus tomhaltais lena múnlaítear geilleagar na hEorpa agus an saol sóisialta nua-aimseartha (71,⁷¹72⁷²).

Is iad na córais atá tógtha againn chun freastal ar riachtanais agus éilimh an duine an bunús don fholláine ach tá siad ag tiomáint an athraithe aeráide, chailliúint na bithéagsúlachta agus an truaillithe freisin. Tá an t-eolas, na huirlisí agus na hacmhainní is gá ag an Eoraip cheana féin chun aghaidh a thabhairt ar na dúshláin sin. Is féidir leis an dul chun cinn suntasach atá déanta go dtí seo i dtreo chlaochlú an chórais fuinnimh a bheith ina shamhail agus ní mór dlús a chur leis anois agus é a mhacasamhlú ar fud na bpríomhchóras eile.

⁷³(73), ⁷⁴(74), ⁷⁵(75)

70 O'Brien, K., et al., 2024, IPBES Transformative Change Assessment: Summary for Policymakers, Zenodo (<https://zenodo.org/records/14513975>) arna rochtain an 3 Feabhra 2025.

71 EEA, 2019, Comhshaol na hEorpa – staid agus forbheathnú 2020 (<https://www.eea.europa.eu/soer/publications/soer-2020>) arna rochtain an 12 Lúnasa 2025.

72 EEA, 2015, SOER 2015 — Comhshaol na hEorpa — staid agus forbheathnú 2015 (<https://www.eea.europa.eu/soer#tab-thematic-briefing>) arna rochtain an 13 Meitheamh 2025.

73 CE, 2024, 'Dearcadh mhuintir na hEorpa i leith an chomhshaoil – Bealtaine 2024 – Suirbhé Eorabharaiméadair' (<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3173>) arna rochtain an 14 Eanáir 2025.

74 EEA, 2019, Comhshaol sláintiúil, saol sláintiúil: an tionchar atá ag an gcomhshaol ar an tsláinte agus ar an bhfolláine san Eoraip, Tuarascáil EEA Uimh. 21/2019 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/healthy-environment-healthy-lives>), arna rochtain an 25 Meán Fómhair 2025.

75 CIE, An prionsabal gurb é údar an truaillithe a íocfaidh as: cur i bhfeidhm neamhréireach ar fud bheartais agus ghníomhaíochtaí comhshaoil an Aontais, Uimh. Tuarascáil Speisialta 12/2021, an Chúirt Iniúchóirí (https://www.eea.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_12/SR_polluter_pays_principle_EN.pdf) arna rochtain an 24 Meán Fómhair 2025.

2 An creat beartais Eorpach atá ag teacht chun cinn

Príomhtheachtaireachtaí

- Is é an Compás Iomaíochais creat beartais straitéiseach an Choimisiúin Eorpaigh go dtí 2029. Tá gnéithe láidre comhshaoil agus aeráide ag baint leis na trí réimse gníomhaíochta a leagtar amach sa chompás — nuálaíocht, dícharbónú agus slándáil — agus is príomhthosaíochtaí iad an tionsclaíocht ghlan, claochlú an chórais fuinnimh, an geilleagar ciorclach agus spleáchais ar allmhairí a laghdú.
- Ba aistriú paraidíme é an Comhaontú Glas don Eoraip san aistriú i dtreo na hinbhuanaitheachta, arb é is aidhm dó claochluithe a chur chun cinn ar fud na gcóras agus na n-earnálacha, agus fíis fhadtéarmach ann maireachtáil go maith laistigh de theorainneacha an phláinéid agus a bheith aeráidneodrach faoi 2050.
- Is tosaíocht i gcónaí é na forbairtí reachtacha a comhaontaíodh faoin gComhaontú Glas don Eoraip a chur chun feidhme agus a chur i gcrích.
- Mar gheall ar spriocanna uailmhianacha aeráide agus ardchaighdeán chomhshaoil an Aontais, tá an Eoraip ina ceannaire inchreidte sa chaibidlíocht maidir le comhaontuithe ilnáisiúnta domhanda, amhail Comhaontú Pháras agus Creat Domhanda Bithéagsúlachta Kunming-Montréal.

2.1 Ag breathnú chun cinn — an Compás Iomaíochais

Go luath in 2025, thíolaic an Coimisiún Eorpach (CE) an [Compás Iomaíochais](#). Cuireann sé creat straitéiseach ar fáil chun obair an Choimisiúin a stiúradh suas go dtí 2029. Is é is aidhm don chompás go mbeidh an Eoraip ina háit ina ndéanfar teicneolaíochtaí, seirbhísí agus táirgí glana a chumadh, a mhonarú agus a mhargú amach anseo, agus ag an am céanna go mbeidh sí ar an gcéad mhór-roinn aeráidneodrach.

Cuireann sé le [tuarascáil Draghi maidir le todhchaí iomaíochas na hEorpa¹\(1\)](#), ina [sainaithearnáil](#) na príomhdhúshláin, lena n-áirítear:

- spleáchas ar sholáthraithe seachtracha le haghaidh amhábhair chriticiúla agus teicneolaíocht dhigiteach;
- praghsanna arda fuinnimh;
- mainneachtain an nuálaíochta a aistriú ina tráchtálú;
- beartas tionsclaíoch nach bhfuil comhordaithe go maith; agus
- bacainní rialála⁽¹⁾.

Freagraíonn sé freisin do [tuarascáil Enrico Letta maidir le todhchaí an Mhargaidh Aonair²\(2\)](#), ina n-iarrtar ar an Aontas an margadh aonair a ghíaráil chun ábharthacht a choinneáil i ngeilleagar domhanda iomaíoch. Sainaithearnáil sa Chompás Iomaíochais trí cholún le haghaidh gníomhaíochta, arna gcomhlánú le cúig chumasóir chothrománacha (féach Fíor 2.1³).

Sa roinn seo a leanas, breithnítear na tionscnaimh a mheastar a mbeidh tionchar acu ar an gclár oibre inbhuanaitheachta, gan é a bheith d'aidhm acu measúnú cuimsitheach a sholáthar. Breithnítear trí cinn de na cúig thoisic chumasúcháin —

1 Draghi, M., 2024, Tuarascáil Draghi: Straitéis iomaíochais don Eoraip (https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_ga) arna rochtain an 16 Aibreán 2025.

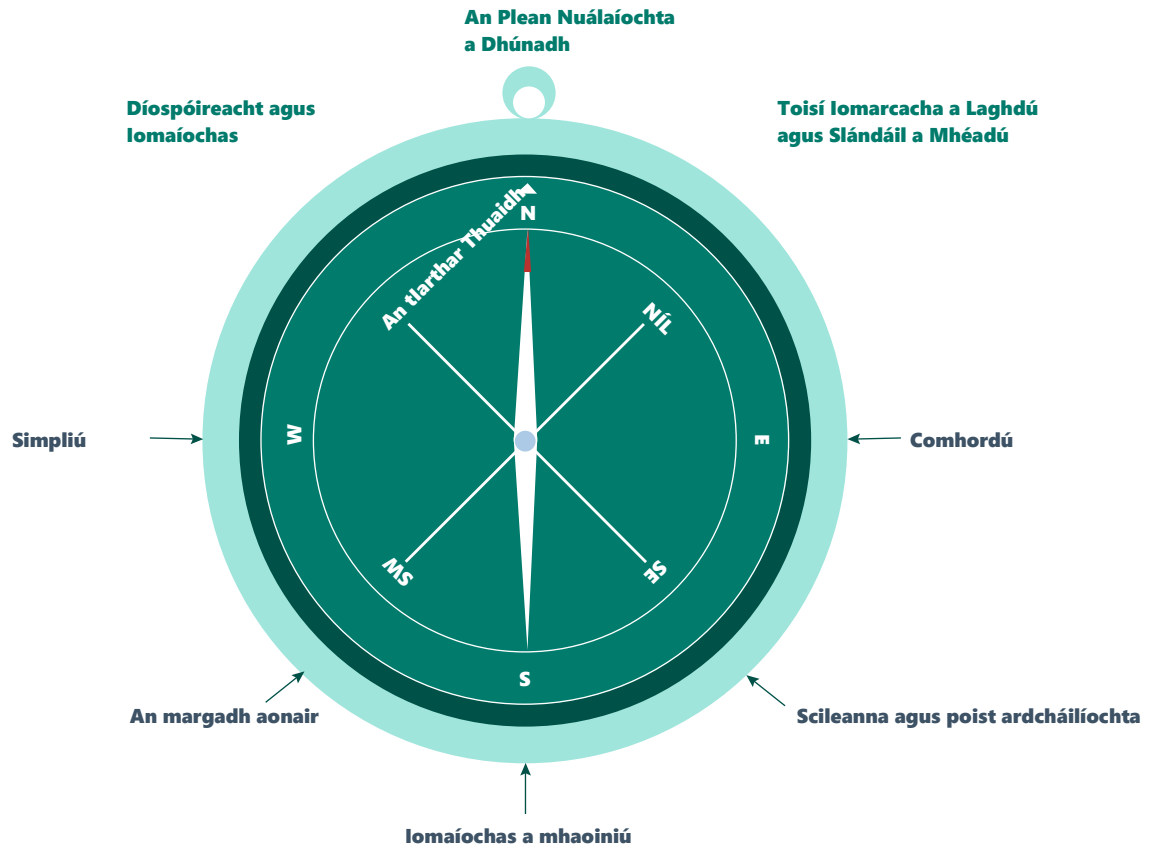
2 Letta, E., 2024, Much more than a market — Speed, Security, Solidarity, European Circular Economy Stakeholder Platform [I bhfad níos mó ná margadh — Luas, Slándáil, Dlúthpháirtíocht, Ardán Eorpach Gheallsealbhoirí an Gheilleagair Chiorclaigh] (<https://circulareconomy.europa.eu/platform/en/knowledge/much-more-market-speed-security-solidarity>) arna rochtain an 29 Eanáir 2025.

3 CE, 2025, 'Bileog eolais: Compás an Iomaíochais', Bileog eolais: Compás Iomaíochais an Aontais chun iomaíochas a fháil ar ais (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_25_338) arna rochtain an 29 Aibreán 2025.

2 An creat beartais Eorpach atá ag teacht chun cinn

eadhon simpliú, maoiniú iomaíochais, agus scileanna agus poist ardcháilíochta — i mBosca 2.1, Bosca 2.2 agus Bosca 2.3, faoi seach.

Fíor 2.1 Na trí cholún agus na cúig chumasóir chothrománacha den chompás iomaíochais

Foinse: CE⁽³⁾.

Bosca 2.1 Simpliú

Leagtar síos sa Chompás sprioc chun an t-ualach riaracháin ar ghnólachtaí a laghdú 25 % ar a laghad agus 35 % ar a laghad d'fhiontair bheaga agus mheánmhéide (FBManna) a laghdú faoi 2029. Chuige sin, tá bearta simpliúcháin molta ag an gCoimisiún Eorpach chun costais rialála agus riaracháin do ghnólachtaí a laghdú. Tá sé d'aidhm aige freisin nósanna imeachta chun rochtain a fháil ar chistí an Aontais a dhéanamh níos simplí agus dlús a chur le cinnteoireacht riaracháin an Aontais ag an am céanna. Rinneadh roinnt tograí reachtacha chun na haidhmeanna sin a bhaint amach, lena n-áirítear:

- Molann Omnibus I agus Omnibus II rialacha maidir le tuairisciú inbhuanaitheachta, rialacha díchill chuí, an Sásra Coigeartaithe Carbóin (CBAM), agus infheistíochtaí AE a chuíchóiriú;
- Molann Omnibus III an Comhbheartas Talmhaíochta a shimpliú;
- Molann Omnibus IV rialacha a shimpliú agus maorlathas a laghdú ar fud an Mhargaidh Aonair; agus
- Molann Omnibus VI ceanglais agus nósanna imeachta áirithe a shimpliú le haghaidh táirgí ceimiceacha.

Cuireadh na tograí faoi bhráid Pharlaimint na hEorpa agus na Comhairle lena mbreithniú.

2 An creat beartais Eorpach atá ag teacht chun cinn

An bhearna nuálaíochta a dhúnadh chun táirgiúlacht a spreagadh

Is é is aidhm don chéad cholún:

- gnóilachtaí nuathionscanta a éascú agus tacú le méadú cuideachtaí nua
- infheistíocht a dhéanamh i mbonneagar úrscothach; agus
- borradh a chur faoin nuálaíocht agus faoin taighde.

Is é is aidhm don Chompás ceannaire a dhéanamh den Eoraip in earnálacha teicneolaíochta amhail an Intleacht Shaorga (IS), teicneolaíochtaí leathsheoltóra agus candamacha, ardábhair, biteicneolaíocht, fuinneamh glan, róbataic agus teicneolaíochtaí spáis, chomh maith le soghluaisteacht nasctha agus uathrialaitheach.

Bosca 2.2 Iomaíochas a mhaoiniú

Is é is aidhm don aontas coigiltis agus infheistíochtaí⁴(4) coigilteas agus táirgí infheistíochta nua a chruthú, dreasachtaí a sholáthar le haghaidh caipiteal riosca agus coigilteas a dhíriú i dtreo infheistíochtaí táirgiúla. Go háirithe, is é is aidhm don Chomhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan os cionn EUR 100 billiún a shlógadh chun tacú le monaraíocht ghlan de dhéantús an Aontais. Chun é sin a bhaint amach, déanfaidh an Coimisiún an méid seo a leanas:

- creat nua a ghlacadh chun dlús a chur le formheas státhabhrach chun tacú le leathadh amach an fhuinnimh in-athnuaite, chun an tionscal a dhícharbónú agus chun acmhainneacht mhonaraíochta teicneolaíochta glaine leordhóthanach a áirithiú;
- an Ciste don Nuálaíocht a neartú agus banc dícharbónaithe tionsclaíoch a mholadh, arb é is aidhm dó cistiú EUR 100 billiún a chur ar fáil, bunaithe ar na cistí atá ar fáil sa Chiste don Nuálaíocht agus ar ioncaim bhreise a eascraíonn as codanna den Chóras Trádála Astaíochtaí (CTA);
- glao tiomnaithe a sheoladh faoin gclár Fís Eorpach chun taighde agus nuálaíocht a spreagadh sna réimsí sin; agus
- Rialachán InvestEU a leasú chun líon na ráthaíochtaí airgeadais atá ar fáil chun tacú le hinfeistíochtaí a mhéadú, lena slógfar suas le EUR 50 billiún chun teicneolaíocht ghlan, soghluaisteacht ghlan agus laghdú dramhaíola a chur in úsáid.

Ár ngeilleagar a dhícharbónú

Is é is aidhm don dara colún fás a spreagadh agus beartais dícharbónaithe a chomhtháthú i mbeartais thionsclaíocha, iomaíochta, eacnamaíocha agus trádála.

Faoin gcolún sin, tá sé d'aidhm ag [Dea I⁵ \(5\) maidir le Tionsclaíocht Ghlan](#)an dícharbónú, an t-iomaíochas agus an chiorclaíocht a chur chun cinn. Leagtar amach ann gníomhaíochtaí chun tacú le dícharbónú na dtionscal dianfhuinnimh — amhail cruach, miotail agus ceimiceáin — agus chun dul i ngleic leis na costais arda fuinnimh atá ar an tionscal. Chuige sin, is é is aidhm [don Phlean Gníomhaíochta maidir le Fuinneamh Inacmhainne](#):

- dlús a chur le leathadh amach an fhuinnimh ghlain;
- dlús a chur leis an leictriú;
- an [tAontas Fuinnimh](#) a thabhairt chun críche trí mhargadh fuinnimh lán-chomhtháite agus trí chreat rialachais comhtháite;
- fuinneamh a úsáid ar bhealach níos éifeachtúla; agus

4 CE, 2024, 'níos sábháilte le chéile: Conair i dtreo Aontas lánullmhaithe' (https://commission.europa.eu/topics/defence/safer-together-path-towards-fully-prepared-union_ga) arna rochtain an 29 Eanáir 2025.

5 CE, 2025, An Comhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan (https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/clean-industrial-deal_ga) arna rochtain an 16 Aibreán 2025.

2 An creat beartais Eorpach atá ag teacht chun cinn

- an spleáchas ar bhreoslaí iontaise allmhairithe⁶ a laghdú (6).

Tá sé d'aidhm ag an gComhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan freisin borradh a chur faoin earnáil teicneolaíochta glaine tríd an éileamh a chothú, ag tógáil ar an [nGníomh um an Tionscal Glan-nialasachta \(7\)](#).⁷ Is é is aidhm do [Ghníomh um Luasaire Dícharbónaithe Tionsclaíoch I](#), atá beartaithe do dheireadh 2025, táirgeadh tionsclaíoch inbhuanaithe athléimneach a mhéadú in earnálacha tionsclaíocha dianfhuinnimh san Aontas trí thacú le hinfheistíochtaí dícharbónaithe. Leis an ngníomh, cuirfear dlús le nósanna imeachta ceadaithe le haghaidh dícharbónú tionsclaíoch; tionscadail agus braislí tosaíochta maidir le dícharbónú tionsclaíoch a shainaithint agus a chur chun cinn; agus príomh-mhargáí Eorpacha a chruthú agus a chosaint le haghaidh táirgí Eorpacha ísealcharbóin. Tacófar le cur chun feidhme an ghnímh laistigh d'earnálacha trí thionscnaimh spriocdhírthe, lena n-áirítear:

- an [Plean Gníomhaíochta Tionsclaíoch d'earnáil mótarfheithiclí na hEorpa](#) ⁸(8) ;
- an [Plean Gníomhaíochta Eorpach maidir le Cruach agus Miotail](#) ⁹(9);
- plean infheistíochta iompair inbhuanaithe (atá beartaithe d'fhómhar 2025); agus
- [Plean Gníomhaíochta Eorpach maidir le Tionscal na gCeimiceán](#), a mbeidh togra le haghaidh omnibus simpliúcháin maidir le ceimiceáin agus togra maidir leis an [nGníomhaireacht Eorpach Ceimiceán \(ECHA\)](#) ag gabháil leis.

Is é is aidhm don Chomhaontú freisin go mbeidh an tAontas ar thús cadhnaíochta ar fud an domhain sa gheilleagar ciorclach faoi 2030 chun úsáid acmhainní a uasmhéadú, spleáchais a laghdú agus athléimneacht a fheabhsú, dramhaíl agus astaíochtaí dé-ocsaíde carbóin (CO₂) a laghdú, costais táirgthe a laghdú agus iomaíochas a fheabhsú. Is é an aidhm atá ann an ráta úsáide ábhair chiorclaigh a mhéadú ó 11.8 % sa lá atá inniu ann go 24 % faoi 2030. Déantar foráil ann maidir leis an [nGníomh um Amhábhair Chriticiúla](#) a chur chun feidhme go tapa — sásra chun éileamh ó gach cearn den Aontas ar amhábhair straitéiseacha a chomhiomlánú — agus lárlionad amhábhair criticiúil de chuid an Aontais a bhunú chun amhábhair a cheannach go comhpháirteach faoi théarmaí níos fearr. In 2026, glacfaidh an Coimisiún Gníomh um an nGeilleagar Ciorclach arb é is aidhm dó saorghluaiseacht táirgí ciorclacha, amhábhair tánaisteach agus dramhaíola a chumasú, soláthar níos airde d'ábhair athchúrsáilte ardcháilíochta a chothú agus éileamh ar ábhair thánaisteacha agus ar tháirgí ciorclacha a spreagadh agus costais bunábhair á laghdú ag an am céanna.

Leis an [gCreat le haghaidh bearta státhabhrach chun tacú leis an gComhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan](#), cuidítear leis na Ballstáit tacú le fuinneamh glan, dícharbónú tionsclaíoch agus teicneolaíocht ghlan a fhorbairt.

Ar deireadh, is é is aidhm don Chomhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan cothroime shóisialta agus aistriú cóir a chothú, ina mbainfidh daoine agus pobail tairbhe as poist ardcháilíochta agus ina meallfaidh gnólachtaí an tallann is fearr, le tacaíocht ó [Aontas na Scileanna](#) agus ó [Threochlár Post Ardchaighdeán](#) atá beartaithe do dheireadh 2025 (Bosca 2.3).

Is é is aidhm do [Straitéis nua Bhithgheilleagair](#), atá le glacadh faoi dheireadh 2025, fás a spreagadh in earnálacha na n-ábhar bithbhunaithe, na bithmhonaraíochta, na mbithcheimiceán agus na hagra-bhith-theicneolaíochta, spleáchas ar bhreoslaí iontaise a laghdú agus ionchais eacnamaíocha i gceantair thuaithe a fheabhsú.

-
- 6 CE, 2025, Plean Gníomhaíochta maidir le Fuinneamh Inacmhainne: Fíorluach ár nAontais Fuinnimh a dhíghlasáil chun fuinneamh inacmhainne, éifeachtúil agus glan a áirithiú do gach Eorpach (https://energy.ec.europa.eu/publications/action-plan-affordable-energy-unlocking-true-value-our-energy-union-secure-affordable-efficient-and_ga) arna rochtain an 16 Aibreán 2025.
- 7 Rialachán (AE) 2024/1735 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 13 Meitheamh 2024 maidir le creat beart a bhunú chun éiceachóras monaraíochta teicneolaíochta glan-nialasachta na hEorpa a neartú agus lena leasaítear Rialachán (AE) 2018/1724 (Téacs atá ábhartha maidir le LEE) (IO L, 2024/1735, 28.6.2024).
- 8 CE, 2025, Plean Gníomhaíochta chun nuálaíocht, inbhuanaitheacht agus iomaíochas a spreagadh san earnáil mótarfheithiclí (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_25_636) arna rochtain an 16 Aibreán 2025.
- 9 CE, 2025, 'Teachtaireacht ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle, chuig Coiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún – Plean Gníomhaíochta Eorpach um Chruach agus Miotail (COM(2025) 125)' (https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/european-steel-and-metals-action-plan_ga) arna rochtain an 16 Aibreán 2025.

2 An creat beartais Eorpach atá ag teacht chun cinn

Díreoidh an straitéis freisin ar chiorclaíocht agus inbhuanaitheacht a threisiú agus ag an am céanna rannchuidiú le dícharbónú gheilleagar an Aontais ¹⁰(10).

Bosca 2.3 Scileanna agus poist ardcháilíochta

Tá tionchar ag an athrú ar an éileamh ar scileanna, ar dhaonra na hEorpa atá ag dul in aois agus ar dheireadh a chur de réir a chéile le hearnálacha atá dian ar charbón de réir mar a théann earnáil na teicneolaíochta glaise i méid ar rannpháirtíocht sa mhargadh saothair. Ní mór na scileanna is gá a bheith ag lucht saothair an Aontais chun tacú leis an aistriú chuig geilleagar ísealcharbóin, lena n-áirítear scileanna i dteicneolaíochtaí glana, sa digitíú agus san fhiontraíocht. Tá sé [mar aidhm ag Aontas na Scileanna](#):

- bunscileanna agus ardscileanna a fheabhsú;
- deiseanna a chur ar fáil do dhaoine scileanna nua a thabhairt cothrom le dáta agus a fhoghlaim go rialta;
- earcú gnólachtaí ar fud an Aontais a éascú; agus
- an tallann is fearr san Eoraip a mhealladh, a fhorbairt agus a choinneáil.

Is é is aidhm dó freisin cuidiú le saorghluaiseacht oibrithe chun tacú le cúrsaíocht scileanna ar fud an Aontais ¹¹(11). Tá [Treochlár um Poist ar Ardchaighdeán](#) beartaithe do dheireadh 2025, agus is é is aidhm dó an méid seo a leanas a dhéanamh:

- tacú le pá cothrom agus dálaí oibre cothroma;
- ardchaighdeán sláinte agus sábháilteachta a áirithiú; agus
- oiliúint agus aistrithe poist cothroma a chur ar fáil do chách.

Spleáchais iomarcacha a laghdú agus slándáil a mhéadú

Is é is aidhm don tríú colún an tslándáil agus an neamhspleáchas straitéiseach a chomhtháthú ar bhealach níos doichte i mbeartais eacnamaíochta an Aontais. Foráiltear do chomhpháirtíochtaí trádála agus infheistíochta glaine chun soláthar amhábharr, fuinnimh ghlain, breoslaí iompair inbhuanaithe agus teicneolaíochta glaine ó gach cearn den domhan a dhaingniú. Tacóidh an t-athbhreithniú ar rialacha soláthair phoiblí le soláthraithe Eorpacha in earnálacha agus teicneolaíochtaí criticiúla, rud a chuirfidh borradh faoin éileamh ar earraí a tháirgtear de réir ardchaighdeán na hEorpa.

Straitéisí agus tionscnaimh faoin gCompás Iomaíochais

Ó seoladh an Compás Iomaíochais i mí Eanáir 2025, tá roinnt tionscnamh agus tograí reachtacha seolta ag an gCoimisiún. Tugtar isteach go hachomair thíos na cinn is ábhartha don chomhshaol, don aeráid agus don inbhuanaitheacht.

Maidir leis an aeráid, [mhol an Coimisiún leasú ar Dhlí Aeráide an Aontais, lena leagtar síos sprioc aeráide 2040 de chuid an Aontais maidir le laghdú 90 % ar ghlanastaíochtaí gás ceaptha teasa \(GCT\)](#), i gcomparáid le leibhéil 1990, i gcomhréir leis an gcomhairle eolaíoch ón mBord Comhairleach Eolaíoch Eorpach maidir leis an Athrú Aeráide¹² (12). Tugtar isteach leis an togra ón gCoimisiún freisin solúbthachtaí atá le breithniú agus na hionstraimí reachtacha a bheidh ann amach anseo á gceapadh chun sprioc aeráide 2040 sin a bhaint amach. Áirítear orthu sin ról teoranta do chreidmheasanna idirnáisiúnta ardcháilíochta ag tosú ó 2036, úsáid

-
- 10 CE, 2025, 'Seolann an Coimisiún comhairliúchán maidir le Straitéis Bhithgheilleagair an Aontais Eorpaigh' (https://environment.ec.europa.eu/news/commission-launches-consultation-eu-bioeconomy-strategy-2025-03-31_ga) arna rochtain an 16 Aibreán 2025.
- 11 CE, 2025, 'Aontas scileanna' (https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/union-skills_ga) arna rochtain an 16 Aibreán 2025.
- 12 EUSABCC, 2023, Scientific advice for the determination of an EU-wide 2040 climate target and a greenhouse gas budget for 2030–2050 [Comhairle eolaíoch Eorpach maidir leis an Athrú Aeráide] (<https://climate-advisory-board.europa.eu/reports-and-publications/scientific-advice-for-the-termination-of-an-eu-wide-2040/scientific-vice-for-the-determination-of-an-eu-wide-2040-climate-target-and-a-greenhouse-gas-budget-for-2030-2050.pdf/@display-file/file>) arna rochtain an 8 Meán Fómhair 2023.

2 An creat beartais Eorpach atá ag teacht chun cinn

buanaistrithe intíre i [gCóras Trádála Astaíochtaí an Aontais](#) (CTAAE), agus solúbthachtaí níos mó ar fud na n-earnálacha chun cabhrú le spriocanna a bhaint amach ar bhealach costéifeachtach agus cothrom ó thaobh na sochaí de. Cuirfidh an Coimisiún Eorpach tionscnamh Eorpach maidir le hAthléimneacht in aghaidh an Athraithe Aeráide agus Bainistiú Riosca i láthair sa dara leath de 2026.

Is é is aidhm do [Straitéis an Aontais Ullmhachta](#) borradh a chur faoi chumas an Aontais raon bagairtí agus géarchéimeanna a réamh-mheas, a chosc agus freagairt dóibh, idir theannas geopholaitiúil agus choinbhleachtaí geopholaitiúla, rioscaí cibearshlándála agus cúblála faisnéise, an t-athrú aeráide agus rioscaí guaiseacha nádúrtha atá ag dul i méid. Áirítear orthu sin tuilte, falscailte, creathanna talún agus teagmhais adhaimsire atá níos measa mar gheall ar an athrú aeráide.

Aithnítear sa Straitéis an chaoi a gcuireann na teagmhais aeráide agus adhaimsire atá ag athrú slándáil eacnamaíoch na hEorpa i mbaol níos mó agus níos mó agus iarrtar athléimneacht agus ullmhacht fheabhsaithe ar leibhéal an Aontais agus ar leibhéal na mBallstát araon. Iarrann sé freisin go ndéanfaí nuashonruithe rialta ar mheasúnuithe riosca aeráide agus go ndearfaí feabhsuithe ar bhonneagar criticiúil. Cuirtear athléimneacht in aghaidh an athraithe aeráide a chomhtháthú sa phleanáil uirbeach, réitigh dhúlra bhunaithe a chur in úsáid, [creidmheasanna dúlra](#) a fhorbairt agus gníomhaíochtaí oiriúnaithe a chur chun feidhme sa talmhaíocht agus slándáil bia á caomhnú ag an am céanna, cuirtear i láthair iad mar bhealach chun geilleagar agus sochaí an Aontais a chosaint ar thubaistí nádúrtha.

Saináithnítear an fhadhbheathnaitheacht agus an réamhaíocht i Straitéis an Aontais Ullmhachta mar phríomhchoincheapa chun measúnú cuimsitheach a fhorbairt ar rioscaí agus bagairtí san Aontas. Is é is aidhm don straitéis athléimneacht feidhmeanna sochaíocha ríthábhachtacha a chinntiú, amhail slándáil bia, uisce óil, soláthar fuinnimh, bainistiú dramhaíola, cosaint an dúlra agus athléimneacht ó thuilte. Saináithnítear ann na príomhghnéithe is gá chun na feidhmeanna ríthábhachtacha sin a choinneáil ar bun, lena n-áirítear cosaint an chomhshaoil, réitigh dhúlra bhunaithe agus bainistiú inbhuanaithe acmhainní nádúrtha, ciorclaíocht fheabhsaithe, slándáil fhadtéarmach an tslabhra soláthair agus rochtain ar amhábhair. Aithnítear go sainráite ann an chaoi a bhfuil uisce, ithir agus acmhainní nádúrtha eile ríthábhachtach don soláthar bia agus don fheidhmíocht eacnamaíoch araon.

Is é is aidhm [don Fhís don Talmhaíocht agus don Bhia](#) ¹³(13) iomaíochas agus inbhuanaitheacht fhadtéarmach eanáil na feirmeoireachta agus an bhia a chinntiú, agus soláthar cobhsaí bia a chinntiú do dhaonra na hEorpa. Gné amháin de sin is ea an talmhaíocht a bheith slán i bhfad na haimsire trí chleachtais feirmeoireachta inbhuanaithe a chur chun cinn lena laghdaítear astaíochtaí, lena gcosnaítear acmhainní nádúrtha, agus lena bhfeabhsaítear sláinte ithreach. Áirítear leis sin:

- tacú le cuspóirí aeráide an Aontais trí dhreasachtaí níos fearr;
- deimhin a dhéanamh de go mbeidh an dícharbónú agus an t-iomaíochas fite fuaite ina chéile;
- dúshláin eacnamaíocha agus cur chun feidhme a chomhtháthú san aistriú éiceolaíoch;
- ithreacha sláintiúla, uisce glan agus aer a chaomhnú; agus
- bithéagsúlacht an Aontais a chosaint agus a athbhunú.

Maidir leis an mbithéagsúlacht, is é is aidhm don [Treochlár i dtreo creidmheasanna dúlra](#) infheistíocht phríobháideach a spreagadh i ngníomhaíochtaí atá dearfach ó thaobh an dúlra de ar fud an Aontais trí dhreasachtaí margadhbhunaithe a chruthú chun an dúlra a chosaint agus a athbhunú. Féachann sé le luach saothair a thabhairt dóibh siúd a chuireann go gníomhach le hathchóiriú agus caomhnú éiceachóras (lena n-áirítear feirmeoirí, foraoiseoirí, iascairí, úinéirí talún, agus pobail áitiúla) agus infheisteoirí a spreagadh chun tacú leis na hiarrachtaí sin.

I réimse an uisce, is é is aidhm don [Straitéis Eorpach um Athléimneacht Uisce](#) timthriall an uisce a athbhunú agus a chosaint, geilleagar atá cliste ó thaobh uisce de a thógáil agus rochtain ar uisce glan agus ar uisce inacmhainne a chinntiú do

13 CE, 2025, 'Fís don Talmhaíocht agus do Bhia' (https://agriculture.ec.europa.eu/overview-vision-agriculture-food/vision-agriculture-and-food_ga) arna rochtain an 16 Aibreán 2025.

2 An creat beartais Eorpach atá ag teacht chun cinn

dhaonra an Aontais. Díreoidh an ghníomhaíocht ar chleachtais agus bonneagar bainistithe uisce a fheabhsú, éifeachtúlacht uisce a mhéadú, agus athúsáid uisce agus úsáid inbhuanaithe uisce a chur chun cinn. Cuirfidh an Straitéis réitigh dhúlraibhuanaithe chun cinn freisin chun ullmhacht agus athléimneacht a fheabhsú, lena n-áirítear i gcoinne tubaistí nádúrtha.

Leis an [gComhshocrú Eorpach um na hAigéin](#), féachtar le cur chuige comhtháite níos leithne a chothú maidir le rialachas na n-aigéan ar fud na n-earnálacha uile, lena n-áirítear beartais inmheánacha agus sheachtracha araon. Is é is aidhm don chomhshocrú:

- Sláinte na n-aigéan a chosaint agus a athbhunú;
- Borradh a chur faoi iomaíochas gheilleagar gorm inbhuanaithe an Aontais;
- Tacú le pobail chósta agus oileáin, agus leis na réigiúin is forimeallaí;
- Taighde, eolas, scileanna agus nuálaíocht aigéin a chur chun cinn;
- Feabhas a chur ar an tslándáil agus ar an gcosaint mhuirí; agus
- Taidhleoireacht aigéin an Aontais agus rialachas idirnáisiúnta na n-aigéan a neartú.

Ar deireadh, tá an tAontas tiomanta i gcónaí do Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe (SDGanna) na Náisiún Aontaithe a glacadh in 2015 (féach Bosca 2.4).

Bosca 2.4 Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe na Náisiún Aontaithe

Tá an inbhuanaitheacht, a shainmhínítear mar 'riachtanais an lae inniu a chomhlíonadh gan cur isteach ar chumas na nglún atá le teacht freastal ar a riachtanais féin' ¹⁴(14), ina compás don fhorbairt dhomhanda ar fud na gcolún comhshaoil, sóisialta agus eacnamaíoch le blianta fada anuas. Is é is aidhm do na 17 SDG a ghlac comhaltaí uile na Náisiún Aontaithe in 2015 mar chuid de Chlár Oibre 2030 na Náisiún Aontaithe don Fhorbairt Inbhuanaithe treoirphlean comhroinnte a chur ar fáil don tsíocháin agus don rathúnas do dhaoine agus don phláinéad, anois agus amach anseo.

Ar an leibhéal domhanda, leagtar béim i dTuarascáil 2024 maidir le Forbairt Inbhuanaithe ¹⁵(15) ar roinnt éachtaí, lena n-áirítear laghdúithe ar bhásmhaireacht leanaí agus ionfhabhtuithe VEID, agus feabhsuithe ar rochtain ar fhuinneamh inacmhainne agus glan agus ar leathanbhanda móibíleach. Mar sin féin, léirítear sa tuarascáil nach bhfuil ach 17 % de spriocanna SDG ar an mbóthar ceart, agus nach bhfuil ach dul chun cinn íosta nó measartha á léiriú ag beagnach a leath díobh. Ag an am céanna, tá dul chun cinn ar níos mó ná aon trian stoptha nó fiú cúlaithe.

Tá dúshlán roimh dhul chun cinn na SDGanna freisin mar gheall ar phaindéim COVID-19, coinbhleachtaí atá ag dul in olcas, teannas geopholaitiúil agus tionchair aeráide atá ag dul i méid. Is é an chonclúid shúgartha go mbeidh sé thar a bheith deacair na SDGanna a bhaint amach gan infheistíocht ollmhór agus gníomhaíocht mhéadaithe.

2.2 An Comhaontú Glas don Eoraip

Faoi chéad sainordú Uachtarán an Choimisiúin, Ursula von der Leyen, ó 2019 go 2024, ba iad mianta an [Chomhaontaithe Ghlais don Eoraip](#) (EGD) a mhúnlaigh an clár oibre reachtach. Is é is aidhm don phacáiste beartais uailmhianach sin an tAontas a chur ar an mbealach chun bheith ar an gcéad mhór-roinn aeráidneodrach faoi 2050, agus úsáid acmhainní díchúlpláilte ón bhfás eacnamaíoch, agus gan aon duine ná aon áit fágtha ar lár. Is é is aidhm dó comhshaol nádúrtha an Aontais a chosaint, a chaomhnú agus a fheabhsú, agus sláinte agus folláine na saoránach a chosaint i bhfianaise rioscaí agus tionchair a bhaineann leis an gcomhshaol. Ag an

14 UN, 1987, 'Report of the World Commission on Environment and Development: [Tuarascáil ón gCoimisiún Domhanda um Chomhshaol agus Forbairt:] Our Common Future', (<https://digitallibrary.un.org/record/139811?v=pdf>) páipéar comhdhála a cuireadh i láthair ag: Comhthionól Ginearálta na Náisiún Aontaithe, Nua-Eabhrac, 1987, arna rochtain an 25 Meán Fómhair 2025.

15 Sachs, J. D., et al., 2024, Na SDGanna agus Tuarascáil 2024 ó Chruinniú Mullaigh na Náisiún Aontaithe don Todhchaí – Forbairt Inbhuanaithe (<https://sdgtransformationcenter.org/reports/sustainable-development-report-2024>) arna rochtain an 22 Eanáir 2025.

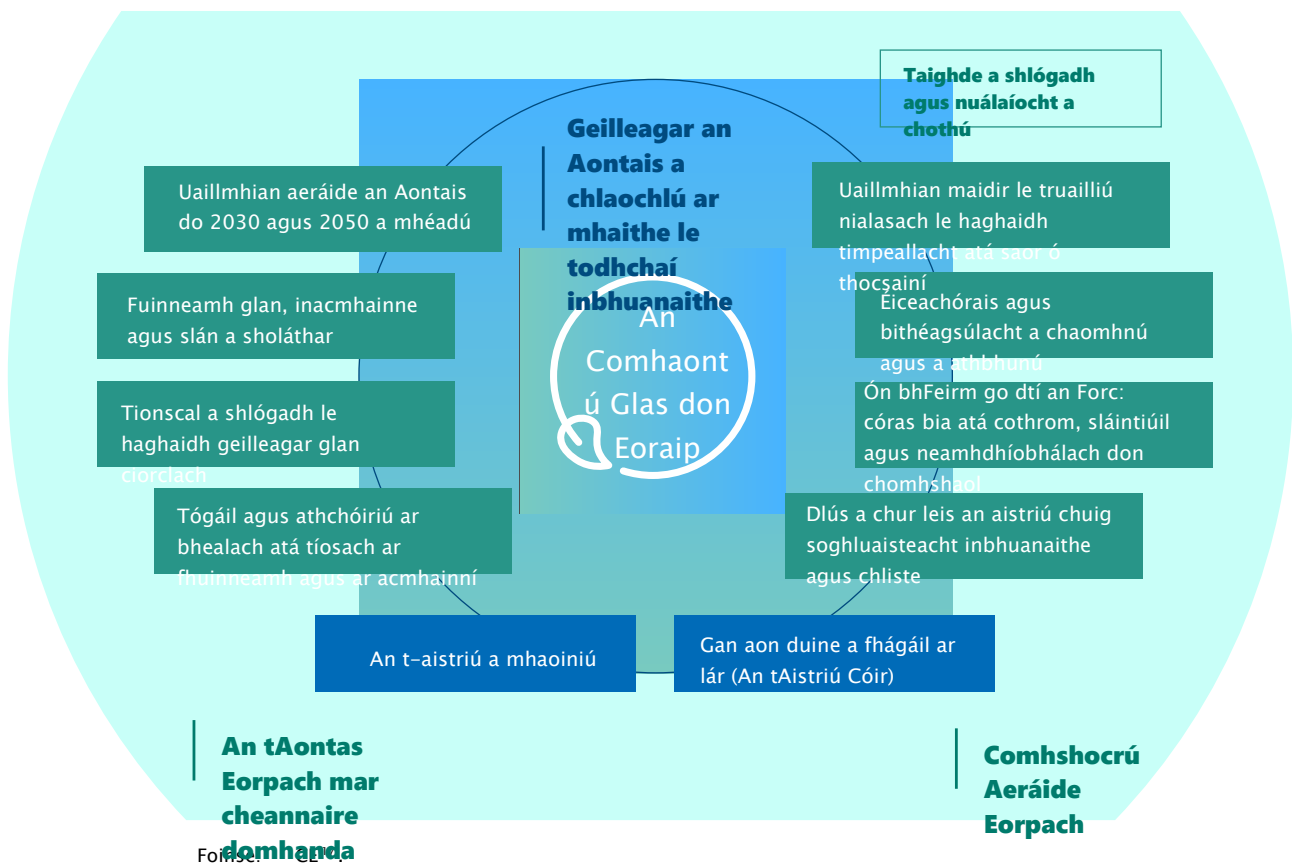
2 An creat beartais Eorpach atá ag teacht chun cinn

am céanna, tá sé d'aidhm aige a áirithiú go mbeidh an t-aistriú cóir agus cuimsitheach.

Agus déine agus práinn an athraithe aeráide agus an díghrádaithe comhshaoil á n-aithint, léiríonn an Comhaontú Glas don Eoraip an t-athrú paraidíme a d'iarr EEA ina thuarascáil SOER 2020 ¹⁶(16) trína leagan amach príomhchórais i ngeilleagar na hEorpa a athrú ó bhonn. Tá níos mó i gceist leis an uailmhian sin ná cuir chuige earnála chun an inbhuanaitheacht a phríomhshruthú i ngach réimse beartais agus chun croíchórais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa a athrú ó bhonn (Fíor 2.2¹⁷). Ag tógáil ar an gComhaontú Glas don Eoraip, bunaítear leis an 8ú Clár Gníomhaíochta don Chomhshaoil (8ú CGC) creat gníomhaíochta maidir leis an mbeartas comhshaoil agus aeráide suas go dtí 2030, lena leagtar síos cuspóirí do 2030 agus cuspóir fadtéarmach 2050 maidir le maireachtáil go maith laistigh de theorainneacha an phláinéid.

I gcomhthéacs shainordú nua an Choimisiúin Eorpaigh, leagtar béim sna Treoirlínte Polaitiúla do 2024 go 2029 ar a thábhachtaí atá sé na gealltanais reachtacha a comhaontaíodh faoin gComhaontú Glas don Eoraip a chomhlíonadh agus fanacht ar an mbóthar ceart maidir lena spriocanna. Tugtar forléargas sa roinn seo ar fhorbairtí reachtacha i dtimpeallacht an bheartais comhshaoil agus aeráide faoin gComhaontú Glas don Eoraip.

Fíor 2.2 Straitéisí faoin gComhaontú Glas don Eoraip

¹⁶ EEA, 2019, Comhshaoil na hEorpa – staid agus forbhreathnú 2020 (<https://www.eea.europa.eu/soer/publications/soer-2020>) arna rochtain an 12 Lúnasa 2025.

¹⁷ CE, 2019, 'Teachtaireacht ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle Eorpach, chuig an gComhairle, chuig Coiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún - An Comhaontú Glas don Eoraip (COM/2019/640 final)' (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52019DC0640>) arna rochtain an 14 Meitheamh 2025.

Aeráidneodracht agus fuinneamh glan

I gcroílár an Chomhaontaithe Ghlais don Eoraip tá an cuspóir aeráidneodracht a bhaint amach faoi 2050, rud a tháinig chun bheith ina sprioc cheangailteach i [nDlí Aeráide an Aontais](#). Ceanglaítear leis an Dlí Aeráide freisin, mar chéim idirmheánach, go ndéanfar glanastaíochtaí GCT a laghdú 55 % ar a laghad faoi 2030 i gcomparáid le leibhéal 1990.

Leis an bpacáiste '[Oiriúnach do 55](#)', bunaíodh cuspóirí sonracha chun linnte carbóin nádúrtha an Aontais a mhéadú, astaíochtaí meatáin a laghdú agus dé-ocsaíd charbóin (CO₂) a ghabháil, a iompar, a úsáid agus a stóráil.

Rinneadh [athbhreithniú ar Chóras Trádála Astaíochtaí an Aontais \(CTA AE\) in 2023, agus tá córas nua trádála astaíochtaí, CTA 2, le seoladh in 2027, lena gcumhdaítear foirgnimh, iompar de bhóthar agus breoslaí eile.](#)

Chun uailmhian aeráide an Aontais a bhaint amach, tá dul chun cinn déanta maidir le rochtain ar fhuinneamh glan, inacmhainne agus slán a chinntiú. Seoladh tionscnamh [REPowerEU](#) an Choimisiúin in 2022 mar fhreagairt ar an ngéarchéim fuinnimh a d'eascair as ionradh na Rúise ar an Úcráin; d'éirigh leis dlús a chur leis an gclaoslú chuig fuinneamh glan. Faoi REPowerEU, [rinneadh athbhreithniú ar an treoir maidir le fuinneamh in-athnuaite](#) chun sprioc cheangailteach a chur san áireamh chun sciar na bhfoinsí in-athnuaite i dtomhaltas fuinnimh foriomlán an Aontais a mhéadú go 42.5 % faoi 2030, agus é mar uailmhian 45 % a bhaint amach.

Rinneadh athbhreithniú freisin ar an [treoir maidir le héifeachtúlacht fuinnimh](#), rud a d'fhág go raibh sé ceangailteach ar thíortha an Aontais laghdú breise 11.7 % ar thomhaltas fuinnimh a áirithiú i dteannta a chéile faoi 2030, i gcomparáid leis na réamh-mheastacháin i gcás tagartha an Aontais 2020. I mí na Bealtaine 2024, tháinig an [treoir athbhreithnithe maidir le feidhmíocht fuinnimh foirgneamh](#) i bhfeidhm, inar díriodh ar an ráta athchóirithe san Aontas a mhéadú, go háirithe i gcás na bhfoirgneamh is neamhfheidhmiúla.

Is é is aidhm don [Ghníomh um an Tionscal Glan-nialasachta](#) feabhas a chur ar acmhainneacht mhonaraíochta na hEorpa le haghaidh teicneolaíochtaí glan-nialasachta agus a bpríomh-chomhpháirteanna, agus sprioc á leagan síos maidir le hacmhainneacht mhonaraíochta an Aontais le haghaidh teicneolaíochtaí glan-nialasachta chun 40 % ar a laghad de riachtanais imscartha bhliantúla an Aontais a bhaint amach faoi 2030. Faoi 2030, is é is aidhm don ghníomh margadh de chuid an Aontais a chruthú le haghaidh seirbhísí stórála CO₂. Leagtar síos ann sprioc ar leibhéal an Aontais agus leagtar síos sprioc maidir le toilleadh stórála bliantúil CO₂ de 50 milliún tona ar a laghad faoi 2030.

Chun dlús a chur leis an aistriú chuig soghluaisteacht inbhuanaithe san Eoraip, is é is aidhm d'athbhreithnithe ar CTA AE cuidiú le hastaíochtaí ón eitlíocht a laghdú, agus cumhdóidh CTA 2 AE nua iompar de bhóthar. Faoi bpacáiste beartais '[Oiriúnach do 55](#)', ghlac an tAontas an [rialachán maidir le caighdeáin feidhmíochta astaíochtaí CO₂](#). Leagtar síos ann spriocanna ceangailteacha, go háirithe maidir le laghdú 100 % ar astaíochtaí ó ghluaisteáin agus veaineanna nua faoi 2035 mar aon le rialachán maidir le [loingseoireacht](#) agus [eitlíocht](#). Ina theannta sin, rinneadh athbhreithniú ar na caighdeáin astaíochtaí le haghaidh feithiclí tromshaothair a leagtar síos le [Rialachán \(AE\) 2019/1242](#) agus tháinig na [leasuithe ar an rialachán](#) i bhfeidhm an 26 Meitheamh 2024.

Oiriúnú don athrú aeráide

Téama trasearnálach sa Chomhaontú Glas don Eoraip is ea a áirithiú gur féidir leis an Eoraip dul in oiriúint do thionchair dhosheachanta an athraithe aeráide. Is é is aidhm do [Straitéis an Aontais Eorpaigh um an Oiriúnú](#), a glacadh in 2021, an t-oiriúnú a dhéanamh níos cliste, níos tapúla agus níos sistéamaí; tá sé d'aidhm aige freisin dlús a chur leis an ngníomhaíocht idirnáisiúnta maidir le hoiriúnú don athrú aeráide. Ba cheart é sin a bhaint amach go príomha trí straitéisí agus pleananna oiriúnaithe náisiúnta feabhsaithe. In 2024 thug an Coimisiún freagra ar [Mheasúnú Eorpach EEA ar Rioscaí Aeráide](#) ¹⁸(18) le [teachtaireacht maidir le rioscaí aeráide a](#)

18 EEA, 2024, Measúnú riosca aeráide Eorpach, Tuarascáil LEE Uimh. 1/2024 (<https://www.eea.europa.eu/publications/european-climate-risk-assessment>) arna rochtain an 12 Márta 2024.

2 An creat beartais Eorpach atá ag teacht chun cinn

bhainistiú. Sainaitníodh sa Teachtaireacht príomhphrionsabail maidir le hathléimneacht in aghaidh an athraithe aeráide, lena n-áirítear:

- Mí-oiriúnú a sheachaint chun a áirithiú nach n-aistireoidh bearta athléimneachta rioscaí chuig daoine eile nó nach ndéanfaidh siad rioscaí amach anseo níos measa;
- Gníomhaíocht shistéamach lena mbaineann réitigh thrasearnálacha chun aghaidh a thabhairt ar rioscaí aeráide idirnasctha; agus
- Athrú claochlaitheach chun a áirithiú go mbeidh an t-oiriúnú uaillmhianach, cuimsitheach agus nach mbeidh éagothromaíochtaí sóisialta agus eacnamaíocha mar thoradh air.

Ina theannta sin, tá maoiniú méadaithe ag an Aontas chun tacú le daoine agus le réigiúin a ndéanann imeachtaí aeráide atá ag éirí níos minice difear dóibh trí [Chiste Dlúthpháirtíochta an Aontais](#), trí [NextGenerationEU](#) agus trí [Shásra an Aontais um Chosaint Shibhialta](#).

Truailliú nialasach agus gilleagar ciorclach

Chun an uaillmhian maidir le huaillmhian maidir le truailliú nialasach le haghaidh comhshaol saor ó thocsainí a bhaint amach, glacadh an [Plean Gníomhaíochta um Uisce, Aer agus Ithir Saor ó Thruailliú](#) in 2021, lenar bunaíodh spriocanna chun dlús a chur le laghdú truaillithe ag an bhoinse. Faoin scáth sin, glacadh an [treoir athbhreithnithe maidir le cóireáil fuíolluisce uirbigh](#), [rialacha nua uaillmhianacha maidir le cáilíocht an aeir chomhthimpeallaigh](#) agus [rialachán Euro 7](#), agus comhaontaíodh rialacha nua maidir le [bréagán sábháilte](#) agus maidir le [glantaigh agus dromchlaghníomhaithe](#).

Rinneadh dul chun cinn maidir le truailliú micreaphlaisteach a laghdú; glacadh [srianta ar mhicreaphlaistigh a chur le táirgí](#) agus rinneadh togra chun [bearta breise a thabhairt isteach chun caillteanas millíní sa chomhshaol a chosc](#).

Leagtar amach i [Straitéis Ceimiceán an Choimisiúin Eorpaigh um an Inbhuanaitheacht](#) an sprioc chun cosaint níos fearr a thabhairt do dhaoine agus don chomhshaol ar cheimiceáin ghuaiseacha. Ina theannta sin, tá gníomhaíochtaí ar siúl chun [creat measúnaithe an Choimisiúin a chur chun cinn maidir le ceimiceáin agus ábhair atá sábháilte agus inbhuanaithe trí dhearadh](#), trí chreat measúnaithe Eorpach ¹⁹(19) agus treoir mhodheolaíoch ²⁰(20) a fhorbairt.

Tá ról suntasach ag an tionscal freisin mar chumasóir do gheilleagar glan ciorclach. Is é is aidhm don [Phlean Gníomhaíochta don Gheilleagar Ciorclach](#), a fógraíodh in 2020, an fás eacnamaíoch a dhíchúpláil ó úsáid acmhainní, agus aistriú chuig córais chiorclacha táirgthe agus tomhaltais.

Ó shin i leith, tháinig rialacháin an Aontais maidir leis an [éicidhearthóireacht le haghaidh táirgí inbhuanaithe](#), [ceallraí](#), [táirgí foirgníochta](#) agus [pacáistíocht](#) i bhfeidhm, mar aon le tograí chun cur amú bia a laghdú. Is é is aidhm don [Straitéis um Theicstílí Inbhuanaithe agus Ciorclacha](#), a cuireadh in iúl in 2022, creat comhleanúnach a chruthú chun aghaidh a thabhairt ar thionchar méadaitheach na dteicstílí ar an gcomhshaol trí athrú a dhéanamh ar an gcaoi a dtáirgtear agus a dtomhlaítear iad.

Is é is aidhm don [Ghníomh um Amhábhair Chriticiúla](#) soláthairtí slána inbhuanaithe amhábhair criticiúil a chinntiú do thionscal na hEorpa. Is é is aidhm dó athléimneacht a mhéadú trí spleáchais ar allmhairí ó sholáthróirí tíortha aonair a laghdú, ullmhacht a mhéadú – mar shampla trí stoc-chairn straitéiseacha a charnadh, agus inbhuanaitheacht agus ciorclaíocht an tslabhra soláthair a chur chun cinn. Sainaitnítear ann liosta d'amhábhair chriticiúla agus liosta d'amhábhair

19 CE, 2022, 'sábháilte agus inbhuanaithe trí dhearadh — an Coimisiún Eorpach' (https://research-and-innovation.ec.europa.eu/research-area/industrial-research-and-innovation/chemicals-and-advanced-materials/safe-and-sustainable-design_ga) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

20 Abbate, E., et al., 2024, 'safe and Sustainable by Design chemicals and materials — Methodological Guidance' [Ceimiceáin agus ábhair atá sábháilte agus inbhuanaithe trí dhearadh — Treoraíocht Mhodheolaíoch], Stóras Foilseachán JRC (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC138035>) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

2 An creat beartais Eorpach atá ag teacht chun cinn

straitéiseacha, atá ríthábhachtach do theicneolaíochtaí don aistriú glas agus don aistriú digiteach. Leagtar síos leis an nGníomh tagarmharcanna le haghaidh acmhainneachtaí intíre feadh shlabhra soláthair straitéiseach na n-amhábh ar atá le baint amach faoi 2030, ag 10 % de riachtanais bhliantúla an Aontais maidir le heastóscadh agus ag 40 % le haghaidh próiseála agus 25 % le haghaidh athchúrsála. Níor cheart níos mó ná 65 % de riachtanais bhliantúla an Aontais maidir le gach amhábh straitéiseach ag aon chéim ábhartha den phróiseáil teacht ó aon tríú tír amháin.

Éiceachórais agus bithéagsúlacht a chosaint agus a athbhunú

Is plean fadtéarmach í an [Straitéis Bithéagsúlachta do 2030](#) chun an bithéagsúlacht a chur ar bhóthar an téarnaimh faoi 2030. Chun spriocanna na Straitéise a bhaint amach, is é is aidhm don [rialachán maidir le hathchóiriú an dúlra](#), a glacadh in 2024, éiceachórais, gnáthóga agus speicis a athchóiriú ar fud limistéir talún agus farraige an Aontais agus spriocanna ceangailteacha a leagan síos do ghnáthóga agus speicis shonracha, le bearta chun 20 % ar a laghad de limistéir talún agus farraige an Aontais a chumhdach faoi 2030, agus ar deireadh gach éiceachóras a bhfuil athchóiriú de dhíth orthu faoi 2050. Tá na spriocanna sonracha seo a leanas sa rialachán:

- gnáthóga bithéagsúla a fheabhsú agus a athbhunú ar mhórskála, agus pobail speiceas a thabhairt ar ais trína ngnáthóga a fheabhsú agus a mhéadú;
- meath na bpobal pailneoirí a aisiompú faoi 2030, agus treocht mhéadaitheach a bhaint amach do phobail pailneoirí, le modheolaíocht chun faireachán rialta a dhéanamh ar phailneoirí;
- treocht mhéadaitheach a bhaint amach maidir le hadhmad marbh ina sheasamh agus ina luí, foraoisí míchothroma aosaithe, nascacht foraoise, flúirse éan coiteann foraoise agus stoc carbóin orgánaigh;
- cosc a chur ar aon ghlancaillteanas de spás uirbeach glas agus de chlúdach crann faoi 2030, agus a n-achar iomlán a mhéadú go seasta ó 2030 ar aghaidh;
- méadú a dhéanamh ar líon na bhféileacán féarthalún agus na n-éan talaimh feirme, ar stoc an charbóin orgánaigh in ithreacha mianracha talaimh curaíochta, agus ar sciar na talún talmhaíochta a bhfuil gnéithe tírdhreacha ardéagsúlachta aici, chomh maith le tailte portaigh draenáilte a athchóiriú faoi úsáid talmhaíochta;
- gnáthóga muirí amhail leapacha féir mara nó íochtair dríodair a bhfuil tairbhí suntasacha ag baint leo a athchóiriú, lena n-áirítear le haghaidh maolú ar an athrú aeráide, agus gnáthóga speiceas íocónach muirí amhail deilfeanna agus muca mara, siorcanna agus éanlaith mhara a athbhunú; agus
- bacainní ar nascacht uiscí dromchla a shainaitheint agus a bhaint, ionas go gcuirfear 25,000 km ar a laghad d'aibhneacha ar ais i riocht saorchúrsála faoi 2030.

Thángthas ar chomhaontú sealadach freisin maidir le treoir lena mbunaítear creat [chun faireachán a dhéanamh ar ithir](#).

Infheistíocht inbhuanaithe

Gheall an Coimisiún EUR 1 trilliún ar a laghad d'infheistíochtaí [inbhuanaithe](#) a shlógadh sna deich mbliana amach romhainn, agus tugann [Tacsanomaíocht an Aontais](#) sainmhíniú ar ghníomhaíochtaí eacnamaíocha ar féidir a mheas go bhfuil siad inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de do chuideachtaí airgeadais agus neamhairgeadais. Tá ról lárnach ag buiséad an Aontais do 2021-2027 maidir le tacú leis an aistriú glas. Faoi 2027, táthar ag súil go mbeidh EUR 658 mbilliún leithdháilte ag an Aontas ar ghníomhú ar son [na haeráide, arb ionann é agus 34.3 % de bhuiséad foriomlán an Aontais](#).

Chun infheistíocht ón earnáil phríobháideach a ghíaráil i dtionscadail ghlasa agus inbhuanaithe, cuireadh chun feidhme bearta airgeadais inbhuanaithe amhail an [rialachán maidir le tacsanomaíocht](#) agus an [caighdeán deonach maidir le bannaí glasa](#). Faoi [treoir maidir le tuairisciú inbhuanaitheachta corparáideach](#) (CSRD), ceanglaítear ar thacar níos leithne cuideachtaí móra, chomh maith le FBManna liostaithe, tuairisciú ar inbhuanaitheacht, rud a chuirfidh ar chumas infheisteoirí agus páirtithe leasmhara eile measúnú a dhéanamh ar thionchar cuideachtaí agus

2 An creat beartais Eorpach atá ag teacht chun cinn

breithiúnas a thabhairt ar rioscaí agus deiseanna airgeadais a eascraíonn as an athrú aeráide agus as saincheistean inbhuanaitheachta eile.

Taighde agus nuálaíocht

Ritheann príomhchlár cistiúcháin an Aontais don taighde agus don nuálaíocht, [Fís Eorpach](#), suas go dtí 2027 agus cothaíonn sé forbairt na dteicneolaíochtaí, na réiteach agus na nuálaíochtaí suaiteacha is gá chun geilleagar na hEorpa a chlaohlú i dtreo na hinbhuanaitheachta. Tá Fís Eorpach rithabhachtach chun infheistíocht náisiúnta phoiblí agus phríobháideach sa taighde agus sa nuálaíocht a ghíaráil, agus níos mó ná 35 % den chaitechas leithdháilte chun aghaidh a thabhairt ar an athrú aeráide, agus tá 10 % den bhuiséad ó 2025 go 2027 tiomanta don bhithéagsúlacht. Chuir an Coimisiún Eorpach EUR 1 bhilliún ar fáil faoin [nglao ar thaighde agus nuálaíocht faoin gComhaontú Glas don Eoraip](#) – an glao deireanach agus an glao is mó faoi Fhís 2020.

Aistriú cóir

Tá an Eoraip tiomanta do shocháil chothrom chuimsitheach a thógáil, mar a leagtar amach i [gColún Eorpach na gCeart Sóisialta](#). Ag aithint dó go bhfuil na fadhbanna sóisialta agus comhshaoil atá os comhair na hEorpa fite fuaite ²¹ina chéile (21), aithnítear sa Chomhaontú Glas don Eoraip gur gá aistriú i dtreo na hinbhuanaitheachta ar bhealach cóir, lena n-áirítear nach bhféadfar aon duine ar lár. Sa mholadh ón gComhairle maidir le haistriú cóir i dtreo na haeráidneodrachta a áirithiú, iarrtar ar na Ballstáit 'pacáistí beartais cuimsitheacha comhleanúnacha a ghlacadh agus a chur chun feidhme, i ndlúthchomhar leis na comhpháirtithe sóisialta de réir mar is ábhartha, lena dtabharfar aghaidh ar na gnéithe fostaíochta agus sóisialta chun aistriú cothrom a chur chun cinn ar fud na mbeartas uile, go háirithe beartais aeráide, fuinnimh agus comhshaoil' ²²(22).

I mí na Nollag 2023, d'fhoilsigh an Coimisiún a mheasúnú uile-Aontais ar na dréachtphleananna náisiúnta fuinnimh agus aeráide nuashonraithe ²³(23), agus chuir sé i bhfios gur láidir gur gá do na Ballstáit straitéisí níos cuimsithí um aistriú cóir a ghlacadh.

Uirlis lárnach chun an t-aistriú cóir sin a bhaint amach is ea an [Sásra um Aistriú Cóir](#). Tá thart ar EUR 55 bhilliún curtha in áirithe don tréimhse 2021-2027 do na réigiúin is mó atá buailte, chun tionchar socheacnamaíoch an aistrithe a mhaolú. Is é an [Ciste um Aistriú Cóir](#) an chéad cholún den sásra agus tacaíonn sé le héagsúlú eacnamaíoch agus le hath-thiontú na gcríoch a ndéantar difear dóibh, lena n-áirítear, mar shampla, oibrithe a athsciliú, fuinneamh glan a chur chun cinn agus suiteálacha atá dian ar charbón a chlaohlú.

Ina theannta sin, mar chuid den phacáiste 'Oiriúnach do 55', bunaíodh an [Ciste Aeráide Sóisialta](#) chun tionchair shóisialta agus dháileacháin CTA 2 nua le haghaidh foirgneamh agus iompar de bhóthar a mhaolú, lena gcuirtear tacaíocht spriocdhírthe ar fáil do ghrúpaí leochaileacha, go háirithe teaghlaigh a bhíonn ag streachailt a mbillí fuinnimh agus iompair a íoc. In éineacht le ranníocaíocht éigeantach 25 % ó na Ballstáit lena bpleananna aeráide sóisialta, ba cheart don Chiste Aeráide Sóisialta EUR 86,7 billiún ar a laghad de chistí poiblí a shlógadh le linn na tréimhse 2026-2032.

21 EEA, 2024, An ceartas a sheachadadh in aistrithe inbhuanaitheachta, Faisnéisiú LEE uimh. 26/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/delivering-justice-in-sustainability-transitions>) arna rochtain an 27 Márta 2024.

22 An tAontas Eorpach, 2022, Moladh ón gComhairle an 16 Meitheamh 2022 maidir le haistriú cóir i dtreo na haeráidneodrachta a áirithiú 2022/C 243/04 (IO C 243, 27.6.2022, lgh. 35-51).

23 CE, 2023, 'Measúnú uile-Aontais ar na dréachtphleananna náisiúnta fuinnimh agus aeráide nuashonraithe Céim thábhachtach i dtreo chuspóirí fuinnimh agus aeráide 2030 níos uailmhianaí faoin gComhaontú Glas don Eoraip agus faoi RePowerEU' (https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:bb8fb395-9d9c-11ee-b164-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF) arna rochtain an 7 Aibreán 2025.

2.3 Cur chun feidhme chun costais a laghdú agus cothrom iomaíochta a bhaint amach

D'fhéadfadh an reachtaíocht chomhshaoil agus aeráide a comhaontaíodh faoin sainordú deireanach dul chun cinn suntasach a dhéanamh má chuirtear chun feidhme agus má fhorfheidhmítear í. Is faoi na Ballstáit atá sé anois an reachtaíocht a comhaontaíodh le 5 bliana anuas a chur chun feidhme ina hiomláine. Ciallaíonn cur chun feidhme teipthe nó lag go bhfuil tionchair ar an gcomhshaol agus ar an aeráid fós ann, go mbaintear an bonn de mhuinín an phobail, agus go mbíonn gnólachtaí in iomaíocht le chéile ar mhíchothrom iomaíochta.

De réir [Athbhreithniú 2025 an Choimisiúin ar Chur Chun Feidhme an Bheartais Comhshaoil](#), meastar gurb é EUR 180 billiún in aghaidh na bliana don Aontas na costais a bhaineann le mainneachtain dlíthe comhshaoil an Aontais a chur chun feidhme trí thruailliú aeir agus uisce, díghrádú an dúlra agus dramhaíl; thart ar 1% de OTI an Aontais. D'fhéadfadh cur chun feidhme éifeachtach agus iomlán na mbeartas comhshaoil na costais sin a laghdú, agus cothrom iomaíochta a áirithiú do chuideachtaí ar fud mhargadh aonair an Aontais ²⁴(24).

I dtuarascáil a d'fhoilsigh Airmheán Comhpháirteach Taighde an Choimisiúin Eorpaigh le déanaí, cuirtear measúnú cuimsitheach ar fáil ar an dul chun cinn i dtreo 154 sprioc beartais cheangailteacha agus neamhcheangailteacha a leagtar amach faoin gComhaontú Glas don Eoraip. Cumhdaítear leis na spriocanna príomhearnálacha, lena n-áirítear an aeráid, fuinneamh, an geilleagar ciorclach, iompar, talmhaíocht agus bia, éiceachórais agus bithéagsúlacht, truailliú uisce, ithreach agus aeir. Tá dul chun cinn déanta maidir le 62% de na spriocanna agus tá 21% ar an mbóthar ceart. Ó lár 2024, tá 32 de na 154 sprioc 'ar an mbóthar ceart' faoi láthair, tá 64 díobh sa chatagóir 'an luasghéarú is gá' agus meastar nach bhfuil 15 díobh 'ag dul chun cinn' ná 'ag dul ar gcúl'. I gcás 43 de na spriocanna, níl aon sonraí ar fáil faoi láthair ²⁵(25).

2.4 Ról domhanda an Aontais maidir leis an gcomhshaol agus leis an aeráid

Mar gheall ar spriocanna uailmhianacha aeráide agus ardchaighdeán chomhshaoil an Aontais, tá an Eoraip ina ceannaire inchreidte agus tá sí i bhfách le huaillmhian mhéadaithe ar fud an domhain. Ar an leibhéal idirnáisiúnta, tá an tAontas gníomhach maidir le comhaontuithe ilnáisiúnta a dhaingniú lena gcuirtear bonn ar fáil do ghníomhaíocht domhanda maidir leis an athrú aeráide agus maidir le cailliúint na bithéagsúlachta. Tá an tAontas ar thús cadhnaíochta maidir leis an athrú aeráide, rannchuidigh sé le próisis Chreat-Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar an Athrú Aeráide (UNFCCC) agus bhí ról lárnach aige maidir le Comhaontú Pháras a dhaingniú. Bhí an tAontas ina spreagadh freisin do Chreat Domhanda Bithéagsúlachta Kunming-Montréal ²⁶(26). Ina theannta sin, tá baint aige leis an gcaibidlíocht atá ar siúl faoi láthair chun comhaontú domhanda a fhorbairt maidir le truailliú plaisteach ²⁷(27).

Bosca 2.5 Comhaontú Pháras agus Creat Domhanda Bithéagsúlachta Kunming-Montréal

Comhaontú Pháras (2015)

Is bunchloch den ghníomhú domhanda ar son na haeráide é [Comhaontú Pháras](#), a glacadh faoi UNFCCC. Is é is aidhm dó:

- 24 CE, 2025, '2025 Athbhreithniú ar Chur Chun Feidhme an Bheartais Comhshaoil - An Coimisiún Eorpach' (https://environment.ec.europa.eu/publications/2025-environmental-implementation-review_ga) arna rochtain an 8 Lúnasa 2025.
- 25 JRC, et al., 2025, Delivering the EU Green Deal — Progress towards targets [An Comhaontú Glas don Eoraip a bhaint amach — Dul chun cinn i dtreo spriocanna], Tuarascáil Eolaíochta don Bheartas Uimh. [JRC140372](https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC140372) (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC140372>) arna rochtain an 20 Márta 2025.
- 26 Na Náisiúin Aontaithe, 2022, 'Tá sé d'aidhm ag an Aontas a bheith ard ag COP15', an Lárionad Réigiúnach Faisnéise d'Iarthar na hEorpa (<https://unric.org/en/eu-aims-high-at-cop15/>) arna rochtain an 13 Nollaig 2024.
- 27 CE, 2023, 'Truailliú plaisteach a laghdú: Rinneadh an chaibidlíocht i dtreo ionstraim domhanda nua chun dul chun cinn a dhéanamh maidir le truailliú plaisteach a chomhrac' (https://environment.ec.europa.eu/news/negotiations-towards-new-global-instrument-combat-plastic-pollution-advance-2023-11-20_ga) a rochtain an 13 Nollaig 2024.

2 An creat beartais Eorpach atá ag teacht chun cinn

- teorainn a chur leis an ardú ar an teocht dhomhanda go mór faoi bhun 2°C agus iarrachtaí a dhéanamh í a theorannú go 1.5°C;
- athléimneacht a fheabhsú agus oiriúnú do thionchair aeráide a neartú agus leochaileachtaí a laghdú; agus
- infheistíochtaí poiblí agus príobháideacha a shlógadh chun tacú le conairí astaíochtaí ísle atá seasmhach ó thaobh na haeráide de.

Leis an gcomhaontú, ceanglaítear ar thíortha Rannchuidithe arna gCinneadh go Náisiúnta (NDCanna) a chur isteach agus a thabhairt cothrom le dáta gach 5 bliana chun dul chun cinn agus uaillmhian a áirithiú. Chuir an tAontas a NDC nuashonraithe isteach i mí na Nollag 2023 agus cuirfidh sé leagan nuashonraithe isteach in 2025.

Creat Domhanda Bithéagsúlachta Kunming-Montréal (2022)

Is é is aidhm do [Chreat Domhanda Bithéagsúlachta Kunming-Montréal](#), a glacadh faoin gCoinbhinsiún maidir leis an Éagsúlacht Bhitheolaíoch, cailliúint na bithéagsúlachta a stopadh agus a aisiompú. Tá ceithre sprioc fhadtéarmacha ann do 2050: ‘Cosaint agus Athbhunú’, ‘Rathúnas leis an Dúlra’, ‘Scair Sochair go Cothrom’ agus ‘Infheistíocht agus Comhoibriú’. Leagtar síos leis freisin 23 sprioc atá le baint amach faoi 2030, lena n-áirítear 30 % de limistéir talún agus mhuirí a chosaint agus EUR 150 billiún ar a laghad a shlógadh in aghaidh na bliana.

Thíolaic an tAontas a spriocanna cur chun feidhme in 2024 agus tuairisceoidh sé ar a dhul chun cinn faoi mhí Feabhra 2026.

Chun tionchar thomhaltóirí na hEorpa thar lear a laghdú agus chun tuilleadh gníomhaíochta a spreagadh maidir le hinbhuanaitheacht i dtíortha comhpháirtíochta trádála, tá dhá thionscnamh shuntasacha glactha ag an Aontas freisin. Is é is aidhm don [Rialachán maidir le Táirgí atá Saor ó Dhífhoraoisiú](#) a áirithiú nach gcuirfidh táirgí a cheannaíonn, a úsáideann agus a thomhlaíonn saoránaigh na hEorpa leis an dífhoraoisiú ná leis an díghrádú foraoise ar fud an domhain. Beartaíodh i dtosach é a chur i bhfeidhm ón 30 Nollaig 2024, agus cuireadh moill ar a chur i bhfeidhm. Beidh an rialachán ceangailteach ón 30 Nollaig 2025 ar oibreoirí móra agus ar thrádálaithe, agus beidh ar mhicreachuideachtaí agus ar chuideachtaí beaga é a chur i bhfeidhm ón 30 Meitheamh 2026 ar aghaidh.

Beidh feidhm ag an [sásra coigeartaithe carbóin ar theorainneacha](#) (SCCT) ó 2026 ar aghaidh agus is é is aidhm dó sceitheadh carbóin a chosc trína áirithiú go mbeidh praghas carbóin na n-allmhairí coibhéiseach le praghas carbóin an táirgthe intíre (féach Bosca 2.6).

Bosca 2.6 Sásra coigeartaithe carbóin ar theorainneacha

Tugadh SCCT an Aontais isteach in 2023 agus is é is aidhm dó astaíochtaí carbóin a laghdú, praghas cothrom a chur ar an gcarbón a astaítear le linn táirgeadh earraí atá dian ar charbón a allmhairítear isteach san Aontas, agus táirgeadh tionsclaíoch níos glaine a spreagadh i dtíortha. Trína dheimhniú gur íocadh praghas ar na hastaíochtaí carbóin atá leabaithe in allmhairí earraí áirithe, áiritheoidh SCCT go mbeidh praghas carbóin na n-allmhairí coibhéiseach le praghas carbóin tháirgeadh an Aontais agus nach mbainfear an bonn de chuspóirí aeráide an Aontais.

Beidh feidhm ag SCCT ó 2026, agus beidh an chéim idirthréimhseach reatha ar siúl ó 2023 go 2025. Tá tabhairt isteach SCCT de réir a chéile ailínithe le deireadh a chur de réir a chéile le leithdháileadh lamháltas saor in aisce faoi CTA AE chun tacú le dícharbónú thionscal an Aontais. Beidh feidhm ag SCCT ar dtús maidir le táirgí a bhfuil ardriosca sceite carbóin ag baint leo, amhail iarann agus cruach, stroighín, leasacháin, alúmanam, hidrigin agus leictreachas.

Ag tógáil ar an taithí a fuarthas le linn na hidirthréimhse, [déanfar CBAM a shimpliú](#) chun an t-ualach riaracháin ar thionscail agus ar a slabhraí soláthair a laghdú agus leanúint de phraghsáil carbóin dhomhanda a dhreasú ag an am céanna. Ag an am céanna, [molfaidh an Coimisiún tuilleadh leasuithe](#) ar rialachán SCCT chun an raon feidhme a leathnú chuig táirgí iarteachtacha breise agus chun bearta breise frith-imchéimniúcháin a thabhairt isteach.

Ag an am céanna, leanann an tAontas de thacaíocht bhreise a thabhairt d'iarrachtaí dícharbónaithe na dtíortha comhpháirtíochta trí chúnamh teicniúil agus comhar

2 An creat beartais Eorpach atá ag teacht chun cinn

rialála. Mar shampla, [tacaíonn an Tascfhórsa um Margai Idirnáisiúnta Carbóin agus Taidhleoireacht maidir le Praghsáil Carbóin le](#) tíortha comhpháirtíochta beartais éifeachtacha pragsála carbóin agus cuir chuige láidre a fhorbairt i leith margai idirnáisiúnta carbóin.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

Príomhtheachtaireachtaí

- Is í an Eoraip an mhór-roinn is tapúla téamh ar domhan agus tá a haeráid ag athrú ar ráta scanrúil, rud a chuireann an tslándáil, an tsláinte phoiblí, éiceachórais, bonneagar agus an geilleagar i mbaol. Fuair breis agus 240,000 duine bás mar gheall ar theagmhais fhoircneacha a bhain leis an aimsir agus leis an aeráid ó 1980 go 2023 in AE-27. Bhí teagmhais fhoircneacha a bhaineann leis an aimsir agus leis an aeráid ina gcúis le caillteanais eacnamaíocha a mheastar a bheith cothrom le EUR₂₀₂₃ 738 mbilliún in AE-27 ó 1980 go 2023, agus bhí costais os cionn EUR₂₀₂₃ 162 bhilliún ann ó 2021 go 2023 amháin. Tá an bhearna cosanta árachais ar fud na hEorpa suntasach, agus tuairiscíonn formhór na dtíortha go bhfuil os cionn 50 % de na caillteanais neamhárachaithe.
- Tá gá le cur chuige déach chun an ghéarchéim aeráide a bhainistiú: athléimneacht a mhéadú agus an t-athrú aeráide a mhaolú. Ní mór don Eoraip dlús a chur le cur chun feidhme na mbeart oiriúnúcháin chun costais agus iarmhairtí a bhaineann leis an athrú aeráide amach anseo a sheachaint. Ag an am céanna, ní mór dó leanúint d'astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú agus aistriú carbóin a mhéadú.
- Tá an Eoraip ar thús cadhnaíochta ar fud an domhain maidir leis an athrú aeráide a mhaolú. D'éirigh leis an Aontas glanastaíochtaí gás ceaptha teasa intíre a laghdú 37 % ó bhí 1990 ann, mar gheall ar laghduithe ar úsáid breoslaí iontaise agus sciar na bhfoinsí in-athnuaite fuinnimh a dhúbailt ó bhí 2005 ann. Cuireann sé sin samhail ar fáil maidir leis an gcaoi ar féidir le gníomhú ar son na haeráide borradh a chur faoin iomaíochas agus faoin tslándáil fuinnimh tríd an spleáchas ar bhreoslaí iontaise allmhairithe a laghdú agus tríd an sciar d'fhuinneamh in-athnuaite a tháirgtear ar bhonn intíre a mhéadú.
- Tá drochbhail ar an mbithéagsúlacht ar fud éiceachórais talún, fionnuisce agus mhuirí san Eoraip mar gheall ar bhrúnna leanúnacha ó chórais táirgthe agus tomhaltais, go háirithe an córas bia. Ar an iomlán, tá 81 % de ghnáthóga faoi chosaint i ndrochstaid nó i ndrochstaid, tá 60-70 % d'ithreacha díghrádaithe agus níl stádas maith éiceolaíoch ag 62 % de dhobharlaigh. Níor baineadh amach na spriocanna beartais a bhí ann roimhe seo agus ní dócha go mbainfear amach spriocanna 2030. Meastar go rachaidh tionchair an athraithe aeráide in olcas agus go gcuirfidh siad le brúnna eile ar an mbithéagsúlacht.
- Cuireann díghrádú na n-éiceachóras uisceach athléimneacht uisce na hEorpa i mbaol. Bíonn tionchar ag strus maidir le huisce ar 30% de chríoch na hEorpa agus ar 34% den daonra. Cuirfidh an t-athrú aeráide leis an strus maidir le huisce, rud a d'fhéadfadh a bheith ina chúis le hiomaíocht le haghaidh acmhainní uisce. Tá infhaighteacht uisce ríthábhachtach chun slándáil agus iomaíochas na hEorpa a chinntiú amach anseo.
- Trí thruailliú a chosc, laghdaítear ualach an bháis agus an ghalair: Shábháil beartais an Aontais chun cáilíocht an aeir a fheabhsú beatha daoine, agus laghdú 45 % ar bhásanna anabái inchurtha i leith mínábhar cáithníníeach (PM 2.5) ó 2005 go 2022. Mar sin féin, leanann an truailliú de cháilíocht na beatha a laghdú go suntasach san Eoraip, agus 10 % ar a laghad de bhásanna anabái san Eoraip mar thoradh ar nochtadh d'aer, d'uisce agus d'ithir thruaillithe, do thorann agus do cheimiceáin dhíobhálacha.
- Is ar ghrúpaí atá díothach ó thaobh na socheacnamaíochta de agus ar ghrúpaí leochaileacha amhail leanaí, daoine scothaosta, daoine a bhfuil tinneas ainsealach orthu agus daoine faoi mhíchumas a thiteann na tionchair is mó ó rioscaí comhshaoil ar an tsláinte.

Réamhrá

Sa chaibidil seo, tugtar measúnú eolaíochtbhunaithe ar staid agus ar ionchas chomhshaol agus aeráid na hEorpa. Cumhdaíonn an measúnú trí thopaic:

- bithéagsúlacht agus éiceachórais;
- maolú ar an athrú aeráide agus oiriúnú don athrú sin; agus
- truailliú agus sláinte an chomhshaoil.

I gcás gach topaice, tugtar freagraí ar na ceisteanna seo a leanas:

- Cad atá clúdaithe sa mheasúnú ar gach réimse?

Cén fáth a bhfuil sé tábhachtach do mhuintir na hEorpa?

- Cad atá á dhéanamh ag an Aontas sa réimse sin?

Cad é an staid reatha ar an leibhéal Eorpach?

Cad iad na treochtaí a bhí ann le 10 go 15 bliana anuas?

Cad é an t-ionchas don chéad 10 go 15 bliana eile?

- Cad iad na hionchais atá ann maidir le spriocanna beartais reatha an Aontais a bhaint amach?
- Cad iad na príomhchúiseanna agus na brúnna — go háirithe ó earnálacha eacnamaíocha — atá taobh thiar de na treochtaí?

Tá an fhianaise a chuirtear i láthair anseo bunaithe ar na [faisnéisithe téamacha maidir le comhshaol na hEorpa 2025](#), atá bunaithe ar na sonraí cainníochtúla is déanaí a thuairiscigh a ballstáit ar fud na hEorpa go foirmiúil don Ghnómhaireacht Eorpach Chomhshaoil (EEA). Soláthraíonn sé an measúnú is láidre, is inchreidte agus is cothroime le dáta atá ar fáil ar chomhshaol agus ar aeráid na hEorpa.

3.1 Bithéagsúlacht agus éiceachórais

3.1.1 Réamhrá

Cad atá clúdaithe?

Tagraíonn an téarma "bithéagsúlacht" don éagsúlacht beatha ar an Domhan, lena n-áirítear éagsúlacht laistigh de speicis, idir speicis agus ar fud éiceachóras. Scrúdaítear sa roinn seo staid reatha na bithéagsúlachta agus na ngnáthóg ar fud éiceachórais talún, fionnuisce agus mhuirí san Eoraip. Tógann sé ar fhianaise ó na [seisiúin faisnéise faoin téama bithéagsúlacht agus éiceachórais](#), déanann sé cur síos ar na príomhbhrúnna agus míníonn sé cén fáth nach bhfuil an Eoraip ar an mbóthar ceart chun stop a chur le cailliúint na bithéagsúlachta.

Cén fáth a bhfuil sé tábhachtach?

Tá an bithéagsúlacht agus éiceachórais ríthábhachtach chun an bheatha ar domhan a chothú, agus cuireann siad réimse leathan earraí agus seirbhísí riachtanacha ar fáil a thacaíonn leis an tsochaí, leis an ngeilleagar, agus le sláinte agus folláine an duine. Is féidir na seirbhísí éiceachórais sin a roinnt ina dtrí chatagóir — soláthar, rialáil/cothabháil agus seirbhísí cultúrtha (Fíor 3.1). Ina ainneoin sin, tá caillteanas bithéagsúlachta agus díghrádú éiceachórais nach bhfacthas a leithéid riamh roimhe seo á spreagadh ag gníomhaíochtaí an duine, agus tá sláine an bhithsféir i measc na sé theorainn phláinéadacha atá sáraithe cheana féin ¹(1).

Conas a thacaíonn seirbhísí éiceachórais le geilleagar an Aontais? Braitheann suas le 36% d'oll-bhreislúach an AE go mór ar an dúlra ²(2). Tá sé measta ag an mBanc Ceannais Eorpach go bhfuil beagnach 75% de na hiasachtaí bainc uile sa limistéar euro ag cuideachtaí atá ag brath go mór ar sheirbhís éiceachórais amháin ar a laghad ³(3). Gan éiceachórais fheidhmiúla, bíonn ar ghnólachtaí aghaidh a thabhairt ar shuaitheadh, ar chostais mhéadaithe agus ar leochaileachtaí airgeadais.

Is riachtanas eacnamaíoch é an dúlra a chosaint, rud atá ríthábhachtach don tslándáil uisce agus bia, agus is príomhuirlis é chun an t-athrú aeráide a mhaolú agus chun oiriúnú dó.

1 Richardson, K., et al., 2023, 'Earth beyond six of nine planetary boundaries', *Science Advances* 9(37), lch. eadh2458 (DOI: 10.1126/sciadv.adh2458).

2 JRC, et al., 2025, Spleáchas gheilleagar an Aontais ar an dúlra, Páipéir Oibre JRC san Eacnamaíocht agus san Airgeadas, 2025/4 Uimh. JRC140304 (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC140304>) arna rochtain an 2 Aibreán 2025.

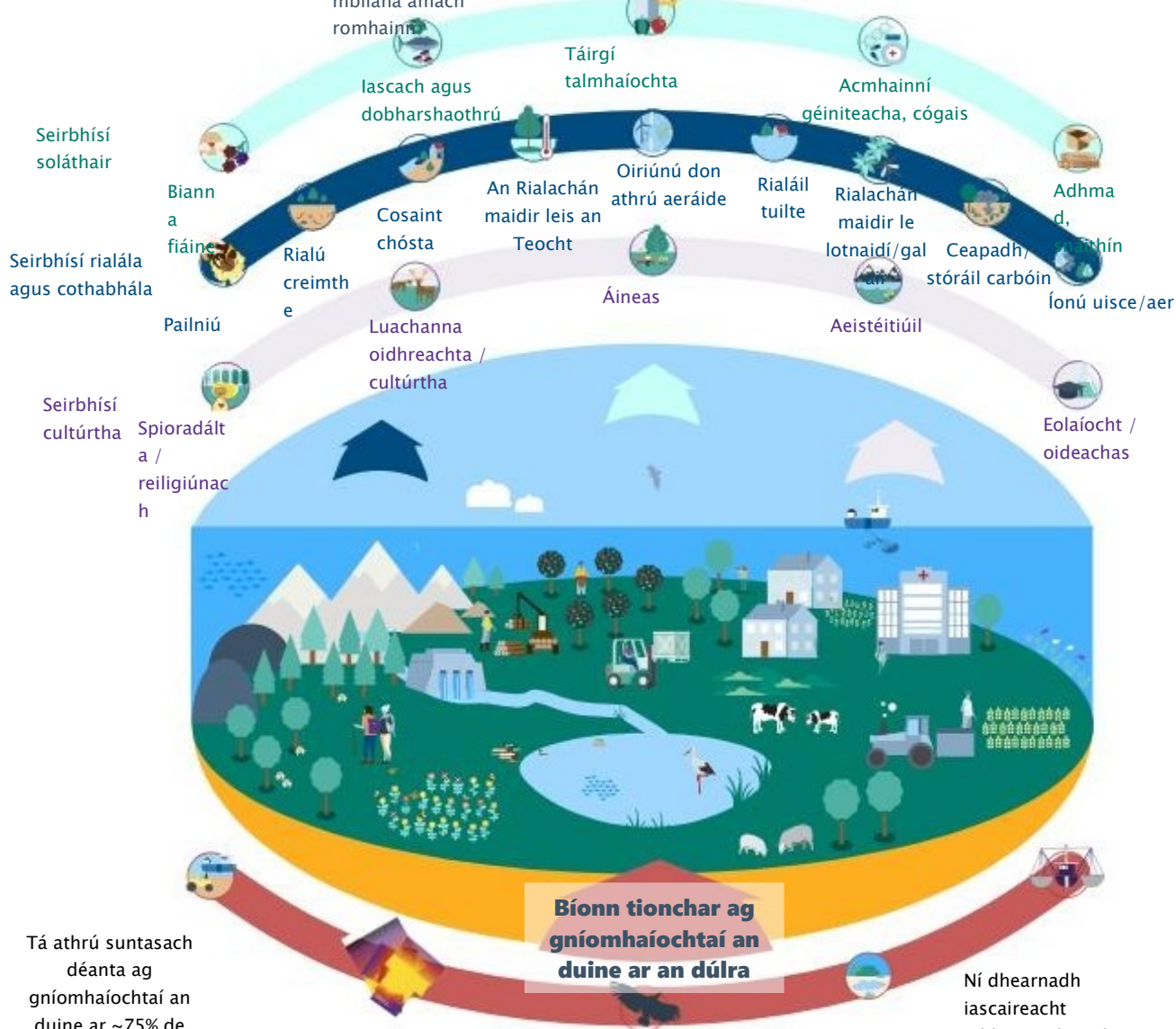
3 BCE, 2023, 'Tá an dúlra de dhíth ar an ngeilleagar agus ar na bainc chun maireachtáil' (<https://www.ecb.europa.eu/press/blog/date/2023/html/ecb.blog230608~5cffb7c349.en.html>) arna rochtain an 8 Lúnasa 2025.

Fíor 3.1 Seirbhísí éiceachórais — tairbhí agus costais

Braitheann sochaí an duine ar an dúlra

- Tá 55% de OTI an domhain ag brath ar sheirbhísí éiceachórais
- Tá cailliúint na bithéagsúlachta agus cliseadh an éiceachórais ar an dara riosca domhanda is airde sna deich mbliana amach romhainn
- braitheann ~72 % de ghnólaicthe i bhfíorgheilleagar an limistéir euro go criticiúil ar sheirbhísí éiceachórais
- ~75 % d'iasachtaí bainc sa limistéir euro a dheonú do chuideachtaí atá ag brath ar sheirbhísí éiceachórais amháin ar a laghad

Baineann daoine tairbhí as an dúlra (seirbhísí éiceachórais)

Tá athrú suntasach déanta ag gníomhaíochtaí an duine ar ~75% de dhromchla talún an Domhain agus 66% den mhuirthimpeallacht

Trasnaíodh an teorainn phláinéadach maidir le sláine an bhithsféir

Ní raibh dea-stádas caomhantais ach ag 47 % de speicis éan faoi chosaint, ag 27 % de speicis eile faoi chosaint agus ag 15 % de ghnáthóga faoi chosaint san Aontas

Bhí stádas maith éiceolaíoch nó ard éiceolaíoch ag níos lú ná 40 % d'aibhneacha, lochanna, uiscí trasdultacha agus uiscí cósta an Aontais

Ní dhearnadh iascaireacht inbhuanaithe ach ar 28 % de na stoic iascaireachta a ndearnadh measúnú orthu i bhfarraigí na hEorpa agus bhí dea-bhail bhitheolaíoch orthu

Foinse: LEE, 2025.

Cad atá á dhéanamh ag an Aontas Eorpach?

Tá creat láidir reachtaíochta comhshaoil i bhfeidhm ag an Aontas arb é is aidhm dó bithéagsúlacht agus gnáthóga a chosaint agus a athbhunú ar fud éiceachórais talún, fionnuisce agus mhuirí. Áirítear ar na bearta na [treoracha maidir le gnáthóga agus éin](#), an [treoir réime uisce](#), an [treoir réime um straitéis mhuirí](#) (MSFD) agus an [rialachán maidir le speicis choimhthíocha ionracha](#).

Bhí sé d'aidhm ag an [gComhaontú Glas don Eoraip](#) an creat sin a neartú le tionscnaimh amhail [Straitéis Bhithéagsúlachta an Aontais Eorpaigh go dtí 2030](#), [Straitéis Foraoiseachta an Aontais Eorpaigh go dtí 2030](#), [Straitéis Ithreach an Aontais Eorpaigh go dtí 2030](#), tionscnamh an Aontais maidir le [pailneoirí](#) agus an [plean gníomhaíochta maidir le truailliú nialasach](#) (ZPAP). Le déanaí, ghlac an tAontas an [rialachán maidir le hathchóiriú an dúlra](#) (NRR), rud atá ina bheis shuntasach ar reachtaíocht chomhshaoil an Aontais (Bosca 3.1).

Ina theannta sin, thángthas ar chomhaontú sealadach maidir le treoir lena mbunaítear creat [chun faireachán a dhéanamh ar ithir](#). Foráiltear freisin go nglacfar [Straitéis Bhithgheilleagair nua an Aontais](#), lenar cheart soláthar inbhuanaithe bithmhaise agus a húsáid a áirithiú i gcomhréir le prionsabail na ciorclaíochta, faoi dheireadh 2025.

Is é is aidhm [do Straitéis Bhithéagsúlachta an Aontais Eorpaigh go dtí 2030](#) bithéagsúlacht na hEorpa a chur ar bhealach an téarnaimh faoi 2030 agus tá gealltanais agus gníomhaíochtaí sonracha inti atá le cur i gcrích faoi 2030. Tá tionchar tábhachtach ag go leor beartas earnála ar an mbithéagsúlacht freisin, amhail an [Comhbheartas Talmhaíochta \(CBT\)](#), an [Comhbheartas Iascaigh \(CBI\)](#), an [Geilleagar Gorm Inbhuanaithe](#) agus an [Fhís don Talmhaíocht agus don Bhia le déanaí](#).

Bosca 3.1 An rialachán maidir le hathchóiriú an dúlra

Is é is aidhm don rialachán maidir le hathchóiriú an dúlra (NRR), a tháinig i bhfeidhm an 18 Lúnasa 2024, raon leathan éiceachórais, gnáthóg agus speiceas díghrádaithe a athchóiriú ar fud limistéir talún agus farraige araon laistigh den Aontas.

Ar an iomlán, tá sé d'aidhm ag NRR rannchuidiú leis an méid seo a leanas:

- éiceachórais bithéagsúla athléimneacha a théarnamh;
- maolú ar an athrú aeráide agus oiriúnú don athrú sin;
- díghrádú talún a aisiompú;
- slándáil bia; agus
- gealltanais idirnáisiúnta an Aontais a bhaint amach.

Is é an cuspóir foriomlán ar leibhéal an Aontais bearta athchóirithe a chur i bhfeidhm ar 20 % ar a laghad de thalamh an Aontais agus ar 20 % dá limistéir farraige faoi 2030, agus i ngach éiceachóras atá i ngátar faoi 2050.

Chun na spriocanna sin a bhaint amach, leagtar amach in NRR spriocanna sonracha atá ceangailteach ó thaobh an dlí de lena gcumhdaítear gnáthóga atá cosanta cheana féin faoi reachtaíocht an Aontais atá ann cheana agus a bhfuil athchóiriú de dhíth orthu, chomh maith le e.g. éiceachórais talmhaíochta, uirbeacha agus foraoise (féach Caibidil 2).

Cuirfidh gach Ballstát a dhréachtphlean náisiúnta um athchóiriú faoi bhráid an Choimisiúin Eorpaigh faoi mhí Mheán Fómhair 2026. Déanfar athbhreithniú ansin ar na NRPanna chun a chinntiú go gcomhlíonann siad go leordhóthanach na spriocanna agus na hoibleagáidí a leagtar síos faoin NRR. Ba cheart NRPanna críochnaitheacha a chur isteach agus a fhoilsiú faoi mhí Mheán Fómhair 2027.

Foinse: CE ⁴(4).

4 AE, 2024, Rialachán (AE) 2024/1991 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 24 Meitheamh 2024 maidir le hathchóiriú an dúlra agus lena leasaítear Rialachán (AE) 2022/869 (IO L, 2024/1991, 29.7.2024).

An ghné dhomhanda

Is géarchéim dhomhanda í géarchéim na bithéagsúlachta. Tá sé ag laghdú níos tapúla ná ag am ar bith i stair an duine ⁵(5). Téann cailliúint na bithéagsúlachta thar theorainneacha náisiúnta agus d'fhéadfadh tionchair chascáideacha a bheith ag gníomhaíochtaí i réigiún amháin in áiteanna eile. Inár ngeilleagar domhandaithe, is minic a chuireann an trádáil idirnáisiúnta le cailliúint na bithéagsúlachta agus le díghrádú na n-éiceachóras, go hiondúil i réigiúin atá i bhfad ón áit a n-ídítear earraí. Mar shampla, tá 80 % de na tionchair dhomhanda ar an athrú ar thalamhúsáid a bhí ann le déanaí – rud is cúis mhór le cailliúint na bithéagsúlachta ar fud an domhain – nasctha le honnmhairí agraibhia méadaithe ó réigiúin atá saibhir ó thaobh na bithéagsúlachta de ⁶(6).

Cuireann allmhairí acmhainní na hEorpa ó gach cearn den domhan go mór le meath na bithéagsúlachta lasmuigh dá teorainneacha — rud nach léir i gcónaí don ghnáth-thomhaltóir. Mar shampla, idir 2008 agus 2017, bhí beagnach 6 % den dífhoraísiú trópaiceach nasctha le táirgeadh ola pailme, feola, soighe, cócó, arbhair Indiaigh, adhmaid, rubair agus bithbhreoslaí a allmhairíodh chuig an Aontas ⁷(7).

Tá sé ríthábhachtach go ndéanfaidh an tAontas agus a Bhallstáit faireachán ar an mbrú seachtarach a chuireann siad ar an mbithéagsúlacht, ar ghnáthóga agus ar éiceachórais agus go laghdóidh siad an brú sin. Go deimhin, tá reachtaíocht achtaithe ag an Aontas le déanaí chun a thionchar ar an mbithéagsúlacht a mhaolú lasmuigh de theorainneacha na hEorpa, amháin an [rialachán maidir le táirgí nach mbíonn dífhoraísiú mar thoradh orthu](#). Ar an leibhéal domhanda, tá an tAontas agus a Bhallstáit mar chuid de [Chreat Domhanda Bithéagsúlachta Kunming-Montreal](#) ina leagtar amach spriocanna uailmhianacha beartais (Bosca 2.5 i gCaibidil 2); áirítear orthu sin 30 % ar a laghad de limistéir talún, uisce intíre agus chósta agus mhuirí a chaomhnú faoi 2030.

Cad é an staid reatha ar an leibhéal Eorpach?

I dTábla 3.1, tiomsaítear measúnuithe treochta a rinneadh roimhe seo le 10 mbliana go 15 bliana anuas, ionchais 10 mbliana go 15 bliana amach romhainn, agus measúnuithe ar na hionchais maidir le spriocanna beartais 2030 agus 2050 an Aontais a bhaint amach (i gcás ina bhfuil siad i bhfeidhm) ó na [hocht seisiún faisnéise théamacha maidir leis an mbithéagsúlacht agus éiceachórais](#). Soláthraítear sonraí maidir leis na measúnuithe, agus maidir le spreagthaí agus brúnna trasearnálacha, i Ranna 3.1.2 go 3.1.4.

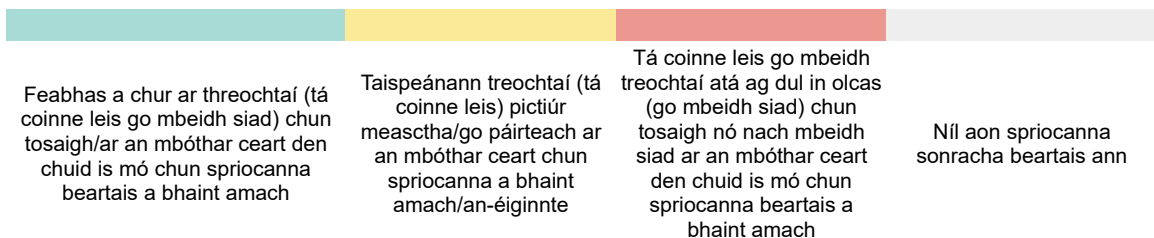
Tábla 3.1 Forbhreathnú ar thorthaí measúnaithe maidir leis an mbithéagsúlacht agus éiceachórais

Faisnéisiú	Staid bithéagsúlachta na hEorpa	Truailliú éiceachóras	Limistéir faoi chosaint	Tionchair ar uisce agus ar an aeráid	Éiceachórais agus tionchair aeráide	Úsáid talún agus tógáil talún	Acmhainní ithreach	Riachtanais infheistíochta bithéagsúlachta
Treochtaí san am atá thart (10-15 bliana)								
Ionchas (10-15 bliana)								
Ionchais maidir le spriocanna beartais an Aontais do 2030 a bhaint amach								
Ionchais maidir le spriocanna beartais								

- 5 IPBES, 2019, An tuarascáil mheasúnaithe dhomhanda ar Sheirbhísí Bithéagsúlachta agus Éiceachórais, Brondízio, E. S., Settele, J., Díaz, S., Ngo, H. T. (eagarthóirí). (<https://www.ipbes.net/global-assessment>) arna rochtain an 8 Lúnasa 2025.
- 6 Cabernard, L., et al., 2024, 'Tionchair bithéagsúlachta an athraithe ar thalamhúsáid le déanaí arna spreagadh ag méaduithe ar allmhairí agraibhia', Inbhuanaitheacht Dúlra 7(11), lgh. 1512-1524 (DOI: 10.1038/s41893-024-01433-4).
- 7 CE, 2021, doiciméad inmheánach oibre de chuid an Choimisiúin - Measúnú tionchair lena n-íoslaghdaítear riosca an dífhoraísisithe agus an díghrádaithe foraoise a bhaineann le táirgí a chuirtear ar mhargadh an Aontais a ghabhann leis an doiciméad Togra le haghaidh Rialachán ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle maidir le tráchtearraí agus táirgí áirithe atá bainteach leis an dífhoraísiú agus leis an díghrádú foraoise a chur ar fáil ar mhargadh an Aontais agus a onnmhairiú ón Aontas agus lena n-aisghairtear Rialachán (AE) Uimh. 995/2010 (SWD(2021) 326 final).

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

an Aontais do 2050
a bhaint amach

Foinse: [Faisnéisiú faoin mbithéagsúlacht agus faoin éiceachóras maidir le comhshaol na hEorpa 2025](#).

3.1.2 Treochtaí roimhe seo

Tá meath ag teacht ar an mbithéagsúlacht san Eoraip, agus léiríonn an fhianaise go bhfuil drochbhail ar an mbithéagsúlacht ar fud na n-éiceachóras talún, fionnuisce agus muirí (chun mionsonraí a fháil, féach faisnéisiú '[state of Europe's biodiversity](#)'). Ní fhoilseofar tuairisciú ón treoir maidir le héin agus gnáthóga don tréimhse 2019-2024 go dtí 2026. Mar sin féin, léirigh an tréimhse tuairiscithe roimhe sin (2013-2018) go raibh drochstádas caomhantais nó drochstádas caomhantais ag 62 % de speicis faoi chosaint (nach speicis éan iad) agus 81 % de ghnáthóga faoi chosaint (Fíor 3.2), agus 39 % de speicis éan faoi chosaint, ar leibhéal an Aontais le linn na tréimhse céanna, go raibh treochtaí laghdaitheacha ag 30 % de speicis éan faoi chosaint, agus go raibh treochtaí ag dul in olcas ag 35 % de na speicis uile nach speicis éan iad faoi chosaint agus ag 36 % de na gnáthóga faoi chosaint nach bhfuil stádas dia acu ⁸(8). Léiríonn treochtaí fadtéarmacha freisin gur tháinig laghdú 15 % ar innéacs 168 n-éan coiteann san Aontas idir 1990 agus 2023. ⁹ Idir an dá linn, léiríonn innéacs na bhféileacán féarthalún san Eoraip gur tháinig laghdú suntasach 29.5 % ¹⁰(10) ar líon na 15 speiceas féileacán féarthalún idir 1991 agus 2020. Ina theannta sin, rinneadh doiciméadú ar laghdú suntasach ar fheithidí le blianta fada anuas; i roinnt limistéar faoi chosaint, tá laghdú 75% tagtha ar líon na bhfeithidí ¹¹(11). Ar an gcaoi chéanna, léirítear i measúnú éiceachórais an Aontais go raibh drochdhálaí éiceachórais go ginearálta, mar gheall ar bhrú leanúnach ¹²(12).

8 EEA, 2020, Staid an dúlra san Aontas: Torthaí ón tuairisciú faoi na treoracha dúlra 2013-2018, Tuarascáil LEE Uimh. 10/2020 (<https://data.europa.eu/doi/10.2800/088178>) arna rochtain an 9 Bealtaine 2025.

9 EEA, 2025, 'Common bird index in Europe' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/common-bird-index-in-europe>) arna rochtain an 25 Aibreán 2025.

10 EEA, 2023, 'Innéacs féileacán Grassland san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/grassland-butterfly-index-in-europe-1>) arna rochtain an 25 Aibreán 2025.

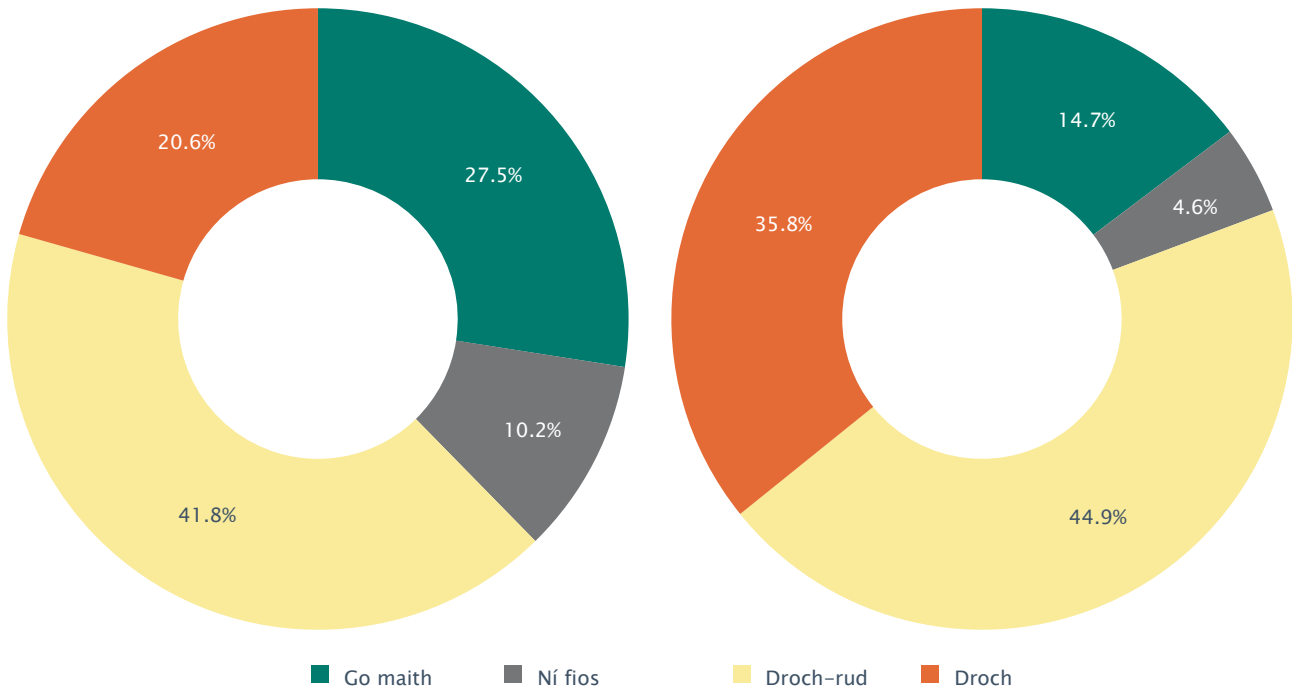
11 Hallmann, C. A., et al., 2017, 'Níos mó ná 75 faoin gcéad de laghdú thar 27 mbliana ar bhithmhais feithidí eitilte iomlán i limistéir faoi chosaint', PLOS ONE 12(10) (DOI: 10.1371/journal.pone.0185809).

12 JRC, 2020, Mapáil agus measúnú ar éiceachórais agus ar a seirbhísí: Measúnú ar éiceachóras an Aontais, Tuarascáil Eolaíochta don Bheartas JRC Uimh. JRC120383 (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120383>) arna rochtain an 20 Lúnasa 2021.

Fíor 3.2 Stádas caomhantais speiceas (ar chlé) agus gnáthóg (ar dheis) faoi chosaint Threoir an Aontais maidir le Gnáthóga

Stádas caomhnaithe speiceas (2,825 mheasúnú)

Stádas caomhantais gnáthóg (818 measúnú)

Foinse: LEE ^(13,14)
Foinse ¹³(13), ¹⁴(14)

Ní raibh stádas maith nó ard éiceolaíoch ach ag 38 % d'aibhneacha, lochanna, agus uiscí trasdultacha agus cósta in 2021. Go deimhin, níor tháinig aon athrú ar an bhfigiúr sin den chuid is mó ó 2015 ¹⁵(15). Ar an gcaoi chéanna, lean éiceachórais mhuirí an Aontais de chomharthaí díghrádaithe agus caillteanais athléimneachta a léiriú, agus níor chomhlíon sciar ard de mhamaigh mhuirí, d'éisc mhuirí, d'éin mhuirí ná de ghnáthóga mhuirí critéir maidir le 'dea-stádas comhshaoil'. Bhí treochtaí le himeacht ama in-éiceachórais mhuirí ag meath nó cobhsaí, mar a tuairiscíodh in 2018 ¹⁶(16). Bhí stádas na n-ithreacha ina ábhar imní freisin, agus 60-70 % díghrádaithe faoi láthair, go háirithe i limistéir thalmhaíochta ach freisin i roinnt mhaith bogach agus i roinnt limistéar foraoise (chun mionsonraí a fháil féach faisnéisiú 'acmhainníola').

Is féidir drochstádas ginearálta na speiceas agus na ngnáthóg ar fud na n-éiceachóras a chur i leith brúnna arda daonna den chuid is mó, rud a fhágann go

- 13 EEA, 2021, 'Stádas caomhnaithe speiceas faoi Threoir an Aontais maidir le Gnáthóga' (<https://www.eea.europa.eu/ims/conservation-status-of-species-under>) arna rochtain an 7 Meán Fómhair 2022.
- 14 EEA, 2021, 'Stádas caomhantais gnáthóg faoi Threoir an Aontais maidir le Gnáthóga' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/conservation-status-of-habitats-under>) arna rochtain an 24 Aibreán 2025.
- 15 EEA, 2024, Staid uisce na hEorpa 2024: an gá atá le hathléimneacht fheabhsaithe uisce, Tuarascáil EEA Uimh. 07/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/europes-state-of-water-2024>) arna rochtain an 28 Samhain 2024.
- 16 EEA, 2024, 'Good Environmental Status (GES) assessments of EU marine waters by integration level-MSFD Art.8 (2018)' (<https://water.europa.eu/marine/resources/msfd-reporting-data-tools/ges-assessment-dashboards/general-dashboards>) [Measúnuithe ar dhea-stádas comhshaoil (GES) ar uiscí mara an Aontais trí leibhéal comhtháthaithe-MSFD Airt.8 (2018)] (<https://water.europa.eu/marine/resources/msfd-reporting-data-tools/ges-assessment-dashboards/general-dashboards>) arna rochtain an 30 Aibreán 2025.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

mbíonn tionchair charnacha ann is cúis le díghrádú agus caillteanas feidhme agus struchtúir lena laghdaítear athléimneacht fhoriomlán na n-éiceachóras. Léirítear i bhFíor 3.3 na príomhbhrúnna a tuairiscíodh le haghaidh na dtreoracha dúlra. Is féidir na brúnna a ghrúpáil i gcúig phríomhchatagóir:

- athruithe ar úsáid talún agus farraige;
- róshaothrú acmhainní nádúrtha;
- an t-athrú aeráide;
- truailliú; agus
- speicis choimhthíocha ionracha (IAS).

Tá tionchair charnacha na mbrúnna sin fós ina mbagairt shuntasach ar an mbithéagsúlacht agus ar ghnáthóga ar fud éiceachórais talún (8), fionnuisce (14,15) agus mhuirí ¹⁷(17).

Fíor 3.3 Príomhbhrúnna ar an mbithéagsúlacht bunaithe ar thuairisciú do na treoracha dúlra

Is í an **talmhaíocht** an brú is minice a thuairiscítear le haghaidh gnáthóg agus speiceas, arb ionann í agus **21 %** de na brúnna uile.

Tá tionchar ar leith ag tréigean agus diansaothrú féaraigh ar speicis pailneoirí, éin talaimh feirme agus gnáthóga leathnádúrtha.

Bíonn tionchar ar leith ag speicis choimhthíocha ionracha ar nós **na mbrúnna bréagacha indigo ar dhumhcha agus ar scrobarnach sclerophyllous chomh maith le speicis ar nós éanlaith mhara phórúcháin.** Is ionann gníomhaíochtaí **foraoiseachta** agus **11 %** de na brúnna uile, go háirithe a mbíonn tionchar acu ar ghnáthóga foraoise agus ar speicis coillearnaí.

Tuairiscítear an **t-athrú aeráide** mar bhagairt atá ag dul i méid, go háirithe mar gheall ar athruithe leanúnacha ar an teocht agus mar gheall ar laghdú ar an bhfrasaíocht.

Is ionann gníomhaíochtaí uirbithe agus fóillíochta agus **13%** de na brúnna tuairiscithe go léir, cé gurb ionann iad agus 48% de na brúnna muirí go léir.

Bíonn tionchar **ag an modhnú** ar chórais uisce, athrú fisiceach ar dhobharlaigh agus baint dríodair ar ghnáthóga fionnuisce agus ar éisc den chuid is mó.

I gcás **éan**, eascraíonn **18 %** de na brúphreasanna uile as saothrú speiceas, a bhaineann go príomha le **marú agus fiach neamhdhleathach**. San Eoraip, is ionann an mála fiaigh bliantúil agus 52 milliún éan ar a laghad.

Is féidir beagnach **50 %** de na brúnna uile a bhaineann le **truailliú** a chur i leith truailliú aeir, uisce agus ithreach arb í an talmhaíocht is cúis leis.

Tabhair faoi deara: Tagraíonn an téarma 'treoracha dúlra' i dteannta a chéile do na treoracha maidir le héin agus gnáthóga.

Foinse: LEE⁽⁸⁾.

Athruithe ar úsáid talún agus farraige

Lean na hathruithe sin de bheith ag cur isteach ar ghnáthóga atá tábhachtach don bithéagsúlacht. Mar shampla, tháinig méadú thart ar 14 % ar thógáil talún — tiontú talún nádúrtha agus leathnádúrtha go talamh saorga amhail lonnaíochtaí nó limistéir thráchtála — idir 2005 agus 2021 in AE-27 (chun mionsonraí a fháil féach faisnéisiú '[Úsáid talún agus tógáil talún](#)'). I dtimpeallachtaí fionnuisce, in 2021, bhí tionchar ag athruithe ar shreabhadh nádúrtha agus ar fheidhm, mar shampla, ó bhacainní agus ó

17 EEA, 2021, Tá bithéagsúlacht mhuirí na hEorpa fós faoi bhrú, Faisnéisiú EEA uimh. 31/2020 (<https://www.eea.europa.eu/publications/europes-marine-biodiversity-remains-under-pressure>) arna rochtain an 2 Samhain 2023.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

dhraenáil bogach, ar thart ar 50 % d'uiscí dromchla na hEorpa, agus bhí éifeachtaí díobhálacha aige sin ar an mbithéagsúlacht uisceach (15).

Tá méadú ag teacht ar an tionchar atá ag athrú ar úsáid na farraige ar an muirthimpeallacht ¹⁸(18). Is é is cúis leis sin gníomhaíochtaí amhail muirompar ¹⁹(19) agus suaithleadh ar ghrinneall na farraige ó thrálaeireacht ghrinnill (18). Leis an bhfás ar tháirgeadh fuinnimh in-athnuaite amach ón gcósta, cuirtear i dtábhacht a thábhachtaí atá sé cothromaíocht a bhaint amach idir cosaint an dúlra agus foinsí fuinnimh níos inbhuanaithe agus níos sláine ²⁰a fhorbairt (20).

Róshaothrú acmhainní nádúrtha

Is iad cleachtais talmhaíochta neamh-inbhuanaithe agus róshaothrú acmhainní nádúrtha amhail gaineamh, gairbhéal agus uisce is cúis le díghrádú na n-éiceachóras. Eascraíonn na brúnna ar ghnáthóga agus ar speicis araon is minice a thuairiscigh tíortha ón talmhaíocht ²¹(21).

Ag an am céanna, cuireann róshaothrú trí ró-iascaireacht leanúnach éiceachórais mhuirí, slándáil bia agus bithéagsúlacht na hEorpa ²²i mbaol (22). Tháinig laghdú 19 % ar astarraingt uisce san Aontas ó 2000 go 2022 mar a thuairiscigh na Ballstáit. Mar sin féin, bíonn tionchar fós ag strus maidir le huisce ar thart ar 30 % de thalamh an Aontais agus ar 34 % de dhaonra an Aontais gach bliain ²³(23).

An t-athrú aeráide

Tá an t-athrú aeráide ina spreagadh suntasach do chailliúint na bithéagsúlachta agus do dhíghrádú éiceachórais ar fud éiceachórais mhuirí, fionnuisce agus talún ²⁴(24) (chun mionsonraí a fháil féach faisnéisiú [‘Éiceachórais agus tionchair aeráide’](#)). Tá an t-athrú aeráide ag cur leis na rioscaí don tslándáil uisce freisin trí ghanntanas uisce, triomach agus tuille a ghéarú, rud a chuireann athléimneacht uisce i mbaol (chun mionsonraí a fháil féach faisnéisiú [‘Tionchair uisce agus aeráide’](#)).

Tá athruithe ar theocht, ar phatrúin frasaíochta agus ar dhoimhneacht ina gcúis le teagmhais adhaimsire, amhail triomaigh, tuille agus tonnta teasa. Spreag siad freisin athruithe i ndáileadh speiceas, amhail athruithe i ndáileadh éisc i bhfarraigí na hEorpa ²⁵(25), chomh maith le haigéadú na n-aigéan agus dóiteáin foraoise fiáine níos mó. Leis na hathruithe sin, déantar gnáthóga a dhíghrádú ar fud éiceachórais talún, fionnuisce agus mhuirí ²⁶(26) san Eoraip, rud a bhaineann an bonn d'athléimneacht na n-éiceachóras (26). Meastar gurb iad na rioscaí d'éiceachórais chósta agus mhuirí na rioscaí is déine sa ghearrthéarma (2021-2040) agus baineann an phráinn is mó le gníomhú leo (24).

-
- 18 EEA, 2020, Ilbhrúnna agus a n-éifeachtaí comhcheangailte i bhfarraigí na hEorpa, Faisnéisiú LEE uimh. 18/2020 (<https://www.eea.europa.eu/publications/multi-pressures-and-their-bined/multi-pressures-and-their-bined>) arna rochtain an 30 Aibreán 2025.
- 19 EEA agus EMSA, 2025, Tuarascáil Chomhshaoil Eorpach maidir le hlompar Muirí 2025, Tuarascáil Chomhpháirteach EEA-EMSA Uimh. 15/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/maritime-transport-2025>) arna rochtain an 15 Meitheamh 2025.
- 20 EEA, 2024, Leas a bhaint as gaoth amach ón gcósta agus na farraigí á gcaomhnú [ag an am céanna](#), Faisnéisiú EEA uimh. 14/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/harnessing-offshore-wind-while-serving-the-seas>) arna rochtain an 10 Nollaig 2024.
- 21 EEA, 2015, Staid an dúlra san Aontas: torthaí ó thuairisciú faoi na treoracha dúlra 2007-2012, Uimh. 2/2015 (<https://data.europa.eu/doi/10.2800/603862>) arna rochtain an 24 Lúnasa 2023.
- 22 EEA, 2024, ‘stádas stoc éisc mhuirí agus sliogéisc i bhfarraigí na hEorpa’ (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/status-of-marine-fish-and>) arna rochtain an 7 Aibreán 2025.
- 23 LEE, 2025, ‘Coinníollacha teirce uisce san Eoraip’ (<https://www.eea.europa.eu/ims/use-of-freshwater-resources-in-europe-1>) arna rochtain an 20 Eanáir 2025.
- 24 EEA, 2024, Measúnú riosca aeráide Eorpach, Tuarascáil LEE Uimh. 1/2024 (<https://www.eea.europa.eu/publications/european-climate-risk-assessment>) arna rochtain an 12 Márta 2024.
- 25 EEA, 2022, ‘Athruithe ar dháileadh éisc i bhfarraigí na hEorpa’, an Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/changes-in-fish-distribution-in>) arna rochtain an 3 Samhain 2023.
- 26 EEA, 2023, How climate change impacts/how-climate-change-impacts-marine-life [[An tionchar atá ag an athrú aeráide ar an mbeatha mhuirí](#)], Faisnéisiú EEA uimh. 22/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/how-climate-change-impacts/how-change-impacts-marine-life>) arna rochtain an 15 Eanáir 2025.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

Tá an t-athrú aeráide ag bagairt éiceachórais a dhíghrádú go dtí an pointe ag a dtrasnaítear pointí iompaithe criticiúla; mar shampla, d'fhéadfadh foraoisí boreal bás a fháil ar a n-imeall theas, agus iad ag leathnú ar an tundra ó thuaidh ²⁷(27).

Truailliú

Tá na treochtaí i mbrúnna ó thruailliú ar an mbithéagsúlacht agus ar éiceachórais measctha, le dul chun cinn i réimsí áirithe agus dúshlán leanúnach i réimsí eile (chun mionsonraí a fháil féach faisnéisiú 'Truailliú éiceachóras'). Mar shampla, tá laghdú tagtha ar bhrúnna ceimiceacha i roinnt réigiún muirí (28,^{28,29}29) mar aon le sciar na ngnáthóg talún a ndéanann truailliú aeir difear dóibh ³⁰(30). Mar sin féin, tá an truailliú fós ina riosca mór don bithéagsúlacht agus do ghnáthoga ar fud na n-éiceachóras, go háirithe ó chothaithigh agus lotnaidicídí a úsáidtear sa talmhaíocht agus ó mhicreaphlaistigh.

Tá laghdú suntasach tagtha ar astaíochtaí ocsaídí nítrigine (NO_x), dé-ocsaíd sulfair (SO₂) agus miotail thromha le blianta beaga anuas. Mar sin féin, tá astaíochtaí amóinia (NH₃) fós ard i roinnt mhaith limistéar agus tá riosca forleathan fós ag baint le hóczone (O₃) ³¹(31).

Faoi 2021, níor aicmíodh ach 30 % d'uiscí dromchla mar uiscí a bhfuil stádas maith ceimiceach acu. Tharla sé sin go príomha mar gheall ar roinnt truaileáin mharthanacha amhail mearcair (Hg) agus lasairmhoillithigh bhróimínithe (15,³²32). Idir 2010 agus 2022, sháraigh na naoi substaint ghuaiseacha a ndearnadh faireachán orthu in orgánaigh mhuirí, beinsi(α)piréin, líondán (γ-HCH) agus défheiniil pholaclóirínithe (PCB) teorainneacha sábháilte. Léiríonn na treochtaí ama atá ar fáil go bhfuil réigiúin ina bhfuil tiúchain laghdaitheacha níos forleithne ná réigiúin atá ag méadú, áfach (29).

Éiríonn sé níos casta faireachán agus rialú a dhéanamh ar thruailliú de réir mar a théann ceimiceáin atá ag teacht chun cinn i dtreo úsáid fhorleathan agus leathadh forleathan sa chomhshaol.

Speicis choimhthíocha ionracha (IAS)

Is éard is SCInna ann ainmhithe agus plandaí a thugtar isteach i dtimpeallachtaí nádúrtha i gcás nach dtarlaíonn siad go nádúrtha. Bíonn tionchair dhiúltacha acu ar an mbithéagsúlacht agus ar sheirbhísí éiceachórais. Tá SCInna ar cheann de na cúig chúis dhíreacha is suntasaí le cailliúint na bithéagsúlachta. Mar shampla, tá méadú ag teacht ar mheánráta bliantúil na speiceas neamhdhúchasach nua i bhfarraigí na hEorpa, rud a chuireann an bithéagsúlacht mhuirí ³³i mbaol (33). Tá riosca do shláinte an duine ag baint le roinnt SCInna freisin trí ghalair a tharchur. Ar an iomlán, tá SCInna costasach don tsochaí: de réir meastachán amháin ó 2023, chosain siad EUR 26.64 billiún ar an Aontas in aghaidh na bliana, agus meastar go dtiocfaidh méadú ar an bhfigiúr sin ³⁴(34). Faoi [rialachán an Aontais maidir le speicis choimhthíocha ionracha](#), tá liosta de 88 speiceas ar údar imní iad ar fud an Aontais — 47 n-ainmhí agus 41 phlanda — atá faoi réir srianta agus bearta rialaithe arb é is

27 Armstrong McKay, D. I., et al., 2022, 'D'fhéadfadh téamh domhanda níos mó ná 1.5 °C a bheith ina chúis le hiliomad pointí iompaithe aeráide', Eolaíocht 377(6611), Ich. eabn7950 (DOI: 10.1126/science.abn7950).

28 EEA, 2025, Faireachán agus forbheathnú ar thruailliú nialasach 2025, Tuarascáil Chomhpháirteach EEA-JRC Uimh. 13/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/zero-pollution-monitoring-and-outlook-report>) arna rochtain an 28 Aibreán 2025.

29 EEA, 2025, 'Substaintí guaiseacha in orgánaigh mhuirí i bhfarraigí na hEorpa' (<https://www.eea.europa.eu/en/european-zero-pollution-dashboards/indicators/hazardous-substances-in-marine-organisms-in-european-seas>) arna rochtain an 3 Aibreán 2025.

30 EEA, 2024, 'Eotrófú de bharr deascadh nítrigine atmaisféaraí san Eoraip (táscaire)' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/eutrophication-caused-by-atmospheric-nitrogen>) arna rochtain an 15 Meitheamh 2025.

31 EEA, 2024, 'Truailliú aeir san Eoraip: Stádas tuairiscithe 2024 faoin Treoir maidir le Gealltanais Laghdaithe Astaíochtaí Náisiúnta' (<https://www.eea.europa.eu/publications/national-emission-reduction-commitments-directive-2024/air-pollution-in-europe-2024>) arna rochtain an 17 Deireadh Fómhair 2024.

32 EEA, 2024, 'Stádas ceimiceach uiscí dromchla' (<https://water.europa.eu/freshwater/europe-freshwater/water-framework-directive/surface-water-chemical-status>) arna rochtain an 22 Bealtaine 2025.

33 EEA, 2024, 'Muirspeicis neamhdhúchasacha i bhfarraigí na hEorpa' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/marine-non-indigenous-species-in>) arna rochtain an 30 Aibreán 2025.

aidhm dóibh a leathadh a chosc agus a dtionchar a laghdú. Mar shampla, déanann portán mitten na Síne (*Eriocheir sinensis*), atá bunaithe in 18 mBallstát de chuid an Aontais, damáiste suntasach éiceolaíoch agus socheachnamaíoch, amhail dochar a dhéanamh don iascach agus don dobharshaothrú ³⁵(35).

Idirghníomhaíochtaí príomhbhrúnna

Is minic a bhíonn na cúig phríomhbhrú ar an mbithéagsúlacht — athrú ar úsáid talún agus farraige, saothrú díreach orgánach, an t-athrú aeráide, truailliú agus SCInna — idirnasctha agus is féidir éifeachtaí carnacha nó sineirgisteacha a bheith acu, rud a chiallaíonn gur mó a dtionchar comhcheangailte ná suim a n-éifeachtaí aonair. Go háirithe, cuireann an t-athrú aeráide le brúnna eile.

Mar shampla, is é an riosca méadaithe dóiteáin agus triomaigh is cúis leis an athrú ar an talamhúsáid, cuidíonn dálaí teo le leathadh speiceas ionrach agus le rith chun srutha truaillithe le linn ardleibhéil frasaíochta, rud a spreagann próiseas dá ngairtear eotrófú, ina n-éiríonn timpeallachtaí uisceacha róshaibhríthe le cothaitheigh as a dtagann fás iomarcach algaí. Ina theannta sin, is féidir leis na brúnna sin cur isteach ar struchtúir na líonraí éiceolaíocha agus, ar an gcaoi sin, an riosca a bhaineann le díothú cascáideach a mhéadú ³⁶(36).

Tá díghrádú na bithéagsúlachta agus na ngnáthóg ar fud na n-éiceachóras talún, fionnuisce, cósta agus muirí idirnasctha. Mar shampla, is iad brúnna leanúnacha ar uiscí dromchla agus ar éiceachórais talún is cúis den chuid is mó leis an easpa dul chun cinn maidir le feabhas a chur ar stádas éiceolaíoch aibhneacha, lochanna, uiscí cósta agus uiscí mara san Eoraip.

Áirítear ar na brúnna leanúnacha sin truailliú idirleata ón talmhaíocht, foraoisí díghrádaithe agus dálaí ithreach athraithe. Mar thoradh ar an truailliú sin, déantar modhnuithe ar cháilíocht an uisce dromchla agus an screamhuisce agus, dá bhrí sin, bíonn tionchar diúltach aige ar éiceachórais iomlána. Brú breise is ea bruscar muirí, a thagann ó fhoinsí talamhbhunaithe den chuid is mó. Iompraítear é trí aibhneacha agus uiscebhealaí, rud a dhéanann difear ar deireadh d'éiceachórais mhuirí ³⁷(37). Tugann Muir Bhailt sampla d'éifeachtaí cascáideacha den sórt sin: is beag feabhas atá tagtha ar threochtaí bithéagsúlachta in éiceachórais mhuirí Mhuir Bhailt, atá íogair do thruailliú ar talamh ³⁸(38).

Leis na hidirnaisc sin, leagtar béim ar a thábhachtaí atá sé glacadh le cur chuige iomlánaíoch 'ó fhoinsé go muir' — acmhainní uisce agus saincheisteannta gaolmhara a bhainistiú ar fud an chórais nasctha ina iomláine ó fhoinsé abhann go dtí a hasraon san aigéan — agus aghaidh á tabhairt ar dhúshláin chomhshaoil, mar aitheantas gur féidir le hidirghabhálacha i limistéar foinseach abhann tionchar suntasach a imirt ar thimpeallachtaí i limistéir i bhfad i gcéin, amhail deilte abhann (37).

Le deich mbliana anuas, tá méadú tagtha ar mhéid na limistéar faoi chosaint — beart bunchloch chun bithéagsúlacht agus éiceachórais a chaomhnú. In 2022, cosnaíodh 26.1 % de thalamh an Aontais agus 12.3 % dá fharraigí (le haghaidh mionsonraí féach faisnéisiú 'Limistéirfaoi chosaint'). Cé go bhfuil gealladh faoin leathnú sin, ní ráthaítear le hainmniú limistéar faoi chosaint amháin go ndéanfar an bithéagsúlacht a chosaint go héifeachtach.

Tá go leor limistéar faoi chosaint faoi bhrú ón turasóireacht, ón talmhaíocht, ón iascach agus ó fhorbairt bonneagair, rud a d'fhéadfadh an bonn a bhaint de spriocanna caomhnaithe. Tá sé ríthábhachtach go mbeidh na limistéir faoi chosaint

34 Henry, M., et al., 2023, 'Unveiling the hidden economic toll of biological invasions in the European Union', *Eolaíochtaí Comhshaoil na hEorpa* 35(1), lch. 43 (DOI: 10.1186/s12302-023-00750-3).

35 CE, 2023, *Réamhrá ar Rialachán an Aontais maidir le Speicis Chóimhthíocha Ionracha: leagan 2022*, Oifig Foilseachán an Aontais Eorpaigh.

36 Strona, G. agus Bradshaw, C. J. A., 2022, 'Coextinctions dominate future vertebrate losses from climate and land use change', *Science Advances* 8(50), lch. eabn4345 (DOI: 10.1126/sciadv.abn4345).

37 EEA, 2024, *From source to sea – The untold story of marine litter*, Tuarascáil Ghréasáin EEA (<http://www.eea.europa.eu/publications/european-marine-litter-assessment/from-source-to-sea-the>) arna rochtain an 21 Bealtaine 2025.

38 HELCOM, 2023, *Staid Mhuir Bhailt 2023*, an Coimisiún chun Muirthimpeallacht Mhuir Bhailt a Chosaint Imeachtaí Uimh. 194 (<https://stateofthebalticsea.helcom.fi/>) arna rochtain an 1 Márta 2024.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

sin ionadaíoch ó thaobh na héiceolaíochta de, dea-bhainistithe, agus dea-nasctha ó thaobh spáis agus feidhme de ionas gur féidir leo tairbhí nithiúla a sholáthar don bhithéagsúlacht agus d'éiceachórais.

Tháinig méadú ar infheistíocht bhithéagsúlachta laistigh den Aontas agus dá Bhallstáit, lena n-áirítear ranníocaíochtaí idirnáisiúnta, ó EUR 2024 23 bhilliún in 2014 go EUR 2024 31 bhilliún in 2019. D'ainneoin an mhéadaithe sin, tá an cistiú fós ag ceann íochtair riachtanas bliantúil measta an Aontais (chun mionsonraí a fháil, féach an fhaisnéisiú 'Riachtanais infheistíochta bithéagsúlachta' agus Roinn 6.3).

3.1.3 Ionchas agus ionchais maidir le spriocanna beartais a bhaint amach

Tá an chuid is mó de na brúnna ar bhithéagsúlacht agus ar éiceachórais na hEorpa fós ard, rud a léiríonn imní mhór faoina dtodhchaí agus faoi éiceachórais talún, fionnuisce agus mhuirí an Aontais sna 10 go 15 bliana amach romhainn. Tá brú suntasach fós ar speicis agus ar ghnáthóga ó ghníomhaíochtaí an duine, amhail eastóscadh acmhainní, forbairt bonneagair agus turasóireacht. Is measa fós é sin mar gheall ar thionchair mhéadaitheacha an athraithe aeráide.

Tá sreafaí nádúrtha agus saintréithe fisiceacha na n-uiscí dromchla fós á n-athrú ag gníomhaíochtaí lena n-áirítear bearta cosanta ar thuilte, talmhaíocht agus bacainní ar sheanbhoneagar, a bhíonn imithe i léig go minic (15). Ina theannta sin, tá méadú ag teacht ar an mbrú atá ar fharraigí na hEorpa mar gheall ar an 'geilleagar gorm' atá ag dul i méid — gach tionscal agus gach earnáil a bhaineann le húsáid na n-aigéan, na bhfarraigí agus na gcóstaí, agus tá na tionchair níos measa mar gheall ar an athrú aeráide (18).

Tá an t-ionchas maidir le truailliú measctha. Meastar go dtiocfaidh laghdú ar thruailliú ceimiceach agus plaisteach, chomh maith le deascadh aeir, cé gur dúshlán suntasach fós é an t-eotrófú. Leanfaidh truailliú idirleata de bheith ina fhadhb, cé go bhféadfadh bearta rialaithe feabhsaithe le haghaidh fuíolluisce uirbeach agus astaíochtaí tionsclaíocha truaileáin ó fhoinsí pointe a laghdú, amhail gléasraí tionsclaíocha. Meastar go leanfaidh eotrófú muirí de bheith suntasach; d'fhéadfaí feabhsuithe ar bhainistiú fuíolluisce uirbigh a fhritháireamh trí rith chun srutha cothaitheach talmhaíochta agus téamh farraige. Ba cheart go dtiocfadh laghdú ar thruailliú ithreach mar gheall ar astaíochtaí tionsclaíocha laghdaithe, ar dheascadh aeir agus ar astaíochtaí réamhtheachtaithe ózóin, cé go bhféadfadh gníomhaíochtaí talmhaíochta leanúnacha bac a chur ar thuilleadh feabhsuithe.

Beidh ar an Eoraip aghaidh a thabhairt níos mó agus níos mó ar thionchair thromchúiseacha aeráide, lena n-áirítear triomaigh, tuilte, tonnta teasa agus leibhéil na farraige atá ag ardú. Beidh tionchar acu sin ar athléimneacht uisce na hEorpa agus ar shláinte bhithéagsúlachta agus éiceachórais na hEorpa araon.

Táthar ag súil le roinnt dúshlán i ndáil le hathléimneacht uisce. Éireoidh triomaigh fhada níos minice, rud a rachaidh in olcas an strus maidir le huisce, go háirithe i ndeisceart na hEorpa ³⁹(39). Cuirfidh cumhdach laghdaithe sneachta agus leá sneachta níos luaithe le triomaigh agus tuilte, rud a chuirfidh leis an iomaíocht eacnamaíoch le haghaidh acmhainní uisce atá gann. Tiocfaidh méadú ar thuilte abhann agus cósta, rud is cúis le cur isteach ar uisce sáile agus cáilíocht screamhuisce a laghdú (15,⁴⁰40).

Áirítear ar na príomhghníomhaíochtaí oiriúnúcháin astarraingt uisce a laghdú, ciorclaíocht uisce a fheabhsú, coinneáil uisce a fheabhsú agus éiceachórais a athchóiriú. Mar sin féin, ní chuirfidh na bearta sin amháin deireadh le rioscaí aeráide. Tá an ullmhacht, freagairtí éigeandála éifeachtacha, agus cleachtais oiriúnaitheacha shochoíocha agus eacnamaíocha rithabhachtach i gcónaí chun leochaileacht na hEorpa a laghdú (15).

39 EEA, 2021, *Acmhainní uisce ar fud na hEorpa — Aghaidh a thabhairt ar strus maidir le huisce: Measúnú nuashonraithe*, Tuarascáil EEA Uimh. 12/2021 (<https://www.eea.europa.eu/publications/water-resources-across-europe-confronting>) [arna rochtain an 2 Iúil 2022](#).

40 EEA, 2022, *Screamhuisce na hEorpa — príomhacmhainn faoi bhrú*, Faisnéisiú EEA uimh. 03/2022 (<https://www.eea.europa.eu/publications/europes-groundwater>) [arna rochtain an 14 Eanáir 2025](#).

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

Tá bagairtí tromchúiseacha arb í an aeráid is cúis leo roimh éiceachórais talún, fionnuisce agus mhuirí, lena n-áirítear athruithe ar phatrúin imirce agus ar dháileadh speiceas, aigéadú na n-aigéan, cailliúint gnáthóg mar gheall ar athrú ar úsáid talún agus ardú ar leibhéil na farraige (24). Tá téamh gan fasach roimh éiceachórais Artacha, agus réamh-mheastar go mbeidh samhraí nach mór saor ó oighear ann faoi 2050 ⁴¹(41). Táthar ag súil freisin le séasúir dóiteáin níos faide le limistéir níos mó atá i mbaol dóiteáin, agus ráigeanna méadaithe lotnaidí agus galar. Ní mór cásanna aeráide a ionchorprú sna hiarrachtaí maidir le caomhnú agus athbhunú an dúlra chun a áirithiú go mbeidh siad éifeachtach san fhadtéarma.

Leis an Dlí maidir le Faireachán Ithreach atá beartaithe, meastar go bhfeabhsófar brath ithreacha míshláintiúla ar fud na n-úsáidí talún uile; moltar ann go gcuirfeadh cleachtais inbhuanaithe bainistithe ithreach feabhas ar fheidhmiú ithreacha i gcás ina ndéanfaí iad a dhíghrádú. Is cuma cén úsáid a bhaintear as cleachtais bhainistíochta, áfach, bíonn tionchar diúltach ag an athrú aeráide ar shláinte na hithreach. Os a choinne sin, tá ról lárnach ag ithreacha sláintiúla maidir le haghaidh a thabhairt ar dhúshláin aeráide agus chomhshaoil trí choinneáil uisce, ceapadh carbóin agus stóráil cothaitheach a fheabhsú, agus athléimneacht fheabhsaithe i gcoinne creimeadh agus balcadh. Meastar go maolódh truailliú aer laghdaithe aigéadú ithreach a thuilleadh.

An bhfuil an Eoraip ar an mbóthar ceart chun príomhspricanna agus príomhchuspóirí beartais a bhaint amach?

Níl bithéagsúlacht agus gnáthóga an Aontais ar fud na n-éiceachóras á gcosaint, á gcaomhnú ná á bhfeabhsú go fóill i gcomhréir le huaillmhianta beartais. Ceanglaíodh leis an Treoir Réime maidir le hUisce go mbeadh stádas maith éiceolaíoch ag aibhneacha, lochanna, uisce trasdultacha agus uisce cósta faoi 2015, agus go bhféadfaí moill a chur orthu suas go dtí 2027 i gcúinsí áirithe. Faoi 2021, áfach, ní raibh stádas maith nó ard éiceolaíoch ach ag 37% de dhobharlaigh dhromchla na hEorpa (15).

Tá an sprioc maidir le dea-stádas comhshaoil a bhaint amach d'uisce mara faoi 2020 caillte cheana féin agus ní dócha go mbainfear amach í faoi 2030. Ag an am céanna, níor baineadh amach príomhspric straitéis bithéagsúlachta an Aontais do 2020 — stop a chur le cailliúint na bithéagsúlachta agus í a aisiompú (42). ⁴² Luaitear freisin san 8ú Plean Gníomhaíochta don Chomhshaol (CGC) agus sa straitéis bithéagsúlachta do 2030 an cuspóir stop a chur le cailliúint na bithéagsúlachta agus í a aisiompú ach is cosúil go bhfuil an t-ionchas chun na spricanna sin a bhaint amach lag.

Ní féidir measúnú a dhéanamh faoi láthair ar an dul chun cinn i dtreo spricanna an phlean náisiúnta téarnaimh agus athléimneachta, ós rud é nár tháinig an rialachán i bhfeidhm go dtí le déanaí agus nach gceanglaítear ar na Ballstáit a ndrúachtphleananna náisiúnta téarnaimh agus athléimneachta a chur isteach go dtí mí Mheán Fómhair 2026 (Bosca 3.1).

I dtuarascáil ón Airmheán Comhpháirteach Taighde (JRC) le déanaí, déantar measúnú ar an dul chun cinn i dtreo straitéis bithéagsúlachta an Aontais do 2030 a chur chun feidhme (43). Rianáinn táscairí 40 % de na spricanna a leagtar amach sa straitéis; go ginearálta, léiríonn siad dul chun cinn sa treo ceart, cé nach léirítear dul chun cinn i gcás táscairí a bhaineann le staid na bithéagsúlachta ⁴³(43,⁴⁴44). Deir JRC gur gá dlús ollmhór a chur le luas an dul chun cinn chun spricanna 2030 a bhaint amach. Leagtar béim ann ar an ngá atá le beartais chomhshaoil a chur chun

41 EEA, 2025, 'Arctic and Baltic sea ice' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/arctic-and-baltic-sea-ice>) arna rochtain an 14 Eanáir 2025.

42 CE, 2022, 'Meastóireacht ar dhoiciméad inmheánach oibre de chuid an Choimisiúin ar Straitéis Bithéagsúlachta an Aontais Eorpaigh go dtí 2020 (SWD(2022) 284 final)' (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52022SC0284>) arna rochtain an 15 Meitheamh 2025.

43 JRC, et al., 2025, Measúnú a dhéanamh ar an dul chun cinn maidir le faireachán a dhéanamh ar Straitéis Bithéagsúlachta an Aontais Eorpaigh go dtí 2030 agus í a chur chun feidhme, Tuarascáil Eolaíochta don Bheartas JRC Uimh. [JRC136024](https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC136024) (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC136024>) arna rochtain an 22 Bealtaine 2025.

44 CE, 2023, 'Deais Straitéis Bithéagsúlachta an Aontais Eorpaigh' (<https://dopa.jrc.ec.europa.eu/kcbd/EUBDS2030-dashboard/?version=1>) arna rochtain an 22 Bealtaine 2025.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

feidhme ar bhealach níos fearr chun 'an t-uasmhéid spriocanna a bhaint amach faoi 2030' (43).

I réimsí an ghanntanais uisce, an triomaigh nó an bhainistithe riosca tuitte san Eoraip, níl aon spriocanna atá ceangailteach ó thaobh an dlí de ann faoi láthair. Tá droch-oiriúnú déanta ar chleachtais bainistithe uisce na hEorpa chun athruithe tapa agus forleathana a bhainistiú; cuireann sé sin athléimneacht uisce i mbaol.

D'ainneoin na bhfeabhsuithe a bhfuiltear ag súil leo, ní dócha go mbainfidh an tAontas an chuid is mó dá spriocanna beartais truaillithe amach, agus aghaidh á tabhairt aige ar dhúshláin leanúnacha i réimsí na cáilíochta uisce, na gcaillteanas cothaitheach, scaoileadh micreaphlaisteach, stádas comhshaoil mhuirí agus tionchair an truaillithe aeir ar éiceachórais (28). Ní bhainfear amach stádas maith ceimiceach d'éiceachórais fionnuisce i gcomhréir leis an gceanglas a leagtar amach sa Treoir Réime maidir le hUisce. Is dócha nach féidir an sprioc ZPAP maidir le laghdú 50 % ar chailleanas cothaitheach sa chomhshaol faoi 2030 a bhaint amach mar gheall ar astaíochtaí talmhaíochta leanúnacha. Ar an gcuma chéanna, ach amháin i gcás bruscar trá, d'fhéadfadh sé go dtógfadh sé tamall fada dea-stádas comhshaoil éiceachórais mhuirí na hEorpa a cheanglaítear leis an Treoir Réime um Straitéis Mhuirí ⁴⁵(45) a bhaint amach. D'ainneoin tuilleadh laghduithe a bhfuiltear ag súil leo, ní dócha go mbainfear amach an sprioc chun méid éiceachórais an Aontais atá faoi bhagairt ag truailliú aeir a laghdú 25 %.

Sna 10-15 bliana amach romhainn, beidh sé ríthábhachtach dlús a chur le hainmniú limistéar faoi chosaint ós rud é go bhfuil bearna shuntasach fós ann ó thaobh na spriocanna neamhcheangailteacha (ón straitéis bithéagsúlachta agus ón gcreat bithéagsúlachta domhanda araon) a bhaint amach do 2030, rud a fhágann gur gá 30 % de chríocha talún agus muirí a chosaint. Cé go bhfuil sé indéanta an sprioc sin a bhaint amach — go háirithe i bhfianaise ghealltanais roinnt tíortha — beidh rátaí ainmniúcháin i bhfad níos airde ag teastáil i gcomparáid leis na blianta roimhe sin.

Beidh gá le laghduithe suntasacha ar rátaí comhshó talún chun sprioc neamhcheangailteach an Aontais maidir le 'gan glantógáil talún a bheith ann faoi 2050' a bhaint amach mar a leagtar amach i straitéis ithreach an Aontais do 2030. Faoi láthair, tá sé éiginnte an sprioc sin a bhaint amach ach ní dócha go mbainfear amach í.

I bhfianaise na reachtaíochta comhshaoil suntasaí atá i bhfeidhm, d'fhéadfadh an chuma a bheith air go bhfuil sé frithiomasach go bhfuil drochbhail ar staid na bithéagsúlachta, fiú agus bearnaí sa chur chun feidhme á gcur san áireamh. Mar sin féin, míníonn roinnt fachtóirí an réaltacht seo. Ar an gcéad dul síos, is féidir moilleanna suntasacha a bheith ann sula dtiocfaidh feabhsuithe intomhaiste ar an mbithéagsúlacht agus ar bhail na ngnáthóg mar thoradh ar bhrúnna laghdaithe. Ar an dara dul síos, in ainneoin laghduithe a rinneadh le déanaí ar roinnt brúnna — amhail roinnt foinsí truaillithe — tá brúnna suntasacha fós ann ar an iomlán. Ar an tríú dul síos, léiríonn fianaise, cé go raibh éifeacht dhearfach ag iarrachtaí chun aghaidh a thabhairt ar chailliúint na bithéagsúlachta agus ar dhíghrádú an éiceachórais ⁴⁶(46), nach leor na gnóthachain chun na spriocanna a bhaint amach. Dá bhrí sin, mura ndéanfaí na hiarrachtaí leanúnacha sin, bheadh an staid agus an t-ionchas níos measa fós ná an staid reatha. Ar an gceathrú dul síos, chun cailliúint na bithéagsúlachta agus díghrádú éiceachórais a aisiompú, ní hamháin go bhfuil gá leis an reachtaíocht chomhshaoil atá ann cheana a chur chun feidhme ina hiomláine ach tá gá freisin le hábhair imní chomhshaoil a chomhtháthú go hiomlán in earnálacha na talmhaíochta, an fhuinnimh, na foraoiseachta, an iascaigh agus an iompair. Éilítear leis freisin claochlú ar an gcóras bia, ós rud é go gcuireann sé go mór le brúnna comhshaoil ar an mbithéagsúlacht agus ar éiceachórais san Aontas.

Mar fhocal scoir, níl feabhas tagtha go fóill ar staid na bithéagsúlachta mar gheall ar na spriocanna uailmhianacha atá leagtha síos don bithéagsúlacht agus d'éiceachórais. Tá sé ríthábhachtach go gcuirfidh na Ballstáit reachtaíocht chomhshaoil chun feidhme go hiomlán agus go héifeachtach arb é is aidhm di bithéagsúlacht agus gnáthóga a chosaint agus a athbhunú ar fud éiceachórais talún,

45 JRC, et al., 2024, European Coastline Macro Litter Trends 2015-2021, Tuarascáil Theicniúil JRC Uimh. JRC138907 (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC138907>) arna rochtain an 22 Bealtaine 2025.

46 Langhammer, P. F., et al., 2024, 'Tionchar dearfach na gníomhaíochta caomhnaithe', *Eolaíocht* 384(6694), lgh. 453-458 (DOI: 10.1126/science.adj6598).

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

fionnuisce agus mhuirí. Áirítear sa reachtaíocht sin an NRR a rinneadh le déanaí, na treoracha dúlra, an Treoir Réime maidir le hUisce agus an Treoir Réime um Straitéis Mhuirí. Tá sé rithábachtach an uailmhian sa Phlean Náisiúnta Téarnaimh agus Athléimneachta a chomhlíonadh maidir le bearta athchóirithe a chur chun feidhme ar fud 20 % ar a laghad de limistéir talún agus farraige an Aontais faoi 2030.

Tá bearnaí sa chur chun feidhme forleathan faoi na treoracha dúlra, faoin Treoir Réime maidir le hUisce agus faoin Treoir Réime um Straitéis Mhuirí ⁴⁷(47). Fuarthas amach i staidéar a rinneadh le déanaí go gcosnaíonn moilleanna ar 30 % de limistéir talún an Aontais a chosaint idir EUR 11 billiún – 30 billiún in aghaidh na bliana, agus meastar gurb é EUR 51.1 billiún in aghaidh na bliana ⁴⁸(48) na costais iomlána a bhaineann le gan stádas ‘maith’ a bhaint amach in WFD agus MSFD. Áirítear ar roinnt bacainní tábhachtacha ar chur chun feidhme éifeachtach na dtreoracha sin:

- acmhainní airgeadais agus daonna neamhleora le haghaidh cur chun feidhme;
- droch-fhaireachán ar an dul chun cinn;
- rannpháirtíocht lag na bpáirtithe leasmhara agus tacaíocht phoiblí íseal; agus
- easpa comhleanúnachais idir cuspóirí comhshaoil agus beartais earnála, amhail talmhaíocht, foraoiseacht, iascach, fuinneamh agus forbairt uirbeach, ina sáraíonn leasanna eacnamaíocha ábhair inní chomhshaoil go minic.

I bhfianaise spleáchas ard eacnamaíoch na hEorpa ar an mbithéagsúlacht agus ar sheirbhísí éiceachórais dea-fheidhmiúla, tá gá le cainníochtú agus measúnú níos fearr ar rioscaí eacnamaíocha agus airgeadais a bhaineann leis an dúlra atá ag dul in olcas ⁴⁹(49). Sa chomhthéacs sin, tá sé tábhachtach cuntasáíocht an chaipitil nádúrtha a chur i bhfeidhm ar bhonn níos leithne — uirlis chun athruithe ar stoc agus riocht na n-éiceachórais a thomhas — chun luach na seirbhísí éiceachórais a chomhtháthú i bpróisis bheartais agus chinnteoireachta ⁵⁰(50).

Gan dearadh cúramach, is féidir le roinnt dreasachtaí airgeadais agus eacnamaíocha sa talmhaíocht agus san iascach cur le brúnna comhshaoil, rud a d'fhéadfadh cleachtais a spreagadh nach mbeadh ag teacht le spriocanna bithéagsúlachta. De réir na hEagraíochta um Chomhar agus Forbairt Eacnamaíochta (ECFE), tá sé rithábachtach na dreasachtaí sin a athchóiriú chun a áirithiú go dtacaíonn siad le cleachtais inbhuanaithe seachas cailliúint na bithéagsúlachta a spreagadh go neamhbheartaithe ⁵¹(51).

3.1.4 Tiománaithe agus brúnna

Eascaíonn na cúig phríomhbhrú a thuairiscítear i Roinn 3.1.2 as raon bunchúiseanna a bhaineann leis na hearnálacha táirgthe príomhúil: talmhaíocht, foraoiseacht agus iascach/dobharshaothrú, chomh maith le hearnálacha an fhuinnimh agus an iompair. Bíonn tionchar ag na hearnálacha eacnamaíocha sin ar an mbithéagsúlacht agus ar éiceachórais tríd an éileamh ar a dtáirgí agus trí éifeachtaí díreacha ar an gcomhshaol; tá ról rithábachtacha acu freisin i gcórais

47 CE, 2022, 'Teachtaireacht ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle, chuig Coiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún Athbhreithniú ar Chur Chun Feidhme an Bheartais Comhshaoil 2022 An taoide a chasadh trí chomhlíonadh comhshaoil (COM(2022) 438 final)' (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=comnat:COM_2022_0438_FIN) arna rochtain an 17 Eanáir 2025.

48 EMRC, Logika Group agus RPA Europe, et al., 2025, *Nuashonrú ar na costais a bhaineann le gan dlí comhshaoil an Aontais a chur chun feidhme*, Oifig Foilseachán an Aontais Eorpaigh.

49 Ceglar, A., et al., 2024, *Tionchair eacnamaíocha agus airgeadais dhíghrádú an dúlra agus chailliúint na bithéagsúlachta*, Feasachán Eacnamaíoch BCE Uimh. 6/2024 (https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/articles/2024/html/ecb.ebart202406_02~ae87ac450e.en.html) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

50 EEA, 2021, *Méid agus riocht éiceachórais na hEorpa a thomhas*, Faisnéisiú EEA uimh. 24/2020 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/measuring-the-extent-and-condition-of-european-ecosystems>) arna rochtain an 4 Nollaig 2024.

51 ECFE, 2022, *Identifying and assessment subsidies and other incentives harmful to biodiversity [Fóirdheontais agus dreasachtaí eile atá díobhálach don bithéagsúlacht a shainaithint agus a mheasúnú]*, Páipéir Oibre ECFE maidir leis an gComhshaol (https://www.oecd.org/en/publications/Identifying-and-assessing-subsidies-and-other-centives-harmful-to-biodiversity_3e9118d3-en.html) arna rochtain an 3 Aibreán 2025.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

táirgthe agus tomhaltais níos leithne, amhail na córais bhia, fuinnimh agus soghluaisteachta.

Talmhaíocht

Bhainistigh earnáil na talmhaíochta, an príomhsholáthróir bia, 38.8 % de thalamh an Aontais mar thalamh talmhaíochta a úsáideadh in 2022 ⁵²(52). Chomh maith le bonn a chur faoinár gcóras bia, soláthraíonn an talmhaíocht bithmhais freisin d'ábhair amhail teicstílí agus d'fhuinneamh. Ina theannta sin, bainistíonn feirmeoirí acmhainní nádúrtha, a mbíonn tionchar acu ar ghnáthóga agus ar speicis, agus soláthraíonn siad seirbhísí eile don tsochaí freisin amhail seirbhísí cultúrtha agus áineasa. Dá bhrí sin, is féidir a fheiceáil go bhfuil ról ríthábhachtach ag an talmhaíocht maidir le rannchuidiú le slándáil bia agus cothaithe, sláinte an duine agus sláinte éiceachórais, agus spriocanna inbhuanaitheachta amhail folláine shóisialta ⁵³(53).

In 2023, ghin tionscal talmhaíochta an Aontais oll-bhreislach EUR 223.9 billiún, rud a chuir 1.3 % de OTI an Aontais ⁵⁴ar fáil (54). Mar phríomhthrádálaí domhanda táirgí agraibhia, chonaic an tAontas glan-onnmhairiú EUR 70.1 billiún, an glan-onnmhairiú is mó riamh, in 2023 ⁵⁵(55). Tá sé sin nasctha le praghsanna arda onnmhairí an Aontais i gcoinne allmhairí ar phraghas íseal.

Tá an tAontas ag brath go mór ar allmhairiú táirgí le haghaidh beatha ainmhithe, amhail pónairí soighe agus arbhar Indiach, táirgí a fhástar i réigiúin thrópaiceacha, amhail cócó, caife agus bananaí, agus tráchtearraí le haghaidh próiseáil thánaisteach, amhail ola phailme, biatas agus siúcra cána ⁵⁶(56). Spreagann na hallmhairí sin an lorg diúltach comhshaoil lasmuigh den Aontas amhail dífhoraísiú (7). Thairis sin, is glan-allmhaireoir leasacháin mhianraigh é an tAontas, ionchur fíor-riachtanach do tháirgiúlacht talmhaíochta ⁵⁷(57).

Le lucht saothair iomlán de 8.5 milliún duine (4 % de lucht saothair an Aontais in 2022 ⁵⁸(58)), cuireann an talmhaíocht poist ar fáil i gceantair thuaithe. Mar sin féin, tá laghdú suntasach tagtha ar fhostaíocht san earnáil le blianta beaga anuas. Tá feirmeoirí ag dul in aois agus tá laghdú ag teacht ar líon na bhfeirmeacha, go háirithe feirmeacha beaga. Ina theannta sin, tá géarchéim mhór roimh an earnáil maidir le lucht saothair a fhoinsíú ⁵⁹(59).

Is gníomhaíocht atá bunaithe ar éiceachórais í an talmhaíocht, ós rud é go mbraitheann a hacmhainneacht táirgeachta ar éiceachórais agus ar a bhfeidhmíú. Is cúis imní iad cailliúint na bithéagsúlachta agus díghrádú an chomhshaoil — amhail an laghdú ar phailneoirí (mar gheall ar lotnaidicídí go páirteach) agus díghrádú ithreach — maidir lena hinbhuanaitheacht. Eascraíonn an díghrádú den chuid is mó as cleachtais talmhaíochta áirithe iad féin. Chruthaigh diansaothrú spleáchas ar ionchuir cheimiceacha a d'fhéadfadh sceitheadh isteach sa chomhshaol. Is é an

52 Eurostat, 2025, 'Staidreamh úsáide talún' (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Land_use_statistics) arna rochtain an 23 Bealtaine 2025.

53 EEA, 2022, *Córas bia na hEorpa a chlaochlú: measúnú a dhéanamh ar mheascán beartais an Aontais*, Tuarascáil EEA Uimh. 14/2022 (<https://data.europa.eu/doi/10.2800/295264>) arna rochtain an 26 Márta 2024.

54 Eurostat, 2024, 'Feidhmíú earnáil na talmhaíochta' (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Performance_of_the_agricultural_sector) arna rochtain an 15 Eanáir 2025.

55 An Coimisiún Eorpach, 2024, *Faireachán a dhéanamh ar thrádáil agraibhia an Aontais. Forbairtí in 2023*, Ard-Stiúthóireacht na Talmhaíochta agus na Forbartha Tuaithe, an Bhruiséil (https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/b2e5ee02-4a25-4a6b-9663-92db9eb211_en?filename=monitoring-agri-food-trade_dec2023_en.pdf) arna rochtain an 11 Lúnasa 2025.

56 EEA, 2021, Global climate change impacts and the supply of agricultural commodities to Europe [Tionchair dhomhanda an athraithe aeráide agus soláthar tráchtearraí talmhaíochta don Eoraip], Faisnéisiú EEA uimh. 27/2020 (<https://www.eea.europa.eu/publications/global-climate-change-impacts-and/global-climate-change-impacts-and>) arna rochtain an 15 Meitheamh 2025.

57 CE, 2022, 'Teachtaireacht ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle, chuig Coiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún Infaighteacht agus inacmhainneacht leasachán a áirithiú (COM(2022) 590 final/2)' ([https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022DC0590\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022DC0590(01))) arna rochtain an 20 Eanáir 2025.

58 Eurostat, 2025, 'Fostaíocht de réir tionscal mionsonraithe (NACE Rev.2) — cuntais náisiúnta (nama_10_a64_e)' (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_a64_e__custom_17658378/default/table) arna rochtain an 4 Lúnasa 2025.

59 Eurostat, 2022, 'Feirmeoirí agus an lucht saothair talmhaíochta — staitisticí' (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Farmers_and_the_agricultural_labour_force_-_statistics) arna rochtain an 15 Meitheamh 2025.

toradh a bhíonn ar na cleachtais sin go gcailltear gnáthóga agus go mbíonn drochstádas caomhantais ag roinnt mhaith gnáthóg leathnádúrtha san Aontas. Dá bhrí sin, tá an talmhaíocht ar cheann de na príomhchúiseanna le díghrádú ithreach san Eoraip ⁶⁰(60).

Léirítear sna sonraí gur dócha go ndéanfaidh próisis amhail creimeadh ithreach agus caillteanas carbóin orgánaigh san ithir (60) díghrádú ar 89 % den limistéar talmhaíochta san Eoraip. Fágann na próisis sin go gcailleann ithreacha an bhithéagsúlacht agus an táirgiúlacht. Thairis sin, le roinnt gníomhaíochtaí talmhaíochta — go háirithe dianchórais curaíochta ina bhfuil toirchiú iomarcach agus dianphóru beostoic — scaoiltear cothaithe isteach san uisce trí rith chun srutha dromchla nó trí sceitheadh díreach, rud a dhéanann dochar d'aibhneacha agus d'éiceachórais chósta (15).

Tá laghdú ar líon na bpailneoirí ina bhagairt shuntasach ar tháirgeacht barr. Tá ranníocaíocht na bpailneoirí le luach margaidh na mbarr talmhaíochta níos mó ná EUR 15 bhilliún in aghaidh na bliana san Aontas ⁶¹(61). Thairis sin, laghdaíonn an t-athrú aeráide acmhainneacht táirgeachta an Aontais. Bhí tionchar diúltach ag dálaí drochaimsire amhail triomaigh ar tháirgeacht barr. Mar shampla, tháinig laghdú 16 % ar bhuaint arbhair Indiaigh ghlais in aghaidh an heicteáir in 2022 ⁶²(62).

D'ainneoin an idirghaolmhaireachta láidre idir táirgiúlacht talmhaíochta agus éiceachórais shláintiúla, tá roinnt cleachtas talmhaíochta fós ag díghrádú acmhainneacht na n-éiceachóras bia a sholáthar amach anseo. I measc na samplaí tá monacropping, cosaint plandaí ceimiceacha agus cleachtais neamh-inbhuanaithe maidir le bainistiú ithreach. I gcodarsnacht leis sin, cuidíonn cleachtais fhorleathana amhail innilt fhairsing le gnáthóga nádúrtha agus leathnádúrtha a choinneáil ar bun. Trí athchóiriú éiceachórais a ionchorprú i gcleachtais talmhaíochta, cuirtear deiseanna ar fáil chun slándáil bia agus bithéagsúlacht a fheabhsú ⁶³(63).

Is é is aidhm do straitéisí a leagtar amach i dtionscnamh EGD 'ón bhfeirm go dtí an forc' an fheirmeoireacht orgánach a mhéadú go 25 % ar a laghad de limistéar talmhaíochta an Aontais faoi 2030; d'éileodh sé sin go mbeadh méid na talún orgánaí níos mó ná dhá oiread ⁶⁴(64). Tá glacadh na feirmeoireachta agrai-éiceolaíche san Aontas, sprioc de straitéis bhithéagsúlachta an Aontais 2030, fós teoranta; tugtar le fios sa chéad mheastachán go raibh cleachtais agrai-éiceolaíocha in úsáid ag 0.6% de na feirmeacha in 2015 ⁶⁵(65). Chun na spriocanna sin a bhaint amach, tá gá le hathruithe sistéamacha lena n-athshainítear an nasc idir córais bhia, folláine an duine agus sláinte éiceolaíoch. Is deis thábhachtach é an t-athbhreithniú atá ar na bacáin ar CBT chun cuspóirí socheacnamaíocha, comhshaoil agus aeráide a ailíniú ar bhealach níos fearr.

Foraoiseacht

Is cuid ríthábhachtach de thírdhreach comhshaoil agus eacnamaíoch na mór-roinne iad foraoisí san Eoraip, lena gcuirtear réimse leathan seirbhísí éiceachórais ar fáil agus lena dtacaítear leis an mbithéagsúlacht. Cumhdaítear leo 39 % de limistéar

60 JRC agus EEA, 2024, The state of soils in Europe — Fully evidenced, spacially organised assessment of the pressures driving soil degradation [Staid na n-ithreacha san Eoraip — Measúnú lánfhianaise, spáséagraithe ar na brúnna a spreagann díghrádú ithreach], Tuarascáil Chomhpháirteach JRC-EEA Uimh. JRC137600, JRC agus EEA (<https://data.europa.eu/doi/10.2760/7007291>) arna rochtain an 16 Eanáir 2025.

61 CE, 2021, Togra le haghaidh scéim AE um fhaireachán ar phailneoirí, Oifig na bhFoilseachán (<https://data.europa.eu/doi/10.2760/881843>) arna rochtain an 26 Meán Fómhair 2024.

62 Eurostat, 2025, 'Táirgeadh barr i mbogthaise chaighdeánach an Aontais' (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/APRO_CPSH1__custom_3280083/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=1213fd57-810d-4858-b0eb-cabf65b822fd) arna rochtain an 21 Lúnasa 2025.

63 Moret-Bailly, S. agus Muro, M., 2024, Na costais agus na tairbhí a bhaineann leis an aistriú chuig talmhaíocht inbhuanaithe, IEEP (<https://ieep.eu/publications/the-costs-and-benefits-of-transitioning-to-sustainable-agriculture-in-the-eu-a-synthesis-of-existing-knowledge/>) arna rochtain an 15 Meitheamh 2025.

64 EEA, 2024, 'Limistéar talmhaíochta faoi fheirmeoireacht orgánach san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/agricultural-area-used-for-organic>) arna rochtain an 14 Eanáir 2025.

65 Rega, C., et al., 2022, 'Uptake of Ecological Farming Practices by EU Farms: A Pan-European Typology', EuroChoices 21(3), lgh. 64-71 (DOI: 10.1111/1746-692X.12368).

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

talún an Aontais ⁶⁶(66), ag gníomhú dóibh mar linnte carbóin suntasacha agus ag tairiscint acmhainní in-athnuaite amhail adhmaid, rud atá fíor-riachtanach do tháirgeadh ábhar agus fuinnimh araon. Ina theannta sin, tá na foraoisí sin ríthábhachtach do sheirbhísí áineasa agus cultúrtha, rud a chuireann feabhas ar cháilíocht saoil go leor Eorpach.

Tá dúshlán roimh fhoraoisí na hEorpa in ainneoin méadú ar limistéir fhoraoisithe. In 2022, d'oibrigh 0.48 milliún duine san fhoraoiseacht agus sa lománaíocht in AE-27 (58), ar bhreisluach iomlán EUR 29.5 billiún ⁶⁷(67) (0.2 % de OTI). San iomlán, gineann tionscail adhmaidbhunaithe, lena n-áirítear monarú táirgí adhmaid, páipéir agus táirgí páipéir, chomh maith le cuid de na tionscail phriontála agus troscáin, oll-bhreisluch EUR 149 mbilliún (1% de OTI an Aontais) agus fostaíonn siad 2.8 milliún duine ⁶⁸(68).

Tháinig feabhas beag ar mheándálaí fhoraoisí an Aontais ó 2000 go 2018 ach, ina ainneoin sin, bhí aon trian den limistéar foraoise faoi réir dálaí meatha ⁶⁹(69). Tá stádas go leor éiceachóras foraoise ag dul in olcas mar gheall ar thosca amhail triomaigh, dóiteáin, stoirmeacha agus inmhíolú lotnaidí, a chuireann sláinte agus athléimneacht foraoise i mbaol ⁷⁰(70).

Is colún de mhaolú ar an athrú aeráide ⁷¹(71, ⁷²72) iad foraoisí, lena ndéantar carbón a cheapadh agus a stóráil sa bhithmhais agus sna hithreacha. Mar sin féin, tá laghdú tagtha ar a n-acmhainneacht linnte carbóin le 10 mbliana anuas mar gheall ar mheascán de thosca idirghaolmhara amhail aosú foraoisí, triomaigh, lotnaidí, an t-athrú aeráide agus méadú ar bhuaint ⁷³(73) (féach freisin Roinn 3.2).

Is féidir le táirgí adhmaid, go háirithe táirgí fadsaolacha, cuidiú leis an athrú aeráide a mhaolú trí charbón a stóráil. Cuireann cuid acu rogha eile ar fáil seachas ábhair atá dian ar gháis cheaptha teasa amhail coinceit ⁷⁴(74). Mar sin féin, cuireann méadú ar an éileamh ar tháirgí adhmaid agus ar bhithfhuinneamh brú breise ar fhoraoisí; d'fhéadfadh éifeachtaí diúltacha a bheith aige sin ar a ról mar linnte carbóin agus ar an mbitheagsúlacht ⁷⁵(75). Mar shampla, gan critéir inbhuanaitheachta leordhóthanacha a chur chun feidhme, is féidir le héileamh méadaithe ar bhithmhais le haghaidh fuinnimh cleachtais bainistithe talún a spreagadh lena n-uasmhéadaítear táirgeadh bithmhaise in ainneoin go ndéanann na héifeachtúlachtaí sin dochar don bhitheagsúlacht ⁷⁶(76).

66 Eurostat, 2024, 'Foraoisí, foraoiseacht agus lománaíocht' (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Foraoisí,_forestry_and_logging) arna rochtain an 24 Eanáir 2025.

67 Eurostat, 2025, Oll-bhreisluch agus ioncam de réir tionscal mionsonraithe NACE Rev.2), (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/page/NAMA_10_A64) arna rochtain an 30 Aibreán 2025.

68 EEA, 2025, 'socheachnamaíocht na hearnála foraoisbhunaithe', FISE (<https://forest.eea.europa.eu/topics/society/socioeconomics-of-the-forest-basedsector>) arna rochtain an 14 Lúnasa 2025.

69 Maes, J. agus et al., 2023, 'Cuntasaíocht maidir le riocht foraoise san Eoraip bunaithe ar chaighdeán staidrimh idirnáisiúnta', *Nature Communications* 14(1), lch. 3723 (DOI: 10.1038/s41467-023-39434-0).

70 EEA, 2025, 'Córas Faisnéise Foraoise don Eoraip (FISE)' (<https://forest.eea.europa.eu>) arna rochtain an 24 Eanáir 2025.

71 EEA, 2024, 'Astaíochtaí gás ceaptha teasa ó úsáid talún, athrú ar úsáid talún agus foraoiseacht san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/ims/greenhouse-gas-emissions-from-land>) arna rochtain an 21 Eanáir 2025.

72 AE, 2018, Rialachán (AE) 2018/841 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle maidir le hastaíochtaí agus aistrithe gás ceaptha teasa ó úsáid talún, athrú ar úsáid talún agus foraoiseacht a chur san áireamh i gcreat 2030 don aeráid agus don fhuinneamh, agus lena leasaítear Rialachán (AE) Uimh. 525/2013 agus Cinneadh Uimh. 529/2013/AE (IO L 156, 19.6.2018).

73 Winkler, K., et al., 2023, 'Mar thoradh ar athruithe ar úsáid agus bainistíocht talún tháinig laghdú ar linn charbóin talún Oirthear na hEorpa', *Communications Earth & Environment* 4(1), lgh. 1-14 (DOI: 10.1038/s43247-023-00893-4).

74 Jonsson, R., et al., 2020, 'Borradh a chur faoi bhithgheilleagar foraoisbhunaithe an Aontais: Tionchair ar an margadh, ar an aeráid agus ar an bhfostaíocht', Réamhaisnéis Theicneolaíoch agus Athrú Sóisialta 163, lch. 120478 (DOI: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.120478>).

75 Giuntoli, J., et al., 2022, 'The quest for sustainable forest bioenergy: réitigh a rachaidh chun tairbhe don aeráid agus don bhitheagsúlacht', *Athbhreithnithe ar Fhuinneamh In-athnuaite agus Inbhuanaithe* 159(112180) (DOI: 10.1016/j.rser.2022.112180).

76 JRC, et al., 2021, The use of woody biomass for energy production in the EU [Bithmhais adhmaid a úsáid le haghaidh táirgeadh fuinnimh san Aontas], Tuarascáil Eolaíochta le haghaidh Beartais JRC Uimh. JRC122719, an Coimisiún Eorpach-an tAirmheán Comhpháirteach Taighde (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC122719>) arna rochtain an 16 Meitheamh 2025.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

San Eoraip, rinneadh an chuid is mó de na foraoisí a bhainistiú go gníomhach. Ní chumhdaíonn foraoisí príomhúla nó seanfháis ach níos lú ná 1 % de thalamh an Aontais ⁷⁷(77). Bhí tionchar criticiúil ag dianbhainistiú foraoisí ar stádas na n-éiceachóras, rud a d'fhág, mar shampla, líon laghdaithe speiceas agus adhmaid mhairbh ⁷⁸(78), atá rithábachtach ní hamháin don bhitheagsúlacht ach don athléimneacht in aghaidh an athraithe aeráide freisin. Tá cleachtais inbhuanaithe maidir le bainistiú foraoisí, lena n-áirítear glacadh na foraoiseachta 'gar don dúlra', atá i gcomhréir le treoirlínte an Choimisiúin Eorpaigh (CE), rithábachtach chun an bhitheagsúlacht a chothabháil agus chun athléimneacht foraoisí a fheabhsú.

Is bunchloch den bhitheagheilleagar Eorpach iad foraoisí freisin, a chuir fostaíocht ar fáil do níos mó ná 17 milliún Eorpach in 2021 ⁷⁹(79) agus atá mar bhonn le slabhraí luacha a thacaíonn le geilleagair thuaithe (66).

Iascach agus dobharshaothrú

Tá ról rithábachtach ag earnálacha iascaigh agus dobharshaothraithe na hEorpa sa tslándáil bia; mar sin féin, tá dúshlán shuntasacha chomhshaoil agus inbhuanaitheachta le sárú acu araon. Braitheann an t-iascach ar éiceachórais shláintiúla mhuirí agus fionnuisce, ach cuireann an ró-iascaireacht — mar aon leis an truailliú, an t-athrú aeráide agus speicis ionracha — go mór le cailliúint na bithéagsúlachta i bhfarraigí, lochanna agus aibhneacha na hEorpa ⁸⁰(80). In 2022, d'fhostaigh iascach agus dobharshaothrú (lena n-áirítear gníomhaíochtaí mara agus fionnuisce) 158,000 duine (79), rud a tháirg breisluach iomlán EUR 6.4 billiún (67). Amhail earnálacha príomhúla eile, soláthraíonn an t-iascach agus an dobharshaothrú ionchuir fhíor-riachtanacha le haghaidh tionscail éagsúla.

D'ainneoin gur éirigh go maith leis an mbrú iascaireachta ar phobail éisc áirithe a laghdú, ní dhéantar iascaireacht inbhuanaithe ach ar 28 % de na stoic a ndearnadh measúnú orthu agus tá dea-bhail bhitheolaíoch orthu, agus tá éagothromaíochtaí soiléire réigiúnacha ann: Déantar iascaireacht inbhuanaithe ar 41% de na stoic san Atlantach Thoir Thuaidh agus i Muir Bhailt, i gcomparáid le 9% sa Mheánmhuir agus sa Mhuir Dhubh (22). Is féidir le laghdú ar líon na n-iasc agus athruithe ar dháileadh speiceas (28) a bheith ina chúis le hiarracht iascaireachta mhéadaithe, lena mbaineann costais oibríochtúla níos airde agus díghrádú na n-éiceachóras mhuirí. Tá an táirgeadh faoi cheannas cabhlach tionsclaíoch ar mhórskála a úsáideann modhanna iascaireachta atá níos díobhálaí don chomhshaol go minic, amhail tráláireacht ghrinnill agus dreidireacht; tá siad sin níos déine ó thaobh fuinnimh de agus níl siad chomh roghnaíoch céanna, rud a chuireann le foghabháil speiceas íogair agus cailteanas gnáthóg, agus a chuireann níos lú le fostaíocht chósta ⁸¹freisin (81). Dá n-aistreoí chuig iascach ísealtionchair, laghdófaí na tionchair sin agus thacófaí le pobail chósta agus le haidhm an Aontais earnáil aeráidneodrach a bhaint amach faoi 2050 (3,8).

Is réiteach féideartha iad cineálacha áirithe dobharshaothraithe chun an brú ar stoic éisc fhiáine a mhaolú, chun foinsí malartacha ioncaim a chur ar fáil agus chun slándáil bia an Aontais a fheabhsú. Is amhlaidh atá go háirithe i gcás speicis ísealtrófacha amhail sliogéisc agus feamainn, a bhfuil tionchair chomhshaoil níos ísle acu ach ar féidir leo tairbhí éiceachórais a sholáthar freisin trí charbón agus cothaithe a ionsú, rud a d'fhéadfadh cabhrú le ceapadh dé-ocsaíde carbóin (CO₂)

77 JRC, et al., 2021, Mapáil agus measúnú ar fhoraoisí príomhúla agus seanfháis san Eoraip, Tuarascáil JRC Science for Policy JRC124671, Lucsamburg (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC124671>) arna rochtain an 15 Meitheamh 2025.

78 Forest Europe, 2020, Staid Fhoraoisí na hEorpa 2020 (https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/08/SoEF_2020.pdf) arna rochtain an 15 Meitheamh 2025.

79 JRC agus M'barek, R., 2024, Achoimre ar phoist agus ar fhás i mbithgeilleagar an Aontais 2012-2021, Tuarascáil Eolaíochta don Bheartas JRC Uimh. JRC137187 (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC137187>) arna rochtain an 9 Aibreán 2025.

80 LEE, 2024, Farraigí sláintiúla, iascaigh rathúla: aistriú chuig earnáil atá inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de, Faisnéisiú LEE uimh. 10/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/healthy-seas-thriving-fisheries>) arna rochtain an 27 Lúnasa 2024.

81 JRC, 2019, An Coiste Eolaíoch, Teicniúil agus Eacnamaíoch um Iascach (STECF) — Sonraí sóisialta in earnáil iascaigh an Aontais (STECF-19-03), Tuarascáil Eolaíochta don Bheartas JRC Uimh. JRC117517 (<https://data.europa.eu/doi/10.2760/638363>) arna rochtain an 7 Aibreán 2025.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

agus le heotrófú a mhaolú. Mar sin féin, tá méadú ag teacht ar tháirgeadh speiceas ardrófach, amhail éisc eite feoiliteacha, san Eoraip, go príomha mar gheall ar a luach margaidh níos airde ⁸²(82). Mar sin féin, tá costais arda chomhshaoil ag baint leis an gcineál sin dobharshaothraithe, go háirithe i bhfianaise an éilimh ar mhín éisc agus ar ola éisc mar chomhábhair le haghaidh beatha, na mbrúnna gaolmhara ar úsáid uisce agus na n-eisilteach a eascraíonn as sin (⁸³83, ⁸⁴84, ⁸⁵85).

D'ainneoin a phoitéinsil, tá táirgeadh dobharshaothraithe an Aontais níos ísle ná go leor áiteanna eile ar domhan. Idir an dá linn, tá an tAontas ag brath go mór ar allmhairí chun freastal ar an éileamh méadaitheach atá aige ar tháirgí bia uiscigh. Ós rud é go n-itheann gnáthchónaitheoirí an Aontais 24 kg de bhia mara gach bliain, allmhairíonn an réigiún os cionn 70 % dá tháirgí éisc agus sliogéisc (5). Ní hamháin go gcuireann an spleáchas sin ar tháirgí bia mara allmhairithe brú ar stoic éisc dhomhanda agus ar éiceachórais mhuirí lasmuigh den Eoraip ach leagann sé béim freisin ar an ngá atá le patrúin tomhaltais níos inbhuanaithe agus níos freagraí a chothú laistigh den Eoraip.

-
- 82 Guillén, J., et al., 2025, 'Cad atá ag tarlú do tháirgeadh dobharshaothraithe an Aontais Eorpaigh? Imscrúdú a dhéanamh ar a mharbhántacht agus a inbhuanaitheacht', Dobharshaothrú 596, Ich. 741793 (DOI: 10.1016/j.dobharshaothrú.2024.741793).
- 83 Garlock, T. M., et al., 2024, 'Inbhuanaitheacht chomhshaoil, eacnamaíoch agus shóisialta sa dobharshaothrú: na táscairí feidhmíochta dobharshaothraithe', Nature Communications 15(1), Ich. 5274 (DOI: 10.1038/s41467-024-49556-8).
- 84 Naylor, R. L., et al., 2021, 'Athbhreithniú cúlghabhálach 20 bliain ar dhobharshaothrú domhanda', Cineál 591(7851), lgh. 551-563 (DOI: 10.1038/s41586-021-03308-6).
- 85 Guillén, J., et al., 2024, 'Cé chomh hinbhuanaithe is atá dobharshaothrú tuinníní? Modheolaíocht chun measúnú a dhéanamh ar inbhuanaitheacht na gcóras táirgthe bia mara', Frontiers in Aquaculture 3 (DOI: 10.3389/faq.2024.1422372).

3.2 Maolú ar an athrú aeráide agus oiriúnú don athrú sin

3.2.1 Réamhrá

Cad atá clúdaithe?

Cumhdaítear sa roinn seo maolú ar an athrú aeráide — lena n-áirítear iarrachtaí chun astaíochtaí gás ceaptha teasa (GCT) a laghdú i dtreo na haeráidneodrachta — chomh maith le hoiriúnú don athrú aeráide, agus iarrachtaí chun rioscaí aeráide a laghdú san Eoraip.

Cén fáth a bhfuil sé tábhachtach?

Tá athrú aeráide atá spreagtha ag an duine ag tarlú anois agus os comhair ár súil. In 2024, sháraigh an Domhan an tairseach 1.5 °C os cionn an leibhéil réamhthionsclaíoch den chéad uair ⁸⁶(86). Is amhlaidh atá in ainneoin go raibh sprioc cheangailteach leagtha síos i gComhaontú Pháras (arna ríomh thar thréimhse níos faide) chun an téamh domhanda a theorannú don tairseach sin. Ina theannta sin, is í an Eoraip an mhór-roinn is tapúla téamh, agus í ag téamh dhá uair chomh tapa leis an meán domhanda. Mar thoradh air sin, tá go leor de na teagmhais adhaimsire san Eoraip, seachas iad siúd a bhaineann le sneachta agus le hoighear, tar éis éirí níos minice agus/nó níos déine mar thoradh ar athrú aeráide antrapaigineach ⁸⁷(87).

Bhí teagmhais fhoircneacha a bhaineann leis an aimsir agus leis an aeráid ina gcúis le caillteanais eacnamaíocha sócmhainní a mheastar a bheith cothrom le EUR ²⁰²³ 738 mbilliún idir 1980 agus 2023 san Aontas, agus tharla os cionn EUR ²⁰²³ 162 bhilliún (22 %) de na caillteanais sin idir 2021 agus 2023 ⁸⁸(88). Tá méadú ag teacht ar dhéine na ndúl agus ar dhálaí foircneacha frasaíochta eile; le blianta beaga anuas, tá tuille tubaisteacha feicthe ag réigiúin éagsúla. In 2024, bhí caillteanas 16 % in OTI mar thoradh ar thuille sa tSlóivéin, agus ba iad tuille in Valencia in 2024 ba chúis le níos mó ná 250 bás.

Ag an am céanna, tá ganntanas uisce agus falscailte i ndeisceart na hEorpa agus is féidir a bheith ag súil le laghduithe suntasacha ar bháisteach fhoriomlán agus ar thriomaigh níos déine amach anseo (Fíor 3.4). Tá teas foircneach, nuair is annamh é, ag éirí níos minice, agus iarmhairtí marfacha aige: meastar go bhfuair os cionn 70,000 duine san Eoraip bás de dheasca teasa in 2022 ⁸⁹(89), agus 48,000 duine ina dhiaidh sin in 2023 ⁹⁰(90).

Ar an iomlán, tharla 240,000 bás de dheasca teagmhais fhoircneacha a bhain leis an aimsir agus leis an aeráid idir 1980 agus 2023 in AE-27 (88). Cruthaíonn teagmhais fhoircneacha a bhaineann leis an aeráid, mar aon le spreagthaí riosca comhshaoil agus sóisialta, dúshlán mhóra ar fud na hEorpa (24). Go sonrach, cuireann siad slándáil bia agus uisce, slándáil fuinnimh agus cobhsaíocht airgeadais i mbaol; Ina theannta sin, cuireann siad sláinte an phobail i gcoitinne agus oibrithe lasmuigh i mbaol. Dá réir sin, bíonn tionchar aige sin ar an gcomhtháthú sóisialta agus ar an gcobhsaíocht shóisialta. Ag an am céanna, bíonn tionchar ag an athrú aeráide ar éiceachórais talún, fionnuisce agus mhuirí. Tá leibhéil chriticiúla bainte amach ag go leor de na rioscaí sin cheana féin agus d'fhéadfaidís éirí tubaisteach gan gníomhaíocht phráinneach chinntitheach. Tá sé ríthábhachtach feabhas a chur ar ár

86 Copernicus, 2025, 'Copernicus: Is é 2024 an chéad bhliain a rachaidh thar 1.5°C os cionn an leibhéil réamhthionsclaíoch' (<https://climate.copernicus.eu/copernicus-2024-first-year-exceed-15degc-os-cionn-an-leibheil-reamhthionsclaioch>) arna rochtain an 17 Eanáir 2025.

87 McSweeney, R., et al., 2024, 'Mapped: Conas a dhéanann an t-athrú aeráide difear d'adhaimsir ar fud an domhain', Achoimre Charbóin (<https://interactive.carbonbrief.org/attribution-studies>) arna rochtain an 7 Eanáir 2025.

88 EEA, 2024, 'Caillteanais eacnamaíocha ó dhálaí foircneacha a bhaineann leis an aimsir agus leis an aeráid san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/economic-losses-from-climate-related>) arna rochtain an 7 Eanáir 2025.

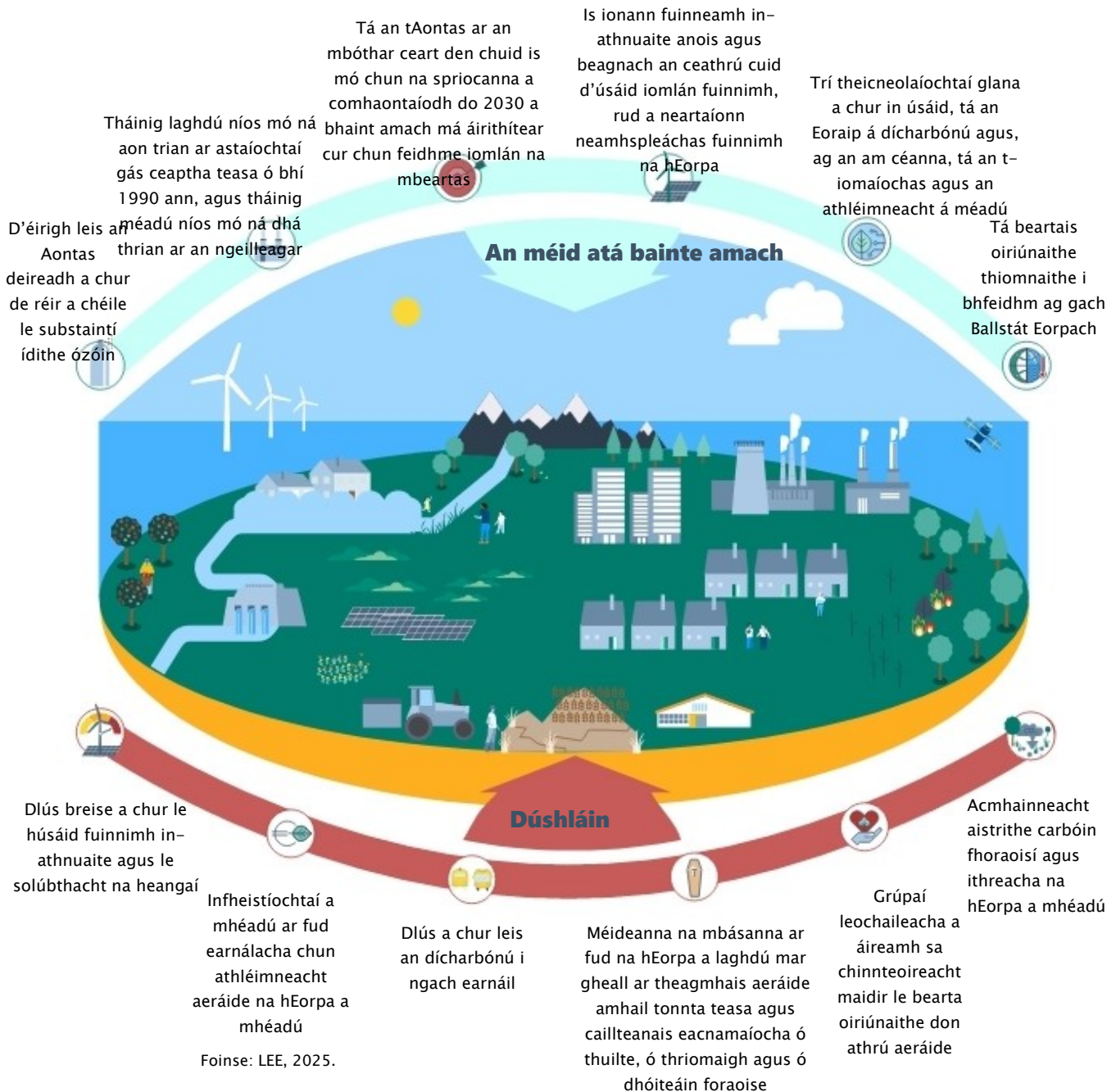
89 Ballester, J., et al., 2024, 'An éifeacht a bhíonn ag comhiomlánú sonraí ama chun measúnú a dhéanamh ar thionchar na dteochtaí athraitheacha san Eoraip: staidéar samhaltaithe eipidéimeolaíoch', The Lancet Regional Health — Europe 36, 1ch. 100779 (DOI: 10.1016/j.lanepe.2023.100779).

90 Gallo, E., et al., 2024, 'Mortlaíocht a bhaineann le buille san Eoraip le linn 2023 agus ról an oiriúnaithe maidir le sláinte a chosaint', Leigheas Dúlra 30(11), lgh. 3101-3105 (DOI: 10.1038/s41591-024-03186-1).

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

n-athléimneacht agus ar ár n-ullmhacht, ós rud é nach bhfuil an Eoraip in ann dul i ngleic le dlús a chur leis an athrú aeráide faoi láthair (24).

Fíor 3.4 Buntáistí a bhaineann le haeráid chobhsaí/rioscaí cobhsaí maidir leis an athrú aeráide

Cad atá á dhéanamh ag an Aontas Eorpach?

Tá an tAontas ag tabhairt aghaidh ar rioscaí aeráide trí straitéisí maidir le maolú ar an athrú aeráide agus oiriúnú don athrú sin araon. Le creat dlíthiúil an Aontais, a bunaíodh faoin [Dlí Aeráide Eorpach](#) ⁹¹(91), leagtar síos sprioc cheangailteach chun aeráidneodracht a bhaint amach faoi 2050 ar a dhéanaí, agus an sprioc eatramhach chun glanastaíochtaí GCT a laghdú 55 % ar a laghad faoi 2030 i gcomparáid le leibhéil 1990. Treisítear na spriocanna sin le creat láidir beartais agus dlíthiúil, lena n-áirítear spriocanna ceangailteacha laghdaithe agus bainte astaíochtaí GCT do na Ballstáit (leis an [rialachán maidir le comhroinnt díchill](#) (ESR) agus [lagus úsáid, athrú ar úsáid talún agus foraoiseacht](#) (LULUCF)), an [córas trádála astaíochtaí](#) uile-Eorpach (ETS), creat mionsonraithe rialachais aeráide agus fuinnimh agus sraith chuimsitheach reachtaíochta forlíontaí lena dtugtar aghaidh ar earnálacha éagsúla, a mbunaítear go leor díobh mar chuid den [phacáiste 'Oiriúnach do 55'](#).

Ag an am céanna, aithnítear sa Dlí Aeráide Eorpach, cé go bhfuil sé criticiúil, nach leor maolú amháin. Aithnítear an t-oiriúnú mar phríomhghné de fhreagairt dhomhanda fhadtéarmach na hEorpa ar an athrú aeráide agus ceanglaítear ar na Ballstáit agus ar an Aontas a n-acmhainneacht oiriúnaitheachta a fheabhsú, a n-athléimneacht a neartú agus a leochaileacht i leith an athraithe aeráide a laghdú. I [dteachtaireacht 2024 ón gCoimisiún maidir le rioscaí aeráide a bhainistiú](#), leagtar amach fíis chun dlús a chur le gníomhaíocht chun feabhas a chur ar ár n-athléimneacht agus ár n-ullmhacht shochaíoch agus eacnamaíoch i bhfianaise dálaí aeráide atá athraithe cheana féin ⁹²(92). Is é is aidhm do [Straitéis an Aontais um Aontas na hUllmhachta](#) bagairtí agus géarchéimeanna atá ag teacht chun cinn a chosc agus freagairt dóibh, lena n-áirítear an t-athrú aeráide i measc na ndúshlán slándála atá ag dul i méid. Thairis sin, tá Plean an Aontais um Oiriúnú don Athrú Aeráide á ullmhú faoi láthair, agus tá sé le foilsiú go déanach in 2026. Tá coinne leis go leagfar amach sa phlean sin bearta sonracha chun ullmhú do thionchair dhosheachanta an athraithe aeráide cheana féin agus chun aghaidh a thabhairt orthu.

An gné dhomhanda

Is fadhb dhomhanda é an t-athrú aeráide, rud a éilíonn gníomhaíocht dhomhanda maidir le maolú agus oiriúnú araon. Is í an Eoraip is cúis le 6 % de na hastaíochtaí domhanda atá ann faoi láthair agus, murab ionann agus na hastaíochtaí GCT atá ag laghdú san Aontas, tá méadú fós ag teacht ar astaíochtaí GCT domhanda, méadú níos mó ná 60 % ó 1990 ⁹³i leith (93). Faoi chuimsiú Chomhaontú Pháras, tá sé leagtha síos mar sprioc ag na páirtithe in UNFCCC an t-ardú teochta domhanda a theorannú go mór faoi bhun 2°C os cionn na leibhéil réamhthionsclaíoch agus iarrachtaí a dhéanamh an méadú teochta a theorannú tuilleadh go 1.5°C. De réir mar a leanann astaíochtaí domhanda de bheith ag méadú in ainneoin iarrachtaí san Eoraip, ní mór don chomhphobal domhanda dlús a chur lena ghníomhaíocht ar son na haeráide chun astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú.

Le Comhaontú Pháras, bunaíodh freisin an sprioc dhomhanda maidir le hacmhainneacht oiriúnaitheachta a fheabhsú, athléimneacht a neartú agus leochaileacht i leith an athraithe aeráide a laghdú, d'fhoill rannchuidiú leis an bhforbairt inbhuanaithe agus freagairt oiriúnaithe leordhóthanach a áirithiú. Chun baint amach na sprice domhanda a theorú, thionscain páirtithe UNFCCC (Creat Aontas na nÉimíochtaí Arabacha (UAE) um Athléimneacht Dhomhanda in aghaidh an Athraithe Aeráide) creat spriocanna agus tá clár oibre 2 bhliain idir Aontas na nÉimíochtaí Arabacha agus an Bhealarúis maidir le táscairí a fhorbairt chun an dul

91 AE, 2021, Rialachán (AE) 2021/1119 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 30 Meitheamh 2021 lena mbunaítear an creat chun aeráidneodracht a bhaint amach agus lena leasaítear Rialachán (CE) Uimh. 401/2009 agus (AE) 2018/1999 ('An Dlí Aeráide Eorpach') (IO L 243, 9.7.2021, lgh. 1-17).

92 CE, 2024, 'Teachtaireacht ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle, chuig Coiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún Rioscaí aeráide a bhainistiú — daoine agus rathúnas a chosaint (COM(2024) 91 final)' (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52024DC0091>) arna rochtain an 7 Eanáir 2025.

93 UNEP, 2024, Tuarascáil 2024 maidir leis an mBearna Astaíochtaí: Níl aon aer te níos mó... le do thoil! (<https://www.unep.org/resources/emissions-gap-report-2024>) arna rochtain an 21 Eanáir 2025.

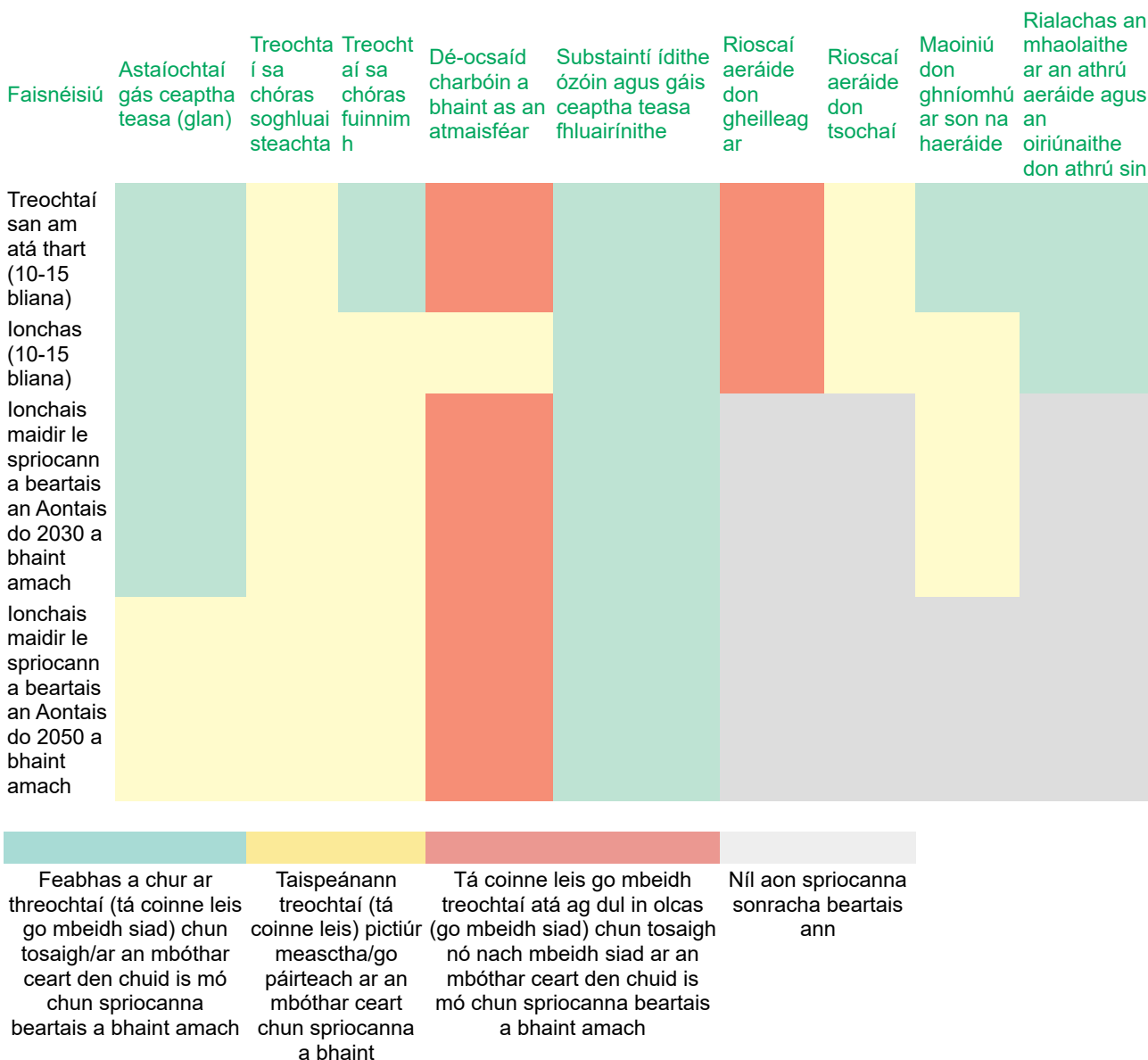
3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

chun cinn a baineadh amach i dtreo na spriocanna sin a thomhas ar siúl ó 2023⁹⁴(94).

Cad é an staid reatha ar an leibhéal Eorpach?

I dTábla 3.2, tiomsaítear measúnuithe treochtaí a rinneadh roimhe seo le 10 mbliana go 15 bliana anuas, ionchais 10 mbliana go 15 bliana amach romhainn, agus measúnuithe ar na hionchais maidir le spriocanna beartais 2030 agus 2050 an Aontais a bhaint amach (i gcás ina bhfuil siad i bhfeidhm) ó na [naoi seisiún faisnéise théamacha a bhaineann le maolú ar an athrú aeráide agus oiriúnú don athrú sin](#). Soláthraítear sonraí maidir leis na measúnuithe, agus maidir le spreagthaí agus brúnna trasearnálacha, i Ranna 3.2.2 go 3.2.4.

Tábla 3.2 Forbhreathnú ar thorthaí measúnaithe ar an athrú aeráide

94 UNFCCC, 2025, 'An sprioc dhomhanda maidir le hoiirúinú' (<https://unfccc.int/topics/adaptation-and-resilience/workstreams/gga>)
arna rochtain an 7 Eanáir 2025.

amach/an-
éiginnte

Foinse: [Faisnéisiú faoin athrú aeráide maidir le](#) comhshaol na hEorpa 2025.

3.2.2 Treochtaí roimhe seo

Dul chun cinn maidir le maolú ar an athrú aeráide: éachtaí agus dúshláin

Tá sé léirithe ag an Aontas gur féidir astaíochtaí a laghdú go suntasach agus fás eacnamaíoch a choinneáil ag an am céanna. In 2023, tháinig laghdú níos mó ná 9 % ar ghlanastaíochtaí GCT iomlána an Aontais le linn bliain amháin, rud a d'fhág go raibh leibhéal astaíochtaí intíre 37 % níos ísle ná bonnlíne 1990. Trí na hastaíochtaí ón eitleocht idirnáisiúnta agus ón loingseoireacht idirnáisiúnta a chur leis, astaíochtaí a áirítear freisin i sprioc 2030, is é 35.5 % an glanlaghdú iomlán. Is é an laghdú ar astaíochtaí in 2023 an laghdú coibhneasta is mó ar astaíochtaí in aghaidh na bliana le blianta fada anuas, gan an bhliain 2020 ⁹⁵(95) a raibh tionchar ag COVID uirthi a chur san áireamh. Dá réir sin, deimhnítear ann na laghduithe luathaithe ar astaíochtaí a chonacthas le blianta beaga anuas, le tacaíocht ó chreat láidir rialachais aeráide, mar a léirítear freisin sna measúnuithe dearfacha (glas) i dTábla 3.2.

Ó 1990 i leith, tá laghdú ag teacht ar an úsáid a bhaineann an Eoraip as breoslaí iontaise – gual go háirithe – agus is é sin is mó a spreagann laghduithe ar astaíochtaí gás ceaptha teasa. Bhíodas in ann dlús a chur le dícharbónú gheilleagar na hEorpa mar gheall ar fhorbairtí sa chóras fuinnimh (glas freisin do threochtaí roimhe seo i dTábla 3.2), amhail leathnú tapa an fhuinnimh in-athnuaite agus éifeachtúlacht fuinnimh mhéadaithe. Tháinig méadú ar sciar an fhuinnimh in-athnuaite ó 10.2% in 2005 go 24.5% d'olltomhaltas deiridh fuinnimh an Aontais faoi 2023 ⁹⁶(96). Tá éagsúlachtaí suntasacha ann ar fud na dtíortha ach tá méadú tagtha ar líon na dtíortha ina bhfuil sciartá fuinnimh in-athnuaite os cionn 40 % ó chúig thír go 10 dtír ó bhí 2019 ann (sonraí breise i [bpróifílí tíre chomhshaol na hEorpa 2025](#)). Ina theannta sin, d'éirigh leis an Aontas a úsáid fuinnimh a laghdú: tá laghdú 19.2% tagtha ar ídiú fuinnimh phríomhúil ó 2005 i leith, agus tháinig laghdú 10.1% ar ídiú fuinnimh deiridh sa tráthchlár céanna ⁹⁷(97).

Os a choinne sin, ní raibh na forbairtí i réimse na soghluaisteachta chomh dearfach céanna. Cé gur shroich astaíochtaí GCT ó gach cineál iompair intíre buaicphointe in 2007, níor léirigh siad ach laghdú beag ó shin i leith. Ó 2023 ar aghaidh, bhí leibhéal astaíochta 18 % níos airde ná mar a bhí in 1990 mar thoradh air sin; ag an am céanna, áfach, ba laghdú 6% é sin i gcomparáid le 2005 ⁹⁸(98). Ba iad méaduithe 25 % agus 45 % faoi seach ar ghníomhaíochtaí iompair paisinéirí agus lasta ó thús na 1990idí ba chúis leis an treocht sin den chuid is mó; tá siad sin tar éis feabhsuithe ar éifeachtúlacht fuinnimh agus ar theicneolaíocht fuinnimh a fhritháireamh. Ciallaíonn sé sin go bhfuil méadú ag teacht ar sciar coibhneasta na n-astaíochtaí gás ceaptha teasa ón iompar san Aontas.

Tháinig laghdú 25 % ar astaíochtaí gás ceaptha teasa ón talmhaíocht ó 1990 go 2023, le laghduithe suntasacha suas go dtí 2005 agus is beag dul chun cinn atá déanta ó shin (LEE, atá le teacht in 2025). Sa chás sin, is do mheatán agus d'ocsaíd nítriúil amháin a thagraíonn astaíochtaí gás ceaptha teasa ón talmhaíocht; áirítear astaíochtaí talmhaíochta eile in earnáil an fhuinnimh agus in earnáil LULUCF. Ag an am céanna, in earnáil LULUCF, léiríonn an méid a chuireann éiceachórais talún na hEorpa le maolú ar an athrú aeráide ag feidhmiú mar ghlanlinn charbóin treocht atá

95 EEA, 2024, Treochtaí agus réamh-mheastacháin san Eoraip 2024, Tuarascáil LEE Uimh. 11/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/trends-and-projections-in-europe-2024>) arna rochtain an 15 Eanáir 2025.

96 EEA, 2025, 'sciar an tomhaltas fuinnimh ó fhoinsí in-athnuaite san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/share-of-energy-consumption-from>) arna rochtain an 31 Eanáir 2025.

97 EEA, 2024, 'Príomhídiú fuinnimh agus ídiú fuinnimh deiridh san Aontas Eorpach' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/maps-and-charts/príomhídiúfuinnimh-agus-ídiú-fuinnimh-deiridh-10>) arna rochtain an 2 Bealtaine 2025.

98 EEA, 2025, 'Gáis ceaptha teasa LEE — breathnóir sonraí' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/maps-and-charts/greenhouse-gases-viewer-data-viewers>) arna rochtain an 29 Aibreán 2025.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

ag dul i laghad. Idir 2014 agus 2023, bhí meán-ghlanlinn charbóin bhliantúil an Aontais 30 % níos lú i gcomparáid leis na deich mbliana roimhe sin, go príomha mar gheall ar mheascán de thosca idirghaolmhara i dtalamh foraoise. Maidir le treochtaí in astaíochtaí GCT agus astaíochtaí ón earnáil LULUCF ar an leibhéal náisiúnta, féach [próifíl tíre chomhshaol na hEorpa 2025](#). Soláthraítear tuilleadh sonraí maidir le hastaíochtaí a bhaineann go sonrach le hearnáil/córais i Roinn 3.2.4.

Tá forbairtí a bhaineann le substaintí ídithe ózóin (ODSanna) a chumhdaítear le Protocal Montréal dearfach arís. Tháinig laghdú thart ar 99 % ar a dtomhaltas san Aontas (agus ar fud an domhain) ó 1986 go 2023. Léiríonn an 1 % eile roinnt próiseas tionsclaíoch, comhrac dóiteáin, úsáidí saotharlainne agus anailíse i gcás nach bhfuil roghanna malartacha ar fáil go forleathan go fóill. Mar thoradh ar chéimniú amach rathúil ODSanna, tugadh isteach hidreafluoracarbóin (HFCanna), ar GCTanna láidre iad féin agus an phríomhfhoinsé astaíochtaí le haghaidh gáis ceaptha teasa fhluaíonithe (F-gháis). Cuireadh tús le céimniú amach HFCanna san Aontas in 2015 agus tá sé ar an mbóthar ceart.

Rioscaí an athraithe aeráide atá ag dul i méid agus an gá atá le hoiriúnú don athrú aeráide

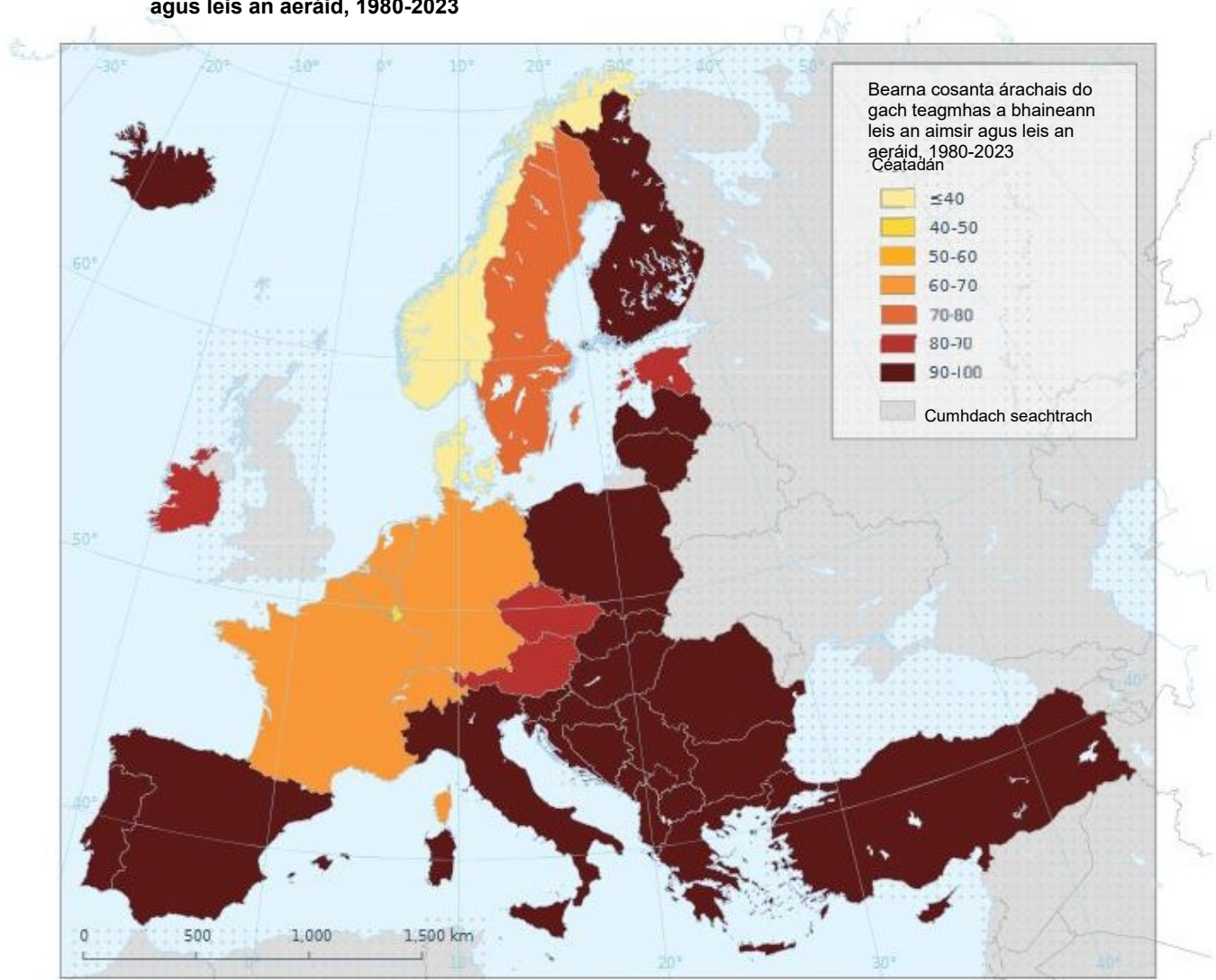
Cé go bhfuil iarrachtaí chun an t-athrú aeráide a mhaolú ríthábhachtach, cuireann minicíocht agus méid mhéadaitheach na dtubaistí a bhaineann leis an aeráid béim ar an ngéarghá atá le sochaí agus geilleagar na hEorpa a oiriúnú (Tábla 3.2). Mar shampla, b'ionann na meánchailteanais eacnamaíocha bhliantúla a bhain le teagmhais fhoircneacha a bhaineann leis an aimsir agus leis an aeráid san Aontas agus thart ar EUR ²⁰²³ 8.5 billiún ó 1980 go 1989, EUR ²⁰²³ 14.0 billiún ó 1990 go 1999, EUR ²⁰²³ 15.8 billiún ó 2000 go 2009, EUR ²⁰²³ 17.8 billiún ó 2010 go 2019 agus EUR ²⁰²³ 44.5 billiún don tréimhse 2020-2023 (88) (le haghaidh mionsonraí féach faisnéisiú 'Rioscaí [aeráide don gheilleagar](#)'). Ciallaíonn sé sin go raibh na meánchailteanais eacnamaíocha bhliantúla a bhain le teagmhais fhoircneacha a bhain leis an aimsir agus leis an aeráid sa tréimhse 2020 go 2023 2.5 oiread níos airde ná mar a bhí sna deich mbliana roimhe sin ó 2010 go 2019.

Is suntasach í an bhearna cosanta árachais ar fud na hEorpa, agus tuairiscíonn formhór na dtíortha níos mó ná 50 % de chailteanais mar chailteanais neamhárachaithe (Léarscáil 3.1). Tá méadú tagtha ar an mbearna cosanta árachais le himeacht ama, de réir mar a d'fhás caillteanais neamhárachaithe ag ráta níos tapúla ná caillteanais árachaithe ⁹⁹(99). Mheas Lancet Countdown san Eoraip gur tháinig méadú ar bhásanna a bhain le teas i 94 % de réigiúin na hEorpa idir na tréimhsí 2003 go 2012 agus 2013 go 2022. Measadh go raibh an meánmhéadú foriomlán cothrom le 17.2 bás in aghaidh gach 100,000 áitritheoir ¹⁰⁰(100). Is é EUR 9 mbilliún in aghaidh na bliana (92) luach na meánchailteanais a bhaineann le triomaigh.

99 EEA, 2025, Caillteanais eacnamaíocha agus básanna de dheasca teagmhais fhoircneacha a bhaineann leis an aimsir agus leis an aeráid, Faisnéisiú EEA uimh. 10/2025 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/economic-losses-from-climate-extremes>) arna rochtain an 5 Lúnasa 2025.

100 Van Daalen, K. R., et al., 2024, 'Tuarascáil 2024 na hEorpa maidir le comhaireamh síos Lancet ar an tsláinte agus ar an athrú aeráide: éilíonn téamh nach bhfacthas a leithéid riamh roimhe seo gníomhaíocht nach bhfacthas a leithéid riamh roimhe seo', The Lancet Public Health 9(7), lgh. e495-e522 (DOI: 10.1016/S2468-2667(24)00055-0).

Léarscáil 3.1 Bearna cosanta árachais do gach teagmhas a bhaineann leis an aimsir agus leis an aeráid, 1980-2023

Sonraí tagartha: © EuroGeographics, © FAO (NA), © TurkStat Foinse: An Coimisiún Eorpach – Eurostat/GISCO
Foinse: EEA(99).

Tá an chuid is mó de na guaiseacha a bhaineann leis an aeráid ar fud na hEorpa ag dul i méid(24). Mar gheall ar shaintréithe ár sochaí — le daonra atá ag dul in aois, leitheadúlacht ard galar ainsealach, agus neamhionannais leanúnacha idir réigiúin na hEorpa agus idir ceantair uirbeacha agus thuaithe — tá an Eoraip an-leochaileach i leith rioscaí aeráide. Ar an gcaoi chéanna, tá ár ngeilleagar agus a spleáchas ar shlabhraí soláthair domhanda leochaileach i leith na rioscaí sin. Tá leibhéal chriticiúla bainte amach ag roinnt rioscaí aeráide cheana féin, go háirithe i ndeisceart na hEorpa. Ag an am céanna, is gá tuilleadh gníomhaíochta a dhéanamh i gcás 21 de na 36 mhórriosca aeráide a sainithníodh sa Mheasúnú Eorpach ar Rioscaí Aeráide. Athraíonn ullmhacht an bheartais chun déileáil leis na rioscaí sin ag brath ar an earnáil/córas agus ar an gcineál riosca. I bhformhór na gcásanna, áfach, d'fhéadfaí feabhas a chur air (24).

Faoi láthair, tá na hiarrachtaí chun rioscaí aeráide a bhainistiú trí bheartas, rialachas agus maoiniú fós ag dul ar gcúl i ndáil le déine mhéadaitheach na rioscaí. Sa

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

chomhthéacs sin, tá dul chun cinn suntasach déanta ag an Aontas maidir leis na rioscaí aeráide atá os a chomhair a thuiscint agus maidir le hullmhú dóibh.

Is é is aidhm do Straitéis an Aontais um Aontas na hUllmhachta feabhas a chur ar an oiriúnú don athrú aeráide agus infhaighteacht acmhainní nádúrtha criticiúla amhail uisce a áirithiú. Tá sé sin le baint amach trí chur chuige comhtháite lena ndírítear ar iliomad guaiseacha (aeráide agus neamhaeráide) ag an am céanna, lena dtugtar le chéile na gníomhaithe ábhartha uile ar gach leibhéal rialtais (áitiúil, réigiúnach, náisiúnta agus AE), agus lena dtugtar le chéile saoránaigh, pobail áitiúla, an tsochaí shibhialta, gnóilachtaí, comhpháirtithe sóisialta agus pobail acadúla.

Tá méadú ag teacht ar an úsáid a bhaintear as measúnuithe riosca aeráide náisiúnta chun bonn eolais a chur faoi fhorbairt an bheartais oiriúnúcháin⁽²⁴⁾. Tá beartas oiriúnaithe náisiúnta i bhfeidhm ag Ballstáit uile an Aontais; tá beartais nó pleananna gníomhaíochta réigiúnacha nó eanála ag go leor acu freisin ¹⁰¹(101). In 2024, bhí forálacha reachtach maidir le hoiriúnú ag 24 as na 38 mBallstát de LEE; Bhí dlí aeráide neamhspleách ag 18 dtír, le comhpháirt oiriúnaithe ¹⁰²(102). Tá méadú suntasach tagtha freisin ar líon na n-údarás foréigiúnach a bhfuil pleananna oiriúnaithe i bhfeidhm acu le deich mbliana anuas. Mar shampla, ó mhí Aibreáin 2025 i leith, tá os cionn 5,956 údarás áitiúil tiomanta do ghníomhaíocht maidir le hoiriúnú faoi Chúnant na Méaraí ar son na hAeráide & Tionscnamh Fuinnimh¹⁰³(103).

Le reachtaíocht an Aontais, amhail an [treoir maidir le tuilte](#) nó an [rialachán maidir le hathúsáid uisce](#), cinntíodh go dtugtar aghaidh go comhsheasmhach ar roinnt de na rioscaí faoin athrú aeráide, amhail tuilte agus triomaigh, ar fud na dtíortha. Ag an am céanna, ag féachaint ar rioscaí eile atá ag éirí níos práinní, níl pleananna gníomhaíochta sláinte teasa i bhfeidhm ach ag 21 as 38 mBallstát LEE ina leagtar amach prótacail agus nósanna imeachta rialachais chun aghaidh a thabhairt ar na rioscaí a bhaineann le teochtaí foircneacha do shaol an duine¹⁰⁴(104) agus ní rialaítear bainistiú triomaigh le reachtaíocht ach i 19 mBallstát AE¹⁰⁵(105).

Dá bhrí sin, tá ullmhacht shochaíoch le haghaidh adhaimsire agus tionchair aeráide eile fós íseal; cé go bhfuil struchtúir agus beartais rialachais iomchuí ann (Tábla 3.2), tá cur chun feidhme iarbhir na mbeart ag titim go mór chun deiridh ar na leibhéil riosca atá ag méadú go tapa⁽²⁴⁾. Beidh a mhéid is féidir linn damáistí a sheachaint ag brath den chuid is mó ar a thapa is féidir linn astaíochtaí gás ceaptha teasa domhanda a laghdú, agus ar a thapa agus a éifeachtaí is féidir linn ár sochaithe a ullmhú agus dul in oiriúint do thionchair dhiosheachanta an athraithe aeráide⁽²⁴⁾.

Go hachomair, chun aghaidh a thabhairt go héifeachtach ar an ngéarchéim aeráide, ní mór don Eoraip dlús a chur lena hiarrachtaí maolaithe agus oiriúnaithe araon. Chuige sin, tá gá le gníomhaíocht phráinneach chinntitheach ar gach leibhéal — ar an leibhéal domhanda, ar an leibhéal náisiúnta agus ar an leibhéal áitiúil — chun leochaileachtaí a laghdú, chun athléimneacht a fheabhsú agus chun an t-aistriú chuig geilleagar inbhuanaithe ísealcharbóin a éascú.

3.2.3 Ionchas agus ionchais maidir le spriocanna beartais a bhaint amach

De réir mar a théann an tAontas i dtreo na haeráidneodrachta, rinneadh dul chun cinn suntasach maidir le maolú agus oiriúnú araon. Mar sin féin, tá dúshlán fós ann:

101 EEA, 2023, An bhfuil an Eoraip ar an mbóthar ceart i dtreo athléimneacht in aghaidh an athraithe aeráide? Stádas na ngníomhaíochtaí oiriúnaithe náisiúnta tuairiscithe in 2023, (<https://www.eea.europa.eu/publications/is-europe-on-track-towards-climate-resilience/is-europe-on-track-towards>) arna rochtain an 4 Deireadh Fómhair 2024.

102 EEA, 2024, Saintréithe agus coinníollacha an bheartais oiriúnúcháin i mballtíortha agus i dtíortha comhoibríocha na Gníomhaireachta Eorpaí Comhshaoil, Tuarascáil ETC-CA 2/2024, Tairseach Eionet (<https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-ca/products/etc-ca-products/etc-ca-report-2-2024-characteristics-and-conditions-of-adaptation-policy-in-european-environment-agency-member-and-cooperating-countries>) arna rochtain an 13 Eanáir 2025.

103 EEA, 2024, Oiriúnú uirbeach san Eoraip: Cad a oibríonn? Gníomhaíochtaí ar son na haeráide a chur chun feidhme i gcathracha na hEorpa, Tuarascáil EEA Uimh. 14/2023 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/urban-adaptation-in-europe-what-works>) arna rochtain an 15 Meitheamh 2025.

104 EEA, 2024, Tionchair an teasa ar an tsláinte: faireachas agus ullmhacht san Eoraip, Tuarascáil Ghréasáin EEA uimh. 20/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/the-impacts-of-heat-on-health>) arna rochtain an 7 Eanáir 2025.

105 CE, 2023, Anailís stocáirimh agus ionchas beartas triomaigh, pleanála agus bainistíochta i mBallstáit an Aontais: tuarascáil chríochnaitheach, Ard-Stiúrtóireacht an Chomhshaoil (<https://data.europa.eu/doi/10.2779/21928>) arna rochtain an 7 Márta 2024.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

ní mór dlús a chur le luas agus scála na gníomhaíochta chun na príomhspríocanna a bhaint amach.

Maolú ar an athrú aeráide

Táthar ag súil go leanfaidh na laghduithe luathaithe ar astaíochtaí a chonacthas le fiche nó tríocha bliain anuas ar aghaidh sna blianta amach romhainn, agus ina dtuairiscí rialta ar dhul chun cinn, tá leibhéil uaillmhéine atá ag dul i méid á léiriú ag na Ballstáit. I dteannta a chéile, réamh-mheasann na Ballstáit go soláthróidh a mbeartais agus a mbearta breise atá ann faoi láthair agus atá beartaithe glanlaghduithe ar astaíochtaí gás ceaptha teasa atá ag teacht le chéile i dtreo sprioc 2030 de ghlan-55 %.

Tá bailchríoch curtha ag na Ballstáit ar a bPleananna Náisiúnta Fuinnimh agus Aeráide (PNFAAnna) nuashonraithe agus tá reachtaíocht bhreise 'Oiriúnach do 55' comhtháite acu. I dteannta a chéile, léiríonn siad an chaoi a bhfuil na Ballstáit ag súil le chéile le dul i ngleic le sprioc aeráide 2030 maidir le glanlaghdú 55 %. Sna blianta rithabhachtacha atá fágtha go dtí 2030, beidh sé rithabhachtach sraith beartas agus beart de chuid an Aontais agus beartais agus bearta náisiúnta a chur chun feidhme. Chuige sin, beidh gá le hinfheistíocht shuntasach, agus beidh gá le cistiú poiblí agus príobháideach a mhéadú.

Tar éis 2030, ceanglaítear leis an Dlí Aeráide Eorpach go leagfar síos sprioc nua maidir le hastaíochtaí a laghdú do 2040 chun an tAontas a chur ar an mbóthar ceart maidir le haeráidneodracht faoi 2050. Molann an Bord Comhairleach Eolaíoch Eorpach maidir leis an Athrú Aeráide (ESABCC) laghduithe 90-95 % ar astaíochtaí an Aontais faoi 2040, i gcoibhneas le leibhéil 1990, i measúnú eolaíochtbhunaithe ina gcuirtear cothroime agus indéantacht araon san áireamh ¹⁰⁶(106).

Leis an leasú atá beartaithe aige ar an Dlí Aeráide Eorpach i mí Iúil 2025, d'athdhearbhaigh an Coimisiún Eorpach an moladh eolaíoch sin, agus mhol sé sprioc eatramhach bhreise chun glanastaíochtaí GCT an Aontais a laghdú 90 % faoi 2040 i gcomparáid le 1990, bunaithe ar mheasúnú tionchair ¹⁰⁷(107).

Dá ndéanfaí laghdú 90 % ar ghlanastaíochtaí faoi 2040, chuirfí an tAontas ar an mbóthar ceart i dtreo na haeráidneodrachta faoi 2050. D'áiríteofaí leis sin intuarthacht do shaoránaigh, do ghnólachtaí agus d'infheisteoirí trína áirithiú go mbeadh na hacmhainní a infheistítear anois agus sna blianta amach romhainn comhoiriúnach le conair an Aontais i dtreo na haeráidneodrachta, agus go seachnófaí infheistíochtaí amú i ngeilleagar na mbreoslaí iontaise. Ag an am céanna, chuirfeadh sé borradh faoi iomaíochas ghnólachtaí na hEorpa, chruthódh sé poist chobhsaí a sheasfaidh an aimsir, chuirfeadh sé ar chumas an Aontais a bheith ar thús cadhnaíochta maidir le margáí teicneolaíochta glaine na todhchaí a fhorbairt agus an Eoraip a dhéanamh níos athléimní, rud a neartódh a neamhspleáchas straitéiseach. Chun an sprioc 90 % sin a bhaint amach faoi 2040, ní mór an Comhaontú Glas don Eoraip a chur chun feidhme go hiomlán, ní mór spriocanna earnáilsonracha a bhaint amach agus ní mór beartais nua, leathnaithe agus leathnaithe a fhorbairt.

Beidh ról lárnach ag earnáil fuinnimh an Aontais maidir le spriocanna aeráide a bhaint amach. Leis an [antreoir atá beartaithe maidir le fuinneamh in-athnuaite](#), leagtar síos sprioc cheangailteach maidir le fuinneamh in-athnuaite chun 42.5 % ar a laghad de mheascán fuinnimh an Aontais a chur san áireamh faoi 2030, agus é mar aidhm bhreise 45 % a bhaint amach. Ag an am céanna, is é is aidhm don [treoir athmhúnlaithe maidir le héifeachtúlacht fuinnimh](#) tomhaltas fuinnimh an Aontais a laghdú thart ar 12 % faoi 2030, i gcomparáid le gnó mar is gnách, arna chomhlánú le rialacha athbhreithnithe an Aontais maidir le margáí gáis agus leictreachais, leis

106 An Bord Comhairleach, 2024, I dtreo aeráidneodracht an Aontais: dul chun cinn, bearnaí beartais agus deiseanna, an Bord Comhairleach Eolaíoch Eorpach maidir leis an Athrú Aeráide (<https://climate-advisory-board.europa.eu/reports-and-publications/towards-eu-climate-neutrality-progress-policy-gaps-and-opportunities>) arn rochtain an 29 Eanáir 2024.

107 CE, 2024, 'Doiciméad inmheánach oibre de chuid an Choimisiúin – Tuarascáil ar an measúnú tionchair Cuid 1 a ghabhann leis an doiciméad dar teideal Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Securing our future Europe's 2040 climate target and path to climate neutrality by 2050 building a sustainable, just and prosperous society [Sprioc aeráide 2040 na hEorpa agus an chonair i dtreo na haeráidneodrachta a dhaingniú faoi 2050 lena dtógfar sochaí inbhuanaithe, chóir agus rathúil] (SWD/2024/63 final)' (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%A52024SC0063>) a bhfuarthas rochtain air an 15 Meitheamh 2025.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

anrialachán maidir le ríomhdhearadh le haghaidh táirgí inbhuanaithe, agus leis an treoir maidir le feidhmíocht fuinnimh foirgneamh. I dtuarascáil EEA le déanaí maidir le claochlú chóras fuinnimh an Aontais ¹⁰⁸(108), tugtar measúnú mionsonraithe ar na luamháin éagsúla san aistriú fuinnimh, lena n-áirítear foinsí in-athnuaite fuinnimh, leictirí agus solúbthacht.

Ó thaobh na tíre de, is uirlisí pleanála straitéiseacha bunriachtanacha iad na PNFAAnna, a bhfuil ról lárnach acu maidir le spriocanna maolaithe aeráide a bhaint amach, sciar na bhfoinsí in-athnuaite sa mheascán náisiúnta fuinnimh a mhéadú, bearta éifeachtúlachta fuinnimh a stiúradh (e.g. i bhfoirgnimh, i dtionscail agus in iompar) agus sársaí tacaíochta a shainaithint (e.g. dreasachtaí airgeadais, deontais agus fóirdheontais) chun tacú le tionscadail fuinnimh in-athnuaite agus le feabhsuithe ar éifeachtúlacht fuinnimh. Sa mheasúnú is déanaí uaidh in 2025 ar na PNFAAnna, chinn an Coimisiún go bhfuil gníomhaíochtaí comhchoiteanna agus uailmhianta thíortha an Aontais ag bogadh níos gaire do phríomhspríocanna aeráide agus fuinnimh an Aontais ¹⁰⁹a bhaint amach (109). Mar sin féin, i réimsí an fhuinnimh in-athnuaite agus na héifeachtúlachta fuinnimh, léiríonn iomlán na rannchuidithe náisiúnta sna PNFAAnna bearna uailmhéine fós i gcomparáid le spriocanna 2030 an Aontais, rud a léiríonn an gá atá le tuilleadh iarrachtaí. Ag an am céanna, is féidir bearta breise a dhéanamh chun a áirithiú go ndéanfaidh PNFAAnna dul chun cinn a ghíaráil maidir le réitigh atá neodrach ó thaobh carbóin de ar fud gheilleagar an Aontais, lena n-áirítear trí dhul chun cinn a dhéanamh i réimsí ríthábhachtacha amhail an geilleagar ciorclach agus trí dhlús a chur le deireadh a chur de réir a chéile le fóirdheontais do bhreoslaí iontaise.

Is ann freisin do spriocanna ceangailteacha laghdaithe astaíochtaí le haghaidh 2030 i gcás foirgneamh agus ní mór iad sin a chur chun feidhme. Leis an gComhaontú Glas don Eoraip agus leis an tionscnamh 'Rabharta Athchóiriúcháin', cuirtear béim láidir ar laghdúithe ar astaíochtaí gás ceaptha teasa agus ar úsáid fuinnimh ó fhoirgnimh. Ina theannta sin, glacadh treoir athbhreithnithe maidir le feidhmíocht fuinnimh foirgneamh in 2024.

Maidir le hiompar, cinntíonn caighdeáin nua CO₂ go mbeidh gach gluaisteán agus veain nua a chláraítear san Eoraip saor ó astaíochtaí faoi 2035. Mar chéim idirmheánach i dtreo astaíochtaí nialasacha, beidh ar mheánastaíochtaí ó ghluaisteáin nua agus ó veaineanna nua laghdú 55 % agus 50 % faoi seach faoi 2030. Thairis sin, ó 2027 ar aghaidh, cumhdófar breoslaí a úsáidtear in iompar de bhóthar chomh maith le foirgnimh le margadh carbóin an Aontais i bhfoirm Córas Trádála Astaíochtaí nua, dá ngairtear CTA 2. Cé go bhféachfaidh sé sin le hastaíochtaí gás ceaptha teasa ón iompar de bhóthar a laghdú, meastar freisin go spreagfaidh sé úsáid breosla níos glaine. Chun tacú le haistriú cóir i dtreo na haeráidneodrachta, bunófar an Ciste Aeráide Sóisialta ó 2026 ar aghaidh. Is é is cuspóir dó cabhrú leis na Ballstáit tionchair shóisialta agus eacnamaíocha an chórais nua ETS 2 sin a mhaolú trí infheistíochtaí san éifeachtúlacht fuinnimh agus i réitigh astaíochtaí nialasacha a mhaoiniú do na grúpaí is leochaillí sa tsochaí.

Le rialachán LULUCF — arna athbhreithniú in 2023 — bunaítear sprioc chomhchoiteann aistrithe de chuid an Aontais de 310 milliún tona de choibhéis dé-ocsaíde carbóin (MtCO₂e) faoi 2030. Beidh gá le baint bhreise 42 MtCO₂e faoi 2030, i gcomparáid le meán 2016-2018, chun spriocanna na mBallstát a bhaint. Mar sin féin, tá laghdú tagtha ar acmhainneacht aistrithe carbóin na hearnála LULUCF le 10 mbliana anuas, agus tugtar le fios i réamh-mheastacháin na mBallstát nach bhfuil an tAontas ar an mbóthar ceart chun a sprioc do 2030 a bhaint amach. In ionad méadú ar aistrithe i gcomparáid le meánleibhéil 2016-2018, léiríonn na réamh-mheastacháin sin laghdú ar aistrithe.

Níl aon spriocanna airgeadais sainráite ann do 2030 maidir le hinfheistíocht i ngníomhú ar son na haeráide san Eoraip. Mar sin féin, ceanglaítear ar thíortha 100 % dá n-ioncam a ghealladh ó chreidmheasanna CTA a chur ar ceant ar mhargadh carbóin an Aontais d'infheistíochtaí a bhaineann leis an aeráid agus le fuinneamh.

108 EEA, 2025, Fuinneamh In-athnuaite, leictirí agus solúbthacht — Le haghaidh claochlú iomaíoch ar chóras fuinnimh an Aontais faoi 2030, Tuarascáil EEA Uimh. 16/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/renewables-electrification-and-flexibility-for-a-competitive-eu-energy-system>) arna rochtain an 21 Lúnasa 2025.

109 CE, 2025, Teachtaireacht ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle, chuig Coiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún Measúnú uile-Aontais ar na pleananna náisiúnta fuinnimh agus aeráide nuashonraithe críochnaitheacha Cuspóirí fuinnimh agus aeráide 2030 an Aontais a bhaint amach (COM/2025/274 final).

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

Thairis sin, tá 30 % de bhuiséad an Aontais in 2021-2027, ar fiú EUR 2.018 trilliún san iomlán é, tiomanta don athrú aeráide, le roinnt foinsí cistiúcháin tiomnaithe amhail an Ciste Aeráide Sóisialta (SCF), an Ciste um Aistriú Cóir (CUAC), an tSaoráid Téarnaimh agus Athléimneachta (RRF) agus foinsí eile. Ina theannta sin, sainítear sa [rialachán maidir le tacsanomaíocht](#) gníomhaíochtaí eacnamaíocha a rannchuidíonn leis an dá chuspóir, lena n-úsáid ag gnóthais airgeadais chun go mbeidh siad níos trédhearcaí ina bpunanna infheistíochta. Ag féachaint chun cinn, thíolaic [an Coimisiún togra le haghaidh na chéad tréimhse buiséadaí eile de chuid an Aontais](#) — creat airgeadais ilbhliantúil 2028 go 2034 — le déanaí, agus dícharbónú agus teicneolaíocht ghlan mar phríomh-chomhpháirteanna ann.

Rioscaí maidir leis an athrú aeráide agus oiriúnú don athrú sin

Cé go dtugann rialachas an athraithe aeráide (dáileadh freagrachtaí agus forbairt beartais ar leibhéal an Aontais, ar an leibhéal náisiúnta agus ar an leibhéal fonáisiúnta) cúiseanna dóchais maidir le hathléimneacht amach anseo in aghaidh na géarchéime aeráide, ní mór luas agus scála na ngníomhaíochtaí oiriúnúcháin a mhéadú. Mura gcuireann an Eoraip na réitigh a sainaithníodh chun feidhme, níl sí ullmhaithe go leordhóthanach fós chun aghaidh a thabhairt ar na rioscaí a bhaineann leis an athrú aeráide agus fanfaidh na caillteanais shochaíocha agus eacnamaíocha nó tiocfaidh méadú orthu go luath amach anseo. Meastar go méadóidh an t-athrú aeráide costais eacnamaíocha go suntasach ar fud na hEorpa, arna spreagadh ag foircinn níos minice agus níos déine agus tionchair a thagann chun cinn go mall, agus tá rioscaí an-ard ag baint le roinnt réigiún mar gheall ar éifeachtaí cascáideacha agus iolraithe (24). Tá géarghá leis an oiriúnú don athrú aeráide a phríomhshruthú agus a mhéadú ar fud earnálacha agus leibhéil rialachais chun aghaidh a thabhairt ar na rioscaí méadaitheacha a bhaineann le teas foircneach, triomach, falscaithe agus tuille (24).

Mar gheall ar an easpa spriocanna intomhaiste beartais oiriúnúcháin atá ann faoi láthair (cf. gan aon spriocanna faoi rioscaí aeráide don gheilleagar agus don tsochaí i dTábla 3.2) agus táscairí gaolmhara, is deacair measúnú a dhéanamh ar an dul chun cinn atá déanta agus ar na hionchais a bheidh ann amach anseo. Leis an bhforbairt leanúnach ar Phlean an Aontais um Oiriúnú don Athrú Aeráide, táthar ag súil le cur chuige níos reachtaí agus níos dírithe ar oiriúnú amach anseo.

I [Straitéis Oiriúnaithe 2021 an Aontais](#), lena gcuirtear oiriúnú níos cliste, níos tapúla agus níos sistéamaí chun cinn, iarradh go n-úsáidfí réitigh dhúlra bhunaithe chun oiriúnú don athrú aeráide agus chun rioscaí tubaiste a laghdú. Agus iad á gcur i bhfeidhm ar scála, d'fhéadfadh réitigh den sórt sin feabhas a chur ar an mbithéagsúlacht i dtírdhreacha uirbeacha agus tuaithe freisin, agus bearta den sórt sin beartaithe faoin gcuid is mó de na pleananna oiriúnaithe uirbeacha san Eoraip (103). Le Straitéis Oiriúnaithe an Aontais, cuirtear chun cinn freisin úsáid níos leithne a bhaint as pleananna bainistithe triomaigh, bearta chun acmhainneacht coinneála uisce ithreacha a mhéadú agus athúsáid shábháilte uisce.

Sa chomhthéacs sin, is féidir leis an rialachán maidir le hathúsáid uisce, a cuireadh i bhfeidhm ó 2023, rannchuidiú le hoiriúnuithe atá ceaptha chun déileáil le triomaigh níos minice agus níos déine. Beidh gá le tionscnaimh áitiúla a leathnú agus a mhacasamhlú, in éineacht le bearta bonneagair agus institiúideacha, chun athléimneacht a chothú ar fud na hEorpa ¹¹⁰(110). Luaitear go daingean i [dteachtaireacht 2024 ón gCoimisiún maidir le rioscaí aeráide a bhainistiú](#) gurb é sprioc dheiridh na ngníomhaíochtaí oiriúnúcháin daoine agus rathúnas a chosaint.

Mar sin féin, gnéithe eile ar cuireadh béim orthu i Straitéis Oiriúnaithe an Aontais, i dteachtaireacht 2024 ón gCoimisiún maidir le rioscaí aeráide a bhainistiú agus i Straitéis 2025 an Aontais um Ullmhacht — amhail an bhéim ar ghrúpaí leochaileacha agus athléimneacht chóir a bhaint amach atá fíor-riachtanach chun rioscaí aeráide don tsochaí a bhainistiú go cothrom — ní fhaightear iad chomh minic céanna i gcleachtais oiriúnaithe. Ní théann bearta oiriúnaithe aeráide atá i bhfeidhm faoi láthair chun tairbhe gach duine sa tsochaí a mhéid céanna. Mura gcuirtear

110 EEA, 2023, Réitigh dhúlra bhunaithe a scálú le haghaidh athléimneacht in aghaidh an athraithe aeráide agus athbhunú an dúlra, Faisnéisiú EEA uimh. 21/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/scaling-nature-based-solutions/scaling-nature-based-solutions-for>) arna rochtain an 7 Eanáir 2025.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

cothromas san áireamh go leordhóthanach san oiriúnú, d'fhéadfaí neamhionannais atá ann cheana a threisiú nó d'fhéadfadh neamhionannais nua teacht chun cinn.

Cé go dtarraingíonn beartais aeráide an Aontais agus beartais aeráide náisiúnta aird ar ghrúpaí leochaileacha agus go gcuireann siad béim ar an ngá atá le réitigh oiriúnaithe chothroma, tá cur chun feidhme praiticiúil na réiteach sin fós gann — mar shampla, is saincheist fós í an bhearna cosanta árachais. Chun a áirithiú nach bhfágfar aon duine ar lár, ní mór díriú ar an gceartas ag gach céim den phleanáil oiriúnaithe, den chur chun feidhme agus den fhaireachán, agus tá gá freisin le rannpháirtíocht fhóinteach grúpaí leochaileacha ¹¹¹(111). Is deis é an plean Eorpach um oiriúnú don athrú aeráide atá ar na bacáin chun cothroime a leabú in ullmhacht na sochaí don athrú aeráide.

Is iondúil go ndeartar beartais agus gníomhaíochtaí oiriúnaithe don fhadtéarma agus bíonn agaí tionscanta fada ag roinnt beart. Tá gá le gníomhaíocht phráinneach anois chun cosc a chur ar roghanna dochta nach bhfuil oiriúnach don todhchaí in aeráid atá ag athrú, mar shampla, i bpleanáil úsáide talún agus i mbonneagar fadsaolach. Ní mór don Aontas cosc a chur air féin a bheith faoi ghlas i gconairí mí-oiriúnaitheacha agus ní mór dó rioscaí a d'fhéadfadh a bheith tubaisteach a sheachaint (24). Ós rud é gur féidir le beartais oiriúnúcháin tacú le cuspóirí eile beartais comhshaoil, shóisialta agus eacnamaíoch agus gur féidir leo teacht salach ar na cuspóirí sin, tá cur chuige comhtháite ina gcuirtear cuspóirí beartais iomadúla san áireamh fíor-riachtanach chun oiriúnú éifeachtúil a áirithiú (24).

Trí reachtaíocht eile a chur chun feidhme lasmuigh de réimse an oiriúnaithe don athrú aeráide, rannchuideofar freisin le hullmhacht shochoíoch níos fearr. Mar shampla, trí na sócmhainní atá i mbaol ó theagmhais adhaimsire atá faoi thionchar na haeráide a shainaithint agus trí straitéisí athléimneachta a fhorbairt faoin treoir maidir le hathléimneacht eintiteas criticiúil, meastar go méadófar athléimneacht shochoí na hEorpa in aghaidh an athraithe aeráide. Déantar iarrachtaí oiriúnúcháin eile i réimsí ina bhfuil an phríomhfhreagracht ar Bhallstáit an Aontais, amhail cúram sláinte, bonneagar agus pleanáil spásúlachta. Dá bhrí sin, tá údarais phoiblí ar an leibhéal náisiúnta, réigiúnach agus cathrach ríthábhachtach chun oiriúnú a bhaint amach agus tá rath ag brath ar thosaíocht agus cistiú náisiúnta do na húdaráis sin.

Ar an leibhéal náisiúnta, ciallaíonn an dul chun cinn leanúnach ó straitéisí um oiriúnú don athrú aeráide go pleananna um oiriúnú don athrú aeráide, lena n-áirítear cinn earnála agus fonáisiúnta, go bhfuil an obair ar oiriúnú ag éirí níos nithiúla gach bliain. Tá dlíthe aeráide ag teacht chun cinn níos mó agus níos mó mar ionstraimí chun cumhacht dhlíthiúil níos mó a thabhairt do bheartais oiriúnaithe. Tá dul chun cinn á dhéanamh i ngach tír maidir le ceapadh beartas oiriúnúcháin fonáisiúnta: i roinnt cásanna, is iad ceanglais dhlíthiúla do bhardais is cúis leis sin agus i gcásanna eile is tionscnaimh dheonacha agus tionscnaimh ón mbun aníos is cúis leis. Mar sin féin, tá dúshlán a bhaineann le rialachas ina mbacainn leanúnach ar chur chun feidhme gníomhaíochtaí oiriúnúcháin in go leor tíortha, fiú i gcás ina bhfuil creatail rialachais dea-fhorbartha i bhfeidhm. Áirítear ar na dúshláin sin deacrachtaí maidir le comhordú mar gheall ar theorainneacha airgeadais, teicniúla agus daonna ¹¹²(112).

Príomhbhacainn eile ar fhorbairt agus ar chur chun feidhme tuilleadh réiteach oiriúnúcháin is ea an deacracht a bhaineann le comparáid a dhéanamh idir cásanna oiriúnúcháin agus cásanna neamhghníomhaíochta. Le hiarrachtaí an Aontais in [Destination Earth](#) (samhail dhigiteach an-chruinn den Domhan — leathchúpla digiteach — chun feiniméin nádúrtha, guaiseacha agus gníomhaíochtaí gaolmhara an duine a shamhaltú, faireachán a dhéanamh orthu agus iad a ionsamhlú), d'fhéadfaí bealach a chur ar fáil chun tionchair na réiteach a bheidh ann amach anseo a shamhaltú.

Ós rud é go bhfanfaidh buiséid náisiúnta faoi bhrú, leanfaidh cistí an Aontais de ról mór a bheith acu maidir le gníomhaíocht oiriúnaithe a mhaoiniú d'fhormhór na

111 EEA, 2025, Cothroime shóisialta agus ullmhúchán á dhéanamh don athrú aeráide: conas is féidir leis an athléimneacht dul chun taibhe do phobail ar fud na hEorpa, Tuarascáil EEA Uimh.4/2025 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/social-fairness-in-preparing-for-climate-how-resilience-can-benefit-munities-across-europe>) arna rochtain an 11 Meitheamh 2025.

112 EEA, 2023, An bhfuil an Eoraip ar an mbóthar ceart i dtreo athléimneacht in aghaidh an athraithe aeráide? Stádas na ngníomhaíochtaí oiriúnaithe náisiúnta tuairiscithe in 2023, Faisnéisiú LEE uimh. 19/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/is-europe-on-track-towards-climate-resilience/is-europe-on-track-towards>) arna rochtain an 7 Eanáir 2025.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

mBallstát. Mar sin féin, cé go bhfuil buiséad an Aontais ar an mbóthar ceart chun a sprioc 30 % maidir le maolú ar an athrú aeráide agus oiriúnú don athrú sin a shárú idir 2021 agus 2027, níl an t-airgead a infheistítear san oiriúnú curtha in áirithe mar sin, rud a fhágann go bhfuil bearna faisnéise ann maidir leis an gcaiteachas iarbhrí. Tuairiscíonn roinnt tíortha freisin cistí oiriúnaithe náisiúnta tiomnaithe chun cur chun feidhme gníomhaíochtaí oiriúnaithe náisiúnta nó earnála a mhaoiniú. Mar sin féin, níl sé soiléir a mhéid a cuireadh na gníomhaíochtaí atá beartaithe sna pleananna oiriúnaithe náisiúnta chun feidhme, ós rud é go bhfuil sé d'oibleagáid ar thíortha tuairisciú ar bheartais seachas ar bhearta.

Chun na spriocanna maidir le maolú ar an athrú aeráide agus oiriúnú don athrú sin a bhaint amach, tá gá le hiarracht chomhbheartaithe ar gach leibhéal rialachais. Le cur chuige an Aontais maidir le gníomhú ar son na haeráide — óna spriocanna uailmhianacha maidir le hastaíochtaí a laghdú go dtí an fócas méadaitheach atá aige ar athléimneacht in aghaidh an athraithe aeráide — cuirtear creat láidir ar fáil don todhchaí. Chun na spriocanna sin a bhaint amach, áfach, ní hamháin go mbeidh gá le hinfeistíocht leanúnach ach beidh gá freisin le tiomantas don chothromas, don chothroime agus don chomhtháthú ar fud na n-earnálacha. Agus an tAontas ag obair i dtreo todhchaí atá neodrach ó thaobh carbóin de agus athléimneach ó thaobh na haeráide de, ní raibh an gá le gníomhaíocht phráinneach chomhordaithe níos criticiúla riamh.

3.2.4 Tiománaithe agus brúnna

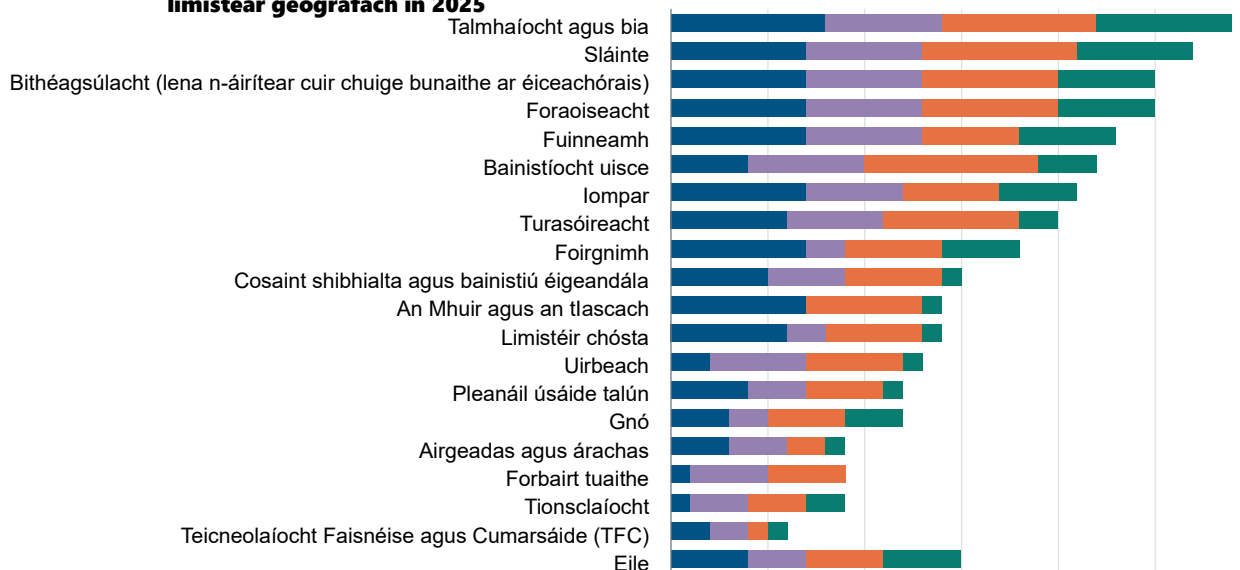
Chun aghaidh a thabhairt ar an oiriúnú don athrú aeráide agus ar an maolú ar an athrú aeráide araon, tá sé ríthábhachtach tuiscint a fháil ar an gcaoi a n-imríonn an t-athrú aeráide tionchar ar earnálacha éagsúla agus ar an gcaoi a gcuireann siad le hastaíochtaí GCT freisin. Déanann an t-athrú aeráide difear do phríomhearnálacha eacnamaíocha san Eoraip — talmhaíocht/bia, foraoiseacht, fuinneamh, an timpeallacht thógtha agus iompar/soghluaisteacht — agus spreagann na hearnálacha céanna sin astaíochtaí a chuireann leis an ngéarchéim aeráide freisin. Is é sin le rá, tá éifeachtaí an mhaolaithe ar an athrú aeráide agus an oiriúnaithe don athrú sin idirnasctha agus tá dhá thionchar acu ar na hearnálacha éagsúla sa tsochaí.

Rioscaí a bhaineann leis an aeráid d'earnálacha

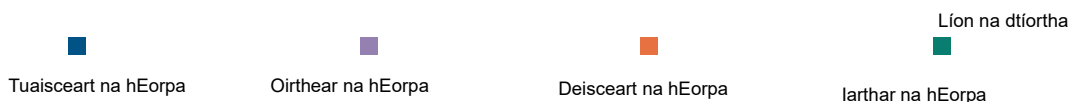
Is minic a thuairiscíonn Ballstáit an Aontais agus an Íoslainn, an Eilvéis agus an Tuirc ar thalmhaíocht, ar bhithéagsúlacht sláinte agus ar fhoraoiseacht mar na príomhearnálacha a ndéanann an t-athrú aeráide difear dóibh (Fíor 3.5).

Tá rioscaí a bhaineann leis an aeráid idirnasctha, le héifeachtaí cascáideacha ó

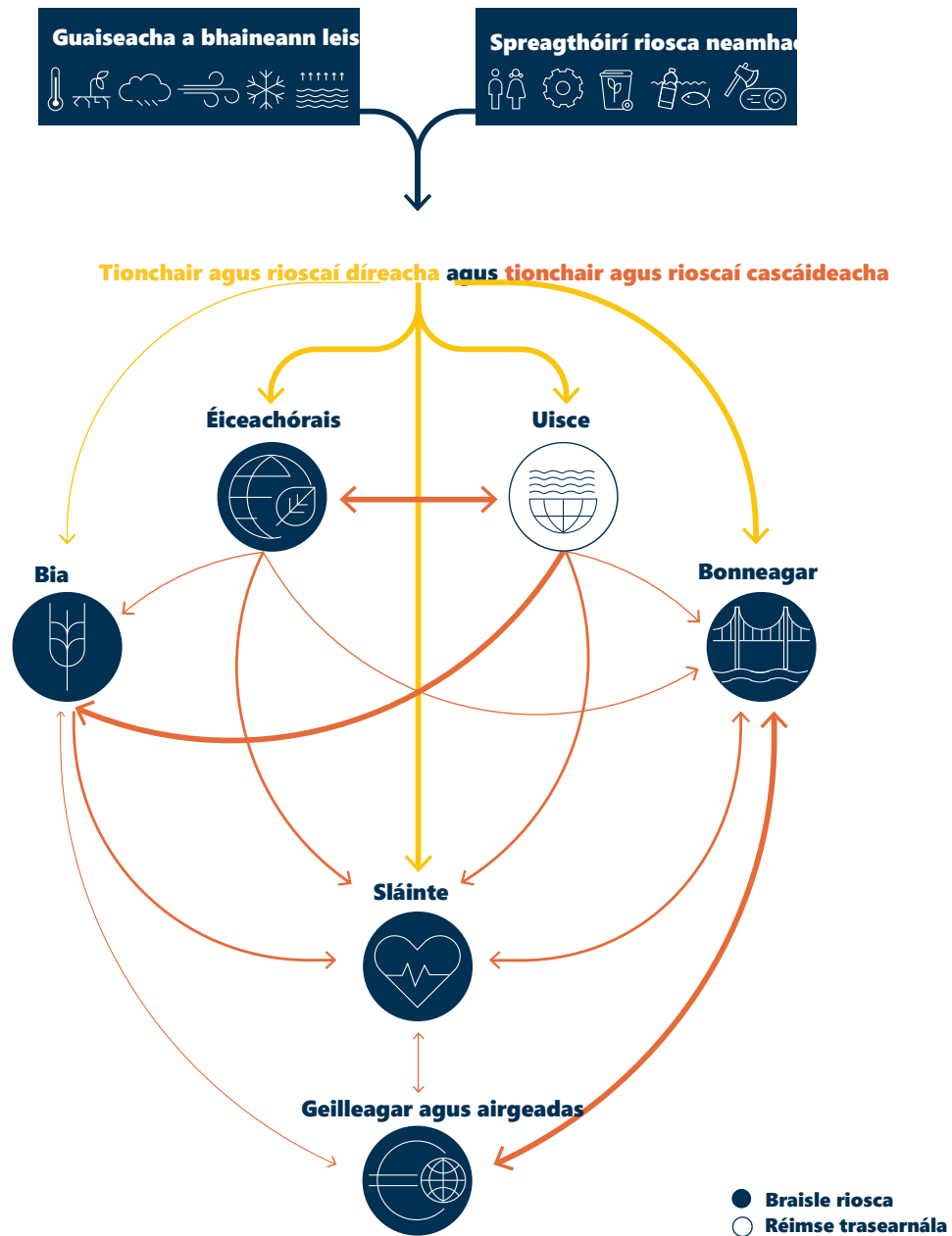
Fíor 3.5 Earnálacha a ndearna an t-athrú aeráide difear dóibh de réir limistéar geografach in 2025

Comhshaol agus aeráid na hEorpa: eolas ar mhaithe le hathléimneacht, rathúnas agus inbhuanaitheacht 96

Fíor 3.6 Naisc idir spreagthaí riosca agus braislí rioscaí aeráide

Tabhair faoi deara: Léirítear san fhigiúr, a thagann ón Measúnú Eorpach ar Rioscaí Aeráide, na hidirnaisc agus na conairí tarchurtha riosca ó phríomhghuaiseacha a bhaineann leis an aeráid (e.g. tonnta teasa, triomaigh fhada agus tuilte) agus spreagthaí riosca neamhaeráide roghnaithe (e.g. ilroinnt éiceachórais, truailliú, cleachtais talmhaíochta neamh-inbhuanaithe agus bainistiú uisce, patrúin úsáide talún agus lonnaithe agus neamhionannais shóisialta) trí na príomhthionchair aeráide do chúig bhráisle rioscaí idirghaolmhara a ndéantar measúnú orthu in EUCRA agus sa réimse trasearnálach 'Uisce'.

Foinse: EEA (24)

Talmhaíocht/bia

Is iad na príomhrioscaí aeráide do tháirgeadh bia na hEorpa laghdúithe ar tháirgeacht barr ó dhálaí fáis atá ag athrú agus ó theagmhais adhaimsire, go háirithe i ndeisceart na hEorpa. Tá táirgeadh bia i mbaol ar leith ó infhaighteacht agus cáilíocht laghdaithe uisce (24). Tugtar le fios i meastacháin a rinneadh le déanaí meánchaillteanas bliantúil EUR 28.3 billiún ar tháirgeachtaí in AE-27 mar gheall ar thosca aeráide, thart ar 6 % de tháirgeadh bliantúil barr agus beostoic san Aontas. Is triomaigh is cúis le níos mó ná 50% de na caillteanais sin. Is iad an Ghearmáin, an Fhrainc, an Iodáil agus an Spáinn na tíortha a bhfuil na caillteanais bhliantúla is airde acu, agus meastar go gcailleann gach ceann acu EUR 2-3 bhilliún ar an meán gach bliain ¹¹³(113).

In 2022, bhí an chuid is mó den Eoraip thíos le triomach mór san earrach agus sa samhradh, agus bhí na caillteanais talmhaíochta suntasach. I gcás arbhair Indiaigh, bhí caillteanas toraidh 50 % nó fiú 60 % sa Bhulgáir, sa Rómáin agus san Ungáir. Shroich caillteanais i dtáirgeadh feirmeoireachta talún curaíochta a bhaineann le praghsanna margaidh an-ard 1-2 % de OTI i roinnt tíortha an bhliain sin ¹¹⁴(114). Idir 2000 agus 2023, bhí tionchar ag triomach gach bliain ar fud AE-27 (115) ¹¹⁵ar bhreis agus 69,000 ciliméadar cearnach (km²) de thalamh curaíochta ar an meán. Sa bhliain ba mhó riamh in 2022, rinne triomach difear do bhreis agus 313,000 km² de thalamh curaíochta ¹¹⁶(116).

Ag breathnú chun cinn, táthar ag súil go dtiocfaidh méadú ar chaillteanais táirgeachta talmhaíochta mar gheall ar an athrú aeráide ar fud na hEorpa beagnach. Ag 1.5 °C den téamh, meastar gur 5 % a bheidh sa mheánchaillteanas bliantúil táirgeachta barr san Aontas, ag ardú go beagnach 6 % má thagann ardú 3 °C ar na teochtaí. Is iad an t-arbhar Indiach agus an chruithneacht is mó a bheidh thíos leis, agus caillteanais bhliantúla os cionn 5 % má fhanann na teochtaí faoi bhun 1.5 °C, ag ardú go 6.1 % ag 3 °C den téamh (LEE, atá le teacht in 2025). ¹¹⁷Léirítear i léarscáil 3.2 an meánlaghdú céatadánach bliantúil ar tháirgeacht chruithneachta de réir réigiúin ag 2°C den téamh. Meastar go mbeidh caillteanais eacnamaíocha ar iascach agus ar dhobharshaothrú mar gheall ar an athrú aeráide freisin, mar shampla trí ghnáthóga a athrú, riosca méadaitheach galar, nó strus maidir le huisce.

113 CETFT, et al., 2025, Uirlisí árachais agus bainistithe riosca don talmhaíocht san Aontas, an Ciste Eorpach Talmhaíochta um Fhorbairt Tuaithe (CETFT), an Coimisiún Eorpach (CE), an Banc Eorpach Infheistíochta (BEI) (<https://www.fi-compass.eu/events/presentations/insurance-and-risk-management-tools-agriculture-eu-findings-fi-compass-study>) arna rochtain an 22 Lúnasa 2025.

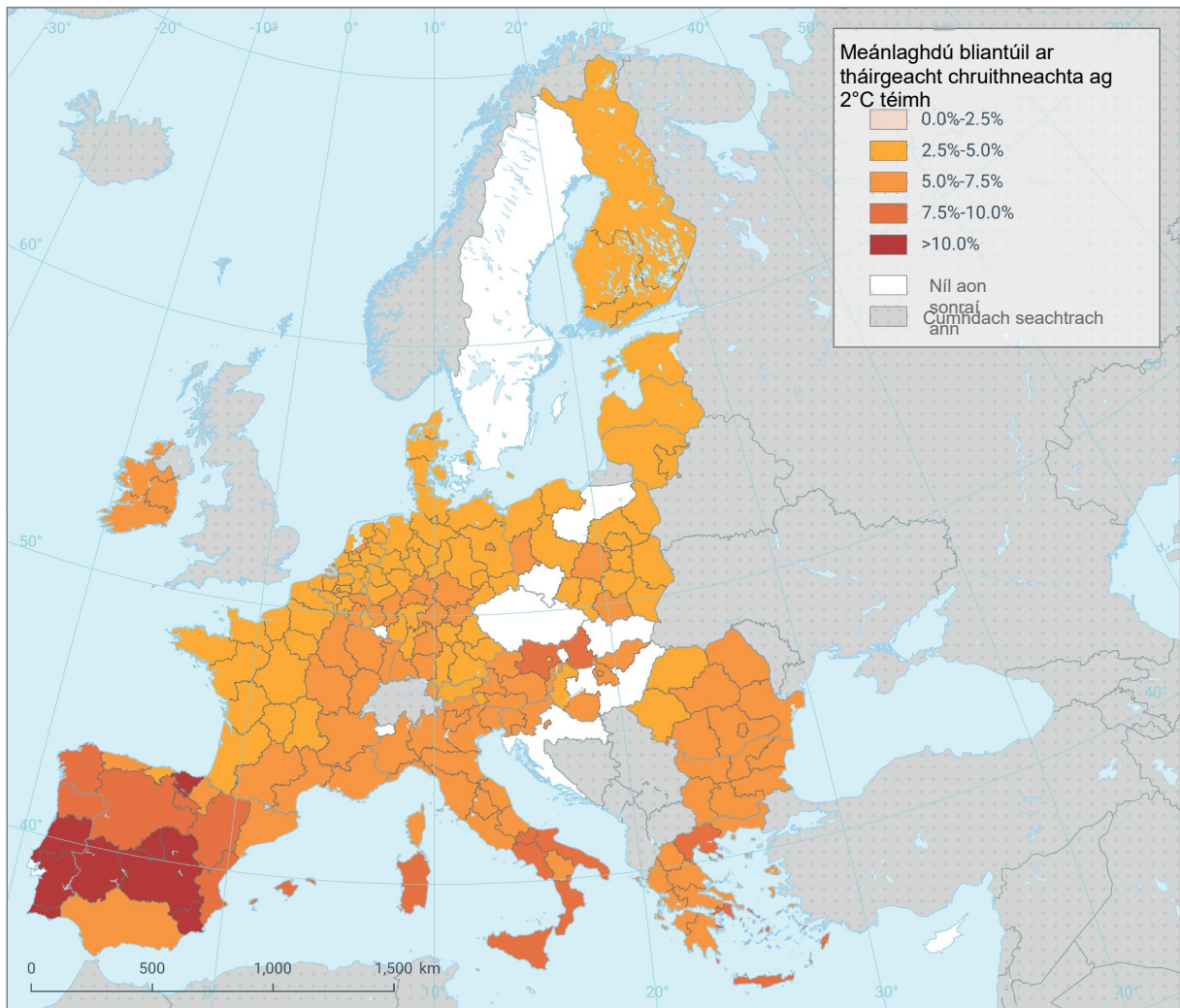
114 Pinke, Z., et al., 2024, 'Hotspots in the EU-27 and Economic Consequences of the Spring-Summer Triougt 2022', EuroChoices 23(1), lgh. 28-33 (DOI: 10.1111/1746-692X.12423).

115 EEA, 2023, 'Adhaimsir mhór an tsamhraidh in aeráid atá ag athrú: an bhfuil an Eoraip ullamh?' (<https://discomap.eea.europa.eu/climatechange/>) arna rochtain an 23 Samhain 2023.

116 EEA, 2024, 'Limistéar tionchair triomaigh ar tháirgiúlacht fásra in AE-27' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/drought-impact-on-ecosystems-in-europe/area-of-drought-impact>) arna rochtain an 7 Eanáir 2025.

117 JRC/Copernicus, 2025, European Drought Risk Atlas (<https://drought.emergency.copernicus.eu/tumbo/edra/explore>), arna rochtain an 23 Bealtaine 2025.

Léarscáil 3.2 Meánlaghdú bliantúil ar tháirgeacht chruithneachta ag 2°C de théamh de réir réigiúin

Sonraí tagartha: © EuroGeographics, © FAO (NA), © TurkStat Foinse: An Coimisiún Eorpach – Eurostat/GISCO
Foinse: JRC/Copernicus(117).

Tá praghsanna bia atá ag dul i méid agus atá luaineach mar gheall ar thionchair aeráide ar tháirgeadh bia san Eoraip ar cheann de na príomhrioscaí a bhaineann le slándáil bia agus cothaithe. Is féidir le triomaigh, chomh maith le tosca amhail praghsanna fuinnimh agus leasacháin, costas an bhia a mhéadú (24). Mar shampla, i samhradh 2023, tháinig méadú 25-35 % ar phraghsanna trátaí, brocaillí agus oráistí na Spáinne mar gheall ar chaillteanas barr a bhaineann le triomach ¹¹⁸(118). D'fhéadfadh praghsanna níos airde ar tháirgí úra a bheith ina gcúis le hathruithe cothaithe i dtreo táirgí atá níos saoire ach nach bhfuil chomh sláintiúil céanna, chomh maith le laghdú ar iontógáil bia do chuid den daonra ¹¹⁹(119).

Bíonn tionchar mór ag spreagthaí socheacnamaíocha ar shlándáil an tsoláthair bia, go háirithe rochtain ar bhia sláintiúil, lena n-áirítear beartais fhioscacha amhail cáin bhreisluacha (CBL), cánachas agus fóirdheontais, a d'fhéadfadh tionchar a imirt ar

118 Campbell, H., 2023, 'Praghsanna torthaí agus glasraí níos airde sa Spáinn de réir mar a théann triomach i bhfeidhm ar tháirgeacht' (<https://www.mintecglobal.com/top-stories/fruit-and-vegetable-prices-higher-in-spain-as-drought-affects-yields>) arna rochtain an 10 Deireadh Fómhair 2023.

119 UNDRR, 2021, Tuarascáil Speisialta GAR maidir le Triomach 2021, Oifig na Náisiún Aontaithe um Laghdú Rioscaí Tubaistí (<http://www.undrr.org/publication/gar-special-report-drought-2021>) arna rochtain an 14 Nollaig 2023.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

inacmhainneacht. Dá ndéanfaí na beartais sin a choigeartú — mar shampla, trí CBL ar tháirgí úra a laghdú nó trí fhóirdheontais a ath-leithdháileadh i dtreo roghanna bia níos sláintiúla — d'fhéadfaí feabhas a chur ar rochtain ar bhia cothaitheach agus feabhas a chur ar inacmhainneacht, go háirithe do ghrúpaí faoi mhíbhuntáiste. Dá réir sin, thacódh sé sin le sláinte an duine agus leis an gceartas sóisialta.

Bhí beagnach 60 milliún duine thíos le neamhshlándáil mheasartha nó thromchúiseach an tsoláthair bia i 37 dtír Eorpacha in 2021. Is féidir thart ar an gcúigiú cuid den fhiigiúr sin a chur i leith méadú ar laethanta tonn teasa agus ar mhíonna triomaigh, i gcomparáid leis an meán sa tréimhse 1981-2010. Mar gheall ar mhinicíocht mhéadaitheach na dtriomach, bhí 3.5 milliún duine níos mó neamhdhaingean ó thaobh bia de in 2021 ná an meán bliantúil do 1981-2010. Tá riosca i bhfad níos airde ó thaobh staidrimh de ag daoine a bhfuil ioncam íseal acu maidir le neamhdheimhneacht an tsoláthair bia i gcomparáid le daoine ar ioncam airmheánach (100,¹²⁰120).

Foraoiseacht

Is bagairt iad dóiteáin foraoise d'fhoraoisí agus do limistéir nádúrtha san Eoraip, lena n-áirítear limistéir faoi chosaint ina bhfuil speicis plandaí agus ainmhithe atá i mbaol. Gach bliain, dóitear thart ar 80,000 heicteár (ha) i limistéir Natura 2000, rud a chuireann bac ar chaomhnú na bithéagsúlachta i dtíortha na hEorpa. In 2023, dódh 118,084 ha i limistéir Natura 2000, arb ionann é agus thart ar 27 % den limistéar iomlán a dódh an bhliain sin ¹²¹(121). Scaoileann falscailthe méideanna ollmhóra GCTanna; mar shampla, measadh gur 6.4Mt CO₂e ¹²²(122) a bhí sna hastaíochtaí ó fhalscailthe san Aontas agus sa Ríocht Aontaithe idir an 1 Meitheamh agus an 31 Lúnasa 2022, méid atá gar d'astaíochtaí iomlána thíortha amhail an Chipir nó Lucsamburg don bhliain iomlán 2022. Thairis sin, bíonn astaíochtaí gás ceaptha teasa mar thoradh ar dhóiteáin agus rioscaí aeráide eile d'fhoraoisí agus is féidir leo difear a dhéanamh dá n-acmhainneacht aistrithe carbóin(123).

Bhí tionchar diúltach ag triomaigh thromchúiseacha agus rialta ar fhás agus ar chobhsaíocht foraoisí san Aontas freisin. Tá meath tagtha ar shláinte crann foraoise, go háirithe ó 2018 i leith, mar gheall ar theagmhais thriomaigh fhada agus dhiana i lár na hEorpa, rud a spreag inmhiólú suntasach ciaróg coirte. Mar thoradh air sin, breathnaíodh básmhaireacht fhorleathan crann, agus tharla méideanna móra leagain choiscthigh chun tuilleadh básmhaireachta crann a mhaolú ¹²³(123).

Is dócha go dtiocfaidh méadú ar dhamáiste gaoithe le geimhrí téimh, de réir mar a laghdaíonn an tréimhse ina reoítear ithir, rud a fhágann go bhfuil crainn níos leochail ó thaobh na gaoithe de. Tá teagmhais fhoircneacha eile tar éis géarú freisin faoin aeráid atá ag athrú, amhail lag trá, tuilte nó tonnta teasa gearrthréimhseacha, rud a dhéanann damáiste fisiciúil do phlandaí agus do chrainn(123).

Fuinneamh

Ní hionann na rioscaí aeráide don tslándáil fuinnimh ar fud na hEorpa. Ar an iomlán, tá rioscaí méadaitheacha ag baint le deisceart na hEorpa ó theas, ó thriomaigh agus ó ghanntanas uisce, ach is dócha go mbeidh rioscaí agus deiseanna araon ag baint le tuaisceart na hEorpa.

I measc na rioscaí móra aeráide do chóras fuinnimh na hEorpa tá éileamh méadaithe ar fhuarú. I 19 dtír Eorpacha, tháinig méadú faoi thrí ar an méid fuinnimh deiridh a

120 Dasgupta, S. agus Robinson, E. J. Z., 2022, 'Aon athruithe ar neamhshlándáil an tsoláthair bia a shannadh d'aeráid atá ag athrú', Tuarascálacha Eolaíoch 12(1), lch. 4709 (DOI: 10.1038/s41598-022-08696-x).

121 JRC, 2023, Wildfires in the European Union Situation in the 2023 wildfire season up to August 30th, 2023 (https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/COMMITTEES/AGRI/DV/2023/08-30/EFFIS_analysis_fire_damages_2023v1_EN.pdf) arna rochtain an 15 Meitheamh 2025.

122 Copernicus, 2022, 'Astaíochtaí falscailthe samhraidh na hEorpa is airde le 15 bliana' (<https://atmosphere.copernicus.eu/europes-summer-wildfire-emissions-highest-15-years>) arna rochtain an 8 Lúnasa 2024.

123 EEA, 2023, The European biomass puzzle, Tuarascáil EEA Uimh. 8/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/the-european-biomass-puzzle>) arna rochtain an 15 Meitheamh 2025.

úsáidtear le haghaidh fuarú i bhfoirgnimh chónaithe idir 2010 agus 2019. In AE-27, ní raibh sa mhéid fuinnimh a úsáideadh le haghaidh fuarú i bhfoirgnimh chónaithe ach 0.4 % den tomhaltas fuinnimh deiridh iomlán san earnáil chónaithe in 2019. Mar sin féin, bhí an céatadán sin i bhfad níos airde i dtíortha i ndeisceart na hEorpa amhail Málta, an Chipir agus an Ghréig, ag 11 %, 10 % agus 5 %, faoi seach ¹²⁴(124). Is i dtíortha theas an Aontais is mó a mhéadóidh an t-éileamh fuinnimh ar fhuarú amach anseo. Amach anseo, d'fhéadfadh an Ghréig, an Iodáil, an Phortaingéil agus an Spáinn 71 % den úsáid fuinnimh bhliantúil iomlán le haghaidh fuarú i bhfoirgnimh chónaithe san Aontas a thomhailt(¹²⁵125, ¹²⁶126).

Is féidir le tuitte cósta, tuitte intíre, stoirmeacha, falscailte agus guaiseacha eile a bhaineann leis an aeráid dochar a dhéanamh don bhonneagar táirgthe agus tarchurtha fuinnimh agus cur isteach ar an soláthar fuinnimh, rud atá cascáideach do gach earnáil eacnamaíoch agus do shláinte agus folláine an duine freisin. I measc na rioscaí eile tá laghdúithe réigiúnacha ar acmhainneacht hidreachumhachta mar gheall ar infhaighteacht laghdaithe uisce, éifeachtúlacht laghdaithe gléasraí cumhachta teirmí agus tarchur leictreachais, agus tionchair teagmhas adhaimsire ar bhonneagar fuinnimh. D'fhéadfadh ciorruithe cumhachta a bheith mar thoradh ar thriomaigh fhada a dhéanann difear don soláthar leictreachais in éineacht le tonnta teasa a dhéanann difear do bhuaicéileamh leictreachais, go háirithe i ndeisceart na hEorpa(24).

Timpeallacht agus bonneagar tógtha

Tá tionchar na n-eachtraí adhaimsire ina riosca tromchúiseach do thimpeallacht thógtha agus do bhonneagar na hEorpa, agus tá impleachtaí tromchúiseacha aige sin do dhea-bhail an duine. Faoi láthair, tá thart ar 12% de dhaonra na hEorpa ina gcónaí i gceantair a d'fhéadfadh a bheith i mbaol tuitte abhann, cé go bhfuil cosaintí tuitte i bhfeidhm i roinnt mhaith cásanna. Ina theannta sin, tá 11 % de shaoráidí cúraim sláinte agus beagnach 15 % de shaoráidí tionsclaíochas san Eoraip lonnaithe i limistéir a d'fhéadfadh a bheith i mbaol tuitte abhann ¹²⁷(127). Sa tréimhse 2017-2019, i ngach ceann de na blianta sin ar an meán bhí 119,000 duine i mballtíortha LEE agus sa Ríocht Aontaithe ina gcónaí i limistéir a measadh a bheith dóite ag falscailte(115).

Tá an baol sin níos measa fós mar gheall ar an riocht ina bhfuil go leor d'fhoirgnimh agus de bhonneagar na hEorpa ag dul in aois. Mar shampla, san Aontas Eorpach, tógadh os cionn an cúigiú cuid den stoc foirgneamh roimh 1945 agus os cionn 75 % roimh 1990 ¹²⁸(128); is é 40 bliain (130) ¹²⁹meánaois na séarach i gcás 36 chathair atá san áireamh san atlas uisce uirbigh don Eoraip ¹³⁰(129). Ciallaíonn sé seo ní amháin go bhfuil cuid den timpeallacht thógtha i ndeisiúocht ach freisin gur tógadh í le haghaidh dálaí éagsúla seachas aeráid an lae inniu agus an lae amárach.

Cruthaíonn patrúin leanúnacha na forbartha neamh-inbhuanaithe — foirgnimh chónaithe agus neamhchónaithe araon a chur i gceantair atá i mbaol tuitte, triomaigh nó falscailte — cailleanais eacnamaíochas agus cuireann siad sláinte agus folláine

124 Kranzl, L., et al., 2019, 'Léarscáileanna te: Ionchas téimh agus fuaraithe go dtí 2050, EU-28' (https://www.hotmaps-project.eu/wp-content/uploads/2018/05/Hotmaps_D5-2_v16_2019-03-01.pdf) arna rochtain an 15 Meitheamh 2025.

125 EEA, 2023, Foirgnimh a fhuarú go hinbhuanaithe san Eoraip: iniúchadh a dhéanamh ar na naisc idir maolú ar an athrú aeráide agus oiriúnú don athrú sin, agus a dtionchair shóisialta, Faisnéisiú EEA uimh. 20/2022 (<https://www.eea.europa.eu/publications/cooling-buildings-sustainably-in-europe>) arna rochtain an 28 Samhain 2022.

126 Jakubcionis, M. agus Carlsson, J., 2017, 'Meastachán ar acmhainneacht fuaraithe spáis earnáil chónaithe an Aontais Eorpaigh', Beartas Fuinnimh 101, lgh. 225-235 (DOI: 10.1016/j.enpol.2016.11.047).

127 EEA, 2024, Freagairt ar thionchair an athraithe aeráide ar shláinte an duine san Eoraip: díriú ar thuilte, ar thriomaigh agus ar cháilíocht an uisce, Tuarascáil EEA Uimh. 3/2024 (<https://www.eea.europa.eu/publications/responding-to-climate-change-impacts/>) arna rochtain an 21 Lúnasa 2024.

128 CE, 2019, 'OVERVIEW ?? An stoc foirgneamh neamhchónaithe a dhíchárbónú', BUILD UP (<https://build-up.ec.europa.eu/en/resources-and-tools/articles/overview-decarbonising-non-resident-building-stock>) arna rochtain an 16 Aibreán 2024.

129 EEA, 2020, Oiriúnú uirbeach san Eoraip: an chaoi a bhfreagraíonn cathracha agus bailte don athrú aeráide, Tuarascáil EEA Uimh. 12/2020 (<https://www.eea.europa.eu/publications/urban-adaptation-in-europe>) arna rochtain an 15 Meitheamh 2025.

130 JRC, et al., 2017, Urban water atlas for Europe, Tuarascáil JRC Uimh. JRC106662 (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC106662>) arna rochtain an 15 Meitheamh 2025.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

an duine i mbaol. Idir 2011 agus 2021, tháinig méadú ar níos mó ná 935,000 duine san Eoraip (1.8%) a bhí ina gcónaí i limistéir a d'fhéadfadh a bheith i mbaol tuilte abhann¹²⁷. Ina theannta sin, níl na cleachtais árachais atá ann faoi láthair — bunaithe ar an bprionsabal 'atógáil an athuair' — oiriúnaithe go hiomlán do na dálaí aeráide atá ag athrú.

Ní hamháin go mbíonn tionchair na hadhaimsire ar bhonneagar criticiúil agus ar fhoirgnimh chriticiúla ina gcúis le caillteanais eacnamaíocha ach is féidir leo iarmhairtí sláinte agus sochaíocha an athraithe aeráide a ghéarú freisin. Mar shampla, i gcás saoráidí sláinte, meastar go dtiocfaidh méadú ar dhamáiste struchtúrach de dheasca tuilte — idir thuilte abhann agus chósta — agus stoirmeacha gaoithe, agus meastar go dtiocfaidh méadú ar an damáiste bliantúil ó EUR 250 milliún in aghaidh na bliana sna 2000idí go EUR 520 milliún in aghaidh na bliana sna 2080idí ¹³¹(131). Réamh-mheastar go dtiocfaidh méadú ar an damáiste bliantúil a mheastar a dhéanfaidh tuilte cósta i mBallstáit an Aontais agus san Iorua ó EUR 1 bhiliún in 2020 go EUR 1 trilliún faoi 2100 i gcás ardastaíochtaí ¹³²(132).

Is féidir le teaghaisí agus áiteanna oibre atá oiriúnaithe go dona an baol struis teasa a mhéadú don daonra le linn tonnta teasa²⁴. Go ginearálta, níor dearadh foirgnimh ar fud cuid mhór den Eoraip chun déileáil le teas. Cuireann éifeacht an teasoileáin uirbigh — ceantair uirbeacha ina bhfuil teochtaí i bhfad níos teo ná na ceantair thuaithe máguaird — le tonnta teasa a thuilleadh; bíonn tionchar aige sin go háirithe ar phobail leochaileacha agus ar na saoráidí a thacaíonn leo. Ar fud chathracha na hEorpa, tá 46% d'ospidéal agus 43% de scoileanna i gceantair atá 2°C ar a laghad níos teo ná an meán réigiúnach mar gheall ar éifeacht an teasoileáin uirbigh ¹³³(133). Tá tionscnaimh á nglacadh ar fud na hEorpa chun na rioscaí a bhaineann le teas uirbeach a mhaolú agus chun déileáil leo, agus tugtar sampla d'iarachtaí den sórt sin i mBosca 3.2.

Bosca 3.2 Fanacht fionnuar agus nasctha: Teileafón teasa Kassel do sheanóirí

De réir mar a thagann ardú ar theochtaí domhanda, méadaíonn oileáin teasa uirbeacha rioscaí sláinte. I Kassel, an Ghearmáin, is féidir leis an samhradh a bheith suas le 6 ° C níos teo ná ceantair thuaithe in aice láimhe. Tá daonra scothaosta na cathrach — os cionn 40,000 cónaitheoir atá 65 bliana d'aois nó níos sine — an-leochaileach.

Chun aghaidh a thabhairt air sin, sheol Kassel an clár Teileafóin Teasa in 2010 faoina straitéis oiriúnaithe aeráide KLIMZUG-Nordhessen. Ag teacht ó chomhdháil chomharsanachta ar shláinte na seanóirí le linn tonnta teasa, spreag rath an phíolóta rolladh amach ar fud na cathrach faoi 2011, arna spreagadh ag leas an phobail.

Gach samhradh ón 15 Meitheamh go dtí an 31 Lúnasa, faigheann seanóirí cláraithe glaonna gutháin aon uair a eisíonn Seirbhís Aimsire na Gearmáine rabhadh teasa Leibhéal 2 — rud a léiríonn teocht bhraite os cionn 38 °C. Le linn na nglanna sin, roinneann oibrithe deonacha oile leideanna agus bearta sábháilteachta tráthúla agus praiticiúla maidir le déileáil leo. Feidhmíonn na comhráite seo mar sheiceálacha leasa freisin, rud a ligeann d'oibrithe deonacha saincheisteanna anacair nó sláinte a aithint agus, nuair is gá, dochtúir ginearálta an duine a chur ar an eolas faoi idirghabháil thráthúil.

Is é an Teileafón an bealach is iontaofa fós chun teagmháil a dhéanamh le go leor seanóirí a bhféadfadh easpa scileanna digiteacha a bheith acu. Lasmuigh d'fholáirimh aimsire, leis na glaonna sin, cothaítear cúram, nasc, agus cothaítear muinín. Deir Manfred Aul, ceann bhord comhairleach na seanóirí, gur minic a fhorbraíonn comhráite ina gcomhráite luachmhara.

131 Forzieri, G., et al., 2018, 'Tionchair foircneacha aeráide ar bhonneagair chriticiúla san Eoraip a mhéadú', *Athrú Comhshaoil Domhanda* 48, lgh. 97-107 (DOI: 10.1016/j.gloenvcha.2017.11.007).

132 Voudoukas, M. I., et al., 2020, 'Inspreagadh eacnamaíoch chun cosaintí tuilte cósta a ardú san Eoraip', *Nature Communications* 11(1), lch. 2119 (DOI: 10.1038/s41467-020-15665-3).

133 An Fhaireachlann Eorpach um an Aeráid agus Sláinte, 2024, 'Neamhchosaint ar riosca aeráide grúpaí leochaileacha – breathnóir léarscáile' (<https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/observatory/evidence/projections-and-tools/exposure-of-vulnerable-groups-to-climate-risks>) arna rochtain an 7 Eanáir 2025.

Braitheann an clár go hiomlán ar oibrithe deonacha, agus filleann go leor acu gach bliain, ag neartú bannaí le rannpháirtithe. Mar sin féin, tá dúshlán ag baint leis an spleáchas sin: le linn tonnta teasa fada, d'fhéadfadh sé go mbeadh ar oibrithe deonacha aghaidh a thabhairt ar a leochaileachtaí féin nó ar a ndualgais chúraim féin. Chun inbhuanaitheacht seirbhíse a chothabháil, ní mór féachaint ar struchtúir tacaíochta níos athléimní agus níos fadtéarmaí.

De réir Markus Heckenhahn ó Roinn Sláinte Kassel, is neart lárnach í solúbthacht an tionscnaimh: déantar minicíocht agus ábhar glaonna a choigeartú go laethúil de réir riachtanais na haimsire agus na rannpháirtithe. Spreag a shamhail ardtionchair ar chostas íseal spéis ó chathracha eile. I measc na bpleananna a bheidh ann amach anseo tá leathnú chuig grúpaí leochaileacha eile, amhail daoine a bhfuil tinneas ainsealach orthu ¹³⁴(134).

Iompar agus soghluaisteacht

Is féidir leis an athrú aeráide rioscaí móra a chruthú do gach modh iompair uiscebhunaithe agus talamhbhunaithe. Tá bonneagar iompair leochaileach do ghuaiseacha de dheasca na haimsire, lena n-áirítear patrúin frasaíochta athraitheacha, teochtaí, leibhéil na farraige, tuilte cósta agus abhann, triomaigh, creimeadh, tonnta teasa muirí agus aigéadacht aigéin.

Cuireann an t-athrú aeráide leis na rioscaí, d'fhéadfadh sé cur isteach ar ghnáthfheidhmiú nó d'fhéadfadh cliseadh bonneagair a bheith mar thoradh air le linn teagmhais adhaimsire. Bíonn tonnta teasa ina gcúis le leathnú teirmeach, búcla bóthair agus iarnróid, agus bogadh asfalt bóthair agus ábhar pábhála. Is féidir le teochtaí atá ag athrú go tapa timpeall reophointe na mbóithre dromchlaí bóthair a dhéanamh agus meath a chur ar phríomhstruchtúr na mbóithre. Tá bóithre uirbeacha agus iarnróid i mbaol ó ghaotha foircneacha freisin, agus bíonn tionchar ag báisteach throm ar chórais iompair faoi thalamh. Tá dúshlán roimh chórais mheitreo/fhobhealach mar gheall ar an athrú aeráide, lena n-áirítear báisteach throm, borradh stoirme agus stoirmeacha. Tá aerfoirt agus calafoirt, go háirithe i limistéir chósta íseal-airde, i mbaol mar gheall ar leibhéil na farraige a bheith ag ardú (24).

D'fhéadfadh triomaigh an acmhainneacht loingseoireachta in aibhneacha a laghdú, rud a mbeadh tionchar aige ar iompar ar uiscebhealaí intíre; tá na rioscaí sin níos ísle i dtuaisceart na hEorpa agus is airde iad i réigiún dheisceart na Danóibe. Idir an dá linn, i réigiúin shléibhtiúla, bíonn tionchar ag sciorthaí talún de dheasca frasaíochta ar bhonneagar iompair (24).

Maidir le haeriompar, áirítear ar réamh-mheastacháin don Eoraip méadú suntasach ar leibhéil ghuaiseacha suaiteachta aeir agus stoirmeacha toirní níos déine níos minice, agus rioscaí níos mó gaolmhara d'aerárthaí agus do threalamh talún a bhaineann le clocha sneachta agus stailceanna tintrí. D'fhéadfadh méadú ar fhad agus ar dhéine tonnta teasa damáiste a dhéanamh do bhonneagar ar talamh, do threalamh agus do rioscaí sláinte atá ag dul in olcas do phaisinéirí agus do phearsanra. D'fhéadfadh dúnadh aerfort difear a dhéanamh d'aeriompar freisin mar gheall ar adhamsir, stoirmeacha deannaigh agus gainimh níos minice agus níos déine ón Sahára agus athruithe ar shruthanna scairde agus ar threo na gaoithe ¹³⁵(135).

Eascaíonn an damáiste reatha in earnáil an iompair go príomha as tuilte abhann agus tonnta teasa, arb ionann é agus thart ar 51 % agus 27 % den damáiste bliantúil iomlán a bhfuil coinne leis (EAD) (EUR 800 milliún in aghaidh na bliana) sna 2000idí. Meastar go dtiocfaidh méadú suntasach ar na costais a bhaineann le guaiseacha a spreagann an aimsir faoi na 2080idí, rud a d'fhéadfadh a bheith os cionn EUR 10 mbilliún; bheadh sé sin ina mhéadú faoi fiche ón leibhéal atá ann faoi láthair. Meastar go mbeidh tonnta teasa ar an bpríomhfachtóir, arb ionann iad agus 92% den

134 EEA, 2024, 'Heat Telephone Parasol' (<https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/mission/solutions/mission-stories/heat-telephone-story11>) arna rochtain an 15 Lúnasa 2025.

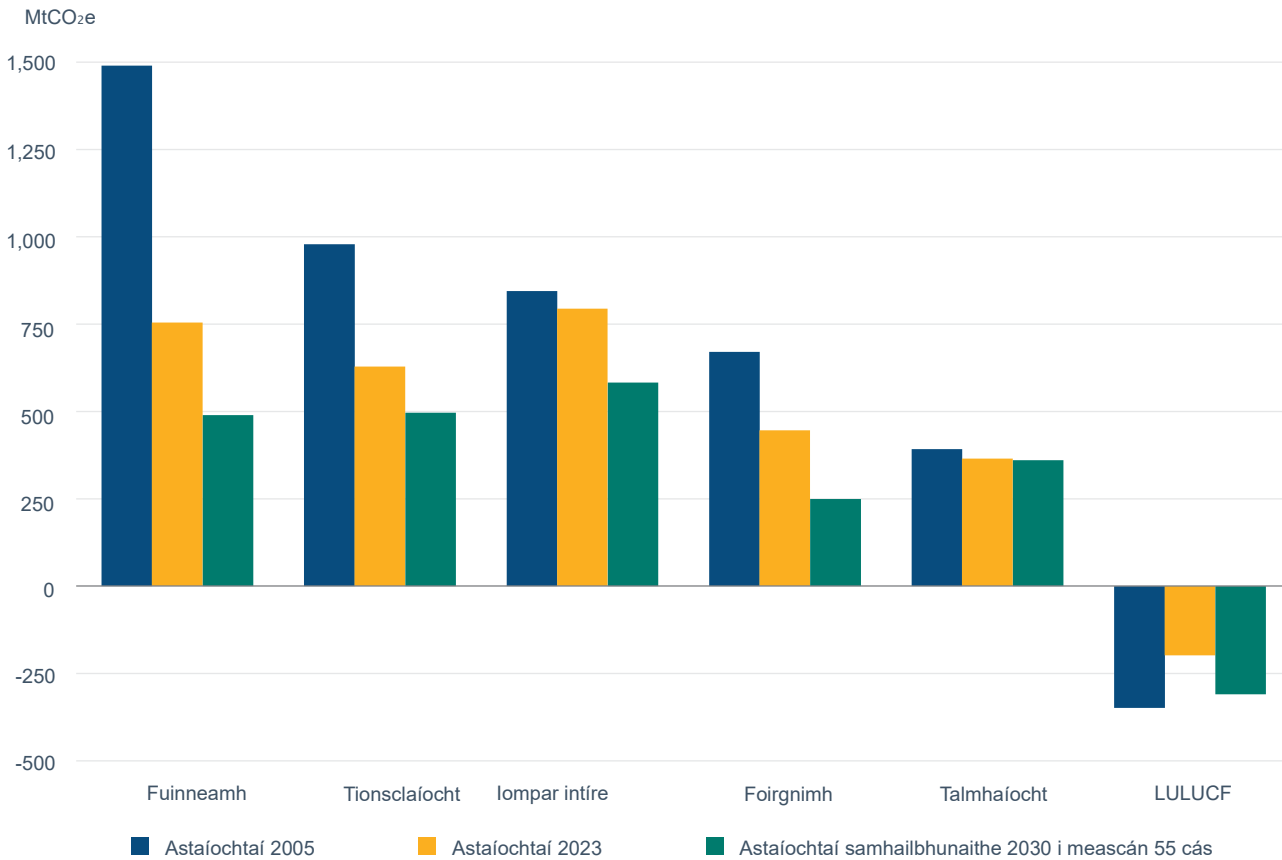
135 EASA, 2025, Tuarascáil Chomhshaoil Eitlíochta na hEorpa 2025 (<https://www.easa.europa.eu/en/domains/environment/eaer>) arna rochtain an 10 Aibreán 2025.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

damáiste iomlán faoi na 2080idí, a dhéanann difear go háirithe do bhóithre agus d'iarnróid mar gheall ar rutting agus séideadh (131).

Astaíochtaí gás ceaptha teasa earnálacha agus bearta maolaithe

Bíonn tionchar éagsúil ag an athrú aeráide ar gach earnáil, mar aon le rannchuidiú gach earnála eacnamaíche le hastaíochtaí gás ceaptha teasa na hEorpa. Feictear na laghduithe is mó ar astaíochtaí GCT don soláthar fuinnimh, don tionscal agus d'fhoirgnimh, agus tá na laghduithe ar thalmhaíocht agus ar iompar níos moille (Fíor 3.7). I dtreo 2030, léirítear le samhaltú an Choimisiúin Eorpaigh gur dócha go mbeidh laghduithe breise ann ar fud na n-earnálacha uile leis na laghduithe is lú sa talmhaíocht. Soláthraítear sa chuid eile den roinn seo mionsonraí a bhaineann le treochtaí astaíochtaí GCT le haghaidh gach ceann de na hearnálacha. Soláthraítear anailís níos leithne ar leibhéal an chórais i gCaibidil 5.

Fíor 3.7 Treochtaí maidir le hastaíochtaí gás ceaptha teasa de réir earnála, 2005 go 2030

Nótaí : Tagraíonn na hastaíochtaí samhailbhunaithe i gcás MIX 55 do phríomhchás beartais atá mar bhonn taca faoinbPlean um Sprioc Aeráide 2030 ón gCoimisiún Eorpach, agus is ó LEE (95) atá na sonraí astaíochtaí le haghaidh 2005 agus 2023.

Foinse: EEA(95).

Fuinneamh

Is féidir an laghdú foriomlán ar ghlanastaíochtaí GCT atá bainte amach cheana féin san Aontas a chur i leith athruithe ar mhodhanna táirgthe fuinnimh den chuid is mó, go háirithe laghdú suntasach ar úsáid guail agus fás ar ghlacadh fuinnimh ó fhoinsí in-athnuaite (Roinn 3.2.2 le haghaidh mionsonraí). Mar thoradh ar an treocht sin, tá laghdú leanúnach tagtha ar astaíochtaí GCT in earnáil an tsoláthair fuinnimh le blianta beaga anuas, agus tá meánlaghdú bliantúil 3 % ar GCT ann ó bhí 2005 ann. Le cúig bliana anuas, tá an ráta seo luathaithe go dtí os cionn 6% in aghaidh na bliana (98).

Tionsclaíocht

Tá laghdú suntasach tagtha ar astaíochtaí gás ceaptha teasa ón earnáil thionsclaíoch le blianta beaga anuas, laghdú 2 % ar an meán in aghaidh na bliana ó 2005 i leith agus laghdú 4 % in aghaidh na bliana le 5 bliana anuas. An tráth céanna, tá méadú tagtha ar an ngníomhaíocht eacnamaíoch fhoriomlán (arna tomhas mar oll-bhreislúach) ón earnáil monaraíochta san Eoraip, rud a léiríonn déine laghdaithe astaíochtaí GCT. Is féidir an laghdú ar astaíochtaí tionsclaíocha GCT a chur i leith feabhsuithe ar éifeachtúlacht fuinnimh agus ábhair den chuid is mó, mar aon le laghduithe suntasacha ar astaíochtaí ó phróisis táirgthe áirithe (98).

Foirgnimh

Tá laghdú comhsheasmhach tagtha ar astaíochtaí gás ceaptha teasa ó dhóchán breoslaí iontaise le haghaidh téamh spáis agus uisce i bhfoirgnimh, le meánlaghduithe bliantúla de 2 % ó 2005 agus os cionn 3 % le 5 bliana anuas. Cé go bhfuil méadú tagtha ar líon agus ar mhéid na dtithe, tá na hastaíochtaí laghdaithe sin mar thoradh ar insliú níos fearr, úsáid breoslaí nach bhfuil chomh dian ar charbón agus éileamh teasa laghdaithe mar gheall ar gheimhreadh níos séimhe. Meastar go mbeidh ról lárnach ag earnáil na bhfoirgneamh maidir le hastaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú san Eoraip sna deich mbliana amach romhainn, agus meastar go dtiocfaidh méadú ar úsáid teaschaidéal, córas téimh ceantair bunaithe ar fhuinneamh in-athnuaite agus méadú ar an ráta athchóirithe mar phríomhthosca rannchuidithe (98).

Talmhaíocht agus LULUCF

Níl ach laghdú beag tagtha ar astaíochtaí gás ceaptha teasa in earnáil na talmhaíochta, arb ionann é agus 0.4% ar an meán in aghaidh na bliana ó 2005 i leith, agus tá an ráta ag fás go 1.1% le cúig bliana anuas (98). Ó 2005 i leith, ba é ba chúis leis sin den chuid is mó laghduithe ar astaíochtaí meatáin ó choipeadh eintreach agus bainistiú feabhsaithe aoiligh, chomh maith le laghdú ar astaíochtaí ocsaíde nítríúla ó úsáid leasacháin níos éifeachtúla ar ithreacha talmhaíochta. Áirítear astaíochtaí talmhaíochta eile san earnáil fuinnimh (mar dhóchán) agus san earnáil LULUCF.

In 2023, bhí earnáil LULUCF freagrach as glanlín -198 Mt CO₂ e agus rinne sí thart ar 6 % d'astaíochtaí an Aontais ó earnálacha eile a fhrithchothromú (98). Mar sin féin, tá linn LULUCF ag laghdú le thart ar dheich mbliana anuas. Sholáthair an earnáil meánlín charbóin bhliantúil de -335 MtCO₂ e sa tréimhse 1991-2013. Mar sin féin, idir 2014 agus 2023, bhí an mheánlín bhliantúil 30 % níos lú i gcomparáid leis na deich mbliana roimhe sin. Is é meascán de thosca idirghaolmhara is cúis leis an meath sin, lena n-áirítear aosú foraoisí, méadú ar bhuint, tionchair ar an athrú aeráide agus díghrádú éiceachórais ¹³⁶(136). Is iad talamh curaíochta agus lonnaíochtaí na príomhfhoinsí glanastaíochtaí in LULUCF, arna spreagadh ag tosca amhail bainistiú ithreacha orgánacha agus tiontú talún ina bhfuil stoc ard carbóin go lonnaíochtaí. Déanann tionchair mhéadaitheacha an athraithe aeráide ar fhoraoisí, chomh maith le díghrádú éiceachórais, difear d'intuathacht earnáil LULUCF maidir le haistrithe carbóin a bhaint amach amach amach amach anseo (24).

Iompar intíre agus soghluaisteacht

Níl ach laghdú beag tagtha ar astaíochtaí GCT ón iompar — a mbaineann 75 % díobh le hiompar de bhóthar — ó 2005 i leith, ag 0.3 % ar an meán in aghaidh na bliana. Le 5 bliana anuas, tháinig méadú ar an laghdú go dtí díreach faoi bhun 1 % in aghaidh na bliana ar an meán. Tá an luas mall sin i laghduithe astaíochtaí mar thoradh ar dhá fhachtóir frithchothromaithe. Ar thaobh amháin, tá méadú tagtha ar iomlán na n-astaíochtaí GCT mar gheall ar an bhfás ar ghníomhaíocht iompair paisinéirí agus lasta araon. Ar an taobh eile, tá déine CO₂ níos ísle de ghluaisteáin nua, arna spreagadh go páirteach ag imscaradh tapa feithiclí leictreacha (EVanna), ag cuidiú le hastaíochtaí GCT na hearnála a laghdú (95).

136 EEA, 2025, Cur le linn charbóin talún na hEorpa — stádas agus ionchais, Uimh. Tuarascáil LEE 17/2024, Cóbanhávan an Danmhairg (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/enhancing-europes-land-carbon-sink>).

3.3 Truailliú agus sláinte an chomhshaoil

3.3.1 Réamhrá

Cad atá clúdaithe?

Tá an iliomad rioscaí comhshaoil ag déanamh dochar do shláinte shaoránaigh na hEorpa, lena n-áirítear truailliú aeir lasmuigh agus laistigh, torann iompair, truailliú uisce agus ithreach, nochtadh do cheimiceáin dhíobhálacha, fuacht foircneach, tonnta teasa, radaíocht (radón laistigh den chuid is mó), nochtadh atá níos measa ó thaobh na haeráide de do phataiginí, nochtadh ceirde, aerailléirginí, tithíocht neamhleor agus deatach tobac athlámhe, i measc nithe eile. Ar an taobh eile, tá sócmhainní comhshaoil amhail spásanna glasa uirbeacha, aibhneacha glana agus dobharlaigh ghilana, foraoisí sláintiúla agus bithéagsúlacht ag cuidiú le sláinte agus folláine an duine a chosaint agus le rioscaí comhshaoil a bhaineann leis an aeráid a laghdú.

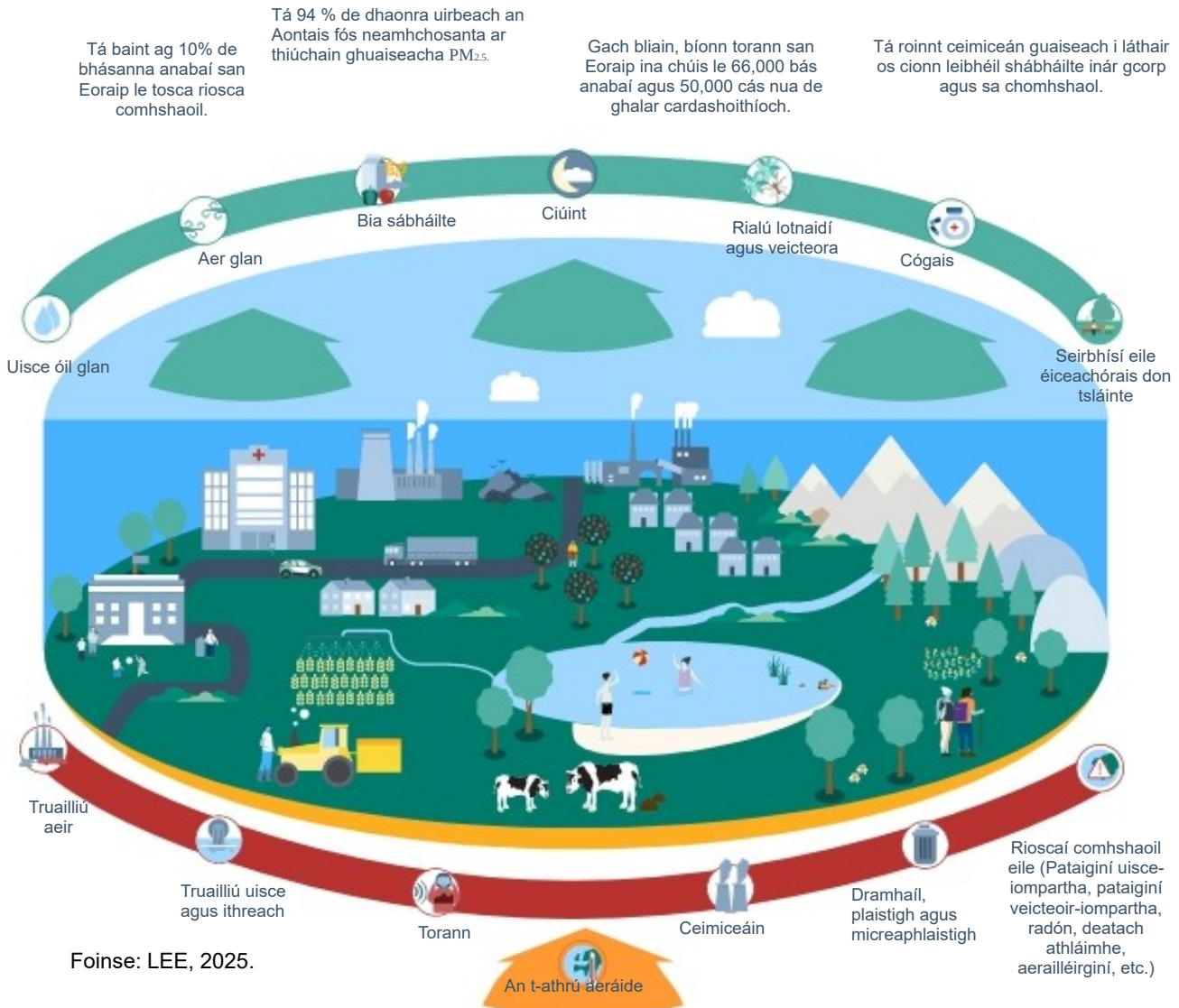
I dtéarmaí ginearálta, tá acmhainní nádúrtha ardcháilíochta ríthábhachtach do shláinte an duine ós rud é go bhfuil siad mar bhonn agus mar thaca ag soláthar bhunriachtanais an duine, lena n-áirítear seirbhísí criticiúla amhail uisce óil agus sláintíocht, bia sláintiúil agus aer glan. Cé go bhfuil seirbhísí éiceachórais ardcháilíochta ríthábhachtach don tsláinte, tá rioscaí don tsláinte ag baint le héiceachórais thruaillithe (Fíor 3.8).

Díríonn an chuid seo ar na himpleachtaí sláinte a bhaineann le truailliú, go háirithe truailliú aeir lasmuigh, truailliú uisce, ceimiceáin agus torann. Cuireann sé eolas ar fáil maidir leis na bearta agus na gníomhaíochtaí atá á ndéanamh chun muintir na hEorpa a chosaint ar rioscaí agus chun bogadh i dtreo fhís 2050 chun truailliú a laghdú go leibhéil nach meastar a bheith díobhálach don tsláinte a thuilleadh.

I gcás tosca riosca comhshaoil eile, amhail truailliú aeir laistigh, tithíocht neamhleor, aerailléirginí agus roinnt ceimiceán tocsaineach, níl aon mheastachán cuimsitheach uile-Eorpach ar fáil maidir lena dtionchar ar shláinte an duine. Déantar anailís ar éifeachtaí teochtaí foircneacha agus neamhchosaintí eile atá íogair ó thaobh na haeráide de i Roinn 3.2 den tuarascáil seo.

Fíor 3.8 Seirbhísí éiceachórais a thacaíonn leis an tsláinte, in aghaidh rioscaí don tsláinte ó thimpeallacht thruaillithe

Tá sláinte agus folláine an duine nasctha go dlúth le timpeallachtaí sláintiúla.

Firicí agus figiúirí

Tá roinnt grúpaí socheacnamaíocha níos neamhchosanta ar thruailliú agus bíonn tionchar níos mó aige orthu ná grúpaí eile. Tá sé rithabhachtach aghaidh a thabhairt ar na neamhionannais sin.

Tá os cionn 30 % de dhaonra na hEorpa ina gcónaí i gceantair ina ndéanann leibhéil torainn iompair dochar don tsláinte.

Theip ar bheagnach leath d'uiscí na hEorpa caighdeáin cháilíochta a leagan síos chun sláinte an duine a chosaint. I measc na dtuaillean tá ceimiceáin mharthanacha amhail mearcair, lasairmhoillithigh bhróimínithe agus PFOS.

Is eol go bhfuil réimse ceimiceán ann ar leibhéil neamhshábháilte i gcomhshaoil na hEorpa agus i saoránaigh na hEorpa, lena n-áirítear PFAS, caidmiam, mearcair agus bisfeanól A. Bhí

239,000 bás anabai inchurtha i leith PM 2.5 san Aontas in 2022.

Bíonn tionchar ar leith ag truailliú ar leanaí, lena n-áirítear leanaí gan bhreith, as a n-eascaíonn tionchair ar feadh an tsaoil, agus dá bhrí sin baineann siad tairbhe ar leith as timpeallachtaí glana sláintiúla.

Laghdaítear an baol go leathfaidh galar zónóiseach ó ainmhithe go daoine nuair a chosnaítear gnáthóga agus nuair a thugtar aghaidh ar chaillteanas bithéagsúlachta.

Príomhthreochtaí san Eoraip

Tá feabhas suntasach tagtha ar cháilíocht an aeir le blianta beaga anuas i gcás fhormhór na dtuaillean.

Tá an tAontas ar an mbóthar ceart chun tionchair an truaillithe aeir ar an tsláinte a laghdú 55% faoi 2030.

Tá an tAontas ar an mbóthar ceart chun tionchair an truaillithe aeir ar an tsláinte a laghdú 55% faoi 2030.

Níl an tAontas ar an mbóthar ceart chun an sprioc torainn do 2030 a bhaint amach. Níor tháinig ach

Cén fáth a bhfuil sé tábhachtach?

Aithníonn na Náisiúin Aontaithe (NA) go bhfuil truailliú, mar aon leis an athrú aeráide agus cailliúint na bithéagsúlachta, ar cheann de na trí ghéarchéim phláinéadacha ¹³⁷(137). Bíonn tionchar ag gach ceann de na géarchéimeanna seo, chomh maith lena n-idirghníomhaíochtaí, ar shláinte an duine.

Leanann truailliú de cháilíocht na beatha san Eoraip a laghdú go suntasach, agus 10 % ar a laghad de bhásanna anabái in AE-27 á spreagadh ag nochtadh d'aer, d'uisce agus d'ithir thruaillithe, do thorann agus do cheimiceáin dhíobhálacha ¹³⁸(138). D'fhéadfadh galair amhail asma, ailléirgí, ailsí, neamhoird atáirgthe agus forbartha nó galair chardashoithíocha a bheith mar thoradh ar nochtadh don truailliú, rud a d'fhéadfadh cáilíocht saoil na saoránach a laghdú agus iad a dhéanamh níos leochailí do thionchair rioscaí eile amhail tonnta teasa.

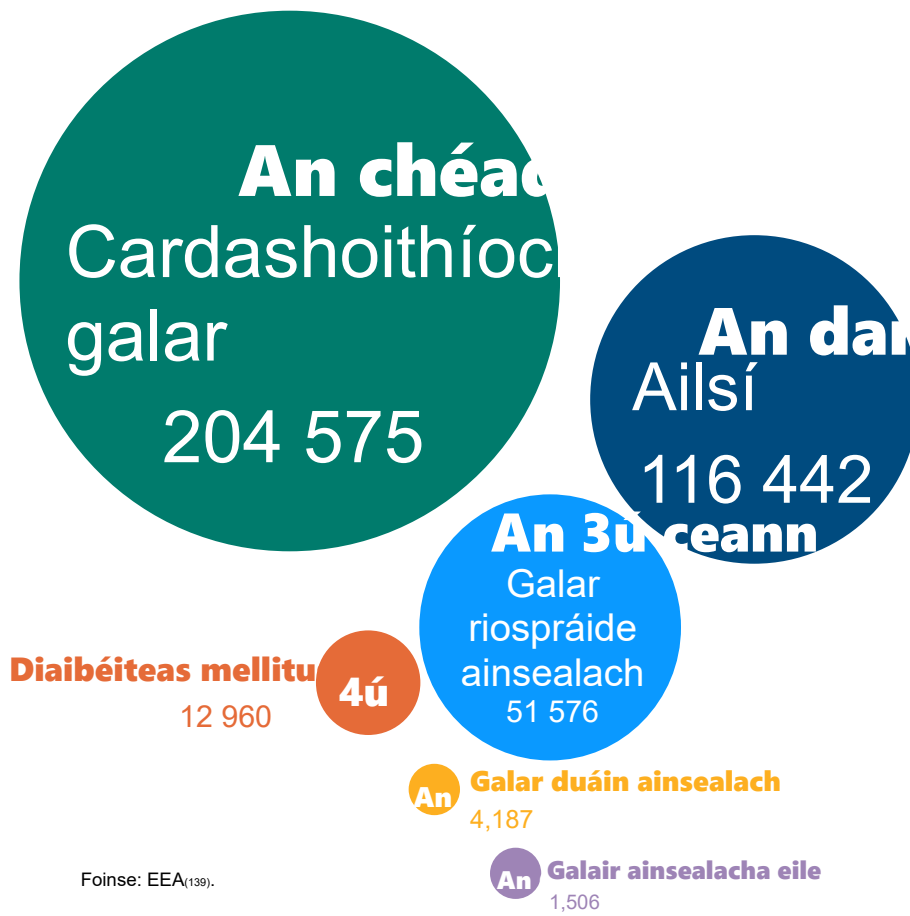
San Eoraip, spreagann truailliú galar ainsealach, agus léirítear i bhFíor 3.9 básanna ó ghalair neamhtheagmhálacha mar thoradh ar nochtadh do rioscaí comhshaoil. ¹³⁹Tá neamhionannais ann freisin maidir le nochtadh do thruailliú leo siúd i ngrúpaí socheacnamaíocha níos ísle a mbíonn nochtadh níos airde acu de ghnáth, agus is féidir tionchar díréireach a bheith ag nochtadh do thruailliú ar ghrúpaí leochaileacha freisin. Mar shampla, is mó an baol go mbeidh tionchar ar feadh an tsaoil ag leanaí a nochtar do cheimiceáin amhail mearcair (Hg) nó luaidhe (Pb) ar fhorbairt mheabhrach.

137 UNFCCC, 2022, 'What is the Triple Planetary Crisis?' (<https://unfccc.int/news/what-is-the-triple-planetary-crisis>) arna rochtain an 17 Deireadh Fómhair 2024.

138 EEA, 2025, 'Básanna anabái de bharr truailliú comhshaoil' (<https://www.eea.europa.eu/en/european-zero-pollution-dashboards/indicators/premature-deaths-as-a-result-of-environmental-pollution>) arna rochtain an 22 Bealtaine 2025.

139 EEA, 2020, Comhshaol sláintiúil, saol sláintiúil: How the environment influences health and well-being in Europe [An tionchar atá ag an gcomhshaol ar an tsláinte agus ar an bhfolláine san Eoraip], Tuarascáil EEA Uimh.21/2019 (<https://www.eea.europa.eu/publications/healthy-environment-healthy-lives>) arna rochtain an 1 Aibreán 2021.

Fíor 3.9 Na sé ghalar neamhtheagmhálacha is mó is cúis le básanna atá inchurtha i leith an chomhshaoil i dtíortha Eorpacha ardioncaim, 2021

Cuireann tosca riosca comhshaoil go mór le hualach an ghalair san Eoraip, rud a chuireann le thart ar 18 % de na básanna a bhaineann le galar cardashoithíoch, thart ar 10 % de na básanna a bhaineann le hailse agus os cionn 30 % de na básanna a bhaineann le galar riospráide ainsealach (¹⁴⁰140, ¹⁴¹141, ¹⁴²142).

Is rídhócha gur gannmheastachán iad na figiúirí reatha maidir le tionchair an truaillithe ar an tsláinte san Eoraip, ós rud é nach n-áirítear iontu ach truailléin a bhfuil dóthain sonraí ar fáil ina leith. I gcásanna áirithe, amhail torann timpeallachta, is léir nach leor cumhdach sonraí ar thomhais. I gcás go leor truailléin, tá an eolaíocht fós ag nochtadh a n-éifeacht ar go leor torthaí sláinte. I gcás roinnt ceimiceán, tá easpa tuisceana láidre ar na héifeachtaí fadtéarmacha agus ar na tiúcháin nocht, chomh maith leis na héifeachtaí a d'fhéadfadh a bheith ar shláinte nuair a fhaightear iad i gcomhcheangal i gcorp an duine. I gcás roinnt truailléin aitheanta, tá tionchair sláinte á mbreathnú ag leibhéil a measadh roimhe seo a bheith sábháilte.

Cad atá á dhéanamh ag an Aontas Eorpach?

Agus níos mó ná 40 píosa reachtaíochta éagsúla i bhfeidhm, tá an tAontas ag obair leis na blianta chun sláinte an duine agus an comhshaol a chosaint ar thionchair an truaillithe. Tá réimse teoracha agus rialachán ábhartha ann cheana; féachann siad sin le hastaíochtaí truailléin aeir agus uisce a laghdú (e.g. an [treoir maidir le gealltanais laghdaithe astaíochtaí náisiúnta \(NEC\)](#), an [treoir maidir le hastaíochtaí tionsclaíocha agus tógála beostoic \(IED 2.0\)](#), an [treoir athbhreithnithe maidir le cóireáil fuíolluisce uirbigh \(UWWTD\)](#)), táirgeadh agus úsáid ceimiceán a rialú (e.g. an [rialachán maidir le clárú, meastóireacht, údarú agus srianadh ceimiceán \(rialachán REACH\)](#) agus [regulation 1107/2009](#) maidir le táirgí cosanta plandaí a chur ar an margadh) agus torann timpeallachta a bhainistiú agus a laghdú (an [treoir maidir le torann timpeallachta](#)).

Cé gur éirigh le go leor díobh sin tionchair ar an tsláinte a laghdú, aithnítear go forleathan go bhfuil gá le tuilleadh tionscnamh chun a áirithiú go nglacfar cur chuige comhtháite chun aghaidh a thabhairt ar thruailliú. Mar fhreagairt ar an aitheantas sin, ghlac an Coimisiún ZPAP agus an [Straitéis Ceimiceán um an Inbhuanaitheacht](#) mar na príomhthionscnaimh bheartais faoin gComhaontú Glas don Eoraip chun an bealach i dtreo comhshaol saor ó thocsainí a threorú.

Is é is aidhm do ZPAP cosc ar thruailliú a chomhtháthú i mbeartais ábhartha uile an Aontais. Áirítear ann roinnt spriocanna intomhaiste beartais, lena n-áirítear laghdú ar bhásanna anabái a chuirtear i leith mínábhar cáithnéach (PM 2.5), líon na ndaoine a gcuireann torann iompair isteach orthu go hainsealach, limistéir éiceachórais a ndéanann truailliú aeir dochar dóibh, caillteanais cothaitheach, úsáid agus riosca loitnaidicídí ceimiceacha, díol ábhar frithmhiocróbach, bruscar plaisteach, micreaphlaistigh, dramhaíl iomlán agus dramhaíl chathrach iarmharach. Tá na spriocanna sin go léir le baint amach faoi 2030. Déantar athbhreithniú ar an dul chun cinn i dtreo na spriocanna sin i Roinn 3.3.2. Áirítear freisin sa Phlean Gníomhaíochta um Uisce, Aer agus Ithir Saor ó Thruailliú fis níos fadtéarmaí, do 2050, maidir le truailliú aeir, uisce agus ithreach a laghdú go leibhéil nach meastar a bheith díobhálach a thuilleadh don tsláinte agus d'éiceachórais nádúrtha agus maidir leis na teorainneacha ar féidir ár bpláinéad a urramú leo, agus ar an gcaoi sin timpeallacht atá saor ó thocsainí a chruthú.

An ghné dhomhanda

140 EEA, 2022, Beating cancer — the role of Europe's environment [Ailse a shárú — ról chomhshaoil na hEorpa], Tuarascáil Ghréasáin EEA Uimh. 01/2022 (<https://www.eea.europa.eu/publications/environmental-burden-ailse/beating-cancer-the-role-of-europes>) arna rochtain an 16 Eanáir 2025.

141 EEA, 2023, Beating cardiovascular disease — the role of Europe's environment [Galar cardashoithíoch a shárú — ról chomhshaoil na hEorpa], Tuarascáil Ghréasáin EEA uimh. 01/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/beating-cardiovascular-disease>) arna rochtain an 15 Meitheamh 2025.

142 EEA, 2024, Galar riospráide ainsealach a shárú: ról chomhshaoil na hEorpa, Tuarascáil Ghréasáin EEA 02/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/beating-ronic-respiratory-disease>) arna rochtain an 16 Eanáir 2025.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

Níl aon teorainneacha ag baint leis an truailliú: is féidir le go leor ceimiceán agus truailléan air difear a dhéanamh do réigiúin atá i bhfad ó fhoinsí astaíochtaí agus tá foinsí nádúrtha ag cuid acu. I measc na samplaí soiléire de thruailliú trasteorann tá iompar fadraoin ar thruailliú air agus ar thionóiscí tionsclaíocha a dtéann a n-éifeachtaí thar theorainneacha.

Trí shaoráidí táirgthe a sheachfhoinsiú agus a sheachfhoinsiú ón Eoraip chuig réigiúin nach bhfuil an reachtaíocht maidir le cosaint an chomhshaoil chomh dian céanna (agus nach bhfuil chomh costasach céanna), is féidir truailliú agus a thionchair ar an tsláinte a mhéadú sna réigiúin sin. Is féidir leis freisin bearnaí eolais a chruthú maidir leis na cineálacha ceimiceán atá sna táirgí a allmhairíonn an tAontas; d'fhéadfadh rioscaí neamhaitheanta do thomhaltóirí Eorpacha a bheith mar thoradh air sin. Dá bhrí sin, tá sé tábhachtach go ndéileálfar le truailliú ar an leibhéal idirnáisiúnta freisin. Ar an taobh eile, is féidir leis an domhandú athlonnú na teicneolaíochta, úsáid teicneolaíochtaí glasa agus leathnú dianchaighdeán comhshaoil a chur chun cinn freisin, rud a d'fhéadfadh cuidiú le truailliú a chosc.

Mar sin féin, toisc dhiúltach eile is ea go mbíonn éileamh méadaithe ar earraí agus ar sheirbhísí mar thoradh ar an daonra domhanda agus ar an bhfás eacnamaíoch, rud a fhágann go dtagann méadú ar astaíochtaí truailléan air agus ar thomhaltas ceimiceán ar fud an domhain. Tá sé seo mar bhonn taca leis an bhfíric go bhfuil méadú suntasach tagtha ar líon agus ar mhéid na gceimiceán ar an margadh domhanda le blianta beaga anuas ¹⁴³(143).

Cad é an staid reatha ar an leibhéal Eorpach?

I dTábla 3.3, tiomsaítear measúnuithe treochta a rinneadh roimhe seo le 10 mbliana go 15 bliana anuas, ionchais le 10 mbliana go 15 bliana amach romhainn agus measúnuithe ar na hionchais maidir le spriocanna beartais 2030 agus 2050 an Aontais a bhaint amach (i gcás ina mbeidh fáil orthu) ó na [sé fhaisnéisiú théamacha a bhaineann leis an gcomhshaol agus le sláinte an duine](#). Soláthraítear sonraí maidir leis na measúnuithe, agus maidir le spreagthaí agus brúnna trasearnálacha, i Ranna 3.3.2 go 3.3.4.

Tábla 3.3 Forbhreathnú ar thorthaí measúnaithe ar an gcomhshaol agus ar shláinte

Faisnéisiú	Astaíochtaí truailléan isteach san aer	Truailliú air agus tionchair ar shláinte an duine	Torann comhshaoil agus tionchair ar shláinte an duine	Truailliú uisce agus sláinte an duine	Truailliú ceimiceach agus sláinte an duine	Éagothromaíochtaí sláinte comhshaoil a bhaineann le truailliú air
Treochtaí san am atá thart (10-15 bliana)						
Ionchas (10-15 bliana)						
Ionchais maidir le spriocanna beartais an Aontais do 2030 a bhaint amach						
Ionchais maidir le spriocanna beartais an Aontais do						

143 EEA, 2023, Úsáid shistéamach ceimiceán san Eoraip a bhainistiú, Faisnéisiú LEE 25/2022 (<https://www.eea.europa.eu/publications/managing-the-systemic-use-of/Managing-the-systemic-use-of>) arna rochtain an 17 Deireadh Fómhair 2024.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

2050 a bhaint amach

Feabhas a chur ar threochtaí (tá coinne leis go mbeidh siad) chun tosaigh/ar an mbóthar ceart den chuid is mó chun spriocanna beartais a bhaint amach	Taispeánann treochtaí (tá coinne leis) pictiúr measctha/go páirteach ar an mbóthar ceart chun spriocanna a bhaint amach/an-éiginnte	Tá coinne leis go mbeidh treochtaí atá ag dul in olcas (go mbeidh siad) chun tosaigh nó nach mbeidh siad ar an mbóthar ceart den chuid is mó chun spriocanna beartais a bhaint amach	Níl aon spriocanna sonracha beartais ann
---	---	--	--

Foinse: [Faisnéisiú faoin gcomhshaol agus sláinte maidir le comhshaol na hEorpa 2025](#).

3.3.2 Treochtaí roimhe seo

Mar thoradh ar fhreagairtí beartais agus ar fhócas rialála méadaithe, tá feabhas tagtha ar réimsí áirithe, go háirithe maidir le hastaíochtaí truaileán san aer agus maidir leis an tionchar a bhíonn ag truailliú aer ar shláinte an duine (dath glas le haghaidh treochtaí roimhe seo i dTábla 3.3).

Truailliú aer

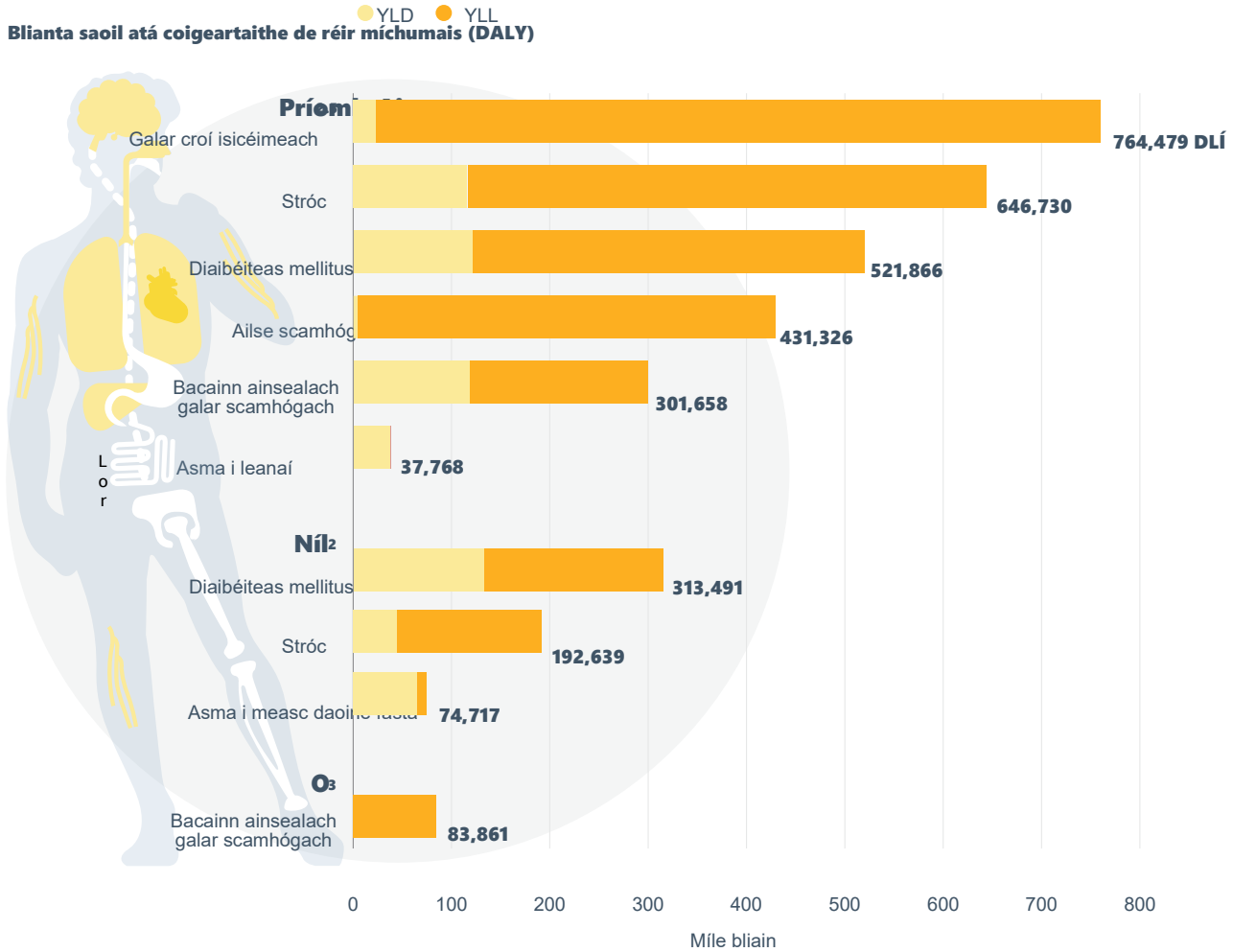
Tá aer níos glaine ag an Eoraip anois (31). Léiríonn astaíochtaí na dtruaileán uile a tuairiscíodh faoin Treoir maidir le Gealltanais Laghdaithe Astaíochtaí Náisiúnta treochtaí anuas ó 2005 i leith, agus na laghduithe astaíochtaí is mó le haghaidh SO₂ (85 %), agus NO_x (53 %), NMVOCanna (35 %), agus PM_{2.5} (38 %) ina dhiaidh sin faoi 2023. Tháinig laghdú freisin ar thiúchain na bpríomhthruaileán san aer, seachas O₃,¹⁴⁴(144). Mar thoradh air sin, tháinig laghdú 53 % ar líon na mbásanna san Aontas ó 2005 go 2022 atá inchurtha i leith nochtadh do PM 2.5 de 45 % agus do dhé-ocsaíd nítrigine (NO₂) (chun mionsonraí a fháil féach faisnéisithe 'Astaíochtaí truaileán san aer' agus 'Truailliú aer agus tionchair ar shláinte an duine').

Mar sin féin, in 2022 meastar go raibh 250,000 bás anabái mar thoradh ar thruailliú aer san Aontas; bhí siad seo mar gheall ar raon cúiseanna, lena n-áirítear galar croí isemic, stróc, diaibéiteas agus galair riospráide éagsúla. Chomh maith le básmhaireacht anabái, tá na tionchair a bhaineann le maireachtáil le galair a bhaineann le truailliú aer suntasach, go háirithe maidir le stróc, diaibéiteas mellitus, galar scamhóige bacach ainsealach agus asma óige (145) (Fíor 3.10).¹⁴⁵

¹⁴⁴ ETC HE agus Augustin, C., 2023, Treochtaí fadtéarmacha na dtruaileán aer ar an leibhéal Eorpach agus ar an leibhéal náisiúnta 2005-2021, Tuarascáil Eionet Uimh.2023/8 (<https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-he/products/etc-he-reports/etc-he-reports/etc-he-report-2023-8-term-trends-term-trends-of-air-truaileán-ar-an-leibhéal-Eorpach-agus-náisiúnta-2005-2021>) arna rochtain an 17 Deireadh Fómhair 2024.

¹⁴⁵ EEA, 2024, Dochar do shláinte an duine ó thruailliú aer san Eoraip: ualach an stádais galair, 2024, Faisnéisiú LEE 21/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/harm-to-human-health-from-air-pollution-2024>) arna rochtain an 22 Eanáir 2025.

Fíor 3.10 Ualach galair mar gheall ar nochtadh d'ábhar cáithníníeach mín ($PM_{2.5}$), dé-ocsaíd nítrigine (NO_2) agus ózón (O_3), 2022

Nótaí: Bliain amháin caillte de shaol sláintiúil is ea bliain saoil atá coigeartaithe de réir míchumais (DALY) mar gheall ar ghalar nó gortú. Faighitear DALYanna trí bhlianta saoil a cailleadh (YLL) agus blianta a mhair faoi mhíchumas (YLD) a chur leis don ghalar céanna nó don ghrúpa galar céanna. Is blianta iad YLLanna a d'fhéadfadh a bheith caillte mar gheall ar bhás de bharr galar nó grúpa galair. Is blianta iad YLDanna a bhfuil cónaí ar dhaoine i sláinte laghdaithe mar gheall ar thoradh sláinte ar leith.

Foinse: EEA⁽¹⁴⁵⁾.

Truailliú torainn

Tá laghdú beag tagtha ar líon na ndaoine atá neamhchosanta ar leibhéal arda torainn ó thrácht ar bhóithre, ar iarnróid agus ar aerthrácht. Meastar, áfach, go bhfuil thart ar 150 milliún duine — os cionn 30 % de dhaonra na hEorpa — neamhchosanta ar leibhéal torainn mhíshláintiúla (i.e. os cionn thairseacha treoirlíne EDS); ardaíonn an figiúr sin go dtí os cionn 50 % i roinnt mhaith ceantar uirbeach ¹⁴⁶(146). Tá trácht ar bhóithre fós ar an bpríomhfhoinsí truaillithe torainn i gceantair uirbeacha agus thuaithe araon (le haghaidh mionsonraí féach faisnéisiú [‘Torann comhshaoil agus tionchar ar shláinte an duine’](#)).

Maidir le costas an duine, baineann riosca méadaithe le maireachtáil i limistéar a ndéanann torann iompair difear dó maidir le raon leathan saincheisteanna sláinte a fhorbairt, lena n-áirítear galair chardashoithíocha, mheitibileacha agus mheabhairshláinte. Bíonn tionchar diúltach ag nochtadh ainsealach do thorann iompair ar leanaí, go háirithe toisc go bhfuil siad i gcéim thábhachtach foghlama agus forbartha. Is gnách go bhfaigheann leanaí atá ina gcónaí nó ag freastal ar scoil i gceantair a mbíonn tionchar ag torann iompair orthu scór níos ísle ar thuiscint léitheoireachta agus bíonn dúshlán níos iompraíochta rompu, agus bíonn cumas léitheoireachta lagaíthe ag níos mó ná leathmhilliún leanbh san Eoraip mar gheall ar thorann iompair. Tá beagnach 60,000 cás san Eoraip de dheacrachtaí iompraíochta i leanaí mar gheall ar thorann timpeallachta a ghintear ó iompar ¹⁴⁷(147).

Truailliú uisce

Tá comhlíonadh na teorach maidir le huisce óil ard, agus tá rochtain ag formhór shaoránaigh na hEorpa ar uisce óil glan. Soláthraíonn screamhuisce thart ar 62% d'uisce óil an AE-27 ¹⁴⁸(148), agus tá stádas maith ceimiceach ag 77% den limistéar atá clúdaithe ag screamhuisce na hEorpa don tréimhse 2016-2021 (15). Mar sin féin, ní mór cóireáil mhéadaithe a dhéanamh ar fhionnuisce a úsáidtear chun uisce óil a tháirgeadh mar gheall ar mhicreathruaileáin a bheith ann; Ardaíonn sé seo, ar a seal, an costas. Baineann ábhair imní sa réimse seo le substaintí sárfhluarailcile agus polafluairailcile (PFAS) agus micreaphlaistigh a bheith in uisce óil, agus déanfar faireachán amach anseo ar PFASanna dá bhforáiltear faoin treoir maidir le huisce óil (28).

Tá feabhas suntasach tagtha ar cháilíocht an uisce snámha le ceithre scór bliain anuas (149). In 2023, rinneadh 85 % de na huiscí snámha a rátáil den scoth san Aontas agus comhlíonadh íoschaighdeáin cáilíochta uisce ag 96 % de na láithreáin ¹⁴⁹(149).

Tá dul chun cinn comhsheasmhach déanta ag an Aontas maidir lena chumhdach cóireála fuíolluisce a leathnú. Shroich an cion de dhaonra an Aontais a bhí nasctha le cóireáil fuíolluisce thánaistigh ar a laghad — a thagraíonn do phróiseas cóireála bitheolaíche atá ceaptha chun méid na n-ábhar orgánach a laghdú — 81 % in 2022 (28). Mar sin féin, leanann sceitheadh fuíolluisce neamhchóireáilte ó thithe neamhcheangailte agus ó fhorsceitheadh stoirme d'uisce dromchla a thruailliú (¹⁵⁰150, ¹⁵¹151) (chun mionsonraí a fháil féach faisnéisiú [‘Truailliú uisce agus sláinte an duine’](#)).

146 EEA, 2025, Tuarascáil maidir le torann comhshaoil san Eoraip, Tuarascáil EEA Uimh. 06/2025, an Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/environmental-noise-in-europe-2025>) arna rochtain an 8 Lúnasa 2025.

147 EEA, 2024, The effect of environmental noise on children's reading ability and behaviour in Europe [Éifeacht an torainn timpeallachta ar chumas agus iompar léitheoireachta leanaí san Eoraip], Faisnéisiú LEE uimh. 16/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/the-effect-of-environmental-noise-on-children>) arna rochtain an 8 Lúnasa 2025.

148 EEA, 2024, 'Astarraingt uisce de réir foinse agus earnála eacnamaíche san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/water-abstraction-by-source-and>) arna rochtain an 29 Aibreán 2025.

149 EEA, 2024, 'Cáilíocht an uisce snámha' (<https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/bathing-water>) arna rochtain an 29 Aibreán 2025.

150 EEA, 2024, 'WISE Freshwater' (<https://water.europa.eu/freshwater>) arna rochtain an 7 Eanáir 2025.

151 CE, 2019, Doiciméad Inmheánach Oibre de chuid an Choimisiúin Meastóireacht ar Threoir 91/271/CEE ón gComhairle an 21 Bealtaine 1991, maidir le cóireáil fuíolluisce uirbigh (SWD/2019/0700 final an 21 Bealtaine 1991).

Truailliú ceimiceach

Tá treocht anuas ann maidir le húsáid agus riosca lotnaidicídí ceimiceacha ¹⁵²(152) agus maidir le húsáid lotnaidicídí ceimiceacha níos guaisí ¹⁵³(153). An tráth céanna, tháinig méadú beagnach faoi dhó ar limistéar na feirmeoireachta orgánaí ó 5.9 % go 10.5 % de limistéar talún iomlán an Aontais sa tréimhse 2012 go 2022 (64, ¹⁵⁴154). Mar sin féin, tá tionchair dhearfacha éiginnte faoi láthair nó níl siad dea-dhoiciméadaithe, agus cuireann dúshláin mhodheolaíochta bac ar na measúnuithe ar úsáid lotnaidicídí. Rinneadh dul chun cinn freisin maidir le húsáid ábhar frithmhiocróbach tréidliachta a laghdú, agus laghdú 28 % ar a n-úsáid le haghaidh bia-ainmhithe in 2022 i gcomparáid le 2018 ¹⁵⁵(155).

Tá grinnscrúdú déanta ag údaráis an Aontais ar níos mó ceimiceán tionsclaíoch. Tá méadú suntasach tagtha ar líon na gceimiceán atá cláraithe faoi Rialachán REACH agus atá á measúnú ag údaráis an Aontais ó 2010 i leith, ó thart ar 50 go dtí os cionn 2 000 ¹⁵⁶(156). I réimsí áirithe, áfach, cé gur tugadh feabhsuithe faoi deara, ní raibh na hathruithe ar leibhéal leordhóthanach chun na tionchair a mhaolú.

Cé go ndearnadh roinnt dul chun cinn maidir le ceimiceáin, mar a tugadh faoi deara thuas, níl leor na tionchair a bhaineann le líon agus méid méadaitheach na gceimiceán a mhaolú. Léiríonn sonraí ó bhithmhionatóireacht dhaonna — ceimiceáin a thomhas i gcorp daoine chun tuiscint níos fearr a fháil ar nochtadh do cheimiceáin — go bhfuil coirp shaoránaigh an Aontais éillithe ag raon ceimiceán, rud a sháraíonn leibhéil shábháilte i gcuid shuntasach de dhaonna na hEorpa i gcásanna áirithe agus a d'fhéadfadh, dá bhrí sin, an tsláinte a chur i mbaol ¹⁵⁷(157). Ina theannta sin, tá substaintí leagáide, mar a thugtar orthu (e.g. mearcair, PCB, déchlóiridhfeinilríchlóireatán, etc.) fós sa chomhshaol, rud a bhunaíonn nochtadh an duine.

Ar deireadh, tá sé deacair treochtaí soiléire a shainiú maidir le substaintí ar údar imní iad a ionadú le roghanna malartacha níos sábháilte agus níos inbhuanaithe. Ina ionad sin, tá úsáid roinnt de na ceimiceáin is díobhálaí fós ag dul i méid agus dá bhrí sin tá an measúnú ar threochtaí roimhe seo a thugtar i dTábla 3.3 dearg. Is réamhriachtanas é ceanglais rialála a chomhlíonadh chun na cosaintí sláinte a chuirtear ar fáil leis na rialacháin agus na teoracha faoi seach a bhaint amach. Tá ráta réasúnta ard neamhchomhlíontachta (thart ar 25 %) ag táirgí a allmhairítear ó lasmuigh den Aontas le rialacháin an Aontais, rud a d'fhéadfadh sláinte na saoránach a chur i mbaol (¹⁵⁸158, ¹⁵⁹159).

Tá truailliú ceimiceach in uiscí dromchla fós ina riosca suntasach don chomhshaol uisceach agus do shláinte an duine, agus níl stádas maith ceimiceach ach ag 30 % de dhobharlaigh dhromchla. Meastar go bhfuil thart ar 2.8 milliún láithreán ithreach a

152 EEA, 2024, 'Treochtaí an Aontais maidir le húsáid lotnaidicídí ceimiceacha agus an riosca a bhaineann leo' (<https://www.eea.europa.eu/en/european-zero-pollution-dashboards/indicators/eu-trends-in-the-use-and-risk-of-chemical-pesticides>) arna rochtain an 18 Deireadh Fómhair 2024.

153 EEA, 2024, 'Treochtaí an Aontais maidir le húsáid lotnaidicídí níos guaisí' (<https://www.eea.europa.eu/en/european-zero-pollution-dashboards/indicators/eu-trends-in-the-use-more-azardous-pesticides>) arna rochtain an 18 Deireadh Fómhair 2024.

154 Eurostat, 2024, 'Limistéar barr orgánach de réir modhanna táirgthe talmhaíochta agus barr' (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ORG_CROPAR/default/table?lang=en&category=agr.org) arna rochtain an 14 Eanáir 2025.

155 EEA, 2024, 'Tomhaltas frithmhiocróbach ag bia-ainmhithe san Aontas' (<https://www.eea.europa.eu/en/european-zero-pollution-dashboards/indicators/antimicrobial-consumption-in-food-food-animals>) arna rochtain an 18 Deireadh Fómhair 2024.

156 EEA, 2024, 'Dul chun cinn maidir le substaintí a rialáil faoi REACH agus CLP' (<https://www.eea.europa.eu/en/european-zero-pollution-dashboards/indicators/progress-in-regulating-substances-under-reach-and-clp>) arna rochtain an 18 Deireadh Fómhair 2024.

157 Govarts, E., et al., 2023, 'Comhchuíbhiú ar bhithmhionatóireacht dhaonna i leanaí, déagóirí agus daoine fásta Eorpacha: Sonraí nochtá uile-Aontais maidir le 11 ghrúpa substaintí ceimiceacha ó Staidéir Ailínithe HBM4EU (2014-2021)', an Iris Idirnáisiúnta Sláinteachais agus Sláinte Comhshaoil 249, Ich. 114119 (DOI: 10.1016/j.ijheh.2023.114119).

158 ECHA, 2020, '1 i 4 tháirge allmhairithe a bhfuarthas amach ina leith go raibh siad neamhchomhlíontach le REACH agus CLP' (<https://echa.europa.eu/da/-/1-in-4-allmhairithe-táirgí-found-to-be-compliant-with-reach-and-clp>) arna rochtain an 31 Márta 2025.

159 EEA, 2024, 'Céatadán de chásanna a chomhlíonann REACH CLP a fhaightear in earraí allmhairithe' (<http://www.eea.europa.eu/en/european-zero-pollution-dashboards/indicators/centage-of-reach-clp-compliant-cases-found-in-imported-goods>) arna rochtain an 31 Márta 2025.

d'fhéadfadh a bheith éillithe san Aontas ¹⁶⁰(160). Cé go bhfuil laghdú tagtha ar úsáid lotnaidicídí ceimiceacha ó bhí an tréimhse bhonnlíne 2015-2017 ann, níor tháinig laghdú fós ar leibhéil lotnaidicídí in uisce dromchla agus in ithreacha mar thoradh ar an laghdú sin (¹⁶¹161, ¹⁶²162).

Tá eolas maidir le méid agus cineálacha na nguaiseacha agus na rioscaí sláinte a bhaineann le go leor truailléan fós in easnamh, lena n-áirítear truailléin atá ag teacht chun cinn amhail PFASanna áirithe (e.g. aigéad trifluaraicéiteach), cáithníní sármhíne agus carbón dubh (lena méadaítear téamh domhanda freisin). Le haghaidh sonraí maidir le truailliú ceimiceach féach an fhaisnéisiú ['Truailliú ceimiceach agus sláinte an duine'](#).

Éagothroime sláinte agus toska trasearnálacha

Níl feabhas suntasach tagtha ar thionchar éagothrom an truaillithe comhshaoil. Mar shampla, tá meántiúchain truailléan fós thart ar aon trian níos airde sna réigiúin is boichte san Eoraip i gcomparáid leis na réigiúin is saibhre. Ní mór aghaidh a thabhairt go córasach ar riachtanais na bpobal atá díothach go sóisialta agus na ngrúpaí leochaileacha ar fud na réimsí beartais. Is féidir bearta uilíocha chun laghdúithe foriomlána ar nochtadh do strusairí comhshaoil a sholáthar don phobal i gcoitinne a chomhlánú le bearta atá dírithe ar ghrúpaí arb eol go bhfuil siad leochaileach i dtéarmaí a nocht méadaithe, a n-íogaíreachta méadaithe nó a n-athléimneachta laghdaithe (chun mionsonraí a fháil féach faisnéisiú ['Éagothermaíochtaí sláinte comhshaoil a bhaineann le truailliú aer'](#)).

Tá fianaise chomhdhlúite ag an nGníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil maidir leis an gcaoi a gcuireann rioscaí comhshaoil leis an mbás agus le galair, chun a léiriú conas a bheidh saol níos sláintiúla do chách mar thoradh ar thruailliú a laghdú agus oiriúnú don athrú aeráide. Mar shampla, meastar gurb é nochtadh do thruailliú aer, teas agus fuacht, torann, deatach athlámhe agus ceimiceáin (go háirithe luaidhe) is cúis le breis agus 18 % de bhásanna a bhaineann le galair chardashoithíocha san Eoraip (141).

Ag an am céanna, d'fhéadfadh nochtadh do thruailliú aer, ceimiceáin charcanaigineacha, radón, radaíocht ultraivialait agus deatach athlámhe le chéile cur le níos mó ná 10% den ualach ailse (lena n-áirítear cásanna nua, básanna, agus leitheadúlacht an ghalair) san Eoraip (140). Is í an ailse an cineál is forleithne de ghalar neamhtheagmhálach agus an dara cúis bháis is coitianta tar éis galair imshruthaithe. Anuas ar na costais dhaonna, tá costais eacnamaíocha ollmhóra ag baint leis an ailse, costais a mheastar a bheith thart ar EUR 178 mbilliún in 2018. Bíonn tionchar ag ailse ar shaol beagnach gach Eorpach ar bhealach éigin.

Tá tuilleadh faisnéise maidir le treochtaí, spreagthaí agus tionchair an truaillithe le fáil sna Deais Eorpacha um Uisce, Aer agus Ithir Saor ó Thruailliú ¹⁶³(163) agus in [atlas comhshaoil agus sláinte na hEorpa](#).

3.3.3 Ionchas agus ionchais maidir le spriocanna beartais a bhaint amach

Tá cur chun feidhme maith ríthábhachtach chun spriocanna beartais a bhaint amach. Cuireadh tús le freagairtí beartais an Aontais faoin gComhaontú Glas don Eoraip arb é is aidhm dóibh éifeachtaí an truaillithe a laghdú agus na leibhéil chosanta fhoriomlána a mhéadú. Mar sin féin, tógfaidh sé tamall tionchar na mbeartas sin a bhaint amach agus braitheann sé ar chur chun feidhme éifeachtúil. Sa chomhthéacs sin, tá ról lárnach ag ZPAP maidir le haghaidh a thabhairt ar thruailliú trí chosc a

160 EEA, 2024, 'Dul chun cinn maidir le láithreáin éillithe a bhainistiú' (<https://www.eea.europa.eu/en/european-zero-pollution-dashboards/indicators/progress-in-the-management-of-contaminated-sites>) arna rochtain an 18 Deireadh Fómhair 2024.

161 EEA, 2023, How pesticides impact human health and ecosystems in Europe [An tionchar a bhíonn ag lotnaidicídí ar shláinte an duine agus ar éiceachórais san Eoraip], Faisnéisiú EEA uimh. 06/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/how-pesticides-impact-human-health/how-pesticides-impact-human-health>) arna rochtain an 18 Deireadh Fómhair 2024.

162 EEA, 2024, Creat tascairí an Aontais le haghaidh ceimiceán, Tuarascáil EEA Uimh. 02/2024 (<https://www.eea.europa.eu/publications/eu-indicator-framework-for-chemicals>) arna rochtain an 18 Deireadh Fómhair 2024.

163 EEA, 2024, 'Deais Eorpacha um thruailliú nialasach' (<https://www.eea.europa.eu/en/european-zero-pollution-dashboards>) arna rochtain an 18 Deireadh Fómhair 2024.

3 Comhshaoil agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

chomhtháthú i mbeartais ábhartha uile an Aontais, cur chun feidhme a fheabhsú, agus bearnaí nó comhbhabhtálacha a shainaithint. Cuireann sé rathúnas inbhuanaithe chun cinn trí tháirgeadh agus tomhaltas a athrú ó bhonn, le hinfheistíochtaí i dteicneolaíochtaí níos glaine, samhlacha an gheilleagair chiorclaigh, iompar íseal-astaíochtaí, agus réitigh dhúlra bhunaithe.

Tionscnaíodh freagairtí rialála freisin faoi scáth an Chomhaontaithe Ghlais don Eoraip, agus tá liosta fada rialachán agus teoracha á thabhairt cothrom le dáta nó á sceidealú lena nuashonrú. Áirítear ar na hathruithe sin an leibhéal cosanta a neartú sa reachtaíocht aonair agus comhleanúnachas níos fearr eatarthu freisin. Gné thábhachtach den rialachán a bhfuiltear ag súil leis maidir le 'substaint amháin – measúnú amháin' is ea cur chuige níos réamhghníomhaí agus níos coiscthe a thabhairt isteach i leith ceimiceán trí chóras luathrabhaidh de chuid an Aontais a bhunú le haghaidh rioscaí ceimiceacha atá ag teacht chun cinn.

Aithnítear sa chur chuige Aon Sláinte Amháin (Bosca 3.3) go bhfuil sláinte an duine idirnasctha le sláinte ainmhithe, plandaí agus éiceachóras níos leithne agus gur féidir le truailliú, athrú aeráide agus díghrádú éiceachórais rioscaí a chruthú do shláinte an duine. Mar shampla, is é úsáid iomarcach agus mhíchúí ábhar frithmhiocróbach i ndaoine agus in ainmhithe is cúis leis an bhfrithsheasmhacht in aghaidh ábhair fhrithmhiocróbacha, rud a fhágann go bhfaigheann os cionn 800,000 duine ionfhabhtú agus thart ar 35,000 bás gach bliain sa Limistéar Eorpach Eacnamaíoch ¹⁶⁴(164).

Sampla eile is ea galair thógálacha a thagann ó phataiginí zónóiseacha, le teacht chun cinn pataiginí den sórt sin atá nasctha le caillteanas gnáthóige, athruithe ar úsáid talún agus idirghníomhaíochtaí an duine le hainmhithe sa chóras bia. Bhí an phaindéim COVID-19 zónóiseach ó thaobh tionscnaimh de agus is sampla soiléir í de na naisc dhoshéanta idir sláinte an duine agus sláinte an éiceachórais.

Bosca 3.3 An cur chuige Aon Sláinte Amháin

Trí chur chuige na hAon Sláinte Amháin a ghlacadh, ní mór na hidirnaisc idir sláinte an duine, sláinte ainmhithe, sláinte plandaí agus sláinte éiceachórais a chur san áireamh agus gníomhaíochtaí a n-áirithiú chun bagairtí sláinte a chosc, a thuar, a bhrath agus chun freagairt dóibh. Déanann measúnóirí riosca eolas ó dhisciplíní éagsúla amhail eolaíochtaí tréidliachta, comhshaoil agus sláinte an duine a chomhtháthú agus a chomhroinnt chun measúnú a dhéanamh ar na rioscaí don tsláinte a bhaineann le veicteoirí galair nó éilleáin. Is féidir le bainisteoirí riosca agus lucht ceaptha beartas aghaidh a thabhairt ansin ar na cúiseanna réamhtheachtacha le rioscaí don tsláinte, mar shampla trí bhrúnna daonna ar an gcomhshaoil a laghdú.

Agus cur chuige Aon Sláinte Amháin á chur i bhfeidhm aici, comhoibríonn an Gníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil (EEA) le gníomhaireachtaí eile de chuid an Aontais a bhfuil sainordú agus saineolas suntasach acu i réimsí na hinbhuanaitheachta comhshaoil, na sláinte poiblí agus na sábháilteachta bia, lena n-áirítear an [Lárionad Eorpach um Ghalair a Chosc agus a Rialú](#) (ECDC), an [Gníomhaireacht Eorpach Ceimiceán](#) (ECHA), an tUdarás Eorpach um Shábháilteacht Bia (EFSA) agus an [Gníomhaireacht Leigheasra Eorpach](#) (EMA). Ó 2023 i leith, neartaíodh an comhar sin a thuilleadh trí [thascfhórsa trasghníomhaireachta a bhunú maidir le hAon Sláinte Amháin](#).

Leis an [rialachán maidir le bagairtí tromchúiseacha trasteorann ar shláinte, ceanglaítear ar EEA](#) agus ar ghníomhaireachtaí eile de chuid an Aontais comhoibriú ar mhearmheasúnuithe riosca ar bhagairtí ar an tsláinte phoiblí, lena n-áirítear iad siúd a thagann ón gcomhshaoil nó ón aeráid. Ar an gcaoi chéanna, comhpháirtithe LEE le EFSA agus ECDC, chomh maith leis an gCoimisiún Eorpach, i gcomhthéacs na [Faireachlainne Eorpaí um an Aeráid agus Sláinte](#). Tá raon leathan faisnéise ann faoi rioscaí sláinte a bhaineann leis an athrú aeráide, amhail oiriúnacht mhéadaithe go leor réimsí den Eoraip maidir le [tarchur galar veicteoir-iompartha, uisce-iompartha nó bia-iompartha](#).

164 EEA, 2024, Ábhair fhrithmhiocróbacha tréidliachta i gcomhshaoil na hEorpa: peirspictíocht 'Aon Sláinte Amháin', Faisnéisiú LEE uimh. 02/2024 (<https://www.eea.europa.eu/publications/veterinary-antimicrobials-in-europes-environment/veterinary-antimicrobials-in-europes-environment>) arna rochtain an 22 Bealtaine 2025.

Truailliú aer

Tá a mbearta féin curtha chun feidhme ag údaráis náisiúnta, réigiúnacha agus áitiúla chun rannchuidiú le hastaíochtaí truaileán aer a laghdú; beidh siad sin ríthábhachtach chun cáilíocht an aer a fheabhsú go leanúnach. Beidh gá le hathruithe sistéamacha chun an t-aistriú chuig córais níos inbhuanaithe a dhéanamh agus/nó a thabhairt chun críche, arb é atá i gceist leo tiúchain truaileán a laghdú go leibhéil atá chomh gar agus is féidir do mholtaí EDS. Mar sin féin, is gá fós sainmhíniú a thabhairt ar an tionchar a bhíonn ag truaileáin áirithe atá ag teacht chun cinn amhail cáithníní sármhíne, amóinia (NH_3) nó carbón dubh ar shláinte. Ní raibh sé éigeantach measúnú a dhéanamh orthu sin go dtí gur formheasadh an [treoir athbhreithnithe maidir le cáilíocht an aer chomhthimpeallaigh](#) in 2024.

Ní mór do gach Ballstát seachas dhá Bhallstát a n-astaíochtaí a laghdú a thuilleadh le haghaidh na bpríomhthruaileán uile chun a ngealltanais le haghaidh 2030 a chomhlíonadh. Mar sin féin, léiríonn na réamh-mheastacháin le haghaidh astaíochtaí dé-ocsaíde sulfair (SO_2), ocsaíd nítrigine (NO_x), $\text{PM}_{2.5}$ agus comhdhúile so-ghalaithe orgánacha neamh-mheatáin (NMVOC) treocht sheasta anuas.

Léirítear sa [Tríú Tuarascáil Ionchas Aer Ghlain](#) bearta breise atá le cur chun feidhme in earnáil na talmhaíochta chun astaíochtaí NH_3 a laghdú (áirítear ar shamplaí de dhea-chleachtais a bhfuil éifeachtaí tairbhiúla acu cumhdach stórála aoiligh, teicnící nua-aimseartha chun aoileach a chur ar ithreacha, agus úsáid aoiligh agus iarmhar feirme chun gléasraí bithgháis a bheathú). Ba cheart laghduithe ar astaíochtaí SO_2 agus $\text{PM}_{2.5}$ a dhíriú ar bhearta sa soláthar fuinnimh (e.g. téamh ceantair, noirm tógála chun inisliú a fheabhsú, scéimrí chun coirí tí a athchóiriú, cosc a chur ar bhreosla soladach) agus ar earnálacha na monaraíochta agus an tionscail eastóscaigh (e.g. iarfheistiú gléasraí tionsclaíocha), ós rud é gurb iad an dá réimse sin is mó a chuireann leis na hastaíochtaí sin. Ba cheart iarrachtaí chun astaíochtaí NO_x a laghdú a dhíriú ar earnáil an iompair de bhóthar (e.g. criosanna astaíochtaí ísle a chur chun feidhme, flíteanna iompair phoiblí a athnuachan, agus modhanna iompair comhshaoil a chur chun cinn, amhail siúl agus rothaíocht). Idir an dá linn, ba cheart díriú ar na hearnálacha úsáide tuaslagóirí chun astaíochtaí NMVOC a laghdú.

Gnéithe ríthábhachtacha d'aon phlean chun cáilíocht an aer a fheabhsú is ea feabhas a chur ar an bhfaisnéis atá ar fáil maidir le cáilíocht an aer chomh maith le feachtais chun feachtas an phobail a ardú agus chun iompraíocht a mhodhnú.

Truailliú torainn

Braitheann an t-ionchas truaillithe torainn ar thosca éagsúla. I gcás dóchasach lena n-áirítear sraith shubstaintiúil beart breise a chur chun feidhme, meastar go dtiocfaidh laghdú thart ar 21 % ar líon na ndaoine a bhfuil an-imní orthu mar gheall ar thorann iompair faoi 2030. I gcás coimeádach, táthar ag tuar go bhfanfaidh an uimhir seo gan athrú. Bíonn tionchar suntasach ag an líon mór daoine atá neamhchosanta ar thorann tráchta ar bhóithre ar an ionchas foriomlán, rud a thugann le fios go bhfuil gá le tuilleadh iarrachta chun aghaidh a thabhairt ar thorann tráchta ar bhóithre. Tá gá le hiarrachtaí freisin chun maolú a dhéanamh ar na tionchair dhiúltacha ar thruailliú torainn a eascraíonn as fás réamh-mheasta ar ghníomhaíocht iarnróid (146).

D'fhéadfaí dul chun cinn níos mó a dhéanamh trí bhearta a thabhairt isteach lena ndírítear ní hamháin ar limistéir ina bhfuil fadhbanna tromchúiseacha torainn (i.e. teophointí), ach freisin ar limistéir ina bhfuil leibhéil mheasartha torainn, faoi bhun teorainneacha náisiúnta go ginearálta ¹⁶⁵(165). Dá bhrí sin, tá sé an-tábhachtach meascán beart a chur chun feidhme chun torann a laghdú ag an bhfoinse. Le rialacháin nua de chuid an Aontais lena dtéitear i ngleic le torann ag a fhoinse agus lena leagtar amach oibleagáidí chun gníomhú ar leibhéil chriticiúla, d'fhéadfaí cuidiú le laghdú a dhéanamh ar líon na ndaoine a ndéanann torann difear dóibh ¹⁶⁶(166).

165 EEA, 2022, Outlook to 2030 – An féidir an líon daoine a ndéanann torann iompair difear dóibh a laghdú 30 %?, Faisnéisiú EEA uimh. 13/2022 (<https://www.eea.europa.eu/publications/outlook-to-2030/outlook-to-2030-can-the>) arna rochtain an 28 Deireadh Fómhair 2024.

166 JRC, 2022, Zero Pollution Outlook 2022, Tuarascáil Eolaíochta don Bheartas JRC Uimh. JRC129655 (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC129655>) arna rochtain an 28 Deireadh Fómhair 2024.

Truailliú uisce

Is é is aidhm don [treoir athmhúnlaithe maidir le huisce óil](#) (2020) sláinte an duine a chosaint ar éilliú agus pointí astarraingthe uisce a chosaint ar raon leathan truaillí agus miocrorgánach. Aithnítear [sa rialachán maidir le hathúsáid uisce](#) (2020) na dúshláin a bhaineann le hinfhaighteacht uisce atá roimh roinnt tíortha, lena leagtar amach rialacha chun a áirithiú go gcomhlíonann an t-uisce a athshlánaítear ó ghléasraí cóireála fuíolluisce uirbigh agus a úsáidtear in uisciú caighdeáin cháilíochta.

Idir an dá linn, tá sé d'aidhm ag [UWWTD athbhreithnithe](#) ní hamháin truailliú ó chothaithigh agus ó mhicreathruaillí a laghdú a thuilleadh ach féachann sé freisin le hastaíochtaí gás ceaptha teasa ón gcóireáil a laghdú, neodracht fuinnimh a bhaint amach, agus ciorclaíocht a fheabhsú trí uisce agus sloda a athúsáid. Trí dhíríú ar an uailmhian maidir le truailliú nialasach, laghdódh na hathbhreithnithe atá beartaithe ar na teoracha maidir le creat uisce/caighdeáin cáilíochta screamhuisce/comhshaol truailliú uisce dromchla agus screamhuisce.

I measc na dtruaillí atá ag teacht chun cinn tá an grúpa PFAS agus micreaphlaisteach. Cé is moite de roinnt PFASanna amhail aigéad sárfluaroachtánóch (PFOA) agus PFOS, ar cosúil go bhfuil siad forleathan ¹⁶⁷(167), is beag fianaise uile-Eorpach atá ar fáil go dtí seo maidir lena dtarlú sa chomhshaol. Ar an iomlán, agus in ainneoin an dul chun cinn a luaitear thuas, ní dócha go dtiocfaidh laghdú leordhóthanach ar nochtadh an duine do mheascáin chasta ceimiceán san Aontas chun na rioscaí a mhaolú, go príomha mar gheall ar shubstaintí leagáide carntha agus nochtadh leanúnach do shubstaintí guaiseacha atá fós in úsáid.

Le rialacha nua maidir le cóireáil fuíolluisce uirbigh, neartófar iarrachtaí chun dul i ngleic le truailliú uisce faoi ZPAP. Le UWWTD athbhreithnithe, leathnaítear an raon feidhme chuig ceirteáin níos lú, cumhdaítear níos mó truaillí — lena n-áirítear micreathruaillí — agus rannchuidítear le neodracht fuinnimh. Ní mór córais bailithe fuíolluisce a bheith i bhfeidhm ag gach ceirteán ina bhfuil os cionn 1,000 coibhéis daonra — aonad caighdeánach a úsáidtear chun neart truaillí an fhuíolluisce a thomhas — chun gach foinse fuíolluisce tí a ghabháil faoi 2035. Ceanglófar ar na Ballstáit ansin ábhar orgánach in-bhithdhíghrádaithe a bhaint as fuíolluisce uirbeach trí chóireáil thánaisteach sula sceitear isteach sa chomhshaol é. Roimhe seo, ní raibh gá leis sin ach amháin le haghaidh ceirteáin os cionn 2,000 coibhéis daonra.

Faoi 2039, beidh sé éigeantach do ghléasraí cóireála fuíolluisce uirbigh (ag cóireáil fuíolluisce uirbigh le hualach atá coibhéiseach le daonra 150,000 agus os a chionn) nítrigin agus fosfar a bhaint trí chóireáil threasach. Faoi 2045, beidh ar na gléasraí cóireála fuíolluisce uirbigh sin cóireáil bhreise a chur i bhfeidhm chun micreathruaillí, ar a dtugtar cóireáil cheathartha, a bhaint. Rachaidh an chóireáil sin i ngleic le micreathruaillí agus micreaphlaistigh trí chaighdeáin nua agus ceanglais faireacháin a thabhairt isteach. I gcomhréir leis an bprionsabal gurb é údar an truaillí a íocfaidh as (PPP), beidh ar tháirgeoirí cógaisíochta agus cosmaidí — príomhfhoinsí na micreathruaillí san fhuíolluisce uirbeach — 80 % ar a laghad de na costais bhreise a bhaineann leis an gcóireáil cheathartha a íoc trí scéim freagrachta leathnaithe táirgeora (EPR).

Ar deireadh, tugtar isteach leis na rialacha sprioc maidir le neodracht fuinnimh: faoi 2045, ní mór gléasraí cóireála fuíolluisce uirbigh ina gcóireáiltear ualach 10,000 coibhéis daonra agus os a chionn a chumhachtú trí úsáid a bhaint as fuinneamh ó fhoinsí in-athnuaite arna ghiniúint ag na gléasraí faoi seach ¹⁶⁸(168).

Truailliú ceimiceach

167 EEA, 2024, truailliú PFAS in uisci na hEorpa, Faisnéisiú LEE uimh. 19/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/pfas-pollution-in-european-waters>) arna rochtain an 14 Eanáir 2025.

168 Comhairle an Aontais Eorpaigh, 2024, 'Fuíolluisce uirbeach: an Chomhairle agus an Pharlaimint tagtha ar chomhaontú maidir le rialacha nua le haghaidh cóireáil agus faireachán níos éifeachtúla' (<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/01/29/urban-wastewater-council-and-parliament-reach-a-deal-on-new-rules-for-more-efficient-treatment-and-monitoring/>) arna rochtain an 28 Aibreán 2025.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

Meastar go leanfaidh táirgeadh, tomhaltas agus úsáid ceimiceán de bheith ag fás de réir thoirt agus líon na gceimiceán éagsúil. Mar sin féin, táthar ag súil freisin go leanfaidh laghdú de réir a chéile ar úsáid ceimiceán níos guaisí. Is féidir easpa dul chun cinn suntasach maidir le nochtadh an duine a laghdú tríd an gcomhshaol a mhíniú go páirteach le truailléin idirleata mharthanacha, go háirithe i bhfianaise scaoileadh truailléin isteach san ithir (e.g. lotnaidicídí) agus san uisce (cothaithe agus lotnaidicídí).

Is minic a bhíonn sé i bhfad níos deacra aghaidh a thabhairt ar thruailliú idirleata i gcomparáid le truailliú ó fhoinsí, ar féidir é a laghdú ar bhealach níos éifeachtaí. Nuair a scaoiltear isteach sa timpeallacht uisceach iad, tá go leor de na truailléin seo an-mharthanach agus leanann siad ag truailliú uisce agus bia ar feadh blianta nó blianta fada. Leanfaidh tíortha ag úsáid sonraí bithmhónatóireachta daonna chun nochtadh an daonra do cheimiceáin agus ualach gaolmhar an ghalair a sheiceáil ¹⁶⁹(169).

Ina theannta sin, le taifid leictreonacha ar tháirgí cosanta plandaí a úsáidtear, mar aon le lipéadú digiteach ar tháirgí cosanta plandaí atá beartaithe go luath amach anseo, beifear in ann sonraí cruinne a bhailiú maidir le cainníochtaí na substaintí gníomhacha cosanta plandaí a úsáidtear ar fheirmeacha, ar an leibhéal náisiúnta agus ar leibhéal an Aontais. Amach anseo, féadfar na sonraí a úsáid freisin chun rioscaí ceimiceacha nua agus rioscaí ceimiceacha atá ag teacht chun cinn a shainaithint agus, ar an gcaoi sin, rannchuidiú le córas luathrabhaidh Eorpach.

Meastar go laghdóidh IED 2.0 truailliú ó fhoinsí pointí a thuilleadh. Clúdaíonn raon feidhme méadaithe na teorach breis agus 70,000 suiteáil thionsclaíoch, agus feirmeacha muc agus éanlaithe clois, agus clúdaíonn sé raon gníomhaíochtaí nua. Cuirfidh sé sin ar chumas lucht déanta beartas agus an phobail i gcoitinne measúnú níos fearr a dhéanamh ar astaíochtaí agus ar fheidhmíocht chomhshaoil suiteálacha móra tionsclaíocha.

Breithnithe agus ionchais uileghabhálacha maidir le spriocanna beartais a bhaint amach

Is bealach costéifeachtach é cosc chun saol níos sláintiúla a áirithiú, cé nach gcaitear ach 3 % den bhuiséad cúraim sláinte san Aontas ar iarrachtaí coisctheacha agus go n-úsáidtear 97 % ar chóireáil ¹⁷⁰(170). Dá bhrí sin, trí thruailliú a chosc, cuirtear cosc ar ghalair agus, cé go bhfuil raon leathan beart i bhfeidhm anois chun leanúint d'aghaidh a thabhairt ar na rioscaí a bhaineann le truailliú, tá sé rithabhachtach go gcuirfidh na Ballstáit an tsraith beart reachtach sin chun feidhme go hiomlán agus go héifeachtach chun an tsláinte agus an fholláine a fheabhsú tuilleadh sna blianta amach romhainn.

Tá na hearnálacha atá freagrach as truailliú a ghiniúint (a shonraítear i Roinn 3.3.4) ag soláthar earraí agus seirbhísí freisin a mhéadaíonn ár gcáilíocht saoil. Chun truailliú a laghdú, is féidir tomhaltas táirgí agus seirbhísí a laghdú agus a laghdú, nó is féidir próisis nach bhfuil chomh truaillitheach céanna a fhorbairt chun na táirgí agus na leibhéil seirbhíse céanna nó níos fearr a tháirgeadh. Sa chás sin, tá ról lárnach ag an nuálaíocht san aistriú chuig timpeallacht neamhthocsaineach.

Beidh gá le hinfheistíocht leanúnach ón earnáil phríobháideach agus ón earnáil phoiblí araon chun leibhéal leordhóthanach nuálaíochta a bhaint amach. Ina theannta sin, is féidir an cineál seo nuálaíochta a spreagadh trí rialáil bhog nó trí shásraí margaidh. Ós rud é nach meastar go dtiocfaidh meath ar an ngá atá le hearraí agus iompar, tá nuálaíochtaí teicneolaíochta, réitigh bheartais agus bearta rialála rithabhachtach chun táirgí agus seirbhísí a dhíchúpláil ó ghiniúint an truaillithe a mhéid is féidir.

Is uirlis nithiúil é an [creat 'sábháilte agus inbhuanaithe trí dhearadh'](#) chun cabhrú le cuideachtaí príobháideacha sna céimeanna nuálaíochta le haghaidh ceimiceáin agus ábhair nua. Comhcheanglaíonn sé agus déanann sé comparáid idir línte éagsúla

169 Plass, D., et al., 2025, 'Meastóireacht a dhéanamh ar ualach comhshaoil an ghalair a eascraíonn as nochtadh do cheimiceáin i dtíortha Eorpacha — na féidearthachtaí agus na dúshláin a nochtar i gcás-staidéir roghnaithe', Taighde Comhshaoil 269, Ich. 120828 (DOI: 10.1016/j.envres.2025.120828).

170 Eurostat, 2021, '3 % den chaitechas ar chúram sláinte a chaitear ar chúram coisctheach' (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210118-1>) arna rochtain an 30 Deireadh Fómhair 2024.

tionchair fhéideartha lena gcuimhdaítear saolré iomlán táirge, lena n-áirítear gnéithe sábháilteachta agus inbhuanaitheachta araon. D'fhéadfadh sé sin leibhéil substaintí guaiseacha i dtimthriallta ábhair a laghdú agus éilliú ceimiceach amháibhar tánaisteach a chosc mar bhac ar a n-athúsáid (féach freisin Roinn 4.2).

Maidir leis na hionchais chun spriocanna beartais a bhaineann le truailliú a bhaint amach, is féidir forléargas mionsonraithe a fháil ar stádas reatha na spriocanna beartais intomhaiste sonracha ó ZPAP san fhaireachán agus san ionchas maidir le truailliú nialasach (163). Léirítear torthaí measctha sa tuarascáil seo, ina ndéantar measúnú ar spriocanna ZPAP agus ar chuspóirí agus físeanna beartais ó dhoiciméid oifigiúla eile de chuid an Aontais i dteannta a chéile. I gcás gach ceann de na sé topaice a chumhdaítear maidir leis an gcomhshaol agus sláinte an duine, meastar nach bhfuil na hionchais maidir le spriocanna beartais 2030 a bhaint amach ach go páirteach ar an mbóthar ceart nó nach bhfuil siad ar an mbóthar ceart den chuid is mó, agus i gcás 2050 meastar nach bhfuil na topaice uile seachas truailliú uisce ar an mbóthar ceart (féach an dathchódú i dTábla 3.3). Tá tuilleadh eolais le fáil sna [seisiúin faisnéise aonair maidir leis an gComhshaol agus an tsláinte](#).

Bearnaí eolais

Tá easpa eolais fós ina bacadh ar thruailliú agus a thionchair a thuiscint agus a mhaolú. Rud atá tábhachtach, sa chomhthéacs sin, ní chumhdaítear gach truailléan atá suntasach don tsláinte leis an bhfaireachán agus leis an tuairisciú atá ann faoi láthair. Mar shampla, mar a pléadh i ndáil le truailliú aeir, is gá fós tionchar roinnt truailléan atá ag teacht chun cinn a shainiú amhail cáithníní sármhíne nó carbón dubh, nach raibh a measúnú éigeantach go dtí go bhformheasfaí AAQD athbhreithnithe. Ní dhéantar measúnú ar cháilíocht an uisce snámha ach amháin maidir le dhá bhaictéir a bheith ann agus a thiúchan mar tháscairí ar éilliú faecach.

Ina theannta sin, tá éiginnteacht ann maidir le héifeachtaí comhcheangailte meascán ceimiceán ar shláinte an duine agus maidir leis na cineálacha sonracha éifeachtaí atá ag teacht chun cinn ó cheimiceáin, éifeachtaí nach gcuimhdaítear go leordhóthanach faoi láthair leis na tástálacha caighdeánacha. Áirítear ar na héifeachtaí sin tocsaineacht imdhíonachta forbraíochta, néarthocsaineacht agus suaithreadh inchríneach. I dteannta a chéile, ciallaíonn na héiginnteachtaí sin gur dócha go ndéanfaimid gannmheastachán ar thionchair an truaillithe ar shláinte an duine.

Mar sin féin, i measc na bhfreagairtí a tionscnaíodh chun feabhas a chur ar ár mbonn eolais tá an Chomhpháirtíocht maidir le Measúnú ar Rioscaí ó Cheimiceáin (PARC), a rannchuideoidh le taighde agus eolas i dtreo measúnú riosca, bithmhonatóireacht dhaonna agus faireachán comhshaoil ar cheimiceáin ¹⁷¹(171). Le tionscnaimh mhóra eile arna gcistiú ag an Aontas, amhail braisle EURION ¹⁷²(172) maidir le modhanna nua tástála agus sainaitheantais le haghaidh ceimiceáin réabtha inchrínigh (EDCanna) agus braisle ENKORE ¹⁷³(173) maidir leis na naisc idir EDCanna agus roinnt torthaí galair a shoiléiriú a thuilleadh, rannchuidítear freisin leis an mbonn eolais maidir le tionchair an truaillithe cheimicigh ar shláinte an duine. Ina theannta sin, le braisle IDEAL ¹⁷⁴(174) — maidir le cáilíocht agus sláinte an aeir laistigh — agus le braisle USP ¹⁷⁵(175) — lena ndéantar staidéar ar thionchair micreaphlaisteach agus nanaphlaisteach ar an tsláinte — cuirtear fianaise ar fáil maidir leis an tionchar a bhíonn ag grúpaí breise truailléan ar shláinte an duine.

171 PARC, 2024, 'Comhpháirtíocht chun Rioscaí ó Cheimiceáin a Mheasúnú' (<https://www.eu-parc.eu/>) arna rochtain an 28 Deireadh Fómhair 2024.

172 EURION, 2025, 'Braisle Eorpach chun Feabhas a chur ar Shainithint Suaiteoirí Inchríneacha' (<https://eurion-cluster.eu/>) arna rochtain an 20 Márta 2025.

173 ENKORE, 2024, 'The ENKORE cluster on endocrine disrupting chemicals and knowledge on health-related effects' [Braisle ENKORE maidir le ceimiceáin réabtha iontálaigh agus eolas ar éifeachtaí a bhaineann leis an tsláinte] (<https://enkore-cluster.eu/>) arna rochtain an 20 Márta 2025.

174 IDEAL, 2023, 'Sláinte cháilíocht an aeir faoi dhíon. An Bhraisle Eorpach chun sláinte agus folláine na saoránach a fheabhsú agus a chosaint i dtimpeallachtaí laistigh' (<http://www.idealcluster.eu/>) arna rochtain an 20 Márta 2025.

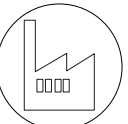
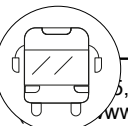
175 CUSP, 2025, 'Cad iad na tionchair atá ag micreaphlaistigh agus nanaphlaistigh ar chorp an duine?' (<https://cusp-research.eu/>) arna rochtain an 20 Márta 2025.

176 EEA, 2024, Ábhair fhrithmhiocróbacha tréidliachta i gcomhshaol na hEorpa: peirspictíocht 'Aon Sláinte Amháin', Faisnéisiú LEE uimh. 19/2024 (<https://www.eea.europa.eu/publications/veterinary-antimicrobials-in-europes-environment/veterinary-antimicrobials-in-europes-environment>) arna rochtain an 17 Deireadh Fómhair 2024.

3.3.4 Tiománaithe agus brúnna

Tá giniúint an truaillithe ceangailte go dlúth le córais táirgthe agus tomhaltais, lena n-áirítear monaraíocht, láimhseáil dramhaíola, talmhaíocht, fuinneamh, iompar agus cúram sláinte. Tugtar tuairisc i dTábla 3.4 thíos ar chuid de na príomhearnálacha, ar a spreagthaí agus ar a mbrúnna.

Tábla 3.4 Tiomántóirí truaillithe agus brúnna de réir earnála

Earnáil	Tiománaithe	Brúnna
 Táirgeadh bia (Talmhaíocht)	Úsáid fhorleathan lotnaidicídí ceimiceacha, leasachán agus cógas tréidliachta chun táirgeacht barr agus táirgeadh feola a choinneáil ar bun	Leanann truailliú idirleata d'uisce, ithir agus aer a éilliú, agus bíonn frithsheasmhacht in aghaidh lotnaidí agus tinnis ainsealacha i ndaoine mar thoradh air. Is fadhb leanúnach é astú réamhtheachtaithe truaileán tánaisteach agus is í an talmhaíocht is cúis le 93 % d'astaíochtaí iomlána NH₃ san aer, as a n-eascraíonn ábhar cáithnínach tánaisteach agus é ag freagairt san atmaisféar le SO₂ agus NO_x. Leanann truailliú idirleata uisce agus ithreach ó chógaí tréidliachta ar aghaidh i gcás ina sroicheann dramhaíl ainmhithe neamhchóireálte dromchla agus screamhuisce; i gcás ina n-úsáidtear antaibheathaigh, cuireann sé sin le bagairt na frithsheasmhachta frithmhiocróbaí ¹⁷⁷(177) ar shláinte an duine agus ar shláinte ainmhithe ¹⁷⁸(178). Tá éilliú leanúnach ar bhia agus ar bheatha le hiarmhair lotnaidicídí; Measann EFSA go bhfuil leibhéil lotnaidicídí nach bhfuil sábháilte ag thart ar 2.2 % de na bianna sampláilte ¹⁷⁹(179).
 An earnáil chónaithe, tráchtála agus institiúideach	Innealra nach innealra bóthair é a úsáid agus dramhaíl talmhaíochta a dhó Ídiú fuinnimh, lena n-áirítear bithmhais sholadach agus breoslaí iontaise a dhó	Leanann truailliú air, lena n-áirítear príomhthruaileáin agus NMVOCanna agus NO_x de bheith ag gníomhú mar réamhtheachtaí i bhfoirmíú trópaisféarach O₃. Ba é truailliú air ó úsáid fuinnimh san earnáil ba chúis le 62 %, 43 % agus 36 % de na hastaíochtaí tuairiscithe d'ábhar cáithnínach, PM_{2.5}, PM₁₀ agus carbón dubh, faoi seach, in 2022. Is foinse cáithníní ultrafine é téamh baile. D'fhéadfadh sceitheadh séarachais ó institiúidí amhail ospidéal agus tithe cúraim a bheith ina bhfoinsí arda cógaisíochta, lena n-áirítear ábhair fhrithmhiocróbacha, chuig gléasraí cóireála fuíolluisce uirbh. Ní féidir le gach gléasra glactha sceitheadh den sórt sin a chóireáil go héifeachtach sula scaoiltear isteach sa chomhshaol ¹⁸⁰iad (180)
 Tionsclaíocht	Saoraidí tionsclaíocha mar phríomhfhoinsí truaillithe uisce, ithreach agus aer	Cuireann sé sin go mór leis an truailliú, cé gur tugadh treocht dhearfach faoi deara ó 2010 go 2022 maidir le scaoileadh tionsclaíoch truaileán atá guaiseach do shláinte an duine agus don chomhshaol. Mar sin féin, tugann sonraí astaíochtaí don aer agus don uisce le fios go bhfuil an treocht maidir le laghdúithe ag leibhéalú (181, ¹⁸¹182¹⁸²). Tá cineálacha áirithe tionscal ina bhfoinsí truaillithe torainn freisin.
 Iompar	Iompar de bhóthar, eitleocht agus loingseoireacht mar mhórfhoinsí	Cuireann an t-iompar go mór fós le truailliú air, cé go bhfuil cur chun feidhme rialuithe astaíochtaí sceite feithiclí chun caighdeán astaíochtaí Euro a

177 EFSA, 'Frithsheasmhacht in aghaidh ábhair fhrithmhiocróbacha', an Ghníomhaireacht Leigheasra Eorpach (www.ema.europa.eu/en/human-regulation-overview/public-health-reports/antimicrobial-resistance) arna rochtain an 17 Deireadh Fómhair 2024.

178 Clár agus Clár Comhshaoil na Náisiún Aontaithe, 2023, Bracing for superbugs: gníomhaíocht chomhshaoil a neartú sa fhreagairt Aon Sláinte Amháin ar fhrithsheasmhacht in aghaidh ábhair fhrithmhiocróbacha (<https://www.unep.org/resources/superbugs/environmental-action>) arna rochtain an 15 Meitheamh 2025.

179 EFSA, 2024, 'Tuarascáil 2022 ón Aontas Eorpach maidir le hiarmhair lotnaidicídí i mbia', Iris EFSA 22(4), Ich. e8753 (DOI: <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2024.8753>).

180 Liguori, K., et al., 2022, 'Faireachán Frithsheasmhachta in aghaidh Ábhair Fhrithmhiocróbacha ar Thimpeallachtaí Uisce: Creat le haghaidh Modhanna Caighdeánaithe agus Rialú Cáilíochta', Eolaíocht Chomhshaoil & Teicneolaíocht 56(13), lgh. 9149-9160 (DOI: 10.1021/acs.est.1c08918).

181 EEA, 2024, 'Scaoileadh truaileán tionsclaíoch san aer san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/industrial-pollutant-releases-to-air>) arna rochtain an 18 Deireadh Fómhair 2024.

182 EEA, 2024, 'Scaoileadh ceimiceán tionsclaíoch san uisce' (<https://www.eea.europa.eu/en/european-zero-pollution-dashboards/indicators/industrial-chemical-releases-to-water>) arna rochtain an 18 Deireadh Fómhair 2024.

3 Comhshaol agus aeráid na hEorpa: staid agus ionchas

iompar	truailithe aeir iompar de bhóthar freisin mar phríomh-rannchuiditheoir le truailliú torainn	chomhlíonadh agus leictriú ag cuidiú le hastaíochtaí NO_x, PM_{2.5} agus NMVOC a laghdú. Is foinsí suntasacha cáithníní sármhíne iad iompar de bhóthar, loingseoireacht agus eitlíocht. Tá truailliú torainn ar cheann de na tionchair chomhshaoil is suntasaí ó ghníomhaíochtaí iompair. I gceantair uirbeacha agus thuaithe araon, is é an trácht ar bhóithre an phríomhfhoinsí truailithe torainn timpeallachta, agus bíonn tionchar ag torann ó iarnróid agus ó aerárthaí ar chodanna níos lú den daonra, agus tá tábhacht leis ar an leibhéal áitiúil. Níor tháinig laghduithe suntasacha ar leibhéal foriomlán an Aontais go fóill as beartais lena dtugtar aghaidh ar thorann a bhaineann le hiompar, ós rud é go sáraíonn an fás réamh-mheasta ar ghníomhaíochtaí daonra agus iompair tairbhí na dtionscnamh sin. Leanann hidreacarbóin iltimthriallacha aramatacha (PAHanna) agus miotail ó iompar de bhóthar d'uisce dromchla na hEorpa a éilliú, ó astaíochtaí sceite agus cáithníní araon ó mhiondealú na mbonn(15).
--------	---	---

Tábla 3.4 Tiomántóirí truaillithe agus brúnna de réir earnála

Earnáil	Tiománaithe	Brúnna
 Táirgí tomhaltais	Ceimiceáin thocsaineacha nádúrtha agus shintéiseacha a úsáid i raon leathan táirgí tomhaltais	Leantar de bheith ag nochtadh go díreach do cheimiceáin thocsaineacha ó bhréagáin, cosmaidí, táirgí glantacháin, táirgí leictreonacha, cumhdaigh bhia, péinteanna agus táirgí tomhaltais eile, agus déantar tionchair sláinte a dhoiciméadú trí bhithmhonatóireacht dhaonna le haghaidh roinnt substaintí tosaíochta amhail Bisfeanól A, Taláití, lasairmhoillithigh bhróimínithe, PFOS agus PFOA. Is ann fós do nochtadh do cheimiceáin thocsaineacha tríd an gcomhshaol, e.g. nuair a nitear ceimiceáin síos an draein nó nuair a astaítear iad ó mheaisíní níocháin agus nuair a iompraítear iad chuig gléasraí cóireála fuíolluisce uirbigh. Is féidir truailléain a bhaint as an sloda séarachais, cóireáil a dhéanamh orthu le bheith ina bhfoirmeacha níos neamhdhióbhálaí agus/nó, má tá siad an-intuaslagtha, iad a sceitheadh in aibhneacha agus lochanna ina bhféadfaidís dochar a dhéanamh don timpeallacht áitiúil(15). Má bhíonn siad an-mharthanach, is féidir leo a bheith ina mbagairt fhadtéarmach ar an gcomhshaol agus/nó ar shláinte an duine trí bhia nó trí dheoch. Méadaíonn úsáid tuaslagóirí i bpéinteanna agus i roinnt táirgí eile astaíochtaí comhdhúile so-ghalaithe orgánacha, réamhtheachtaí O₃.
 Táirgeadh agus dáileadh fuinnimh	Úsáid breoslaí iontaise	Is é an soláthar fuinnimh an phríomhfhoinsé astaíochtaí SO₂ san Aontas. Rinneadh laghduithe coibhneasta ar astaíochtaí NO_x agus PM_{2.5} go príomha mar gheall ar mhodhnú teicneolaíochtaí dócháin, teicnící laghdaithe gáis múcháin agus aistriú ó ghual go gás. Níl in úsáid fuinnimh in-athnuaite ach réiteach páirteach, agus tá sé tábhachtach aghaidh a thabhairt ar chomhbhabhtálacha a d'fhéadfadh a bheith ann ó bheartais aeráide amhail dó bithmhaise. Déanann Hg agus PAHanna ó ghual a dhó le haghaidh táirgeadh fuinnimh truailliú forleathan ar uiscí dromchla na hEorpa(15).

4 An dinimic idir ár ngeilleagar agus ár n-acmhainní nádúrtha a bhainistiú

Príomhtheachtaireachtaí

- Tá geilleagar na hEorpa ag brath den chuid is mó ar acmhainní nádúrtha, a allmhairítear ó lasmuigh den Eoraip i mórán cásanna. Mar gheall ar bhrúnna comhshaoil ó eastóscadh acmhainní, mar aon le héagobhsaíocht gheopholaitiúil, tá sé ríthábhachtach athmhachnamh a dhéanamh ar an gcaoi a bhfaighimid agus a n-úsáidimid acmhainní nádúrtha.
- Tá an tAontas ar cheann de na maiseanna talún is déine a úsáidtear ar domhan, agus 38.8% den talamh tiomnaithe don talmhaíocht, 35.3% d'fhóraoisí, agus 5.8% do cheantair chónaithe agus uirbeacha. Dá réir sin, is gá breithniú a dhéanamh ar chomhbhabhtálacha thar éilimh iomaíocha ar thalamh le haghaidh táirgeadh bithmhaise, ceapadh carbóin, fuinneamh in-athnuaite agus athchóiriú éiceachórais.
- Bíonn tionchar ag truailliú uisce, ró-astarraingt agus athruithe fisiciúla ar dhobharlaigh, screamhuisce agus bogaigh, agus cuireann an t-athrú aeráide leis na saincheisteanna sin. Cruthaíonn meath ar cháilíocht an uisce rioscaí do chórais tomhaltais táirgthe, go háirithe bia, tionscal agus fuinneamh. Bíonn tionchar ag strus maidir le huisce ar 30% de chríoch na hEorpa agus ar 34% den daonra gach bliain. Is dócha go dtiocfaidh méadú air seo sa todhchaí mar gheall ar athrú aeráide.
- Cuireann amhábhair le geilleagar tionsclaíoch na hEorpa agus cothaíonn siad ár n-ardcháilíocht saoil. Is ionann ár gcórais bhia, tithíochta agus soghluaisteachta le chéile agus níos mó ná 80% de lorg ábhair iomlán an Aontais. Tá an dícharbónú agus an leictriú ag cur leis an éileamh ar amhábhair chriticiúla, a bhfuil an tAontas ag brath go mór ar allmhairí ó líon teoranta tíortha neamh-Eorpacha ina leith.
- Ní fhaightear ach 11.8% den éileamh ábhartha uile san Aontas ón athchúrsáil, agus tá an tAontas fós i bhfad óna uailmhian a ráta ciorclaíochta a dhúbailt faoi 2030. Mar sin féin, is féidir le cleachtais chiorclaíochta agus samhlacha gnó, mar aon le beartais chun aghaidh a thabhairt ar ardleibhéil tomhaltais, úsáid acmhainní a laghdú agus dramhaíl a laghdú agus spleáchas an Aontais ar allmhairí ábhair a laghdú ag an am céanna.
- Tá géarghá le tomhaltas ábhair a laghdú laistigh den Aontas, rud atá neamh-inbhuanaithe agus i bhfad níos airde ná mar atá i bhformhór réigiúin eile an domhain. Fágann slabhraí soláthair idirnáisiúnta gur lasmuigh den Aontas a tharlaíonn cuid mhór den díghrádú comhshaoil arb é eastóscadh, próiseáil agus úsáid acmhainní is cúis leis chun ídiú an Aontais a bhreoslú. Leis na hiarrachtaí chun lorg ábhair an Aontais a laghdú, ba cheart aghaidh a thabhairt ar an éileamh ar acmhainní feadh an tslabhra luacha ina iomláine.

4.1 Tosaíochtaí iomaíocha le haghaidh acmhainní nádúrtha

Tá teorainn le hacmhainní nádúrtha na hEorpa — lena n-áirítear talamh, uisce glan agus amhábhair — ar a bhfuil ár gcórais táirgthe agus tomhaltais bunaithe. Chuir allmhairiú acmhainní ábhair agus fuinnimh ó lasmuigh den Eoraip ar chumas na hEorpa na teorainneacha sin a shárú ach nocht sé ár ngeilleagar do spleáchais, do rioscaí geopholaitiúla agus do shuaitheadh praghsanna freisin. Sa chomhthéacs sin, tá neamhspleáchas straitéiseach tagtha chun cinn mar thosaíocht pholaitiúil.

Déantar iniúchadh sa roinn seo ar thosaíochtaí iomaíocha le haghaidh acmhainní nádúrtha san Eoraip agus déantar breithniú inti ar an tionchar a bhí ag an dul chun cinn maidir le maolú ar an athrú aeráide agus ciorclaíocht ar an gcaoi a n-úsáidimid acmhainní. Áitíonn sé gur gá comhbhabhtálacha idir éilimh chomhshaoil, eacnamaíocha agus shóisialta a shainithint agus a réiteach trí bhainistiú inbhuanaithe acmhainní agus trí chleachtais lena n-áiríthítear go mbeidh an dícharbónú, an chiorclaíocht agus athbhunú an dúlra fite fuaite ina chéile. Ar bhonn níos leithne, le maoirseacht fhreagrach ar acmhainní nádúrtha, atá bunaithe ar aitheantas a thabhairt do theorainneacha geofisiceacha agus atá dírithe ar athghiniúint fhadéarmach, daingneofar athléimneacht fheidhmeanna rithabhachtacha sochaíocha na hEorpa mar a shainítear i [Straitéis an Aontais um Ullmhacht](#).

Cuireann an roinn leis na seisiúin faisnéise théamacha maidir le 'méidbithéagsúlachta na hEorpa', 'Truailliúéiceachóras', 'Limistéirfaoi chosaint', 'Tionchairuisce agus aeráide', 'Éiceachórais agus tionchair aeráide', 'Úsáid talún agus tógáil talún', 'acmhainníola', 'Treochtaísa chóras fuinnimh', 'Truailliúuisce agus sláinte anduine', agus 'Giniúintdramhaíola agus tomhaltas ábhair'.

4.1.1 Talamh

Tá an Eoraip ar cheann de na maiseanna talún is déine a úsáidtear ar domhan, agus tá cion suntasach talún tiomnaithe don talmhaíocht, d'fhóraoisí agus, ar bhonn níos lú, do cheantair uirbeacha agus don bhonneagar. Bíonn tionchar ag an gcaoi a n-úsáideann ár bpríomhchórais táirgthe agus tomhaltais — bia, fuinneamh, soghluaisteacht, tionscal agus an timpeallacht thógtha — ar ár gcomhshaol agus ar ár n-aeráid.

San Aontas in 2022, ba thalamh talmhaíochta 38,8 % den talamh, ba fhóraoisí 35,3 % den talamh, agus ba thalamh neamhúsáidte agus tréigthe 16,1 % den talamh. Úsáideadh 5.8 % eile den talamh chun críocha seirbhísí agus cónaithe, agus mhaígh úsáidí a raibh tionchar mór acu ar an gcomhshaol 3.8 %, rud a d'fhág 0.2 % le haghaidh iascaireachta ¹(1) (Fíor 4.1).

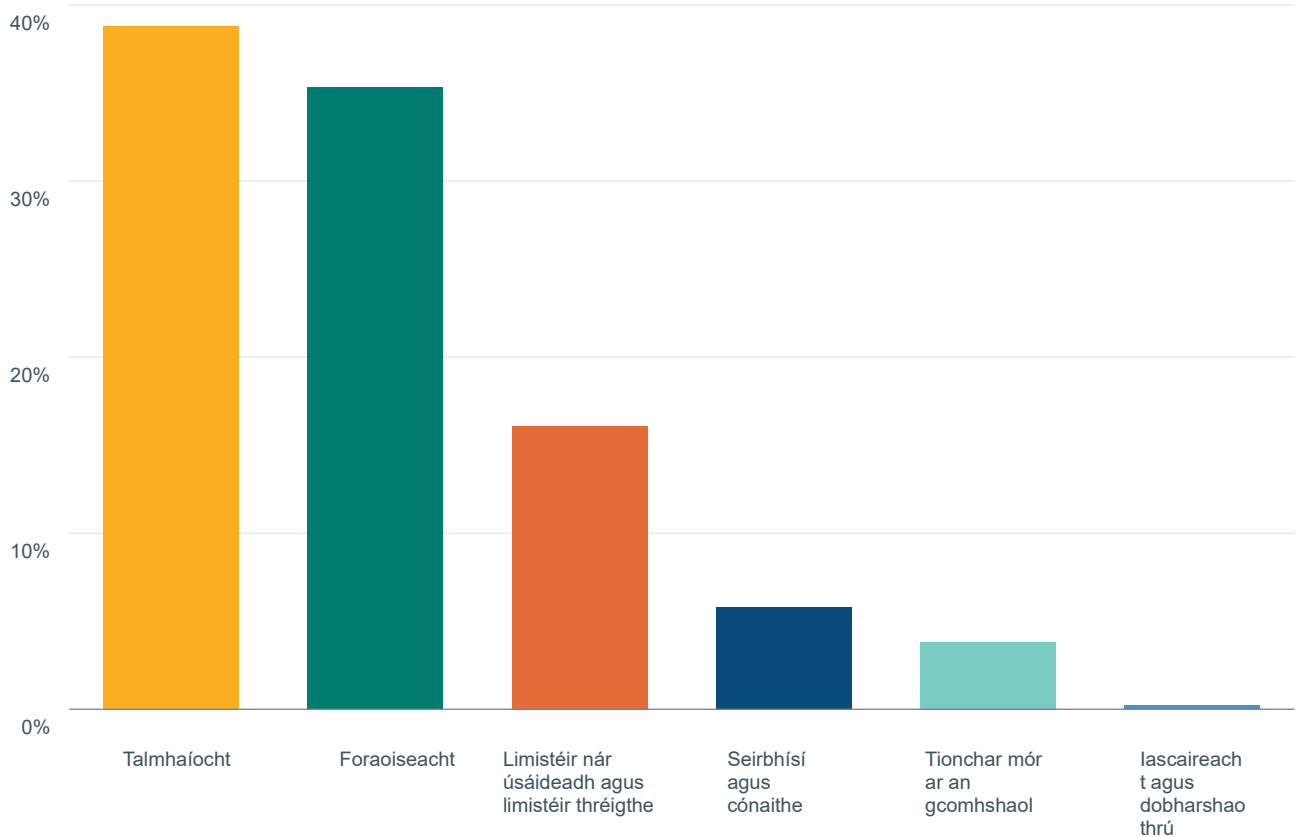
Maidir le talamh a cuireadh i leataobh le haghaidh na bithéagsúlachta, in 2022, chumhdaigh limistéir faoi chosaint 26.1 % de thalamh an Aontais, agus 18.6 % de thalamh an Aontais ainmnithe mar láithreáin [Natura 2000](#) agus 7.5 % faoi ainmniúcháin náisiúnta chomhlántacha eile ²(2).

1 Eurostat, 2025, 'Staidreamh úsáide talún' (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Land_use_statistics) arna rochtain an 13 Lúnasa 2025.

2 EEA, 2024, 'Limistéir faoi chosaint talún san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/terrestrial-protected-areas-in-europe>) arna rochtain an 30 Aibreán 2025.

Fíor 4.1 Príomhúsáid talún de réir cineál úsáide talún san Aontas

Céatadán an limistéir iomláin

Nótaí: I measc na seirbhísí agus na gcórais cónaithe tá tráchtáil, airgeadas agus gnó; seirbhísí pobail; caitheamh aimsire, fóillíocht agus spórt; cónaitheach; agus cúlchistí dúlra. I measc na n-úsáidí a bhfuil tionchar mór acu ar an gcomhshaol tá mianadóireacht agus cairéalú; táirgeadh fuinnimh; tionsclaíocht; cóireáil uisce agus dramhaíola; agus tógáil.

Foinse: Eurostat⁽¹⁾.

Ag breathnú chun cinn, meastar go bhfanfaidh talamh talmhaíochta agus foraoise an Aontais cobhsaí idir seo agus 2035 ach le hathruithe coibhneasta ar sciar na gcineálacha éagsúla talún. Meastar go dtiocfaidh méadú ar an méid talún talmhaíochta faoi bharra buana, agus go bhfanfaidh féarthailte buana, farae agus talamh branair cobhsaí ³(3).

Ionchuir talún i gcórais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa

Tá úsáid talún mar bhonn agus mar thaca ag soláthar bithmhaise (Bosca 4.1). Cuireann sé spás ar fáil freisin do limistéir chónaithe, agus bonneagar do chórais iompair agus fuinnimh chomh maith le héiceachórais nádúrtha a thacaíonn leis an mbithéagsúlacht agus le seirbhísí éiceachórais. Eascraíonn an iomaíocht le haghaidh thalamh an Aontais as an éileamh ar bithmhais le haghaidh bia, bithfhuinnimh agus ábhar a shocraítear in aghaidh an ionchais go rannchuideoidh talamh le ceapadh carbóin, go soláthróidh sí réitigh dhúlra bhunaithe chun tacú leis an oiriúnú don athrú aeráide agus go mbainfidh sí spriocanna amach maidir le hathchóiriú an dúlra.

Cuirfidh athruithe arb í an aeráid is cúis leo, lena n-áirítear tuithe, triomaigh agus athruithe i bpatrúin teochta agus frasaíochta, leis an mbrú ar phleanáil úsáide talún.

3 An Coimisiún Eorpach, 2024, 'Ionchas talmhaíochta an Aontais 2024-35: Déanann eanáil athléimneach oiriúnú don athrú aeráide, d'ábhair imní maidir le hinbhuanaitheacht, agus d'éileamh tomhaltóirí atá ag athrú – an Coimisiún Eorpach' (https://agriculture.ec.europa.eu/media/news/eu-agricultural-outlook-2024-35-resilient-sector-adapts-climate-change-sustainability-concerns-and-2024-12-11_ga) arna rochtain an 12 Lúnasa 2025.

Dá réir sin, is gá tosaíocht a thabhairt don chaoi a n-úsáidtear talamh chun bithmhais a tháirgeadh agus don chuspóir atá leis sin, i gcomhthéacs na hiomaíochta le haghaidh bithmhais arna foinsiú ag an Aontas chun cuspóirí beartais amach anseo a chomhlíonadh ⁴(4).

Bosca 4.1 Bithmhais san Aontas Eorpach

Sainmhínítear bithmhais mar ábhar orgánach in-athnuaite a thagann ó phlandaí agus ainmhithe, chomh maith leis na heilimintí in-bhithmhílte de tháirgí, dramhaíl agus iarmhar de thionscnamh bitheolaíoch. Mar phríomhchuid d'éiceachórais, ceapann sé carbón, agus soláthraíonn sé bia d'ainmhithe agus do dhaoine. Seachadann sé bunábhair freisin le haghaidh raon leathan ábhar bithbhunaithe atá in úsáid in earnálacha amhail an tógáil, an fuinneamh, an t-iompar, an troscán agus teicstíil.

D'úsáid an tAontas 1.2 billiún tona de bhithmhais ábhair thirim in 2017, ar úsáideadh 50 % de le haghaidh bia, beatha agus leapacha le haghaidh beostoic, 22 % le haghaidh bithfhuinnimh agus 28 % le haghaidh ábhar (4). Tá méadú ag teacht ar úsáid bithmhaise in earnáil an fhuinnimh ó 2005 i leith; in 2023 b'ionann bithmhais agus leath d'ídiú fuinnimh in-athnuaite an Aontais ⁵(5).

Trí bhithmhais a úsáid in ionad breoslaí iontaise agus ábhair eile ar mór a lorg carbóin, is féidir tacú leis an bpróiseas dí-iontaisithe in earnálacha an fhuinnimh, an iompair agus na tógála. Méadaíonn sé sin an t-éileamh ar bhithmhais, spreagann sé athrú ar úsáid talún agus laghdaíonn sé stoic na bithmhaise gan bhuaint atá fágtha in éiceachórais. Cé go mbreathnaítear ar úsáid bithmhaise i nginiúint fuinnimh mar úsáid atá neodrach ó thaobh carbóin de, d'fhéadfadh roinnt mhaith blianta a bheith i gceist le próiseas an athfháis agus ceapadh CO₂, agus scaoileann úsáid bithmhaise san fhuinneamh trí dhóchán méideanna suntasacha CO₂ agus truailléin eile isteach san atmaisféar sa ghearrthéarma (4).

Ag féachaint chun cinn, léiríonn taighde go bhfuil an bhearna idir an t-éileamh ar bhithmhais agus an soláthar bithmhaise ag dul i méid. Léirítear ann freisin nach mbeidh dóthain bithmhaise arna foinsiú ag an Aontas ar fáil chun a ról uile a chomhlíonadh mar a bheartaítear sa Chomhaontú Glas don Eoraip (EGD) amach anseo. Beidh ar fhoinsiú bithmhaise inbhuanaithe a áirithiú nach sáróidh buaint bithmhaise an ráta fáis nádúrtha is gá chun an bhithéagsúlacht agus struchtúr, feidhmiú agus táirgiúlacht éiceachórais a choinneáil ar bun san Eoraip agus in áiteanna eile (4).

Tá córas bia an Aontais ag brath go mór ar úsáid talún, agus tá táirgeadh bia ag brath go díreach ar an dúlra. Bhainistigh feirmeacha 38.4 % den talamh ar fad san Aontas mar limistéar talmhaíochta a úsáideadh in 2020 (6). Athraíonn an cineál úsáide talún de réir na haeráide agus na tíreolaíochta, agus is í an talmhaíocht is mó a úsáideann talamh i roinnt Ballstát (72% in Éirinn agus 62.6% sa Danmhairg). Tá sé sin i gcodarsnacht leis an bhFionlainn agus leis an tSualainn, áit a bhfuil forlámhas ag an bhforaoiseacht. Cé go bhfuil laghdú ag teacht ar líon na bhfeirmeacha san Aontas — titim 37 % idir 2005 agus 2020 — d'fhan an méid talún a úsáideadh le haghaidh táirgeadh talmhaíochta gan athrú den chuid is mó le linn na tréimhse céanna mar gheall ar an bhfás ar líon agus ar mhéid na ngabháltas is mó ⁶(6). I mBosca 4.2, tugtar sampla den mhaoirseacht ar thalamh talmhaíochta in Menorca na Spáinne.

4 EEA, 2023, The European biomass puzzle, Tuarascáil EEA Uimh. 8/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/the-european-biomass-puzzle>) arna rochtain an 16 Meitheamh 2025.

5 EEA, 2025, 'sciar an tomhaltais fuinnimh ó fhoinsí in-athnuaite san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/share-of-energy-consumption-from>) arna rochtain an 28 Aibreán 2025.

6 Eurostat, 2024, 'Feirm agus talamh feirme san Aontas Eorpach – staidreamh' (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Farms_and_farmland_in_the_European_Union_-_statistics) arna rochtain an 28 Aibreán 2025.

Bosca 4.2 Maoirseacht talún talmhaíochta Menorca, an Spáinn

Comhthéacs comhshaoil agus spreagadh le haghaidh gníomhaíochta: Thar na blianta, tá athrú tagtha ar fheirmeoireacht ar oileán Menorca. Is iondúil go mbíonn feirmeacha níos mó anois agus go dtáirgeann siad níos déine, rud a mbíonn tionchar diúltach aige ar an mbithéagsúlacht. In 2004, chuir an eagraíocht neamhrialtasach (NGO) [Grup Balear d'Ornitologia](#) (an Grúpa um Ornitheolaíocht agus Cosaint an Dúlra, GOB) tús le comhghuaillíocht straitéiseach ar a dtugtar "Tionscnamh Maoirseachta Talún". Is é is aidhm dó sin tacú le táirgeadh bia inbhuanaithe áitiúil ar mhionscála a théann chun tairbhe don gheilleagar áitiúil agus don bhitheagsúlacht áitiúil.

Tionchar beartais/sochaí: is [líonra feirmeacha agrai-éiceolaíocha é an Tionscnamh um Maoirseacht Talún](#). Faoi láthair tugann sé 38 bhfeirm le chéile a chlúdaíonn thart ar 4% de Menorca. Síníonn feirmeacha a théann isteach sa tionscnamh 'Comhaontú maidir le Cleachtais Talmhaíochta Inbhuanaithe' a chloíonn le trí bhunluach: sláinte, nádúr agus gaireacht. Faoi gcomhaontú seo, oibríonn GOB agus na feirmeoirí le chéile chun inmhharthanacht eacnamaíoch na feirme agus an oileáin ar thaobh amháin, agus caomhnú an dúlra agus na dtraidisiún ar an taobh eile, a chinntiú.

Gníomhaíochtaí/amach: Tacaíonn GOB leis na feirmeacha go díreach nó trí straitéisí margaíochta a sholáthar do na táirgí feirme. Is é is aidhm don tionscnamh bia sláintiúil a sholáthar, an geilleagar áitiúil a neartú, agus loirg charbóin agus éiceolaíocha a laghdú. Cuimsíonn sé oiliúint d'fheirmeoirí (i scileanna mar theicnící feirmeoireachta agus margaíocht), eagraíonn sé d'ionadaithe GOB páirt a ghlacadh i gcláir oideachais scoile agus socraíonn sé laethanta deonacha ag na feirmeacha. Gné ríthábhachtach eile de rath an ENR is ea líonra na bhfeirmeacha agrai-éiceolaíocha, a thairgeann ardán d'fheirmeoirí chun tacú lena chéile agus foghlaim óna chéile ⁷(7)

Cuireann córas bia an Aontais brú indíreach ar thalamh lasmuigh dá chríoch freisin mar gheall ar a spleáchas ar thalamh thar lear chun freastal ar riachtanais tomhaltais intíre — dá ngairtear lorg talún an Aontais de ghnáth. Mar shampla, in 2021, meastar go raibh thart ar 50 milliún heicteár (ha) de thalamh curaíochta ag teastáil le haghaidh táirgí a n-allmhairiú ag an Aontas — méid na Spáinne a bheag nó a mhór — agus go raibh thart ar 28 milliún heicteár (ha) de tháirgí á n-onnmhairiú. D'fhág sé sin go raibh an tAontas ina ghlan-allmhaireoir de thart ar 22 mhiliún ha de thalamh curaíochta ⁸(8).

Braitheann an córas bia freisin ar ithreacha sláintiúla a scagann amach truailleáin, a mhaolaíonn in aghaidh díghrádú ceimiceach, agus a stóráilann agus a sholáthraíonn cothaitheigh thábhachtacha, chomh maith le huisce. Tá éagsúlacht ollmhór orgánach in ithreacha sláintiúla freisin, a ghníomhaíonn mar innill le haghaidh feidhmeanna éiceachórais, amhail timthriall cothaitheach agus stóráil carbóin. Mar sin féin, léiríonn 62 % de na hithreacha uile ⁹(9) agus 89 % d'ithreacha talmhaíochta comharthaí de chaillteanas criticiúil feidhme.

Tugtar le fios sna meastacháin gur feiniméin fhorleathana iad cailliúint bhitheagsúlachta na hithreach agus leibhéil chriticiúla balctha fo-ithreach — comhbhrú sraitheanna hithreach ag doimhneacht níos mó ná 10 cm de ghnáth agus ar cleachtais feirmeoireachta le hinnealra trom is cúis leo go minic — cé go bhfuil gá le faireachán chun tuilleadh fianaise a sholáthar ¹⁰(10). Ag an am céanna, tá fásra agus ithreacha i measc na linnte carbóin is mó ar domhan. San Eoraip, áfach, tá laghdú ag teacht ar an linn sin mar gheall ar thosca amhail staid agus aois fhóraoisí an Aontais, tionchair

7 EEA, 2025, Rannpháirtíocht na sochaí leis an dúlra a neartú, Faisnéisiú EEA uimh. 23/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/strengthening-societys-engagement-with-nature>) arna rochtain an 30 Aibreán 2025.

8 JRC, 2024, Lorg talún thomhaltas an Aontais a shamhaltú, Tuarascáil Theicniúil JRC Uimh. JRC137757, an tAirmheán Comhpháirteach Taighde (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC137757>) arna rochtain an 27 Bealtaine 2025.

9 JRC, 2024, 'Deais Díghrádaithe Ithreach EUSO' (<https://esdac.jrc.ec.europa.eu/esdacviewer/euso-dashboard/>) arna rochtain an 16 Eanáir 2025.

10 CE, 2023, Tuarascáil ar an Measúnú Tionchair — A ghabhann leis an togra le haghaidh Treoir ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle maidir le Faireachán Ithreach agus Athléimneacht Ithreach (an Dlí maidir le Faireachán Ithreach) (SWD(2023) 417 final).

4 An dinimic idir ár ngeilleagar agus ár n-acmhainní nádúrtha a bhainistiú

an athraithe aeráide, athruithe ar úsáid talún, saothrú méadaithe adhmaid agus oiriúnú foraoisí don athrú aeráide. Is ionann talamh foraoise agus táirgí adhmaid lománaíthe agus aistrithe carbóin suntasacha ach cuireann talamh curaíochta, féarthalamh, bogaigh, lonnaíochtaí agus úsáidí eile talún le glanastaíochtaí (4).

Saineofar todhchaí chóras fuinnimh an Aontais le foinsí fuinnimh in-athnuaite, le sprioc cheangailteach ar leibhéal an Aontais chun a áirithiú go seachadfar 42.5 % ar a laghad den sciar fuinnimh le foinsí in-athnuaite fuinnimh faoi 2030 (i gcomparáid le 24.5 % in 2023) ¹¹(11). Fuarthas amach i meastachán a rinneadh le déanaí go raibh gá le 5.1 % de limistéar talún an Aontais chun acmhainneacht na dtionscadal gaoithe agus gréine ar talamh a uasmhéadú, i gceantair thuaithe den chuid is mó ¹²(12)

Tá éagsúlacht ann ar fud na mBallstát maidir le hinfhaighteacht talún le haghaidh foinsí in-athnuaite fuinnimh. Bíonn roinnt tíortha, amhail an Ghearmáin agus an Iodáil, ag streachailt chun dóthain talún a shainaithint atá oiriúnach chun níos mó foinsí in-athnuaite fuinnimh a chur in úsáid agus tá acmhainní talún flúirseacha ag tíortha eile, amhail an Spáinn agus an Rómáin, dá bhforbairt ¹³(13). Beidh réitigh ilfheidhmeacha úsáide talún, amhail painéil ghréine a chomhtháthú le gníomhaíochtaí talmhaíochta, ag éirí níos tábhachtaí (4).

Leis an **treoir maidir le fuinneamh in-athnuaite**, ceadaítear do na Ballstáit limistéir áirithe a ainmniú mar limistéir atá oiriúnach do luathú foinsí in-athnuaite fuinnimh; baineann siad sin tairbhe as próisis shimplithe le haghaidh ceadanna chun dlús a chur le leathadh amach ollmhór tionscadal fuinnimh in-athnuaite. Mar sin féin, ag brath ar chur chuige maidir le ceadanna agus cur in úsáid, d'fhéadfadh méadú ar tháirgeadh grianfhuinnimh coinbhleachtaí atá ann cheana maidir le húsáid talún a mhéadú. Dá réir sin, d'fhéadfadh comhshuí na talmhaíochta agus na grianchumhachta — ar a dtugtar agravoltaic — a bheith ina réiteach amháin chun éifeachtúlacht úsáide talún a bharrfheabhsú.

Thairis sin, meastar go bhfuil an acmhainneacht chun fótavoltachas gréine (PV) a mhéadú ar an mbonneagar atá ann cheana — amhail díonta, agus feadh líonraí poiblí iarnróid agus bóithre — níos mó ná 1 teireavata (TW); tá sé sin i bhfad níos mó ná an cuspóir 700 gigeavata (GW) a bheith ann ó fhótavoltachas gréine faoi 2030 i straitéis an Aontais um an ngrianfhuinneamh. Ciallaíonn sé sin, mura mbainfí amach ach cuid den acmhainneacht sin, go gcabhródh sé leis an gcuspoir 700 GW a bhaint amach (¹⁴14, ¹⁵15).

Ar an gcaoi chéanna, maidir le gaoth ar talamh, ríomh JRC (Airmheán Comhpháirteach Taighde an Choimisiúin Eorpaigh) go bhfuil 530 GW d'acmhainneacht neamshaothraithe fós ar fáil: 84% i gceantair thuaithe, 14.6% i mbailte, agus bruachbhailte agus 1.4% i gcathracha (12). Leis na ríomhanna sin, eisiadh limistéir faoi chosaint, níor áiríodh talamh arúil ach amháin faoi dhianchritéir, agus cuireadh maolán 700 m leis timpeall lonnaíochtaí d'aon mhéid. D'áirítheofaí leis sin go dtitfeadh leibhéil torainn faoi bhun 40 deicibéil (dB) sna limistéir sin, fiú i gcás tuirbíní móra.

Cé gur léir go bhfuil an acmhainneacht sin suntasach, sa chleachtas, ní mór acmhainní leordhóthanacha agus scileanna leordhóthanacha a bheith ag na húdaráis

11 AE, 2023, Treoir (AE) 2023/2413 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle

An Chomhairle an 18 Deireadh Fómhair 2023 lena leasaítear Treoir (AE) 2018/2001, Rialachán (AE) 2018/1999 agus Treoir 98/70/CE a mhéid a bhaineann le fuinneamh ó fhoinsí in-athnuaite a chur chun cinn, agus lena n-aisghairtear Treoir (AE) 2015/652 ón gComhairle (IO L, 2023/2413).

12 JRC, 2024, Táirgeadh agus acmhainneacht fuinnimh in-athnuaite i gceantair thuaithe an Aontais, Tuarascáil Eolaíochta don Bheartas JRC Uimh. JRC135612, an tAirmheán Comhpháirteach Taighde (<https://data.europa.eu/doi/10.2760/458970>) arna rochtain an 11 Meán Fómhair 2024.

13 EEB, 2024, Talamh le haghaidh Fuinneamh In-athnuaite: Faisnéisiú maidir le ceanglais spásúla le haghaidh aistriú fuinnimh inbhuanaithe san Eoraip, an Biúró Eorpach Comhshaoil (<https://eeb.org/library/land-for-renewables-briefing-on-spatial-requirements-for-a-sustainable-energy-transition-in-europe/>) arna rochtain an 16 Meitheamh 2025.

14 CE, 2022, 'Teachtaireacht ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle, chuig Coiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún 'Straitéis an Aontais um an ngrianfhuinneamh' (COM(2022)221 final)' (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52022DC0221>).

15 Kakoulaki, G., et al., 2024, Teachtaireacht maidir le hacmhainneacht an fhótavoltachais fheidhmigh san Aontas Eorpach: Díonáin, taiscumair, bóithre (R3)', Fótavoltachas EPJ 15 (DOI: 10.1051/epjpv/2023035).

4 An dinimic idir ár ngeilleagar agus ár n-acmhainní nádúrtha a bhainistiú

inniúla chun aghaidh a thabhairt ar na comhbhabhtálacha maidir le feirmeacha gaoithe ar talamh a lonnú; áirítear orthu sin torann agus tionchair fhéideartha ar tírdhreacha nó ar fhiadhúlra ¹⁶(16). Is féidir le pleanáil spásúil nua agus uirlisí measúnaithe riosca carnacha éifeachtacht na gcinntí sin a fheabhsú. Mar sin féin, ní mór níos mó a dhéanamh chun a áirithiú go nglacfaidh an pobal le tionscadail agus chun a áirithiú go ndáilfear na tairbhí agus na costais go cothrom idir an leibhéal áitiúil, an leibhéal réigiúnach agus an leibhéal náisiúnta.

Maidir le gaoth amach ón gcósta, tá an acmhainneacht suntasach freisin. Tá sé mar aidhm ag an Eoraip táirgeadh fuinnimh gaoithe amach ón gcósta a mhéadú, agus beidh sciar mór den ghréasán amach anseo i gcriosanna íogaire cósta. Ag an am céanna, tá sé d'aidhm ag an Eoraip freisin cion na limistéar muirí faoi chosaint a mhéadú ó 12.3 % in 2022 go 30 % faoi 2030. Ba cheart na tionchair dhiúltacha a d'fhéadfadh a bheith ar limistéir chósta leochaileacha a chur san áireamh agus láithreáin nua á mbunú le haghaidh gaoth amach ón gcósta i gcriosanna cósta — le doimhneacht uisce síos go 60 m; áirítear orthu sin brúnna carnacha ón athrú aeráide ach freisin ón iascach, ón muirompar, ón talmhaíocht agus ó ghníomhaíochtaí eile de chuid an duine ar muir.

Tá sineirgí ann freisin, agus cuireann suiteálacha gaoithe amach ón gcósta spás ar fáil do stoic éisc chun téarnamh a dhéanamh, nó don dobharshaothrú inbhuanaithe. Is féidir le pleanáil spásúil mhuirí atá bunaithe ar éiceachórais cuidiú le cómhaireachtáil a bhaint amach idir fuinneamh glan, cosaint na muirthimpeallachta agus spás leordhóthanach le haghaidh úsáidí eile, lena n-áirítear iompar, iascaireacht agus áineas ¹⁷(17). Ba cheart don leathnú atá beartaithe ag an Eoraip ar ghaoth amach ón gcósta cur le cur chun feidhme na pleanála spásúla muirí chun spriocanna beartais aeráide agus bithéagsúlachta a ailíniú (17).

Tá talamh le haghaidh bóithre agus bonneagair de dhíth ar an gcóras soghluaisteachta freisin, i bhfianaise chórais pleanála uirbí atá dírithe ar charranna na hEorpa. Beidh gá le hathrú cuspóra a dhéanamh ar thalamh do bhóithre nua, d'iamróid agus do ghréasáin oiriúnaithe eile le haghaidh córais soghluaisteachta cliste. Tugann an méadú comhsheasmhach ar ghníomhaíochtaí iompair ¹⁸(18) le fios nach dócha go dtiocfaidh laghdú ar an ngá atá le talamh le haghaidh bonneagar nua mura gcuirtear bearta bainistithe éilimh i bhfeidhm go comhsheasmhach.

Tionchair na gcóras táirgthe agus tomhaltais ar thalamh

Tá an t-éileamh ar thalamh ó chórais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa in iomaíocht le riachtanais na bithéagsúlachta. Cuireann tógáil talún atá ag dul i méid — tiontú talún nádúrtha agus leathnádúrtha go talamh saorga ¹⁹(19) — brú ar an mbithéagsúlacht, díghrádaíonn sé gnáthóga agus cuireann sé le saincheisteanna ó cheapadh carbóin a laghdú go séalú ithreach, ilroinnt tírdhreacha, rioscaí tuilte méadaithe agus éifeachtaí teasoileáin uirbigh ²⁰(20).

Chun cabhrú leis an gcothromaíocht a athbhunú, príomhspríoc de [Straitéis Bhithéagsúlachta an Aontais do 2030](#) is ea 30 % ar a laghad den talamh agus 30 % den fharraige san Aontas a chosaint faoi 2030. Trí éiceachórais a athchóiriú, is féidir réitigh dhúlra bhunaithe a chur chun feidhme lena gcothaítear athléimneacht in aghaidh thionchair an athraithe aeráide, agus soláthraítear samplaí i mBosca 4.3.

16 IWGIA, 2023, 'Sámi Activists Demand Removal of Wind Turbines in Fosen' (<https://iwgia.org/en/news/5278-press-fosen-oct2023.html>) arna rochtain an 29 Eanáir 2025.

17 EEA, 2024, Leas a bhaint as gaoth amach ón gcósta agus na farraigí á gcaomhnú ag an am céanna, [Faisnéisiú EEA uimh. 14/2024](#) (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/harnessing-offshore-wind-while-serving-the-seas>) arna rochtain an 17 Nollaig 2024.

18 EEA, 2023, Tuarascáil Iompair agus Comhshaoil 2022, Tuarascáil EEA Uimh. 07/2022, an Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil (<https://www.eea.europa.eu/publications/transport-and-environment-report-2022/transport-and-environment-report/view>) arna rochtain an 8 Samhain 2023.

19 EEA, 2021, 'Tógáil talún i Limistéir Uirbeacha Fheidhmiúla, 2012-2018' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/maps-and-charts/land-take-in-functional-urban-data-viewers>) arna rochtain an 5 Aibreán 2025.

20 EEA, 2021, Land take and land degradation in functional urban areas [Tógáil talún agus díghrádú talún i limistéir uirbeacha feidhmiúla], Tuarascáil EEA Uimh. 17/2021 (<https://www.eea.europa.eu/publications/land-take-and-land-degradation>) arna rochtain an 14 Samhain 2022.

Bosca 4.3 Samplaí de réitigh dhúlra bhunaithe a bhaineann le talmhaíocht, bainistiú uisce agus limistéir chósta

Talmhaíocht: Cuidíonn réitigh dhúlra bhunaithe (NbS) le déileáil le triomach, ganntanas uisce, teocht mhéadaitheach agus tuilte sa talmhaíocht. Léiríonn na cás-staidéir [Feabhas ar struchtúr ithreach i gceantar Heilbronn, sa Ghearmáin](#) agus [éagsúlú barr in Segovia na Spáinne](#), infheidhmeacht roghanna NbS san [agrafhoraoiseacht](#) agus sa [talmhaíocht chaomhnaithe](#) chun dálaí ithreach a fheabhsú agus athléimneacht in aghaidh an athraithe aeráide a chothú.

Bainistiú uisce: Úsáidtear réitigh dhúlra bhunaithe chun uisce abhantracha a bhainistiú, trí [mhaoláin bhrúachánacha a bhunú agus a athchóiriú](#), agus [trí aibhneacha agus tuilemhánna a athshlánú agus a athchóiriú](#). Léiríonn an cás-staidéir [ar bhainistíocht riosca tuilte agus triomaigh in Abhantrach Serchio na hIodáile](#) conas is féidir le NbS cuidiú le húsáid talún talmhaíochta agus uirbithe a athrú ó bhonn agus aghaidh a thabhairt ar an iliomad dúshlán atá an-ghéaraíthe mar gheall ar an athrú aeráide.

Limistéir chósta: Cuirtear réitigh dhúlra bhunaithe i bhfeidhm mar [thógáil agus neartú dummhcha](#) agus [cothú trá agus cois cladaigh](#) i limistéir chósta chun creimeadh ó leibhéal na farraige a thagann chun cinn mar gheall ar an athrú aeráide a chodarsnacht. Mar shampla, sa chás-staidéir [Bainistiú creimthe cósta i réigiún Marche na hIodáile](#), léirítear an chaoi ar úsáideadh an dá rogha, agus gnéithe den [oiriúnú don athrú aeráide á gcur i bhfeidhm freisin i bplean comhtháite bainistithe an chreasa cósta](#).

Foinse: EEA ²¹(21).

Is é táirgeadh bia san Aontas an córas a éilíonn an limistéar talún is mó, rud a chuireann brú ar ghnáthóga agus ar speicis, agus a spreagann cailliúint na bithéagsúlachta ²²(22). Soláthraíonn úsáid talún le haghaidh táirgeadh bithbhreosla cásanna dea-dhoiciméadaithe de thrádmhalartuithe leis an mbithéagsúlacht freisin (²³23, ²⁴24). Ar an gcaoi chéanna, tá éilimh atá ag teacht salach ar a chéile roimh éiceachórais foraoise, agus is gá stóráil carbóin a mhéadú ag an am céanna le foinse a sholáthar chun adhmaid a eastóscadh le haghaidh ábhar agus bithfhuinnimh, chomh maith leis an mbithéagsúlacht a chaomhnú agus seirbhísí éiceachórais chultúrtha a chothabháil, amhail áineas, turasóireacht agus oideachas (4).

Méadaíonn tiontú talún go dtí an timpeallacht thógtha dromchlaí neamhscagacha agus rith chun srutha, rud a chuireann leis na rioscaí a bhaineann le tuilte. Cuireann sé talamh as úsáid freisin chun críoch eile, lena n-áirítear le haghaidh an dúlra agus na bithéagsúlachta, rud is cúis le hilroinnt gnáthóg agus le hathléimneacht na n-éiceachóras a laghdú ²⁵(25).

Maidir le cáilíocht na talún, is saincheist choiteann é balcadh ithreach a dhéanann difear d'airíonna agus feidhmeanna ithreach ar fud na hEorpa, cé go bhfuil sé deacair fós méid agus déine an bhalctha a chinneadh ²⁶(26). Is iad an talmhaíocht agus an fhoraoiseacht na príomhchúiseanna leis an bhfeiniméan seo, trí

21 EEA, 2024, An tsochaí a ullmhú le haghaidh rioscaí aeráide san Eoraip — ceachtanna agus inspioráid ó chás-staidéir Climate-ADAPT, Faisnéisiú EEA Uimh. 08/2024 (<https://www.eea.europa.eu/publications/preparing-society-for-climate-risks-in-europe/preparing-society-for-climate-risks-in-europe-lessons>) arna rochtain an 21 Márta 2025.

22 EEA, 2023, 'staid an dúlra san Eoraip: seiceáil sláinte' (<https://www.eea.europa.eu/en/topics/at-a-glance/nature/state-of-nature-in-europe-a-health-check>) arna rochtain an 25 Eanáir 2025.

23 JRC, et al., 2021, The use of woody biomass for energy production in the EU [Bithmhais adhmaid a úsáid le haghaidh táirgeadh fuinnimh san Aontas], Tuarascáil Eolaíochta le haghaidh Beartais JRC Uimh. JRC122719, an Coimisiún Eorpach-an tAirmheán Comhpháirteach Taighde (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC122719>) arna rochtain an 16 Meitheamh 2025.

24 Giuntoli, J., et al., 2022, 'The quest for sustainable forest bioenergy: réitigh a rachaidh chun tairbhe don aeráid agus don bithéagsúlacht', Athbhreithnithe ar Fhuinneamh In-athnuaite agus Inbhuanaithe 159(112180) (DOI: 10.1016/j.rser.2022.112180).

25 EEA, 2022, 'Landscape fragmentation pressure in Europe' [Brú ilroinnte tírdhreacha san Eoraip] (<https://www.eea.europa.eu/ims/landscape-fragmentation-pressure-in-europe>) arna rochtain an 15 Nollaig 2022.

ghníomhaíochtaí amhail monacropping agus beostoc a ardú i ndlús ard. Laghdaíonn comhréiteach insíothlú uisce agus cumas plandaí fréamhacha doimhne a bhunú. Bíonn tionchar díreach ag díghrádú den sórt sin ar thorthúlacht ithreach agus ar tháirgeacht barr an tráth céanna a mhéadaíonn sé na rioscaí a bhaineann le rith chun srutha agus tuilte uisce dromchla.

I bhfianaise dhrochstaid a lán éiceachóras, tá géarghá leis na héilimh ar thalamh ó earnálacha príomhúla agus ar fud na gcóras a réiteach agus a chur in iúl chun soláthar inbhuanaithe fadtéarmach amhábhhar príomhúil a áirithiú. Tá earnálacha iomlána á gcur i mbaol mar gheall ar an mainneachtain leanúnach éiceachórais talún agus mhuirí a bhainistiú go hinbhuanaithe agus seirbhísí éiceachórais a chosaint; laghdaíonn sé a n-acmhainneacht soláthairtí rithabhachtacha amhail bia agus bithmhais a sholáthar agus cuireann sé teorainn freisin lena n-acmhainneacht stórála carbóin.

4.1.2 Uisce

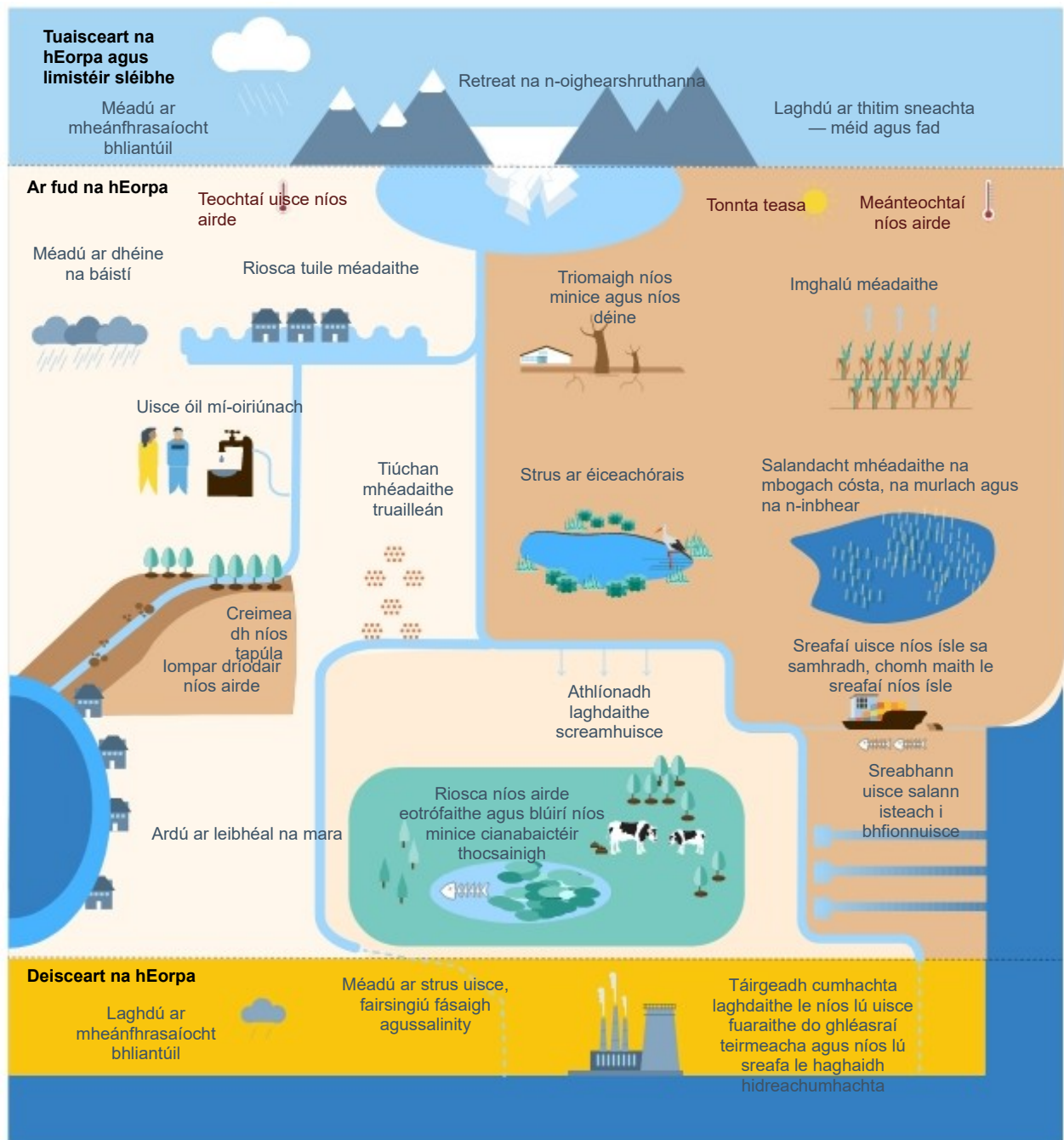
Tá uisce glan rithabhachtach d'éiceachórais agus do shláinte an duine, agus mar acmhainn dár bpríomhchórais táirgthe agus tomhaltais. Ní hamháin gur dúshlán Eorpach é uisce leordhóthanach ardcháilíochta a áirithiú do gach riachtanas ach is dúshlán domhanda é freisin. Bíonn tionchar ag truailliú uisce, ró-astarraingt agus athruithe fisiceacha (amhail díriú abhann) ar uiscí agus bogaigh, agus cuireann an t-athrú aeráide leis na saincheisteanna sin; feictear na héifeachtaí i screamhuisce, in aibhneacha, i lochanna agus in uiscí cósta, agus bíonn tionchar diúltach ag seirbhísí éiceachórais mar thoradh air sin. Ar an meán, bíonn tionchar ag strus maidir le huisce ar 30% de chríoch na hEorpa agus ar 34% den daonra gach bliain. Is dócha go dtiocfaidh méadú ar na figiúirí sin amach anseo mar gheall ar an athrú aeráide trí raon sásraí (Fíor 4.2).

D'ainneoin roinnt dul chun cinn, níor tháinig aon laghdú foriomlán ar an limistéar atá thíos leis an nganntanas uisce agus tá dlús curtha leis an staid ó 2010 i leith. Is measa fós é sin ós rud é go meastar go méadóidh an t-athrú aeráide minicíocht, déine agus tionchair na dtriomach a thuilleadh, rud a fhágann nach dócha go laghdófar ganntanas uisce faoi 2030. Cé go bhfuil go leor uisce ag an Eoraip ar an iomlán chun freastal ar a riachtanais, tá difríochtaí suntasacha ann maidir leis an gcaoi a bhfuil tionchar ag ganntanas uisce ar dheisceart agus ar thuaisceart na hEorpa, agus tá ar an gCipir agus ar Mhálta aghaidh a thabhairt ar na dálaí teirce uisce is suntasaí i mBallstáit uile an Aontais ar an scála séasúrach ²⁷(27).

26 EEA, 2023, Faireachán ithreach san Eoraip — Táscairí agus tairseacha le haghaidh measúnuithe ar shláinte ithreach, Tuarascáil EEA Uimh. 08/2022 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/soil-monitoring-in-europe>) arna rochtain an 27 Eanáir 2025.

27 LEE, 2025, 'Coinníollacha teirce uisce san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/ims/use-of-freshwater-resources-in-europe-1>) arna rochtain an 20 Eanáir 2025.

Fíor 4.2 An tionchar atá ag an athrú aeráide ar an uisce

Foinse: EEA⁽²⁸⁾.

²⁸(28)

Ionchuir uisce i gcórais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa

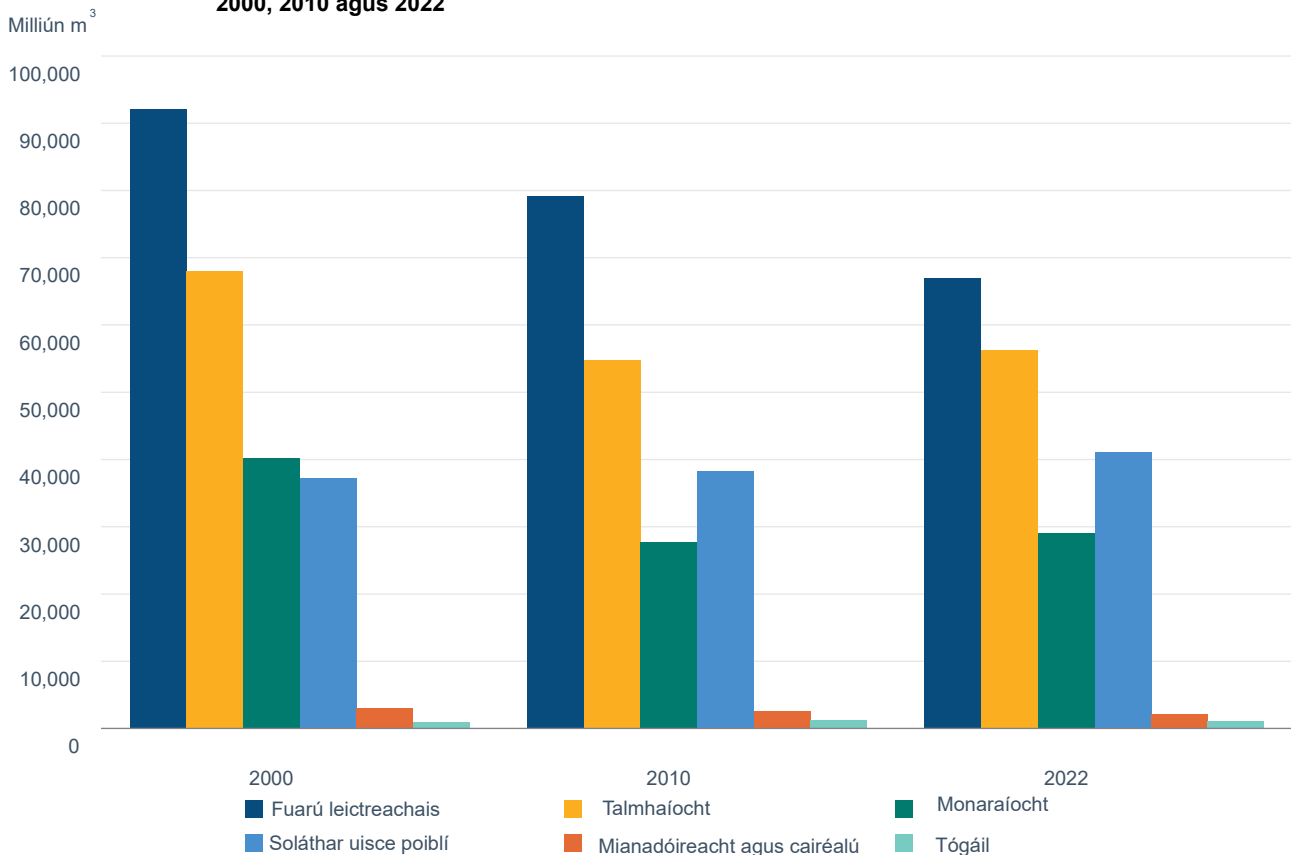
Laghdaigh Ballstáit an Aontais a n-astarraingt uisce iomlán 19 % ó 2000 go 2022 (Fíor 4.3) mar gheall ar iompar uisce níos fearr (iompar uisce óna fhoinsí go dtí an áit a bhfuil gá leis), éifeachtúlacht úsáide agus athruithe socheacnamaíocha, go háirithe in oirthear na hEorpa. Mar sin féin, níor baineadh amach an sprioc

28 EEA, 2024, Staid uisce na hEorpa 2024: an gá atá le hathléimneacht fheabhsaithe uisce, Tuarascáil EEA Uimh. 07/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/europes-state-of-water-2024>) arna rochtain an 28 Samhain 2024.

4 An dinimic idir ár ngeilleagar agus ár n-acmhainní nádúrtha a bhainistiú

astarraingt uisce a laghdú go dtí faoi bhun 20 % d'acmhainní fionnuisce in-athnuaite faoi 2020 i ngach abhantrach Eorpach agus is cosúil nach dócha go mbainfear é sin amach go luath ²⁹(29). Baintear an chuid is mó den uisce le haghaidh fuarú leictreachais, talmhaíochta, monaraíochta agus soláthar uisce poiblí (Fíor 4.3).

Fíor 4.3 Astarraingt uisce an Aontais de réir na hearnála eacnamaíche, 2000, 2010 agus 2022

Foinse: EEA⁽³⁰⁾.

³⁰(30)

Tá na sciartha eárnálacha difriúil le haghaidh glantomhaltas uisce, lena gcuirtear san áireamh freisin an méid uisce a chuirtear ar ais sa chomhshaol. San Aontas Eorpach, úsáideann an talmhaíocht 59% den uisce ar fad (28). Ciallaíonn sé sin, ós rud é go n-ídiúnn an barr an chuid is mó den uisce nó go ngalaíonn sé agus nach gcuirtear ar ais sa chomhshaol é, is í an talmhaíocht an glantomhaltóir uisce is airde san Eoraip. Gan athruithe ar chleachtais, is dócha go dtiocfaidh méadú ar an éileamh ó thalmhaíocht uiscithe leis an athrú aeráide (28). Tá uisce ríthábhachtach chun barra a uisciú, éiceachórais a chothabháil agus beostoc a chothú. Mar gheall ar an sciar mór uisce a ídítear le linn an tséasúir fáis (earrach-samhradh), tarlaíonn saincheisteanna séasúracha maidir le hinfhaighteacht uisce sa chuid is mó den Aontas. I réigiúin ina bhfuil acmhainní teoranta uisce, d'fhéadfadh ganntanais thromchúiseacha agus coinbhleachtaí acmhainní a bheith mar thoradh air sin maidir le húsáidí iomaíocha. Nuair is mó an t-éileamh ar uisce ná an soláthar, tá soláthar uisce óil agus slándáil bia faoi bhagairt.

Tá tíortha ar fud na hEorpa ag gníomhú chun úsáid uisce sa talmhaíocht a bhainistiú chun athléimneacht uisce a neartú. Áirítear ar na bearta cleachtais athúsáide uisce a

29 EEA, 2024, 'Acmhainní uisce na hEorpa', WISE Freshwater (<https://water.europa.eu/freshwater/europe-freshwater/freshwater-temes/water-resources-europe>) arna rochtain an 13 Lúnasa 2025.

30 EEA, 2024, 'Astarraingt uisce de réir foinse agus eárnála eacnamaíche san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/water-abstraction-by-source-and>) arna rochtain an 9 Eanáir 2025.

chomhtháthú in uisceú agus athruithe ar conas, cá háit agus cathain a fhástar barra, agus tugtar sampla ón Spáinn i mBosca 4.4.

Bosca 4.4 Bogaigh Doñana na Spáinne a chosaint trí úsáid inbhuanaithe uisce sa talmhaíocht

Tá dianstrus hidreolaíoch ar bhogaigh Doñana in iardheisceart na Spáinne, Suíomh Oidhreacht Domhanda UNESCO, mar gheall ar na blianta fada d'úsáid neamh-inbhuanaithe uisce. In 2023, bhí baol ann go rachadh an staid in olcas mar gheall ar thogra reachtach chun eastóscadh screamhuisce neamhúdraithe a dhéanamh dleathach agus chun talamh inuiscithe a leathnú. Mar gheall ar na bogaigh, atá ríthábhachtach don bhithéagsúlacht agus do shlíte beatha réigiúnacha, tá laghdú tagtha ar ionchuir uisce dromchla go dtí 20 % de na leibhéil stairiúla, go príomha mar gheall ar leithlisiú abhann, draenáil talún agus díghrádú fo-abhann.

Le rósathrú screamhuisce — arna spreagadh ag dianfheirmeoireacht caoire agus dianturasóireacht — tá laghdú breise tagtha ar leibhéil uisce i murlaigh agus i linnte, agus laghdaíodh coinneáil uisce. Cé go bhfuil freagracht ar ghníomhaithe aonair, léiríonn an ghéarchéim teipeanna institiúideacha níos doimhne i rialachas uisce, lena n-áirítear forfheidhmiú lag, droch-chigireachtaí agus rialuithe riaracháin lochtacha.

Bhain imscrúduithe grinnscrúdaithe poiblí agus na meán le slabhraí soláthair ollmhargaí le díghrádú comhshaoil in Doñana, rud a spreag rioscaí clú do mhiondíoltóirí. Mar fhreagairt air sin, thosaigh miondíoltóirí móra bia ag éileamh cleachtais infhíoraithe inbhuanaitheachta uisce ó sholáthróirí, rud a léiríonn conas is féidir le fórsaí an mhargaidh athrú a spreagadh.

Tarraingíodh siar an togra conspóideach ar deireadh mar gheall ar bhrú ó eagraíochtaí neamhrialtasacha, eolaithe, an tsochaí shibhialta agus miondíoltóirí. Mar thoradh air sin, tháinig Acuerdo por Doñana, plean comhpháirteach EUR 1.4 billiún ó rialtais náisiúnta agus réigiúnacha chun na bogaigh a athbhunú. I measc na bpríomhbheart tá srian a chur le heastóscadh neamhdhleathach uisce, athnádú talún a dhreasú agus cóireáil fuíolluisce a fheabhsú.

Léiríonn cás Doñana an tábhacht a bhaineann le bainistiú comhtháite acmhainní uisce sa talmhaíocht. Tá úsáid inbhuanaithe uisce ríthábhachtach ní hamháin do chaomhnú éiceolaíoch ach d'inmharthanacht fhadtéarmach na feirmeoireachta agus na turasóireachta freisin. Tá gníomhaíocht chomhordaithe i measc rialtas, gníomhaithe margaidh agus na sochaí sibhialta ríthábhachtach chun acmhainní uisce a chosaint agus chun éiceachórais athléimneacha a áirithiú ³¹(31).

Úsáidtear uisce freisin chun hidreachumhacht a ghiniúint agus chun stáisiúin chumhachta núicléacha agus breosla iontaise a oibriú; bíonn siad ag brath ar chainníochtaí móra uisce agus bíonn siad ina gcúis le méadú ar an teocht in aibhneacha agus i lochanna, agus bíonn tionchair éiceolaíocha acu dá bharr sin ³²(32). Thairis sin, le tosú an athraithe aeráide, is féidir le toilleadh fuaraithe an uisce luainiú nó a laghdú. Ina theannta sin, cuireann triomach cumas uisce le haghaidh soláthar cumhachta ³³i mbaol (33).

Tá uiscebhealaí ríthábhachtach freisin chun earraí a iompar, ach d'fhéadfadh teagmhais adhaimsire amhail triomaigh nó tuilte cur isteach ar na bealaí sin, rud a chuirfeadh bac ar sheachadadh ábhar agus a d'imreodh tionchar ar earnálacha atá ag brath ar iompar uisce. Sa timpeallacht thógtha, braitheann tionscadail tógála, spásanna glasa agus córais fuaraithe uirbeacha go mór ar uisce. Le linn tonnta

- 31 EEA, 2024, Iniúchadh a dhéanamh ar na tosca sochaíocha lenar féidir cailliúint agus athrú na bithéagsúlachta a stopadh agus a aisiompú, Tuarascáil ETC BE 2024/2, an Gníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil (<https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-be/products/etc-be-products/exploring-the-societal-factors-enabling-to-halt-and-reverse-the-loss-and-change-of-biodiversity>) arna rochtain an 14 Lúnasa 2025.
- 32 ECFE agus an Gníomhaireacht um Fhuinneamh Núicléach, 2021, An tAthrú Aeráide: Measúnú ar Leochaileacht Gléasraí Cumhachta Núicléiche agus Cur Chuige maidir lena nOiriúnú (http://www.oecd-neo.org/jcms/pl_61802/measúnúar_an_athrú_aeráide-ar_leochaileacht_gléasraí_cumhachta_núicléiche-agus_cur_chuige-ar_a_n-oiriúnú?sonraí=fíor) arna rochtain an 29 Eanáir 2025.
- 33 EEA, 2024, Measúnú Eorpach ar Rioscaí Aeráide, Tuarascáil EEA Uimh. 01/2024 (<https://www.eea.europa.eu/publications/european-climate-risk-assessment>) arna rochtain an 16 Meán Fómhair 2024.

4 An dinimic idir ár ngeilleagar agus ár n-acmhainní nádúrtha a bhainistiú

teasa, teastaíonn soláthairtí suntasacha uisce ó chathracha chun foirgnimh a fhuarú, agus páirceanna agus gairdíní a chothabháil chun timpeallacht ináitrithe a chinntiú.

Itheann go leor tionscail méideanna móra uisce. Úsáideann an tionscal teicstíle uisce chun cadás a fhás agus chun fabraicí a dhathú agus a chríochnú ³⁴(34). Teastaíonn méideanna móra uisce ó oibríochtaí mianadóireachta, cé go bhfuil siad teoranta do shuíomhanna sonracha, chun mianraí a phróiseáil agus deannach a shochtadh. De réir mar a chuirtear dlús leis an digitiú, tá ról níos tábhachtaí ag lárionaid sonraí maidir le réitigh dhigiteacha a chur in úsáid lena dtacaítear leis an aistriú chuig geilleagar inbhuanaithe ísealcharbóin, ach braitheann siad freisin ar chainníochtaí móra uisce inólta ar ardchaighdeán chun próiseálaithe a fhuarú ³⁵(35).

D'fhéadfadh an [Straitéis Eorpach um Athléimneacht Uisce](#) a glacadh le déanaí (a tugadh isteach i gCaibidil 2) aghaidh a thabhairt ar an iliomad brúnna trí thionscnaimh amhail treoir a chur ar fáil maidir le conas tomhaltas uisce a laghdú agus éifeachtúlacht uisce a fheabhsú, cistiú poiblí agus príobháideach a ghníomhachtú chun sceitheadh píopaí a laghdú agus bonneagar uisce a nuachóiriú, malartú dea-chleachtas a chur chun cinn maidir le huisce a shábháil, nó tacú le beartais fhónta praghsála uisce.

Tionchair na gcóras táirgthe agus tomhaltais ar uisce

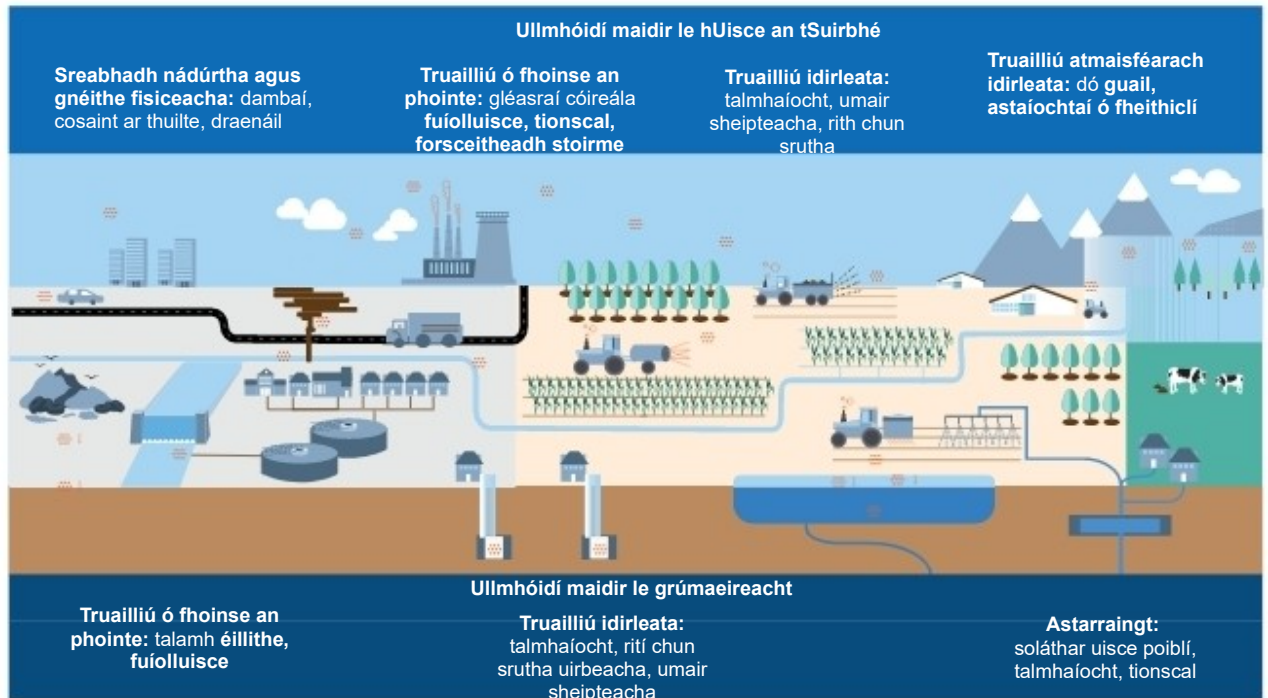
Cuireann córais táirgthe agus tomhaltais san Eoraip brúnna iomadúla ar uisce dromchla agus screamhuisce, trí thruailliú poncfhoinse, truailliú idirleata, astarraingt uisce, agus truailliú atmaisféarach (Fíor 4.4). Is í an talmhaíocht an brú is suntasaí a théann i bhfeidhm ar uisce dromchla agus screamhuisce araon (28). Tá dul chun cinn níos mó déanta maidir le truailliú tionsclaíoch san aer a laghdú ná san uisce, agus, dá réir sin, tá an tionchar ar an gcomhshaol in éiceachórais uisce fós ard ³⁶(36).

34 EEA, 2025, Ciorclaíocht shlabhra luacha teicstíle an Aontais de réir uimhreacha, Faisnéisiú LEE uimh. 03/2025 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/circularity-of-the-eu-textiles-value-chain-in-numbers?activeTab=4a75727f-4f3c-4b71-bbce-9a2481c20210>) arna rochtain an 3 Aibreán 2025.

35 Uisce na hEorpa, 2024, 'Bainistiú sonraí: Bileog eolais maidir le Cleachtais Dianuisce na hEarnála' (<https://watereurope.eu/wp-content/uploads/2024/12/Untitled-design.pdf>) arna rochtain an 25 Aibreán 2025.

36 EEA, 2024, The costs to health and the environment from industrial air pollution in Europe — 2024 update [Na costais don tsláinte agus don chomhshaol de dheasca truailliú aeir tionsclaíoch san Eoraip — nuashonrú 2024], Faisnéisiú LEE uimh. 24/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/the-cost-to-health-and-the>) arna rochtain an 22 Iúil 2024.

Fíor 4.4 Brúnna ar uisce dromchla agus screamhuisce

Foinse: EEA (28) .

Bíonn tionchar ag truailliú atmaisféarach idirleata ó dhó breoslaí iontaise ar uisce dromchla (arb ionann é agus 49 % de na brúnna ó thruailleáin ar uisce dromchla uile an Aontais); cuireann truailliú idirleata ón talmhaíocht agus truailliú poncfhoinsé ó sceitheadh ó ghléasraí cóireála fuíolluisce uirbigh go mór leis an mbrú freisin (29 % agus 12 % faoi seach) ³⁷(37). Is iad na príomhbhrúnna ar screamhuisce truailliú idirleata, go háirithe ó talmhaíocht (32%), agus astarraingt (18%), is coitianta ó talmhaíocht, soláthar uisce poiblí, agus tionscal (28).

D'fhéadfadh úsáid leasachán agus lotnaidicídí i gcleachtais feirmeoireachta a bheith ina cúis le rith chun srutha na substaintí sin isteach in aibhneacha, lochanna agus screamhuisce. Cuireann rití chun srutha leasacháin le cáilíocht uisce dhíghrádaithe trí leibhéil cothaitheach in uisce a mhéadú, rud a chuireann fás iomarcach algaí chun cinn; dá réir sin, bíonn tionchair níos leithne ar éiceachórais mar thoradh air sin, amhail leibhéil ídithe ocsaigine agus bás an tsaoil uiscigh. Ar an gcaoi chéanna, níor tháinig laghdú ar mheántiúchain níotráití i screamhuisce le linn na tréimhse 2000-2021 ³⁸(38). Maidir le lotnaidicídí, ag 10-25 % de na láithreáin faireacháin uisce dromchla uile a tuairiscíodh do EEA idir 2013 agus 2021, braitheadh substaint amháin nó níos mó os cionn a dtairseach éifeachta — an leibhéal ar os a chionn a mheastar tionchar díobhálach a bheith ag an lotnaidicíd ³⁹(39).

Is éard atá i gceist le hidreachumhacht a ghiniúint dambaí a thógáil le haghaidh hidrileictreachais a chruthaíonn athruithe móra ar shreafaí hidreamhoirfeolaíocha agus a laghdaíonn nascacht abhann. Tá beagnach 9,000 bacainn agus damba nua le haghaidh táirgeadh hidreachumhachta beartaithe nó á dtógáil cheana féin i gcodanna den Eoraip; is gléasraí beaga hidreachumhachta iad formhór mór na

37 EEA, 2024, 'WISE Freshwater' (<https://water.europa.eu/freshwater>) arna rochtain an 7 Eanáir 2025.

38 EEA, 2024, 'Níotráit i screamhuisce san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/nitrate-in-groundwater-8th-eap>) arna rochtain an 7 Eanáir 2025.

39 EEA, 2024, 'Lotnaidicídí in aibhneacha, lochanna agus screamhuisce san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/pesticides-in-rivers-lakes-and>) arna rochtain an 29 Feabhra 2024.

ngléasraí (28). Sa chomhthéacs sin, ní mór ról níos suntasaí a bheith ag dea-chleachtais chun tionchair éiceachórais a sheachaint nó a laghdú go láidir le linn an phróisis ceadúnúcháin agus in oibriú na ngléasraí hidreachumhachta atá ann cheana. Idir an dá linn, ba cheart measúnú cuí a dhéanamh ar chomhbhabhtálacha a d'fhéadfadh a bheith ann leis an uailmhian 25,000 ciliméadar (km) d'aibhneacha saorchúrsála a chruthú faoi 2030 ⁴⁰(40). Léirítear i mBosca 4.5 sampla de na buntáistí a bhaineann le huiscebhealaí a athoscailt trí dhambaí agus bacainní eile a bhaint.

Bosca 4.5 Abhantrach Pärnu a athchóiriú le haghaidh éisc imirceacha san Eastóin

Tá an tionscadal athchóirithe abhann is mó san Eastóin tar éis abhantrach Pärnu a athrú ó bhonn, a chuimsíonn an séú cuid d'uiscebhealaí na tíre agus a fheidhmíonn mar an dara gnáthóg abhann agus príomhghnáthóg bradáin is faide. Le blianta fada anuas, chuir dambaí bac ar thart ar 90 % de na láithreacha sceite príomha do bhradáin agus d'éisc imirceacha eile, agus ba é damba Sindi — díreach 14 km ó inbhear na habhann — an bhacainn ba mhó.

In 2015, fuair rialtas na hEastóine damba Sindi agus an talamh máguaird ar EUR 1.3 milliún. Nuair a baineadh é in 2019, athosclaíodh conairí imirce ríthábhachtacha. Le hiarrachtaí ina dhiaidh sin, scartáil siad dhá dhamba bhreise ar an bpríomhghas agus cúig dhamba ar fho-aibhneacha, lenar athbhunaíodh 3,300 km de chainéil abhann agus lenar feabhsaíodh dálaí éiceolaíocha go suntasach.

Bhí an tionscnamh seo mar chuid de chlár EUR 15 mhilliún arna chómhaoiniú ag Ciste Comhtháthaithe an Aontais agus ag buiséad stáit na hEastóine. D'athbheoigh sé bealaí imirce stairiúla agus d'ardaigh sé stádas caomhnaithe 32 speiceas uisceacha. I staidéir a rinneadh le déanaí, doiciméadaítear méaduithe móra ar ghnáthóga: tá rochtain anois ag loimprí abhann ar limistéir sceite 5.6 uair níos mó ná mar a bhí roimhe seo, agus tá méadú aon uair déag tagtha ar láithreacha sceite bream vimba. Tá tús curtha le hathchoilíniú fairsing ar fud an imchuach ar bhradáin agus ar speicis imirceacha eile. Thosaigh pobail bradáin ag sceitheadh níos fearr agus tá a n-óg ag maireachtáil níos mó ar fud stráicí athoscailte, ag cur béime ar na buntáistí fadtéarmacha a bhaineann le bacainní a bhaint.

Taobh amuigh de ghnóthachain éiceolaíocha, tá an t-athchóiriú tar éis pobail áitiúla a spreagadh. Tá na hionchais maidir le curachóireacht, snámh, iascaireacht agus éiceathurasóireacht faoi bhláth, tá gealladh fúthu maidir le sruthanna nua ioncaim agus cothaíonn siad naisc níos láidre idir cónaitheoirí agus an abhainn. Is léiriú é tionscadal abhantraí Pärnu ar an gcaoi ar féidir le hathchóiriú an dúlra díbhinní comhshaoil, sóisialta agus eacnamaíocha a bhaint amach, rud a análaíonn beatha nua in éiceachórais agus i bpobail araon (28).

Chun teicneolaíochtaí níos déanaí a chur in úsáid ar mhórsála, amhail feithiclí ceallra-leictreacha, tá gá freisin le cur chuige níos réamhghníomhaí chun tionchair a d'fhéadfadh a bheith ar uisce lasmuigh de theorainneacha na hEorpa a shainaithint agus a mhaolú. Mar shampla, i gcás feithiclí ceallra-leictreacha, is féidir le tionchair fhoriomlána feithiclí ceallra-leictreacha ar éiceathocsaineacht fionnuisce agus ar eotrófú a bheith níos airde i ndáiríre ná tionchair feithiclí peitiril nó díosail, agus oibríochtaí úsáide fuinnimh, mianadóireachta agus monaraíochta a dhéantar lasmuigh den Eoraip á gcur san áireamh ⁴¹(41). Mar sin féin, is féidir na tionchair dhomhanda fhéideartha sin a laghdú le bearta iomchuí, mar shampla trí dhlús a chur le dícharbónú an chórais fuinnimh laistigh den Eoraip. D'fhéadfaí iad a mhaolú freisin trí bhrúnna ó ghníomhaíochtaí mianadóireachta agus monaraíochta lasmuigh den Eoraip a laghdú trí fhoinsí ábhar criticiúil a éagsúlú nó trí infheistíocht a dhéanamh i dteicneolaíochtaí glasa agus i mianadóireacht fhreagrach, trí spriocanna athchúrsála intíre a thabhairt isteach, agus trí tháirgeadh méadaithe laistigh den Eoraip.

40 Rialachán (AE) 2024/1991 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 24 Meitheamh 2024 maidir le hathbhunú an dúlra agus lena leasaítear Rialachán (AE) 2022/869 (2022/0195(COD)).

41 EEA, 2018, Feithiclí leictreacha ó pheirspictíochtaí saolré agus geilleagair chiorclaigh — TERM 2018, Tuarascáil EEA Uimh. 13/2018, (<https://www.eea.europa.eu/publications/electric-vehicles-from-life-cycle>) arna rochtain an 15 Deireadh Fómhair 2019.

Nuair a insíothlaíonn truailléain screamhuisce, d'fhéadfadh costais shuntasacha a bheith mar thoradh air sin maidir le huisce óil a chóireáil chun sláinte an duine a chosaint. Is féidir le filleadh nádúrtha screamhuisce truaillithe ar aibhneacha agus ar bhogaigh a bheith ina chúis le rioscaí don fhiadhúlra ⁴²freisin (42). Is bagairt ríthábhachtach dár sláinte agus dár ngeilleagar é truailliú na hacmhainne ríthábhachtaí seo do dhaoine agus do gach speiceas beo eile.

Tá sé ríthábhachtach brúnna ó ghníomhaíochtaí tionsclaíocha, ó dhiantalmhaíocht agus ó ghníomhaíochtaí daonna eile a laghdú chun cáilíocht agus infhaighteacht uisce a fheabhsú, agus chun bithéagsúlacht agus timpeallachtaí fionnuisce agus muirí a fheabhsú. Tá gníomhaíochtaí á ndéanamh ar leibhéal na tíre, ar an leibhéal réigiúnach agus ar an leibhéal áitiúil, agus tugtar sampla de dheachleachtas ó chathair san Ísiltír i mBosca 4.6.

Bosca 4.6 Rioscaí tuilte uirbeacha a bhainistiú le swales in Enschede, an Ísiltír

De réir mar a bhíonn patrúin báistí ag éirí níos foircní i gcathracha mar gheall ar an athrú aeráide, is minic nach leor na córais draenála thraidisiúnta, rud is cúis le sceitheadh buaice isteach in uisce dromchla, forsceitheadh séarachais agus míchothromaíochtaí séasúracha i leibhéil screamhuisce. Mar fhreagairt air sin, chuir bardas Enschede na hÍsiltíre réiteach draenála nuálach chun feidhme i bhforbairt tithíochta nua in 1999, agus úsáid á baint as swales (cainéil éadomhain agus fásra) mar chur chuige dúlrbhunaithe chun uisce báistí a bhainistiú go hinbhuanaithe.

Bailíonn an córas gach rith chun srutha dromchla trí gáitéir ar leibhéal na sráide, ag coinneáil sreafaí uisce infheicthe agus tarraingteach do chónaitheoirí. Tá uisce báistí dírithe ar líonra swales ina ndéantar farasbarr uisce a atreorú trí ghillíní chuig córas insíothlaithe faoi thalamh atá déanta as cáithníní cré leathnaithe atá fillte i ngeoiteicstílí. Déantar an córas seo a innealtóireacht chun riachtanais uisce a chothromú ar feadh na bliana. I dtréimhsí tirime, ceadaíonn sé insíothlú isteach i screamhuisce, agus le linn coinníollacha fliucha, bainistíonn sé draenáil chun ró-thógáil uisce a chosc.

Dáileann nó draenálann draenphíopaí faoi na swales uisce ag brath ar leibhéil screamhuisce, ag tabhairt aghaidh go héifeachtach ar thriomach an tsamhraidh agus ar sháithiú an gheimhridh araon. Le faireachán ó 1999 go 2005, le staidéir leantacha a rinneadh in 2022 agus 2023, léiríodh gur insíothlaigh thart ar 99 % den rith chun srutha an talamh in ionad dul isteach in uisce dromchla nó i séaraigh. De ghnáth folmhaíodh scuaba laistigh de 24 uair an chloig, agus d'fhan an acmhainneacht insíothlaithe comhsheasmhach le himeacht ama.

Ó thaobh costais de, bhí an córas swale beagán níos saoire a thógáil ná gnáthchórais séarachais, cé go bhfuil costais chothabhála leanúnacha beagán níos airde. Mar sin féin, bhí ról ríthábhachtach ag rannpháirtíocht luath agus ghníomhach na gcónaitheoirí áitiúla i rath an tionscadail. Chuidigh rannpháirtíocht an phobail le tacaíocht a chothú agus leis an bhfreasúra a laghdú agus d'eascair feabhsuithe a bhí dírithe ar an úsáideoir as sin.

Léiríonn cás na swales san Ísiltír conas is féidir le córais bhainistíochta uisce chliste dhílártaíthe riosca tuilte uirbeacha a laghdú, athlíonadh screamhuisce a fheabhsú agus maoirseacht áitiúil a chothú i bhfianaise brúnna aeráide atá ag dul i méid (28).

42 EEA, 2022, *Screamhuisce na hEorpa — príomhacmhainn faoi bhrú*, Faisnéisiú EEA uimh. 03/2022 (<https://www.eea.europa.eu/publications/europes-groundwater>) arna rochtain an 15 Bealtaine 2023.

4.1.3 Amhábhair

Tá amhábhair ríthábhachtach do gheilleagar tionsclaíoch na hEorpa agus d'uailmhianta chun aistriú digiteach agus glas a bhaint amach. Tá go leor ábhar teoranta, agus méadaíonn sé seo iomaíocht dóibh. Ina theannta sin, is minic a bhíonn drochthionchair chomhshaoil agus shóisialta ag baint le hamhábhair a eastóscadh agus a phróiseáil. Áirítear ar na hábhair sin breoslaí iontaise, bithmhais amhail adhmaid, mianraí neamh-mhiotalacha amhail gaineamh agus gipseam, chomh maith le miotail amhail copar, iarann agus ór. Ina theannta sin, tá ardtábhacht eacnamaíoch ag baint le hamhábhair chriticiúla — cé nach bhfuil iontu ach sciar beag de na hábhair uile a úsáidtear — agus tá baol mór ann freisin go gcuirfear isteach ar an soláthar ⁴³(43).

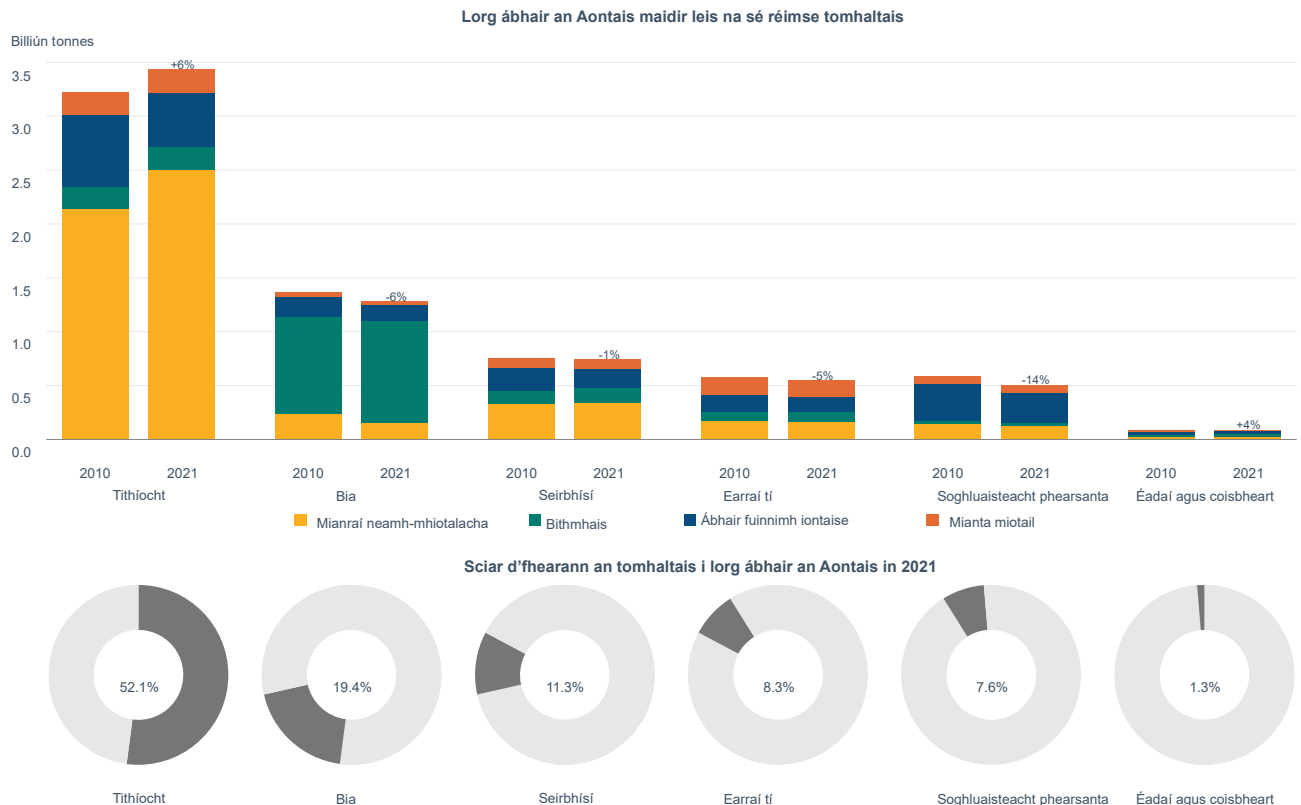
Ionchuir amhábhair i gcórais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa

Ar an iomlán, is ionann na córais bhia, tithíochta agus soghluaisteachta le chéile agus níos mó ná 80 % de lorg ábhair iomlán an Aontais (Fíor 4.5).⁴⁴ Spreagann córais táirgthe agus tomhaltais éagsúla an t-éileamh ar ábhair éagsúla. Is í an tithíocht an príomhthiománaí do mhianraí neamh-mhiotalacha. Os a choinne sin, cruthaíonn an córas bia éileamh ard ar ábhair bithmhaise — trí cheathrú d'éileamh iomlán an Aontais. Is ábhair breosla iontaise iad beagnach leath den éileamh ábhartha ar shoghluaisteacht phearsanta. Déanann na difríochtaí sin in éilimh ábhair difear do na brúnna comhshaoil agus aeráide a chuireann gach córas i bhfeidhm, ós rud é go bhfuil difríocht shuntasach idir lorg comhshaoil na n-ábhar (féach Fíor 4.10).

43 CE, 2024, 'RMIS — Córas Faisnéise Amhábhair' (<https://rmis.jrc.ec.europa.eu/>) arna rochtain an 10 Eanáir 2024.

44 EEA, 2024, Ó shonraí go cinntí: loirg ábhair i gceapadh beartas Eorpach, Faisnéisiú LEE uimh. 12/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/material-footprints-in-european-policy-making>) arna rochtain an 17 Deireadh Fómhair 2024.

Fíor 4.5 Lorg ábhair sé réimse tomhaltais san Aontas

Nótaí: Cumhdaítear an córas soghluaisteachta go páirteach faoi 'Seirbhísí' agus go páirteach faoi 'Soghluasteacht phearsanta'. Leithdháiltear na hionchuir ábhartha le haghaidh na gcóras fuinnimh agus tionsclaíoch ar fud na sé réimse tomhaltais.

Foinse: EEA⁽⁴⁴⁾.

I meascán fuinnimh an Aontais, tá spleáchas mór fós ar bhreoslaí iontaise, agus ní mór an chuid is mó díobh a allmhairiú. Mar gheall ar an ngá atá ann an t-athrú aeráide a mhaolú agus slándáil sholáthar fuinnimh an Aontais a fheabhsú, lena n-áirítear spriocanna beartais seanbhunaithe le haghaidh na gcóras soghluaisteachta agus fuinnimh, tá méadú ag teacht ar an éileamh ar raon amhábhhar criticiúil suas go dtí 2050 (Fíor 4.6). Áirítear orthu sin miotail tearc-chré le haghaidh maighnéid tuirbíní gaoithe agus feithiclí ceallra-leictreacha chomh maith le copar agus airgead le haghaidh teicneolaíochtaí grianfuinnimh. Tá an tAontas ag súil go dtiocfaidh méadú faoi shé ar a éileamh ar mhiotail tearc-chré faoi 2030 agus faoi sheacht faoi 2050, agus meastar go dtiocfaidh méadú faoi 12 ar an éileamh ar litiam faoi 2030 agus faoi 20 faoi 2050 ⁴⁵(45).

Tá leochaileacht shuntasach feadh na slabhraí soláthair le haghaidh 15 theicneolaíocht i gcúig earnáil straitéiseacha de gheilleagar an Aontais: foinsí in-athnuaite fuinnimh, soghluaisteacht leictreach, tionsclaíocht, teicneolaíocht faisnéise agus cumarsáide (TFC), aeraspás agus cosaint ⁴⁶(46). Mar gheall ar an mborradh a

45 Rialachán (AE) 2024/1252 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 11 Aibreán 2024 lena mbunítear creat chun soláthar slán inbhuanaithe amhábhhar criticiúil a áirithiú agus lena leasaítear Rialachán (AE) Uimh. 168/2013, (AE) 2018/858, (AE) 2018/1724 agus (AE) 2019/1020 (Téacs atá ábhartha maidir le LEE) (IO L, 2024/1252, 3.5.2024).

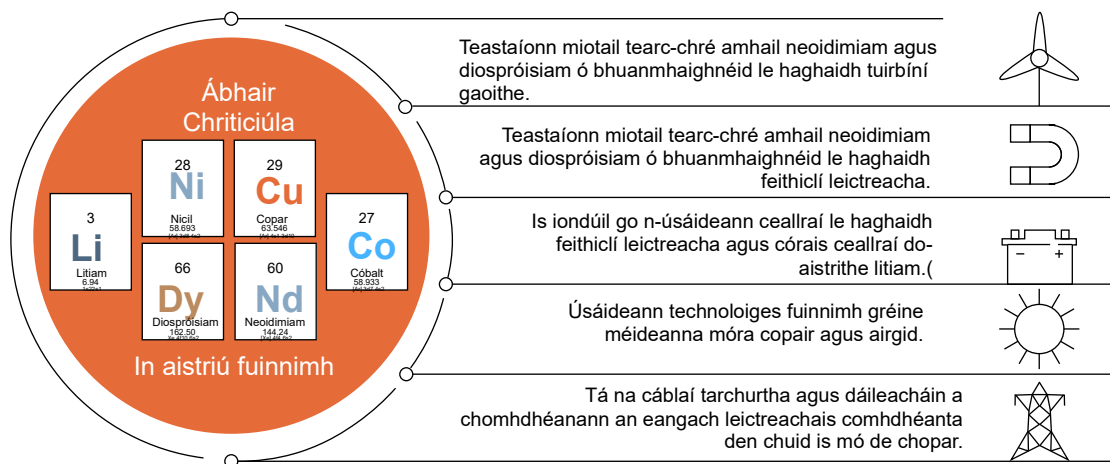
46 JRC, et al., 2023, Supply chain analysis and material demand forecast in strategic technologies and sectors in the EU – A foresight study [Anailís ar an slabhra soláthair agus réamhaisnéis ar an éileamh ar ábhar i dteicneolaíochtaí agus in earnálacha straitéiseacha san Aontas – Staidéar fadbhreathnaitheachta], Tuarascáil Eolaíochta don Bheartas JRC Uimh. JRC132889, Oifig Foilseachán an Aontais Eorpaigh, Lucsamburg (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC132889>) arna rochtain

4 An dinimic idir ár ngeilleagar agus ár n-acmhainní nádúrtha a bhainistiú

bhfuiltear ag súil leis ar an éileamh ar amhábhair chriticiúla, mar shampla lena n-úsáid i gceallraí le haghaidh feithiclí leictreacha, beidh gá le planáil chuimsitheach agus spreagadh láidir beartais mar atá le feiceáil sa [Chomhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan](#).

Ag an am céanna, le dícharbónú chórais fuinnimh, soghluaisteachta agus thionsclaíocha an Aontais, laghdófar go mór an t-éileamh ar bhreosláí iontaise atá freagrach faoi láthair as thart ar aon trian den lorg comhshaoil iomlán a bhaineann le tomhaltas ábhair an Aontais (Fíor 4.10). Thairis sin, is dócha go laghdóidh an t-aistriú fuinnimh (domhanda) go suntasach méid iomlán na mianadóireachta breosla iontaise is gá don chóras fuinnimh, go háirithe má bhaintear amach go hiomlán acmhainneacht chiorclaíochta na n-ábhar criticiúil ⁴⁷(47).

Fíor 4.6 Ábhair chriticiúla san aistriú fuinnimh

Foinse: IRENA⁽⁴⁸⁾.

⁴⁸(48)

Tá an tAontas ag brath go mór ar allmhairí amhábhair criticiúil ó líon teoranta tíortha ó lasmuigh den Aontas. Mar shampla, déantar 100 % d'éileamh an Aontais ar dhúile troma tearc-chré a allmhairiú ón tSín, 79 % dá litiam ón tSile agus 71 % dá fosfar — príomhionchur sa chóras bia — ón gCasacstáin. Táirgeann an tSín 86% de na créanna neamhchoitianta ar domhan agus táirgeann an Rúis 40% de phallaidiam an domhain (a úsáidtear i gcomhpháirteanna leictreonacha éagsúla agus i dtionairí cataleíocha chun astaíochtaí feithiclí a laghdú) (43,⁴⁹49,⁵⁰50). Tá an tAontas ag brath go mór ar an tSín le haghaidh go leor amhábhair criticiúil feadh a slabhra luacha iomláin (e.g. le haghaidh fótvoltachas gréine). Idir an dá linn, tá an tAontas ag brath níos mó ar allmhairí breoslaí iontaise agus allmhairíodh 73 % díobh sin in 2023 ⁵¹(51); leis an gclochlú ar an gcóras fuinnimh atá beartaithe, laghdófaí an spleáchas sin go mór. Bíonn tionchar ag na spleáchais gheopholaitiúla sin ar chobhsaíocht agus ar shlándáil na slabhraí soláthair, rud a fhágann go bhfuil an tAontas

an 16 Meitheamh 2025.

47 Nijens, J., et al., 2023, 'Éileoidh an t-aistriú fuinnimh i bhfad níos lú mianadóireachta ná an córas iontaise atá ann faoi láthair', Joule 7(11), lgh. 2408-2413 (DOI: 10.1016/j.joule.2023.10.005).

48 IRENA, 2021, 'Ábhair chriticiúla' (<https://www.irena.org/Energy-Transition/Technology/Critical-materials>) arna rochtain an 30 Eanáir 2025.

49 EPRS, 2022, 'soláthar amhábhair criticiúil an Aontais a dhaingniú' ([https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733586/EPRS_ATA\(2022\)733586_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733586/EPRS_ATA(2022)733586_EN.pdf)) arna rochtain an 25 Eanáir 2025.

50 An Chomhairle Eorpach, 2025, 'An tAcht um Amhábhair Chriticiúla', (<https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/critical-raw-materials/>) arna rochtain an 25 Eanáir 2025.

51 Eurostat, 2024, 'Allmhairí agus onnmhairí fisiceacha' (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Physical_imports_and_exports) arna rochtain an 26 Márta 2025.

soghabhálach i leith suaithheadh sa slabhra soláthair, mar atá i gcás na géarchéime soláthair gáis is déanaí i gcomhthéacs chogadh na Rúise i gcoinne na hÚcráine (46).

Chun an spleáchas trom ar thíortha ó lasmuigh den Aontas a laghdú, leagtar amach sa [Ghníomh um Amhábhair Chriticiúla](#) an aidhm atá ann 10 % ar a laghad de thomhaltas bliantúil amhábhair straitéiseach an Aontais a bhaint amach ar bhonn intíre faoi 2030 (50). Tá táirgeadh mianraí tearc-chré san Aontas diomaibhseach, cé go bhfuil tús curtha le roinnt tionscadal sa Ghraonlainn agus sa tSualainn. Sa ghearrthéarma, táthar ag súil le soláthairtí tearc-chré ón nGraonlainn (46). Thairis sin, tá sprioc i bhfeidhm chun a áirithiú go mbainfear amach 40 % ar a laghad de thomhaltas bliantúil amhábhair an Aontais trí phróiseáil an Aontais faoi 2030. Is éard a bheidh i gceist le gníomhaíochtaí táirgthe a chur ar bun arís comhbhabhtálacha le spriocanna bithéagsúlachta agus is dócha go spreagfaidh siad truailliú, cé gur dócha go laghdóidh caighdeán chomhshaoil níos airde de chuid an Aontais i gcomparáid le dlínsí idirnáisiúnta eile an tionchar foriomlán domhanda.

4.2 An cás maidir le ciorclaíocht: dul chun cinn i dtreo geilleagar ciorclach san Eoraip

Cén fáth a bhfuil sé tábhachtach?

Is clár oibre beartais claochlaitheach é an geilleagar ciorclach arb é is aidhm dó geilleagar a bhunú ina bhfuil úsáid acmhainní príomhúla agus giniúint dramhaíola íseal, agus ar an gcaoi sin an brú ar ár n-acmhainní nádúrtha a laghdú agus tionchair an gheilleagair ar an gcomhshaoil agus ar an aeráid a laghdú ag an am céanna. Baintear é sin amach trí luach táirgí agus ábhar a choinneáil ard, rud a fhágann go maireann siad níos faide san úsáid atá beartaithe dóibh, trí dheireadh a chur de réir a chéile le húsáid ábhar nach bhfuil gá léi as an ngeilleagar, agus trí tháirgí agus ábhair a athchúrsáil lena n-úsáid a thuilleadh ⁵²(52) (Fíor 4.7).

Cuireann an geilleagar ciorclach bealach ar fáil chun brúnna comhshaoil agus aeráide atá nasctha le hinfhaighteacht agus úsáid acmhainní a laghdú ar thaobh amháin agus chun dramhaíl a bhainistiú i gceart ar an taobh eile. Trí chiorclaíocht a mhéadú, d'fhéadfaí feabhas a chur ar shlándáil an tsoláthair ábhar a úsáidtear san Eoraip agus slándáil bia ⁵³a mhéadú (53). Tá a éifeachtaí eacnamaíocha ríthábhachtach freisin, ós rud é go gcuireann sé le OTI an Aontais, go ngineann sé poist agus go gcinntíonn sé rochtain ar acmhainní ábhair tánaisteacha, agus ar deireadh go gcuireann sé le neamhspleáchas straitéiseach an Aontais (52, ⁵⁴54).

San Aontas Eorpach, tá na leibhéil tomhaltais ard agus tá siad ag dul i méid i gcónaí. Mar thoradh air sin, tá méadú ag teacht ar an éileamh ar amhábhair. Cé go bhfuil an Eoraip fós ag brath go mór ar acmhainní nádúrtha, tugadh faoi deara go ndearnadh tomhaltas acmhainní an Aontais a dhíchúpláil go measartha ón bhfás eacnamaíoch ó 2010 i leith, agus laghdú beag tagtha ar thomhaltas iomlán ábhair agus méadú tagtha ar OTI an Aontais. Is é an t-aistriú i dtreo geilleagar ciorclach, inar féidir táirgí agus ábhair a úsáid ar feadh tréimhse níos faide agus táirgí nua a dhéanamh díobh tar éis a n-úsáide tosaigh (52), atá chun tosaigh sna hiarrachtaí chun tomhaltas acmhainní ábhair a laghdú.

In ainneoin na n-iarachtaí sin, tá na tionchair dhomhanda chomhshaoil agus aeráide ó thomhaltas earraí agus seirbhísí san Eoraip beagán níos airde inniu ná mar a bhí siad in 2010. Bunaithe ar na leibhéil loirg tomhaltais atá ann faoi láthair, sháraigh an tAontas a chion cothrom de theorainneacha pláinéadacha le haghaidh cúig chatagóir tionchair comhshaoil in 2022, lena n-áirítear ábhar cáithnínach, an t-athrú aeráide agus éiceathocsaineacht fionnuisce ⁵⁵(55). Is iad na héilimh is cúis le tionchair

52 EEA, 2024, Dlús a chur leis an ngeilleagar ciorclach san Eoraip, Tuarascáil EEA Uimh. 13/2023, (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/accelerating-the-circular-economy>) arna rochtain an 30 Eanáir 2025.

53 CE, 2021, 'Neamhshlándáil an tsoláthair bia agus cur amú bia a laghdú — Cónaidhm Eorpach na mBanc Bia' (<https://ec.europa.eu/newsroom/sante/items/719584/en>) arna rochtain an 19 Nollaig 2024.

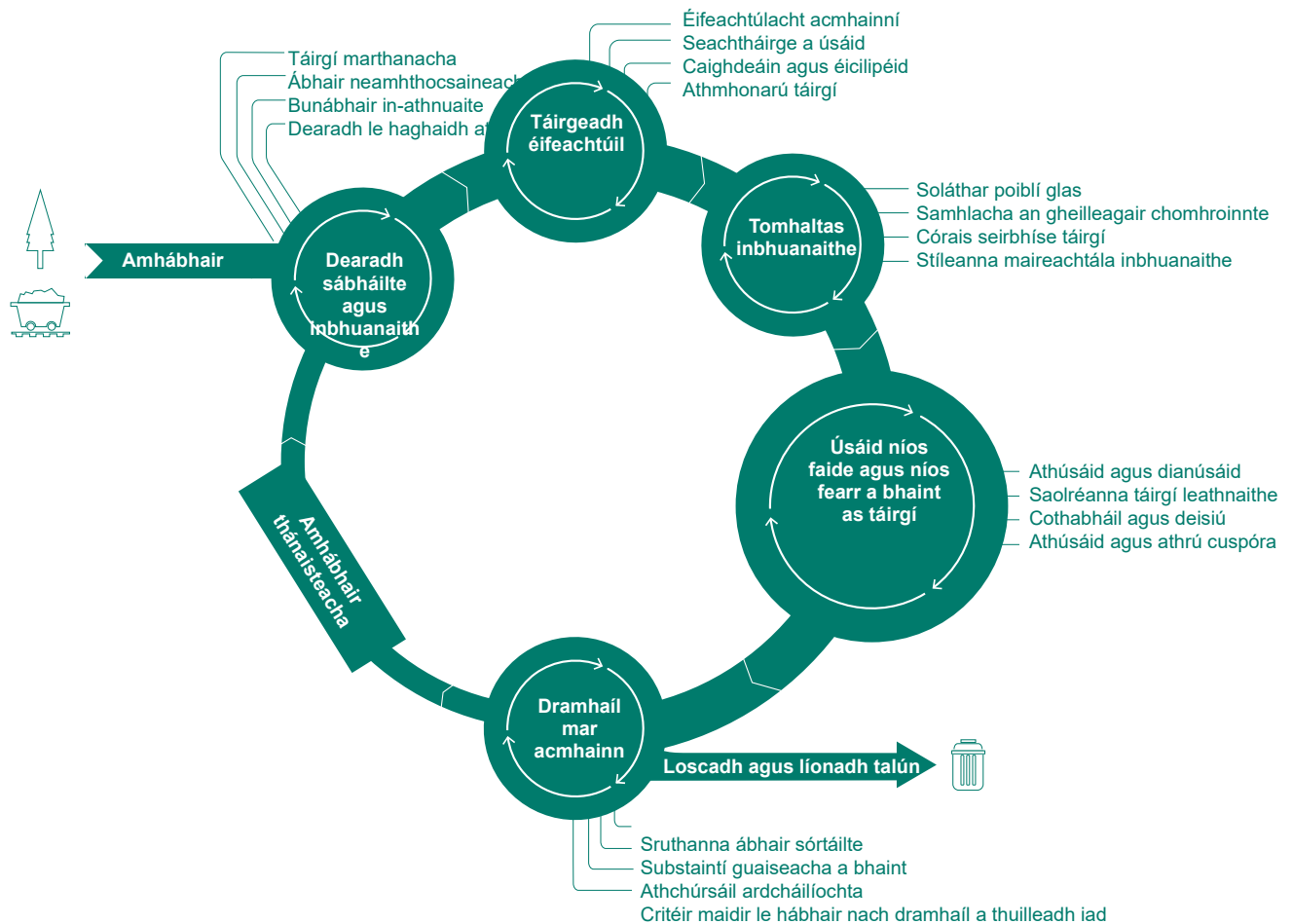
54 Cedefop, 2023, Ón smaointeoireacht líneach go meon an fháis ghlais: gairmoideachas agus gairmoiliúint (VET) agus scileanna mar thúschláir don gheilleagar ciorclach, Achoimre ar Bheartas Uimh. 9184 (<https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/9184>) arna rochtain an 12 Márta 2025.

55 EEA, 2024, 'An líon uaireanta a sháraítear teorainn an phláinéid san Aontas, in 2010 agus 2022' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/consumption-footprint-based-on-life/number-of-times-the-planetary>) arna rochtain an 30 Eanáir 2025.

4 An dinimic idir ár ngeilleagar agus ár n-acmhainní nádúrtha a bhainistiú

dhomhanda an Aontais tithíocht, bia agus earraí tí, arb ionann iad agus níos mó ná 70 % den tionchar iomlán (52).

Fíor 4.7 Coincheap an gheilleagair chiorclaigh

Foinse: LEE⁽⁵²⁾.

Tá patrúin tomhaltais na hEorpa neamh-inbhuanaithe agus is mó na tionchair a eascraíonn as an trádáil ná na laghduithe laistigh den Eoraip, as a n-eascraíonn ‘sceitheadh’ brúnna comhshaoil agus aeráide⁵⁶(56). Is lasmuigh de theorainneacha na hEorpa a tharlaíonn cuid mhór den tionchar ar an gcomhshaoil a bhaineann le táirgeadh agus tomhaltas na hEorpa.

Cad atá á dhéanamh ag an Aontas Eorpach?

Is é [Plean Gníomhaíochta an Aontais don Gheilleagar Ciorclach](#) a glacadh in 2020 an príomhdhóiciméad beartais ina leagtar amach uailmhianta agus cuspóirí an Aontais maidir leis an ngeilleagar ciorclach. Tá 35 ghníomhaíocht ann atá dírithe ar an méid seo a leanas:

- inbhuanaitheacht táirgí a rialáil agus a mhéadú;
- tomhaltóirí a chumhachtú chun roghanna níos ciorclaí a dhéanamh;
- dramhaíl a laghdú;
- an chiorclaíocht a chur ag obair ar an leibhéal áitiúil agus réigiúnach;
- a bheith ar thús cadhnaíochta sna hiarrachtaí domhanda maidir leis an gchiorclaíocht; agus

56 EEA, 2023, An comhshaoil agus brúnna aeráide ó thomhaltas teaghlaigh san Eoraip, Faisnéisiú EEA uimh. 12/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/environment-and-climate-pressures-from>) arna rochtain an 18 Deireadh Fómhair 2023.

4 An dinimic idir ár ngeilleagar agus ár n-acmhainní nádúrtha a bhainistiú

- aghaidh a thabhairt ar phríomhshlabhraí luacha a bhfuil ardacmhainneacht chiorclaíochta acu.

Tar éis an phlean gníomhaíochta sin, tháinig príomhdhlíthe an Aontais nó na hathbhreithnithe orthu i bhfeidhm nó tá siad ar tí teacht i bhfeidhm, lena n-áirítear an [rialachán maidir le héicidhearthóireacht le haghaidh táirgí inbhuanaithe](#) (ESPR), an treoir réime dramhaíola, an [rialachán maidir le ceallraí](#) agus an [treoir maidir leis an gceart chun deisiúcháin](#). Thairis sin, glactar prionsabail an gheilleagair chiorclaigh agus déantar iad a phríomhshruthú sa reachtaíocht lena dtugtar aghaidh ar réimsí beartais eile, mar shampla [tionscnamh an rabharta athchóirithe](#) agus an [rialachán maidir le táirgí foirgníochta](#). Le déanaí, d'fhógair an Coimisiún Eorpach (CE) an Gníomh um an nGeilleagar Ciorclach atá ar na bacáin ina [Chomhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan](#) agus é mar aidhm aige an margadh le haghaidh amhábhair thánaisteacha a chothú agus ráta úsáide ábhair chiorclaigh an Aontais a mhéadú go 24 % faoi 2030. Tá sé beartaithe leis an Straitéis Bhithgheilleagair atá ar na bacáin úsáid inbhuanaithe chiorclach bithmhaise a threisiú trí thosaíochtaí a leagan síos maidir le monarú agus úsáid bithábhar agus iad a choinneáil chomh fada agus is féidir sa gheilleagar. Mar shampla, d'fhéadfadh úsáid chascáideach ábhar bithbhunaithe a bheith i gceist leis sin — tosaíocht a thabhairt dá n-úsáid le haghaidh feidhmeanna ábhair ar luach níos airde sula mbreithneofaí a n-úsáid mar fhoinse fuinnimh, agus úsáid níos fearr a bhaint as iarmhair agus dramhaíl bhithbhunaithe ⁵⁷(57).

An ghné dhomhanda

Tá sreafaí ábhair ag éirí níos domhandaithe de réir mar atá ábhair agus táirgí ag gluaiseacht feadh slabhraí luacha idirnáisiúnta i ngeilleagar domhandaithe domhandaithe. Dá bhrí sin, ní mór geilleagar ciorclach a bhunú ní hamháin san Eoraip ach ar an leibhéal domhanda freisin trí chomhar idir réigiúin uile an domhain. Sa chomhthéacs sin, iarrann an Painéal Idirnáisiúnta Acmhainní (IRP) go ndéanfaí 'institiúidiú domhanda agus náisiúnta ar úsáid acmhainní i gcláir oibre inbhuanaitheachta agus i gcomhaontuithe comhshaoil' ⁵⁸(58). Idir an dá linn, iarrtar sa [Chomhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan](#) go mbeadh comhpháirtíochtaí trádála agus infheistíochta glana ann, lena n-áirítear tacú le comhpháirtithe trádála infheistíochtaí a chur in úsáid sa dícharbónú agus sa chiorclaíocht.

Thairis sin, is gné ríthábhachtach é aghaidh a thabhairt ar leithdháileadh éagothrom na dtairbhí agus na gcostas a bhaineann le húsáid acmhainní chun a áirithiú go mbeidh an t-aistriú glas cothrom go sóisialta. Tá úsáid acmhainní i dtíortha ardioncaim, lena n-áirítear Ballstáit an Aontais, sé huair níos airde in aghaidh an duine ná i dtíortha ísealioncaim agus i réigiúin lasmuigh den Eoraip, a bhfuil cuid den ualach orthu cheana féin maidir leis na tionchair ghaolmhara chomhshaoil agus aeráide a bhaineann leis an úsáid mhíchothrom acmhainní sin.

Tá gá le beartais throma ach tá siad indéanta freisin chun úsáid acmhainní an Aontais agus úsáid acmhainní ar fud an domhain a laghdú go leibhéil inbhuanaithe, chun úsáid acmhainní a dhéanamh níos cothroime, agus chun dea-chleachtais agus creataí a chur chun cinn lena bhfeabhsaítear cosaint shóisialta agus chomhshaoil, lena n-áirítear i ndlínsí eile. Tá géarghá le beartais lena dtugtar aghaidh ar sholáthar acmhainní agus ar an éileamh ar acmhainní araon, go háirithe i dtíortha ardioncaim (58).

Aithnítear sa [Chomhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan](#) agus i [bPlean Gníomhaíochta 2020 don Gheilleagar Ciorclach](#) an gá atá le comhar domhanda maidir leis an ngeilleagar ciorclach. Leagtar amach iontu sraith tionscnamh i dtreo comhpháirtíochtaí agus comhaontuithe trádála lena gcuirfear ciorclaíocht ábhartha dhomhanda chun cinn.

57 CE, 2025, 'I dtreo bithgheilleagair ciorclach, athghiniúnach agus iomaíoch' (https://ec.europa.eu/info/law/Better-regulation/have-your-say/initiatives/14555-Towards-a-circular-regenerative-and-competitive-bioeconomy_ga) arna rochtain an 6 Aibreán 2025.

58 UNEP agus IRP, 2024, Global Resources Outlook 2024, UNEP, Painéal Idirnáisiúnta Acmhainní (<https://www.unep.org/resources/Global-Resource-Outlook-2024>) arna rochtain an 16 Deireadh Fómhair 2024.

Cén chaoi a bhfuil cúrsaí ar an leibhéal Eorpach?

I dTábla 4.1, tiomsaítear measúnuithe treochta a rinneadh roimhe seo le 10 mbliana go 15 bliana anuas, ionchais le 10 mbliana go 15 bliana amach romhainn, agus measúnuithe ar na hionchais maidir le spriocanna beartais 2030 agus 2050 an Aontais a bhaint amach (i gcás ina mbeidh fáil orthu) ó [sheacht gcinn d'fhaisnéisiú téamacha a bhaineann leis an ngeilleagar ciorclach](#). Tá sonraí maidir leis na measúnuithe ar fáil i ranna 4.2.1 agus 4.2.2. Ina theannta sin, le ranna 4.2.3 agus 4.2.4 soláthraítear faisnéis maidir le spreagthaí trasearnálacha agus brúnna a bhaineann leis an gclorlaíocht, agus maidir leis an idirghníomhú idir an geilleagar ciorclach agus an bhitheagsúlacht, an aeráid agus sláinte an duine.

Tábla 4.1 Forbhreathnú ar thorthaí measúnaithe maidir leis an ngeilleagar ciorclach

Faisnéisiú	Dearadh ciorclach agus táirgeadh inbhuanaithe	Giniúint dramhaíola agus tomhaltas ábhair	Athchúrsáil dramhaíola	Úsáid chiorclach ábhar	Maoiniú agus straitéisí don gheilleagar ciorclach	Buntáistí a bhaineann le geilleagar ciorclach	Tionchair dhomhanda ó thomhaltas an Aontais
Treochtaí san am atá thart (10-15 bliana)							
Ionchais (10-15 bliana)							
Ionchais maidir le spriocanna beartais an Aontais do 2030 a bhaint amach							
Ionchais maidir le spriocanna beartais an Aontais do 2050 a bhaint amach							
Feabhas a chur ar threochtaí (tá coinne leis go mbeidh siad) chun tosaigh/ar an mbóthar ceart den chuid is mó chun spriocanna beartais a bhaint amach	Taispeánann treochtaí (tá coinne leis) pictiúr measctha/go páirteach ar an mbóthar ceart chun spriocanna a bhaint amach/an-éiginnte		Tá coinne leis go mbeidh treochtaí atá ag dul in olcas (go mbeidh siad) chun tosaigh nó nach mbeidh siad ar an mbóthar ceart den chuid is mó chun spriocanna beartais a bhaint amach		Níl aon spriocanna sonracha beartais ann		

Foinse: [Seisiúin faisnéise faoin ngeilleagar ciorclach maidir le comhshaol na hEorpa 2025](#).

4.2.1 Treochtaí roimhe seo

Tá tomhaltas ábhair laistigh den Aontas neamh-inbhuanaithe agus i bhfad níos airde in aghaidh an duine ná mar atá i bhformhór réigiúin eile an domhain (58), agus úsáideann gach saoránach den Aontas thart ar 14 thona ábhair agus gineann sé 5 thona dramhaíola gach bliain. Mar thoradh air sin, sáraíonn tionchair chomhshaoil agus aeráide ónár dtomhaltas ár gcion cothrom de theorainneacha pláinéadacha cheana féin le haghaidh cúig cinn as sé chatagóir déag den tionchar ar an gcomhshaol (féach faisnéisiú [‘Tionchair dhomhanda ó thomhaltas an Aontais’](#)). Níl aon chomhartha ann go mbeidh laghdú suntasach ann sa todhchaí.

Le ráta ciorclaíochta 11.8 % in 2023, tá córais líneacha táirgthe agus tomhaltais i réim i ngeilleagar na hEorpa. Mar sin féin, tá forbairt tagtha ar roinnt treochtaí dearfacha san Eoraip i dtreo geilleagar níos ciorclaí le 10 go 15 bliana anuas:

4 An dinimic idir ár gheilleagar agus ár n-acmhainní nádúrtha a bhainistiú

- Tá sciar na hathchúrsála ag méadú ar an iomlán agus i gcás roinnt cineálacha dramhaíola, agus tá feabhas ag teacht ar éifeachtúlacht acmhainní.
- Tá laghdú tagtha ar astaíochtaí gás ceaptha teasa agus ar thruailliú aeir ón tionscal san Eoraip, chomh maith leis an tionchar gaolmhar atá acu ar an aeráid, ar shláinte an duine, ar an gcomhshaol agus ar bhonneagar.
- Tá méadú ag teacht ar infheistíochtaí sa gheilleagar ciorclach, cé go gcaitear an chuid is mó díobh fós ar bhainistiú dramhaíola a fheabhsú.

Ar an drochuair, tá an chuid is mó de na treochtaí seo ag moilliú nó ag marbhántacht le déanaí.

Níor léirigh úsáid ábhair agus giniúint dramhaíola araon aon chomhartha go bhfuil laghdú suntasach ag teacht orthu san Aontas, ach amháin b'fhéidir sa chóras fuinnimh ina bhfuil foinsí in-athnuaite ag teacht in ionad breoslaí iontaise níos mó agus níos mó, rud a léiríonn sineirgí soiléire idir an t-aistriú fuinnimh agus úsáid ábhair (chun mionsonraí a fháil féach faisnéisithe '[Giniúint dramhaíola agus ídiú ábhair](#)' agus '[Treochtaí sa chóras fuinnimh](#)').

⁵⁹(59)

Ag an am céanna, ní fhaightear ach 11.8% den éileamh ábhartha ar fad san AE ó dhramhaíl, méadú an-bheag ón 10.7% a taifeadadh in 2010 ⁶⁰(60). Tugann sé sin le fios nach bhfuil an tAontas tar éis aistriú go fóill chuig déine íseal ábhair agus chuig geilleagar ciorclach nach bhfuil chomh diomailteach céanna. Soláthraíonn [próifílí tíre chomhshaoil na hEorpa 2025](#) faisnéis ar leibhéal na tíre maidir le forbairtí i nginiúint dramhaíola, úsáid chiorclach ábhair agus ídiú fuinnimh in-athnuaite.

I gcomhréir le húsáid chobhsaí ábhair agus feabhsuithe teoranta ar chiorclaíocht, tá na tionchair chomhshaoil agus aeráide a bhaineann le tomhaltas ábhair an Aontais marbhánta nó méadaithe, rud a léiríonn nár éirigh le bearta an gheilleagair chiorclaigh an treocht a lúbadh cé go bhfuil roinnt post agus fás eacnamaíoch curtha ar fáil acu.

4.2.2 Ionchas agus ionchais maidir le spriocanna beartais a bhaint amach

Is dócha go dtiocfaidh méadú breise ar na leibhéil úsáide ábhair agus giniúna dramhaíola atá ard agus neamh-inbhuanaithe cheana féin, cé go bhfuil siad níos moille ná an geilleagar. Thairis sin, tá baol ann go ndéanfar cuid de na gnóthachain táirgiúlachta ábhartha a fhritháireamh trí thomhaltas a mhéadú. Meastar go leanfaidh astaíochtaí tionsclaíocha san Eoraip chomh maith le tomhaltas breoslaí iontaise de bheith ag laghdú, mar gheall ar iarrachtaí breise dícharbónaithe agus ar chur chun feidhme na [teorach athbhreithnithe maidir le hastaíochtaí tionsclaíocha agus tógála beostoic](#) (IED2.0).

Mar sin féin, tá treochtaí dearfacha maidir le go leor truaileáin aeir agus astaíochtaí san uisce tar éis leibhéil agus beidh gá le hiarrachtaí breise chun tuilleadh feabhsuithe a dhéanamh. Mar thoradh ar bheartais a glacadh le déanaí — ar gá iad a chur chun feidhme go hiomlán fós sna blianta amach romhainn — is dócha go dtiocfaidh méadú ar rátaí athchúrsála ach tá gá le níos mó fócais ar cháiliúocht na hathchúrsála agus ar mhargaí dea-fheidhmiúla a chruthú d'amhábhair thánaisteacha. Ar an taobh eile, níl aon chomhartha ann go bhfuil méadú ag teacht ar shamhlacha gnó ciorclacha san Eoraip.

Ní leor athruithe incriminteacha agus teicneolaíocha i gcórais atá líneach den chuid is mó chun leas iomlán a bhaint as na tairbhí comhshaoil agus aeráide a bhaineann le haistriú chuig geilleagar ciorclach agus ní bheidh saolré fhada go huathoibríoch ag táirgí atá deartha le haghaidh ciorclaíochta ná ní laghdóidh siad méid foriomlán na dtáirgí nua a úsáidtear. Chun athrú a chothú, ní mór réitigh a dhíriú go láidir freisin ar

59 An Coimisiún Eorpach, 2025, Teachtaireacht ón gCoimisiún Eorpach chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle, chuig Coiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún dar teideal The Clean Industrial Deal — A joint roadmap for competitiveness and decarbonisation [An Comhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan — Treochlár comhpháirteach don iomaíochas agus don dícharbónú] (COM(2025) 85 final).

60 Eurostat, 2024, 'Ráta úsáide ábhar ciorclach, [env_ac_cur]' (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_ac_cur/default/table?lang=en) arna rochtain an 28 Deireadh Fómhair 2024.

4 An dinimic idir ár ngeilleagar agus ár n-acmhainní nádúrtha a bhainistiú

athmhachnamh a dhéanamh ar shamhlacha gnó, ar phatrúin tomhaltais agus ar rialachas. Cé go dtugann roinnt beartas a glacadh nó a moladh le déanaí aghaidh ar dheisiú, athúsáid agus laghdú dramhaíola (go háirithe cur amú bia), tá siad teoranta do roinnt grúpaí táirgí agus tá a dtionchar ar phatrúin éilimh agus tomhaltais fós le feiceáil.

Iarrtar i bPlean Gníomhaíochta 2020 don Gheilleagar Ciorclach go ndéanfaí úsáid chiorclach na n-ábhar a dhúbailt laistigh de dheich mbliana. Luaitear ann freisin an aidhm 'loirg ábhair agus tomhaltais an Aontais a laghdú go suntasach chun iad a thabhairt isteach i dteorainneacha pláinéadacha a luaithe is féidir'. Iarrtar sa Phlean Gníomhaíochta um Uisce, Aer agus Ithir Saor ó Thruailliú go ndéanfaí laghdú suntasach ar ghiniúint dramhaíola faoi 2030. Is uailmhianta uileghabhálacha neamhcheangailteacha iad sin chun beartas an Aontais a threorú agus níl an tAontas ar an mbóthar ceart faoi láthair chun aon cheann de na huailmhianta ginearálta sin a chomhlíonadh. Thairis sin, tá go leor Ballstát den Aontas i mbaol príomhspricanna ceangailteacha athchúrsála a chailleadh cé go bhfuil dul chun cinn déanta maidir le hathchúrsáil ar leibhéal an Aontais.

Leis na beartais a glacadh le déanaí maidir le ciorclaíocht táirgí áirithe, [ESPR](#) agus teoracha agus rialacháin táirgeshonracha éagsúla, d'fhéadfaí an tAontas a thabhairt níos gaire dá aidhm táirgí a dhéanamh oiriúnach do gheilleagar aeráidneodrach, tiosach ar acmhainní agus ciorclach⁶¹; tá sé d'acmhainn acu freisin ráta úsáide na n-ábhar ciorclach a mhéadú agus úsáid ábhar a laghdú, agus ar an gcaoi sin tionchar chomhshaoil agus aeráide ó tháirgeadh agus úsáid ábhar a laghdú. Mar sin féin, beidh a n-éifeacht ag brath go mór ar cé chomh tapa agus a chuirtear chun feidhme iad agus ar leibhéal uailmhéine na gceanglas maidir le héicidhearthóireacht a fhorbraítear faoi [ESPR](#) agus faoi reachtaíocht eile.

Beidh comhlíonadh an mhargaidh leis na ceanglais bheartais ina phríomhchinnititheach ratha a bhí easnamhach san am a chuaigh thart. Ina theannta sin, beidh gá le hacmhainní airgeadais chun rath a bhaint amach. Tugtar le fios sna meastacháin go mbeidh gá le hinfheistíocht 21 % ar a laghad os cionn an leibhéil reatha chun an t-aistriú chuig an ngeilleagar ciorclach suas go dtí 2027 a mhaoiniú (chun mionsonraí a fháil, féach faisnéisiú 'Maoiniú [agus straitéisí an gheilleagair chiorclaigh](#)').

Freagairtí agus bearnaí beartais

Faoi nGComhaontú Glas don Eoraip (EGD), tá sraith shuntasach beartas nua glactha ag an Aontas chun tacú le haistriú i dtreo an gheilleagair chiorclaigh, lena dtugtar aghaidh ar gach céim de tháirgí agus de sheirbhísí — roimh úsáid, lena linn agus ina diaidh (Fíor 4.8).

Maidir le céim an táirge 'roimh úsáid', leathnaigh [ESPR](#) raon feidhme na dtáirgí atá le cumhdach le ceanglais éicidhearthóireachta; áirítear ar na ceanglais sin gnéithe ciorclaíochta amhail marthanacht, indeisitheacht, in-uasghrádaitheacht, in-athúsáidteacht, in-athchúrsáilteacht agus ábhar athchúrsáilte ('athsmaoineamh' i bhFíor 4.8). Sa tréimhse 2025-2030, forbrófar ceanglais éicidhearthóireachta le haghaidh teicstílí/fearas, troscáin, tochtanna agus bonn, chomh maith le táirgí idirmeánacha amhail iarann agus cruach agus alúmanam ⁶¹(61).

Leis an [rialachán ón Aontas maidir le ceallraí](#) a glacadh le déanaí agus [le rialachán an Aontais maidir le pacáistíocht agus dramhaíl ó phacáistíocht](#), chomh maith leis na hathruithe atá beartaithe ar an treoir réime dramhaíola agus ar an [rialachán atá beartaithe maidir le feithiclí a bhfuil a ré caite](#), tugtar isteach ceanglais nua chiorclaíochta, amhail cuótaí maidir le hábhar athchúrsáilte. Ní mór iad sin a chur chun feidhme agus a fhorfheidhmiú go cuí. Áirítear leo den chéad uair spricanna ceangailteacha maidir le dramhaíl bhia agus phacáistíochta a chosc.

I réimse na monaraíochta táirgí, tá sé d'aidhm ag [IED 2.0](#) próisis táirgthe a ghlanadh suas agus astaíochtaí a laghdú ('laghdú' i bhFíor 4.8). Le beartais earnála lena dtugtar aghaidh ar mhonarú táirgí, amhail [Rialachán athbhreithnithe an Aontais maidir le Táirgí Foirgníochta](#), ceanglaítear freisin go gcuirfeadh gnéithe ciorclaíochta

61 CE, 2025, 'Teachtaireacht ó Phlean Oibre an Choimisiúin maidir le hÉicidhearthóireacht le haghaidh Táirgí Inbhuanaithe agus Lipéadú Fuinnimh 2025-2030 (COM/2025/187 final)' (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0187&qid=1744814743855>) arna rochtain an 24 Aibreán 2025.

4 An dinimic idir ár ngeilleagar agus ár n-acmhainní nádúrtha a bhainistiú

amhail marthanacht, indeisitheacht agus in-athchúrsáilteacht san áireamh agus sonraíochtaí teicniúla á sainiú le haghaidh táirgí foirgníochta a cheadaítear ar mhargadh an Aontais.

Tugann **ESPR** agus an **treoir maidir leis an gceart chun deisiúcháin** aghaidh freisin ar straitéisí ciorclaíochta le linn úsáide, mar shampla i réimse an deisiúcháin. Cinnfear lena gcur chun feidhme an gcuirfear ciorclaíocht chun cinn go leordhóthanach le linn do tháirgí a bheith i gcúrsaíocht sa gheilleagar, rud a áiritheoidh go mbainfear úsáid níos faide agus níos fearr as táirgí ('coinneáil') trí athúsáid, deisiú, athchóiriú agus athmhonarú. Táthar ag súil go dtacóidh an **treoir atá beartaithe maidir le maímh ghlasa** le roghanna tomhaltais níos ciorcláí trí mhaímh ghlasa mhíthreoracha a chur as an áireamh.

Maidir leis an gcéim 'tar éis úsáid táirgí', tá creat reachtach láidir cuimsitheach i bhfeidhm ag an Aontas chun bainistiú dramhaíola níos fearr a chur chun cinn, go háirithe aistriú ó líonadh talún agus loscadh go hathchúrsáil. Ag dul ar aghaidh, ní mór do na páirtithe leasmhara uile an fócas a aistriú i dtreo cháilíocht na hathchúrsála agus ar mhargaí amhábhhar tánaisteach a neartú ionas go dtiocfaidh ábhair ardcháilíochta aisghafa ar ais sa gheilleagar ('filleadh'). Ní mór do roinnt mhaith Ballstát an reachtaíocht dramhaíola atá ann cheana a chur chun feidhme ar bhealach níos éifeachtaí freisin.

Fíor 4.8 Gníomhaíochtaí le haghaidh ciorclaíocht mhéadaithe laistigh den slabhra táirgí

Sula n-úsáidtear é		ÚSÁID	Smaoinigh an bhfuil gá le táirge breise i ndáiríre
		Mínigh	Dearadh ar feadh saolréanna níos faide, deisiú agus athchúrsáil nó an fheidhm a sholáthar gan táirge breise a dhéanamh
		Laghdú	An táirge a tháirgeadh leis an tionchar is lú is féidir ar an gcomhshaol
		Mionsonraithe	Táirgí atá ann cheana a úsáid agus a chothabháil ar feadh saol seirbhíse fada
Le linn úsáide		Aisghabháil agus Scair	Táirgí a sholáthar do dhaoine eile lena n-úsáid a thuilleadh
		REPAIR	Deisigh táirgí lochtacha agus cuir ar ais chuig an bhfeidhmiúlacht bhunaigh iad
		An Mhonarú	Táirgí a atógáil chun feidhmiúlacht nua nó uasghrádaithe a sheachadadh
Úsáid tar éis úsáide		RÉAMHCHÚRAIM	Táirgí a chaitear amach a phróiseáil ina n-ábhair úsáideacha ar ardchaighdeán
		Tuairisceán	Acmhainní íona a ionadú le hamhábhair thánaisteacha

Foinse: EEA(52).

Cé go bhfuil níos mó ná 35 sprioc atá ceangailteach ó thaobh dlí leagtha síos ag an Aontas maidir le sruthanna dramhaíola áirithe a bhailiú agus a athchúrsáil chomh maith le roinnt spriocanna chun dramhaíl a chosc (dramhaíl ó phacáistíocht, roinnt earraí plaisteacha aon úsáide, spriocanna dramhaíola bia atá beartaithe), níl aon

4 An dinimic idir ár ngeilleagar agus ár n-acmhainní nádúrtha a bhainistiú

spriocanna ceangailteacha cainníochtaithe ann maidir le húsáid acmhainní, ná níl spriocanna den sórt sin ann ar bhonn níos leithne maidir le dramhaíl a chosc ná maidir le húsáid chiorclach ábhar. Ní thugtar aghaidh ar leibhéal an tomhaltais acmhainní ach amháin trí sprioc threorach neamhcheangailteach arb é is aidhm di lorg ábhair an Aontais a laghdú go suntasach. Mar sin féin, tá úsáid acmhainní ábhartha á léiriú níos mó agus níos mó i straitéisí náisiúnta an gheilleagair chiorclaigh (Bosca 4.7).

Bosca 4.7 Spriocanna náisiúnta maidir le húsáid acmhainní ábhartha

Measann an Painéal Idirnáisiúnta Acmhainní (IRP) go bhféadfadh méadú beagnach 60 % teacht ar eastóscadh acmhainní ábhair ó leibhéal 2020 faoi 2060 (58) mura ndéanfaí gníomhaíocht phráinneach chomhbheartaithe chun athrú a dhéanamh ar an gcaoi a n-úsáidtear acmhainní. Sa chomhthéacs sin, tá roinnt tíortha ag gníomhú chun úsáid acmhainní ábhartha a laghdú.

Le [straitéis náisiúnta na Gearmáine maidir leis an ngeilleagar ciorclach](#), tá sé mar chuspóir úsáid bhliantúil acmhainní ábhartha per capita a laghdú go 6-8 dtona faoi 2050 mar threoirphrionsabal. Tacaíonn an prionsabal sin le spriocanna amhail timthriallta ábhair a dhúnadh, soláthar amhábhair a chinntiú agus tomhaltas acmhainní príomhúla a laghdú. Le [straitéis na hOstaire](#), a glacadh in 2022, leagtar síos spriocanna maidir le tomhaltas ábhair intíre a laghdú go 14 thona per capita faoi 2030 agus an lorg ábhair a íslíú go 7 dtona faoi 2050. Sa Bheilg, tá sé d'aidhm ag [an réigiún Pléimeannach](#) a lorg ábhair a laghdú 30 % faoi 2030, agus díríonn [réigiún na Vallúine](#) ar laghdú 25 % ar an éileamh díreach ar ábhair agus ar thomhaltas intíre i gcomparáid le 2013.

Tá spriocanna á leagan síos ag tíortha freisin don ráta ciorclaíochta (dá ngairtear go teicniúil ráta úsáide ábhair chiorclaigh — CMUR), lena dtomhaistear sciar na n-ábhar a fhaightear ó dhramhaíl. Is é sprioc neamhcheangailteach an Aontais CMUR an Aontais a mhéadú go **24 % faoi 2030**. Is féidir CMUR a fheabhsú trí athchúrsáil a mhéadú, úsáid ábhar íon nó an dá rud a laghdú. Tá [an Eastóin](#) ag díriú ar CMUR 30 % faoi 2035; Tá sé mar aidhm ag an [bhfionlainn](#) a ráta a dhúbailt faoi 2035 i gcomparáid le 2015; Tá Éire ag iarraidh meán an Aontais a bhaint amach; Tá [an Laitvia](#) ag díriú ar 11 % faoi 2027. Tá an Ghearmáin agus an Ostair ag teacht le huaillmhian an Aontais freisin, agus é mar aidhm ag an Ostair 18 % a bhaint amach faoi 2030.

Chun na spriocanna sin a bhaint amach, ní hamháin go mbeidh gá le hathchúrsáil fheabhsaithe ach beidh gá freisin le laghduithe suntasacha ar úsáid fhoriomlán acmhainní. Léiríonn straitéisí náisiúnta an cur chuige déach sin níos mó agus níos mó, lena gcomhcheanglaítear éifeachtúlacht ábhair agus ciorclaíocht chun tacú leis an bhforbairt inbhuanaithe agus leis an tslándáil acmhainní.

Dá laghdófaí na leibhéil neamh-inbhuanaithe tomhaltais acmhainní — mar shampla, trí spriocanna úsáide acmhainní a thabhairt isteach — chuirfí borradh faoin gclorclaíocht agus mhaolófaí tionchair aeráide, bhihtéagsúlachta agus truaillithe a bhaineann le heastóscadh agus próiseáil acmhainní. Le ceapadh beartas le haghaidh úsáid acmhainní — lena gcuirtear san áireamh athléimneacht dhomhanda maidir le teorainneacha pláinéadacha — d'fhéadfaí díriú ar bhearta a thabhairt isteach a bhfuil an acmhainneacht is airde acu maidir le tairbhí comhshaoil agus ciorclaíocht a chothú le haghaidh príomh-amhábhair (lena n-áirítear amhábhair chriticiúla), agus aghaidh á tabhairt ar ábhair inní maidir le slándáil an tsoláthair. Tá gá le creataí faireacháin láidre freagrúla chun faireachán a dhéanamh ar an dul chun cinn i dtreo úsáid laghdaithe acmhainní agus chun solúbthacht a chumasú mar fhreagairt ar fhorbairtí teicneolaíocha (52).

Go sonrach, tugadh isteach ionstraimí nuálacha — amhail spriocanna maidir le hábhar athchúrsáilte, cur i bhfeidhm dreasachtaí eacnamaíocha i scéimeanna freagrachta leathnaithe táirgeora, tabhairt isteach pasanna táirgí digiteacha agus an treoir maidir leis an [gceart chun deisiúcháin](#) — le déanaí le haghaidh grúpaí táirgí roghnaithe ach ní mór acmhainní a chur ar fáil dóibh agus iad a chur chun feidhme ar an láthair fós. Úsáidtear freagracht leathnaithe táirgeora le haghaidh líon méadaitheach táirgí san Aontas agus ar an leibhéal náisiúnta araon (52).

4 An dinimic idir ár ngeilleagar agus ár n-acmhainní nádúrtha a bhainistiú

Leis na híoscheanglais chiorclaíochta nua atá fós le forbairt le haghaidh raon mór táirgí, ba cheart go gcumasófaí marthanacht, indeisitheacht, in-athchúrsáilteacht agus deis níos airde le haghaidh athmhonaraíochta. Mar sin féin, ní fhágann sé sin go huathoibríoch go n-úsáidtear táirgí ar feadh tréimhse níos faide, go ndéantar iad a dheisiú, a athchúrsáil nó a athmhonarú. Tá gá le beartais freisin chun samhlacha gnó ciorclacha agus patrúin tomhaltais chiorclacha a chothú agus a chumasú lena mbaintear leas as na deiseanna sin. Ag an am céanna, ní mór beartais a bheith ina gcuidiú freisin chun cás a sheachaint ina ndéanfaí caiteachas a atreorú chuig réimsí eile a bhfuil lorg ard comhshaoil acu. Idir an dá linn, d'fhéadfadh an [Straitéis Bhithghheilleagair atá ar na bacáin](#) ábhair bhithbhunaithe a chur chun cinn sa chaoi go laghdófar an t-éileamh ar ábhair iontaise-bhunaithe agus go dtreiseofar neamhspleáchas acmhainní san Aontas (Bosca 4.8).

Bosca 4.8 An bithghheilleagar

Áirítear leis an mbithghheilleagar táirgeadh bithmhaise, tiontú bithmhaise go bia, ábhair agus táirgí, agus bithfhuinneamh. In 2021, ghin earnálacha táirgthe agus tiontaithe bithmhaise gheilleagar an Aontais EUR 728 mbilliún de bhreisluach agus d'fhostaigh siad 17.2 milliún duine; is ionann sin agus 5 % de OTI an Aontais agus 8.2 % den fhostaíocht ⁶²(62).

Braitheann táirgeadh bithmhaise ar úsáid inbhuanaithe agus athghiniúnach an dúlra. Tá sé ríthábhachtach, dá bhrí sin, go ndéanfar é a tháirgeadh agus a eastóscadh ar bhealach atá éifeachtúil ó thaobh fuinnimh agus ábhair de agus a leanann prionsabail na ciorclaíochta ⁶³(63). Trí bhorradh a chur faoin mbithghheilleagar, d'fhéadfaí samhlacha gnó a chur chun cinn lena gcothaítear athghiniúint seirbhísí éiceachórais mar mhodh chun an soláthar a dhaingniú.

Trí thodhchaí bhithghheilleagar na hEorpa a mhúnlú, tugtar deis comhleanúnachas a áirithiú ar fud na mbeartas a bhaineann le bainistiú agus athbhunú éiceachóras, ciorclaíocht chomh maith le heastóscadh agus úsáid bithmhaise le haghaidh bia, ábhair agus fuinnimh ⁶⁴(64).

Is é is aidhm [don Straitéis Bhithghheilleagair nua, atá beartaithe do dheireadh 2025](#), gnólachtaí an Aontais a dhéanamh níos iomaíche agus poist ghlasa a mhéadú gan dochar a dhéanamh don dúlra. Beidh sé dírithe ar fheirmeoirí, foraoiseoirí, tionscal agus gnólachtaí na hEorpa, go háirithe fiontair bheaga agus mheánmhéide (FBManna) agus gnólachtaí nuathionscanta i gceantair thuaithe agus chósta. Is iad seo a leanas príomhchuspóirí na straitéise:

- iomaíochas fadtéarmach bhithghheilleagar agus shlándáil infheistíochta an Aontais a áirithiú;
- úsáid acmhainní bitheolaíocha atá tíosach ar acmhainní agus ciorclach a mhéadú;
- soláthar iomaíoch agus inbhuanaithe bithmhaise a áirithiú, ar bhonn intíre agus lasmuigh den Aontas araon;
- an tAontas a chur sa mhargadh idirnáisiúnta d'ábhair bhithbhunaithe, do bhithmhonaraíocht, do bhithcheimiceáin agus do na hearnálacha agraibhia agus biteicneolaíochta atá ag fás go tapa (57).

Tá tionchar comhcheangailte na mbeartas nua sin go léir ar thomhaltas ábhair agus ar chiorclaíocht na hEorpa fós le feiceáil. Chun leas a bhaint as na tairbhí a d'fhéadfadh a bheith ag baint leo, ní mór iad a chur chun feidhme go pras agus go críochnúil ar leibhéal an Aontais agus ar an leibhéal náisiúnta araon. Mar shampla, is creatreachtaíocht iad ESPR agus CPR lena sainítear prionsabail ghinearálta maidir le héicidhearthóireacht. Ní mór ceanglais éicidhearthóireachta níos sonraí do na grúpaí táirgí ina raon feidhme a shainiú ar leithligh ansin i ngníomhartha tarmlichthe

62 JRC, 2024, Brief on jobs and growth in the EU bioeconomy 2012-2021, Tuarascáil Eolaíochta don Bheartas JRC Uimh. JRC137187 (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC137187>) arna rochtain an 10 Meitheamh 2025.

63 EEA, 2018, An geilleagar ciorclach agus an bithghheilleagar — comhpháirtithe inbhuanaitheachta, Tuarascáil EEA Uimh. 8/2018 (<https://www.eea.europa.eu/publications/circular-economy-and-bioeconomy>) arna rochtain an 22 Lúnasa 2025.

64 Korosuo, A., et al., 2024, Treochtaí i mbithghheilleagar an Aontais — nuashonrú 2024, JRC140285, an tAirmheán Comhpháirteach Taighde (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC140285>) arna rochtain an 10 Nollaig 2024.

lena n-éilítear acmhainní suntasacha ó institiúidí poiblí agus ó pháirtithe leasmhara príobháideacha araon sna blianta amach romhainn. Ina theannta sin, ní mór an bhearna airgeadais a dhúnadh (féach na mionsonraí san fhaisnéisiú 'Maoiniú [agus straitéis an gheilleagair chiorclaigh](#)'). Ní mór dul i ngleic leis na rioscaí a bhaineann le linn chur chun feidhme na mbeartas sin, mar shampla éifeachtaí athfhillteacha mar thoradh ar bheartais éifeachtúlachta acmhainní. Tagraíonn éifeachtaí athphreabtha do thomhaltas méadaithe acmhainní (éifeacht athphreabtha den chéad ord) nó do thomhaltas breise i gcodanna eile den gheilleagar (éifeacht athphreabtha den dara hord) mar gheall ar choigilteas costais a bhaintear amach le bearta éifeachtúlachta acmhainní; Ní mór iad seo a sheachaint ⁶⁵(65).

Tá acmhainneacht shuntasach fós ag ionstraimí amhail soláthar poiblí agus príobháideach atá glas agus ciorclach (mar a aithnítear sa [Chomhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan](#)a rinneadh le déanaí). Ina theannta sin, tá gá le bearta lena múnlófar iompraíocht tomhaltóirí, amhail beartais fhioscacha agus múscailt feasachta; chuirfeadh siad sin borradh faoi ghlacadh le réitigh chiorclacha, agus laghdódh siad praghsanna do ghnólachtaí agus do thomhaltóirí. Ar bhonn níos leithne, d'fhéadfadh beartais an Aontais maidir le foinsí ábhair prionsabail an gheilleagair chiorclaigh a chothú ar bhealach níos éifeachtaí trí líon na n-ábhar a ndírítear orthu a mhéadú thar na hábhair a chumhdaítear leis an [nGníomh um Amhábhair Chriticiúla](#).

Tá ról ag margadh aonair an Aontais freisin maidir leis an éileamh ar ábhair thánaisteacha a chothú agus maidir le margadh aonair le haghaidh dramhaíola a chruthú, agus ar an gcaoi sin spleáchais ar acmhainní a laghdú. Freagraíonn an [Compás Iomaíochais](#) do na hábhair imní sin go léir. Mar shampla, is é is aidhm don [Ghníomh um an nGeilleagar Ciorclach atá ar na bacáin](#) infheistíocht in acmhainneacht athchúrsála a spreagadh agus tionscal an Aontais a spreagadh chun ábhair thánaisteacha a úsáid in ionad ábhair ógh, chomh maith leis an dramhaíl a loistear nó a chuirtear i líonadh talún a laghdú. Foráiltear leis freisin go gcruthófar margadh aonair do dhramhaíl, d'ábhair thánaisteacha agus d'ábhair in-athúsáidte, chun athúsáid agus athchúrsáil a chur chun cinn ⁶⁶(66).

Ar deireadh, is iondúil go dtugann beartais an gheilleagair chiorclaigh tús áite do réitigh theicneolaíocha agus eacnamaíocha, agus is minic a dhéantar faillí iontu i ngnéithe sóisialta amhail tionchair ar fhostaíocht, ar shaothar neamhfhoirmiúil agus ar neamhionannas inscne ⁶⁷(67). Ní mór geilleagar ciorclach cóir a mhúnlú go gníomhach, rud a éilíonn próisis d'aon ghnó agus dea-dheartha ionas nach mbuanófar na neamhionannais atá ann cheana agus nach gcruthófar neamhionannais nua. Tá gá le cineálacha cur chuige saincheaptha atá dírithe ar cheartas dáileacháin, nós imeachta agus aitheantais chun aghaidh a thabhairt ar ábhair imní maidir leis an gceartas laistigh de shlabhraí luacha domhanda — amhail drochdhálaí saothair, rioscaí sláinte agus tairbhí eacnamaíocha éagothroma ⁶⁸(68).

Ar deireadh, ní féidir leis an Eoraip amháin srian a chur le húsáid neamh-inbhuanaithe acmhainní ar scála an phláinéid. Dá bhrí sin, tá creat láidir rialachais dhomhanda maidir le húsáid acmhainní agus leis an ngeilleagar ciorclach ríthábhachtach.

65 Zink, T. agus Geyer, R., 2017, 'Rebound an gheilleagair chiorclaigh', Journal of Industrial Ecology 21(3), lgh. 593-602 (DOI: <https://doi.org/10.1111/jiec.12545>).

66 CE, 2025, 'Compás AE chun iomaíochas a fháil ar ais agus rathúnas inbhuanaithe a dhaingniú' (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_339) arna rochtain an 30 Eanáir 2025.

67 ETC CE, 2025, Aistriú Cóir chuig an nGeilleagar Ciorclach — Iniúchadh a dhéanamh ar impleachtaí sóisialta atá ann faoi láthair agus a d'fhéadfadh a bheith ann mar eiseamláir do cheallraí, plaistigh agus teicstílí slabhraí luacha, Uimh. 2025/8, an Lárionad Téamach Eorpach maidir leis an nGeilleagar Ciorclach agus úsáid acmhainní.

68 EEA, 2024, An ceartas a sheachadadh in aistrithe inbhuanaitheachta, Faisnéisiú LEE uimh. 26/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/delivering-justice-in-sustainability-transitions>) arna rochtain an 16 Meitheamh 2025.

4.2.3 Tiománaithe agus brúnna

Tá na córais táirgthe agus tomhaltais atá ann faoi láthair san Eoraip fós líneach den chuid is mó, agus cuirtear tréchur ard táirgí gearrshaolacha ar an margadh. Is iad slabhraí luacha olltáirgthe agus samhlacha gnó líneacha is mó atá i gceannas ar an margadh, agus is minic a chuirtear cáilíocht na dtáirgí i mbaol (52). Ní mhaireann an tsamhail eacnamaíoch seo ach toisc nach gcuirtear an costas ar an gcomhshaol agus ar an aeráid san áireamh, agus toisc go n-allmhairítear táirgí agus ábhair ó thíortha a bhfuil costais saothair i bhfad níos ísle acu nó srianta comhshaoil nach bhfuil chomh dian céanna i gcomparáid leis an Eoraip. Cothaítear é freisin, i bpáirt, trí straitéisí margaíochta ionsaitheacha lena gcruthaítear éileamh atá nua i gcónaí agus lena gcuirtear leis an ró-thomhaltas agus le húsáid dhiomailteach acmhainní ábhartha.

Cruthaíonn an córas eacnamaíoch atá ann faoi láthair éileamh ar úsáid ábhair an-ard san Aontas. Bhí lorg ábhair iomlán an Aontais níos mó ná 6.3 billiún tona in 2023, ag aistriú go níos mó ná 14 thona per capita in aon bhliain amháin, atá níos airde ná formhór réigiúin eile an domhain (44). Mar a pléadh níos luaithe, is ionann tithíocht, bia agus soghluaisteacht le chéile agus níos mó ná 80 % den lorg ábhair iomlán (Fíor 4.5).

Tá giniúint dramhaíola san Aontas an-ard freisin ag 5 thona dramhaíola a ghintear in aghaidh an duine in 2022 nó 2.2 billiún tona san iomlán ⁶⁹(69). Is iad na hearnálacha tógála agus mianadóireachta le chéile is cúis le 61 % den dramhaíl uile a ghintear (Fíor 4.9) ach níl na cineálacha dramhaíola a tháirgeann na gníomhaíochtaí sin chomh hábhartha céanna ó thaobh an chomhshaoil de den chuid is mó ná dramhaíl ó fhormhór na ngníomhaíochtaí eile.

Léiríonn na leibhéil arda giniúna dramhaíola san Aontas go bhfuil an córas eacnamaíoch atá ann faoi láthair an-diomailteach, mar a léirítear leis na cleachtais atá ann faoi láthair in earnálacha sonracha den gheilleagar. Mar shampla, meastar go scriostar 4-9 % de na táirgí teicstíle uile a chuirtear ar an margadh san Eoraip sula n-úsáidtear iad, cuirtear thart ar 20 % de na baill éadaigh a dhíoltar ar líne ar ais agus ar an meán, scriostar aon trian de na héadaí uile a cheannaítear ar líne ⁷⁰(70).

Thairis sin, meastar gur cailleadh nó gur cuireadh amú thart ar 10 % den bhia uile a sholáthraítear do thomhaltóirí an Aontais in 2022 agus go bhfuil gach cónaitheoir san Aontas freagrach as 132 chileagram (kg) de dhramhaíl bhia gach bliain ⁷¹(71). Sampla breise is ea na leibhéil arda tomhaltais plaisteach agus giniúna dramhaíola plaistí; táthar ag súil leo sin

leanúint de bheith ag fás, agus tionchair fhairsinge chomhshaoil agus sláinte a ghiniúint, ó

bruscar muid chuig astaíochtaí micreaphlaisteach agus leibhéil arda astaíochtaí gás ceaptha teasa feadh an

slabhra luacha iomlán na bplaisteach ⁷²(72).

Tá sreabhadh ábhar an Aontais réasúnta cobhsaí le blianta beaga anuas, ós rud é nach léiríonn tomhaltas amhábhar agus an dramhaíl iomlán a ghintear mórán éagsúlachta le himeacht ama, cé go bhfuil an geilleagar ag fás. Is forbairt dhearfach é an díchúpláil mheasartha sin de shreafaí acmhainní ón bhfás eacnamaíoch; mar sin féin, tá an leibhéal brú ó thomhaltas suntasach amhábhar agus ó ghiniúint dramhaíola araon an-ard agus déanann sé damáiste doleasaithe dár gcomhshaol agus dár n-aeráid.

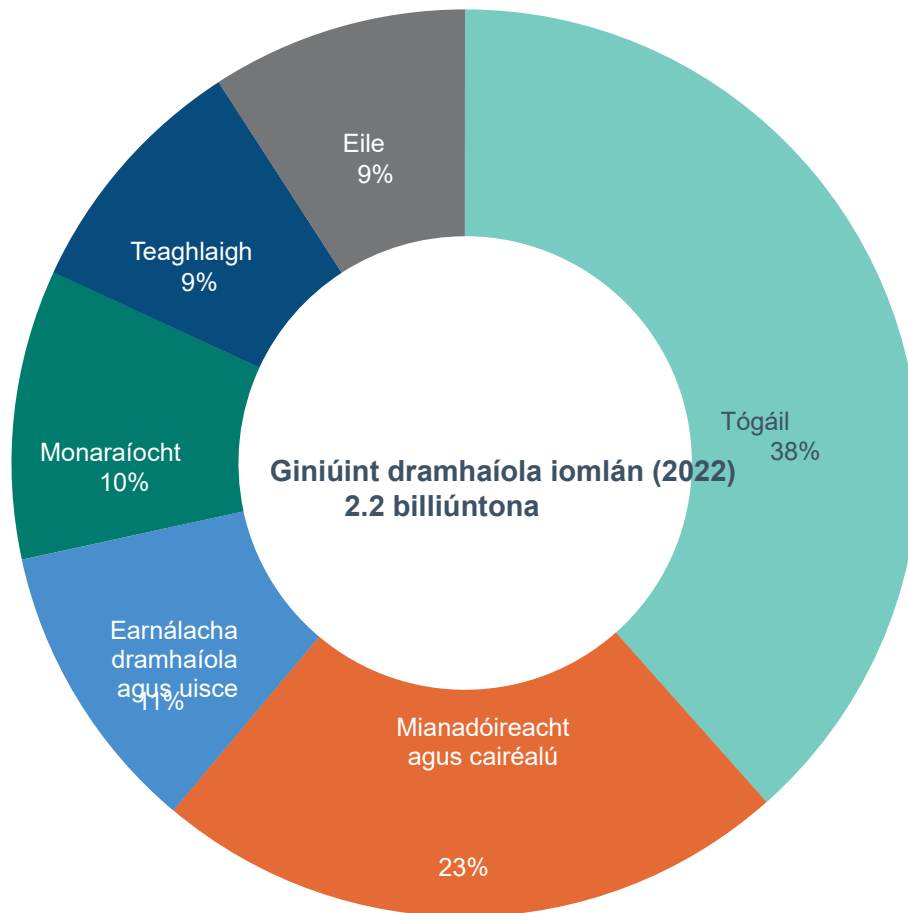
69 Eurostat, 2024, 'Giniúint dramhaíola de réir catagóir dramhaíola, guais agus gníomhaíocht NACE Ath. 2 (env_wasgen)' (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_wasgen/default/table?lang=en) arna rochtain an 22 Deireadh Fómhair 2024.

70 EEA, 2024, The destruction of returned and unsold textiles in Europe's circular economy [Teicstílí a cuireadh ar ais agus nár díoladh a scriosadh i ngeilleagar ciorclach na hEorpa], Faisnéisiú LEE uimh. 01/2024 (<https://www.eea.europa.eu/publications/the-destruction-of-turned-and-the-destruction-of-turned-and>) arna rochtain an 20 Meán Fómhair 2024.

71 Eurostat, 2024, 'Cur amú bia agus cosc ar chur amú bia — meastacháin' (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Bia_waste_and_food_waste_prevention_-_estimates#Amounts_of_food_waste_at_EU_level) arna rochtain an 23 Lúnasa 2024.

72 EEA, 2025, 'Saotharlann um Méadracht Chiorclaíochta — Plaistigh' (<https://www.eea.europa.eu/en/circularity/sector-modules/plastics>).

Fíor 4.9 Giniúint dramhaíola de réir earnála in AE-27 in 2022

Foinse: EEA bunaithe ar Eurostat⁽⁶⁹⁾

Ar fud an domhain, is ó eastóscadh agus próiseáil acmhainní a thagann níos mó ná leath na n-astaíochtaí gás ceaptha teasa, 40 % de na tionchair a bhaineann leis an tsláinte mar gheall ar ábhar cáithníníeach agus níos mó ná 90 % de chailliúint na bithéagsúlachta agus den strus maidir le huisce (58). D'ídigh an tAontas, a raibh 5.5 % de dhaonra an domhain ina gcónaí ann, 6.7 % de na hacmhainní a eastóscadh ar fud an domhain in 2020 (arna ríomh mar an lorg ábhair don bhliain arna roinnt ar eastóscadh domhanda ábhar) (58) agus bhí sé freagrach as 8.7 % de na tionchair aeráide dhomhanda iomlána a bhain le heastóscadh agus próiseáil acmhainní in 2021⁷³(73). Ar an gcaoi chéanna, spreagann tomhaltas an Aontais 7.2 % de chailliúint na bithéagsúlachta ar talamh ar fud an domhain agus 7.1 % de na tionchair ar an tsláinte mar gheall ar astaíochtaí ábhair cháithnínigh ó eastóscadh agus próiseáil acmhainní (58,73,⁷⁴74). Is iad na córais is mó a chuireann leis na tionchair dhomhanda sin titheocht, bia, earraí tí agus soghluaisteacht phearsanta⁷⁵(75).

Mar sin féin, níl na tionchair chéanna ag gach tomhaltas acmhainní ar an gcomhshaol agus ar an aeráid. Is mó an tionchar a bhíonn ag eastóscadh agus

73 ETC CE, et al., 2025, Tomhas na dtairbhí comhshaoil a bhaineann leis an nGeilleagar Ciorclach, Tuarascáil Eionet Uimh. 2025/3 (<https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-ce/products/etc-ce-report-2025-3-measuring-environmental-benefits-of-circular-economy>) arna rochtain an 20 Márta 2025.

74 EEA, 2024, 'Lorg ábhair na hEorpa' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/europes-material-footprint?activeAccordion=ecdb3bcf-bbe9-4978-b5cf-0b136399d9f8>) arna rochtain an 17 Nollaig 2024.

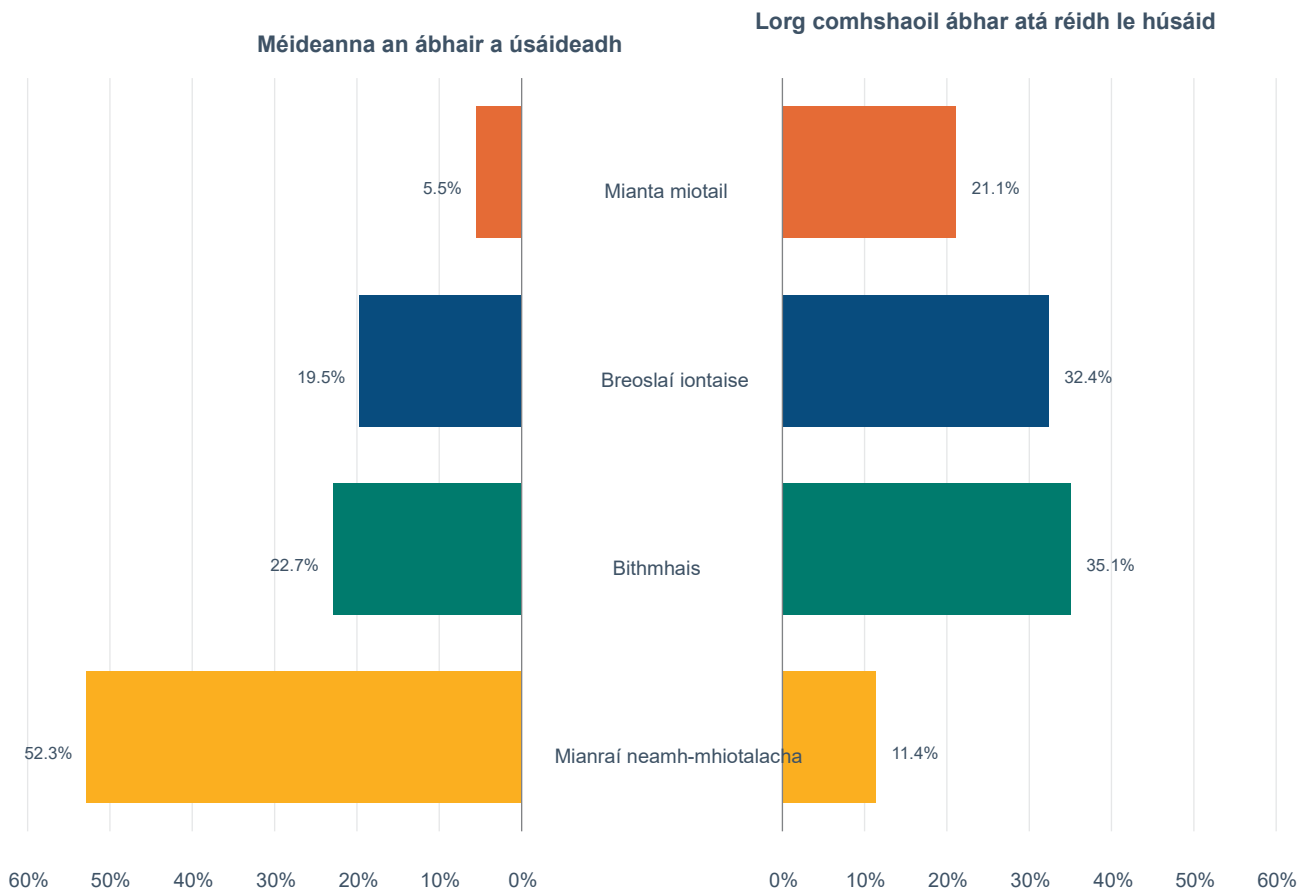
75 EEA, 2024, 'Lorg tomhaltais na hEorpa: cur chuige ón mbarr anuas' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/europes-consumption-footprint?activeAccordion=546a7c35-9188-4d23-94ee-005d97c26f2b>) arna rochtain an 24 Lúnasa 2024.

4 An dinimic idir ár ngeilleagar agus ár n-acmhainní nádúrtha a bhainistiú

próiseáil miotal ná mar a bhíonn ag mianraí neamh-mhiotalacha amhail gaineamh agus gairbhéal. Léirítear i bhFíor 4.10 cé go bhfuil forlámhas ag mianraí neamh-mhiotalacha ó thaobh maise de ar phróifíl tomhaltais amhábhair an Aontais, nuair a bhreathnaítear ar na brúnna comhshaoil a bhaineann le tomhaltas ábhair, go bhfuil na catagóirí breoslaí iontaise agus ábhar bithmhaise níos ábhartha.

Go dtí seo, d'éirigh le gnóthachain éifeachtúlachta acmhainní, lena laghdaítear na riachtanais ábhair in aghaidh an aonaid fuinnimh a tháirgtear, agus go háirithe an t-aistriú ó bhreoslaí iontaise go foinsí fuinnimh in-athnuaite ⁷⁶(76) (féach faisnéisiú 'Treochtaí sa chóras fuinnimh' le haghaidh sonraí), srian a chur leis an éileamh méadaitheach ar amhábhair i ngeilleagar AE atá ag fás (44). Dá bhrí sin, tá na brúnna comhshaoil agus aeráide a bhaineann le heastóscadh agus próiseáil acmhainní cobhsaithe a bheag nó a mhór (féach freisin faisnéisiú 'Tionchairdhomhanda ó thomhaltas an Aontais'. Mar sin féin, léiríonn na réamh-mheastacháin atá ar fáil ⁷⁷(77) gur dócha go leanfaidh an t-éileamh ar amhábhair de bheith ag méadú san Eoraip. Fágann sé sin, in éineacht leis an bhfóras go bhfuil tomhaltas acmhainní agus giniúint dramhaíola ró-ard san Aontas cheana féin, go bhfuil géarghá le geilleagar níos ciorclaí.

Fíor 4.10 Méideanna na n-ábhar a úsáideadh in aghaidh lorg comhshaoil na n-ábhar sin in AE-27 in 2022

Foinse: ETC CE⁽⁷³⁾.

⁷⁶ EEA, atá le teacht, Creatáil beartais a fheabhsú chun dlús a chur le claochlú gearrthéarmach Chóras Fuinnimh an Aontais [title lebc], an Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil.

⁷⁷ ECFE, 2019, Global Material Resources Outlook to 2060: Tiománaithe Eacnamaíochta agus Iarmhairtí Comhshaoil, an Eagraíocht um Chomhar agus Forbairt Eacnamaíochta, Páras (<http://www.oecd.org/publications/global-material-resources-outlook-to-2060-9789264307452-en.htm>) arna rochtain an 18 Eanáir 2019.

4 An dinimic idir ár ngeilleagar agus ár n-acmhainní nádúrtha a bhainistiú

Ní féidir tionchair úsáid acmhainní san Eoraip a mhaolú ach amháin tríd an spleáchas ar eastóscadh acmhainní nádúrtha a laghdú. Is féidir é sin a bhaint amach trí aghaidh a thabhairt go díreach ar na leibhéil arda tomhaltais acmhainní nó trí ábhair thánaisteacha a chur in ionad acmhainní íona.

San am a chuaigh thart, tá feabhas suntasach bainte amach ag an Aontas maidir le bainistiú a chuid dramhaíola trí athchúrsáil a mhéadú ⁷⁸(78). Mar sin féin, léiríonn taighde nach féidir laghduithe suntasacha ar úsáid acmhainní agus tionchair ghaolmhara ar an gcomhshaol a bhaint amach trí athchúrsáil amháin ⁷⁹(79). Is amhlaidh atá toisc go n-úsáideann an geilleagar i bhfad níos mó ábhar ná mar a ghineann sé mar dhramhaíl toisc go ndóitear breoslaí agus go bhfanann ábhair ar feadh i bhfad i bhfoirgnimh agus i mbonneagar. Ina theannta sin, tá an athchúrsáil teoranta toisc go gcailltear cáilíocht agus ábhair sa phróiseas feadh an tslabhra luacha athchúrsála. Ina ainneoin sin, tá acmhainneacht shuntasach ann fós méideanna i bhfad níos airde dramhaíola a thabhairt ar ais sa gheilleagar mar acmhainní tánaisteacha.

4.2.4 An geilleagar ciorclach agus an bhithéagsúlacht, an aeráid agus sláinte an duine

Tá acmhainneacht shuntasach ag an ngeilleagar ciorclach brúnna ar an mbithéagsúlacht, ar an aeráid, ar dhíghrádú ithreach agus ar thruailliú a laghdú. Is féidir é sin a bhaint amach go príomha trí mhéid na n-acmhainní a úsáidtear laistigh den gheilleagar a laghdú agus, ar bhonn níos lú, trí dhramhaíl agus brúnna comhshaoil ó ghníomhaíochtaí bainistithe dramhaíola a laghdú.

Dá laghdófaí an gá atá le hógábhair, lena n-áirítear ábhair bhithbhunaithe agus fionnuisce, chomh maith le foinsí atá neamhdhíobhálach don bhithéagsúlacht trí chleachtais an gheilleagair chiorclaigh, laghdófaí eastóscadh acmhainní, laghdófaí an gá atá le talamh agus uisce, agus laghdófaí astaíochtaí. Laghdódh sé sin an brú ar an mbithéagsúlacht go hindíreach trí thosca amhail scríosadh gnáthóg ⁸⁰a mhaolú (80). Mar shampla, trí fheabhas a chur ar éifeachtúlacht úsáid an ábhair, bheadh níos lú gá le lománú adhmaid amh, rud a rachadh chun tairbhe d'éiceachórais foraoise. Mar sin féin, tá sé tábhachtach a bheith ar an airdeall maidir le héifeachtaí athfhillteacha, i gcás ina bhféadfadh soláthar foriomlán méadaithe na gnóthachain chomhshaoil sin a fhritháireamh (52). Tá úsáid chiorclach níos fearr cothaitheach agus uisce ríthábhachtach freisin chun sláinte na n-éiceachóras uisceach a fheabhsú.

Tá cleachtais foinsithe atá neamhdhíobhálach don bhithéagsúlacht — amhail bainistiú foraoiseachta a fheabhsú agus athghiniúint gnáthóg nádúrtha a spreagadh trí mhodhanna amhail innilt fairsing agus agraforaoiseacht — ríthábhachtach chun na tionchair dhiúltacha a bhaineann le heastóscadh acmhainní a íoslaghdú.

Is féidir ról ríthábhachtach a bheith ag tionscnaimh an gheilleagair chiorclaigh chun an t-éileamh ar ábhair a laghdú. Dá réir sin, laghdódh sé sin an fuinneamh is gá le haghaidh táirgthe agus próiseála, rud a laghdódh brúnna comhshaoil gaolmhara. I bhformhór na gcásanna, dá n-úsáidfidh amhábhair thánaisteacha in ionad óghábhair, laghdófaí na brúnna comhshaoil ón táirgeadh. Cé go dtáirgeann an earnáil bainistithe dramhaíola féin astaíochtaí GCT, tá beartais dramhaíola tar éis srian suntasach a chur ar na hastaíochtaí sin; tá laghdú 42% tagtha ar astaíochtaí earnáil na dramhaíola i dtíortha na hEorpa ó bhí 1990 ann ⁸¹(81). Mar shampla den dul chun cinn ar leibhéal na mBallstát, bhain an tSlóivéin úsáid as ionstraimí eacnamaíocha chun astaíochtaí ón earnáil dramhaíola a laghdú (Bosca 4.9).

78 EEA, 2023, 'Athchúrsáil dramhaíola san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/waste-recycling-in-europe>) arna rochtain an 8 Márta 2024.

79 EEA, 2023, Cé chomh fada agus atá an Eoraip óna huaillmhian a bhaint amach maidir le húsáid chiorclach ábhar a dhúbailt?, Faisnéisiú EEA uimh. 08/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/how-far-is-europe-from>) arna rochtain an 15 Samhain 2023.

80 EEA, 2023, Na tairbhí don bhithéagsúlacht a bhaineann le geilleagar ciorclach láidir, Faisnéisiú EEA uimh. 10/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/the-benefits-to-biodiversity>) arna rochtain an 21 Samhain 2023.

81 EEA, 2024, Na tairbhí a bhaineann le beartais agus bearta an gheilleagair chiorclaigh agus na hearnála dramhaíola a bhaineann le maolú ar an athrú aeráide a ghabháil, Faisnéisiú LEE uimh. 25/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/capturing-the-climate-change-mitigation>) arna rochtain an 17 Deireadh Fómhair 2024.

Bosca 4.9 Lagduithe ar astaíochtaí gás ceaptha teasa trí bhainistiú dramhaíola cliste sa tSlóivéin

Tá an tSlóivéin ag bogadh go seasta i dtreo bainistiú inbhuanaithe dramhaíola. Léiríonn an tír conas is féidir le beartais spriocdhírthe agus córais chomhtháite tionchair ar an gcomhshaol a laghdú agus tacú le spriocanna aeráide agus geilleagair chiorclaigh an Aontais ag an am céanna. Cé go bhfuil méadú tagtha ar ghiniúint iomlán dramhaíola sa tSlóivéin le 10 mbliana anuas, go príomha mar gheall ar dhramhaíl ithreach, tógála agus scartála, tá an tír ar an mbóthar ceart chun a spriocanna athchúrsála 2025 maidir le dramhaíl chathrach agus phacáistíochta, agus a sprioc líonta talún le haghaidh 2035, a bhaint amach.

Shroich ráta athchúrsála dramhaíola cathrach na Slóivéine 59,8 % in 2023, ráta atá níos airde ná meán an Aontais de 48,2 % ⁸²(82). Tá laghdú tagtha ar líonadh talún le dramhaíl chathrach, agus níor shroich sé ach 9.3 % in 2023 ⁸³(83). Tá an méid sin bainte amach go páirteach mar gheall ar bheartais amhail toirmeasc ar líonadh talún ar dhramhaíl in-bhithmhílte, cáin ar líonadh talún, agus táillí dramhaíola a spreagann an pobal ar fad a gcuid dramhaíola a shórtáil. Leis an gcóras táillí dramhaíola sin, cuireadh deighilt dramhaíola níos freagraí chun cinn ag an bhfoinse.

Tá méadú tagtha ar dhramhaíl ó phacáistíocht, ag sroicheadh 142 kg per capita in 2022 ⁸⁴(84), ach tá sí fós i bhfad faoi bhun mheán an Aontais. Shroich ráta athchúrsála dramhaíola ó phacáistíocht na Slóivéine 62.6 % in 2022 ⁸⁵(85), arna spreagadh ag feabhsuithe ar cháilíocht sonraí agus ar chórais bhailithe. Mar gheall ar bhailiú ó dhoras go doras, in éineacht le pointí bailithe agus láithreáin taitneamhachta sibhialta, tá an athchúrsáil inrochtana ar fud na tíre.

Tugtar tús áite do chiorclaíocht, d'athúsáid agus do rannpháirtíocht an phobail i bPlean Náisiúnta na Slóivéine um Bainistiú Dramhaíola agus sa Chlár um Chosc ar Dhramhaíl 2022. Dírionn tionscnaimh ar theicstílí, leictreonaic agus dramhaíl théagartha a athúsáid, chomh maith le feachtais chun cur amú bia a laghdú i dteaghlaigh agus san earnáil phoiblí. Cé go bhfuil dúshlán fós ann, amhail feabhas a chur ar mhodhnú táillí le haghaidh freagracht leathnaithe táirgeora agus bonneagar athúsáide a mhéadú, tá an tSlóivéin tiomanta i gcónaí dramhaíl a laghdú agus a chosc (féach [próifíl tíre na Slóivéine](#)).

Le bunús daingean reachtach agus ceannach isteach leathan óna saoránaigh, léiríonn an tSlóivéin cé chomh huaillmhianach ach praiticiúil is féidir le straitéisí bainistithe dramhaíola cuidiú le spriocanna comhshaoil náisiúnta agus AE araon a bhaint amach (86, ⁸⁶87, ⁸⁸88).

Gineann formhór na n-earnálacha táirgthe agus na ngníomhaíochtaí tomhaltóirí dramhaíl, rud a d'fhéadfadh a bheith ina chúis le truailliú uisce, ithreach agus aeir, go háirithe nuair a dhéantar dramhaíl a bhainistiú go míchuí. Mar shampla, cuireann substaintí sárfluaraicile agus polafluaraicile (PFAS) i dteicstílí le truailliú an chomhshaoil ⁸⁹(89). Is féidir le cleachtais an gheilleagair chiorclaigh cuidiú leis an éileamh ar amhábhair a laghdú; dá réir sin, laghdaíonn sé sin astaíochtaí agus truailliú ó eastóscadh agus próiseáil acmhainní.

82 Eurostat, 2025, 'Ráta athchúrsála na dramhaíola cathrach' (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_11_60/default/table) arna rochtain an 26 Lúnasa 2025.

83 Eurostat, 2025, 'Dramhaíl bhardais trí oibriúcháir bainistithe dramhaíola' (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_wasmun/default/table?lang=ga) arna rochtain an 26 Lúnasa 2025.

84 Eurostat, 2025, 'Giniúint dramhaíola ó phacáistíocht per capita' (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cei_pc040/default/table?lang=en) arna rochtain an 26 Lúnasa 2025.

85 Eurostat, 2025, 'Ráta athchúrsála na dramhaíola ó phacáistíocht de réir an chineáil pacáistíochta' (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cei_wm020/default/table?lang=ga) arna rochtain an 26 Lúnasa 2025.

86 EEA, 2025, próifíl tíre bainistithe dramhaíola ina ndírítear ar dhramhaíl chathrach agus ar dhramhaíl ó phacáistíocht — an tSlóivéin, Bileog Eolais Tíre LEE (<https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/waste-and-cycling/municipal-and-packaging-waste-management-country-profiles-2025/si-municipal-waste-factsheet.pdf/@download/file>) arna rochtain an 13 Lúnasa 2025.

87 EEA, 2025, Próifíl tíre maidir le dramhaíl a chosc — an tSlóivéin, Bileog Eolais Tíre LEE (<https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/waste-and-cycling/country-profiles-on-waste-prevention-2025/si-waste-prevention-factsheet-final.pdf/@download/file>) arna rochtain an 13 Lúnasa 2025.

88 An Aireacht Comhshaoil agus Pleanála Spásúla, an tSlóivéin, 2022, Program ravnanja z odpadki in programme preprečevanja odpadkov Republike Slovenije (Poblacht na Slóivéine, an clár bainistithe dramhaíola agus an clár coiscthe dramhaíola) (https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Operativni-programi/op_odpadki_2022.pdf) arna rochtain an 24 Meitheamh 2022.

4 An dinimic idir ár ngeilleagar agus ár n-acmhainní nádúrtha a bhainistiú

Ina theannta sin, trí tháirgí a dhearadh agus a tháirgeadh ina bhfuil substaintí díobhálacha íosta (de réir an chur chuige shábháilte agus inbhuanaithe trí dhearadh), laghdaítear an riosca astaíochtaí agus tionchair dhiúltacha ar an tsláinte le linn na gcéimeanna táirgthe, úsáide agus deireadh ré, rud a éascaíonn timthriallta ábhair níos glaine.

Mar sin féin, má ionchorpraítear ceimiceáin dhíobhálacha i dtáirgí roimh rialáil, is féidir leo bac a chur ar athúsáid, athchúrsáil agus saolré táirgí leathnaithe chomh maith le rioscaí sláinte⁹⁰ a bheith ag baint leo (90). Cé gur féidir le próisis bainistithe dramhaíola amhail líonadh talún, loscadh agus athchúrsáil truaileáin a ghiniúint, is féidir leo ról a imirt freisin maidir le substaintí díobhálacha a bhaint den gheilleagar trína scriosadh nó trína stóráil in áiteanna sábháilte.

Ar deireadh, tá bearnaí eolais fós ann maidir le tionchair an athraithe aeráide ar an ngeilleagar ciorclach. Mar shampla, d'fhéadfadh tubaistí a bhaineann leis an aeráid méideanna móra dramhaíola a ghiniúint nó líonadh talún a dhíchobhsú, agus d'fhéadfadh ionchuir shuntasacha ábhair a bheith ag teastáil le haghaidh bearta oiriúnaithe don athrú aeráide.

89 EEA, 2024, PFAS i dteicstílí i ngeilleagar ciorclach na hEorpa, Faisnéisiú LEE uimh. 11/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/pfas-in-textiles-in-europes-circular-economy>) arna rochtain an 29 Aibreán 2025.

90 EDS, 2018, An Geilleagar Ciorclach agus an tSláinte: Deiseanna agus Rioscaí, an Eagraíocht Dhomhanda Sláinte (<https://www.medbox.org/document/circular-economy-and-health-opportunities-and-risks>) arna rochtain an 17 Eanáir 2025.

5 Chun freastal ar riachtanais na ndaoine: Córais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa

Príomhtheachtaireachtaí

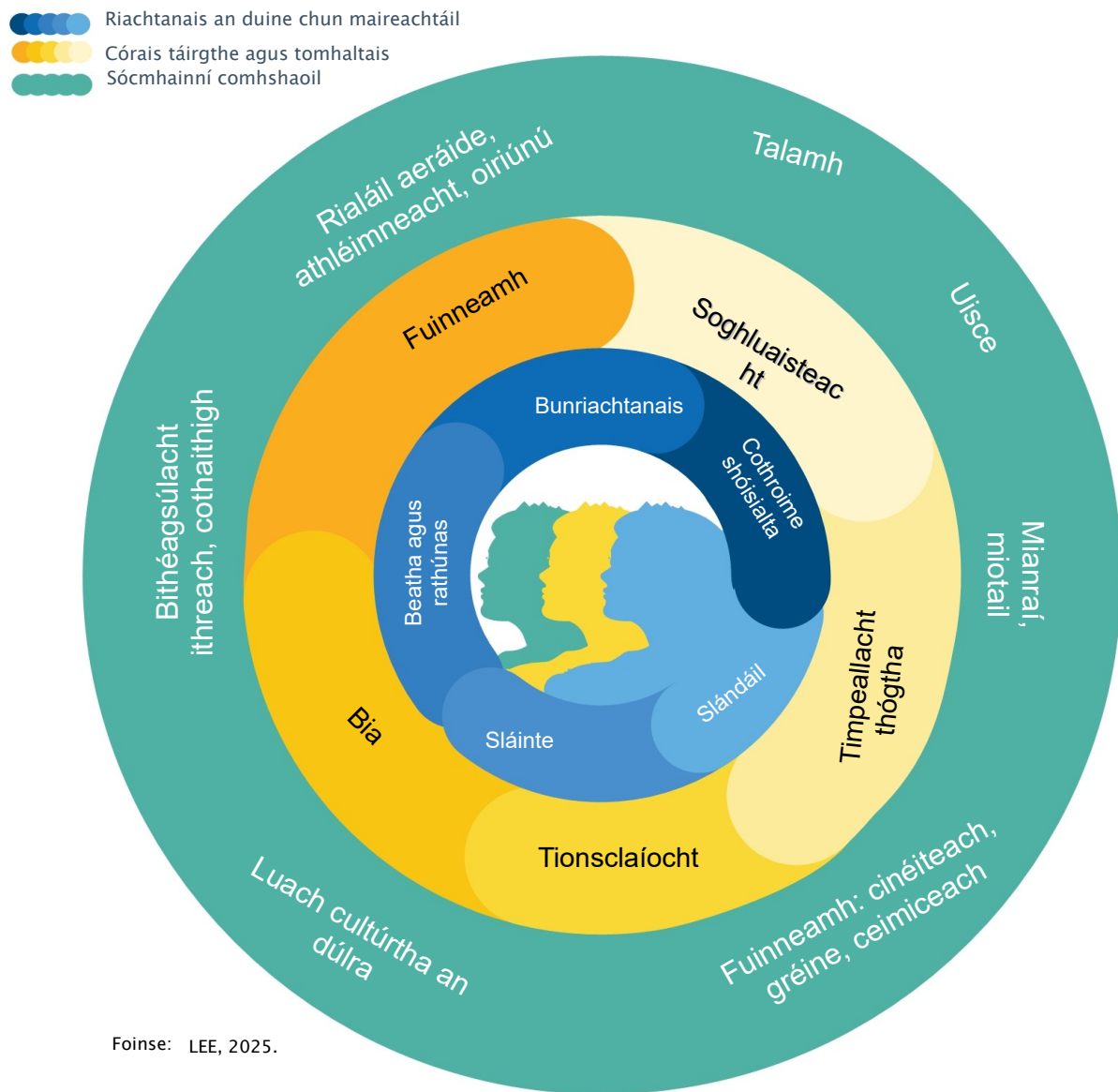
- D'éirigh leis na Ballstáit uile dul chun cinn a dhéanamh maidir le haistriú ó bhreoslaí iontaise i dtreo foinsí fuinnimh níos inbhuanaithe le deich mbliana anuas. Tá laghdú tagtha ar an éileamh freisin mar gheall ar éifeachtúlacht fuinnimh mhéadaithe. Mar sin féin, is iad breoslaí iontaise an phríomhfhoinsí fuinnimh i gcónaí, arb ionann iad agus beagnach 70 % d'ollúsáid fuinnimh an Aontais atá ar fáil (an méid fuinnimh is gá chun na héilimh fuinnimh uile a shásamh) in 2023.
- Tá an córas soghluaisteachta san Eoraip faoi cheannas an iompair feithiclí i gcónaí, agus is iad gluaisteáin paisinéirí is cúis le níos mó ná 75% den ghníomhaíocht iompair san Eoraip. Tá sé fós ag brath go mór ar bhreoslaí iontaise. Cé go bhfuil laghdú tagtha ar thruailliú aeir ón earnáil iompair, tá 30% de dhaonra an Aontais ina gcónaí i gceantair ina sroicheann torann iompair leibhéil a dhéanann dochar don tsláinte. Tá an t-iompar muirí agus an eitlíocht araon freagrach as brúnna suntasacha comhshaoil, agus tá astaíochtaí i bhfad níos airde á dtáirgeadh ag an eitlíocht idirnáisiúnta go háirithe le fiche nó tríocha bliain anuas.
- Tháinig laghdú níos mó ná 35 % ar astaíochtaí gás ceaptha teasa ón tionscal ó 2005 go 2023. Chun tuilleadh dícharbónaithe a dhéanamh, beidh gá le leictirí ar mhórscaála, aistriú chuig hidrigin le haghaidh próisis thionsclaíocha áirithe agus foinsí in-athnuaite fuinnimh a chur in ionad amhábhair atá bunaithe ar bhreoslaí iontaise. Comhthairbhe thábhachtach a bhaineann le bearta dícharbónaithe is ea truailliú aeir laghdaithe ón tionscal. Chun gnóthachain bhreise a bhaint amach, cuireann bearta ciorclaíochta sineirgí a bhfuil gealladh fúthu ar fáil idir dícharbónú, truailliú nialasach agus éifeachtúlacht acmhainní.
- Is iad na córais bhia is mó a spreagann díghrádú éiceachórais. D'ainneoin roinnt dul chun cinn i gcleachtais táirgthe — amhail an limistéar méadaithe atá tiomnaithe don fheirmeoireacht orgánach, níor cuireadh stop le meath na bithéagsúlachta, tá méadú tagtha ar an mbrú ar infhaighteacht uisce, agus níor tháinig aon laghdú suntasach ar astaíochtaí gás ceaptha teasa. Cuireann sé sin béim ar an ngéarghá atá le claochlú córasach a dhéanamh ar chóras bia na hEorpa.
- Tháinig laghdú níos mó ná 35 % ar astaíochtaí GCT ó fhoirgnimh an Aontais idir 2005 agus 2023. Ba é ba chúis leis sin caighdeán éifeachtúlachta fuinnimh níos airde d'fhoirgnimh nua agus earnálacha an leictreachais agus an téimh a dhícharbónú. Athchóiriú atá tíosach ar fhuinneamh lena dtugtar aghaidh ar éifeachtaí athfhillteacha (nuair a bhíonn tomhaltas fuinnimh méadaithe mar thoradh ar éifeachtúlacht fuinnimh mhéadaithe i bhfoirgnimh mar gheall ar athruithe iompraíochta), beidh gá le foirgnimh atá athléimneach ó thaobh na haeráide de agus samhlacha an gheilleagair chiorclaigh a ghlacadh chun stoc foirgneamh an Aontais a chur in oiriúint chun spriocanna 2050 an Aontais a bhaint amach.

Réamhrá

Leagtar amach sa chaibidil seo an gaol idir príomhchórais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa — fuinneamh, soghluaisteacht, tionscal, bia agus an timpeallacht thógtha — i dtéarmaí a spleáchais ar acmhainní nádúrtha agus, os a choinne sin, a dtionchar ar an gcomhshaol agus ar an aeráid. Tá acmhainní nádúrtha na hEorpa ríthábhachtach do na córais sin, agus tá talamh, uisce agus amhábhair mar bhonn agus mar thaca ag forbairt eacnamaíoch agus rathúnas na hEorpa (Fíor 5.1). Ag an am céanna, spreagann na córais sin brúnna agus tionchair aeráide agus chomhshaoil go carnach — san Eoraip agus ar fud an domhain araon. Baineann siad an bonn den bhonn acmhainní ar a bhfuil siad ag brath ^(1,2,3).

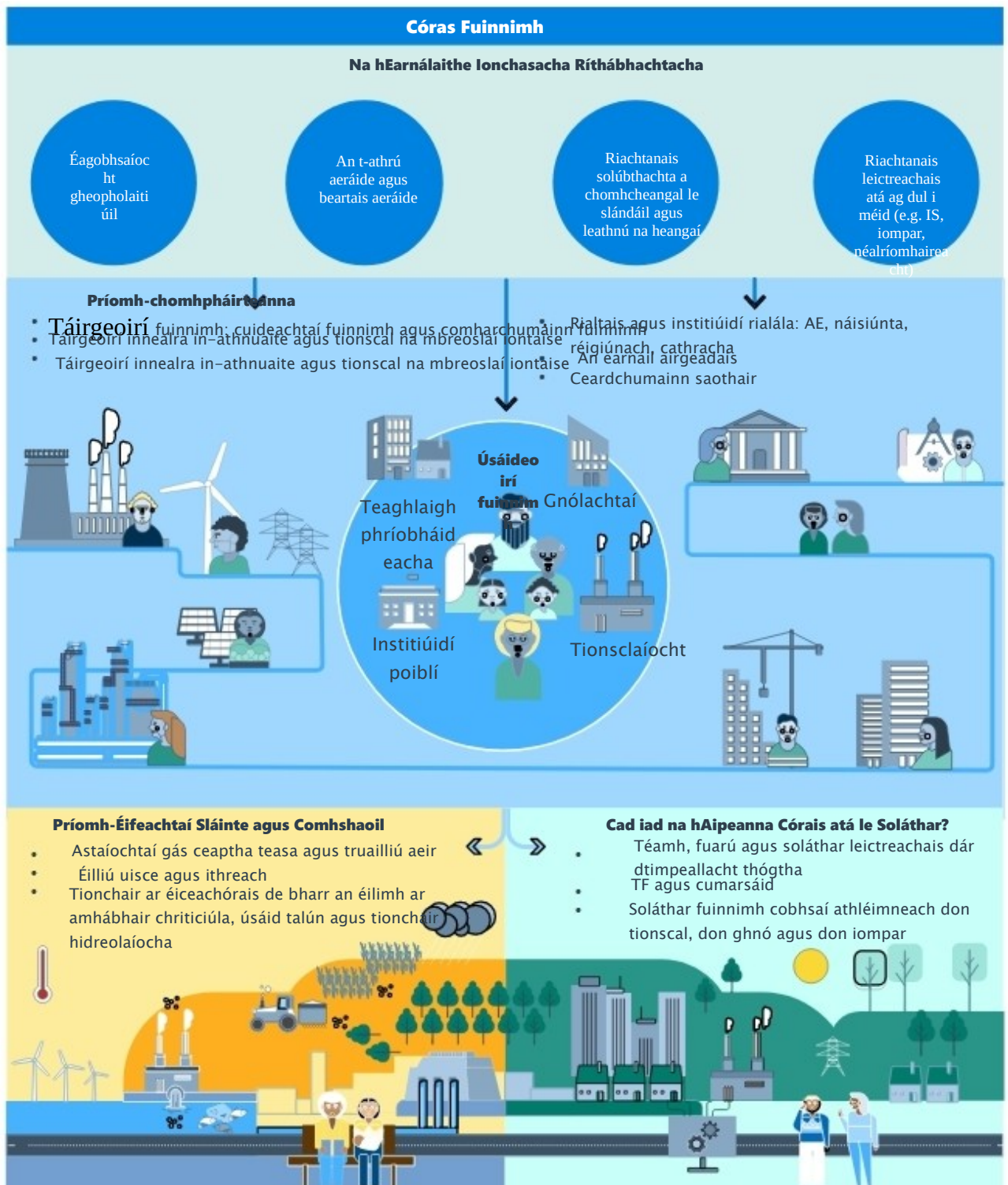
-
- 1 EEA, 2024, 'Tionchair dhomhanda ó thomhaltas Eorpach' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/europes-consumption-footprint>) arna rochtain an 28 Samhain 2024.
 - 2 UNEP IRP, 2024, Global Resources Outlook 2024 – Bend the trend: [Ionchas Acmhainní Domhanda 2024 – Dispreagadh na treochta:] Conairí chuig pláinéad ináitrithe mar spící úsáide acmhainní, Painéal Idirnáisiúnta Acmhainní, Nairobi (<https://www.resourcepanel.org/reports/global-resources-outlook-2024>) arnarochtain an 2 Bealtaine 2024.
 - 3 Cabernard, L., 2023, 'Fíor 3.5: rannchuidiú coibhneasta na seirbhísí soláthair i dtionchair dhomhanda ?? Tableau Public' (https://public.tableau.com/app/profile/livia.cabernard/viz/Figure3_5rannchuidiúcoibhneasta_an_tsoláthairservicesinglobalimpacts/Figure3_5) arna rochtain an 28 Samhain 2024.

Fíor 5.1 An fáth a bhfuil an comhshaol nádúrtha rithábhachtach do shláinte an duine agus don rathúnas

5.1 Fuinneamh córas

Fíor 5.2 An córas fuinnimh

Foinse: LEE, 2025.

5.1.1 Beartais an Aontais ar leibhéal na gcóras

Leagtar síos sa [Dlí Aeráide Eorpach](#) spriocanna ceangailteacha chun glanastaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú 55 % faoi 2030 i gcomparáid le leibhéil 1990 agus chun glan-nialasacht a laghdú faoi 2050. Leis an bpacáiste beartais '[Oiriúnach do 55](#)', tugtar aghaidh ar gach earnáil chun an sprioc sin a bhaint amach. Is é is aidhm do phlean [REPowerEU](#) sciar na bhfoinsí in-athnuaite fuinnimh sa mheascán fuinnimh a mhéadú mar fhreagairt ar an ngéarchéim fuinnimh a bhí ann le déanaí. Tá sé dírithe ar sciar fosta 42.5 % d'fhoinsí in-athnuaite fuinnimh i dtomhaltas fuinnimh an Aontais faoi 2030, agus é mar uailmhian 45 % a bhaint amach. Leis an [treoir maidir le feidhmíocht fuinnimh foirgneamh](#) agus leis an [rabharta athchóirithe](#), tugtar aghaidh ar neamhéifeachtúlachtaí fuinnimh sa timpeallacht thógtha, agus tá sé d'aidhm ag creataí eile de chuid an Aontais éifeachtúlacht fuinnimh agus ciorclaíocht i dtáirgí a ídiú fuinneamh a mhéadú.

Áirítear ar na creataí sin an [treoir maidir le hastaíochtaí tionsclaíocha agus tógála beostoic](#), arb é is aidhm di astaíochtaí truaileán aeir ó shuiteálacha móra tionsclaíocha agus beostoic a rialú. Aithnítear [sa Chomhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan \(CID\)](#) go bhfuil praghsáil fuinnimh agus slándáil fuinnimh ríthábhachtach d'iomáiochas agus do dhícharbónú an Aontais araon. Áirítear ann go leor gníomhaíochtaí chun praghsanna fuinnimh a laghdú agus chun margaí a chruthú le haghaidh teicneolaíochtaí glana. Toradh amháin is ea an [Plean Gníomhaíochta um Fhuinneamh Inacmhainne](#), ina leagtar síos bearta sonracha maidir le fuinneamh slán inacmhainne. Tá tionchar mór ag an gCinneadh Cur Chun Feidhme ón gComhairle, mar aon le beartais chun GCT agus astaíochtaí ón tsoghluaisteacht a laghdú, agus rialacha athbhreithnithe an Aontais maidir le margaí gáis agus leictreachais agus ceallraí, ar an gcóras fuinnimh. Is é [Córas Trádála Astaíochtaí an Aontais \(ETS\)](#) príomhuirlis bheartas aeráide an Aontais chun astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú ar bhealach costéifeachtach. Is é an chéad mhargadh carbóin ar domhan é, tá sé fós i measc an mhargaidh is mó ar domhan agus leathnaíodh é le déanaí chun muiriompar a chur san áireamh ⁽⁴⁾.

5.1.2 Dul chun cinn agus dúshlán

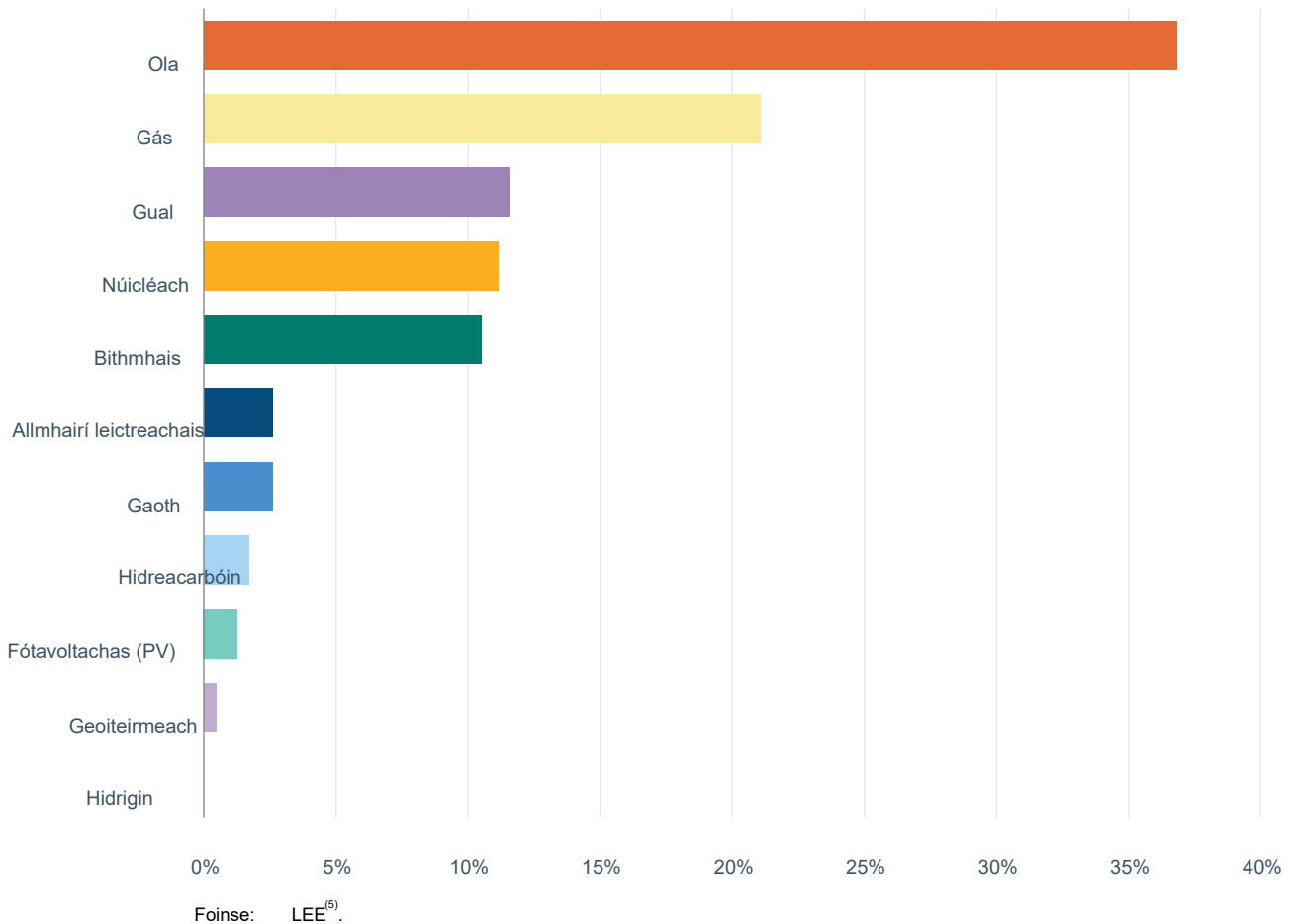
Tá an cur isteach ar an margadh fuinnimh a bhaineann le cogadh na Rúise i gcoinne na hÚcráine tar éis an clár oibre claochlaithe i gcóras fuinnimh an Aontais a thiomáint a thuilleadh. Baineann an dá chuspóir leis an spleáchas ar bhreoslaí iontaise na Rúise a laghdú agus dícharbónú a dhéanamh chun spriocanna aeráide a bhaint amach.

Mar sin féin, is iad breoslaí iontaise an phríomhfhoinsí fuinnimh i gcóras fuinnimh an Aontais i gcónaí. In 2023, b'ionann breoslaí iontaise agus beagnach 70 % d'ollúsáid fuinnimh an Aontais a bhí ar fáil (féach Fíor 5.3). Chomh maith le hastaíochtaí gás ceaptha teasa a thiomáint, tá dramhaíl shuntasach i gceist le tiontú fuinnimh go leictreachas agus teas. Déantar ola (37 % d'ollúsáid fuinnimh an Aontais atá ar fáil) a dhó san iompar go príomha, agus úsáidtear gás (21 %) agus gual (13 %) chun leictreachas agus téamh a tháirgeadh. Go háirithe, in 2022, allmhairíodh 98 % den ola agus den ghás uile a úsáideadh san Aontas, rud a léiríonn spleáchais agus a chruthaíonn rioscaí ganntanas soláthair do gheilleagar an Aontais. Cuireann an staid sin bac freisin ar iomaíochas an Aontais mar gheall ar phraghsanna arda fuinnimh. Sásaíonn foinsí in-athnuaite fuinnimh agus fuinneamh núicléach 16% agus 11% de riachtanais leictreachais agus téimh an Aontais, faoi seach ⁽⁵⁾.

4 CE, 2025, 'Córas Trádála Astaíochtaí an Aontais (EU ETS)' (https://climate.ec.europa.eu/eu-action/carbon-markets/eu-emissions-trading-system-eu-ets_ga) arna rochtain an 14 Lúnasa 2025.

5 EEA, 2025, Fuinneamh In-athnuaite, leictriú agus solúbthacht — Le haghaidh claochlú iomaíoch ar chóras fuinnimh an Aontais faoi 2030, Tuarascáil EEA Uimh. 16/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/renewables-electrification-and-flexibility-for-a-competitive-eu-energy-system>) arna rochtain an 21 Lúnasa 2025.

Fíor 5.3 Ollfhuinneamh atá ar fáil san Aontas de réir iompróir fuinnimh in 2022

D'ainneoin an spleáchais leanúnaigh sin ar bhreoslaí iontaise, tá dul chun cinn suntasach déanta ag earnáil an fhuinnimh maidir le laghduithe ar astaíochtaí. Thuairiscigh earnáil an tsoláthair fuinnimh laghdú measta 19 % ar astaíochtaí gás ceaptha teasa ó 2022 go 2023, arna spreagadh ag leathadh amach an táirgthe fuinnimh in-athnuaite chomh maith le laghdú teoranta ar tháirgeadh leictreachais. Ó 2023 ar aghaidh, bhí laghdú beagnach 50 % tagtha ar astaíochtaí earnáil an tsoláthair fuinnimh i gcomparáid le leibhéal 2005, agus ba é an córas soláthair fuinnimh ba chúis le 26 % d'astaíochtaí GCT iomlána an Aontais in 2023 ⁽⁶⁾.

I gcodarsnacht ghéar leis na córais eile a mheastar anseo, léiríonn an córas fuinnimh treocht éilimh laghdaithe mar gheall ar bhearta rathúla chun éifeachtúlacht fuinnimh a chur chun cinn. Tháinig laghdú 19,2 % ar idiú fuinnimh phríomhúil (PEC) san Aontas – a shainmhínítear mar an t-éileamh iomlán ar fhuinneamh, cé is moite den fhuinneamh a ídítear chun críoch eile seachas fuinneamh úsáideach a tháirgeadh (e.g. ola le haghaidh plaisteach) – ag úsáideoirí deiridh in 2023 i gcomparáid le 2005. Idir an dá linn, tháinig laghdú 12.1 % ar thomhaltas fuinnimh deiridh (FEC) – a shainmhínítear mar an fuinneamh a úsáideann tomhaltóirí deiridh (amhail teaghlaigh, iompar, tionscal, etc.) le haghaidh gach úsáide fuinnimh – agus chonacthas na laghduithe is airde le 3 bliana anuas ⁽⁷⁾.

Go háirithe, nuair a chuirtear foinsí in-athnuaite fuinnimh i nginiúint leictreachais in ionad breoslaí iontaise agus fuinneamh núicléach, laghdaítear PEC de ghnáth gan

6 EEA, 2025, 'Gáis ceaptha teasa LEE — breathnóir sonraí' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/maps-and-charts/greenhouse-gases-viewer-data-viewers>) arna rochtain an 29 Aibreán 2025.

7 EEA, 2024, 'Príomhídiú fuinnimh agus idiú fuinnimh deiridh san Aontas Eorpach' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/maps-and-charts/príomhídiú-fuinnimh-agus-ídiú-fuinnimh-deiridh-10>) arna rochtain an 2 Bealtaine 2025.

difear a dhéanamh do FEC. Tugtar le fios leis an ráta laghdaithe a chonacthas in PEC agus FEC araon le 3 bliana anuas go bhféadfaí spriocanna éifeachtúlachta fuinnimh 2030 a bhaint amach, ar choinníoll go leanfaidh an ráta laghdaithe a breathnaíodh ar aghaidh go dtí deireadh na ndéich mbliana seo (7,⁸).

Mar bhealach chun an t-éileamh a laghdú, sainmhínítear ‘bunphrionsabal na héifeachtúlachta fuinnimh’ i gcreat beartais an Aontais mar seo a leanas:

[...] lánaird a thabhairt i bpleanáil fuinnimh, agus i gcinntí beartais agus infheistíochta, ar bhearta malartacha costéifeachtúla éifeachtúlachta fuinnimh chun an t-éileamh ar fhuinneamh agus an soláthar fuinnimh a dhéanamh níos éifeachtúla, go háirithe trí choigilteas costéifeachtach fuinnimh críochúsáide, trí thionscnaimh freagartha don éileamh agus trí fhuinneamh a thiontú, a tharchur agus a dháileadh ar bhealach níos éifeachtúla, agus cuspóirí na gcinntí sin á mbaint amach ag an am céanna ⁹(9).

In 2023, b'ionann foinsí fuinnimh in-athnuaite agus 24.5 % de FEC an Aontais, ardiomáint stairiúil ag beartais an Aontais chun dlús a chur leis an aistriú chuig fuinneamh glan, lena n-áirítear [pacáiste beartais an Aontais](#) ‘Oiriúnach do 55’ agus [plean REPowerEU](#). Chun sprioc íosta nua an Aontais de 42.5% do 2030 a bhaint amach, ní mór na rátaí úsáide foinsí in-athnuaite fuinnimh a chonacthas le deich mbliana anuas a dhúbailt agus beidh gá le claochlú fairsing ar chóras fuinnimh na hEorpa ¹⁰(10). Sampla maith den dul chun cinn atá déanta maidir le haistriú ó bhreoslaí iontaise go foinsí in-athnuaite fuinnimh is ea an Phortaingéil agus cuirtear i láthair é i mBosca 5.1.

Bosca 5.1 An Phortaingéil: dea-shampla den dícharbónú i mbun gníomhaíochta

Tá an Phortaingéil ag dícharbónú a geilleagair trína [plean náisiúnta fuinnimh agus aeráide](#) (suas go dtí 2030) agus tá sé mar aidhm aici aeráidneodracht a bhaint amach faoi 2045. Tá beagnach dúbailt déanta ag an tír ar sciar na bhfoinsí in-athnuaite fuinnimh ina tomhaltas fuinnimh deiridh, ó 19 % in 2004 go 35 % in 2023 ¹¹(11).

Sholáthair foinsí in-athnuaite fuinnimh os cionn 73 % de mheascán leictreachais na Portaingéile in 2023, rud a d'fhág go raibh an tír ar cheann de na tíortha a bhí chun tosaigh in aistriú fuinnimh na hEorpa. Is é leathnú na hidreachumhachta, na gaoithe agus an ghrianfhuinnimh is cúis leis an athrú sin. D'infheistigh an Phortaingéil go mór i hidreachumhacht bhreise agus i gcumhacht ghaoithe ó thús na 2000idí. Le blianta beaga anuas, mhéadaigh sé acmhainneacht na gréine go tapa trí thionscadail fhótavoltacha ar mhórscála agus trí shuiteálacha gréine dín a ghlacadh níos mó agus níos mó. Rinne an tír infheistíocht freisin in uasghrádú gléasraí hidreachumhachta dammed le caidéalú droim ar ais, stóráil a sholáthar agus slándáil an tsoláthair a fheabhsú.

Bhí dúnadh gléasraí cumhachta gualbhreoslaithe 2021 ina chéim ríthábhachtach chun astaíochtaí a laghdú agus thug sé comhartha soiléir faoi thiomantas na tíre do dheireadh a chur de réir a chéile le breoslaí iontaise. Féach [próifíl tíre na Portaingéile](#) le haghaidh tuilleadh sonraí.

8 EEA, 2024, ‘Fuinneamh’ (<https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/energy>) arna rochtain an 4 Nollaig 2024.

9 AE, 2018, Rialachán (AE) 2018/1999 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 11 Nollaig 2018 maidir le Rialachas an Aontais Fuinnimh agus na Gníomhaíochta Aeráide, lena leasaítear Rialachán (CE) Uimh. 663/2009 agus Rialachán (CE) Uimh. 715/2009 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle, Treoir 94/22/CE, Treoir 98/70/CE, Treoir 2009/31/CE, Treoir 2009/73/CE, Treoir 2010/31/AE, Treoir 2012/27/AE agus Treoir 2013/30/AE ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle, Treoir 2009/119/CE agus Treoir (AE) 2015/652 ón gComhairle agus lena n-aisghairtear Rialachán (AE) Uimh. 525/2013 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle (IO L 328, 21.12.2018, lgh. 1-77).

10 EEA, 2025, ‘sciar an tomhaltais fuinnimh ó fhoinsí in-athnuaite san Eoraip’ (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/share-of-energy-consumption-from>) arna rochtain an 28 Aibreán 2025.

11 IEA, 2025, ‘An Phortaingéil — Tíortha & Réigiúin’, IEA (<https://www.iea.org/countries/portugal>) arna rochtain an 28 Lúnasa 2025.

Is suntasach an dul chun cinn atá déanta san fhochóras leictreachais le fiche bliain anuas, ó thaobh foinsí in-athnuaite fuinnimh a ghiniúint agus astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú ¹²(12). Cumasaíodh é sin le roinnt tosca:

- tionscnaimh bheartais agus reachtaíocht shuntasach;
- na costais laghdaithe a bhaineann le teicneolaíochtaí cumhachta gréine agus gaoithe; agus
- athrú eacnamaíoch struchtúrach.

Tá laghdú thart ar 47% tagtha ar astaíochtaí gás ceaptha teasa ó ghléasraí cumhachta agus tionscail na hEorpa i gcomparáid le leibhéal 2005 ¹³(13). Ag an am céanna, tá méadú tagtha ar sciar an leictreachais ó fhoinsí in-athnuaite fuinnimh (RES) ó 15 % go dtí os cionn 45 % idir 2000 agus 2023, rud a fhágann gurb é an tAontas an réigiún domhanda a bhfuil an sciar leictreachais is airde aige ó fhoinsí in-athnuaite fuinnimh ¹⁴(14).

Mar cheannaire in imscaradh an fhuinnimh in-athnuaite, tá ag éirí go maith leis an Danmhairg maidir le táirgeadh leictreachais a dhícharbónú (Féach Bosca 5.2).

Bosca 5.2 Conair na Danmhairge i dtreo earnáil cumhachta dícharbónaithe

Tá an Danmhairg tagtha chun cinn mar cheannródaí san aistriú chuig earnáil leictreachais atá dícharbónaithe go hiomlán a bhuí le ceannaireacht pholaitiúil agus infheistíocht straitéiseach. Tugann an Danmhairg sampla láidir den chaoi ar féidir le tír aistriú ó bhreoslaí iontaise go fuinneamh glan agus leanúint d'fhás eacnamaíoch agus slándáil fuinnimh a áirithiú ag an am céanna.

Ó 1990 i leith, tá an Danmhairg tar éis a hastaíochtaí CO₂ a bhaineann le fuinneamh a laghdú níos mó ná 50 %, rud a léiríonn gur féidir athrú fóinteach sistéamach a dhéanamh nuair a bhíonn rialtais, an tionscal agus an tsochaí ag teacht le spriocanna uailmhianacha aeráide. [Faoi 2023, b'ionann foinsí in-athnuaite agus 82 % de leictreachas na Danmhairge, i measc na sciartha is airde ar fud an domhain. Shásaigh cumhacht ghaoithe amháin 53,8 % den éileamh ar leictreachas](#), toradh cheannaireacht na Danmhairge i nuálaíocht agus in úsáid fuinnimh gaoithe.

Tá éagsúlacht mar shaintréith de mheascán fuinnimh na Danmhairge freisin. Chomh maith leis an ngaoth, b'ionann an bhithmhais agus 16.4 %, an ghrian 9.3 % agus an bithghás 2.5 %, rud a chruthaigh córas fuinnimh cothrom athléimneach. Ag an am céanna, tá dul chun cinn tapa déanta ag an tír maidir le deireadh a chur de réir a chéile le breoslaí iontaise. Idir 2022 agus 2023, tháinig laghdú 31 % ar úsáid guail mar chuid de straitéis mharthanach níos leithne chun deireadh iomlán a chur le breoslaí atá dian ar charbón. Ní hamháin go laghdaíonn an t-aistriú sin astaíochtaí ach cosnaíonn sé geilleagar na Danmhairge ar luaineacht na margaí fuinnimh domhanda freisin.

Ag féachaint chun cinn, tá spriocanna aeráide uailmhianacha atá ceangailteach ó thaobh dlí leagtha síos ag an Danmhairg. Áirítear orthu sin laghdú 70 % ar astaíochtaí GCT faoi 2030 i gcomparáid le 1990, mar a sainordáíodh le [Gníomh Aeráide 2020](#). Féach [próifíl tíre na Danmhairge](#) le haghaidh tuilleadh sonraí.

Tá dícharbónú an dá fhochóras eile sa chóras fuinnimh, téamh agus iompar, i bhfad níos moille ar an iomlán ná mar atá i gcás an leictirthe — an próiseas chun córais fuinnimh a thiontú chun leictreachas a úsáid mar phríomhfhoinsí cumhachta. Tá sé casta na fochórais sin a dhícharbónú ar chúiseanna teicneolaíocha agus sochaíocha

12 EEA, 2022, 'Déine astaíochtaí gás ceaptha teasa na giniúna leictreachais san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/ims/greenhouse-gas-emission-intensity-of-1>) arna rochtain an 14 Márta 2023.

13 CE, 2023, 'Cad é CTA AE?', Cad é CTA AE? (https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/what-eu-ets_ga) arna rochtain an 18 Lúnasa 2025.

14 EEA, 2025, 'sciar an tomhaltais fuinnimh ó fhoinsí in-athnuaite san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/share-of-energy-consumption-from>) arna rochtain an 31 Eanáir 2025.

5 Chun freastal ar riachtanais na ndaoine: Córais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa

agus mar gheall ar an spleáchas láidir ar ghás nádúrtha le haghaidh téimh (i bhfoirgnimh agus sa tionsclaíocht den chuid is mó) agus ar ola le haghaidh iompair. Dá réir sin, tá an dul chun cinn sna réimsí sin teoranta go dtí seo.

Maidir le téamh, bogadh de réir a chéile ó ghás go bithmhais agus níos mó agus níos mó go teaschaidéil, le gnóthachain éifeachtúlachta fuinnimh measartha i bhfoirgnimh. Ó 2023 ar aghaidh, soláthraíodh 26.2 % de riachtanais fuinnimh téimh agus fuairithe san Aontas le foinsí in-athnuaite fuinnimh (14). Is gá béim níos láidre a leagan ar an straitéis dhá ghné — chun borradh a chur faoi éifeachtúlacht theirmeach foirgneamh agus chun deireadh a chur de réir a chéile le córais téimh iontaise — (5).

Tháinig méadú ar thomhaltas leictreachais in-athnuaite in iompar de bhóthar go háirithe idir 2022 agus 2023 (+53 %). Is gealltanais nithiúil i dtreo an dícharbónaithe é an sprioc go mbeidh gach gluaisteán agus veain nua saor ó astaíochtaí faoi 2035.

Ní raibh na forbairtí go léir i bhfabhar an leictirthe, áfach. Le ceithre bliana anuas, tá méadú níos mó ná riamh tagtha ar chríochfoirt gáis nádúrtha leachtaigh (GNL) san Aontas chun níos mó gáis a fháil, cé gur dócha go mbeidh siad ina sócmhainní tréigthe — imithe i léig nó neamhtháirgiúil roimh dheireadh a saolré réamh-mheasta — mar gheall ar an dul chun cinn i dtreo an aistrithe fuinnimh ¹⁵(15). Shroich fóirdheontais breosla iontaise na leibhéil is airde riamh in 2022 agus 2023 ¹⁶(16), agus tá laghdú tagtha ar fhóirdheontais le haghaidh foinsí fuinnimh in-athnuaite i gcomparáid leis na leibhéil a baineadh amach roimh ghéarchéim COVID-19 (5).

Gaibhniú carbóin – i gcás ina bhfágann infheistíochtaí a rinneadh roimhe seo i mbonneagar agus i dteicneolaíochtaí atá dian ar charbón agus atá nasctha le breoslaí iontaise go bhfuil sé deacair agus costasach aistriú chuig roghanna malartacha ísealcharbóin – bíonn tionchair dhíobhálacha fhadtéarmacha acu ar dhul chun cinn an leictirthe agus ní mór iad a sheachaint ¹⁷(17). De réir mar a leanann táirgeadh intíre ola agus gáis de bheith ag dul i laghad, tá bearna mhéadaitheach os comhair na mBallstát idir an t-éileamh agus an soláthar. Mar a luadh cheana, allmhairíodh 98 % den ola agus den ghás uile a úsáideadh sna Ballstáit in 2022, rud a chruthaíonn rioscaí ganntanas soláthair agus luaineacht praghsanna (5).

Go dtí 2030, ní mór fás bliantúil iolraithe de níos mó ná 8 % a bheith ann fós chun sprioc cheangailteach nua an Aontais maidir le foinsí fuinnimh in-athnuaite de 42.5 % (14,¹⁸18) a bhaint amach. Dá mbainfí an sprioc sin amach, laghdófaí an ghiniúint leictreachais atá bunaithe ar bhreoslaí iontaise san Aontas. Bheadh ról ríthábhachtach aige sin maidir leis an éifeacht mhór iarmharta a bhíonn ag praghsanna arda gáis ar phraghsanna leictreachais a laghdú, costais arda allmhairí breosla iontaise a íslú, slándáil sholáthar fuinnimh an Aontais a fheabhsú agus borradh a chur faoin iomaíochas tionsclaíoch.

Mar gheall ar an bhfás láidir atá tagtha ar ghiniúint fuinnimh in-athnuaite le blianta beaga anuas, tá laghdú tagtha cheana féin ar spotphraghsanna an Aontais ar leictreachas ón mbuaicphointe a bhí acu in 2021 (19). Faoi 2030, ag glacadh leis go gcomhlíonfar tagarmharcanna an Aontais, beidh meánphraghsanna spot-leictreachais bliantúla tite ar fud thíortha uile an Aontais, i gcomparáid le 2023 (5).

Ina ainneoin sin, bhí praghsanna miondíola leictreachais do theaghlaigh — lena n-áirítear cánacha agus tobhaigh náisiúnta freisin — níos airde in 2023 agus in 2024 ná mar a bhí roimh an ngéarchéim fuinnimh agus níos airde freisin ná praghsanna do gach breosla iontaise eile ¹⁹(19). Sna himthosca sin, tá baol ann go ndéanfaidh

15 Viñuales, J., 2023, 'An cogadh san Úcráin agus an t-aistriú fuinnimh – Groupe d'études géopolitiques' (<https://geopolitique.eu/en/articles/the-ukraine-war-and-the-energy-transition/>) arna rochtain an 28 Samhain 2024.

16 EEA, 2025, 'Fóirdheontais breosla iontaise san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/fossil-fuel-subsidies>) arna rochtain an 28 Márta 2025.

17 ECFE, 2023, 'Sásraí chun Glasáil Carbóin a Chosc i Maoiniú Aistrithe', ECFE (https://www.oecd.org/en/publications/mechanisms-to-prevent-carbon-lock-in-transition-finance_d5c49358-en.html) arna rochtain an 28 Márta 2025.

18 IEA, 2024, Fuinneamh In-athnuaite 2023. Anailís agus réamhaisnéis go 2028, an Ghníomhaireacht Idirnáisiúnta Fuinnimh, Páras, an Fhrainc (<https://www.iea.org/reports/renewables-2023>) arna rochtain an 14 Lúnasa 2025.

19 CE, 2025, Tuarascáil ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle, chuig Coiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún: Tuarascáil maidir le praghsanna agus costais fuinnimh san Eoraip, Uimh. COM/2025/72 final (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025DC0072>) arna rochtain an 31 Márta 2025.

5 Chun freastal ar riachtanais na ndaoine: Córais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa

tomhaltóirí tosaíocht a thabhairt don leictriú. Dá dtarlódh sé sin, dhéanfaí gaibhniú carbóin a threisiú agus chuirfí moill ar an aistriú. Dá bhrí sin, tá sé an-tábhachtach an bhearna idir praghsanna leictreachais agus tráchtearraí iontaise a dhúnadh ar fud an chórais fuinnimh ina iomláine. Tá ról thábhachtacha ag an togra le haghaidh rialachán athbhreithnithe maidir le cánachas fuinnimh agus ag EU ETS2 a glacadh i ndáil leis sin (5). Tá sé d'aithne ag an gComhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan le déanaí freisin praghsanna fuinnimh a laghdú trí fhiontair chomhcheannaigh a chruthú agus tríd an Aontas Fuinnimh a thabhairt chun críche.

Ina theannta sin, tá trí phríomhfhorbairt ag teastáil chun spriocanna an Aontais maidir le leictriú agus cur in úsáid foinsí in-athnuaite fuinnimh a bhaint amach:

- feabhas a chur ar infhaighteacht caipitil agus ar an ngiaráil fhoriomlán infheistíochta chun infheistíochtaí a chúiteamh as costais tosaigh bhreise an bhonneagair in-athnuaite;
- eangacha cumhachta, freagairt don éileamh agus stóráil a fheabhsú chun solúbthacht na n-acmhainní a dhúbailt ar fud chóras leictreachais an Aontais; agus
- feabhas a chur ar phleanáil trasteorann agus ar chomhtháthú príomhbhonneagair, réiteach solúbthachta agus margáil chun neamhéifeachtúlachtaí a eascraíonn as tionscnaimh náisiúnta neamhchomhordaithe a laghdú (5).

Mar is amhlaidh le formhór na n-aistrithe teicneolaíochta, tá comhbhabhtálacha á nginiúint ag claochlú an chórais fuinnimh. Cé go léirítear i staidéir a rinneadh le déanaí nach srian fisiciúil í infhaighteacht talún chun foinsí in-athnuaite fuinnimh a chur in úsáid ar fud na hEorpa ²⁰(20), tá na scileanna, na hacmhainní agus na huirlisí de dhíth ar na Ballstáit agus ar na húdaráis áitiúla chun forbairt chórais fuinnimh dháilte a bhainistiú, agus sprioc 2030 ag leagan síos spriocdháta atá ag éirí níos práinní. Ní mór an t-éileamh ar amhábhair agus na tionchair chomhshaoil a bhaineann lena n-eastóscadh a bhainistiú go réamhghníomhach freisin.

Is rogha í an chumhacht núicléach sa bhosca uirlisí don dícharbónú, cé go bhfuil na Ballstáit fós roinnte idir na Ballstáit sin a bhaineann leas as tairbhí na teicneolaíochta (21,²¹²²22) agus iad siúd atá fós ar an airdeall maidir lena hionchais inbhuanaitheachta, teagmhais bhreise agus an costas ard a bhaineann le gléasraí nua i gcomparáid le foinsí in-athnuaite fuinnimh.

Sa lá atá inniu ann, tá níos mó ná 100 imoibreoir cumhachta núicléiche in 12 Bhallstát, a tháirgeann níos mó ná 22 % de leictreachas an Aontais. Táthar ag súil go leanfaidh cumhacht núicléach de bheith ina foinse shuntasach giniúna leictreachais san Aontas sna 20 bliain amach romhainn ²³(23). I dtuarascáil a foilsíodh le déanaí, [Towards EU climate neutrality: dul chun cinn, bearnaí beartais agus deiseanna](#), tháinig an [Bord Comhairleach Eolaíoch Eorpach maidir leis an Athrú Aeráide \(ESABCC\)](#) ar an gconclúid gur féidir rochtain ar sholáthar fuinnimh ísealcharbóin a áirithiú sa ghearrthearma nuair is féidir costéifeachtacht agus sábháilteacht a ráthú ²⁴trí mhoill a chur ar dhúnadh na n-imoibreoirí núicléacha atá ann cheana (24).

Mar sin féin, ní infheistíocht bhrabúsach san Eoraip é gléasraí núicléacha nua a thógáil faoi láthair. Tugann an t-aga fada chun gléasraí cumhachta núicléiche nua a thógáil (10 go 15 bliana) le tuiscint nach maolóidh leathnú na hacmhainneachta

20 JRC, 2024, Táirgeadh agus acmhainneacht fuinnimh in-athnuaite i gceantair thuaithe an Aontais, Tuarascáil Eolaíochta don Bheartas JRC Uimh. JRC135612, an tAirmheán Comhpháirteach Taighde (<https://data.europa.eu/doi/10.2760/458970>) arna rochtain an 11 Meán Fómhair 2024.

21 UNECE, 2021, 'Measúnú Saolré ar Roghanna Giniúna Leictreachais' (<https://unece.org/sed/documents/2021/10/reports/life-cycle-assessment-electricity-generation-options>) arna rochtain an 30 Márta 2025.

22 Guidi, G., et al., 2023, 'Tionchar Comhshaoil Teicneolaíochtaí Giniúna Leictreachais: Comparáid idir Gnáththeicneolaíochtaí, Teicneolaíochtaí Núicléacha agus Teicneolaíochtaí In-athnuaite', *Energies* 16(23), lch. 7847 (DOI: 10.3390/en16237847).

23 EEA, 2025, 'Dul chun cinn maidir le truailliú ó ollghléasraí dócháin (Signal)' a laghdú (<https://www.eea.europa.eu/en/european-zero-pollution-dashboards/indicators/progress-in-reducing-pollution>) arna rochtain an 30 Aibreán 2025.

24 EEA, 2023, Úsáid shistéamach ceimiceán san Eoraip a bhainistiú, Faisnéisiú EEA (<https://www.eea.europa.eu/publications/managing-the-systemic-use-of/Managing-the-systemic-use-of>) arna rochtain an 17 Deireadh Fómhair 2024.

5 Chun freastal ar riachtanais na ndaoine: Córais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa

núicléiche na dúshlán soláthair sa ghearrthéarma agus sa mheántéarma. Tá an tAontas ag brath ar allmhairí úráiniam chun a ghléasraí cumhachta núicléiche a bhreoslú, agus tháinig an cúigiú cuid de sholáthar úráiniam an Aontais ón Rúis in 2020. Molann ESABCC gur cheart rannchuidiú féideartha na cumhachta núicléiche le sprioc 2050 maidir le haeráidneodracht a mheas i gcoinne na bhfachtóirí riosca sin (24).

Is úsáideoir tábhachtach bithmhaise é an córas fuinnimh freisin ²⁵(25), i bhfoirm adhmaid sholadaigh den chuid is mó chun foirgnimh a théamh. Gineann úsáid bithmhaise le haghaidh fuinnimh astaíochtaí ábhair cháithnínigh agus comhdhúile so-ghalaithe orgánacha ²⁶(26). Dá bhrí sin, bíonn tionchar aige ar cháilíocht an aeir agus téann sé in iomaíocht le húsáidí talún eile chun bithmhais a tháirgeadh.

Mar a luadh thuas, tá dul chun cinn maith déanta ag an Aontas maidir le FEC foriomlán a laghdú 12 % idir 2005 agus 2023 agus laghdú 19 % a bhaint amach in PEC (7,8). Mar sin féin, léiríonn na treochtaí méadaitheacha i ndigitiú na sochaí agus an gheilleagair roinnt réimsí ina bhfuil méadú ag teacht ar thomhaltas fuinnimh. Tá glacadh teicneolaíochtaí amhail an intleacht shaorga (IS), néalseirbhísí, airgeadraí digiteacha agus an geilleagar ar éileamh ina bhagairt ar bhaint amach spriocanna laghdaithe fuinnimh, ós rud é go mbaineann na forbairtí sin le héileamh ard fuinnimh (5, ²⁷27, ²⁸28).

Le claochlú leanúnach an chórais fuinnimh go geilleagar atá neodrach ó thaobh na haeráide de san Aontas, tá gá freisin le bearta leordhóthanacha chun grúpaí leochaileacha atá i mbaol bochtaineachta fuinnimh a shainaithint agus chun cabhrú leo roghanna atá tíosach ar fhuinneamh agus inbhuanaithe a dhéanamh gan a bheith neamhchosanta ar rioscaí bochtaineachta agus ar an eisiamh sóisialta a eascraíonn as ²⁹sin (29). In 2022, ní raibh níos mó ná 41 mhilliún Eorpach in ann a dtithe a choinneáil te go leor.

Is feiniméan ilghnéitheach í an bhochtaineacht fuinnimh, a mheastar a bheith mar thoradh ar mheascán d'ioncam íseal, costais arda fuinnimh agus droch-éifeachtúlacht fuinnimh i bhfoirgnimh (29, ³⁰30). Léiríonn ceachtanna a foghlaimíodh le déanaí ó fhreagairtí náisiúnta ar an ngéarchéim fuinnimh go bhfuil lucht ceaptha beartas náisiúnta ag streachailt chun cistí a dhíriú go héifeachtach ar na teaghlaigh is leochaillí. Dá réir sin, tá sé rithabhachtach go ndéanfar bearta faoisimh éigeandála náisiúnta a chur in oiriúint níos fearr do riachtanais an daonra amach anseo (19, ³¹31).

Ar deireadh, tá an t-athrú aeráide fós ag cruthú rioscaí atá ag dul i méid i gcónaí don chóras fuinnimh. Tá an brú ar an mbonneagar fuinnimh ag dul i méid mar gheall ar mhiniúocht mhéadaithe na dteagmhais adhaimsire. Mar shampla, d'fhéadfadh ganntanas séasúrach uisce difear a dhéanamh do tháirgeadh hidreachumhachta nó do riachtanais fuaraithe príomhbhonneagair táirgthe cumhachta, amhail stáisiúin chumhachta núicléacha ³²(32). In 2022, rinne triomach in éineacht le tonnta teasa

25 JRC, et al., 2021, The use of woody biomass for energy production in the EU [Bithmhais adhmaid a úsáid le haghaidh táirgeadh fuinnimh san Aontas], Tuarascáil Eolaíochta le haghaidh Beartais JRC Uimh. JRC122719, an Coimisiún Eorpach-an tAirmheán Comhpháirteach Taighde (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC122719>) arna rochtain an 16 Meitheamh 2025.

26 EEA, 2023, 'Deais – Fuinneamh in-athnuaite san Eoraip 2024' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/maps-and-charts/energy-in-europe-dashboard-renewable-energy>) arna rochtain an 5 Aibreán 2025.

27 Tá fadhb chomhshaoil ag UNEP, 2024, 'AI. Seo an méid is féidir leis an domhan a dhéanamh faoi sin.' (<https://www.unep.org/news-and-stories/story/ai-has-environmental-blem-heres-what-world-can-do-about>) arna rochtain an 30 Eanáir 2025.

28 UNEP, 2024, Tuarascáil fadbhreathnaitheachta dhomhanda maidir le sláinte an phláinéid agus folláine an duine (<https://www.unep.org/resources/global-foresight-report>) arna rochtain an 30 Eanáir 2025.

29 EPRS, 2023, Bochtaineacht fuinnimh in AE, Uimh. PE 733.583, Seirbhís Taighde Pharlaimint na hEorpa ([https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733583/EPRS_BRI\(2022\)733583_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733583/EPRS_BRI(2022)733583_EN.pdf)) arna rochtain an 14 Lúnasa 2025.

30 EEA, 2024, Measúnú Eorpach ar Rioscaí Aeráide, Tuarascáil EEA Uimh. 01/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/european-climate-risk-assessment>) arna rochtain an 14 Eanáir 2025.

31 Jüngling, E., et al., 2025, Making the best of the new EU Social Climate Fund [An leas is fearr is féidir a bhaint as Ciste Aeráide Sóisialta nua an Aontais], Achoimre Beartais Uimh. 14/25, Bruegel, an Bhruiséil (<https://www.bruegel.org/event/making-best-new-eu-social-climate-fund>) arna rochtain an 14 Lúnasa 2025.

32 NEA, an tAthrú Aeráide: Measúnú ar Leochaileacht Gléasraí Cumhachta Núicléiche agus Cur Chuige maidir lena nOiriúna, an Ghníomhaireacht um Fhuinneamh Núicléach (https://www.oecd-neo.org/jcms/pl_61802/measúnú_ar_an_athrú_aeráide-ar)

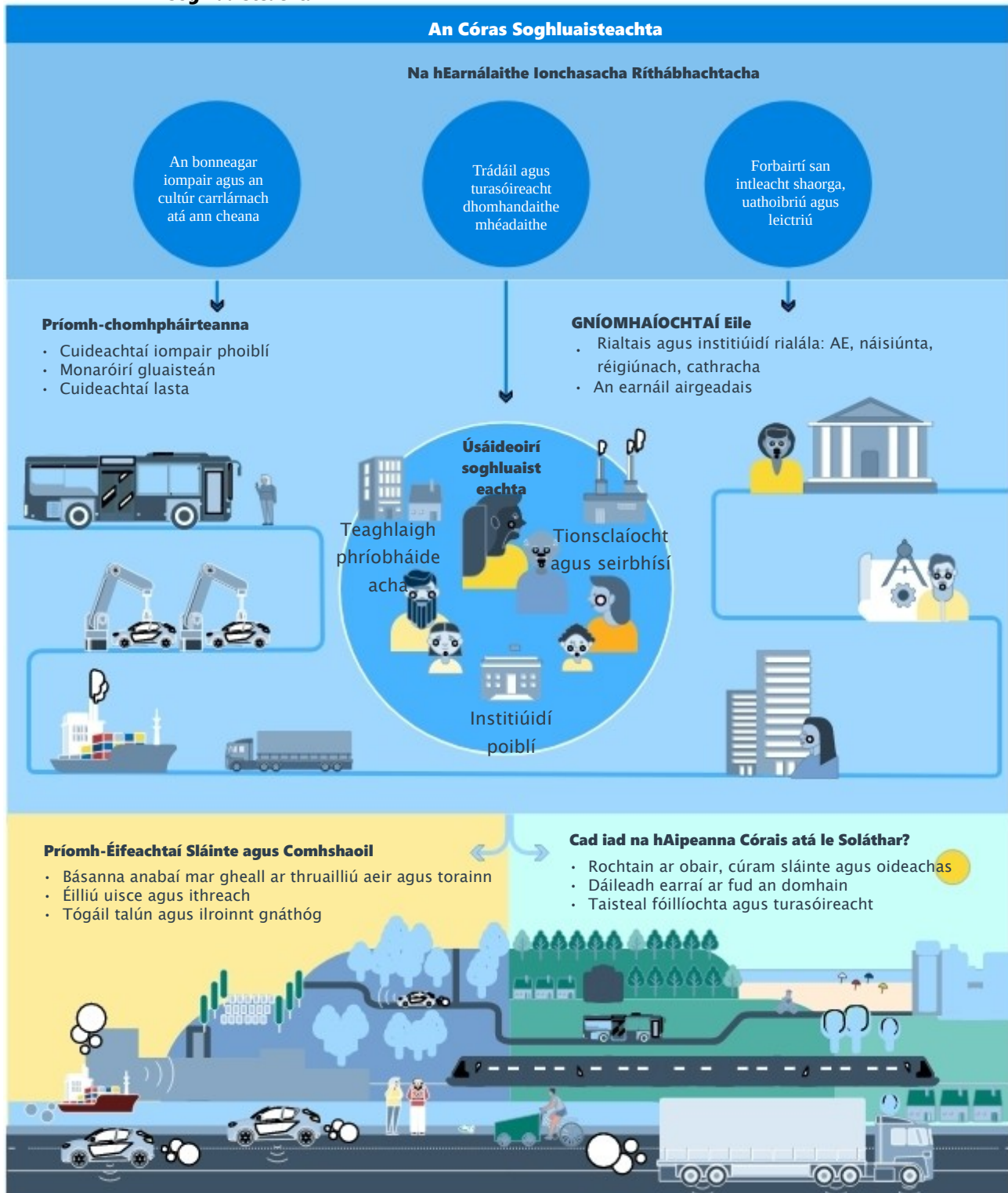
5 Chun freastal ar riachtanais na ndaoine: Córais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa

dífead do roinnt réigiún san Eoraip agus ba é an toradh a bhí air aschur hidreachumhachta a bhí íseal go stairiúil agus giniúint laghdaithe ag imoibreoirí núicléacha mar gheall ar easpa uisce fuaraithe.

Tá tuilleadh eolais faoi [chóras fuinnimh na hEorpa le fáil anseo](#), i Ranna 3.1.4, 3.2.4 agus 3.3.4 maidir le tiománaithe agus brúnna, agus san fhaisnéisiú [‘Trends in the energy system’](#). Ina theannta sin, cuirtear measúnú ó na tíortha ar na dúshlán atá rompu agus ar na réitigh atá acu i dtreo córas fuinnimh níos inbhuanaithe ar fáil i [bpróifílí tíre chomhshaol na hEorpa 2025](#).

5.2 Córas soghluaisteachta

Fíor 5.4 An córas soghluaisteachta

Foinse: LEE, 2025.

5.2.1 Beartais an Aontais ar leibhéal na gcóras

Leis an [Dlí Aeráide](#) Eorpach, déantar dlí de na spriocanna a leagadh síos leis an gComhaontú Glas don Eoraip (EGD) in 2020: glanastaíochtaí GCT a laghdú 55 % faoi 2030 i gcomparáid le leibhéal 1990 agus glan-nialasacht a bhaint amach faoi 2050 san Aontas ina iomláine. Leis an [Straitéis um an tSoghluaisteacht Inbhuanaithe agus Chliste](#), soláthraítear treochlár chun na laghduithe astaíochtaí sin a bhaint amach. Leis an bpacáiste ‘[Oiriúnach do 55](#)’, tugtar aghaidh ar gach earnáil chun an sprioc sin a bhaint amach trí na coinníollacha is gá a chruthú chun na hoibleagáidí a leagtar síos leis an Dlí Aeráide a chomhlíonadh. Áirítear ar na príomhthionscnaimh sin rialacháin [eitlíochta ReFuelEU agus rialacháin mhuirí FuelEU](#), arb é is aidhm dóibh tacú le soláthar agus éileamh breoslaí inbhuanaithe sna hearnálacha sin.

Ina theannta sin, leis an bpacáiste [Soghluaisteachta Éifeachtúla agus Glas](#), tugadh isteach tograí chun an gréasán tras-Eorpach iompair a nuachóiriú. Áirítear leis sin ceanglais maidir le rianta iarnróid ardluais agus pleanáil uirbeach inbhuanaithe. Tugann bearta eile atá beartaithe aghaidh ar bhealaí chun iompar lasta agus soghluaisteacht uirbeach san Eoraip a dhéanamh níos inbhuanaithe. Is é is aidhm don [rialachán maidir le feithiclí a bhfuil a ré caite](#), atá á athbhreithniú faoi láthair, feithiclí a dhéanamh níos inbhuanaithe agus níos ciorclaí ar feadh a saolré.

Tá sé beartaithe go mbeidh athbhreithniú 2023 ar [CTA2](#) ag feidhmiú go hiomlán in 2027 agus leathnófar an CTA atá ann faoi láthair chun aghaidh a thabhairt ar dhóchán breosla in iompar de bhóthar, i bhfoirgnimh agus in earnálacha eile nár cumhdaíodh roimhe seo.

5.2.2 Dul chun cinn agus dúshlán

Tá an córas iompair san Eoraip faoi cheannas an iompair feithiclí i gcónaí, agus tá gluaisteáin paisinéirí freagrach as níos mó ná 75 % de ghníomhaíocht iompair san Eoraip (arna thomhas i gciliméadair phaisinéirí) agus tá méadú ag teacht ar líon na bhfeithiclí le blianta beaga anuas. Cé go gcuireann iompar poiblí próifíl níos inbhuanaithe ar fáil i gcomparáid le modhanna príobháideacha iompair, is beag athrú atá tagtha ar a sciar d'iompar iomlán paisinéirí ³³(33).

Tá méadú suntasach fós ag teacht ar ghníomhaíocht iompair lasta de bhóthar, agus 53,8 % de ghníomhaíochtaí iompair lasta uile an Aontais in 2022 á n-iompar de bhóthar (33). Idir an dá linn, tháinig laghdú ar thábhacht choibhneasta an iarnróid i ngníomhaíocht iomlán an iompair lasta i gcomparáid le 1995 ach meastar go dtiocfaidh méadú uirthi sna deich mbliana amach romhainn. Mar gheall ar a ardéifeachtúlacht fuinnimh agus astaíochtaí ísle gás ceaptha teasa agus truailithe aeir, cuireann leathnú na hearnála iarnróid deis shuntasach ar fáil chun tionchair an iompair ar an gcomhshaol a laghdú (33).

Éilíonn aistrithe módúla sa chóras soghluaisteachta gníomhaíochtaí comhbheartaithe chun na gaibhnithe a chruthaigh infheistíochtaí agus pleanáil roimhe seo i gceantair uirbeacha a sháru. Chun dúshlán a thabhairt do cheannasacht leanúnach an chairr phríobháidigh ³⁴(34), ní mór don Aontas aghaidh a thabhairt ar an ngaibhniú a cruthaíodh leis an ngréasán bóithre ollmhór Eorpach, leis an struchtúr uirbeach agus leis na hinfeistíochtaí suntasacha a cuireadh i mbonneagar bóithre le blianta beaga anuas.

Mar gheall ar infhaighteacht leathan bóithre, is iad na roghanna is áisiúla carr a bheith agat nó earraí a bhogadh i dtrucail, agus déantar airgead a chaitear ar an ngréasán bóithre a atreorú ó chineálacha iompair níos inbhuanaithe (35, ³⁵³⁶36). Tá cathracha, ar leibhéal éagsúla, ar thús cadhnaíochta sa réimse sin, ag forbairt líonraí

33 EEA, 2024, Sustainability of Europe's mobility systems [Inbhuanaitheacht chórais soghluaisteachtana hEorpa], [Tuarascáil Ghréasáin EEA](#) (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/sustainability-of-europes-mobility-systems>) arna rochtain an 12 Samhain 2024.

34 EEA, 2024, Gníomhaíocht iompair paisinéirí (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/sustainability-of-europes-mobility-systems/passenger-transport-activity>) arna rochtain an 21 Eanáir 2025.

35 EEA, 2016, Transitions towards a more sustainable mobility system — TERM 2016, Tuarascáil EEA Uimh. 34/2016 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/term-report-2016>) arna rochtain an 21 Eanáir 2025.

36 ECFE, 2022, Iompar na hÉireann le haghaidh Glan-Nialas a Athdhearadh (https://www.oecd.org/en/publications/redesigning-ireland-s-transport-for-net-zero_b798a4c1-en.html) arna rochtain an 21 Eanáir 2025.

5 Chun freastal ar riachtanais na ndaoine: Córais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa

iompair phoiblí agus á gcur in oiriúint do phatrúin éilimh agus soghluaisteachta atá ag teacht chun cinn — go minic in ainneoin buiséid theoranta ³⁷(37). Sheol an Bhruiséil, mar shampla, Good Move Brussels, samhail le haghaidh soghluaisteacht inbhuanaithe agus duinelárnach (Féach Bosca 5.3).

37 UIA, 2016, 'Soghluaisteacht uirbeach', UIA — Gníomhaíochtaí Nuálacha Uirbeacha (<https://www.uia-initiative.eu/en/theme/urban-mobility>) arna rochtain an 21 Márta 2025.

Bosca 5.3 Gluaiseacht Mhaith na Bruiséile: samhail le haghaidh soghluaisteacht uirbeach inbhuanaithe agus duinelárnach

Is straitéis chlaochlaitheach atá dírithe ar shaoránaigh é plan soghluaisteachta réigiúnach na Bruiséile, [Good Move](#) (2020-2030), lena dtugtar tús áite don cháilíocht saoil, don tsábháilteacht agus don inbhuanaitheacht. Ag dul níos faide ná cuir chuige atá trom ó thaobh an bhonneagair de, cuireann sé iompar ilmhódach chun cinn, laghdaíonn sé ceannasacht gluaisteán, agus spreagann sé taisteal gníomhach agus iompar poiblí éifeachtúil.

Gné gan fasach is ea cruthú 50 comharsanacht mhaith ina n-éiríonn le trácht trí thrácht a laghdú agus tosaíocht a thabhairt do choisithe agus do rothaithe. Feabhsaíonn luasteorainn 30km/u ar fud na cathrach sábháilteacht agus tacaíonn sé le soghluaisteacht ghníomhach. Treoraíonn ordlathas 'sTOP' — lena dtugtar tosaíocht do choisithe, do rothaithe, d'iompar poiblí agus do ghluaiasteáin amháin — planáil agus dearadh bóithre ar fud an réigiúin.

Tá ról lárnach ag an tsoghluaisteacht mar Sheirbhís, lena gcuirtear ardán digiteach aontaithe ar fáil chun rochtain a fháil ar rothair chomhroinnte, iompar poiblí, tacsaithe agus seirbhísí eile. Tacaíonn moil idirmhódúla agus saoráidí páirceála agus taistil ar imill na cathrach le haistrithe gan uaim idir modhanna. Treisítear iad sin le praghsáil chomhordaithe, le hathchóiriú ar chánachas gluaisteán, agus le tacaíocht láidir don tsoghluaisteacht leictreach agus don tsoghluaisteacht chomhroinnte.

Rud atá tábhachtach, tá Good Move suntasach freisin mar gheall ar a rialachas rannpháirteach. Forbraíodh an plan thar thréimhse 4 bliana le hionchur ó chónaitheoirí, ó bhadais, ó oibreoirí agus ón tsochaí shibhialta, agus áiríthítear leis ailiú ar gach leibhéal rialtais. Tá conarthaí áitiúla á n-úsáid ag bardais chun gníomhaíochtaí a bhaineann go sonrach le comharsanacht a chur chun feidhme, amhail sráideanna scoile agus moil seachadta.

Is ábhar misnigh iad na torthaí luatha: tá méadú faoi dhó tagtha ar an rothaíocht ó bhí 2020 ann, tá laghdú tagtha ar ghortuithe tráchta, agus tá méadú ag teacht ar líon na gcásanna i gceantair mhiondíola i limistéir cheansaithe. Mar thoradh ar mhéideanna laghdaithe tráchta, tá leibhéal torainn níos ísle ann agus tá feabhas tagtha ar cháilíocht an aeir, rud a chuireann feabhas ar fholláine na gcónaitheoirí.

Léiríonn Good Move conas is féidir le planáil chomhtháite, rannpháirtíocht áitiúil agus smaointeoireacht atá dírithe ar sheirbhís cathracha níos sábháilte, níos glaise agus níos inmhathana a chruthú — tagarmharc a leagan síos do chlaochlú na soghluaisteachta uirb ar fud na hEorpa ³⁸(38). Féach freisin [próifíl tíre na Beilge](#).

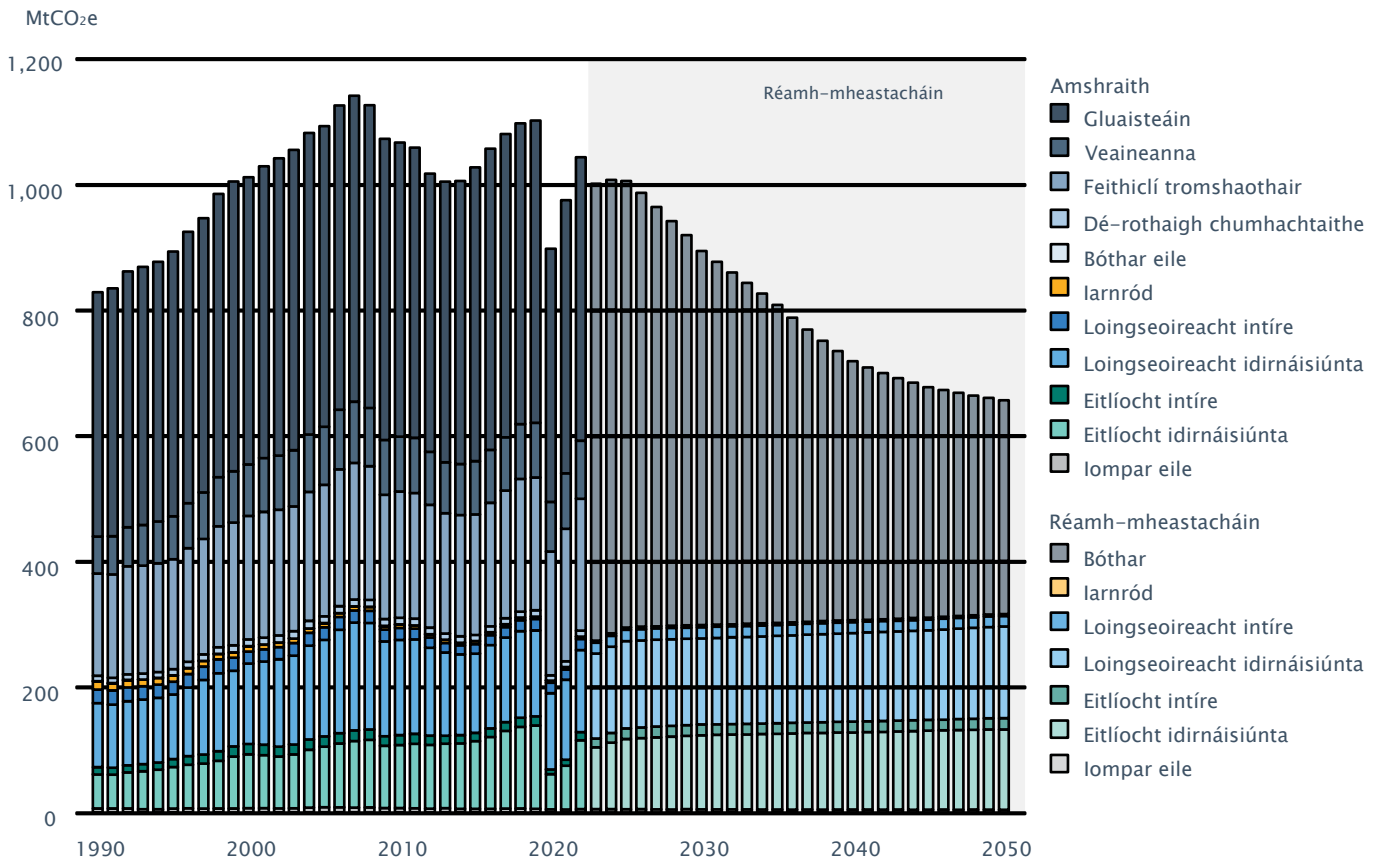
In 2022, ba í an earnáil bóithre an tomhaltóir fuinnimh ba mhó, ag úsáid 74.1 % den fhuinneamh uile a d'úsáid an córas iompair ina iomláine. Bhí an chuid is mó den fhuinneamh seo, 93.3%, de bhunús iontaise. Tháinig méadú ar FEC iomlán ar fud na n-earnálacha iompair uile idir 1990 agus 2019, le méadú in aghaidh na hearnála idir 30.1 % agus 129.4 % agus léiríonn umair eitleachta idirnáisiúnta an fás is suntasaí (33).

In 2023, b'ionann astaíochtaí GCT ón earnáil iompair — lena n-áirítear iompar intíre an Aontais agus gníomhaíochtaí iompair idirnáisiúnta araon — agus níos mó ná 30 % d'astaíochtaí GCT uile an Aontais. Is ón iompar de bhóthar a tháinig formhór na n-astaíochtaí sin, agus ba iad an loingseoireacht idirnáisiúnta agus an eitleocht an dara agus an tríú foinse ba shuntasaí (féach Fíor 5.5). Bunaithe ar réamh-mheastacháin ó na Ballstáit, táthar ag súil go mbeidh an dá earnáil sin freagrach as sciar níos mó d'astaíochtaí iompair GCT na hEorpa de réir a chéile in 2050 ³⁹(39).

38 CE, 2023, 'Cathair na Bruiséile 30 – an tsamhail shoghluaisteachta a athrú le haghaidh cathair níos ciúine ina bhfuil bóithre sábháilte agus níos lú torainn' (https://urban-mobility-observatory.transport.ec.europa.eu/resources/case-studies/brussels-city-30-changing-mobility-model-calmer-city-safe-roads-and-less-noise_en) arna rochtain an 28 Lúnasa 2025.

39 EEA, 2024, 'Climate' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/sustainability-of-europes-mobility-systems/climate>) arna rochtain an 28 Aibreán 2025.

Fíor 5.5 Sciar na n-astaíochtaí GCT ó mhodhanna iompair éagsúla in 2022

Foinse: LEE⁽³⁹⁾.

Le blianta beaga anuas, tá laghdú tagtha ar fhormhór na n-astaíochtaí truailléan aeir a bhaineann le gníomhaíochtaí iompair agus soghluaisteachta mar thoradh ar an meascán de bhearta beartais agus forbairtí teicneolaíochta. Tá an laghdú sin idir 49 % agus 88 % — ag brath ar an gcineál truailléan aeir (33). Mar thoradh ar chaighdeán astaíochtaí atá ag éirí níos doichte, bhíodhas in ann laghdúithe suntasacha a dhéanamh ar astaíochtaí sceite ón earnáil iompair de bhóthar agus is iad is cúis leis an sciar is mó den dul chun cinn sin.

Mar sin féin, tá dúshlán shuntasacha fós ann, agus an chuid is mó díobh nasctha leis an éileamh leanúnach ar iompar. Mar thoradh ar ghnóthachain éifeachtúlachta, ar úsáid bithbhreoslaí agus, ar bhonn níos lú, ar ghlacadh feithiclí leictreacha le déanaí, tá laghdú beag tagtha ar astaíochtaí GCT ón iompar ó bhuaicphointe na n-astaíochtaí sin in 2007. Mar sin féin, ar an iomlán, tá astaíochtaí GCT ón iompar fós i bhfad níos airde anois ná mar a bhí in 1990. Léiríonn sé sin gur fritháiríodh na gnóthachain a baineadh as feabhsuithe ar éifeachtúlacht fuinnimh agus ar fhorbairtí teicneolaíochta le blianta beaga anuas leis an méadú ar an éileamh ar iompar, mar thoradh ar an bhfóras gurb iad gluaisteáin aonair an príomh-mhodh iompair i gcónaí. Ciallaíonn an treocht sin go bhfuil sé riachtanach an t-éileamh a bhainistiú nuair is féidir chun tionchair na soghluaisteachta a mhaolú (33).

Ag féachaint ar thruailliú torainn ó iompar, tá 30% den daonra (san AE móide an Íoslainn, an Iorua agus an Eilvéis) neamhchosanta ar leibhéil torainn fhadtéarmacha ó bhóithre, iarnród agus eitlíocht ar leibhéal a dhéanann dochar don tsláinte de réir na hEagraíochta Domhanda Sláinte (EDS) ⁴⁰(40). Is é trácht ar bhóithre an

40 EEA, 2025, Torann comhshaoil san Eoraip 2025, Tuarascáil EEA Uimh. 05/2025 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/environmental-noise-in-europe-2025>) arna rochtain an 17 Lúnasa 2025.

phríomhfhoinsí truaillithe torainn i suíomhanna uirbeacha agus neamhuirbeacha araon. Tá líon na ndaoine atá neamhchosanta ar na leibhéil dhíobhálacha torainniompair fhadtéarmaigh sin fós cobhsaí den chuid is mó ó 2012 ⁴¹(41). I bhfianaise na staide achrannaí sin, tá cathair Zurich ag troid i gcoinne leibhéil torainn dhíobhálacha trí ghníomhú ar luasteorainneacha (Féach Bosca 5.4).

Bosca 5.4 Teorainneacha luais mar idirghabháil torainn: Video comhrá Zürich, An Eilvéis

I Zurich, tá cónaí ar thart ar 125,000 cónaitheoir ar shráideanna ina sáraíonn torann bóthair teorainneacha nochta, rud a dhéanann dochar do shláinte agus do cháilíocht na beatha. Chun aghaidh a thabhairt air seo, agus i gcomhréir le Dlí um Chaomhnú Comhshaoil agus Reacht Laghdaithe Torainn na hEilvéise, thosaigh an chathair ag laghdú teorainneacha luais ó 50km / h go 30km / h i gceantair roghnaithe.

Rollta amach i gcéimeanna ó 2012, chlúdaigh an clár 40km de bhóthar ar dtús. In 2021, chuir an chathair dlús leis an bplean trí [150 km breise de chríosanna 30 km/u](#) a fhorghnó, agus tá coinne lena thabhairt chun críche faoi 2030 go dtí go ndéanfar athbhreithnithe dlíthiúla agus riaracháin. Nuair a bheidh sé curtha i bhfeidhm go hiomlán, táthar ag súil go mbainfidh 48,000 cónaitheoir leas as torann níos ísle i rith an lae agus 95,000 ó thorann níos lú san oíche.

Léiríonn tomhais i Zurich agus i gcathracha comhchosúla go laghdaíonn an luas a laghdú go 30km / h meántorann faoi 3-4dB. Léirítear i suirbhéanna ar an tionchar ar an tsláinte gur lú an suaitheadh codlata agus an crá a bheadh ann thar an méid a thuarfaí le laghdúithe torainn amháin, rud a thabharfadh le fios go mbeadh tairbhí ag baint le tiomáint níos rianúla agus le níos lú buaictheagmhais torainn. Rinneadh na feabhsuithe ba mhó ar chónaitheoirí a raibh seomraí codlata os comhair sráideanna acu; iad siúd atá os comhair na gclós inmheánach faoi deara athrú íosta. Bailíodh na léargais seo trí shuirbhé fadaimseartha ag cathair Zurich agus Oifig Chónaidhme Comhshaoil na hEilvéise (BAFU) idir 2017 agus 2020.

Tá an tionscnamh, seachas roinnt costais oiriúnaithe iompair phoiblí, ar chostas íseal, éifeachtach, agus ailínithe le spriocanna níos leithne amhail rothaíocht a chur chun cinn agus spásanna poiblí a fheabhsú. Léiríonn suirbhéanna poiblí tacaíocht láidir do chríosanna 30km/u, rud a threisiónn a luach mar straitéis shimplí shineirgísteach chun dálaí maireachtála uirbeacha a fheabhsú.

Féach [próifíl tíre na hEilvéise](#) le haghaidh sonraí maidir le gníomhaíocht náisiúnta in earnáil na soghluaisteachta.

Ag féachaint chun cinn, ceanglaítear [le caighdeán feidhmíochta an Aontais go mbeidh astaíochtaí nialasacha CO2 ag 100 % de ghluaisteáin agus veaineanna nua ag an sceithphíopa ó 2035 ar aghaidh](#). Is céim thábhachtach é seo chun aistriú ó fheithiclí innill dócháin inmheánaigh. Cuireadh spriocanna dícharbónaithe chun feidhme freisin d'fheithiclí [tromshaothair](#), cé go bhfuil siad ar luas difriúil. Chun go mbainfear amach na héifeachtaí atá beartaithe leis na spriocanna uailmhianacha sin arna leagan síos ag [straitéisí soghluaisteachta agus iompair an Aontais](#), tá sé ríthábhachtach anois gur féidir beartas a chur chun feidhme, agus gur féidir an bonneagar is gá a fhorbairt, ar an leibhéal náisiúnta agus ar an luas is gá.

Chun na spriocanna sin a bhaint amach, beidh gá le méadú suntasach ar ghlacadh feithiclí astaíochtaí nialasacha. Tá gluaisteáin leictreacha — feithiclí ceallra-leictreacha (BEVanna) agus feithiclí leictreacha hibrídeacha inluchtaithe — ag dul isteach i margadh an Aontais. Chonacthas méadú seasta ar líon na gclárúcháin nua feithiclí leictreacha san Eoraip suas go dtí 2019, le fás ó 600 feithiclí leictreach nua a cláraíodh in 2010 go 400,000 in 2019 — arb ionann é agus beagnach 3% d'iomlán na gclárúcháin gluaisteán. Ina dhiaidh sin, cuireadh dlús tapa le clárúcháin gluaisteán leictreach idir 2020 agus 2023. In 2024, áfach, tháinig laghdú beag ar ghlacadh gluaisteán leictreach san Aontas. B'ionann feithiclí leictreacha agus 21 % de ghluaisteáin paisinéirí nuachláráithe, agus b'ionann feithiclí ceallra-leictreacha agus

41 EEA, 2024, 'Pobal na hEorpa a nochtaidh do thorann timpeallachta' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/exposure-of-europe-population-to-noise>) arna rochtain an 18 Meitheamh 2025.

14 %, agus b'ionann feithiclí leictreacha hibrideacha inluchtaithe agus 7 % d'iomlán na gclárúcháin gluaisteán nua ⁴²(42).

Tá astaíochtaí GCT níos ísle ag feithiclí ceallra-leictreacha ar an iomlán ar feadh a saolré ar fad i gcomparáid le feithiclí innill dócháin inmheánaigh coibhéiseacha. Mar sin féin, braitheann an difríocht iarbhair ar roinnt fachtóirí. Tá éagsúlacht shuntasach idir tionchair chomhshaoil feithiclí ceallra-leictreacha bunaithe ar an tír ina dtarlaíonn na céimeanna éagsúla saolré. Maidir le feithiclí ceallra-leictreacha, mar is amhlaidh i gcás feithiclí innill dócháin inmheánaigh, is í an chéim úsáide an chéim is mó tionchair, rud a chiallaíonn gurb í an fhoinsé cumhachta a sholáthraíonn leictreachas le linn na céime sin an fhoinsé is suntasaí do phróifíl fhoriomlán tionchair comhshaoil gach feithicle ceallra-leictre ^(43,44). De réir mar a mhéadaíonn cion an leictreachais in-athnuaite agus de réir mar a laghdaíonn dóchán guail

Meascán leictreachais na hEorpa, is dócha go dtiocfaidh méadú ar an mbuntáiste a bhaineann le feithiclí ceallra-leictreacha thar fheithiclí innill dócháin inmheánaigh — i dtéarmaí astaíochtaí gás ceaptha teasa agus cháilíocht an aeir (40). Tá sé tábhachtach, dá bhrí sin, feithiclí ceallra-leictreacha agus foinsí fuinnimh in-athnuaite a chur chun cinn i gcomhthráth, chomh maith le slabhraí soláthair feithiclí ceallra-leictreacha a fhorbairt i dtíortha ina bhfuil dul i bhfód ard ar fhuinneamh in-athnuaite.

Tá caveat eile le feithiclí ceallra-leictreacha fós ag baint úsáid as amhábhair, nach bhfuil cuid acu ar fáil san Aontas agus a bhfuil éileamh mór orthu. Cruthaíonn an staid sin scrogaill soláthair a d'fhéadfadh a bheith ann mar is amhlaidh i gcás ábhair tearc-chré, atá fíor-riachtanach chun buanmhaighnéid a thógáil lena gcomhdhéantar mótar tarraingthe leictreacha d'fheithiclí leictreacha agus gineadóirí tuirbíní gaoithe ⁴⁵araon (45).

I dtéarmaí na dtionchar ar shláinte an duine, tá sé tábhachtach a chur san áireamh go n-astaíonn feithiclí ceallra-leictreacha ábhar cáithníníeach go háitiúil fós ó chaitheamh bóithre, bonn agus coscán, mar a dhéanann gach mótarfeithicil. Tá siad freagrach freisin as astaíochtaí óna gcéimeanna táirgthe agus deireadh ré agus, maidir leis an gcéim úsáide, braitheann leibhéil astaíochtaí agus tionchair ar an meascán fuinnimh ina dtarlaíonn na céimeanna sin. Ina theannta sin, cé gur féidir leis an truailliú torainn ó fheithiclí ceallra-leictreacha a bheith níos ísle i gceantair uirbeacha, tá sé coibhéiseach i gceantair thuaithe agus ar mhótarbhealaí ⁴⁶(46), agus tá an torann saorga innill nach mór a chur leis ar chúiseanna sábháilteachta ag cur teorainn leis an laghdú a d'fhéadfadh a bheith ann i gceantair uirbeacha (40). Ar an iomlán, ós rud é go bhfuil méadú ag teacht ar líon na bhfeithiclí ceallra-leictreacha a úsáidtear, beidh sé tábhachtach faireachán a dhéanamh ar na tionchair charnacha thar a saolréanna (44).

Tháinig laghdú ar an éileamh ar shoghluaisteacht agus ar thionchair na soghluaisteachta le linn ghéarchéim COVID-19 ach tháinig siad ar ais go tapa nuair a cuireadh deireadh leis na dianghlásálacha. Ní haon ionadh é sin ós rud é go bhfuil dlúthnasc idir an t-iompar agus an geilleagar: ní mór acmhainní príomhúla a aistriú chuig monarchana, ní mór earraí táirgthe a aistriú chun iad a dhíol agus ní mór do dhaoine dul ag obair, mar shampla. Fágann na hidirnáisc láidre sin go bhfuil sé dúshlánach an córas iompair a athrú go bunúsach.

Chun dlús a chur le laghduithe ar na tionchair chomhshaoil ón earnáil iompair agus chun srian a chur leis an éileamh méadaitheach ar iompar, ní mór do lucht ceaptha beartas náisiúnta féachaint ar chumasóirí níos leithne. Is gá straitéisí náisiúnta cuimsitheacha a fhorbairt chun soghluaisteacht a bhainistiú, lena n-áirítear ionstraimí

42 EEA, 2024, 'Clárúcháin nua feithiclí leictreacha san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/new-registrations-of-electric-vehicles>) arna rochtain an 29 Aibreán 2025.

43 Franzò, S. agus Nascá, A., 2021, 'Tionchar comhshaoil feithiclí leictreacha: Creat meastóireachta nua saolrébhunaithe agus a chur i bhfeidhm maidir le cásanna ilnáisiúnta', Journal of Cleaner Production 315(128005) (DOI: 10.1016/j.jclepro.2021.128005).

44 EEA, 2018, Feithiclí leictreacha ó pheirspictíochtaí saolré agus geilleagair chiorclaigh — TERM 2018, Tuarascáil EEA Uimh. 13/2018 (<https://www.eea.europa.eu/publications/electric-vehicles-from-life-cycle>) arna rochtain an 15 Deireadh Fómhair 2019.

45 Bobba, S., et al., 2020, Amhábhair chriticiúla le haghaidh teicneolaíochtaí agus earnálacha straitéiseacha san Aontas: staidéar fadbhreathnaitheachta, Oifig Foilseachán an Aontais Eorpaigh (<https://data.europa.eu/doi/10.2873/58081>) arna rochtain an 23 Bealtaine 2025.

46 EEA, 2020, Environmental noise in Europe — 2020, Tuarascáil EEA Uimh. 22/2019 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/environmental-noise-in-europe>) arna rochtain an 24 Márta 2025.

5 Chun freastal ar riachtanais na ndaoine: Córais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa

chun iompar poiblí, modhanna iompair níos gníomhaí amhail siúl nó rothaíocht, agus samhlacha gnó soghluaisteachta ciorclaí amhail comhroinnt gluaisteán a chur chun cinn.

D'ainneoin roinnt dul chun cinn a bheith déanta, leanann an t-iompar muirí de bhrú suntasach a chur ar an gcomhshaol; ba é ba chúis le 11.6 % d'astaíochtaí GCT an Aontais ón iompar in 2023 (6). I measc na bpríomhbhrúnna eile tá astaíochtaí (cé go bhfuil laghdú suntasach tagtha ar astaíochtaí iomlána ocsaídí sulfair (SO_x)), sceitheadh ola ó longa, leathadh speiceas neamhdhúchasach, bruscar muirí, tionchair ar ghrinneall na farraige i limistéir gharchladacha, agus éifeachtaí ar fhiadhúlra ó thorann agus ó imbhualtí ⁴⁷(47).

Le rialachán muirí FuelEU, a cuireadh chun feidhme i mí Eanáir 2025, sainordáítear laghdú de réir a chéile ar dhéine GCT an fhuinnimh a úsáidtear ar longa (ó laghdú 2 % faoi 2025 i dtreo laghdú 80 % faoi 2050); is é is aidhm dó sin glacadh breoslaí ísealcharbóin agus breoslaí saor ó charbón a dhreasú chomh maith le héileamh ar sholáthar cumhachta ar tír (OPS) (47) a chruthú. Déanann OPS cur síos ar bhonneagar ar bord agus ar tír a ligeann do longa a n-innill a mhúchadh agus iad i mbeart agus plugáil isteach i bhfoinse cumhachta ar tír ⁴⁸(48).

In 2023, ba í an eitleocht ba chúis le 2.5 % d'astaíochtaí domhanda CO₂ a bhaineann le fuinneamh, agus bhí ráta fáis níos tapúla aici le blianta beaga anuas i gcomparáid leis an iarnród, an bóthar nó an loingseoireacht ⁴⁹(49). Ar leibhéal an Aontais, is í an eitleocht an earnáil inar tháinig an méadú coibhneasta is mó ar astaíochtaí gás ceaptha teasa ó 1990 i leith, arb í an eitleocht idirnáisiúnta is mó is cúis léi. Ba í an earnáil ba chúis le 12.9 % de na hastaíochtaí GCT uile ón iompar san Aontas in 2023 (6).

Leis an rialachán maidir le ReFuelEU aviation, ceanglaítear ar sholáthróirí breosla aerfoirt a áirithiú go mbeidh 2 % den bhreosla eitleochta uile i bhfoirm breoslaí eitleochta inbhuanaithe (SAF), agus go n-ardóidh an sciar sin go 6 % faoi 2030 i dtreo sciar 70 % faoi 2050. Éileoidh an t-aistriú chuig SAF, áfach, infheistíocht leanúnach i dtaighde agus i bhforbairt (T&F;D) chomh maith le bealaí chun tacú le comhlíonadh níos mó, rud atá fós deacair mar gheall ar chostais níos airde agus timthriallta forbartha na hearnála eitleochta a bhíonn fada de ghnáth agus bacainní arda teicneolaíochta (5).

Chomh maith le CO₂, leathnaíonn truailliú ón eitleocht chuig ocsaídí nítrigine (NO_x) agus truailléin eile, as a dtagann foirmiú contraíil – scamail airde a léiríonn radaíocht na gréine isteach agus teas amach as an ngaiste ⁵⁰(50). Is ionann na héifeachtaí sin agus dhá thrian de thionchair iomlána na heitleochta ar an aeráid agus, dá réir sin, is féidir leo cur go mór leis an athrú aeráide ⁵¹(51). Ó mhí Eanáir 2025 i leith, tá éifeachtaí neamh-CO₂ san áireamh anois i rialacha nua faireacháin agus tuairiscithe an Aontais, agus é mar chéad chuspóir acu tuiscint níos fearr a fháil ar na héifeachtaí sin agus ar a dtionchar ⁵²(52).

Tá gá le hinfheistíochtaí leanúnacha poiblí agus príobháideacha sa nuálaíocht agus sa teicneolaíocht, mar aon le cur chun feidhme reachtaíocht an Aontais atá ann cheana, chun dlús a chur le haistriú inbhuanaithe chóras soghluaisteachta na hEorpa. Mar shampla, leis an treoir athbhreithnithe maidir le CTA, cuirtear de cheangal ar na Ballstáit ioncam uile CTA a chaitheamh ar ghníomhú ar son na haeráide, ar chlaohlú fuinnimh agus ar aghaidh a thabhairt ar dhúshláin shóisialta

47 EEA agus EMSA, 2025, Tuarascáil Chomhshaoil Eorpach maidir le hlompar Muirí 2025, Tuarascáil Chomhpháirteach EEA-EMSA Uimh. 15/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/maritime-transport-2025>) arna rochtain an 15 Meitheamh 2025.

48 CE, 'Gluais ?? An Fhaireachlann Eorpach um Breoslaí Malartacha', an Fhaireachlann Eorpach um Breoslaí Malartacha (<https://alternative-fuels-observatory.ec.europa.eu/general-information/glossary>) arna rochtain an 17 Lúnasa 2025.

49 EDGAR, 2024, astaíochtaí GCT ó thíortha uile an domhain, Tuarascáil Eolaíochta don Bheartas JRC (https://edgar.jrc.ec.europa.eu/report_2024#intro) arna rochtain an 18 Meitheamh 2025.

50 CE, 2025, 'Astaíochtaí ón eitleocht a laghdú' (https://climate.ec.europa.eu/eu-action/transport-decarbonisation/reducing-emissions-aviation_ga) arna rochtain an 17 Lúnasa 2025.

51 IPCC, 1999, Aviation and the Global Atmosphere, IPCC, Cambridge University Press, UK (<https://archive.ipcc.ch/ipccreports/sres/aviation/index.php?idp=64>) arna rochtain an 17 Lúnasa 2025.

52 CE, 2024, 'Rialacha nua faireacháin arna gcomhaontú le haghaidh CTA AE, lena n-áirítear astaíochtaí neamh-CO₂ ón earnáil eitleochta – an Coimisiún Eorpach' (https://climate.ec.europa.eu/news-your-voice/news/new-monitoring-rules-conreed-eu-ets-lenan-airitear-astaiochtaí-neamh-co2-aviation-sector-2024-08-30_ga) arna rochtain an 17 Lúnasa 2025.

5 Chun freastal ar riachtanais na ndaoine: Córais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa

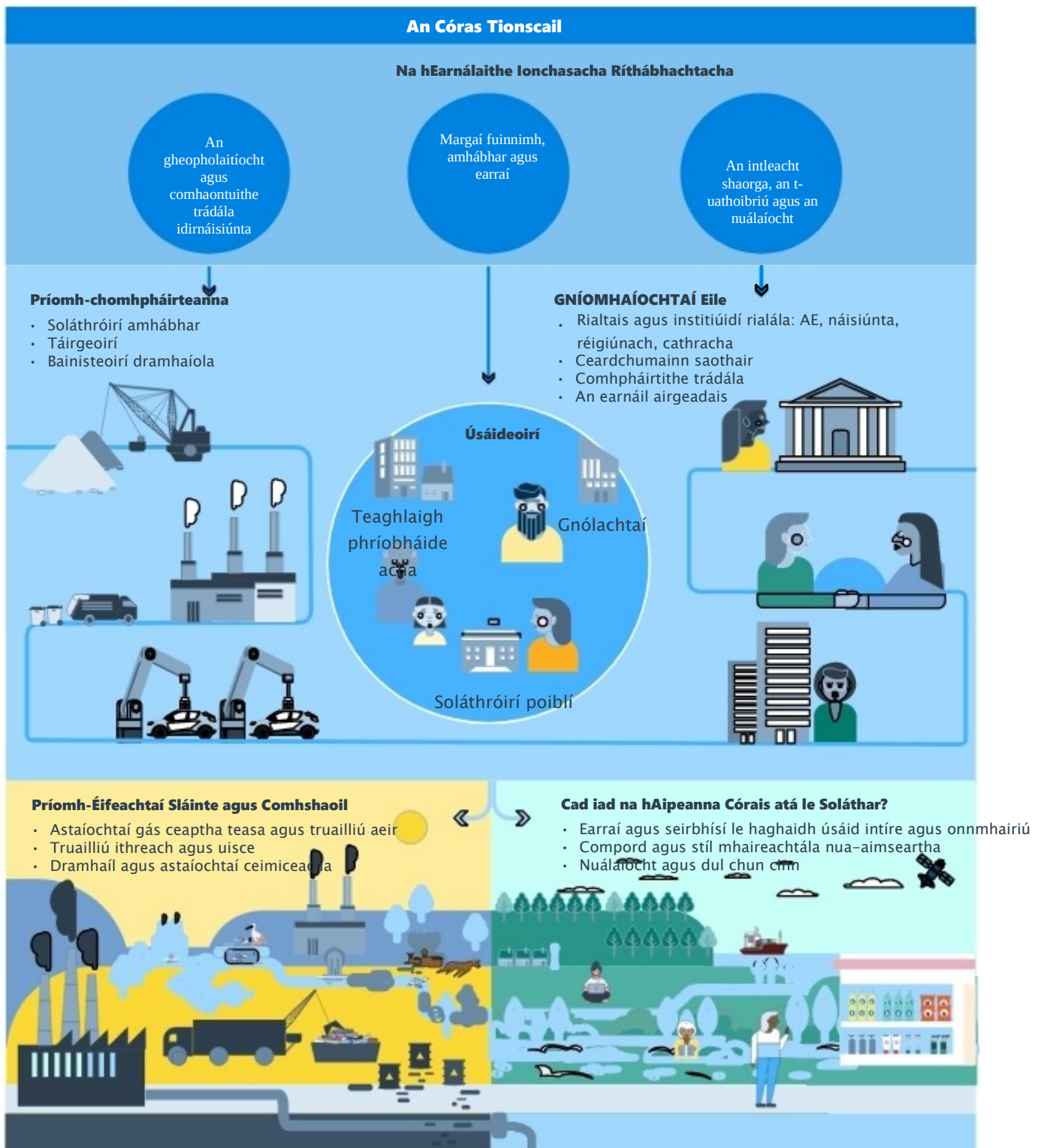
(suas ó 50 % roimhe seo). Tar éis [athbhreithnithe 2023 ar threoir ETS](#), tabharfaidh ETS2 aghaidh ar astaíochtaí CO₂ ó dhóchán breosla in iompar de bhóthar.

Treoraíonn treoir athbhreithnithe ETS2 níos mó maoinithe do na Cistí Nuálaíochta agus Nuachóirithe freisin. Sa chomhthéacs sin, cuirtear thart ar EUR 40 billiún in úsáid leis an gCiste don Nuálaíocht chun taighde a dhéanamh ar theicneolaíochtaí nuálacha ísealcharbóin agus chun iad a léiriú. Áirítear ar na teicneolaíochtaí sin breoslaí ísealcharbóin agus saor ó charbón a tháirgeadh chun na hearnálacha muirí, eitleíochta, iarnróid agus iompair de bhóthar a dhícharbónú, lena n-áirítear modhanna comhchoiteanna iompair amhail iompar poiblí agus seirbhísí cóiste. I gcás na heitleíochta, féadfaidh sé tacú freisin le leictirí agus le gníomhaíochtaí chun tionchair fhoriomlána na heitleíochta ar an aeráid a laghdú.

Tá tuilleadh eolais faoi [chóras soghluaisteachta na hEorpa le fáil anseo](#), i Ranna 3.1.4, 3.2.4 agus 3.3.4 maidir le tiománaithe agus brúnna, agus san fhaisnéisiú [‘Treochtaí sa chóras soghluaisteachta’](#). Ina theannta sin, cuirtear measúnú ó na tíortha maidir lena ndúshláin agus lena réitigh i dtreo córas soghluaisteachta níos inbhuanaithe ar fáil i [bpróifíl tíre chomhshaol na hEorpa 2025](#).

5.3 Córas tionsclaíoch

Fíor 5.6 An córas tionsclaíoch

Foinse: LEE, 2025.

5.3.1 Beartais an Aontais ar leibhéal na gcóras

Áirítear ar an bpríomhreachtaíocht lena rialaítear brúnna comhshaoil ón gcóras tionsclaíoch [IED 2.0](#) (arna athbhreithniú in 2024), an [rialachán maidir leis an tairseach astaíochtaí tionsclaíocha](#), an [treoir náisiúnta maidir le gealltanais laghdaithe astaíochtaí \(NEC\)](#) agus rialachán [REACH](#) maidir le ceimiceáin (le hathbhreithniú sa phacáiste maidir le tionscal na gceimiceán a d'fhógair an Coimisiún Eorpach i mí Aibreáin 2025). Beidh ról ríthábhachtach ag [CTA](#), arna leasú faoin [bpacáiste 'Oiriúnach do 55'](#), i ndícharbónú an chórais thionsclaíoch.

Is é is aidhm don [Ghníomh um an Tionscal Glan-nialasachta](#) monarú teicneolaíochtaí glana san Aontas a mhéadú, agus is é is aidhm don [Ghníomh um Amhábhair Chriticiúla](#) spleáchas an Aontais ar allmhairí amhábhair criticiúil a laghdú trí sholáthar intíre ábhar príomhúil agus tánaisteach araon a chothú.

Le déanaí, leagadh amach sa [Chomhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan](#) cuspóirí maidir le hiomaíochas agus dícharbónú an Aontais, agus béim á leagan ar thionscail dianfhuinnimh agus ar an teicneolaíocht ghlan. Leagtar amach príomhchuspóirí an chomhaontaithe i mBosca 5.5.

Bosca 5.5 An Comhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan (CID)

Is é is aidhm don [Chinneadh Cur Chun Feidhme ón gComhairle](#), a seoladh go luath in 2025, borradh a chur faoi bhonn tionsclaíoch an Aontais trí dhícharbónú a chomhcheangal le deiseanna iomaíochais faoin gclár oibre beartais céanna. Ar an gcúis sin, is ar thionscail dianfhuinnimh agus ar an teicneolaíocht ghlan is mó a dhírítear sa chomhaontú. Tá sé comhdhéanta de sheisear tiománaithe gnó.

Ar an gcéad dul síos, agus é á aithint go bhfuil fuinneamh inacmhainne ar cheann de cholúin iomaíochas tionsclaíoch an Aontais, glacadh an [Plean Gníomhaíochta um Fhuinneamh Inacmhainne](#) chun billí fuinnimh a laghdú, chun dlús a chur le leathadh amach an fhuinnimh in-athnuaite agus chun an tAontas Fuinnimh a thabhairt chun críche.

Maidir le teicneolaíocht ghlan, moltar sa chomhaontú bearta chun borradh a chur faoin éileamh ar tháirgí dícharbónaithe, agus úsáid á baint as ceanglais soláthair phoiblí nach mbaineann le praghsanna – amhail critéir inbhuanaitheachta – agus scéimeanna lipéadaithe deonacha, agus ar an gcaoi sin margaí tosaigh a chruthú le haghaidh na dtáirgí sin. Cuspóir eile de chuid an chomhaontaithe is ea an t-aistriú glan a mhaoiniú; is é is aidhm dó thart ar EUR 100 billiún a chur ar fáil tríd an mBanc Dícharbónaithe Thionsclaíoch ach infheistíochtaí príobháideacha a shlógadh freisin.

Tá an chiorclaíocht ríthábhachtach chun go n-éireoidh leis an gcomhaontú mar bhealach chun soláthar an Aontais le hábhair chriticiúla a dhaingniú, spleáchais a laghdú agus borradh a chur faoin iomaíochas trí mhargadh aonair le haghaidh ábhair in-athchúrsáilte agus ábhair thánaisteacha.

Is é is aidhm don chomhaontú sciar an Aontais den mhargadh domhanda don teicneolaíocht ghlan a mhéadú trí chomhaontuithe trádála a leathnú agus infheistíochtaí coigríche a mhealladh ina thionscal glan, agus déanfar athbhreithniú ar an [Sásra Coigeartaithe Carbóin ar Theorainneacha \(SCCT\)](#) chun na forbairtí beartais nua sin a léiriú.

Ar deireadh, tacóidh an comhaontú le hacmhainneacht an tionscail ghlain poist ardoilte a chothú, gan faillí a dhéanamh ar oibrithe atá i mbun aistrithe.

Faoi chuimsiú an Chinnidh Cur Chun Feidhme ón gComhairle, forbraítear pleananna earnála lena gcuirfear bearta in oiriúint do riachtanais shonracha na n-earnálacha aonair, amhail an [Plean Gníomhaíochta maidir le Cruach agus Miotail](#). Is é is aidhm don phlean sin iomaíochas na hearnála a mhéadú ionas go ráthófar slándáil an Aontais anois agus amach anseo. Chun tacú le hearnáil na cruach agus na miotal, baintear úsáid sa phlean freisin as uirlisí a dtugtar tuairisc orthu in CID, amhail comhaontuithe ceannaigh cumhachta, an t-athbhreithniú ar SCCT agus bearta ciorclaíochta.

5.3.2 Dul chun cinn agus dúshlán

Bhí an tionscal freagrach as 22 % d'astaíochtaí GCT iomlána in 2023 (6). Ó thaobh dul chun cinn de, tháinig laghdú níos mó ná 35 % ar astaíochtaí gás ceaptha teasa tionsclaíocha ó 2005 go 2023. Cé gur féidir laghduithe sna blianta roimhe seo a chur i leith athstruchtúrú gheilleagar na hEorpa, laghduithe suntasacha ar astaíochtaí a bhaineann le próisis agus éifeachtúlacht fuinnimh fheabhsaithe, bhí laghduithe suntasacha ó 2021 go 2023 nasctha go páirteach le laghdú ar aschur tionsclaíoch ⁵³(53). Bhí tionchar mór ag paindéim COVID-19 ar thionscail dianfhuinnimh, chomh maith le harduithe tobanna ar phraghsanna fuinnimh agus cailtteanas rochtana ar ghás nádúrtha mar thoradh ar chogadh na Rúise i gcoinne na hÚcráine; mar thoradh ar na tosca sin, tháinig laghdú 10-15 % ar na leibhéil táirgeachta idir 2021 agus 2024 ⁵⁴(54).

Chun dícharbónú leanúnach a dhéanamh ar an gcóras tionsclaíoch, beidh gá le leictirí ar mhórsála (úsáid fuinnimh in-athnuaite a chumasú), aistriú chuig hidrigin le haghaidh próisis tionsclaíocha áirithe agus amhábhair in-athnuaite a chur in ionad amhábhair iontaise, mar shampla i dtionscal na gceimiceán. Mar sin féin, tá an dul chun cinn maidir le leictirí tionsclaíoch marbhánta le deich mbliana anuas ⁵⁵(55). Leagtar amach sa Chinneadh Cur Chun Feidhme ón gComhairle roinnt beart chun tacú leis an tionscal sa chlaohlú sin, rud a chruthaíonn dreasachtaí soiléire gnó don tionscal chun dícharbónú a dhéanamh laistigh den Eoraip (féach Bosca 5.5).

Tá tionscail dianfhuinnimh san Aontas faoi réir costais fuinnimh níos airde ná iomaitheoirí domhanda, rud a dhéanann dochar dá n-iomaíochas ⁵⁶(56). Is é is aidhm don [Phlean Gníomhaíochta maidir le Fuinneamh Inacmhainne](#) costais fuinnimh san Aontas a laghdú trí dhlús a chur leis an leictirí agus leis an aistriú chuig fuinneamh glan a ghintear sa bhaile, tríd an margadh inmheánach fuinnimh a chur i gcrích le hidirnáisic fhisiceacha agus le heangacha fisiceacha agus trí mhargaí gáis dea-fheidhmiúla a áirithiú.

Bhí laghduithe stairiúla ar na príomhthruailléin air ón tionscal ina gcomhthairbhe thábhachtach do bhearta dícharbónaithe amhail aistriú i dtreo níos mó foinsí in-athnuaite fuinnimh agus deireadh a chur de réir a chéile le gual. De réir mar a leanann an t-aistriú aeráide agus fuinnimh ar aghaidh, is féidir a bheith ag súil le tuilleadh comhthairbhí i dtéarmaí laghduithe ar thruailléin air.

Ag an am céanna, tá gá le bearta nua agus breise. Mar shampla, tairgeann bearta ciorclaíochta comhthairbhí leathana tábhachtacha agus sineirgí a bhfuil gealladh fúthu idir cuspóirí comhshaoil amhail dícharbónú, truailliú nialasach agus éifeachtúlacht acmhainní, i gcomparáid le bearta rialaithe GCT ag deireadh an fhíoráil.

Chomh maith leis an bhfócas ar astaíochtaí GCT díreacha ón tionscal a laghdú, tá deiseanna ann freisin tionchair chomhshaoil a laghdú ar fud an tslabhra luacha. Mar shampla, sa tionscal cruach, tá teicneolaíochtaí ísealcharbóin ann nach bhfuil ag brath ar ghual cóic. Ní hamháin gur laghdaigh siad sin astaíochtaí CO₂ ach cuireann siad freisin le laghdú ar astaíochtaí meatáin a bhaineann le heastóscadh guail.

Is gás ceaptha teasa láidir é meatán ach is réamhtheachtaí ózóin ar leibhéal na talún ⁵⁷é freisin (57). Is cúis le galair riospráide é an t-ózón agus meastar go bhfaigheann 70,000 duine bás anabái san Aontas gach bliain ⁵⁸dá dheasca (58). Dá bhrí sin, is féidir le plannanna dícharbónaithe an Aontais comhthairbhí tábhachtacha a bhaint

53 EEA, 2024, Treochtaí agus réamh-mheastacháin san Eoraip 2024, Tuarascáil LEE Uimh. 11/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/trends-and-projections-in-europe-2024>) arna rochtain an 4 Nollaig 2024.

54 Draghi, M., 2024, Todhchaí iomaíochas na hEorpa Cuid A ?? Straitéis iomaíochais don Eoraip, an Coimisiún Eorpach (https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_ga) arna rochtain an 26 Márta 2025.

55 Eurelectric, 2024, Baraiméadar Cumhachta 2024, Zeroing in on industrial electrification, energy security and decarbonisation [Nialasacht maidir le leictirí tionsclaíoch, slándáil fuinnimh agus dícharbónú] (https://powerbarometer.eurelectric.org/wp-content/uploads/2024/10/Power-Barometer-2024_Full_report.pdf) arna rochtain an 1 Aibreán 2025.

56 CE, 2025, 'An Comhaontú Tionsclaíoch Glan', an Coimisiún Eorpach (https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/clean-industrial-deal_ga) arna rochtain an 16 Aibreán 2025.

57 EEA, 2025, Meatáin, an t-athrú aeráide agus cáilíocht an aeir san Eoraip: iniúchadh a dhéanamh ar na naisc, Faisnéisiú EEA uimh. 01/2025 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/methane-change-and-air-quality-in-europe-exploring-the-connections>) arna rochtain an 26 Feabhra 2025.

amach maidir le hastaíochtaí a laghdú. Áirítear orthu sin sochair choisctheacha sláinte a bhfuil sé cruthaithe ina leith go ndéanann siad costais shochoíocha a bhaineann le rialú truaillithe a fhritháireamh.

Príomhdhúshlán is ea leanúint de bhearta cuimsitheacha dícharbónaithe a fhorbairt don tionscal agus, ag an am céanna, a dtionchar ar an gcomhshaol ar fud an tslabhra luacha a chur san áireamh agus aghaidh a thabhairt ar chomhbhabhtálacha a d'fhéadfadh a bheith ann a bhaineann le réimsí amhail tomhaltas uisce agus díghrádú éiceachórais. Mar shampla, tá táirgeadh hidrigine an-dian ar uisce, agus d'fhéadfadh úsáid bithmhaise mar bhunábhar ag tionscal na gceimiceán an bhearna idir soláthar agus éileamh bithmhaise san Eoraip ⁵⁹a leathnú (59).

Ar an gcuma chéanna, d'fhéadfadh pleananna chun dlús a chur le hoibríochtaí mianadóireachta agus gléasraí próiseála amhábhhar criticiúil a bhfuil gá leo le haghaidh teicneolaíochtaí dícharbónaithe comhbhabhtálacha éiceachórais a threisiú agus rioscaí sochpholaitiúla níos leithne ⁶⁰a ghéarú (60). Ar an láimh eile, níor scrúdaíodh straitéisí chun an t-éileamh ar ábhair den sórt sin a laghdú go dtí seo agus cuireann siad deiseanna tábhachtacha ⁶¹ar fáil (61).

Tháinig laghdú beag ar astaíochtaí tionsclaíocha príomhthruailléan air ó 2012 go 2021 ⁶²(62) agus ar an iomlán rinneadh dul chun cinn níos mó maidir le hastaíochtaí isteach san aer a laghdú (Féach Bosca 5.6) ná astaíochtaí isteach san uisce. Dá bhrí sin, tá gá le tuilleadh iarrachta sna réimsí sin ós rud é go bhfuil na costais sláinte agus chomhshaoil fós ard (62).

Ní dhéantar faireachán leordhóthanach ar gach truailléan agus tá eolas nua ag tarraingt aird ar thruailléin dhíobhálacha amhail substaintí sárfluairilcile agus polafluairilcile (PFAS). Ina theannta sin, cé go bhfuil laghdú tagtha ar chuid de na brúnna ó tháirgeadh tionsclaíoch laistigh den Aontas, tá méadú ag teacht i gcónaí ar thomhaltas earraí. Rinneadh an t-ualach truaillithe a bhaineann leis an ngníomhaíocht thionsclaíoch is gá chun freastal ar mhéaduithe ar éileamh an Aontais ar earraí a tharmligeann níos mó agus níos mó chuig tríú tíortha a ndearnadh gníomhaíochtaí tionsclaíocha truaillitheacha a sheachfhoinsiú chucu (⁶³63, ⁶⁴64) (féach faisnéisiú téamach 'Dearadh [ciorclach agus táirgeadh inbhuanaithe](#)').

Bosca 5.6 Dul chun cinn maidir le costais sheachtracha an truaillithe air san Eoraip a laghdú

Tá dul chun cinn suntasach déanta ag earnáil na tionsclaíochta san Eoraip maidir lena tionchair ar an gcomhshaol agus ar an aeráid a laghdú. Le deich mbliana anuas, tháinig laghdú beagnach 35 % ar chostais sheachtracha an truaillithe air ón tionscal, cé gur tháinig siad ar ais beagán tar éis titim in 2020 mar gheall ar ghníomhaíocht eacnamaíoch níos ísle san Eoraip le linn phaindéim COVID-19. Tharla beagnach 80 % den laghdú ar chostais sheachtracha iomlána le deich mbliana anuas in earnáil an fhuinnimh (gléasraí teirmeacha a ghineann leictreachas

-
- 58 EEA, 2024, Dochar do shláinte an duine ó thruailliú air san Eoraip: ualach an stádais galair, 2024, Faisnéisiú LEE uimh. 21/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/harm-to-human-health-from-air-pollution-2024>) arna rochtain an 22 Eanáir 2025.
- 59 EEA, 2023, The European biomass puzzle, Tuarascáil EEA Uimh. 8/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/the-european-biomass-puzzle>) arna rochtain an 15 Meitheamh 2025.
- 60 Correia, V., et al., 2024, 'Mianadóireacht Dofheicthe: Aghaidh a thabhairt ar Dhúshlán Amhábhhar an Aontais trí Nuálaíocht Theicneolaíoch', *Idreacnamaíocht* 59(6), lgh. 344-351 (DOI: 10.2478/ie-2024-0067).
- 61 Creutzig, F., et al., 2024, 'Straitéisí ar thaobh an éilimh atá rithábhachtach chun tionchair ábhartha na n-aistrithe fuinnimh a mhaolú', *An tAthru Aeráide Dúlra* 14(6), lgh. 561-572 (DOI: 10.1038/s41558-024-02016-z).
- 62 EEA, 2025, The costs to health and the environment from industrial air pollution in Europe — 2024 update [Na costais don tsláinte agus don chomhshaol de dheasca truailliú air tionsclaíoch san Eoraip — nuashonrú 2024], Faisnéisiú LEE uimh. 24/2024 (<https://www.eea.europa.eu/publications/the-cost-to-health-and-the/the-costs-to-health-and>) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.
- 63 Draghi, M., 2024, Todhchaí iomaíochas na hEorpa Cuid B ?? Grinnanailís agus moltaí, an Coimisiún Eorpach (https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_ga) arna rochtain an 26 Márta 2025.
- 64 ETC/ATNI, 2019, Eisfhoinsiú astaíochtaí san Aontas, Tuarascáil Eionet Uimh. Tuarascáil ETC/ATNI 7/2019, Lárionad Téamach Eorpach maidir le Truailliú Air, Iompar, Torann agus Truailliú Tionsclaíoch (<https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-atni/products/etc-atni-reports/etc-atni-report-7-2019-emissions-outsourcing-in-the-eu-a-review-of-potential-effects-on-industrial-pollution>) arna rochtain an 14 Lúnasa 2025.

agus teas). Is é is cúis leis sin cur chun feidhme rathúil na dteicnící is fearr atá ar fáil san earnáil agus aistriú chuig breoslaí nach bhfuil chomh truaillitheach céanna agus nach bhfuil chomh dian céanna ar charbón arna spreagadh ag beartais chomhshaoil agus aeráide (62).

Mar shampla, idir 2004 agus 2022, thit astaíochtaí SO₂ ó ollghléasraí dócháin go suntasach san Aontas. Ba iad rialacháin níos déine agus aistrithe i dtreo breoslaí níos glaine ba chúis leis an laghdú sin. D'éirigh leis na Ballstáit uile a n-astaíochtaí SO₂ a laghdú idir 2004 agus 2022 trí theicneolaíochtaí laghdaithe feabhsaithe agus trí fhoinsí gáis nádúrtha agus fuinnimh in-athnuaite a chur in ionad guail, agus cothrom iomaíochta á bhaint amach sa mhargadh aonair. Cruthaíonn sé sin éifeachtacht bheartais an Aontais sa réimse sin — eadhon an [treoir maidir le mórghléasraí dócháin](#), ar cuireadh an [treoir maidir le hastaíochtaí tionsclaíocha](#) ina hionad in 2010. In 2004, bhí éagsúlacht shuntasach i bhfeidhmíocht choibhneasta na dtíortha ach sa lá atá inniu ann feidhmíonn gach tír ar leibhéil an-chosúla, lena n-áirítear Ballstáit a tháinig isteach san Aontas in 2004, 2007 agus 2013 (23).

Tá an tionscal ag díriú níos mó agus níos mó ar eastóscadh agus soláthar mianta miotail agus mianraí atá riachtanach do phróisis mhonaraíochta éagsúla. Áirítear leis sin ábhair a bhfuil gá leo le haghaidh teicneolaíochtaí atá mar chuid den phróiseas dícharbónaithe i dtionscail dianfhuinnimh, amhail teaschaidéil thionsclaíocha agus iarann atá laghdaithe go díreach le hidrigin — próiseas déanta cruach ina gcuirtear hidrigin in ionad ábhair ionchuir ar mhórán carbóin ⁶⁵(65).

Idir an dá linn, d'fhan an t-éileamh ar ábhair atá dian ar astaíochtaí san Aontas réasúnta cobhsaí agus leagann sé béim ar an ngaibhniú a bhaineann le breoslaí iontaise agus ar an gcaoi a bhfuil sé daingnithe in earnálacha tionsclaíocha éagsúla amhail ceimiceáin, plaisteach, cruach, stroighin, mianadóireacht agus teicstílí (Féach Bosca 5.7). Tá an earnáil táirgthe ceimiceán, a mhonaraíonn raon leathan ceimiceán, comhtháite go docht leis an earnáil breoslaiontaise; úsáidtear peitricheimiceáin mar bhunábhar agus mar fhoinsé fuinnimh araon le haghaidh táirgthe. Le spleáchas an Aontais ar cheimiceáin agus ar tháirgí iarteachtacha, amhail plaistigh agus leasacháin, méadaítear a spleáchas ar bhreoslaí iontaise (24), rud a threisíonn an gaibhniú.

San Eoraip, tá an meántomhaltas plaisteach bliantúil ag úsáideoirí deiridh thart ar 105 chileagram (kg) in aghaidh an duine – i bhfad níos airde ná an meán domhanda (66). Chomh maith leis an gcomhshaol a thruailliú, cuireann táirgeadh plaisteach leis an athrú aeráide: b'ionann astaíochtaí bliantúla a bhaineann le slabhra luacha plaisteach an Aontais agus 193 mhiliún tona de choibhéis CO₂ in 2022 (níos mó ná astaíochtaí bliantúla na Beilge), agus scaoileadh 85 % de na hastaíochtaí le linn tháirgeadh na bplaisteach agus an tionaithe ina dtáirgí ⁶⁶(66).

Tá comhardú diúltach trádála tagtha chun cinn maidir le cruach san Aontas (67). Tugann sé sin le fios go bhfuil an táirgeadh lasmuigh den Aontas ag freastal ar sciar méadaitheach d'éileamh an Aontais ar chruach ná ar tháirgeadh laistigh den Aontas — agus gur dócha go mbeidh tionchar diúltach aige sin ar lorg comhshaoil domhanda an Aontais. D'fhág an fhorbairt sin go raibh an tionscal níos leochaillí i leith suaití sa slabhra soláthair agus forbairtí sa mhargadh domhanda, ach bhí sé de bhuntáiste aici an bhéim ar neamhspleáchas straitéiseach na hEorpa a neartú. Mar gheall ar shuaitheadh sa slabhra soláthair san Aontas mar gheall ar thréimhse éagobhsaíochta geopholaitiúla, go háirithe i bhfianaise spleáchais ar allmhairí, cuireadh béim athnuaite ar tháirgeadh intíre teicneolaíochtaí criticiúla agus amhábhair criticiúil. Mar sin féin, d'fhéadfadh an fócas sin acmhainní nádúrtha agus éiceachórais an Aontais a chur i mbaol amach anseo ⁶⁷(67).

65 JRC, et al., 2023, Supply chain analysis and material demand forecast in strategic technologies and sectors in the EU – A foresight study [Anailís ar an slabhra soláthair agus réamhaisnéis ar an éileamh ar ábhar i dteicneolaíochtaí agus in earnálacha straitéiseacha san Aontas – Staidéar fadbhreathnaitheachta], Tuarascáil Eolaíochta don Bheartas JRC Uimh. [JRC132889](#), Oifig Foilseachán an Aontais Eorpaigh, Lucsamburg (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC132889>) arna rochtain an 16 Meitheamh 2025.

66 EEA, 2025, 'Saotharlann um Méadracht Chiorclaíochta — Plaistigh' (<https://www.eea.europa.eu/en/circularity/sector-modules/plastics>).

Tá tuilleadh eolais faoi [chóras tionsclaíoch na hEorpa le fáil anseo](#) agus i Ranna 3.1.4, 3.2.4 agus 3.3.4 maidir le tiománaithe agus brúnna.

Bosca 5.7 Fócas ar an gcóras teicstílí

Tá an córas teicstílí an-domhandaithe, agus is allmhaireoir agus onnmhaireoir suntasach í an Eoraip. In 2023, bhí láimhdeachas EUR 170 billiún ag earnáil teicstílí agus éadaí an Aontais agus bhí thart ar 1.3 milliún duine fostaithe aici ar fud 197,000 cuideachta ⁶⁸(68). Bhí beagnach 13 mhilliún oibrí coibhéiseach lánaimseartha fostaithe ar fud an domhain sa slabhra soláthair chun an méid éadaí, teicstílí agus coisbhirt a caitheadh in AE-27 in 2022 ⁶⁹(69) a tháirgeadh.

Tráth a bhfuil siopadóireacht ar líne, na meáin shóisialta agus tionchairí ag fás agus a bhfuil straitéisí gnó mearfhaisin i réim, tá tomhaltas éadaí, bróga agus teicstílí tí an Aontais níos airde ná riamh ná 19 kg ar an meán a chaitear in aghaidh an duine in aghaidh na bliana in 2022 — inchomparáide leis an méid is féidir a fheistiú i gcás taistil mór. As an 19kg, ba é éadaí 8kg, bróga 4kg agus teicstílí tí 7kg ⁷⁰(70).

Iidir an dá linn, i measc gach cineál earra, ba é tomhaltas teicstíle san Eoraip in 2022 ba chúis leis an gcúigiú brú slabhra luacha is airde ar úsáid talún agus ar úsáid amhábhair príomhúil, an ceathrú húsáid uisce is airde, agus na séu hastaíochtaí GCT is airde. Tarlaíonn thart ar dhá thrian de thionchair iomlána an athraithe aeráide ó theicstílí le linn na céime táirgthe. Rannchuidíonn slabhra luacha na dteicstílí freisin le brúnna comhshaoil eile nach ndéantar anailís mhionsonraithe orthu anseo. Áirítear orthu sin truailliú aeir, úsáid cheimiceach agus truailliú, truailliú micreaphlaisteach ó tháirgeadh, úsáid agus níochán teicstílí, chomh maith le brúnna ó theicstílí a phróiseáil mar dhramhaíl nuair a dhiúsraítear iad (70).

D'fhéadfadh teicneolaíochtaí digiteacha an brú ar an gcomhshaol agus ar an aeráid ó theicstílí a laghdú trí éifeachtúlacht san earnáil a fheabhsú. Mar sin féin, tá an baol ann go gcuirfidh siad le táirgeadh agus tomhaltas méadaithe, mar shampla trí na meáin shóisialta nó trí ardáin ar líne (70).

In 2022, ghin Ballstáit an Aontais thart ar 6.94 milliún tona dramhaíola teicstíle, arb ionann é agus 16 kg in aghaidh an duine. Tá méid iomlán na giniúna dramhaíola teicstíle fós réasúnta cobhsaí ó bhí 2016 ann. Tá an meánráta gabhála le haghaidh dramhaíl teicstíle san Aontas – táscaire ar éifeachtacht na gcóras bailithe ar leithligh – ag méadú de réir a chéile. In 2022, bhí an ráta gabhála díreach faoi bhun 15 %. Ciallaíonn sé sin nár bailíodh 85 % den dramhaíl teicstíle uile ó theaghlaigh ar leithligh agus, ina ionad sin, gur dramhaíl mheasctha tí a bhí inti, dramhaíl nach féidir í a athúsáid ná a athchúrsáil uathí. Ina theannta sin, meastar go scriostar 4-9 % de na táirgí teicstíle uile a chuirtear ar an margadh san Eoraip sula n-úsáidtear iad ⁷¹(71).

Tá méadú beagnach faoi thrí tagtha ar onnmhairiú teicstílí úsáidte ó 2000 i leith, ag sroicheadh 1.37 milliún tona in 2023 ⁷²(72). Is iad an Afraic agus an Áise na príomhfhaighteoirí teicstílí úsáidte ón Eoraip. Téann teicstílí úsáidte allmhairithe san Afraic i dtreo athúsáid áitiúil go príomha. Is i líonadh talún oscailte agus i sruthanna

67 ESABCC, 2024, I dtreo aeráidneodracht an Aontais: dul chun cinn, bearnaí beartais agus deiseanna (<https://climate-advisory-board.europa.eu/reports-and-publications/towards-eu-climate-neutrality-progress-policy-gaps-and-opportunities>) arna rochtain an 9 Nollaig 2024.

68 EURATEX, 2024, Fíricí & Príomhfhigiúirí 2024 ó Thionscal Teicstílí agus Éadaí na hEorpa (<https://euratex.eu/wp-content/uploads/EURATEX-Facts-Key-Figures-2024.pdf>) arna rochtain an 29 Lúnasa 2024.

69 EEA, 2022, Textiles and the Environment — The role of design in Europe's circular economy [Teicstílí agus an Comhshaol — Ról an deartha i ngeilleagar ciorclach na hEorpa], Tuarascáil ETC/CE Uimh. 2/2022, Oifig Foilseachán an Aontais Eorpaigh (<https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-ce/products/etc-ce-products/etc-ce-report-2-2022-textiles-and-the-environment-the-the-of-design-in-europes-circular-economy>) arna rochtain an 20 Meán Fómhair 2024.

70 EEA, 2025, Ciorclaíocht shlabhra luacha teicstílí an Aontais de réir uimhreacha, Faisnéisiú LEE uimh. 03/2025 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/circularity-of-the-eu-textiles-value-chain-in-numbers?activeTab=4a75727f-4f3c-4b71-bbce-9a2481c20210>) arna rochtain an 3 Aibreán 2025.

71 EEA, 2024, Bainistiú teicstílí úsáidte agus dramhaíola i ngeilleagar ciorclach na hEorpa., Oifig na bhFoilseachán, Lucsamburg (<https://data.europa.eu/doi/10.2800/969503>) arna rochtain an 20 Meán Fómhair 2024.

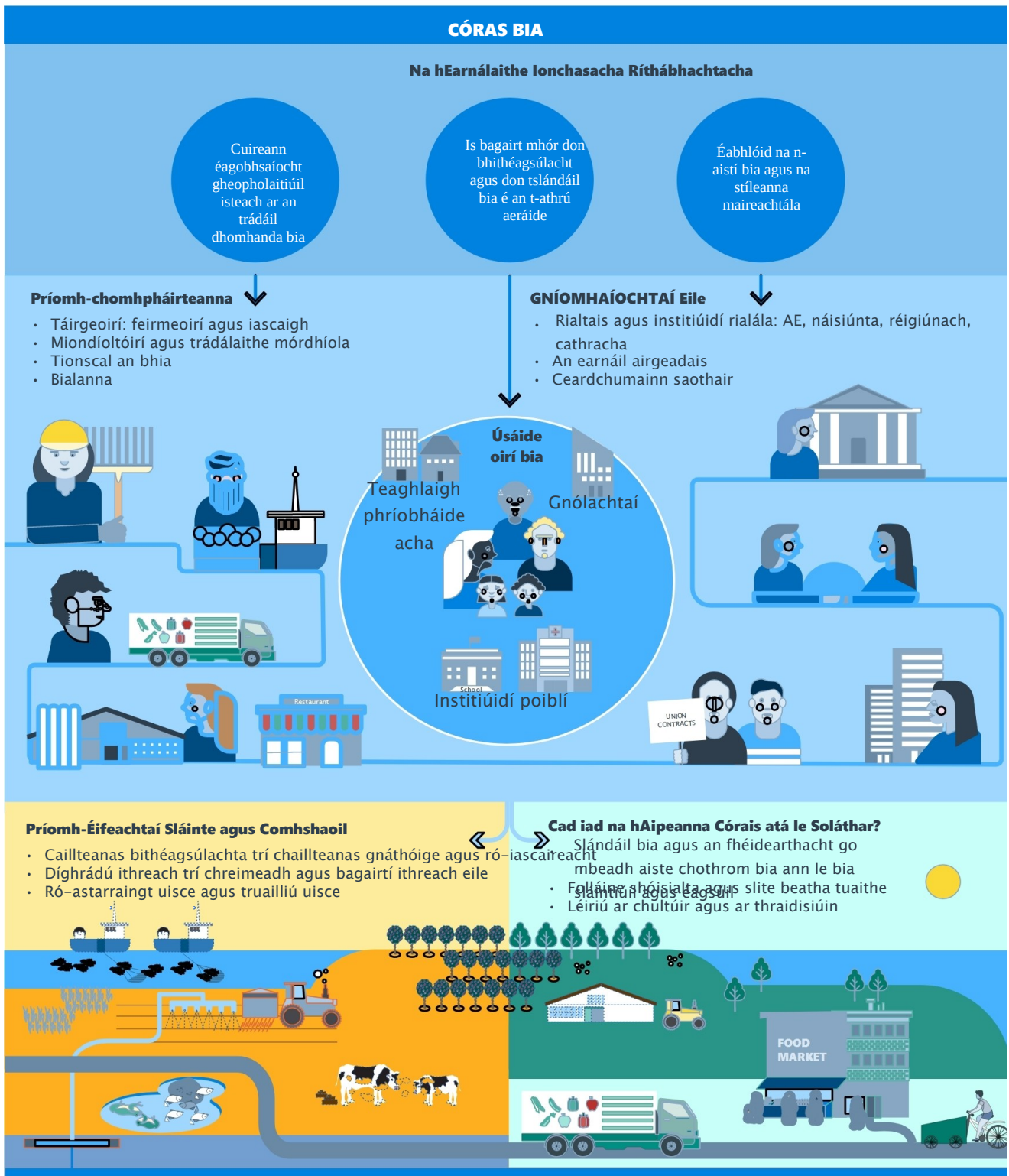
72 EEA, 2023, Onnmhairí teicstílí úsáidte an Aontais, Faisnéisiú LEE uimh. 01/2023 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/eu-exports-of-used-textiles>) arna rochtain an 15 Lúnasa 2025.

dramhaíola neamhfhoirmiúla den chuid is mó a bhíonn an rud nach bhfuil oiriúnach lena athúsáid. Déantar formhór na dteicstílí a úsáidtear san Áise a shórtáil, a phróiseáil agus a íoschúrsáil nó a athonnmhairiú den chuid is mó lena n-athchúrsáil i dtíortha eile san Áise nó lena n-athúsáid san Afraic. Is dócha go gcríochnóidh teicstílí nach féidir a athchúrsáil nó a ath-onnmhairiú i líonadh talún (72).

Tá tionchar ag beartais nithiúla a bhaineann le cur chun feidhme [Straitéis an Aontais Eorpaigh um Theicstílí Inbhuanaithe agus Ciorclacha ar chiorclaíocht agus inbhuanaitheacht teicstílí san Aontas](#). Áirítear orthu sin an [rialachán maidir le héicidhearthóireacht le haghaidh táirgí inbhuanaithe](#) (ESPR), lena dtugtar isteach forbairt éigeantach pasanna táirgí digiteacha lena soláthraítear faisnéis maidir le táirge do na gníomhaithe uile feadh a shlabhra luacha ar fad (ó leagan simplithe in 2027 go leagan ciorclach iomlán in 2033). Áirítear ann freisin, le déanaí, an [athbhreithniú spriocdhírthe ar an treoir réime dramhaíola](#), ina leagtar amach rialacha nua maidir le teicstílí dramhaíola. Tá gá le hathrú córasach sa chóras teicstílí chun go n-éireoidh le straitéis teicstílí an Aontais bogadh i dtreo úsáid níos faide, athúsáid, deisiú agus athchúrsáil ar chaighdeán níos airde.

5.4 Córas bia

Fíor 5.7 An córas bia

Foinse: LEE, 2025.

5.4.1 Beartais an Aontais ar leibhéal na gcóras

An [Comhbheartas Talmhaíochta \(CBT\)](#), an [Comhbheartas Iascaigh \(CBI\)](#) agus le treoirlínte straitéiseacha do dhobharshaothrú an Aontais, leagtar amach treoirlínte d'earnáil na talmhaíochta, d'earnáil na hiascaireachta agus d'earnáil an dobhharshaothraithe. Tá sé d'aidhm acu freisin rannchuidiú le cuspóirí na [Straitéise 'Ón bhFeirm go dtí an Forc'](#) (F2F). Leis an gComhaontú Glas don Eoraip, tugadh isteach tionscnaimh nua amhail an [Plean Gníomhaíochta maidir le Táirgeadh Orgánach san Aontas](#) chun an t-éileamh ar tháirgí orgánacha agus an soláthar táirgí orgánacha a mhéadú.

Idir an dá linn, tá [Cód Iompair an Aontais maidir le Cleachtais Fhreagracha Ghnó agus Mhargaíochta Bia](#) ar cheann de spriocanna insoláthartha F2F agus leagtar amach ann na gníomhaíochtaí is féidir leis na gníomhaithe 'idir an fheirm agus an forc' — amhail próiseálaithe bia, oibreoirí seirbhísí bia agus miondíoltóirí — a dhéanamh go deonach chun feabhas a chur ar a bhfeidhmíocht inbhuanaithe. Bunaíodh an [Sásra Eorpach um Ullmhacht agus Freagairt i gcás Géarchéim na Slándála Bia](#) (EFSCM) freisin faoi F2F, mar chuid den phlean teagmhasach chun soláthar bia agus slándáil bia a áirithiú tráth géarchéime.

Tá tionchar eile atá dírithe ar an gcomhshaol agus ar an aeráid ag baint leis an gcóras bia freisin

straitéisí agus beartais, lena n-áirítear, i measc nithe eile:

- Plean gníomhaíochta don gheilleagar ciorclach (cosc dramhaíola, athchúrsáil cothaitheach, lipéadú táirgí);
- Treoir réime dramhaíola (dramhaíl a chosc);
- Plean gníomhaíochta maidir le truailliú nialasach (lotnaidicídí a laghdú);
- An Dlí Aeráide Eorpach agus an pacáiste beartais 'Oiriúnach do 55' (dícharbónú na talmhaíochta);
- Straitéis Bhithéagsúlachta do 2030 (cosaint na bithéagsúlachta);
- An rialachán maidir le hathchóiriú an dúlra (NRR) (cosaint agus athbhunú an dúlra);
- Rialachán maidir le táirgí nach mbíonn dífhoraóisíú mar thoradh orthu (cosaint foraoisí ar fud an domhain); agus
- An Dlí um Fhaireachán Ithreach (cosaint agus athchóiriú ithreach).

Arna fhoilsiú i mí Feabhra 2025, is é is aidhm [don Fhís don Talmhaíocht agus do Bhia](#) córas agraibhia atá tarraingteach, iomaíoch, slán i bhfad na haimsire agus cothrom a thógáil do 2040 ⁷³(73) (Féach Bosca 5.10). Ina dhiaidh sin, i mí na Bealtaine 2025, cuireadh tús leis an gcéad phacáiste beart lenar tugadh aghaidh ar na cuspóirí simpliúcháin a fógraíodh san fhís ⁷⁴(74).

5.4.2 Dul chun cinn agus dúshlán

Tá córais bhia leabaithe sa dúlra toisc go soláthraíonn éiceachórais talún, fionnuisce agus mhuirí bia ⁷⁵(75). Braitheann córais agraibhia ar phróisis nádúrtha fhíor-riachtanacha amhail pailniú ⁷⁶(76) agus foirmiú ithreach ⁷⁷(77), agus braitheann iascaigh ar éiceachórais uisceacha shláintiúla ⁷⁸(78). Tacaíonn an bithéagsúlacht le hathléimneacht na talmhaíochta agus na slándála bia, mar fhreagairt ar an athrú

73 CE, 2025, 'Teachtaireacht ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle, chuig Coiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún – Fís don Talmhaíocht agus do Bhia: Earnáil tharraingteach feirmeoireachta agus agraibhia a mhúnlú le héile do na glúnta atá le teacht (COM(2025) 75 final)' (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025DC0075>) arna rochtain an 18 Meitheamh 2025.

74 CE, 2025, 'Simpligh an Coimisiún an Comhbheartas Talmhaíochta chun tacú le feirmeoirí agus chun an t-iomaíochas a fheabhsú' (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_1205) arna rochtain an 25 Bealtaine 2025.

75 McElwee, P. D., et al., 2024, Measúnú Nexus IPBES: Achoimre do lucht déanta beartas, Zenodo (<https://zenodo.org/records/13850290>) arna rochtain an 3 Feabhra 2025.

76 EEA, 2025, Pailneoirí fiáine na hEorpa agus a ngnáthóga a chosaint agus a athbhunú, Faisnéisiú EEA uimh. 06/2025 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/protecting-and-restoring-europes-wild-pollinators-and-the-habitats>) arna rochtain an 19 Lúnasa 2025.

aeráide. Is iondúil go mbíonn rátaí neamhthuilleamaíochta bia an Aontais ard ⁷⁹(79), cé go bhfuil roinnt spleáchas ann, mar shampla, allmhairí beatha ainmhithe ⁸⁰(80).

Mar gheall ar dhíghrádú an dúlra san Eoraip, áfach, tá laghdú tagtha ar acmhainneacht na n-éiceachóras tacú leis an bhfeirmeoireacht ⁸¹(81). Tá sláinte ithreacha talmhaíochta ag dul in olcas mar gheall ar ró-úsáid ionchur ceimiceach, monacropping, athsholáthar neamhleor ábhair orgánaigh agus cleachtais bainistithe ithreach neamh-inbhuanaithe ⁸²(82). Lagaíonn cailliúint na bithéagsúlachta athléimneacht na n-éiceachóras agus d'fhéadfadh éifeachtaí tubaisteacha a bheith aici ar tháirgeadh bia (⁸³83, ⁸⁴84).

Is iad na córais bhia is mó a spreagann rósáirí éiceolaíoch, agus tá úsáid acmhainní nádúrtha na hEorpa 1.5 uair níos airde faoi láthair ná a bithacmhainn. Is é tomhaltas bia amháin is cúis le beagnach aon trian d'úsáid iomlán acmhainní nádúrtha na hEorpa, rud a léiríonn an géarghá atá le hathrú sistéamach ⁸⁵(85).

Léiríonn measúnuithe ar an lorg comhshaoil ar chórais bhia go comhsheasmhach tionchair dhiúltacha ar an mbithéagsúlacht agus ar an aeráid a bhaineann le táirgeadh príomhúil bia — go háirithe i dtáirgeadh táirgí ainmhíbhunaithe, go háirithe feoil (85). Is iad táirgí ainmhíbhunaithe an chatagóir bia is mó tionchar, rud a spreagann úsáid shuntasach talún, astaíochtaí GCT agus cailliúint na bithéagsúlachta.

An tráth céanna, tá gá le córais fhairsinge beostoic féarbhunaithe chun gnáthóga leathnádúrtha a choinneáil ar bun, agus is féidir timthriallta cothaitheach a dhúnadh le feirmeoireacht mheasctha barr beostoic (tugtar tuairisc i dtimthriall cothaitheach iata ar shuíomh ina bhfuil athchúrsáil cothaitheach ón ithir go plandaí agus ar ais go dtí an ithir ard agus ina bhfuil aschuir ísle), agus ina gcuireann a meath leanúnach le cailliúint na bithéagsúlachta (77).

Is cur chuige lárnach í an fheirmeoireacht inbhuanaithe – i bhfoirm córais agrai-éiceolaíochta agus orgánacha, mar shampla – chun an inbhuanaitheacht a bhaint amach (77). Tá an limistéar a úsáidtear le haghaidh na feirmeoireachta orgánaí san Aontas ag méadú ⁸⁶(86) ó 5.9 % go 10.5 % idir 2012 agus 2022 (⁸⁷87, ⁸⁸88), cé go

-
- 77 EEA, 2024, Réitigh chun éiceachórais talmhaíochta na hEorpa a athchóiriú, Faisnéisiú EEA uimh. 13/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/solutions-for-restoring-europes-agricultural-ecosystems>) arna rochtain an 10 Nollaig 2024.
- 78 LEE, 2024, Farraigí sláintiúla, iascaigh rathúla: aistriú chuig earnáil atá inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de, Faisnéisiú LEE uimh. 10/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/healthy-seas-thriving-fisheries>) arna rochtain an 27 Lúnasa 2024.
- 79 CE, 2023, 'Staid na Slándála Bia san Aontas Eorpach' (<https://webgate.ec.europa.eu/circabc-ewpp/d/d/workspace/SpacesStore/2485b5b6-0626-49c7-86b4-72f171dee57c/download>) arna rochtain an 16 Nollaig 2024.
- 80 CE, 2021, Teachtaireacht ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle, chuig Coiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún – Contingency plan for ensure food supply and food security in times of crisis [Plean teagmhasach chun soláthar bia agus slándáil bia a áirithiú le linn géarchéime] (COM(2021) 689 final).
- 81 JRC, et al., 2020, Mapáil agus measúnú ar éiceachórais agus ar a seirbhísí: Measúnú ar éiceachóras an Aontais, Uimh. 120383, Oifig na bhFoilseachán, Lucsamburg (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120383>) arna rochtain an 4 Márta 2025.
- 82 JRC agus EEA, 2024, The state of soils in Europe — Fully evidenced, spacially organised assessment of the pressures driving soil degradation [Staid na n-ithreacha san Eoraip — Measúnú lánfhianaise, spásagraithe ar na brúnna a spreagann díghrádú ithreach], Tuarascáil Chomhpháirteach JRC-EEA Uimh. JRC137600, JRC agus EEA (<https://data.europa.eu/doi/10.2760/7007291>) arna rochtain an 16 Eanáir 2025.
- 83 Hallmann, C. A., et al., 2017, 'Níos mó ná 75 faoin gcéad de laghdú thar 27 mbliana ar bhithmhais feithidí eitilte iomlán i limistéir faoi chosaint', PLOS ONE 12(10) (DOI: 10.1371/journal.pone.0185809).
- 84 Sánchez-Bayo, F. agus Wyckhuys, K. A. G., 2019, 'Laghdú domhanda ar an entomofauna: athbhreithniú ar a thiománaithe', Caomhnú Bithéolaíoch 232, lgh. 8-27 (DOI: 10.1016/j.biocon.2019.01.020).
- 85 ETC BE, 2025, 'Páipéar oibre BE ETC: Córais agraibhia a rannchuidíonn le cuspóirí bithéagsúlachta', Tairseach Eionet (<https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-be-products/etc-be-products/etc-working-paper-agri-food-systems-contribute-to-biodiversity-jectives>) arna rochtain an 14 Lúnasa 2025.
- 86 EEA, 2024, 'Limistéar talmhaíochta faoi fheirmeoireacht orgánach san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/agricultural-area-used-for-organic>) arna rochtain an 14 Eanáir 2025.
- 87 Eurostat, 2022, Táirgeadh barr orgánach de réir barr, (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/page/ORG_CROPPRO) arna rochtain an 10 Nollaig 2024, Eurostat.

5 Chun freastal ar riachtanais na ndaoine: Córais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa

bhfuil éagsúlachtaí suntasacha ann ó thíir go tír (féach [próifíl tíre chomhshaoil na hEorpa 2025](#)).

Sampla dearfach de ghníomhaíocht ar son na bithéagsúlachta is ea tionscnamh na Baváire faoi stiúir na saoránach chun pailneoirí a chosaint tríd an bhfeirmeoireacht orgánach, a dtugtar tuairisc air i mBosca 5.8. I measc na samplaí dearfacha eile tá scéimeanna nuálacha beartais talmhaíochta a thacaíonn leis an mbithéagsúlacht i straitéisí náisiúnta CBT, a chuirtear i láthair i mBosca 5.9.

Bosca 5.8 'Sábháil na Beacha!' reifreann: caomhnú an dúlra a neartú sa Bhaváir, an Ghearmáin

I mí Feabhra 2019, reáchtáil an Bhaváir reifreann poiblí ar an tionscnamh 'Sábháil na Beacha!', sainchomhartha i gcaomhnú réigiúnach. Sparked by the alarming 'Krefeld [study](#)— a fuair laghdú 75% ar bhithmhais feithidí eitilte le blianta beaga anuas i gcúltaisí dúlra na Réine Thuaidh-Westphalia — léirigh an ghluaiseacht imní atá ag dul i méid maidir le cailliúint na bithéagsúlachta, scriosadh gnáthóg agus slándáil bia.

Shínigh níos mó ná 1.7 milliún Bavarians (18.3% de vótálaithe incháilithe) an achainí, ag sárú tairseach an reifrinn. Chuimsigh an tacaíocht ceantair thuaithe agus uirbeacha, rud a léiríonn an t-éileamh leathan ar chosaint níos láidre don chomhshaoil.

Leis an tionscnamh, féachadh leis an [Acht um Chaomhnú an Dúlra sa Bhaváir](#) a neartú trí bhearta lena n-áirítear líonra de ghnáthóga idirnasctha ar fud an stáit; fála sceach, crainn agus dobharlaigh bheaga i dtalamh feirme a chaomhnú; stiallacha glasa feadh sruthanna agus díoga; an fheirmeoireacht orgánach a leathnú; talamh faoi úinéireacht stáit gan lotnaidicídí a bhainistiú; agus caomhnú a leabú in oideachas feirmeora agus foreistir.

Tar éis rath na hachainí, tháinig lucht tacaíochta agus lucht freasúra aontaithe ilpháirtithe leasmhara le chéile chun pacáiste reachtach a fhorbairt. An 17 Iúil 2019, ghlac Parlaimint na Baváire 'Bithéagsúlacht agus Áilleacht Nádúrtha sa Bhaváir', tacar ceangailteach beart.

Tá dul chun cinn suntasach déanta maidir leis an gcur chun feidhme, lena n-áirítear úlloird a chruthú; scéimeanna comhshaoil talmhaíochta a bhunú; leathnú na limistéar bláthanna agus na bhféarthailte; fóirdheontais fheabhaisithe le haghaidh innilt inbhuanaithe; agus laghdú ar úsáid luibhicide ar thalamh stáit. I mí na Samhna 2022, bhain an Bhaváir a sprioc amach maidir le 10 % d'fhoraoisí poiblí a chosaint mar fhoraoisí nádúrtha, agus trí chúltaca nua á gcur léi. Tá an aidhm líonra biotóp a bhunú ar fud 10% den talamh oscailte beagnach críochnaithe.

Léiríonn an cás seo cé chomh maith agus is féidir le gníomhaíocht shibhialta eolasach athrú beartais suntasach a spreagadh. Leagtar béim ann freisin ar ról na n-idirghabhálacha atá dírithe ar tháirgeadh — go háirithe sa talmhaíocht — maidir le gnóthachain bhithéagsúlachta mharthanacha a bhaint amach.

Féach [próifíl tíre na Gearmáine](#) chun faisnéis a fháil faoi ghníomhaíocht náisiúnta chun inbhuanaitheacht an chórais bia a mhéadú.

88 EEA, 2023, an 8ú Clár Gníomhaíochta don Chomhshaoil de chuid an Aontais Eorpaigh — Tuarascáil faireacháin ar an dul chun cinn i dtreo chuspóirí an 8ú CGC 2023 eagrán, Tuarascáil EEA Uimh. 11/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/european-union-8th-environment-action-programme>) arna rochtain an 6 Feabhra 2024.

Bosca 5.9 Bearta nuálacha beartais talmhaíochta lena dtacaítear leis an mbithéagsúlacht i bPleananna Straitéiseacha CBT

Ar fud an Aontais, áirítear i bPleananna Straitéiseacha CBT idirghabhálacha spriocdhírthe chun tacú leis an mbithéagsúlacht in éineacht le táirgeadh talmhaíochta. Tá scéimeanna nuálacha tugtha isteach ag roinnt Ballstát lena spreagtar gealltanais chomhshaoil dheonacha, agus úsáid á baint as dreasachtaí bunaithe ar thorthaí agus cineálacha cur chuige atá oiriúnaithe go háitiúil lena soláthraítear tairbhí aeráide agus éiceachórais níos leithne go minic. Léiríonn ceithre shampla ón Spáinn, ón bhFrainc, ón nGearmáin agus ón bPolainn an éagsúlacht sin.

Sa Spáinn, sheol Comhphobal Féinrialaitheach Navarra beart agra-chomhshaoil a thacaíonn le héagsúlacht plandaí i bhféarthailte. Geallann feirmeoirí leibhéal arda nó an-ard éagsúlachta speiceas a choinneáil ar bun thar chúig bliana, agus focaíochtaí ceangailte le torthaí. Cuireann comhpháirt chomhairleach éigeantach oiliúint agus pleananna gníomhaíochta saincheaptha ar fáil. In éineacht leis sin, nascann sé tacaíocht airgeadais le torthaí intomhaiste éiceolaíocha, agus tugann sé cumhacht d'fheirmeoirí le huirlisí eolais agus pleanála.

Sa Fhrainc, cuireann fobheart agra-chomhshaoil féarthailte buana atá saibhir ó thaobh speiceas de chun cinn. Ní mór d'fheirmeoirí líon íosta speiceas táscach a choinneáil ar bun, cumhdach leanúnach ithreach a áirithiú, agus leasacháin agus lotnaidicídí a sheachaint. Déanann oibreoirí réigiúnacha measúnuithe agra-éiceolaíocha, ina mbíonn saineolaithe agus údaráis áitiúla bithéagsúlachta rannpháirteach chun gníomhaíochtaí a chur in oiriúint do dhálaí a bhaineann go sonrach le suíomh, rud a fheabhsaíonn rannpháirtíocht agus ábharthacht éiceolaíoch.

Sa Ghearmáin, spreagann bearta arna gcistiú ag CBT athfhliuchadh tailte portaigh ar mhaithe leis an mbithéagsúlacht agus le tairbhí aeráide. Feirmeoirí ag athfhliuchadh talún le haghaidh innilt nó riascshaothrú fairsing. Is féidir an scéim a chomhcheangal le híocaíochtaí éiciscéime agus le hidirghabhálacha comhoibritheacha, rud a chumasaíonn athchóiriú comhordaithe ar scála tírdhreacha, hidreolaíocht fheabhsaithe agus éagsúlacht gnáthóige.

Sa Pholainn, cuireann scéimeanna agra-chomhshaoil bainistiú fairsing féarthailte chun cinn atá ailínithe le córais thraidisiúnta úsáide talún. Athraíonn na ceanglais de réir láithreáin, lena n-áirítear teorainneacha innilte agus srianta bainte. Leanann láithreáin Natura 2000 pleananna oifigiúla, agus faigheann limistéir eile measúnuithe saineolaithe agus straitéisí bainistíochta saincheaptha chun spriocanna caomhnaithe a bhaint amach.

Léiríonn na samplaí sin conas is féidir le cur chun feidhme CBT tacaíocht atá bunaithe go háitiúil agus atá dírithe ar an mbithéagsúlacht a chur ar fáil. Cuidíonn uirlisí nuálacha solúbtha leis an talmhaíocht a ailíniú le hathchóiriú an dúlra agus le cuspóirí inbhuanaitheachta fadtéarmacha (77).

5 Chun freastal ar riachtanais na ndaoine: Córais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa

D'ainneoin an dul chun cinn atá déanta agus na dtionscnamh dearfach leanúnach, níor cuireadh stop le meath na bithéagsúlachta ⁸⁹(89), lean an t-uisce de bheith níos teirce ⁹⁰(90) agus níor tháinig aon laghdú suntasach ar astaíochtaí GCT ⁹¹(91).

Is é is aidhm do CBT 2023-2027 an uailmhian ghlas a mhéadú trí ghnéithe nua a thabhairt isteach amhail na ceanglais ar na Ballstáit 25 % dá mbuiséad íocaíochta díri a leithdháileadh ar [éiciscéimeanna](#) agus 35 % dá mbuiséad [don Chiste Eorpach Talmhaíochta um Fhorbairt Tuaithe](#) a leithdháileadh ar bhearta aeráide agus comhshaoil agus ar leas ainmhithe. Mhéadaigh CBT 2023-2027 uailmhian chomhshaoil an Aontais freisin trí rialacha maidir le coinníollacht a neartú, rud a chiallaíonn gur ghá coinníollacha níos déine a chomhlíonadh chun cistí a íoc. Leasaíodh na rialacha sin in 2024, áfach, agus atreoraíodh fócas CBT i dtreo bearta deonacha amhail éiciscéimeanna.

Cumhdaíonn éiciscéimeanna raon leathan réimsí gníomhaíochta agus tacaíonn siad le cleachtais feirmeoireachta trí thairbhí éagsúla. Is féidir leis na Ballstáit na héiciscéimeanna a thairgeann siad d'fheirmeoirí a roghnú agus a ndearadh a choigeartú. Tá faisnéis theoranta ann faoi leibhéil ghlactha na bhfeirmeoirí go dtí seo, agus dá bhrí sin ní féidir measúnú a dhéanamh go fóill ar na tairbhí foriomlána comhshaoil a bhaineann leis na héiciscéimeanna. Mar sin féin, leis an athbhreithniú rialta ar phleananna náisiúnta, is féidir coigeartuithe a dhéanamh bunaithe ar na ceachtanna a foghlaimíodh. Ba cheart go bhfágfadh sé sin go bhféadfaí beartais a dhíriú ar na cleachtais feirmeoireachta is tairbhiúla, agus nasc soiléir a dhéanamh idir tairbhí agus íocaíochtaí comhshaoil.

D'iarr Cúirt Iniúchóirí na hEorpa ar an gCoimisiún Eorpach (CE) malartuithe dea-chleachtais a chur chun cinn maidir le héiciscéimeanna, príomhchleachtais agus cuir chuige chun dul i ngleic le dúshlán fhadtéarmacha aeráide agus comhshaoil, agus meastachán a dhéanamh ar rannchuidiú CBT le spriocanna comhshaoil agus aeráide an Chomhaontaithe Ghlais don Eoraip (89). Chun cuspóirí comhshaoil an Aontais a bhaint amach, beidh sé ríthábhachtach an chothromaíocht cheart a aimsiú idir solúbthacht d'fheirmeoirí agus do na Ballstáit agus tosaíocht a thabhairt do na bearta beartais is éifeachtaí chun tacú le córais feirmeoireachta inbhuanaithe.

Lean an [Fhís don Talmhaíocht agus don Bhia](#), a tugadh isteach i mí an Mhárta 2025, an t-idirphlé straitéiseach maidir le todhchaí talmhaíocht an Aontais agus is é is aidhm di idirphlé níos fearr agus cur chuige cothrománach a bhunú chun talmhaíocht an Aontais a mhúnlú agus chun cuidiú leis an gcothromaíocht sin a bhunú.

89 CIE, 2024, Tuarascáil speisialta 20/2024: Pleananna an Chomhbheartais Talmhaíochta (<http://www.eca.europa.eu/en/publications/sr-2024-20>) arna rochtain an 4 Nollaig 2024.

90 CIE, 2021, Úsáid inbhuanaithe uisce sa talmhaíocht: Is dóchúla go gcuirfidh cistí CBT úsáid uisce níos mó seachas úsáid uisce níos éifeachtúla chun cinn, Tuarascáil Speisialta Uimh. 20/2021, an tAontas Eorpach (https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_20/SR_CAP-and-water_EN.pdf) arna rochtain an 26 Márta 2024.

91 EEA, 2024, 'Astaíochtaí gás ceaptha teasa ón talmhaíocht san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/greenhouse-gas-emissions-from-agriculture>) arna rochtain an 8 Aibreán 2025.

Bosca 5.10 Díriú ar an bhFís don Talmhaíocht agus don Bhia agus ar an idirphlé straitéiseach maidir le todhchaí talmhaíocht an Aontais

Leis an [bhFís don Talmhaíocht agus don Bhia](#), a tugadh isteach i mí an Mhárta 2025, seoladh bealach nua oibre i gceapadh beartas, le haistriú ó chur chuige ón mbarr anuas i dtreo próiseas níos rannpháirtí. I gcomhréir le leagan amach níos leithne an [Chompáis Iomaíochais](#), lena sainaithnítear simpliú mar cheann de na 'cúig chumasóir chothrománacha don iomaíochas', áirítear san fhís simpliú breise ar rialacha CBT i measc a chuspóirí, le níos mó dreasachtaí agus níos lú ceanglas agus coinníollacha maidir le híocaíochtaí.

Dírítear ar chur chun feidhme costéifeachtach. Is é an uaillmhian go mbeidh cur chun feidhme níos tapúla agus níos tarraingtí beart agus cistiúcháin níos tairbhiúla ná rialacháin chomhshaoil níos déine. Fógraíodh an chéad phacáiste beart, ar a dtugtar pacáiste simplithe CBT, i mí na Bealtaine 2025, agus tá tuilleadh le fógairt níos déanaí sa bhliain.

Leanann an fhís agus pacáiste simplithe CBT as an [idirphlé straitéiseach maidir le todhchaí talmhaíocht an Aontais a bhí ar](#) siúl in 2024 chun aghaidh a thabhairt ar na tuairimí deighilte maidir le talmhaíocht an Aontais agus chun an spás a chruthú chun páirtithe leasmhara a thabhairt le chéile. Tugadh faoi deara brú siar tar éis an rialacháin maidir le hathchóiriú an dúlra (NRR), go príomha i ndáil leis na tionchair eacnamaíocha a d'fhéadfadh a bheith aige ar an talmhaíocht.

Is éacht é go bhfuil tús curtha anois le hidirphlé leathan ar leibhéal an Aontais maidir leis an gclaochlú is gá a dhéanamh ar an gcóras agraibhia, agus thángthas ar chomhaontú ar fud na bpáirtithe leasmhara i ndáil leis an ngéarghá atá le hathrú. Is féidir le hidirphlé leathan oscailte le páirtithe leasmhara cuidiú le beartais a mhúnlú amach anseo a fhreagróidh don riachtanas sin. Ag an am céanna, is féidir cur chun feidhme an bheartais náisiúnta a choigeartú bunaithe ar na ceachtanna a foghlaimíodh sa chomhthéacs sin freisin agus d'fhéadfadh sé a bheith tairbheach sa ghearrthéarma.

Tharla na hathruithe sin tráth a raibh dúshlán agus athruithe roimh earnáil talmhaíochta na hEorpa i bhfianaise éiginnteachtaí tapa comhshaoil, aeráide agus sochaíocha ⁹²(92). Ó thaobh struchtúir de, bíonn deacrachtaí ag go leor feirmeacha beaga agus meánmhéide, nó iad siúd i limistéir nó in earnálacha a bhfuil dúshlán struchtúracha nó srianta nádúrtha eile acu, leanúint de bheith inmharthana ó thaobh na heacnamaíochta de. Cuireann brúnna eacnamaíocha, lena n-áirítear praghsanna luaineacha margaidh, costais ionchuir atá ag ardú agus iomaíocht ó mhargaí domhanda, leis na dúshlán sin. Tá ioncam feirmeoirí thart ar 40% níos ísle ná ioncam oibrithe eile ⁹³(93).

Ag an am céanna, tá na tosca a spreagann tréigean na feirmeoireachta agus na dúshlán a bhaineann leis an athnuachan ó ghlúin go glúin — nuair a ghlacann daoine óga seilbh ar fheirmeacha ó fheirmeoirí atá ag dul ar scor — casta agus tá tacaíocht shaincheaptha de dhíth orthu ó bheartais talmhaíochta agus ó bheartais eile, amhail beartais shóisialta agus fostaíochta ⁹⁴(94). Ina theannta sin, mar thoradh ar cheannasacht corparáidí móra sa chóras agraibhia, tá míchothromaíochtaí cumhachta ann a d'fhéadfadh tionchar diúltach a imirt freisin ar tháirgeoirí beaga agus teorainn a chur le roghanna tomhaltóirí.

Is é is aidhm don fhís an comhthéacs sin a athrú trí mhéadú a dhéanamh ar a tharraingtí agus a inrochtana atá an earnáil d'fheirmeoirí óga. Mar sin féin, chun go mbeidh fíorthionchar ag an gcineál seo forbartha, beidh gá le tacaíocht shuntasach chun cabhrú leo siúd ar spéis leo rochtain a fháil ar úinéireacht talún agus ar chumais airgeadais. Beidh gá freisin le tacaíocht d'fhorbairt scileanna agus rochtain ar na teicneolaíochtaí nua atá ar fáil anois d'fheirmeoireacht níos inbhuanaithe agus níos iomaíche.

92 An Coimisiún Eorpach, 2024, Idirphlé Straitéiseach maidir le Todhchaí Talmhaíocht an Aontais: Comhionchas feirmeoireachta agus bia san Eoraip (https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/171329ff-0f50-4fa5-946f-aea11032172e_en?filename=strategic-dialogue-report-2024_en.pdf) arna rochtain an 18 Nollaig 2024.

93 CE, 2022, 'Sracfhéachaint ar an gcomhbheartas talmhaíochta', an Coimisiún Eorpach (https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_ga) arna rochtain an 16 Meán Fómhair 2022.

94 Coopmans, I., et al., 2021, 'Tuiscint a fháil ar athnuachan glúine feirme agus ar na tosca tionchair a bhaineann léi san Eoraip', *Journal of Rural Studies* 86, lgh. 398-409 (DOI: 10.1016/j.jrurstud.2021.06.023).

5 Chun freastal ar riachtanais na ndaoine: Córais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa

5 Chun freastal ar riachtanais na ndaoine: Córais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa

Tá na hathruithe ar chomhthéacsanna foriomlána geopholaitiúla agus eacnamaíocha ar fud an domhain tar éis iarrachtaí níos casta a dhéanamh chun córas bia an Aontais a athchóiriú, agus osclaíodh an díospóireacht maidir le biafhlaithéis agus uathriail straitéiseach tar éis ionradh na Rúise ar an Úcráin. Leis na forbairtí sin, nochtadh spleáchas an Aontais ar ionchuir talmhaíochta allmhairithe amhail fuinneamh, beatha ainmhithe feirme agus leasacháin ⁹⁵(95), rud a léiríonn imní faoi rioscaí soláthair ⁹⁶(96).

Is onnmhaiseoir agus allmhairíoir mór táirgí bia í an Eoraip. Tá an trádáil laistigh den Aontas chun tosaigh, ach allmhairíonn an réigiún cainníochtaí suntasacha bia mara, torthaí trópaiceacha, caife, tae, cócó, soighe agus farae ar mhórán próitéine do bheostoc an Aontais ⁹⁷(97). Déanann an Eoraip os cionn 21% dá tionchair chomhshaoil a bhaineann le bia a sheachfhoinsiú chuig réigiúin eile trí thrádáil idirnáisiúnta (85). Cé go bhfuil ról tábhachtach ag an domhandú maidir le slándáil bia a chothabháil, tá méadú tagtha ar spleáchais agus ar mhéideanna trádála. Dá réir sin, bhí tionchar aige sin ar inacmhainneacht earraí agus nochtadh an tAontas do luaineacht sa mhargadh ⁹⁸(98).

I réimse an iascaigh, is é is aidhm do CBI stoic éisc a athbhunú agus a chothabháil os cionn leibhéil atá in ann uastáirgeacht inbhuanaithe a tháirgeadh, eadhon an mheánghabháil nó an mheántáirgeacht fhadtéarmach is mó is féidir a bhaint as stoc nó as coimpléasc stoic faoi na dálaí éiceolaíocha agus comhshaoil atá i réim ⁹⁹(99). Tá príomhfhórála faoi CBI agus faoin rialail athbhreithnithe maidir le faireachán agus comhlíonadh — reachtaíocht chomhshaoil agus leithdháileadh cuótaí bunaithe ar chritéir thrédhearcacha agus oibiachtúla, lena n-áirítear critéir chomhshaoil agus shóisialta — ceaptha chun díobháil don chomhshaoil a mhaolú. Bheadh tionchar i bhfad níos lú ag an iascach ar an gcomhshaoil dá leanfaí na príomhfhórála agus na rialacha CBI sin ar bhealach níos comhsheasmhaí.

D'ainneoin gur éirigh go maith le roinnt uiscí de chuid an Aontais an ró-iascaireacht ar stoic áirithe a laghdú, tá cleachtais dhíobhálacha agus leibhéil iascaireachta neamh-inbhuanaithe fós ann. Tá bearnaí sa chur chun feidhme, amhail cur i bhfeidhm neamhréireach na [hoibleagáide I agus na hoibleagáide maidir le haschur](#) — rialail lena sonraítear gur cheart gach gabháil de speicis éisc a rialaítear trí theorainneacha gabhála nó íosmhéid a thabhairt i dtír agus a chomhaireamh in aghaidh chuóta na n-iascairí seachas iad a aiscur ar muir — nó forfheidhmiú lag na cosanta muirí. Chuir na bearnaí sin bac ar dhul chun cinn, lean siad de chleachtais neamh-inbhuanaithe agus bhain siad an bonn d'athléimneacht mhuirí. Cuireann na saincheisteanna sin le heaspa ratha an Aontais maidir le cuspóir CBI a bhaint amach, is é sin gan ach na stoic uile a shaothrú suas le huastáirgeacht inbhuanaithe.

In 2023, ní bhfuarthas ach 28 % de na stoic a ndearnadh measúnú orthu a bheith á n-iascach go hinbhuanaithe agus i ndea-bhail bhitheolaíoch, agus éagothromaíochtaí soiléire réigiúnacha ann. Chomhlíon 41 % de na stoic san Atlantach Thoir Thuaidh agus i Muir Bhailt na coinníollacha sin, i gcomparáid le 9 % sa Mheánmhuir agus sa Mhuir Dhubh ¹⁰⁰(100). Is deis í an mheastóireacht leanúnach ar CBI chun comhlíonadh a neartú, comhtháthú sonraí a fheabhsú agus bainistiú iascaigh a ailíniú le hoiriúnú don athrú aeráide. Chun díghrádú éiceachórais mhuirí na hEorpa a aisiompú, tá sé ríthábhachtach go ndéanfar CBI atá ann faoi láthair a chur chun feidhme go hiomlán agus a fhorfheidhmiú go dian.

95 Fertilizers Europe, 2024, 'Agus an Rúis ag aistriú ó onnmhairí gáis go leasacháin, tá sé in am don Aontas gníomhú', Euractiv (<https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/opinion/as-russia-shifts-from-gas-exports-to-fertilizers-it-is-time-for-the-eu-to-act/>) arna rochtain an 26 Eanáir 2025.

96 EEA, 2022, Rethinking agriculture, EEA Briefing no. 25/2021 (<https://www.eea.europa.eu/publications/rethinking-agriculture>) arna rochtain an 1 Nollaig 2022.

97 Eurostat, 2022, 'Trádáil lasmuigh den Aontas in earraí talmhaíochta', Míniú ar Staidreamh Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Extra-EU_trade_in_agricultural_goods) arna rochtain an 14 Márta 2023.

98 Severini, S., et al., 2023, Rioscaí agus leochaileachtaí i slabhra soláthair bia an Aontais, Uimh. JRC135290 (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC135290>) arna rochtain an 10 Nollaig 2024.

99 EEA, 'uastáirgeacht inbhuanaithe', an Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil (<https://www.eea.europa.eu/help/glossary/eea-glossary/maxim-sustainable-ield>) arna rochtain an 15 Lúnasa 2025.

100 EEA, 2024, 'stádas stoc éisc mhuirí agus sliogéisc i bhfarraigí na hEorpa' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/status-of-marine-fish-and>) arna rochtain an 30 Aibreán 2025.

Measadh gur 73,570 tona a bhí sa táirgeadh do bharshaothraithe orgánaigh iomlán san Aontas in 2020, arb ionann é agus 6,7 % de tháirgeadh do bharshaothraithe uile an Aontais. Bhí sé sin 60 % níos airde ná mar a bhí in 2015 agus ba í Éire an phríomhthír táirgthe ¹⁰¹(101). Tá fás agus aitheantas suntasach tagtha ar dhobharshaothrú orgánach san Eoraip mar gheall ar éileamh méadaitheach tomhaltóirí ar roghanna bia mara inbhuanaithe den chuid is mó, cé go bhfuil difríochtaí móra ann ar fud na mBallstát ¹⁰²(102). Cé go bhfuil aidhmeanna an Chomhaontaithe Ghlais don Eoraip agus an F2F soiléir, measann an [Chomhairle Chomhairleach um Dhobharshaothrú](#) — a chuireann comhairle ar fáil don Choimisiún Eorpach agus do na Ballstáit maidir le táirgeadh do bharshaothraithe san Aontas — go bhfuil roinnt bacainní rialála suntasacha fós ann a chuireann bac ar fhás na hearnála do bharshaothraithe orgánaigh.

Tá bia mara ar cheann de na tráchtearraí bia is mó a thrádáiltear ar fud an domhain, arb é an domhandú is cúis leis den chuid is mó agus an neamhréir gheografach idir táirgeadh — e.g. do bharshaothrú san Áise — agus éileamh — go príomha san Eoraip, i Meiriceá Thuaidh agus san Áise ¹⁰³(103). Tá an inbhuanaitheacht ag éirí níos tábhachtaí i slabhra soláthair domhanda an bhia mara, ach is minic a bhíonn iarrachtaí chun é a fheabhsú dírithe ar tháirgeadh. Ós rud é go bhfuil ról ríthábhachtach ag patrúin tomhaltais maidir le hinbhuanaitheacht a mhúnlú, ba cheart do náisiúin tomhaltóirí freagracht a ghlacadh as an méid a thomhlaíonn siad — ní hamháin as an méid a tháirgeann siad — agus a áirithiú go bhfuil an slabhra luacha bia mara ina iomláine inbhuanaithe do gach táirge (103). Cuireann neamhéifeachtúlachtaí, amhail droch-inrianaitheacht agus trádálacha iomarcacha dhá threo — nuair a allmhairíonn agus a onnmhairíonn tíortha na cineálacha céanna earraí — béim ar an ngá práinneach atá le bainistíocht fheabhsaithe sa trádáil dhomhanda bia mara chun spriocanna inbhuanaitheachta a bhaint amach agus chun tomhaltóirí a chumhachtú chun roghanna eolasacha a dhéanamh ¹⁰⁴(104).

Tá impleachtaí ollmhóra ag patrúin tomhaltais don chomhshaol. Éilíonn aiste bia atá bunaithe níos mó ar fheoil níos mó acmhainní (talamh, uisce, fuinneamh) ná aiste bia atá bunaithe ar phlandaí, rud a théann i bhfeidhm ar níos mó limistéar gnáthóige. Léiríonn an tAontas leibhéal tomhaltais níos airde i dtéarmaí calraí (faoi 19 %), próitéine (faoi 25 %) agus iontógáil saille (faoi 75 %) i gcomparáid leis an meán domhanda ¹⁰⁵(105). Go háirithe, tá leibhéal tomhaltais an Aontais maidir le saille ainmhíocha agus bainne ceithre huair go leith níos airde, faoi seach, i gcomparáid leis an meán domhanda, agus tháinig méadú 13 % ar chainníocht soláthair per capita (in kg/capita/bliain) an dá rud idir 2010 agus 2022 san Aontas (105).

Dá réir sin, tá géarghá le patrúin chothaithe níos inbhuanaithe san Eoraip. Dá n-athrófaí patrúin tomhaltais, fiú dá n-aistreofaí go páirteach ó phróitéiní ainmhíbhunaithe go próitéiní plandabhunaithe a fhástar go hinbhuanaithe, laghdófaí tomhaltas uisce sa talmhaíocht agus spleáchas ar bheatha allmhairithe (30,77). Agus é mar aidhm aici lorg carbóin na hearnála bia a laghdú, tá gníomhaíocht déanta ag an Danmhairg chun aiste bia atá bunaithe ar phlandaí a chur chun cinn agus chun an earnáil bia atá bunaithe ar phlandaí a neartú (Féach Bosca 5.11).

Bosca 5.11 Athmhachnamh a dhéanamh ar bhia tríd an nuálaíocht shóisialta: Plean Gníomhaíochta na Danmhairge maidir le Bianna Plandaí-Bhunaithe

101 EUMOFA agus EUMOFA, 2024, Margadh éisc an Aontais: Eagrán 2024 (<https://data.europa.eu/doi/10.2771/9420236>) arna rochtain an 21 Eanáir 2025.

102 EUROSTAT, 2024, 'Táirgeadh orgánach táirgí do bharshaothraithe' (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/org_aqtspec/default/table?lang=ga) arna rochtain an 30 Eanáir 2025.

103 Guillén, J., et al., 2019, 'Lorg domhanda tomhaltais bia mara', *Ambio* 48(2), lgh. 111-122 (DOI: 10.1007/s13280-018-1060-9).

104 Blincow, K. M., et al., 2024, 'Difríochtaí idir inbhuanaitheacht an táirgthe agus an tomhaltais bia mara ar leibhéal na tíre', *PLOS ONE* 19(12) (DOI: 10.1371/journal.pone.0313823).

105 FAOSTAT, 2023, 'Food Balances', Eagraíocht Bhia agus Talmhaíochta na Náisiún Aontaithe (<https://www.fao.org/faostat/en/#data/FBS>) arna rochtain an 21 Meán Fómhair 2023.

Is é is aidhm [do Phlean Gníomhaíochta na Danmhairge maidir le Bianna Plandaí-bhunaithe](#), a seoladh i mí Dheireadh Fómhair 2023, táirgeadh agus tomhaltas araon a aistriú i dtreo roghanna malartacha planda-bhunaithe trí chomhchruthú agus trí ghníomhaíocht dheonach. Bíonn feirmeoirí, taighdeoirí, fiontraithe, miondíoltóirí agus an tsochaí shibhialta rannpháirteach trí bhoird chomhairleacha agus trí thionscadail chomhoibríocha. Cothaíonn siad réitigh atá fréamhaithe i dturgnamh, iontaobhas agus úinéireacht chomhroinnte.

Go dtí 2030, tá ciste EUR 166 mhilliún ag cur deontais ar fáil don nuálaíocht, do scileanna agus d'fhorbairt an mhargaidh chun dlús a chur leis an bhfás in earnáil an bhia plandabhunaithe. Thacaigh luathbhabhtaí le níos mó ná 70 tionscadal, lena n-áirítear mol gan dramhaíl, próitéiní léagúim-bhunaithe agus coincheapa mearbhia le biachláir phlanda-bhunaithe.

Áirítear sa phlean freisin coigeartuithe ar sholáthar bia poiblí, comhtháthú téamaí plandabhunaithe san oideachas, agus tacaíocht do líonraí agus do chomhpháirtíochtaí náisiúnta. Cuirtear bianna plandabhunaithe i láthair mar roghanna inrochtana tarraingteacha a thagann leis an aistriú glas.

Thar aon ní eile, aithnítear sa phlean go mbíonn tionchar ag an athrú ar fheirmeoirí agus ar oibrithe bia, rud a spreagann oiriúnuithe incriminteacha atá ailínithe leis na cleachtais atá ann cheana seachas bearta suaiteacha. Leis an gcur chuige sin, is deis é bianna plandabhunaithe, agus cuidíonn sé le dlisteanacht agus tacaíocht leathan phoiblí a fhorbairt.

Féach [próifíl tíre na Danmhairge](#) le haghaidh faisnéis maidir le gníomhaíocht náisiúnta chun inbhuanaitheacht an chórais bia a mhéadú.

Tá bearta agus tionscnaimh ar thaobh an éilimh ag teacht chun cinn ar leibhéal na tíre, lena n-áirítear cláir cheaintín scoile, spriocanna soláthair phoiblí do tháirgí orgánacha, bia séasúrach agus áitiúil a chur chun cinn, feachtais faisnéise faoi thionchair chomhshaoil agus sláinte bia chomh maith le lipéadú cliste, lena léirítear áit tionscnaimh táirge agus lorg carbóin iomlán ¹⁰⁶(106). Ag an am céanna, cé go bhfuil sé deacair iad a chainníochtú, tá tionscnaimh éagsúla ón mbun aníos ag dul i méid ar fud an bhiashlabhra. Áirítear orthu sin talmhaíocht a fhaigheann tacaíocht ón bpobal, comhaontuithe beartais uirbigh agus comhairlí beartais bia, réitigh maidir le cur amú bia, nuálaíocht in oideachas bia agus bia plandabhunaithe ¹⁰⁷(107).

Is minic a chumasaítear na nuálaíochtaí sin le teicneolaíochtaí agus comhpháirtíochtaí nua ach bíonn siad éagsúil ó thaobh aibíochta de (107). Mar shampla, tá talmhaíocht a fhaigheann tacaíocht ón bpobal – samhail táirgeachta bia díreach le tomhaltóir ina n-íocann tomhaltóirí roimh ré le feirmeoirí nó le comharchumainn – sách seanbhunaithe mar ghluaiseacht i roinnt mhaith tíortha san Aontas ach tá sí fós nideoige i gcomparáid leis an bhfeirmeoireacht orgánach. Mar sin féin, tá fás tapa tagtha ar thalmhaíocht a fhaigheann tacaíocht ón bpobal le blianta beaga anuas, is dócha mar gheall ar ábhair imní chomhshaoil atá ag dul i méid agus mar gheall ar shaincheisteanna a bhain le slabhra an tsoláthair bia le linn phaindéim COVID-19 (¹⁰⁸108, ¹⁰⁹109).

106 EEA, 2022, Córas bia na hEorpa a chlaochlú: measúnú a dhéanamh ar mheascán beartais an Aontais, Tuarascáil EEA Uimh. 14/2022 (<https://data.europa.eu/doi/10.2800/295264>) arna rochtain an 26 Márta 2024.

107 EEA, 2022, Reimagining the food system through social innovations [An córas bia a athshamlú trí nuálaíochtaí sóisialta], Faisnéisiú EEA uimh. 6/2022, an Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil (<https://www.eea.europa.eu/publications/reimagining-the-food-system-the>) arna rochtain an 30 Samhain 2022.

108 Egli, L., et al., 2023, 'Athbhreithniú córasach ar éifeachtaí inbhuanaitheachta éiceolaíocha, sóisialta agus eacnamaíocha na talmhaíochta a fhaigheann tacaíocht ón bpobal', *Frontiers in Sustainable Food Systems* 7 (DOI: 10.3389/fsufs.2023.1136866).

109 Mason, R., et al., atá le teacht, Deiseanna atá ag teacht chun cinn ón nuálaíocht shóisialta chun an t-aistriú chuig córais feirmeoireachta inbhuanaithe a fheabhsú.

5 Chun freastal ar riachtanais na ndaoine: Córais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa

Idir an dá linn, mar thoradh ar fheasacht ar an tionchar a bhíonn ag tomhaltas feola ar an gcomhshaol (¹¹⁰110, ¹¹¹111), tá méadú tagtha ar iontógáil próitéiní agus bainne plandabhunaithe, agus tá méadú tagtha ar líon na bhfleisc-fheirmeoirí, na veigeatóirí agus na veigeán, go háirithe i measc tomhaltóirí níos óige ¹¹²(112). San Aontas Eorpach, tá méadú faoi chúig tagtha ar thomhaltas roghanna malartacha plandabhunaithe ar fheoil agus ar tháirgí bia mara ó 2011 i leith. Is dócha go leanfaidh sé de bheith ag fás a thuilleadh, arna spreagadh ag athrú de réir a chéile ar roghanna cothaithe tomhaltóirí (113), agus meastar go dtiocfaidh méadú ar tháirgeadh agus ar thomhaltas piseánach, le tacaíocht ó bheartais atá fabhrach do bharr próitéine ¹¹³(113). Mar sin féin, ba cheart a thabhairt faoi deara nach bhfuil an tomhaltas iomlán feola ach ag laghdú beagán, agus go gcúitíonn méadú ar thomhaltas éanlaithe clóis an laghdú ar mhairteoil agus ar mhuiceoil ¹¹⁴(114).

Mar sin féin, cé go bhfuil comhtháthú idir treoirlínte cothaithe biabhunaithe agus gnéithe comhshaoil ag tosú ag teacht chun solais, lena n-áirítear treoirlínte maidir le haistí bia ar bheagán feola, feoilseantóirí nó veigeáin (106, ¹¹⁵115), tá meán-iontógáil per capita feola deirge, siúcraí, salainn agus saille fós ag dul thar mholtaí sláintebhunaithe. I gcodarsnacht leis sin, níl tomhaltas gránach slánghráin, torthaí agus glasraí, pischineálaigh agus cnónna leordhóthanach go fóill (106).

Tá méadú ag teacht ar an éileamh ar bhia orgánach san Aontas, cé go bhfuil sé níos éagobhsaí ó 2022 i leith, agus tá gá le tuilleadh iarrachtaí chun tacú leis an earnáil orgánach (86). Tháinig méadú ar líon na dtáirgeoirí orgánacha talmhaíochta ó thart ar 248,000 in 2012 go 426,000 (+ 72 %) in 2022, agus tháinig méadú ar líon na dtáirgeoirí orgánacha dobharshaothraithe ó 363 go 660 (+ 82 %) sa tréimhse chéanna ¹¹⁶(116). Shroich díolacháin mhiondíola per capita táirgí bia orgánaigh san Aontas EUR 104.3 in aghaidh na bliana in 2021, ach cé gur tháinig méadú níos mó ná faoi dhó ar mhargadh orgánach an Aontais idir 2010 agus 2021, bhí a ráta fáis in 2021 níos lú ná 4 % ¹¹⁷(117).

In earnálacha na próiseála bia, an mhiondíola agus na seirbhísí, tá méadú ag teacht ar an spéis atá ann i réitigh inbhuanaithe, mar gheall ar éileamh na dtomhaltóirí. Tá méadú tagtha ar lipéid inbhuanaitheachta ar an margadh, cé gur gá iad a chuíchóiriú chun go mbeidh siad níos éifeachtaí (106).

Tá gá le cuir chuige shistéamacha chun aghaidh a thabhairt ar na tionchair is práinní go fóinteach ¹¹⁸(118), agus tá tús curtha ag roinnt tíortha le hoibriú i dtreo claochlú sistéamach den sórt sin. I measc na samplaí tá [Food Vision 2030](#), straitéis na hÉireann atá faoi stiúir páirtithe leasmhara don earnáil agraibhia. Áirítear leis sin spriocanna intomhaiste agus cur chun feidhme agus faireachán feabhsaithe tríd an gcoiste ardleibhéil cur chun feidhme, mar a thugtar air, faoi chathaoirleacht Aire Talmhaíochta, Bia agus Mara na tíre. Idir an dá linn, tacaíonn Gníomhaireacht

110 An Coimisiún Eorpach, 2020, Towards a Sustainable Food System: [I dtreo Córas Bia Inbhuanaithe:] aistriú ó bhia mar thráchtearra go bia mar leas coiteann: tuarascáil ó shaineolaithe neamhspleácha. (<https://data.europa.eu/doi/10.2777/282386>) arna rochtain an 6 Iúil 2023.

111 An Fóram Eacnamaíoch Domhanda, 2022, Córais bhia a chlaochlú le feirmeoirí: Conair don Aontas Eorpach (<https://www.weforum.org/publications/transforming-food-systems-with-farmers-a-pathway-for-the-eu/>) arna rochtain an 28 Eanáir 2025.

112 Próitéin Chliste, 2023, Goile athraitheach: léargas domhain ar dhearccháin na hEorpa i leith ithe bunaithe ar phlandaí. (<https://smartproteinproject.eu/european-attitudes-to-plant-based-eating/>) arna rochtain an 19 Lúnasa 2025.

113 CE, 2023, Ionchas talmhaíochta an Aontais le haghaidh margaí, 2023-2035., Ard-Stiúrthóireacht um Talmhaíocht agus um Fhorbairt Tuaithe an Choimisiúin Eorpaigh, LU (<https://data.europa.eu/doi/10.2762/722428>) arna rochtain an 27 Márta 2024.

114 CE, 2021, Ionchas talmhaíochta an Aontais maidir le margaí, ioncam agus an comhshaol: 2022-2032 (https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/markets/outlook/medium-term_ga) arna rochtain an 13 Márta 2023.

115 Costa Leite, J., et al., 2020, 'Aistí bia sláintiúla a bhfuil lorg íseal nítrigine acu', Global Food Security 24(100342) (DOI: 10.1016/j.gfs.2019.100342).

116 Eurostat, 2024, Oibreoirí orgánacha de réir stádas an phróisis clárúcháin, (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/page/ORG_COPTYP) arna rochtain an 8 Aibreán 2025, Eurostat.

117 Willer, H., et al., 2023, Feirmeoireacht orgánach agus forbairt an mhargaidh san Eoraip agus san Aontas Eorpach, Domhan na Talmhaíochta Orgánaí. Statistics and Emerging Trends 2023, Research Institute of Organic Agriculture FiBL agus IFOAM — Organics International (<https://orgprints.org/id/eprint/46023/>) arna rochtain an 15 Lúnasa 2025.

118 EEA, 2025, Imagining a sustainable Europe in 2050 [Eoraip inbhuanaithe a shamhlú in 2050], Tuarascáil EEA Uimh. 03/2025 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/imagining-a-sustainable-europe-in-2050>) arna rochtain an 19 Lúnasa 2025.

5 Chun freastal ar riachtanais na ndaoine: Córais táirgthe agus tomhaltais na hEorpa

Seirbhíse na hOstaire um Chórais Bhia agus Chothaithe Inbhuanaithe leis an gcomhar idir-aireachta a bhaineann le córais bhia, agus tá straitéis fhadtéarmach bia á hullmhú ag an bhFionlainn le haghaidh córas bia inbhuanaithe agus inmharthana.

Tá tuilleadh samplaí tíre de bhearta agus gníomhaíochtaí náisiúnta, réigiúnacha agus áitiúla i dtreo córas bia níos inbhuanaithe le fáil i bpróifíl tíre chomhshaol na hEorpa 2025.

Tá méadú tagtha le himeacht ama ar an bhfeasacht ar thionchair chomhshaoil agus aeráide an chur amú bia, agus má ghlactar an treoir réime athbhreithnithe maidir le dramhaíl i bhfómhar 2025, beidh feidhm ag spriocanna maidir le cur amú bia atá ceangailteach ó thaobh dlí maidir le Ballstáit an Aontais ¹¹⁹(119). Sampla luath de ghníomhaíocht atá dírithe ar bheartais is ea dlí na Fraince maidir le cur amú bia agus an geilleagar ciorclach. Cuireadh chun feidhme é in 2020, agus tá spriocanna náisiúnta agus córas deimhniúcháin tugtha isteach aige (Féach Bosca 5.12).

Bosca 5.12 Comhrac na Fraince i gcoinne cur amú bia: Scéal ratha náisiúnta agus áitiúil

Tá an Fhrainc ar thús cadhnaíochta maidir le cur amú bia a chomhrac trí mheascán de reachtaíocht náisiúnta láidir agus de thionscnaimh áitiúla dhinimiciúla, arb é is aidhm dóibh cur amú bia a laghdú go suntasach ar fud shlabhra iomlán an tsoláthair bia. Cothaíonn an cur chuige il-leibhéil sin athrú sistéamach ar fud an tslabhra luacha bia ina iomláine.

Leagtar amach cuspóirí soiléire intomhaiste [sa dlí maidir le frithdramhaíl le haghaidh geilleagar ciorclach](#): laghdú 50 % ar chur amú bia faoi 2025 i gcás na n-earnálacha dáilte bia agus oll-lónadóireachta, agus faoi 2030 i gcás táirgeadh bia, próiseála, tomhaltais agus lónadóireachta tráchtála, i gcoibhneas le leibhéil 2015. Cumhdaítear leis sainmhíniú dlíthiúil ar chur amú bia agus cuirtear toirmeasc ar bhia inite a scriosadh, agus sainordáitear leis go ndéanfar bia neamhdhíolta ach inchaite a athdháileadh, go minic trí thabhartais d'eagraíochtaí cúnaimh bia. Tugtar isteach leis freisin deimhniú deonach dramhaíola frithbhia le haghaidh na n-earnálacha dáileacháin, lónadóireachta comhchoitinne agus tráchtála agus próiseála bia, lena socraítear uasrátaí dramhaíola a ghintear chun trí leibhéal deimhniúcháin a fháil.

Ar an leibhéal áitiúil, tugann [líonraí réigiúnacha](#) páirtithe leasmhara ó gach cuid den chóras bia le chéile, lena n-áirítear táirgeoirí, próiseálaithe, dáileoirí, údarais áitiúla, eagraíochtaí na sochaí sibhialta agus tomhaltóirí. Is é an sprioc atá acu comhoibriú a chothú, dea-chleachtais a chur chun cinn, tionscadail a chomhfhorbairt agus eolas comhchoiteann a fhorbairt chun dul i ngleic le cur amú bia ar an leibhéal áitiúil.

Léiríonn an meascán sin de reachtaíocht ón mbarr anuas agus rannpháirtíocht ón mbun aníos conas is féidir le rialachas il-leibhéil aghaidh a thabhairt ar dhúshlán inbhuanaitheachta shistéamacha. Soláthraíonn an dlí soiléireacht rialála, brú dlíthiúil chun cloí le caighdeáin agus cuntasacht náisiúnta. Idir an dá linn, leis an deimhniú náisiúnta dramhaíola frithbhia agus na líonraí réigiúnacha, cuirtear an móiminteam sin i ngníomh atá bunaithe, cuimsitheach agus inoiriúnaithe.

Féach [próifíl tíre na Fraince](#) chun tuilleadh faisnéise a fháil faoi ghníomhaíocht náisiúnta chun inbhuanaitheacht an chórais bia a mhéadú.

Ag an am céanna, tá neamhshlándáil an tsoláthair bia fós ina saincheist do 1 as gach 10 gcónaitheoir san Eoraip ¹²⁰(120). D'ainneoin fhlúirse fhoriomlán an bhia san Eoraip, tá an rochtain ar bhia cothaitheach fós míchothrom, agus tá pobal ar ioncam íseal an-leochaileach i leith neamhdheimhneacht an tsoláthair bia. Tá

119 CE, 2025, 'Is díol sásaimh don Choimisiún comhaontú sealadach chun ciorclaíocht teicstíil a fheabhsú agus cur amú bia a laghdú', an Coimisiún Eorpach – an Coimisiún Eorpach (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_548) arna rochtain an 6 Aibreán 2025.

120 Eurostat, 2024, 'Ní raibh beagnach 1 as 10 san Aontas in acmhainn béile ceart a ithe' (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240712-1>) arna rochtain an 30 Eanáir 2025.

éagothromaíochtaí eacnamaíocha, praghsanna bia atá ag ardú agus dúshlán eacnamaíocha ina mbagairt ar rochtain ar bhia cothaitheach, rud a chuireann leis an neamhionannas sláinte. Chun slándáil bia a áirithiú do chách, ní mór aghaidh a thabhairt ar na héagothromaíochtaí sin trí bheartais shóisialta, trí chlár cúnaimh bia agus trí iarrachtaí chun praghsanna bia a laghdú.

Braitheann an córas bia ar chuid de na hearnálacha socheacnamaíocha is íogaire ó thaobh an athraithe aeráide de ós rud é go bhfuil tionchar cheana féin ag athruithe ar theocht agus ar fhrasaíocht ar tháirgeacht barr, ar stoic éisc, ar tháirgiúlacht beostoic agus ar infhaighteacht uisce le haghaidh uisciúcháin ¹²¹(121), ar bheostoc agus ar phróiseáil bia (¹²²122,¹²³123). Chomh maith le gach saincheist eile a eascraíonn as díghrádú an dúlra, is príomh-shaincheisteanna anois iad na rioscaí eacnamaíocha agus airgeadais a eascraíonn as sin d'institiúidí airgeadais freisin, ar cheart dá straitéisí as seo amach tacú go haonchiallach leis na tionscnaimh bheartais a thacaíonn le hathchóiriú an dúlra agus iad a chomhlánú ¹²⁴(124).

Tá tuilleadh eolais faoi [thalmhaíocht](#), [iascach agus córas bia na hEorpa ar fáil anseo](#), i gCaibidil 3, ranna 3.4.1, 3.4.2 agus 3.4.3 maidir le tiománaithe agus brúnna agus sna faisnéisithe '[Úsáid talún agus tógáil talún](#)' agus '[acmhainníola](#)'.

121 EEA, 2023, 'Tá triomaigh agus ganntanas uisce coitianta san Eoraip', Triomaigh agus falscáithe (<http://discomap.eea.europa.eu/climatechange/?page=Droughts-and-wildfires&views=Who-and-what-is-risk%3F--->) arna rochtain an 29 Samhain 2023.

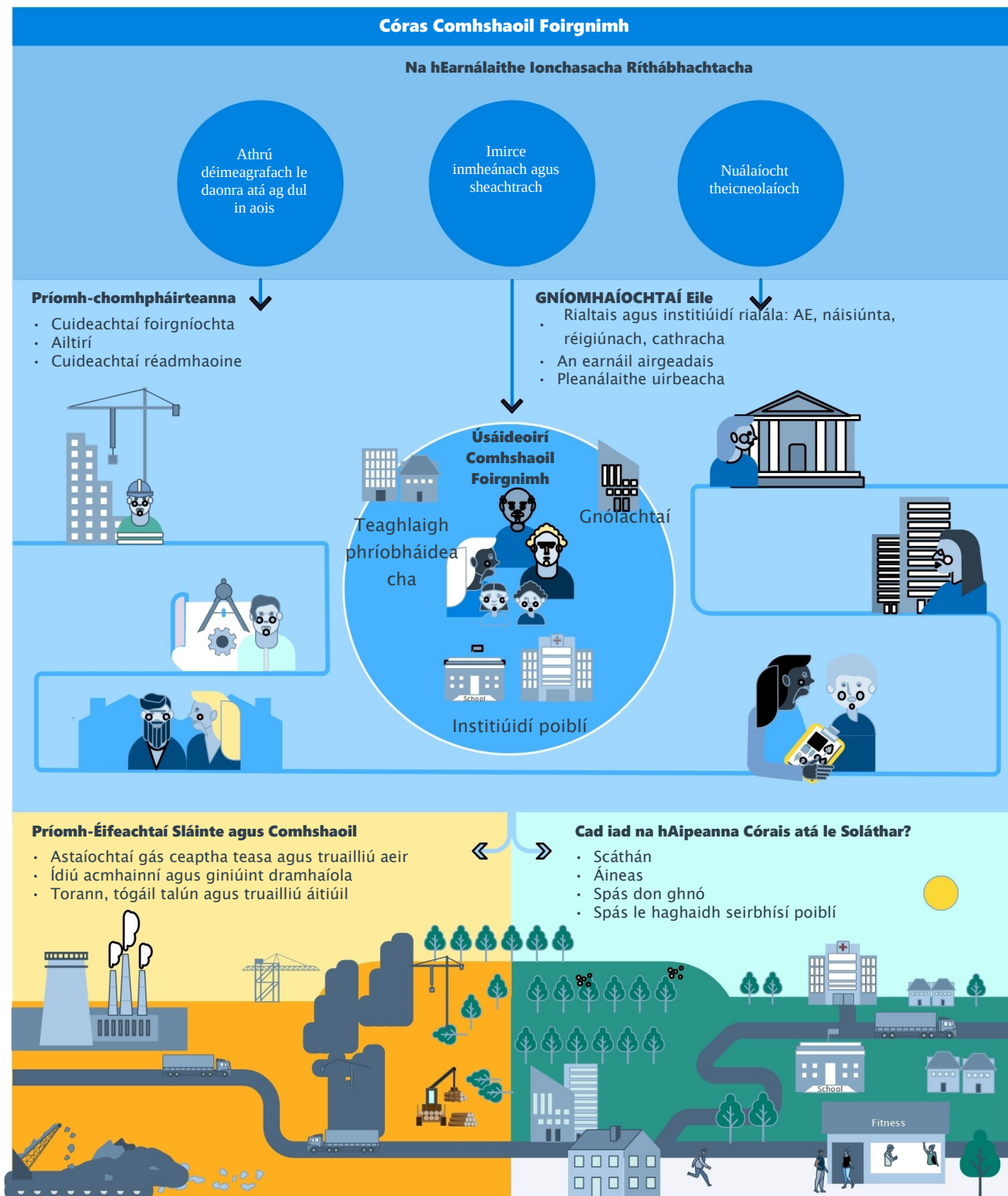
122 EEA, 2023, Faireachán ithreach san Eoraip — Táscairí agus tairseacha le haghaidh measúnuithe ar shláinte ithreach, Tuarascáil EEA Uimh. 08/2022 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/soil-monitoring-in-europe>) arna rochtain an 27 Eanáir 2025.

123 EEA, 2019, Talamh agus ithir san Eoraip: cén fáth ar gá dúinn na hacmhainní rithabhachtacha agus finideacha sin a úsáid ar bhealach inbhuanaithe, EEA Signals 2019, an Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil (<https://data.europa.eu/doi/10.2800/779710>) arna rochtain an 6 Deireadh Fómhair 2020.

124 NGFS, 2022, 'Aithníonn NNGFS go bhféadfadh impleachtaí suntasacha maicreacnamaíocha agus airgeadais a bheith ag rioscaí a bhaineann leis an dúlra', an Líonra um Ghlasú an Chórais Airgeadais (<https://www.ngfs.net/en/press-release/ngfs-knowledges-nature-related-risks-could-significant-macroeconomic-and-financial>) a bhfuarthas rochtain air an 6 Aibreán 2025.

5.5 Córas timpeallachta tógtha

Fíor 5.8 An córas timpeallachta tógtha

Foinse: LEE, 2025.

5.5.1 Beartais an Aontais ar leibhéal na gcóras

Is nasc suntasach é an timpeallacht thógtha le haghaidh tionchair chomhshaoil agus aeráide mar, go díreach nó go hindíreach, is í is cúis le níos mó ná 30 % de lorg comhshaoil na hEorpa. Ar an gcúis sin, tá an timpeallacht thógtha faoi réir líonra leathan tionscnaimh beartais ar leibhéal an Aontais lena dtugtar aghaidh ar dhúshláin shistéamacha.

Leis an [treoir maidir le feidhmíocht fuinnimh foirgneamh](#), iarrtar stoc foirgneamh atá dícharbónaithe go hiomlán faoi 2050, agus tá sé d'aidhm ag an [rabharta athchóirithe](#) an ráta athchóirithe bliantúil a dhúbailt faoi 2030 chun éifeachtúlacht fuinnimh foirgneamh a fheabhsú. Rialaítear inbhuanaitheacht táirgí foirgníochta leis an [rialachán maidir le táirgí foirgníochta](#), agus tabharfaidh [EU ETS2](#) nua aghaidh ar astaíochtaí GCT ón earnáil tithíochta trí dhíriú ar dháileoirí breosla ó 2027 ar aghaidh. Ar leibhéal na cathrach, cuireann an [Clár Oibre Uirbeach don Aontas](#) modh oibre il-leibhéil ar fáil don bheartas uirbeach agus don chleachtas uirbeach.

Chomh maith leis na tionscnaimh reachtacha shaincheaptha — agus mar gheall ar an tábhacht a bhaineann leo ó thaobh an tionchair ar an gcomhshaol — tá an timpeallacht thógtha i dtionscnaimh níos leithne de chuid an Aontais amhail [Straitéis an Aontais Eorpaigh um an Oiriúnú](#); áirítear leis sin, i measc a chuspóirí, an aidhm feasacht ar oiriúnú agus ar phleanáil a leabú in 'gach údarás áitiúil aonair, cuideachta agus teaghlach' faoi 2030. Dírítear i [Straitéis Bhithéagsúlachta an Aontais Eorpaigh go dtí 2030](#) ar éiceachórais uirbeacha shláintiúla a chur chun cinn agus iarrtar sa [Phlean Náisiúnta Téarnaimh agus Athléimneachta](#) réitigh dhúlraibhunaithe agus spásanna glasa uirbeacha.

5.5.2 Dul chun cinn agus dúshláin

Ar an meán, caitheann muintir na hEorpa thart ar an gceathrú cuid dá n-ioncam ar thithíocht, go príomha ar thithe a fháil ar cíós nó a cheannach nó ar bhillí a íoc, mar shampla le haghaidh leictreachais agus téimh. Cuireann foirgnimh a thógáil agus seirbhísí soláthair fuinnimh nó uisce a sholáthar dóibh brú ar an gcomhshaol. Foirgnimh is cúis le 42 % d'ídiú fuinnimh bliantúil an Aontais, 35 % d'astaíochtaí gás ceaptha teasa bliantúla — lena n-áirítear astaíochtaí díreacha i bhfoirgnimh agus astaíochtaí indíreacha ó úsáid teasa agus leictreachais araon — agus thart ar aon trian de na hábhair uile a thomhlaítear gach bliain san Aontas. An tráth céanna, is tionscal EUR 1.7 trilliún ¹²⁵(125) iad foirgnimh, a sholáthraíonn níos mó ná 18 milliún post go díreach ¹²⁶(126).

Tháinig laghdú beagnach 8 % ar thomhaltas fuinnimh i bhfoirgnimh idir 2005 agus 2022 ¹²⁷(127) ach ní mór dlús suntasach a chur leis an éifeachtúlacht fuinnimh má tá an tAontas chun a spriocanna beartais a bhaint amach. Díriodh ar athchóiriú foirgneamh agus ar athruithe ar chórais fuaraithe agus téimh mar na príomhfheithicil chun tomhaltas fuinnimh teaghlach a laghdú agus tacaítear le ásráí suntasacha airgeadais (e.g. an [tSaoráid Téarnaimh agus Athléimneachta](#)).

Tá cuid de na lárchathracha is sine ar domhan san Eoraip, agus tógadh 42% de na foirgnimh go léir roimh 1950. Sa chomhthéacs sin, ní gá foirgnimh a chur in oiriúint do dhálaí aeráide atá ann faoi láthair nó a bheidh ann amach anseo. Mar gheall ar theochtaí atá ag ardú in éineacht le daonra atá ag dul in aois, tá níos mó daoine ag éirí níos leochaillí ó thaobh teasa de. Foirgnimh mar is féidir le struchtúir fhadtéarmacha cosaint a thabhairt ar thonnta teasa agus ar theochtaí arda má dhéantar iad a dhearadh, a thógáil, a athchóiriú agus a chothabháil go hiomchuí. Tá tionscnaimh eile ag tabhairt aghaidh ar an bhfadhb mhéadaitheach sin le réitigh nuálacha, chuimsitheacha agus chomhoibríocha (Féach Bosca 5.13).

125 Statista, 2023, 'Luach táirgeachta thionscal tógála AE-27' (<https://www.statista.com/statistics/1399061/production-value-of-the-construction-in-the-eu-27/>) arna rochtain an 23 Bealtaine 2025.

126 CE, 'An earnáil tógála' (https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/construction_ga) arna rochtain an 23 Bealtaine 2025.

127 EEA, 2024, 'Fuinneamh agus Foirgnimh' (<https://climate-energy.eea.europa.eu/topics/energy-1/energy-and-buildings/intro>) arna rochtain an 12 Samhain 2024.

Bosca 5.13 Dul i ngleic le bochtaineacht fuinnimh an tsamhraidh trí ghníomhaíocht phobail: An Tionscadal Cúltaca

Ós rud é go spreagann an t-athrú aeráide tonnta teasa níos minice agus níos déine, tá dúshlán na hEorpa ag dul i méid: bochtaineacht fuinnimh an tsamhraidh. Nuair a bheidh sí nasctha go príomha le téamh geimhridh, ciallaíonn bochtaineacht fuinnimh anois freisin nach féidir fanacht fionnuar. Tuairiscíonn thart ar 19 % de theaghlaigh an Aontais go bhfuil siad ag streachailt chun tithe a choinneáil compordach sa samhradh, rud a chuireann sláinte, folláine agus cothromas i mbaol.

Seoladh Cooltorise in 2021 agus tá sé á mhaoiniú ag clár Fís 2020 an Aontais, agus is é an chéad tionscnamh Eorpach é a dhíríonn ar an tsaincheist sin. Gníomhach sa Bhulgáir, sa Ghréig, san Iodáil agus sa Spáinn, tá os cionn 3,500 teaghlach bainte amach aige le tacaíocht ó 55 chomhpháirtí. Is iad na spriocanna atá aige ná compord teirmeach a fheabhsú, úsáid fuinnimh a laghdú agus feasacht a mhúscaill maidir le húsáid fuinnimh le haghaidh fuaraithe i rith mhíonna an tsamhraidh.

Tá cur chuige pobalbhunaithe ina chroílár, agus bíonn grúpaí agus cónaitheoirí áitiúla rannpháirteach ann trí 400+ gníomhaíocht. Díríonn siad sin ar ghrúpaí leochaileacha — daoine fásta níos sine, máithreacha aonair, imircigh agus teaghlaigh ar ioncam íseal. Comhcheanglaíonn gníomhairí oilte bochtaineachta fuinnimh samhraidh scileanna teicniúla agus sóisialta chun oibriú go héifeachtach le pobail éagsúla.

Tá na ceardlanna lárnach. Múineann seisiúin an chultúir teasa modhanna fuaraithe éighníomhaigh — scáthú, aeráil agus athruithe iompraíochta — agus straitéisí traidisiúnta déileála á malartú ag an am céanna. Cuireann ceardlanna 'barrfheabhsú billí' borradh faoin litearthacht fuinnimh, rud a chuidíonn le cónaitheoirí billí fónais a thuiscint, ró-mhuirir a sheachaint agus rochtain a fháil ar tharaifí sóisialta. Scaip an fuarú fearais faoisimh samhraidh freisin, thacaigh sé le scáthlár aeráide i spásanna poiblí agus chuir sé cothromas inscne chun cinn, ag aithint go mbíonn tionchar díréireach ag bochtaineacht fuinnimh ar mhná. Chuidigh ceardlanna 'CoolKids' le leanaí a mhealladh agus rannpháirtíocht máithreacha a chumasú.

I measc na ndúshlán a dhéanann dífear do chumas daoine dul i ngleic leis an mbochtaineacht fuinnimh tá bacainní teanga agus eisiámh digiteach, agus sainaitheandú soláthar ábhar ilteangach, ionad amuigh faoin aer agus gníomhaíochtaí a thacaíonn le leanaí mar réitigh.

Trí dhírú ar oideachas, ar chumhachtú agus ar chomhar seachas ar bhonneagar costasach, chuir Cooltorise feabhas ar chompord, laghdaigh sé billí agus chothaigh sé comhtháthú sóisialta. Léirítear ann gur féidir le gníomhaíocht áitiúil chuimsitheach oiriúnú don athrú aeráide agus ceartas fuinnimh araon a chur chun cinn, lena n-áirítear go gcosnófar daoine leochaileacha i ndomhan atá ag téamh.

Tháinig laghdú 35 % ar astaíochtaí GCT díreacha ó fhoirgnimh an Aontais idir 2005 agus 2023. Ba iad caighdeáin éifeachtúlachta fuinnimh níos airde d'fhoirgnimh nua, feabhsuithe éifeachtúlachta fuinnimh i bhfoirgnimh atá ann cheana, dícharbónú na n-earnálacha leictreachais agus téimh, chomh maith le teochtaí níos teo, ba chúis leis an dul chun cinn sin. Mar sin féin, in 2021, tháinig téarnamh ar astaíochtaí, i bpáirt mar gheall ar gheimhreadh níos fuaire agus téarnamh eacnamaíoch ó phaindéim COVID-19. San fhadtéarma, meastar go leanfaidh an treocht i dtreo astaíochtaí a laghdú ach tá gá le dlús suntasach a chur le hathchóirithe fuinnimh chun spriocanna 2030 an Aontais ¹²⁸ a bhaint amach (128).

Meastar go dtiocfaidh feabhas ar éifeachtúlacht fuinnimh amach anseo, rud a laghdóidh astaíochtaí gás ceaptha teasa ó fhoirgnimh atá in úsáid. Mar gheall ar an laghdú sin, táthar ag súil go ndíreofar níos mó ar an bhfuinneamh agus ar an gcarbón corpraithe in ábhair thógála agus i gcomhpháirteanna. Faoi láthair, is ionann astaíochtaí den sórt sin agus thart ar 20-25 % d'astaíochtaí saolré iomlána ó fhoirgnimh, ach meastar go dtiocfaidh méadú ar a sciar go príomha mar gheall ar fheabhsuithe ar éifeachtúlacht fuinnimh i bhfoirgnimh atá in úsáid ¹²⁹ (129). Is féidir le huirlisí saolré amhail an [creat Leibhéal/Leibhéal](#) chun measúnú a dhéanamh ar

128 EEA, 2023, 'Astaíochtaí gás ceaptha teasa ó úsáid fuinnimh i bhfoirgnimh san Eoraip', an Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil (<https://www.eea.europa.eu/ims/greenhouse-gas-emissions-from-energy>).

inbhuanaitheacht foirgneamh cuidiú le measúnú a dhéanamh ar thionchair ó fhuinneamh corpraithe agus ó charbón, agus comhhabhtálacha a sheachaint. Tá sé rithabhachtach ábhair ísealcharbóin a roghnú le haghaidh tógáil nó athchóiriú nua chun astaíochtaí carbóin ar feadh an tsaoil ó fhoirgnimh a laghdú.

Ó thaobh airgeadais de, le go leor ionstraimí de chuid an Aontais faoin gCreat Airgeadais Ilbhliantúil (CAI) 2021-2027, cuirtear acmhainní ar fáil do chathracha, d'údaráis áitiúla agus do réigiúin, agus díritear go sonrach ar fhoirgnimh freisin (e.g. le haghaidh athchóirithe). Áirítear orthu sin clár LIFE, Interreg Europe agus Interreg NEXT, Fís Eorpach — cistiú taighde agus nuálaíochta an Aontais lena gcumhdaítear Misean an Aontais maidir le Cathracha Aeráidneodracha Cliste — agus tionscnamh [Bauhaus Eorpach Nua](#) a seoladh in 2021, chun réitigh inbhuanaithe a chothú chun an timpeallacht thógtha agus stíleanna maireachtála a athrú ó bhonn faoin aistriú glas.

D'ainneoin an mhéadaithe sin ar an bhfócas ar oiriúnú uirbeach don athrú aeráide sa timpeallacht thógtha agus an ról atá ag talamh maidir lena tionchair a mhaolú, tá treochtaí fós lag maidir le tógáil talún agus séalú ithreach. Idir 2012 agus 2018, tháinig méadú suntasach ar thógáil talún i limistéir uirbeacha fheidhmiúla AE-27, rud a chuaigh chun dochair do thailte curaíochta agus d'fhéaraigh den chuid is mó, agus bhí tionchair shuntasacha aige sin. Cé nach bhfuil aon sprioc bheartais ann atá ceangailteach ó thaobh dlí maidir le tógáil talún agus séalú ithreach ar leibhéal an Aontais, iarrtar i [Straitéis Ithreach nua an Aontais do 2030](#) ar na Ballstáit spriocanna tógála talún a leagan síos do 2030, agus é mar aidhm neodracht tógála talún a bhaint amach faoi 2050 ¹³⁰(130).

Ina theannta sin, tá forbairt tithíochta fós le feiceáil san Eoraip i limistéir ina bhfuil baol tuilte agus falscailte, chomh maith le limistéir atá thíos le ganntanas uisce. Mar shampla, bhí tionchar ag dálaí ganntanas uisce ar 41 % de dhaonra an Aontais in 2022 ¹³¹(131). Idir 2011 agus 2021, bhí 12 % de mhuintir na hEorpa ina gcónaí i limistéir a d'fhéadfadh a bheith i mbaol tuilte abhann agus bhí 935,000 duine ag bogadh isteach i limistéir a d'fhéadfadh a bheith i mbaol tuilte abhann ¹³²(132).

Meastar go bhfuil níos mó ná 85% de stoc foirgneamh na hEorpa atá ag teastáil le haghaidh 2050 ann cheana féin (133). ¹³³ Dá bhrí sin, chun spriocanna beartais an Aontais a bhaint amach, ní mór an timpeallacht thógtha atá ann faoi láthair a athrú ó bhonn. Is é an t-athchóiriú lena méadaítear éifeachtúlacht fuinnimh agus lena dtugtar tús áite d'oiriúnú don athrú aeráide agus don chiorclaíocht an bealach chun an timpeallacht thógtha a chur in oiriúint do 2050. Ní mór prionsabail na ciorclaíochta a ghlacadh maidir le tógáil agus athchóiriú nua chun an t-éileamh ar acmhainní nua agus ar dhramhaíl a laghdú.

Tá tuilleadh eolais faoi [chóras timpeallachta tógtha na hEorpa le fáil anseo](#), faoi [inbhuanaitheacht uirbeach anseo](#) agus i gCaibidil 3, ranna 3.1.4, 3.2.4 agus 3.3.4 maidir le tiománaithe agus brúnna.

129 EEA, 2023, Athchóiriú foirgneamh: i gcás ina dtagann an geilleagar ciorclach agus an aeráid le chéile, Faisnéisiú EEA uimh. 12/2022 (<https://www.eea.europa.eu/publications/building-renovation-where-circular-economy/building-renovation-where-circular-economy>) arna rochtain an 31 Eanáir 2025.

130 EEA, 2021, Land take and land degradation in functional urban areas [Tógáil talún agus díghrádú talún i limistéir uirbeacha fheidhmiúla], Tuarascáil EEA Uimh. 17/2021 (<https://www.eea.europa.eu/publications/land-take-and-land-degradation>) arna rochtain an 14 Samhain 2022.

131 LEE, 2025, 'Coinníollacha teirce uisce san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/ims/use-of-freshwater-resources-in-europe-1>) arna rochtain an 20 Eanáir 2025.

132 EEA, 2024, Freagairt ar thionchair an athraithe aeráide ar shláinte an duine san Eoraip: díriú ar thuilte, ar thriomaigh agus ar cháilíocht an uisce, Tuarascáil EEA Uimh. 3/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/responding-to-climate-change-impacts>) arna rochtain an 21 Eanáir 2025.

133 EEA, 2024, Aghaidh a thabhairt ar lorg comhshaoil agus aeráide foirgneamh, Tuarascáil EEA Uimh. 09/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/addressing-the-environmental-and-climate-print-of-buildings>) arna rochtain an 28 Nollaig 2024.

6 Cúis dóchais: luamháin an athraithe chlaochlaitheigh

Príomhtheachtaireachtaí

- Tá gá le hathrú claochlaitheach ar ár gcórais táirgthe agus tomhaltais — an geilleagar a dhícharbónú, aistriú i dtreo ciorclaíochta agus maoirseacht fhreagrach ar acmhainní nádúrtha a fheidhmiú — chun caighdeán mhaireachtála a choinneáil san Eoraip san fhadtéarma. Is sampla iad beartais an Aontais chun astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú den chaoi ar féidir le beartais uailmhianacha, chomhleanúnacha agus threocha a thugann comharthaí comhsheasmhacha ar fud an gheilleagair athrú sistéamach a spreagadh.
- Neartaíodh reachtaíocht chun an dúlra agus an aeráid a chosaint go mór faoin gComhaontú Glas don Eoraip, agus dhírigh na Ballstáit anois ar cheanglais nua a chur chun feidhme agus a fhorfheidhmiú.
- Tá ról ríthábhachtach ag na húdaráis áitiúla agus réigiúnacha maidir le reachtaíocht chomhshaoil agus aeráide a chur chun feidhme agus d'éirigh leo athrú a dhéanamh ar bheartais ar an láthair, agus tá líon méadaitheach samplaí praiticiúla ag teacht chun cinn ar fud na hEorpa.
- Tá tionchar ag an reachtaíocht chomhshaoil agus aeráide ar ghnólachtaí Eorpacha, agus tá fianaise ann go bhfuil cuideachtaí is túisce a ghluaisiann ag aistriú ó chur chuige traidisiúnta maidir le comhlíonadh íoschaighdeán go hath-aireagán ar a samhlacha gnó chun tosaíocht a thabhairt don dícharbónú agus don chiorclaíocht.
- Tá an nuálaíocht theicneolaíoch ríthábhachtach chun an dinimic idir ár ngeilleagar agus ár nádúr a athrú. Chun athrú a bhaint amach, ní mór dlús a chur le huas-scálú agus cur in úsáid na teicneolaíochta glaine i bhfad níos faide ná an chonair atá ann faoi láthair, agus tacaíocht airgeadais ag teastáil le haghaidh céimeanna píolótacha agus taispeána. Áirítear ar na príomhtheicneolaíochtaí ceallraí, gabháil, úsáid agus stóráil carbóin, hidrigin in-athnuaite agus réitigh chun earnálacha ar deacair iad a mhaolú a leictriú.
- Mar thoradh ar an aistriú chuig geilleagar dícharbónaithe agus níos ciorclaí, cruthófar poist shuntasacha in earnálacha straitéiseacha. Braithfidh borradh a chur faoin bhfostaíocht ar fhorbairt scileanna spriocdhírthe i mbeartais oideachais agus oiliúna chun margadh an tsaothair a ailíniú le riachtanais ghnó.
- Ní mór sreafaí infheistíochta poiblí agus príobháideacha a mhéadú agus a atreorú i dtreo cuspóirí inbhuanaitheachta. Le comharthaí soiléire rialála a threisítear le praghsáil chomhsheasmhach, is féidir roghanna ísealcharbóin agus ciorclacha a dhéanamh níos saoire, agus tá sé ríthábhachtach deireadh a chur de réir a chéile le fóirdheontais do bhreoslaí iontaise chun dícharbónú a bhaint amach.

Réamhrá

Is féidir le dinimic nua idir daoine agus an dúlra poist a chruthú, tacú leis an tsláinte, agus cothroime shóisialta agus rathúnas a chothú¹(1). Is bealach iad an chiorclaíocht agus an dícharbónú i dtreo geilleagar iomaíoch athléimneach nach bhfuil chomh spleách céanna ar allmhairí ábhar agus fuinnimh, agus dá bhrí sin nach bhfuil chomh leochaileach céanna i leith suaití seachtracha agus éagobhsaíocht gheopholaitiúil. Ní mór an athléimneacht in aghaidh an athraithe aeráide a bheith mar chuid dár ngeilleagar, dár gcóras airgeadais agus dár gcathracha chun todhchaí shlán rathúil a áirithiú do shaoránaigh na hEorpa.

Sa chaibidil seo, breithnítear conas is féidir athrú a dhéanamh ar an úsáid a bhainimid as acmhainní nádúrtha. Tógann sé ar shamplaí de bheartais rathúla ar leibhéal an AE agus cás-staidéir ó [Ghréasán Eorpach um Fhaisnéis agus um Fhaire ar an gComhshaol](#) (Eionet) na Gníomhaireachta Eorpaí Comhshaoil (EEA) de chuir chuige a cuireadh chun feidhme ar an leibhéal náisiúnta, réigiúnach agus áitiúil. Is féidir raon luamhán a úsáid chun an dinimic idir an dúlra agus ár ngeilleagar a athrú (féach Fíor 6.1). Is féidir an t-athrú a spreagadh trí mheascáin chomhleanúnacha beartas lena seoltar comharthaí comhsheasmhacha go hingearach trí na sraitheanna iomadúla rialachais agus go cothrománach ar fud na réimsí beartais. Tá cur chun feidhme agus forfheidhmiú éifeachtach, chomh maith le glacadh an phobail a chothú trí bhearta rannpháirtíochta, ríthábhachtach freisin chun go n-éireoidh le beartais.

Áirítear ar phríomhluamháin na timpeallachta sochttheicniúla ina n-oibríonn an gnó agus an tionscal brú ar ghnólachtaí samhlacha inbhuanaithe a ghlacadh agus dlús a chur le claoclú thionscal na hEorpa trí cheanglais dhlíthiúla, praghsáil carbóin, tuairisciú inbhuanaitheachta trédhearcach agus bearta atá dírithe ar an éileamh. Breithnítear iarrachtaí chun leas a bhaint as an nuálaíocht theicneolaíoch agus shóisialta araon, chomh maith leis an bhfás ar fhostaíocht ghlas agus ar dheachleachtas chun forbairt scileanna glasa a chothú i margadh an tsaothair.

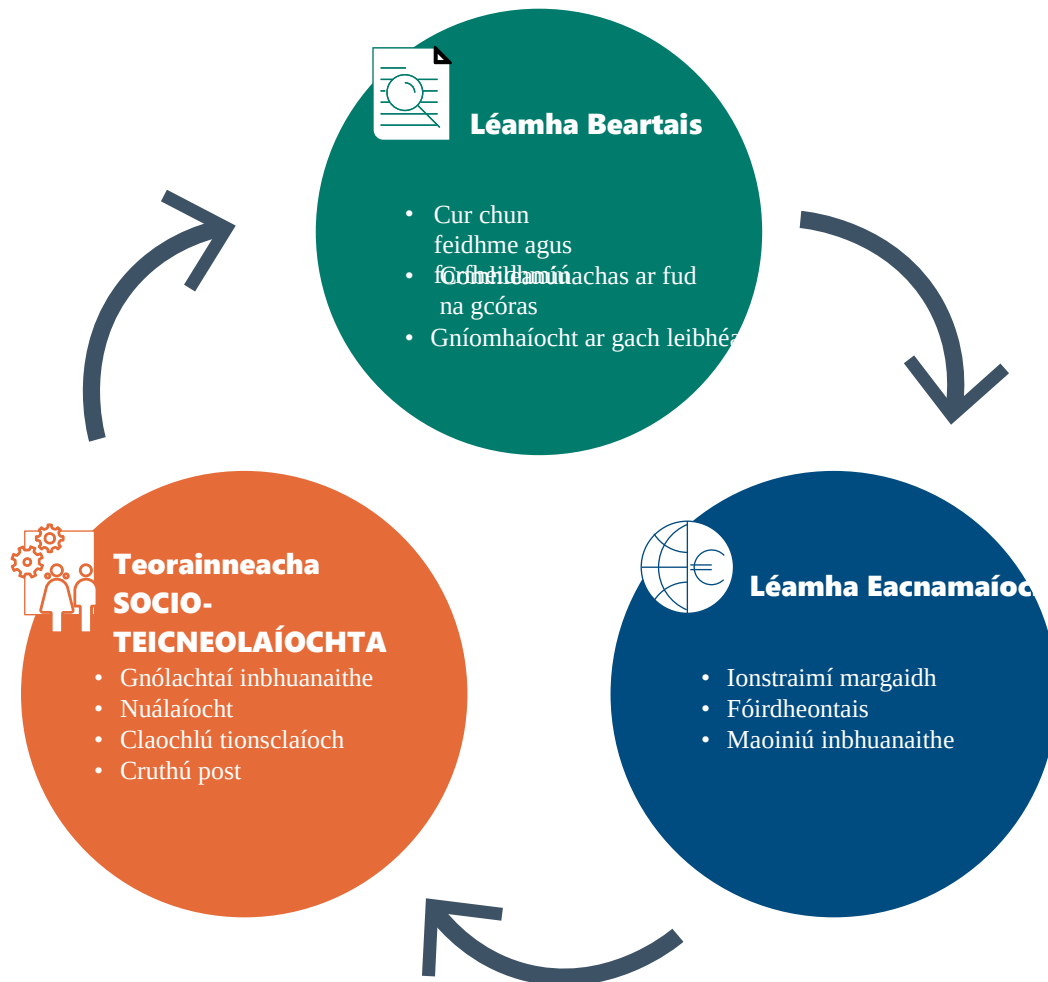
Maidir leis na luamháin eacnamaíocha le haghaidh athraithe, is gá infheistíocht a atreorú i dtreo na hinbhuanaitheachta, le raon réiteach ar an tábla chun an ranníocaíocht ó chaipiteal príobháideach a mhéadú. Léiríonn samplaí conas is féidir le cánachas glas agus ionstraimí eacnamaíocha, amhail praghsáil carbóin, samhlacha gnó agus táirgí inbhuanaithe a dhéanamh tarraingteach ó thaobh an gheilleagair de agus dlús a chur le glacadh teicneolaíochtaí agus cleachtas nua. Tá sé ríthábhachtach freisin deireadh a chur le fóirdheontais do bhreoslaí iontaise chun dícharbónú a chumasú.

Tá an bhéim ar ghnóthachan gearrthéarmach a bhaineann go dlúth lenár gcóras airgeadais reatha i gcodarsnacht mhór leis an sprioc fhadtéarmach rathúnas inbhuanaithe a bhaint amach. Agus an teannas sin á aithint acu, tá institiúidí airgeadais ag tosú ar chur chuige straitéiseach réamhbhreathnaitheach a ghlacadh chun rioscaí a bhaineann leis an aeráid agus leis an gcomhshaol a mheas.

Dúntar an tuarascáil trí bhéim a leagan ar an gcaoi a gcruthaíonn caipiteal nádúrtha na hEorpa na dálaí le haghaidh todhchaí rathúil don Eoraip, áit a mbaineann daoine tairbhe as poist ardcháilíochta, athléimneacht in aghaidh an athraithe aeráide agus soláthairtí inbhuanaithe bia, uisce, fuinnimh agus earraí.

1 JRC, et al., 2024, Todhchaí iomaíochas inbhuanaithe na hEorpa: ceartas, dea-bhail agus nuálaíocht, Tuarascáil Sraithe Folláine Inbhuanaithe agus Cuimsitheach Uimh. JRC139898 (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC139898>) arna rochtain an 23 Eanáir 2025.

Fíor 6.1 Luamháin bheartais, shochtheicneolaíocha agus eacnamaíocha le haghaidh athrú chlaochlaitheach

Foinse: LEE, 2025.

6.1 Luamháin bheartais le haghaidh athrú claohlaitheach

6.1.1 Cur chun feidhme agus forfheidhmiú éifeachtach

Neartaíodh reachtaíocht chun an dúlra agus an aeráid a chosaint go suntasach faoin gComhaontú Glas don Eoraip (EGD), agus dhirigh na Ballstáit anois ar cheanglais agus caighdeáin nua a chur chun feidhme agus a fhorfheidhmiú i raon réimsí, ó chosaint an dúlra go cáilíocht an aeir agus éifeachtúlacht fuinnimh.

Mar a thuairiscigh an Coimisiún Eorpach (CE) ina [Theachtaireacht maidir le hAthbhreithniú 2025 ar Chur Chun Feidhme an Bheartais Comhshaoil](#) (Bosca 6.1), tá bearna cur chun feidhme fós ann, agus is gá dlús a chur leis an dul chun cinn chun damáistí agus costais a laghdú. Chinn an Coimisiún an méid seo a leanas:

mar gheall ar an mbearna cur chun feidhme i réimse dhlí comhshaoil an Aontais, tá costais mhóra á dtabhú ag an Aontas faoi láthair maidir le neamhchur chun feidhme amhail básanna anabaí – is féidir bás amháin as gach deichniúr san Aontas a nascadh le truailliú – costas an ghalair, lena n-áirítear costais cúraim sláinte agus táirgiúlacht chaillte, costais ghlantacháin, agus seirbhísí éiceachórais laghdaithe ²(2).

Fuarthas amach i staidéar in 2025 gurb ionann an costas a bhaineann le mainneachtain dlí agus beartas comhshaoil an Aontais a chur chun feidhme go hiomlán agus EUR 180 billiún ar a laghad in aghaidh na bliana ³(3).

Aithnítear sa Teachtaireacht cosaint an chomhshaoil mar ábhar slándála, athléimneacht a chothú in aghaidh tubaistí agus rioscaí comhshaoil – amhail tuitte, triomaigh, dóiteáin agus galair zónóiseacha – chomh maith leis an EUR 234 bhilliún de sheirbhísí éiceachórais a chuireann an dúlra ar fáil dár ngeilleagar faoi láthair a chosaint. Ina theannta sin, tarraingíonn sé aird ar ardchaighdeán chomhshaoil mar spreagadh do nuálaíocht na hearnála príobháidí in earnáil teicneolaíochta glaine an Aontais, lena sainaitnítear beartas comhshaoil mar phríomhthoisic in iomaíochas gheilleagar an Aontais (2).

Ciallaíonn cur chun feidhme teipthe nó lag go bhfuil tionchair ar an gcomhshaol agus ar an aeráid fós ann, go mbaintear an bonn de mhuinín an phobail, agus go mbíonn gnólachtaí in iomaíocht le chéile ar mhíchothrom iomaíochta. Chun aghaidh a thabhairt ar chuid de na saincheisteanna sin, glacadh an [treoir maidir le coireacht chomhshaoil](#) i mí Aibreáin 2024 agus é mar aidhm léi sárúithe tromchúiseacha ar dhlí comhshaoil an Aontais a dhíspreagadh agus an choireacht chomhshaoil a chomhrac ar bhealach níos éifeachtaí.

2 CE, 'Athbhreithniú 2025 ar Chur Chun Feidhme an Bheartais Comhshaoil' (https://environment.ec.europa.eu/publications/2025-environmental-implementation-review_ga) arna rochtain an 11 Lúnasa 2025.

3 EMRC, Logika Group agus RPA Europe, et al., 2025, Nuashonrú ar na costais a bhaineann le gan dlí comhshaoil an Aontais a chur chun feidhme, Oifig Foilseachán an Aontais Eorpaigh.

Bosca 6.1 Athbhreithniú ar Chur Chun Feidhme an Bheartais Comhshaoil

Is ar na Ballstáit go príomha atá an fhreagracht as dlí agus beartas comhshaoil an Aontais a chur chun feidhme. Cuireann an Coimisiún Eorpach tacaíocht ar fáil trí idirphlé polaitiúil agus teicniúil, trí threoir maidir leis an léirmhíniú dlíthiúil, trí mhaoiniú ón Aontas agus trí chúnamh teicniúil. I gcás inar gá, déanann an Coimisiún Eorpach gníomhaíocht forfheidhmiúcháin trí chásanna um shárú.

Is uirlis bhreise é an tAthbhreithniú ar Chur Chun Feidhme an Bheartais Comhshaoil (EIR) chun faireachán a dhéanamh ar an gcur chun feidhme agus chun tacú leis. Déantar staid reatha chur chun feidhme dhlí agus bheartas an Aontais sna Ballstáit a mheas sa tuarascáil. Sainaithnítear inti dea-chleachtais agus dúshlán sna Ballstáit agus moltar inti feabhsuithe agus réitigh, chomh maith le gníomhaíochtaí tosaíochta do gach Ballstát.

Áirítear in [EIR 2025 teachtaireacht maidir le treochtaí ar fud an Aontais](#), agus 27 dtuarascáil maidir le staid an chur chun feidhme i ngach Ballstát, chomh maith le [léarscáil idirghníomhach ar chásanna um shárú comhshaoil atá ar feitheamh](#).

Sainaithnítear sa Teachtaireacht maidir le EIR 2025 cúig phríomhthoisic a dhéanann an difríocht idir cur chun feidhme maith agus droch-chur chun feidhme, eadhon:

cuspoirí comhshaoil a chomhtháthú i mbeartais phoiblí, trí idirphlé polaitiúil agus roghanna maidir leis an gcostas cur chun feidhme a roinnt i measc geallsealbhóirí;

2. maoiniú;

3. acmhainneacht riaracháin, go háirithe chun planáil agus comhordú cuí a áirithiú;

4. sonraí digiteacha; agus

5. ról rannpháirtíocht an phobail i gcinnteoireacht maidir leis an gcomhshaol agus rochtain ar cheartas.

Is sampla dearfach iad beartais an Aontais maidir le cáilíocht an aeir den rath atá ar dhul i ngleic le riosca comhshaoil don tsláinte, rud a laghdaíonn an costas a bhaineann le beatha daoine agus na cailteanais eacnamaíocha a bhaineann le truailliú aeir. Mar dhea-shampla de chur chun feidhme rathúil bheartais an Aontais ar an leibhéal áitiúil, déantar cur síos i mBosca 6.2 ar bhearta chun aghaidh a thabhairt ar thruailliú aeir sa Pholainn.

Bosca 6.2 Bearta frithsmog i réigiún Małopolska na Polainne

Tá Deisceart na Polainne ar cheann de na réigiúin is truailithe san Aontas. In Małopolska, bhí cáilíocht an aeir an-lag le linn mhíonna an gheimhridh, agus bhí tiúchan an ábhair cháithnínigh (PM₁₀ agus PM_{2.5}) agus beinsi(α)piréin (BaP) níos mó ná [caighdeáin an Aontais maidir le cáilíocht an aeir](#). Ba iad coirí guail a úsáideadh le haghaidh téamh cónaithe an phríomhfhoinsé truailithe, agus chuir trácht ar bhóithre le sárúithe ar dhé-ocsaíd nítrigine freisin.

Agus é mar aidhm acu truailiú aeir a laghdú, thug na húdaráis in Małopolska [plean cáilíochta aeir isteach in 2009](#), plean a thugann siad [cothrom le dáta go rialta](#). In 2016, ghlac cathair Kraków rún frith-smog lena gcuirtear cosc ar bhreoslaí soladacha ó 2019. Chomhlánaigh bearta a cuireadh i bhfeidhm ar an leibhéal réigiúnach é sin trína cheangal go gcuirfí deireadh de réir a chéile le seanchoirí guail faoi 2026. Chun tacú le teaghlaigh, seoladh cláir chun coirí guail atá as dáta a ionadú agus chun córais téimh a nuachóiriú. Thacaigh [Tionscadal LIFE de chuid an Aontais](#) agus an Ciste Náisiúnta um Chosaint an Chomhshaoil agus um Bainistiú Uisce leis na hiarrachtaí sin, chomh maith le feachtais múscaillte feasachta.

Idir 2017 agus 2024, cuireadh coirí gásadhainte, téamh ceantair, téamh leictreach, teaschaidéil, coirí olabhreoslaithe agus coirí breosla sholadaigh éicidhearthóireachta in ionad níos mó ná 111,000 coirí guail agus adhmaid. Mar sin féin, tá thart ar 115,600 sean-choirí fós in úsáid lasmuigh de Kraków, lena n-áirítear thart ar 62,000 a fheidhmíonn mar an t-aon fhoinsé teasa. D'athraigh na rátaí athsholáthair de réir bardais, agus tá ról tábhachtach ag eagraíochtaí neamhrialtasacha maidir le tacú leis an réiteach frith-smog.

Mar thoradh ar na bearta sin, tá feabhas suntasach tagtha ar cháilíocht an aeir ó bhí 2019 ann, agus léirítear sna sonraí sealadacha is déanaí ó 2024 go bhfuil dul chun cinn suntasach déanta maidir leis an truailiú a laghdú.

- I gcás PM_{2.5}, in 2018, chláraigh beagnach gach stáisiún faireacháin sa réigiún tiúchain os cionn teorainnluach an Aontais de 25 µg/m³. Os a choinne sin, in 2024, níor taifeadh aon sárú ar theorainnluachanna ag aon cheann de na stáisiúin.
- I gcás PM₁₀, in 2017, chláraigh na stáisiúin faireacháin uile sa réigiún luachanna os cionn teorainnluach laethúil an Aontais. Os a choinne sin, in 2024, níor sháraigh ach trí stáisiún teorainnluach laethúil an Aontais.
- Maidir le BaP, gearradh níos mó ná leath de thiúchain, cé go bhfuil siad fós os cionn spriocluach an Aontais.

In ainneoin thionchar dearfach na mbearta frith-smog maidir le cáilíocht an aeir a fheabhsú, ba cheart a thabhairt faoi deara go bhfuil imní fós ann faoi leibhéil ardaithe truailithe aeir sa réigiún seo. Tá gá le laghdúithe suntasacha breise chun teorainnluachanna an Aontais maidir le cáilíocht an aeir a chomhlíonadh, a tháinig i bhfeidhm in 2005 ach a sáraíodh fós i réigiún Małopolska in 2023 (an bhliain is déanaí ar tuairiscíodh sonraí bailíochtaithe ina leith).

Ba léir a thábhachtaí atá sé a áirithiú go ndáilfear costais na mbeartas go cothrom agus go seachnófar tionchair chúlchéimnitheacha ar ghrúpaí leochaileacha le linn na sraithe agóidí faoi stiúir feirmeoirí sa Bhreis agus ar fud Bhallstáit na hEorpa ag deireadh 2023 agus 2024 ⁴(4). Ag féachaint chun cinn, [cuireann tosaíochtaí reatha an Choimisiúin](#) béim níos mó ar chothroime shóisialta. Áirítear ar na tionscnaimh sin cur i bhfeidhm céimneach an [Chiste Aeráide Shóisialta](#), an [tSásra um Aistriú Cóir](#), agus an chéad [Straitéis Frithbhochtaineachta](#) de chuid an Aontais, dá bhforáiltear le haghaidh 2026.

Tá cúiseanna casta ann go dteipeann ar chur chun feidhme beartais. Thug an tAirmheán Comhpháirteach Taighde (JRC) le chéile le déanaí ionadaithe ó aireachtaí atá freagrach as beartais chothrománacha riaracháin phoiblí agus seirbhísí comhordúcháin ó gach Ballstát chun príomhbhacainní ar chur chun feidhme bheartais ghlasa an Aontais a shainaithint.

4 EEA, 2024, Aistrithe inbhuanaitheachta córa — Ó choincheap go cleachtas, Tuarascáil EEA Uimh. 12/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/just-sustainability-transitions>) arna rochtain an 16 Nollaig 2024.

6 Cúis dóchais: luamháin an athraithe chlaochlaitheigh

I measc na bpríomhbhacainní bhí easpa tola polaitiúla, acmhainní agus bonneagar neamhleor, feacht agus saineolas teoranta, frithsheasmhacht phoiblí in aghaidh athrú, castacht rialachais, chomh maith le frithsheasmhacht ghnó agus brústocaireacht ⁵(5).

Sa chomhthéacs sin, breithnítear i mBosca 6.3 dul chun cinn na mBallstát i dtreo spriocanna dramhaíola an Aontais agus saináithnítear ann na príomhthosca a mheastar a chuireann lena rath.

5 JRC, 2025, Bacainní ar bheartais ghlasa an Aontais a chur chun feidhme, Tuarascáil Shaotharlann Beartais an Aontais JRC Uimh. [JRC139792](https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC139792) (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC139792>) arna rochtain an 29 Aibreán 2025.

Bosca 6.3 An sásra luathrabhaidh maidir le spriocanna dramhaíola

Leis an [treoir réime dramhaíola](#), an [treoir maidir le líonadh talún agus an rialachán maidir le pacáistíocht agus dramhaíl ó phacáistíocht](#), tugtar sainordú don Choimisiún, i gcomhar le EEA, measúnú a dhéanamh ar ionchais na mBallstát spriocanna athchúrsála agus líonta talún a bhaint amach maidir le dramhaíl chathrach agus dramhaíl ó phacáistíocht 3 bliana roimh na spriocbhlianta (2025, 2030 agus 2035). Sainithníodh sa chéad mheasúnú luathrabhaidh naoi mBallstát ar dócha go gcomhlíonfaidh siad spriocanna athchúrsála 2025 maidir le dramhaíl chathrach agus dramhaíl ó phacáistíocht iomlán agus 18 mBallstát a bhfuil an baol ann nach mbainfidh siad amach an sprioc athchúrsála maidir le dramhaíl chathrach. Astu sin, bhí ochtar i mbaol freisin nach mbainfí amach an sprioc athchúrsála maidir le dramhaíl iomlán ó phacáistíocht ^(6,7) (féach faisnéisiú 'athchúrsáil [dramhaíola](#)').

Léiríonn anailís ar na príomhthosca a mbíonn tionchar acu ar fheidhmíocht an tábhacht a bhaineann leis an méid seo a leanas:

- córais chuí bailithe agus cóireála ar leithligh le haghaidh bithdhramhaíola, arb í an codán is mó de dhramhaíl chathrach í de ghnáth;
- toirmisc nó cánacha ar dhramhaíl chathrach (in-bhithdhíghrádaithe) a chur i líonadh talún; agus
- dreasachtaí eacnamaíocha do shaoránaigh chun a gcuid dramhaíola a shórtáil (e.g. táillí bailithe 'foc mar a chaitear').

Chun rátaí arda athchúrsála a bhaint amach agus líonadh talún a laghdú de ghnáth, is gá roinnt ionstraimí beartais a chomhcheangal agus faireachán maith ⁸a dhéanamh (8).

D'eisigh an Coimisiún moltaí beartais le haghaidh na mBallstát uile atá i mbaol na spriocanna a chailleadh ina thuarascáil luathrabhaidh (7) agus bhí idirphlé aige leis na húdaráis ábhartha. D'eagraigh Údarás Faireacháin CSTE próiseas comhchosúil do na trí stát de chuid Chomhlachas Saorthrádála LEE-na hEorpa (CSTE) ⁹(9).

Léirítear san anailís a rinneadh le déanaí go bhfuil dlús curtha ag roinnt Ballstát lena n-iarachtaí bithdhramhaíl a bhailiú ar leithligh, agus go bhfuil cánacha líonta talún tugtha isteach nó méadaithe ag roinnt Ballstát ó foilsíodh an tuarascáil luathrabhaidh ¹⁰(10).

6.1.2 Beartais chomhleanúnacha ar fud na gcóras

Chun athrú claohlaitheach a spreagadh, ba cheart do phacáistí beartas treoir shoiléir chomhsheasmhach a chur ar fáil ar fud na gcóras. Is féidir treoíocht a sholáthar le meascáin bheartais chomhleanúnacha in éineacht le córais iomchuí dreasachtaí agus dídhreasachtaí. Tá gá le príomhchumasóirí, lena n-áirítear

- 6 EEA, 2023, 'Go leor Ballstát den Aontas nach bhfuil ar an mbóthar ceart chun spriocanna athchúrsála a bhaint amach maidir le dramhaíl chathrach agus dramhaíl ó phacáistíocht', EEA Briefingn uimh. 28/2022 (<https://www.eea.europa.eu/publications/many-eu-member-states/many-eu-member-states-not>) arna rochtain an 20 Feabhra 2024.
- 7 CE, 2023, 'Tuarascáil ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle, chuig Coiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún lena sainithnítear na Ballstáit atá i mbaol nach gcomhlíonfaidh siad sprioc 2025 maidir le hullmhú d'athúsáid agus athchúrsáil le haghaidh dramhaíl chathrach, sprioc 2025 maidir le hathchúrsáil le haghaidh dramhaíl ó phacáistíocht agus sprioc 2035 maidir le líonadh talún le dramhaíl chathrach a laghdú' (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2023%3A304%3AFIN&qid=1686220362244>) arna rochtain an 23 Aibreán 2025.
- 8 EEA, 2022, Ionstraimí eacnamaíocha agus córais bailithe ar leithligh — príomhshraitéisí chun athchúrsáil a mhéadú, Faisnéisiú EEA uimh. 29/2022 (<https://www.eea.europa.eu/publications/economic-instruments-and-separate-collection>) arna rochtain an 18 Meán Fómhair 2023.
- 9 Údarás Faireacháin CSTE, 2024, Tuarascáil Luathrabhaidh maidir le Spriocanna Dramhaíola 2025 (<https://www.eftasurv.int/cms/sites/default/files/documents/gopro/Early%20Warning%20Report.pdf>) arna rochtain an 23 Aibreán 2025.
- 10 EEA, 2025, 'Próifíil tíre maidir le bainistiú dramhaíola cathrach agus pacáistíochta — 2025' (<https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/waste-and-cycling/municipal-and-packaging-waste-management-country-profiles-2025>) arna rochtain an 23 Aibreán 2025.

ionstraimí margadhbhunaithe, comharthaí agus dreasachtaí rialála, chomh maith le nósanna imeachta forfheidhmithe éifeachtacha.

Is féidir le córais dreasachtaí atá i bhfeidhm d'earnálacha eacnamaíocha atá ag teacht salach ar spriocanna comhshaoil agus aeráide cur chun feidhme a dhísciú; is amhlaidh atá i gcás fóirdheontais le haghaidh breoslaí iontaise lena laghdaítear praghas an fhuinnimh iontaise i gcoinne foinsí in-athnuaite fuinnimh. Trí chomharthaí margaidh a ailíniú le spriocanna rialála, is féidir roghanna inbhuanaithe a dhéanamh inacmhainne agus tarraingteach do ghnóilachtaí agus do thomhaltóirí. Mar shampla, sa chóras bia, ní mór don Chomhbheartas Talmhaíochta (CBT) agus don Chomhbheartas lascaigh (CBI) ailíniú le spriocanna aeráide agus comhshaoil chun aistriú i dtáirgeadh agus i dtomhaltas bia a chothú ¹¹(11). Tá sé ríthábhachtach go mbeidh an Fhís maidir le Talmhaíocht agus Bia, an chéad CBT eile agus CBI comhleanúnach maidir leis an gcaoi a dtugann siad aghaidh ar chuspóirí bithéagsúlachta agus aeráide.

Is sampla iad beartais aeráide an Aontais de phacáiste beartais uailmhianach, comhleanúnach agus treorach ar éirigh leis ciorruithe suntasacha a dhéanamh ar astaíochtaí gás ceaptha teasa (GCT). Tá astaíochtaí carbóin á bpraghsáil ag córas Scéim Trádála Astaíochtaí an Aontais (ETS) agus is é údar an truaillithe a íocfaidh as, agus tabharfaidh an Ciste Aeráide Sóisialta aghaidh ar thionchar shóisialta agus ar ioncam a dhírítear chun tacú le dícharbónú thionscal na hEorpa (féach Bosca 6.4).

Bosca 6.4 Scéim Trádála Astaíochtaí an Aontais Eorpaigh

Ceanglaítear le CTA AE ar thruaillitheoirí íoc as astaíochtaí GCT. Seoladh é in 2005, agus is é an chéad mhargadh carbóin ar domhan é, rud a laghdaíonn astaíochtaí an Aontais agus a ghineann ioncam chun an t-aistriú glas a mhaoiniú [tríchóras 'teorannaithe agus trádála'](#). Cumhdaítear leis astaíochtaí ó ghiniúint leictreachais agus teasa, ó mhonarú tionsclaíoch agus ón eitleocht; is iad sin is cúis le thart ar 40 % d'iomlán na n-astaíochtaí gás ceaptha teasa san Aontas. Faoi 2023, chuidigh CTA AE le hastaíochtaí ó ghléasraí cumhachta agus tionscail na hEorpa a laghdú thart ar 47 % i gcomparáid le leibhéal 2005 ¹²(12).

Faoi [athbhreithniú 2023 ar threoir ETS](#), tabharfaidh ETS2 aghaidh ar astaíochtaí CO₂ ó dhóchan breosla i bhfoirgnimh, in iompar de bhóthar agus in earnálacha breise nár leor laghdúithe ar astaíochtaí iontu chun an tAontas a chur ar chonair dhaingean i dtreo a sprice aeráidneodrachta do 2050. Comhlánóidh ETS2 beartais earnálacha eile, rud a chuideoidh leis na Ballstáit a spriocanna laghdaithe astaíochtaí a bhaint amach faoin [rialachán maidir le comhroinnt díchill](#). Leis an bpraghas carbóin a leagtar síos le CTA2, cuirfear dreasacht mhargaidh ar fáil freisin le haghaidh infheistíochtaí in athchóirithe foirgneamh agus i soghluaisteacht íseal-astaíochtaí.

Beidh CTA2 ag feidhmiú go hiomlán in 2027, lena gcumhdófar astaíochtaí réamhtheachtacha. Beidh sé de cheangal ar sholáthróirí breosla, seachas tomhaltóirí deiridh amhail teaghlaigh nó úsáideoirí gluaisteán, faireachán agus tuairisciú a dhéanamh ar a n-astaíochtaí. Ceanglófar ar na heintitis sin lamháltais leordhóthanacha a thabhairt suas chun a n-astaíochtaí a chumhdach. Ceannóidh eintitis rialáilte na lamháltais sin ag ceantanna. Socrófar uasteorainn ETS2 chun astaíochtaí a laghdú 42 % faoi 2030 i gcomparáid le leibhéal 2005.

Leis an [gCiste Aeráide Sóisialta](#), tabharfar aghaidh ar thionchar sóisialta na praghsála carbóin sna hearnálacha a chumhdaítear le CTA2 trí thacú le teaghlaigh atá faoi bhochtaineacht fuinnimh nó iompair. Leis an gCiste, slógfar EUR 86.7 billiún ó ioncam CTA2 sa tréimhse 2026-2032. Faoi Phleananna Aeráide Sóisialta, féadfaidh na Ballstáit rogha a dhéanamh tacú le bearta struchtúracha agus le hinfheistíochtaí in éifeachtúlacht fuinnimh agus in athchóiriú foirgneamh, i dtéamh agus fuarú glan agus i gcomhtháthú fuinnimh in-athnuaite, chomh maith le réitigh shoghluaisteachta astaíochtaí nialasacha agus ísle. Féadfaidh siad tacaíocht ioncaim dhíreach shealadach a sholáthar do ghrúpaí freisin.

11 EEA, 2022, Córas bia na hEorpa a chlaohlú: measúnú a dhéanamh ar mheascán beartais an Aontais, Tuarascáil EEA Uimh. 14/2022 (<https://data.europa.eu/doi/10.2800/295264>) arna rochtain an 26 Márta 2024.

12 CE, 2025, 'Maidir le EU ETS' (https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/about-eu-ets_ga) arna rochtain an 29 Aibreán 2025.

6 Cúis dóchais: luamháin an athraithe chlaohlaitheigh

Sreabhann ioncaim CTA chuig [Ciste Nuálaíochta an Aontais](#) freisin, arb é is aidhm dó réitigh a thabhairt chuig an margadh chun tionscal na hEorpa a dhícharbónú agus a iomaíochas a chothú ag an am céanna. Díríonn sreafaí cistiúcháin chuig tionscadail ar theicneolaíochtaí agus ar phróisis nuálacha ísealcharbóin sna réimsí seo a leanas:

- tionscail dianfhuinnimh;
- gabháil agus úsáid carbóin (CCU);
- tógáil agus oibriú gabhála agus stórála carbóin (CCS);
- giniúint nuálach fuinnimh in-athnuaite; agus
- stóráil fuinnimh in earnálacha a chumhdaítear le ETS agus ETS2.

Is éard atá i gceist le hathrú sistéamach a bhaint amach comhbhabhtálacha ar fud tosaíochtaí poiblí, rud a imríonn tionchar ar ghníomhaithe sochaíocha iomadúla, lena n-áirítear gnólachtaí agus an tsochaí shibhialta ¹³(13). Leis an [moladh ón gComhairle maidir le haistriú cóir i dtreo na haeráidneodrachta a áirithiú](#), tugtar sampla de chur chuige cuimsitheach ilghníomhaí chun treoir a thabhairt do na Ballstáit maidir le straitéisí um aistriú cóir ¹⁴a fhorbairt (14). Ós rud é go mbíonn tionchar ag beartais ar shaol daoine, tá rannpháirtíocht agus rannpháirtíocht an phobail ríthábhachtach ar fud leibhéil rialachais agus réimsí earnála. Tugtar tuairisc i mBosca 6.5 ar iarrachtaí na Fionlainne cothromaíocht a bhaint amach idir gníomhú uailmhianach ar son na haeráide agus cothroime shóisialta.

13 EEA, 2024, Ionchas na hEorpa maidir le haistrithe inbhuanaitheachta, Tuarascáil EEA Uimh. 06/2024 (<https://www.eea.europa.eu/publications/europes-sustainability-transitions-outlook>) arna rochtain an 4 Nollaig 2024.

14 An tAontas Eorpach, 2022, Moladh ón gComhairle an 16 Meitheamh 2022 maidir le haistriú cóir i dtreo na haeráidneodrachta a áirithiú 2022/C 243/04 (IO C 243, 27.6.2022, lgh. 35-51).

Bosca 6.5 Samhail na Fionlainne chun an gníomhú ar son na haeráide a chothromú leis an gcothroime shóisialta

Tá sé mar aidhm ag an bhFionlainn a bheith ar an gcéad stát leasa atá neodrach ó thaobh carbóin de faoi 2035, agus cothroime shóisialta agus réigiúnach á comhtháthú ina beartais aeráide. Le cur chuige na tíre, déantar prionsabail an cheartais a leabú sa reachtaíocht agus áirítear ann bearta praiticiúla chun gníomhú cothrom ar son na haeráide a chinntiú. Leagtar síos in [Acht Aeráide na Fionlainne](#) spriocanna maidir le hastaíochtaí gás ceaptha teasa do 2030, 2040 agus 2050. Sainítear ann aistriú cóir mar íoslaghdú ar thionchair dhiúltacha ar fhostaíocht, ar rannpháirtíocht shóisialta agus ar fhorbairt réigiúnach agus aghaidh á tabhairt ag an am céanna ar éagothromaíochtaí ioncaim agus cothroime idirghlúine á háiritiú.

Aithnítear san Acht go bhfuil muintir na Sámach, an t-aon ghrúpa dúchasach san Fhionlainn, leochaileach i leith an athraithe aeráide. Tugann sé páirt dóibh i rialachas aeráide trí Pharlaimint na Sámach agus bhunaigh sé Comhairle Aeráide na Sámach chun eolas traidisiúnta a tharraingt isteach sa díospóireacht.

Bhí na pleananna chun an gníomh a chur chun feidhme bunaithe ar phróiseas comhairliúcháin cuimsitheach a rinne measúnú ar dháileadh sóisialta thionchair na mbeart atá beartaithe. Rinne sé meastóireacht ar a n-éifeachtaí ar dháileadh ioncaim, go háirithe do ghrúpaí leochaileacha amhail daoine scothaosta, leanaí, daoine faoi mhíchumas agus na Sámaigh.

Trí EUR 466 mhilliún a úsáid ó Chiste an Aontais um Aistriú Cóir, tacaíonn an Fhionlainn le réigiún a ndéanann céimniú amach an táirgthe móna dífeir dóibh, arb é is aidhm dóibh geilleagair a éagsúlú, borradh a chur faoin bhfostaíocht, agus oiliúint agus athsciliú a chur ar fáil d'oibrithe, go háirithe don óige. Cuireann na pleananna athchóiriú tailte portaigh chun cinn freisin (4).

Ar bhonn níos leithne, mar gheall ar thurraingí geopholaitiúla a tharla le déanaí, tá coincheapa amhail réamh-mheas, fadbhreathnaitheacht, ullmhacht, freagrúlacht agus athléimneacht níos láraí do chórais rialachais san Eoraip. Tá tuarascáil Niinistö 'níos sábháilte le chéile: Conair i dtreo Aontas lán-ullmhaithe', thángthas ar an gconclúid gur ábhar práinne é ullmhacht na hEorpa do dhúshlán slándála a neartú, amhail an t-athrú aeráide agus tubaistí nádúrtha atá ag dul i méid. Iarradh sa tuarascáil go mbeadh athrú meoin as cuimse ann, agus go n-athrófaí an bealach a dtuigimid an ullmhacht ar fud an Aontais agus a dtugaimid tús áite di ¹⁵(15). Is é is aidhm do Straitéis an Aontais um Aontas na hUllmhachta cumais fadbhreathnaitheachta agus réamh-mheasta a neartú, lena n-áirítear trí mheasúnú cuimsitheach riosca agus bagartha a fhorbairt ar leibhéal an Aontais. Iarrtar sa Straitéis cur chuige comhtháite uile-ghuaise (gach cineál guaise a ullmhú agus freagairt dóibh, seachas aghaidh a thabhairt orthu ar leithligh), cur chuige uile-rialtais (na gníomhaithe ábhartha uile a thabhairt le chéile ar gach leibhéal rialtais) agus cur chuige uile-shochaí (saoránaigh, pobail áitiúla agus an tsochaí shibhialta, gnóilachtaí agus comhpháirtithe sóisialta, chomh maith leis na pobail eolaíocha agus acadúla a thabhairt le chéile) ¹⁶(16).

15 Niinistö, S., 2024, Níos sábháilte le chéile: Conair i dtreo Aontas lán-ullmhaithe (https://commission.europa.eu/topics/defence/safer-together-path-to-fully-prepared-union_ga) arna rochtain an 29 Aibreán 2025.

16 CE, 2025, 'Straitéis an Aontais um Aontas na hUllmhachta chun bagairtí agus géarchéimeanna atá ag teacht chun cinn a chosc agus freagairt dóibh' (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_856) arna rochtain an 29 Aibreán 2025.

6.1.3 Gníomhaíocht ar an leibhéal áitiúil agus réigiúnach

Chun athrú ar chórais a bhaint amach, tá gá le beartais chomhordaithe agus gníomhaíocht chomhordaithe ar leibhéal éagsúla rialachais, lena n-áirítear údaráis Eorpacha, náisiúnta, réigiúnacha agus áitiúla. Leagann Coiste Eorpach na Réigiún béim ar an ról rithabhachtach atá ag na húdaráis áitiúla agus réigiúnacha i suíomhanna uirbeacha agus réigiúnacha, trína ndéantar 70 % den mhaolú ar an athrú aeráide agus 90 % de na tionscnaimh oiriúnaithe a chur i gcrích ar an leibhéal bardasach agus réigiúnach ¹⁷(17).

Ar an leibhéal náisiúnta, tá samhail rialachais an Aontais bunaithe ar phrionsabail na 'coimhdeachta', na 'comhréireachta' agus na 'comhpháirtíochta', agus é mar aidhm aici a áirithiú go ndéanfar cinntí iomchuí áitbhunaithe. Mar shampla, chun uailmhianta an Aontais an earnáil iompair a dhícharbónú, tá gá le straitéisí cuimsitheacha náisiúnta chun srian a chur leis an tsoghluaisteacht, chun aistriú chuig iompar poiblí, chun modhanna iompair níos gníomhaí a chur chun cinn, agus chun tacú le leictirí atá bunaithe ar fhoinsí in-athnuaite fuinnimh, lena n-áirítear feithiclí leictreacha ¹⁸(18). I dtéarmaí gníomhaíochta maidir leis an gciocláocht, tá straitéisí, treochláir nó pleananna gníomhaíochta don gheilleagar ciorclach forbartha go deonach ag 24 Bhallstát lena gcomhlánaítear beartais an Aontais (féach an fhaisnéisiú 'maoiniú agus straitéisí don gheilleagar ciorclach').

Tá rialtais áitiúla freagrach as pleanáil uirbeach agus as bonneagar uirbeach casta a chothabháil agus is minic a bhíonn siad freagrach as oideachas, sláinte agus tithíocht. Dá bhrí sin, is féidir leo réitigh a fhorbairt atá curtha in oiriúint do dhaoirí áitiúla agus a bheith ina ngníomhairí éifeachtacha don athrú. Mar shampla, bhíodhas in ann athmhachnamh a dhéanamh ar an tsoghluaisteacht agus geilleagair chomhroinnte a chur chun feidhme mar gheall ar dhlúthchineál na gcathracha agus ar dhlús ard na n-úsáideoirí. Le tionscadail fuinnimh faoi stiúir an phobail — amhail [táirgeoirí is tomhaltóirí agus comharchumainn fuinnimh — feabhsaíodh rannpháirtíocht agus infheistíocht áitiúil san fhuinneamh in-athnuaite](#) ¹⁹(19).

I measc na samplaí de rannpháirtíocht na saoránach tá buiséadú rannpháirtíochta agus comhairlí óige a oibríonn i dtreo ceartas idirghlúine, chomh maith le próisis chun measúnú a dhéanamh ar dháileadh costas agus tairbhí tograí beartais ar fud grúpaí sóisialta. Chun go mbeidh an leibhéal rannpháirtíochta sin ina leibhéal caighdeánach, tá tacaíocht d'fhothú acmhainneachta agus d'acmhainní de dhíth ar údaráis réigiúnacha agus áitiúla. Léiríonn fianaise ón oiriúnú don athrú aeráide conas a chothaíonn rannpháirtíocht ghníomhach na bpáirtithe leasmhara uile — ón bpleanáil go dtí an cur chun feidhme — dlisteanacht agus rath ²⁰(20).

Is féidir tionchair an athraithe aeráide a bhrath níos déine fós i gceantair uirbeacha mar gheall ar a moirfeolaíocht agus a mbonneagar dlúth agus a ndaonra ard. Tá gá le hoiriúnú ar fud na n-earnálacha uile agus ar gach leibhéal rialachais. Go bunúsach, ciallaíonn dea-rialachas oiriúnúcháin comhordú éifeachtach ar phleanáil agus ar chur chun feidhme, chomh maith le hacmhainní, go cothrománach (ar fud earnálacha agus ranna éagsúla) agus go hingearach (ar fud na leibhéil riaracháin uile) (20). Tá acmhainneachtaí nua de dhíth ar údaráis chun rioscaí sistéamacha a shainaithint agus a bhainistiú, lena n-áirítear struchtúir chomhoibríocha ina bhfuil geallsealbhoirí iomadúla rannpháirteach agus lena n-éascaítear comhroinnt faisnéise agus gníomhaíocht chomhchoiteann ²¹(21).

17 Coiste Eorpach na Réigiún, 2024, 'Todhchaí bheartas aeráide an Aontais: spriocanna maolaithe agus dúshlán oiriúnaithe a ailíniú' (<https://cor.europa.eu/en/our-work/opinions/cdr-1474-2024>) arna rochtain an 30 Aibreán 2025.

18 EEA, 2024, Sustainability of Europe's mobility systems [Inbhuanaitheacht chórais soghluaisteachtana hEorpa], [Tuarascáil Ghréasáin EEA](#) (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/sustainability-of-europes-mobility-systems>) arna rochtain an 12 Samhain 2024.

19 EEA, 2025, Fuinneamh is tomhaltóirí agus cathracha, Faisnéisiú EEA uimh. 19/2022 (<https://www.eea.europa.eu/publications/energy-prosumers-and-cities/energy-prosumers-and-cities>) arna rochtain an 11 Lúnasa 2025.

20 EEA, 2024, Oiriúnú uirbeach san Eoraip: cad a oibríonn?, [Tuarascáil LEE Uimh. 14/2023](#) (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/urban-adaptation-in-europe-what-works>) arna rochtain an 21 Eanáir 2025.

21 EEA, 2024, Rialachas i gcastacht — Rialachas inbhuanaitheachta faoi dhálaí an-éiginnte agus an-chasta, [Tuarascáil EEA Uimh. 05/2024](#) (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/governance-in-complexity-sustainability-governance>) arna rochtain an 23 Eanáir 2025.

6 Cúis dóchais: luamháin an athraithe chlaochlaitheigh

Tá dul chun cinn suntasach déanta ag tíortha san Eoraip maidir le beartais a fhorbairt agus a phleanáil chun oiriúnú don athrú aeráide. Mar sin féin, tá géarghá le luas agus scála na ngníomhaíochtaí oiriúnúcháin a mhéadú chun ullmhú go leordhóthanach do na rioscaí atá romhainn. Soláthraíonn Ardán Eorpach EEA um Oiriúnú don Athrú Aeráide, [Climate-ADAPT](#), linn samplaí praiticiúla de bhearta oiriúnúcháin. Cuirtear na bearta sin i bhfeidhm ar leibhéil éagsúla rialachais agus in earnálacha éagsúla beartais ar fud thíortha na hEorpa agus is féidir leo foghlaim idir piaraí a éascú. Cuirtear dhá shampla den dea-rialachas i mbearta oiriúnaithe don athrú aeráide i láthair i mBosca 6.6.

Bosca 6.6 Samplaí den dea-rialachas in oiriúnú don athrú aeráide

Mar thoradh ar chur chun feidhme an [chláir téarnaimh tírdhreacha agus doirte i réigiún Košice na Slóvaice](#), cruthaíodh sé bhord chomhairleacha neamhspleácha um athchóiriú uisce agus talún. Is éard a bhí i gceist leis an leagan amach nua rialachais cur chuige iomlánaíoch trasearnála a chuir rannpháirtíocht an phobail chun cinn, ina raibh bardais, ollscoileanna, feirmeoirí, úinéirí talún, oibrithe deonacha agus gníomhaithe rannpháirteach. Is é is aidhm don chlár rith chun srutha a laghdú, tuilte a mhaolú agus gníomhú in aghaidh triomaigh agus tonnta teasa, trí struchtúir coinneála uisce a thógáil i bhforaoisí, i dtalamh talmhaíochta agus i gcathracha ²²(22).

Faoi thionscadal na [réigiún atá ag teacht chun cinn](#), ghlac seacht gceantar tuaithe i stát Cónaidhme na Gearmáine Nordrhein-Westfalen cur chuige rialachais il-leibhéil maidir le hoiriúnú, ag meascadh cuir chuige ón mbun aníos agus ón mbarr anuas. Leis an gcur chuige comhoibríoch, tugadh de chumhacht do phobail tuaithe Dlí an Stáit Chónaidhme um Oiriúnú a chur chun feidhme go héifeachtach, rud a chuidigh le 100 bardas ina bhfuil beagnach 2.4 milliún áitritheoir ullmhú don athrú aeráide ²³(23).

6.2 Luamháin shoch-theicneolaíocha le haghaidh athrú claohlaitheach**6.2.1 Samhlacha gnó inbhuanaithe a chothú**

Tá an timpeallacht oibriúcháin do ghnólachtaí Eorpacha athraithe ó bhonn ag beartais chomhshaoil agus aeráide an Aontais, agus tá tionchar ag an athrú aeráide ar shlabhraí soláthair agus cruthaíonn sé rioscaí maidir le sócmhainní tréigthe ²⁴(24). Dúshlán do chuideachtaí is ea luach a chruthú sa timpeallacht nua seo, ag aistriú ó chur chuige traidisiúnta maidir le comhlíonadh íoschaighdeán go hath-aireagán na samhla gnó ²⁵(25). Is éard atá i gceist leis sin glacadh le prionsabail nua amhail leordhóthanacht, ciorclaíocht, smaointeoireacht córas, athshainiú luacha, cothromas agus ceartas ²⁶(26). Ag an am céanna, tá gnólachtaí Eorpacha leabaithe sa gheilleagar domhanda ina mbíonn tionchar ag an iomaíocht ar inmhathánacht samhla gnó; ní mór dóibh feidhmiú go heacnamaíoch agus poist a chruthú agus aistriú i dtreo na hinbhuanaitheachta ag an am céanna.

Tá impleachtaí móra ag aistriú na hEorpa chuig an gclóiríocht ar shamhlacha gnó atá ceangailte go docht le slabhraí soláthair réamhtheachtacha agus le tomhaltas agus úsáid iarteachtach. Mar shampla, éilíonn samhla nua gnó atá bunaithe ar earraí agus seirbhísí a fháil ar cíos agus a roinnt athmhachnamh ar conas luach a chruthú. I bhFíor 6.2, ²⁷ tugtar samplaí de shamhlacha gnó atá bunaithe ar rochtain ar sheirbhísí seachas ar úinéireacht táirgí.

22 EEA, 2025, 'Landscape and watershed Recovery Programme for the Košice Region of Slovakia' (<http://climate-adapt.eea.europa.eu/en/metadata/case-studies/landscape-and-watershed-recovery-programme-for-the-kosice-region-of-slovakia>) arna rochtain an 29 Lúnasa 2025.

23 EEA, 2025, 'Bardais bheaga tuaithe a chumhachtú trí rialachas il-leibhéil le haghaidh oiriúnú i Réin Thuaidh-Westphalia, an Ghearmáin' (<https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/metadata/case-studies/empowering-small-rural-municipalities-through-multilevel-governance-for-adaptation-in-north-rhine-westphalia-germany>) arna rochtain an 29 Lúnasa 2025.

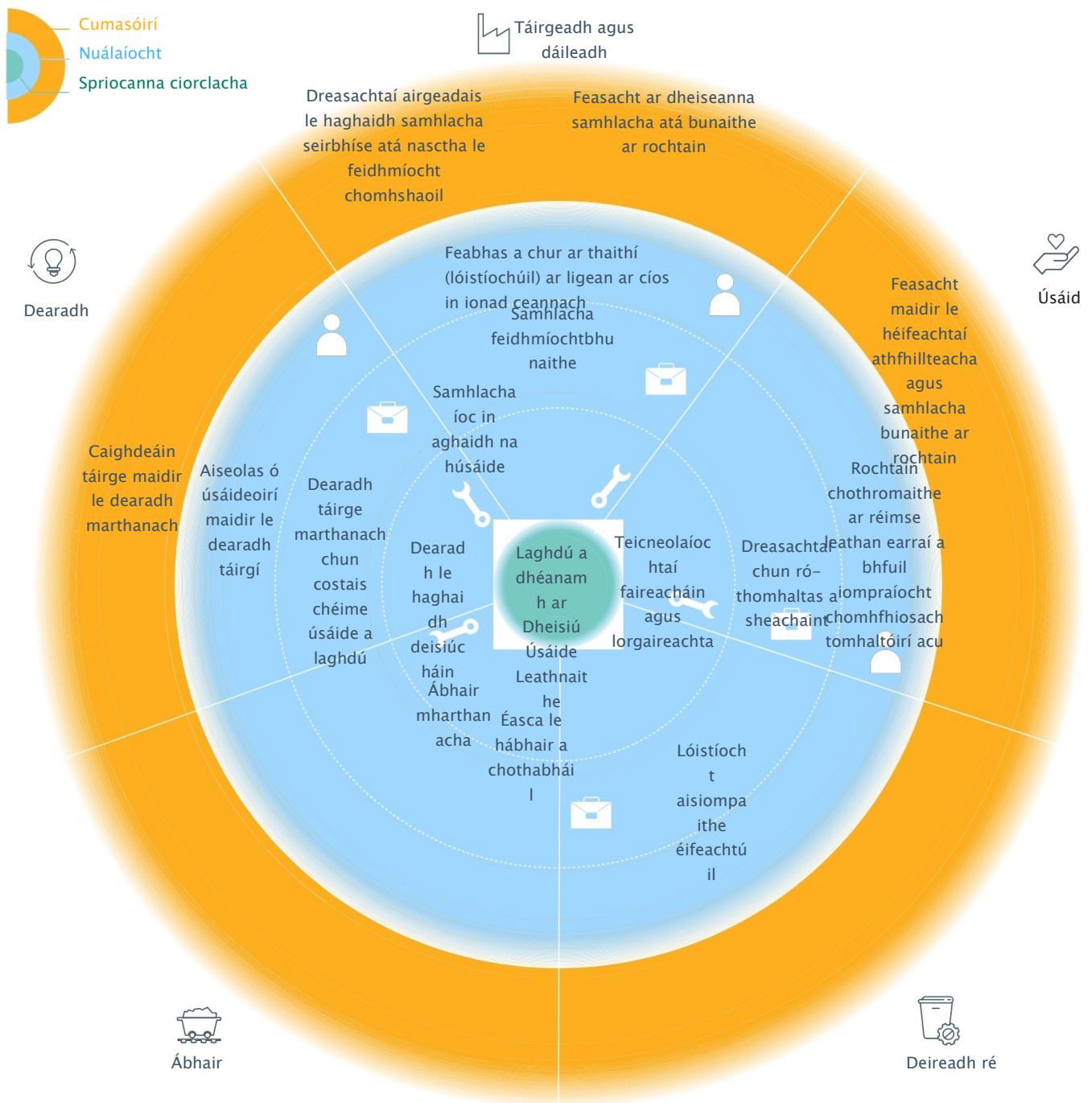
24 IPCC, et al., 2023, Tuarascáil Sintéise AR6: Athrú Aeráide 2023, an Painéal Idir-Rialtasach ar an Athrú Aeráide (<https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/>) arna rochtain an 4 Nollaig 2024.

25 Buysing Damsté, C., et al., 2024, 'How the EU's Green Deal is driving business reinvention', PwC (<https://www.pwc.com/gx/en/issues/esg/eu-green-deal-reinvention.html>) arna rochtain an 4 Nollaig 2024.

26 Bell, M. agus Roussou, A., 2024, 'Conas is féidir prionsabail athghiniúnacha a ghlacadh chun todhchaí inbhuanaithe a scaoileadh?', EY (https://www.ey.com/en_dk/insights/climate-change-sustainability-services/regenerative-principles-sustainable-future) arna rochtain an 4 Nollaig 2024.

27 ETC WMGE, 2021, Business Models in a Circular Economy [Samhlacha Gnó i nGeilleagar Ciorclach], Tuarascáil Eionet Uimh.2/2021 (<https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-wmge/products/etc-wmge-reports/business-models-in-a-circular-economy>) arna rochtain an 20 Meán Fómhair 2024.

Fíor 6.2 Straitéisí le haghaidh samhlacha gnó atá bunaithe ar rochtain chun ciorclaíocht a mhéadú laistigh den slabhra táirgí

Foinse: ETC WMGE₍₂₇₎.

Mar shampla, is nuálaíocht soghluaisteachta é roinnt carranna a thairgeann rochtain ar ghluaistéin ar bhonn mar is gá, ag freagairt don fhóras go bhfuil gluaistéin phríobháideacha díomhaoin faoi láthair 95% den am ²⁸(28). Laghdaíonn comhroinnt

28 Meelen, T. agus Münzel, K., 2023, 'The uphill struggles of carsharing in the Netherlands', *Imeachtaí Acadamh Náisiúnta na nEolaíochtaí* 120(47), lch. e2206197120 (DOI: 10.1073/pnas.2206197120).

6 Cúis dóchais: luamhain an athraithe chlaohlaithe

carranna an t-achar a thaistealaítear i gcarr agus astaíochtaí gás ceaptha teasa, agus baineann na tairbhí is mó ó fhálteanna feithiclí leictreacha ²⁹(29). Mar sin féin, bhí an fás ar chomhroinnt gluaisteán mall, agus bhí costais arda oibriúcháin agus dúshlán arda roimh oibreoirí maidir le hinfhaighteacht feithiclí agus áiteanna páirceála a áirithiú do thomhaltóirí ³⁰(30). Chun an tsamhail ghnó nua a dhéanamh brabúsach, tá gá le hathruithe sa teicneolaíocht, chomh maith le hionchais agus iompar tomhaltóirí. Fuair staidéar ón Ísiltír go raibh rath ar roinnt carranna nuair a bhíonn an teicneolaíocht in éineacht le hiarrachtaí na n-údarás úinéireacht phríobháideach gluaisteán a laghdú, mar shampla trí pháirceáil a theorannú do ghluaisteáin phríobháideacha (28).

Tá an tionscal fuaraithe agus cuisniúcháin ag teacht chun cinn go seasta freisin chun freastal ar éilimh todhchaí ísealcharbóin. Príomhspreagthóir an chlaohlaithe sin is ea Leasú Kigali ar Phrótacal Montréal, comhaontú domhanda lena dtugtar sainordú chun hidreafluoracarbóin a laghdú de réir a chéile — GCTanna láidre a úsáidtear go coitianta i gcórais aerchóiriúcháin agus chuisniúcháin. Trí spriocanna soiléire atá ceangailteach ó thaobh dlí a bhunú, tugann Leasú Kigali deimhneacht rialála fhadtéarmach don tionscal, rud a chuireann ar chumas cuideachtaí infheistíocht mhuiníneach a dhéanamh i bhforbairt agus in úsáid roghanna malartacha a bhfuil tionchair aeráide níos ísle acu. Tá an intuathacht sin rithábachtach chun an nuálaíocht a chothú, chun teicneolaíochtaí inbhuanaithe a uas-scálú, agus chun aistriú rianúil a áirithiú ar fud na margaí domhanda. Ní hamháin go ndéanann an leasú spriocanna comhshaoil a ailíniú le forbairt gnó ach treisíonn sé comhar idirnáisiúnta freisin, rud a áirithíonn cothrom iomaíochta do gach tír chun bogadh ar aghaidh le chéile chun tionchair aeráide an fhuaraithe agus an chuisniúcháin a laghdú. Cuireadh cur chuige comhchosúil i bhfeidhm ó thús na 1990idí ar aghaidh nuair a cuireadh deireadh de réir a chéile le substaintí ídithe ózóin sa tionscal fuaraithe agus cuisniúcháin.

Agus timpeallacht rialála thacúil ann, is féidir le gnóachtaí táirgí agus seirbhísí a athdhearadh agus aird á tabhairt ar mharthanacht, indeisitheacht agus in-athchúrsáilteacht, dramhaíl a íoslághdú agus sreafaí ábhair a bharrfheabhsú ³¹(31). Go deimhin, d'fhéadfadh laghdú ar úsáid acmhainní ábhair agus úsáid níos fearr ábhar tánaisteach a bheith ina fhreagairt straitéiseach láidir chun spleáchas ar shlabhraí soláthair luaineacha a laghdú (27).

Cuireann an tionscadal [Ciorclán X](#) uirlisí agus modhanna ar fáil chun tacú le cuideachtaí agus iad ag aistriú i dtreo na ciorclaíochta. Cuireann sé [bunachar sonraí ar fáil freisin de chás-staidéir ar shamhlacha gnó, ar straitéisí an gheilleagair chiorclaigh agus ar chleachtais turgnamhaíochta](#). I measc na dtairbhí doiciméadaithe tá coigilteas costais, sruthanna ioncaim nua a aimsiú agus buntáistí an cheannródaí.

I staidéar a rinneadh le déanaí rinneadh measúnú ar 84 "cás gnó athghiniúnach" ó 15 earnáil agus fuarthas amach gurb iad na hearnálacha bia, earraí tomhaltais agus faisin na hearnálacha is nuálaí ³²(32). I gcás an chórais teicstíil, mar shampla, áirítear an méid seo a leanas ar na roghanna chun ciorclaíocht a chur san áireamh:

- fad saoil agus marthanacht táirgí a áirithiú;
- samhlacha bunaithe ar rochtain, amhail éadaí a fháil ar cíos;
- bailiú agus athdhíol teicstíil;
- ábhair a athchúrsáil agus a athúsáid ³³(33).

29 Shaheen, S., et al., 2019, 'Caibidil a Cúig — Tionchar agus todhchaí Carsharing' Fishman, E. (ed.), *Advances in Transport Policy and Planning* 4, lgh. 87-120 (DOI: <https://doi.org/10.1016/bs.atpp.2019.09.002>).

30 McKinsey, 2022, 'snapshot of the European car-sharing market' (<http://www.mckinsey.com/features/mckinsey-center-for-future-mobility/mckinsey-on-urban-mobility/snapshot-of-the-european-car-sharing-market>) arna rochtain an 4 Nollaig 2024.

31 EEA, 2024, *Diús a chur leis an ngeilleagar ciorclach san Eoraip: staid agus ionchas 2024*, Tuarascáil EEA Uimh. 13/2023 (<https://data.europa.eu/doi/10.2800/055236>) arna rochtain an 22 Iúil 2024.

32 Das, A. agus Bocken, N., 2024, 'Straitéisí gnó réigiúnacha: Bunachar sonraí agus tíopeolaíocht chun turgnamh gnó a spreagadh i dtreo na hinbhuanaitheachta', *Táirgeadh agus Tomhaltas Inbhuanaithe* 49, lgh. 529-544 (DOI: [10.1016/j.spc.2024.06.024](https://doi.org/10.1016/j.spc.2024.06.024)).

33 EEA, 2021, *Creat chun samhlacha gnó ciorclach a chumasú san Eoraip, Faisnéisiú EEA Uimh. 22/2020* (<https://www.eea.europa.eu/publications/a-framework-for-enabling-circular>) arna rochtain an 4 Nollaig 2024.

6 Cúis dóchais: luamháin an athraithe chlaohlaitheigh

Tá athrú ag teacht ar an gcreat beartais maidir le dramhaíl teicstíle. Tá plan ann chun ceanglais éicidhearthóireachta a fhorbairt faoin [rialachán maidir le héicidhearthóireacht le haghaidh táirgí inbhuanaithe](#) agus tá bailiú dramhaíola teicstíle éigeantach ó mhí Eanáir 2025 i leith. Tá caibidlíocht ar siúl freisin maidir le córas freagrachta leathnaithe táirgeora a chruthú le haghaidh teicstílí agus maidir le cosc a chur ar scríosadh teicstílí gan díol. Ar an leibhéal náisiúnta, tá gníomhaíocht déanta ag an bhFrainc le déanaí chun srian a chur leis na tionchair chomhshaoil agus shóisialta a bhaineann le faisean sárthapa (féach Bosca 6.7).

Bosca 6.7 Gníomhaíocht na Fraince chun dul i ngleic leis na tionchair chomhshaoil a bhaineann le faisean sárghasta

Tá reachtaíocht cheannródaíoch tugtha isteach ag [an bhFrainc chun tionchair an mhearfaisin ar an gcomhshaoil a laghdú](#), samhail a bhfuil táirgeadh agus láimhdeachas tapa éadaí mar shaintréith di. Bíonn tionchair chomhshaoil mar thoradh air sin, lena n-áirítear tomhaltas ard uisce, truailliú ceimiceach, scaoileadh micreaphlaisteach ó shnáithíní sintéiseacha agus giniúint dramhaíola. Díríonn an dlí ar scaoileadh iomarcach 'bailiúchán nua', agus is é is aidhm dó tomhaltas agus táirgeadh níos inbhuanaithe a spreagadh sa tionscal teicstíle trí thrí ghníomhaíocht.

1. Sainmhíníonn sé faisean sárthapa mar scaoileadh líon ard táirgí nua laistigh de thréimhsí gearra ama, go minic gan dreasachtaí le haghaidh deisiúcháin nó athúsáide. Leagtar síos leis an sainmhíniú an bunús le haghaidh tairseacha dlíthiúla chun teorainn a chur le scaoileadh bailiúchán nua.
2. Sainordaítear leis trédhearcacht níos fearr nuair a sháraítear tairseacha, rud a chuireann ar chumas tomhaltóirí roghanna inbhuanaithe a dhéanamh, agus cuirtear toirmeasc ar fhógraí le haghaidh táirgí faisin sárthapa.
3. Neartaíonn sé an Fhreagracht Leathnaithe Táirgeora trína cheangal ar tháirgeoirí, allmhairioirí agus dáileoirí focaíochtaí a dhéanamh bunaithe ar a loirg chomhshaoil, agus sroicheann pionóis suas le EUR 10 in aghaidh na hftime faoi 2030.

I réimse na leictreonaice, cé gur dhírigh na hiarrachtaí go dtí seo go mór ar éifeachtúlacht fuinnimh a fheabhsú, tá sé sin ag athrú go mall agus tá méadú ag teacht ar líon na gceanglas maidir le ciorclaíocht (féach faisnéisiú 'dearadh [ciorclach agus táirgeadh inbhuanaithe](#)'). Ag an am céanna, tá roinnt comharthaí ann go bhfuil saolré táirgí le haghaidh fóin phóca, táibléad agus teilifíseáin scáileáin chomhréidh ag méadú beagán ³⁴(34). Mar sin féin, tá leictreonaic imithe i léig go tapa mar gheall ar nuálaíocht atá ag gluaiseacht go tapa. Ina theannta sin, tá éileamh an mhargaidh ar fheidhmíocht atá ag feabhsú i gcónaí ard. I gcomhthéacs ina bhfuil slabhraí soláthair domhanda teimhneach, dá laghdófaí spleáchas an Aontais ar chomhpháirteanna agus ábhair allmhairithe, agus dá méadófaí aisghabháil ábhar tánaisteach agus athúsáid comhpháirteanna, d'fhéadfaí tionchair eastósctha agus próiseála ábhair ³⁵a laghdú (35).

Tá ról ag gnólaicthe freisin sna céimeanna luatha den aistriú chuig córas bia inbhuanaithe. Tá earnáil na seirbhísí bia suite go maith chun an t-aistriú chuig aistí bia níos sláintiúla agus níos inbhuanaithe a spreagadh trí chustaiméirí a spreagadh chun miasa ar mhórán plandaí a roghnú agus iad ag ithe amach trí úsáid a bhaint as raon teicnící athraithe iompraíochta ³⁶(36).

Cuireann an Coimisiún Eat-Lancet sraith [moltaí ar fáil do ghairmithe seirbhísí bia](#) maidir le conas cultúr bia a aistriú i dtreo a n-aiste bia sláinte phláinéadaigh ³⁷(37). In athbhreithniú a rinneadh le déanaí ar shamhlacha gnó le haghaidh bia inbhuanaithe, leagadh béim ar a thábhachtaí atá cuir chuige chomhoibríocha, fíis shoiléir maidir le hinbhuanaitheacht, luachanna cuideachtaí agus nuálaíocht leanúnach. I measc na gcumasóirí tá rannpháirtíocht agus comhar páirtithe leasmhara laistigh den slabhra luacha chomh maith le margaíocht chun feasacht tomhaltóirí a mhéadú. Fuarthas amach gurb iad na trí shamhail ghnó is coitianta líonraí sóisialta áitbhunaithe bia, samhlacha gnó ciorclacha lena ndírítear ar chur amú agraibhia nialasach agus

34 EEA, 2024, Saolré táirgí — treochtaí faireacháin san Eoraip, Faisnéisiú EEA uimh. 16/2024 (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/product-lifespans-monitoring-trends>) arna rochtain an 21 Márta 2025.

35 CE, 2025, 'Eco-Innovation at the heart of European policies' (https://green-forum.ec.europa.eu/eco-innovation_ga) arna rochtain an 22 Bealtaine 2025

36 Pollicino, D., et al., 2024, The Food Service Playbook for Promoting Sustainable Food Choices [Leabhar Súgartha na Seirbhíse Bia chun Roghanna Bia Inbhuanaithe a Chur Chun Cinn], Institiúid Acmhainní an Domhain (<https://www.wri.org/research/food-service-playbook-promoting-sustainable-food-choices>) arna rochtain an 4 Nollaig 2024.

37 EAT-Lancet Commission, 2019, 'EAT-Lancet Commission Brief for Food Service Professionals' (<https://eatforum.org/lancet-commission/food-service-professionals/>) arna rochtain an 22 Bealtaine 2025.

6 Cúis dóchais: luamhain an athraithe chlaohlaitheigh

samhlacha suaiteacha — amhail aistriú chuig próitéin plandabhunaithe nó slabhraí dáileacháin malartacha ³⁸(38).

Ag breathnú go réamhtheachtach, áirítear ar shamplaí de shamhlacha gnó atá dearfach ó thaobh an dúlra de sa talmhaíocht agus san fhóraoiseacht foraoisí díghrádaithe a athbhunú, cleachtais athghiniúnacha chun sláinte ithreach agus táirgeadh talmhaíochta a fheabhsú, bia inbhuanaithe a tháirgeadh agus a mhargú, agus cur amú bia a laghdú ³⁹(39).

Go réadúil, ní dhéanfaidh formhór na ngnólachtaí táirgí agus seirbhísí a athdhearadh i dtreo na ciorclaíochta ach amháin más ceanglas dlíthiúil é nó má tá sé brabúsach. Fóirdheontais le haghaidh táirgí glasa, cánacha ar tháirgí neamh-inbhuanaithe agus rochtain ar mhargaí ina n-focann tomhaltóirí níos mó as táirgí inbhuanaithe, cuireann siad uile conairí i dtreo na brabúsachta ar fáil. I measc na mbeartas lenar féidir nuálaíocht chorpáraídeach a dhíriú i dtreo na ciorclaíochta tá bearta chun saolré táirgí a mhéadú, soláthar poiblí glas a leathnú agus margaí ábhar tánaisteach a fheabhsú (27).

Is é is aidhm don Chomhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan an t-éileamh ar tháirgí ísealcharbóin a spreagadh agus príomh-mhargaí a chruthú le haghaidh teicneolaíochtaí agus táirgí glana Eorpacha, agus tá sé beartaithe ag an gCoimisiún athbhreithniú a dhéanamh ar an gcreat soláthair phoiblí in 2026 chun critéir inbhuanaitheachta, athléimneachta agus tosaíochta Eorpacha a thabhairt isteach sa soláthar poiblí le haghaidh earnálacha straitéiseacha. Ina theannta sin, foráiltear leis an tionscnamh le haghaidh [Gníomh um Luasaire um Dhícharbónú Tionsclaíoch](#) go bhforbrófar lipéad de chuid an Aontais maidir le déine carbóin táirgí tionsclaíocha. Tabharfar isteach leis freisin critéir inbhuanaitheachta agus athléimneachta agus íoscheanglais ábhair an Aontais sa soláthar poiblí (agus i gcásanna áirithe, sa soláthar príobháideach) in earnálacha straitéiseacha. Foráiltear [leis an rialachán maidir le héicidhearthóireacht le haghaidh táirgí inbhuanaithe](#) go dtabharfar isteach ceanglais éigeantacha maidir le soláthar poiblí glas le haghaidh grúpaí táirgí áirithe.

Ós rud é go bhfuil údaráis phoiblí i measc na gceannaitheoirí earraí agus seirbhísí is mó — agus suas le 14 % d'Olltáirgeacht Intíre (OTI) ⁴⁰(40) an Aontais i gceist leis an soláthar poiblí — tá ról cumhachtach ag rialtais maidir leis an éileamh ar tháirgí agus seirbhísí inbhuanaithe a mhúnlú. Soláthraítear samplaí de ghníomhaíochtaí náisiúnta chun borradh a chur faoin éileamh ar tháirgí glasa trí sholáthar poiblí i mBosca 6.8.

Bosca 6.8 Borradh a chur faoin éileamh ar tháirgí glasa trí sholáthar poiblí

Tá an soláthar poiblí á úsáid ag tíortha ar fud an Aontais mar uirlis chun táirgí agus seirbhísí inbhuanaithe a chur chun cinn, agus tá raon samplaí ar fáil thíos.

- Tá [creat straitéiseach le haghaidh soláthar poiblí glas](#) ag réigiún na Vallúine sa Bheilg .
- Le [straitéis náisiúnta na Seicia maidir le soláthar poiblí](#), comhtháthaítear critéir ghlasa i gceannach poiblí.
- In 2022, [thug an Danmhairg éicilipéid agus costáil saolré isteach](#) ina soláthar le haghaidh catagóirí táirgí roghnaithe, agus tosaíocht á tabhairt don tionchar iomlán ar an gcomhshaol agus don luach fadtéarmach.
- Leag an Fhrainc [spriocanna síos d'údaráis phoiblí](#) chun táirgí a dhéantar as ábhair athúsáidte nó athchúrsáilte a sholáthar i gcionmhaireachtaí 20 % go 100 % ag brath ar an gcineál táirge, rud a spreagann an t-éileamh ar réitigh chiorclacha.

38 Donner, M. agus Vries, H. de, 2023, 'Samhlacha gnó le haghaidh córais bhia inbhuanaithe: tíopeolaíocht atá bunaithe ar athbhreithniú litríochta', *Frontiers in Sustainable Food Systems* 7 (DOI: 10.3389/fsufs.2023.1160097).

39 WEF, 2022, 'Leading a Sustainable Land Use Transition' (https://www3.weforum.org/docs/WEF_CEO_Briefing_Leading_a_sustainable_land_use_transition_2022.pdf) arna rochtain an 12 Aibreán 2024.

40 CE, 2025, 'Soláthar poiblí' (https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/public-procurement_ga) arna rochtain an 14 Lúnasa 2025.

6 Cúis dóchais: luamhain an athraithe chlaohlaithe

- Le [straitéis Lucsamburg maidir leis an ngeilleagar ciorclach](#), comhtháthaítear an éicidhearthóireacht agus an chiorclaíocht i gcreataí ceannaigh phoiblí.
- Éilíonn [dlí soláthair phoiblí](#) na Polainne critéir chomhshaoil i dtairiscintí, ag tairiscint bunús dlí le haghaidh soláthar glas.
- Tá raon tionscnamh ag an bPortaingéil lena n-ionchorpraítear prionsabail an gheilleagair chiorclaigh i leibhéil éagsúla soláthair, lena n-áirítear [dámhachtainí ECO 360 maidir le soláthar poiblí glas](#) agus an [clár scoile bia inbhuanaitheachta](#).
- Sa Spáinn, sainordaítear sa [phlean náisiúnta um sholáthar poiblí glas](#) go n-úsáidfear Éicilipéad an Aontais ar gach leibhéal den soláthar rialtais.
- Tacaíonn an tSualainn le húdarais phoiblí trína [Gníomhaireacht Náisiúnta um Sholáthar Poiblí](#), lena soláthraítear critéir shoiléire chun athúsáid, athchúrsáil agus ábhair ísealtionchair a chur chun cinn.

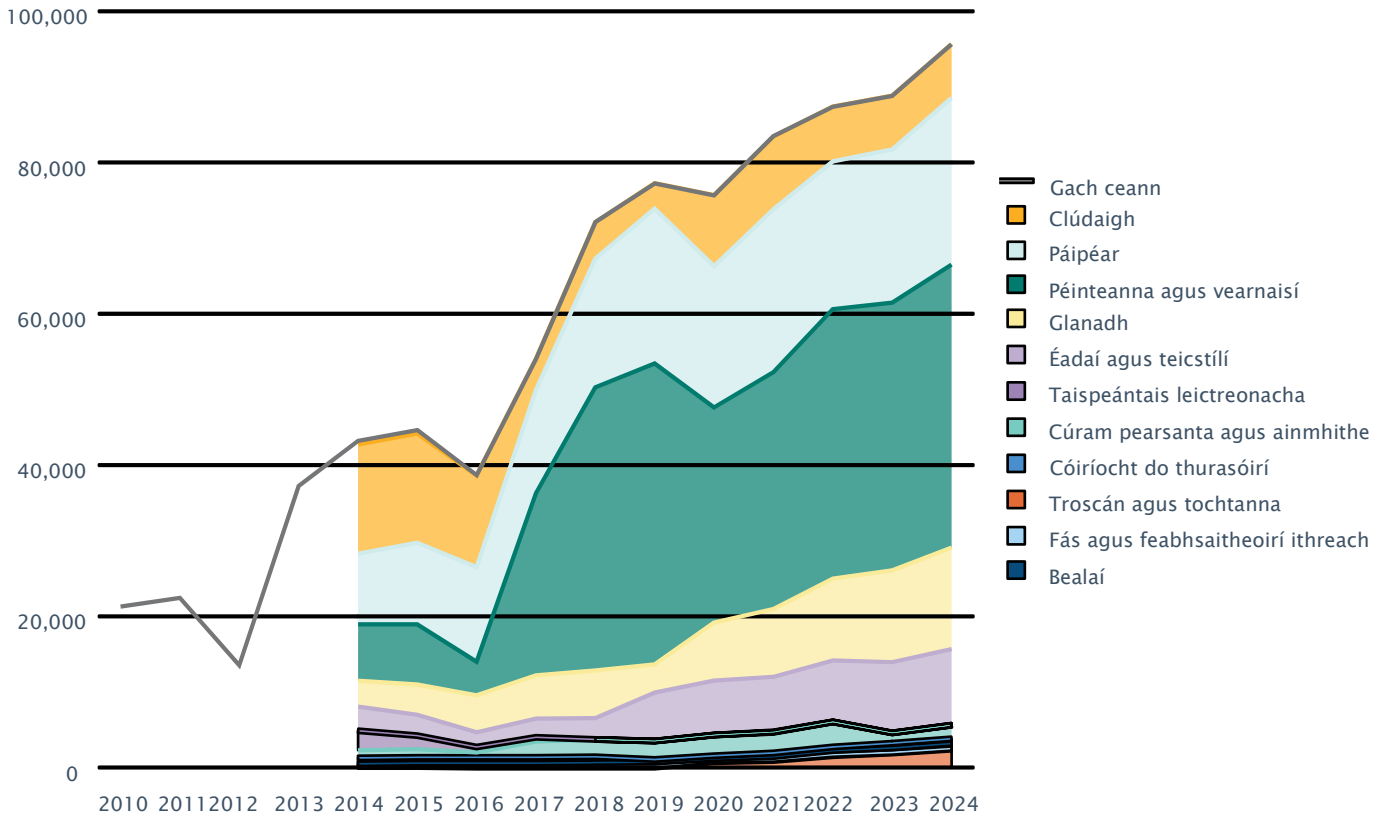
Le hÉicilipéad an Aontais — lipéad oifigiúil an Aontais maidir le barr feabhais comhshaoil — cuimsítear feidhmíocht chomhshaoil earraí agus seirbhísí, agus na tionchair chomhshaoil a d'fhéadfadh a bheith ann ó gach céim dá saolré á gcur san áireamh. Le 10 mbliana anuas, tá níos mó ná dúbailt tagtha ar líon na dtáirgí atá deimhnithe le hÉicilipéad an AE (féach Fíor 6.3).

Mar sin féin, i gcás roinnt catagóirí táirgí, bhí an méadú níos moille, mar shampla i gcás éadaí agus teicstílí, nó tháinig laghdú air fiú, mar a tharla i gcás taispeántí leictreonacha. Fuarthas amach i suirbhé Eorabharaiméadair 2023 gur mhaith le tromlach mór na bhfreagróirí ar fud an Aontais níos mó táirgí agus seirbhísí Éicilipéad an Aontais a fheiceáil, rud a léiríonn fianaise ar éileamh tomhaltóirí ar tháirgí inbhuanaithe ⁴¹(41).

41 EEA, 2024, 'Deimhnithe don Éicilipéad Eorpach' (<https://www.eea.europa.eu/en/circularity/thematic-metrics/business/certifications-to-the-european-ecolabel>) arna rochtain an 22 Bealtaine 2025.

Fíor 6.3 Deimhnithe táirge faoi Éicilipéad an Aontais ó 2010 go 2024

Líon na dtáirgí atá deimhnithe le hÉicilipéad an AE

Foinse: LEE₍₄₁₎.

Léiríonn sé sin go bhfuil muintir na hEorpa toilteanach nósanna tomhaltais níos inbhuanaithe a ghlacadh. In 2024, dúirt 60 % go raibh siad réidh le níos mó a íoc as táirgí atá in-athchúrsáilte, a tháirgtear ar bhealach inbhuanaithe agus a bhfuil sé níos éasca iad a dheisiú. Go háirithe, tháinig laghdú ar an sciar sin ó 72 % in 2007 go 59 % in 2024, rud a d'fhéadfadh a bheith mar thoradh ar rátaí boilscithe níos airde lena laghdaítear acmhainneacht airgeadais teaghlach chun táirgí inbhuanaithe a íoc ⁴²(42). I gcomhthéacs ina mbíonn tionchar ag inacmhainneacht ar roghanna tomhaltóirí, ní mór praghsanna a chur ar chumas gach teaghlaigh san Eoraip rogha a dhéanamh dul glas ina saol laethúil ⁴³(43).

Tá dlúthnasc idir éileamh tomhaltóirí ar earraí agus seirbhísí inbhuanaithe agus an gá atá le trédhearcacht, cuntasacht agus iontaofacht a áirithiú nuair a thuairiscíonn gnólaicthe ar a ndul chun cinn féin. Tá reachtaíocht curtha i bhfeidhm ag an Aontas chun oibleagáid a chur ar chuideachtaí trédhearcacht, inchreidteacht agus cuntasacht a n-éileamh a thuairisciú agus a áirithiú. D'fhéadfadh sé sin cosc a chur ar an nglas-snasú agus gníomhú mar spreagadh cumhachtach don athrú.

Ó 2025 ar aghaidh, ceanglófar leis an [treoir maidir le tuairisciú inbhuanaitheachta corparáideach](#) ar gach cuideachta mhór agus liostaithe tuairisciú ar an inbhuanaitheacht. Is é is aidhm do [thogra Omnibus I agus II](#) raon feidhme na teorach a laghdú thart ar 80 %, ag díriú ar na heintitis níos mó agus teorainn a chur

42 EEA, 2024, 'Poiblí ar an nGeilleagar Ciorclach' (<https://www.eea.europa.eu/en/circularity/thematic-metrics/consumer/public-views-on-the-circular-economy>) arna rochtain an 4 Nollaig 2024.

43 WEF, 2024, '4 thosaíocht ghnó le haghaidh Aontas glas iomaíoch' (<https://www.weforum.org/stories/2024/09/eu-deal-green-competitive-sustainable-business/>) arna rochtain an 4 Nollaig 2024.

6 Cúis dóchais: luamhain an athraithe chlaohlaitheagha

leis an bhfaisnéis is féidir le cuideachtaí nó bainc a iarraidh óna soláthróirí níos lú. Ar an gcaoi chéanna, laghdaítear raon feidhme na [teorach maidir le dícheall cuí i dtaca le hinbhuanaitheacht chorporáideach](#), rud a chuireann deireadh leis an oibleagáid atá ar chuideachtaí grinnmheasúnú córasach a dhéanamh ar dhrochthionchair ar an gcomhshaol.

Cuireann an digitiú deiseanna ar fáil do ghnólachtaí déileáil le ceanglais maidir le nochtadh. Le teicneolaíochtaí digiteacha is féidir faireachán agus samhaltú níos fearr a dhéanamh ar thionchair chuideachta, mar ionchur sa tuairisciú ⁴⁴(44). Leis an [treoir maidir le maímh ghlasa](#) atá beartaithe, má ghlactar í, cuirfear de cheangal ar chuideachtaí bunús a thabhairt le maímh chomhshaoil trí mheasúnuithe atá bunaithe ar fhianaise inchreidte a leagtar síos in aghaidh caighdeáin idirnáisiúnta.

Maidir le hinfheistíocht i ngnólachtaí inbhuanaithe, tá thart ar 20 % d'infheistíochtaí caipitil cuideachtaí san Aontas ailínithe le [tacsanomaíocht an Aontais](#). Déantar na hinfheistíochtaí is airde in earnáil na bhfóntas, go háirithe ag soláthraithe leictreachais ina bhfuil níos mó ná 60 % d'infheistíochtaí ailínithe le tacsanomaíocht. Shroich caiteachas caipitil a bhí ailínithe le tacsanomaíocht an Aontais EUR 250 billiún in 2023 ⁴⁵(45).

Níl staidreamh cuimsitheach ar fáil maidir le leitheadúlacht samhlacha gnó inbhuanaithe ar fud na hEorpa ná maidir lena dtionchar dearfach. D'ainneoin an dul chun cinn, tá samhlacha gnó inbhuanaithe fós nideoige, agus tá forlámhas fós ag samhlacha gnó neamh-inbhuanaithe ar fud na gcóras uile. I bhfianaise na ndreasachtaí láidre chun brabúis airgeadais a ghiniúint, ní dócha gur féidir le gnólachtaí freagracht leordhóthanach a ghlacadh as an gcomhshaol agus an aeráid a chosaint, rud a threisiónn an géarghá atá le creat beartais físbhunaithe inar féidir le gnólachtaí inbhuanaithe a bheith rathúil ⁴⁶(46).

6.2.2 Leas a bhaint as nuálaíocht theicneolaíoch

Tá an nuálaíocht theicneolaíoch ríthábhachtach chun an dinimic idir geilleagar agus nádúr an Aontais a athrú. Cuimsíonn an próiseas nuálaíochta aireagán, teacht chun cinn, scaipeadh agus cobhsú teicneolaíochtaí nó cleachtas nua ⁴⁷(47). Ní tosca ó thaobh an tsoláthair de amháin is cúis leis an nuálaíocht ach tá sí múnlaíthe freisin ag dálaí ó thaobh an éilimh de, lena n-áirítear scaipeadh gníomhach, cur chun feidhme agus úsáid nuálaíochtaí.

Ceann de thosaíochtaí na hEorpa is ea an bhearna nuálaíochta leis na Stáit Aontaithe agus leis an tSín a dhúnadh, go háirithe i réimse na n-ardteicneolaíochtaí ⁴⁸(48). I gcroílár chlár oibre na hEorpa maidir leis an inbhuanaitheacht, tá an t-aistriú glas agus an t-aistriú digiteach fite fuaite ina chéile. Ní mór do gach ceann acu an ceann eile a threisiú agus a mhéadú chun Eoraip níos athléimní, níos iomaíche agus níos inbhuanaithe a chur chun cinn (féach Bosca 6.9).

44 Accountancy Europe, 2015, 'The Future of Corporate Reporting' [Todhchaí an Tuairiscithe Chorporáidigh] (<https://accountancyeurope.eu/publications/future-corp-rep/>)

arna rochtain an 23 Bealtaine 2025.

45 'Glacadh Thacsanomaíocht an Aontais ar an láthair – An Coimisiún Eorpach' (https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities/eu-taxonomys-take-ground_ga) arna rochtain an 6 Lúnasa 2025.

46 Bocken, N. M. P. agus Short, S. W., 2021, 'Múnlaí gnó neamh-inbhuanaithe — Díobháil institiúideach shóisialta agus chomhshaoil a aithint agus a réiteach', Journal of Cleaner Production 312, Ich. 127828 (DOI: 10.1016/j.jclepro.2021.127828).

47 Geels, F. W., et al., 2023, 'aistrithe inbhuanaitheachta i gcórais táirgthe tomhaltais', Imeachtaí Acadamh Náisiúnta na nEolaíochtaí 120(47), Ich. e2310070120 (DOI: 10.1073/pnas.2310070120).

48 CE, 2024, 'Iomaíochas an Aontais: Ag breathnú chun cinn – An Coimisiún Eorpach' (https://commission.europa.eu/topics/strengthening-european-competitiveness/eu-competitiveness-looking-ahead_ga) arna rochtain an 6 Eanáir 2025.

Bosca 6.9 I dtreo Eoraip ghlas dhigiteach

Tá an t-aistriú digiteach ag dul chun cinn ar luas, arna spreagadh ag forbairtí ceannródaíocha san Intleacht Shaorga (IS), méideanna sonraí nach bhfacthas a leithéid riamh roimhe seo agus rochtain orthu, agus dul chun cinn maidir le cumais theicneolaíocha. Tá geilleagair, sochaithe agus institiúidí á n-athrú ó bhonn ag a éabhlóid thapa, rud a fhágann go bhfuil an digitiú ina cheann feadhna ar an athrú struchtúrach. Ag an am céanna, tá móiminteam á fháil ag an aistriú glas ar fud na bpríomhchóras sochaíoch, lena n-áirítear na hearnálacha fuinnimh, soghluaisteacha agus bia agus an timpeallacht thógtha, de réir mar a thugann an Eoraip aghaidh ar ghéarcheim thriarach phláinéadach an athraithe aeráide, chailliúint na bithéagsúlachta agus an truaillithe.

Tá teicneolaíochtaí digiteacha ag éirí níos riachtanaí chun cuspóirí comhshaoil a bhaint amach. In earnáil an fhuinnimh, mar shampla, is féidir le córais dhigiteacha solúbthacht ar thaobh an éilimh a fheabhsú, eangacha cliste a chumasú agus úsáid acmhainní a bharrfheabhsú, rud atá ríthábhachtach chun bonneagair fuinnimh ísealcharbóin athléimneacha a thógáil. Ar bhonn níos leithne, éascaíonn teicneolaíochtaí amhail an intleacht shaorga agus Idirlíon na Rudaí Nithiúla cinnteoireacht shonraibhunaithe, faireachán fíor-ama, cothabháil thuarthach agus barrfheabhsú córas casta ar fud raon leathan earnálacha.

Mar sin féin, tá rioscaí suntasacha comhshaoil ag baint leis an digitiú freisin. Tá teicneolaíochtaí digiteacha dian ar acmhainní, tá éileamh acu ar fhuinneamh agus gineann siad méideanna méadaitheacha dramhaíola leictreonáil. Gan idirghabháil beartais spriocdhírithé, tá an baol ann go mbainfidh an t-aistriú digiteach an bonn de chuspóirí aeráide. Tá sé tuartha ag an nGníomhaireacht Idirnáisiúnta Fuinnimh (IEA), mar shampla, go bhféadfadh an t-éileamh ar leictreachas ó lárionaid sonraí amháin dúbailt faoi 2030 — meabhrúchán láidir nach mór an fás digiteach a ailíniú leis an mbeartas fuinnimh agus aeráide.

Chun a áirithiú go dtreiseoidh an digitiú uailmhianta inbhuanaitheachta na hEorpa, seachas an bonn a bhaint díobh, tá sé ríthábhachtach aghaidh a thabhairt ar a tionchair chomhshaoil trí bheartas agus rialáil réamhghníomhach. Ní mór a áireamh ar na bearta bonneagar teicneolaíochta faisnéise agus cumarsáide (TFC) a chumhachtú le fuinneamh in-athnuaite, réitigh fuaraithe atá tíosach ar fhuinneamh a chur chun feidhme agus dearadh crua-earraí agus bogearraí ísealfhuinnimh a chur chun cinn. Tá sé chomh ríthábhachtach céanna ciorclaíocht táirgí digiteacha a fheabhsú trí thosaíocht a thabhairt d'indeisitheacht, d'athúsáid agus d'athchúrsáil ar feadh a saolré.

Ní mór tomhas agus nochtadh thionchair chomhshaoil na dteicneolaíochtaí digiteacha a bheith caighdeánach ar fud thírdhreach beartais an Aontais. Is céimeanna ríthábhachtacha sa treo sin [iad ionstraimí beartais amhail an scéim chun inbhuanaitheacht lárionad sonraí a rátáil, an rialachán maidir le héicidhearthóireacht le haghaidh táirgí inbhuanaithe agus pasanna táirgí digiteacha](#) a thabhairt isteach. Leis na hionstraimí sin, cuirtear feabhas ar thrédhearcacht, éascaítear dearadh inbhuanaithe táirgí agus cumasaítear slabhraí luacha ciorclacha, rud a chuidíonn leis an ngeilleagar digiteach a ailíniú le spriocanna éifeachtúlachta acmhainní agus aeráidneodrachta.

Is iondúil go gcuirtear athruithe incriminteacha ar an teicneolaíocht chun feidhme laistigh den earnáil thionsclaíoch ábhartha, amhail teicnící ceann píopa a chur i bhfeidhm ar phróiseas táirgthe; Is féidir na hathruithe seo a chur i bhfeidhm go tapa go leor de ghnáth. Eascraíonn dul chun cinn teicneolaíochta níos doimhne as teicneolaíochtaí nua a dhéanamh tarraingteach ó thaobh airgeadais agus sóisialta de chun dul i bhfód ar an margadh a bhaint amach, mar a fheictear i gcás fóta-voltachas gréine agus turbiní gaoithe (47). Mar shampla, bhíothas in ann an fuinneamh in-athnuaite a leathnú go tapa le blianta beaga anuas, rud a chruthaigh poist agus laghduithe luathaithe ar astaíochtaí gás ceaptha teasa, trí bheartais thiomnaithe agus

6 Cúis dóchais: luamhain an athraithe chlaohlaitheach

trí dhul chun cinn tapa teicneolaíoch ⁴⁹(49), rud a rinne an ghéarchéim fuinnimh níos práinní ⁵⁰(50).

Léiríonn an [t-innéacs éiceanuálaíochta](#) agus [scórchlár nuálaíochta na hEorpa](#) feabhsuithe seasta ar fheidhmíocht fhoriomlán nuálaíochta ar an leibhéal Eorpach, cé go bhfuil treocheartaí nuálaíochta glasa a bhaineann le paitinní agus onnmhairí ag dul i laghad ⁵¹(51). Déanann innéacs éiceanuálaíochta an Choimisiúin Eorpaigh feidhmíocht a thomhas i gcomparáid le cúig théama, eadhon: ionchuir éiceanuálaíochta, gníomhaíochtaí éiceanuálaíochta, aschuir éiceanuálaíochta, torthaí éifeachtúlachta acmhainní agus torthaí socheacnamaíocha. Léirítear leis fás seasta ar ionchuir éiceanuálaíochta agus ar aschuir éiceanuálaíochta araon ó 2017 go 2021, arna spreagadh den chuid is mó ag éifeachtúlacht fheabhsaithe acmhainní ⁵²(52) (féach faisnéisiú [‘nuálaíocht chlaohlaitheach’](#)).

Ag féachaint go sonrach ar theicneolaíochtaí chun tacú le hathléimneacht uisce, is ceannaire domhanda í an Eoraip agus is ionann í agus 40 % de na paitinní gaolmhara uile ar fud an domhain ⁵³(53). Dá réir sin, le hiarrachtaí chun bainistiú inbhuanaithe uisce a chur chun cinn faoin [Straitéis Athléimneachta Uisce](#), cuirtear deis ghnó ar fáil do chuideachtaí a thugann teicneolaíochtaí uisce chun an mhargaidh.

D’ainneoin an dul chun cinn sin, fuarthas amach i dtuarascáil Draghi, cé go bhfuil an Eoraip ar thús cadhnaíochta sa teicneolaíocht ghlan, go bhfuil bacainní ar thráchtálú ag baint le laigí in éiceachóras na nuálaíochta agus i margadh aonair ilroinnte, agus go bhfuil caiteachas taighde agus nuálaíochta (T&M;I) comhchruinnithe in earnálacha tionsclaíocha aibí amhail tionscal na ngluaisteán (48).

Maidir le bacainní ar thráchtálú, fuarthas amach i suirbhé a rinne an Banc Eorpach Infheistíochta go bhfuil acmhainneachtaí gnólachtaí chun nuálaíocht a thráchtálú san Aontas srianta ag bearna mhaoinithe, agus gur dúshlán mór do chuideachtaí beaga é rochtain ar mhaoiniú. Maidir le conas tráchtálú a chothú, luann 43 % agus 55 % de chuideachtaí meánmhéide agus móra faoi seach rialáil chomhsheasmhach i gcomhthéacs mhargadh aonair an Aontais mar an príomhluamhán ⁵⁴(54). Ní srianta nua iad na srianta sin ar thráchtálú agus is tosaíocht de chuid an Aontais é le fada an lá an nuálaíocht a chothú.

In 2022, shroich ollchaiteachas intíre an Aontais ar thaighde EUR 355 bhilliún, arb ionann é agus 2,24 % de OTI; níor tháinig ach méadú beag ar an sciar sin ó 2.08% in 2012. Is é sprioc an Aontais infheistíocht sa taighde agus san fhorbairt a ardú go 3 % de OTI faoi 2030, agus gan ach cúig cinn as 27 mBallstát ag caitheamh os cionn 3 % faoi láthair ar thaighde agus ar fhorbairt (T&F; féach faisnéisiú [‘nuálaíocht chlaohlaitheach’](#)). Ar leibhéal an Aontais, tá Fís Eorpach ag feidhmiú le buiséad EUR 93.5 billiún don tréimhse 2021-2027. I measc na ngnéithe lárnacha tá [na Misin faoin gClár Fís Eorpach](#) agus faoi ionstraim [Treo-Aimsitheora na Comhairle Nuálaíochta Eorpaí](#).

Idir an dá linn, sainaitnítear sa [Chlár Oibre Eorpach Nua um Nuálaíocht](#) go bhfuil teicneolaíochtaí glana rithabhachtach don aistriú glas agus chun iomaíochas domhanda na hEorpa a neartú. Tá buiséad €10.1 billiún ag an [gComhairle Nuálaíochta Eorpach](#) chun tacú le nuálaíochtaí ceannródaíocha suaiteacha, agus leo

49 EEA, 2024, Treocheartaí agus réamh-mheastacháin san Eoraip 2024, Tuarascáil LEE Uimh. 11/2024, EEA, Cóbanhávan, an Danmhairg (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/trends-and-projections-in-europe-2024>) arna rochtain an 28 Márta 2025.

50 IEA, 2024, Ionchas Fuinnimh Domhanda 2024 (<https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2024>) arna rochtain an 28 Eanáir 2025.

51 Al-Ajlani, H., et al., 2022, Innéacs éiceanuálaíochta an Aontais 2022 – achoimre bheartais (<https://circabc.europa.eu/ui/group/96ccdecd-11b4-4a35-a046-30e01459ea9e/leabharlann/2d8fadd0-f87f-416b-ba50-62e822c5f4e6/sonraí>) arna rochtain an 27 Márta 2023.

52 CE agus Cambridge Economics, 2024, Innéacs Éiceanuálaíochta an Aontais 2024 (<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/afe9989d-95ac-11ef-a130-01aa75ed71a1/language-en>) arna rochtain an 1 Nollaig 2024.

53 OEP, 2024, Nuálaíocht i dteicneolaíochtaí a bhaineann le huisce, Oifig Eorpach na bPaitinní (https://www.epo.org/en/service-support/publications?size=n_10_n&sort-field=lastname_lowercase&sort-direction=desc) arna rochtain an 21 Lúnasa 2025.

54 BEI agus OEP, 2024, Maoiniú agus tráchtálú na nuálaíochta teicneolaíochta glaine (<https://www.eib.org/en/publications/20240003-commercialisation-of-clean-and-sustainable-technologies>) arna rochtain an 11 Meitheamh 2025.

6 Cúis dóchais: luamháin an athraithe chlaohlaithe

siúd a bhfuil acmhainneacht uas-scálaithe acu atá ró-rioscúil d'infheisteoirí príobháideacha, agus béim á leagan ar ghnólachtaí nuathionscanta agus fiontair bheaga agus mheánmhéide (FBManna) a chistiú.

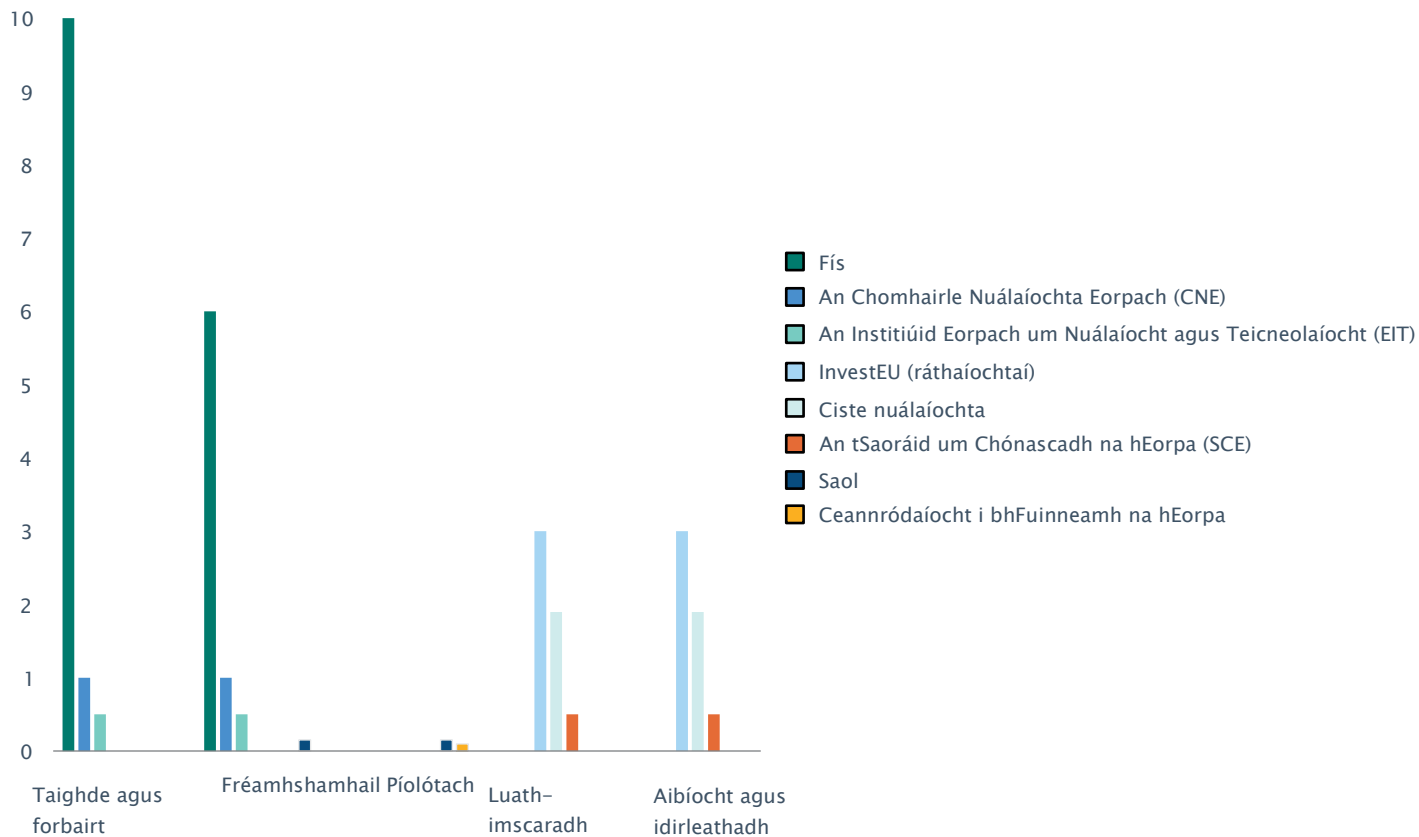
Is é is aidhm do Chiste Nuálaíochta an Aontais teicneolaíochtaí glan-nialasacha agus nuálacha a thabhairt chun an mhargaidh chun tionscal na hEorpa a dhícharbónú agus an t-iomaíochas a chothú ag an am céanna. Díorthaítear an t-ioncam ó scéim CTA AE. Braitheann an cistiú iomlán ar phraghas an charbóin agus meastar gurb ionann é agus EUR 40 billiún ó 2020 go 2030. Dírionn an Ciste don Nuálaíocht ar thionscadail an-nuálach sna réimsí seo a leanas:

- teicneolaíochtaí, próisis agus táirgí ísealcharbóin i dtionscail dianfhuinnimh;
- CCU;
- saoráidí CCS a thógáil agus a oibriú;
- giniúint fuinnimh in-athnuaite; agus
- stóráil fuinnimh.

Mar sin féin, tá an bhearna chistiúcháin fós ann do chéim phíolótach na nuálaíochta san Aontas, rud atá níos measa mar gheall ar rochtain íseal ar chaipiteal fiontair san Eoraip. Léirítear i bhFíor 6.4 infhaighteacht an chistithe phoiblí le haghaidh teicneolaíochtaí a bhaineann leis an aeráid sna céimeanna nuálaíochta. Tá gá le tacaíocht bhreise do na céimeanna píolótacha agus taispeána i bhfoirm deontais bhreise, iasachtaí, ráthaíochtaí iasachta agus soláthar rialtais. Le comhar níos dlúithe idir gníomhaithe príobháideacha agus poiblí, agus comhroinnt eolais maidir le teicneolaíochtaí nua a bhfuil gealladh fúthu, is féidir leas a bhaint as níos mó infheistíochtaí príobháideacha. Bailíonn [Lárionad Nuálaíochta Eorpach um Chlaohlú Tionsclaíoch agus Astaíochtaí an](#) Choimisiúin Eorpaigh faisnéis ar fud an domhain maidir le próisis chomhshaoil thionsclaíocha nuálacha agus déanann sé measúnú ar a n-aibíocht agus ar a bhfeidhmíocht chomhshaoil.

Fíor 6.4 Cistiú poiblí atá ar fáil le haghaidh teicneolaíochtaí a bhaineann leis an aeráid de réir chéim na nuálaíochta

Billiún EUR

Nótaí: Tá meastacháin bhliantúlaithe ann don tréimhse 2021–2027, cé is moite den Chiste don Nuálaíocht a dhéantar a bhliantúlú don tréimhse 2020–2030 agus Breakthrough Energy Europe a théann thar an tréimhse 2018–2023; tugtar méideanna i luachanna EUR 2022.

Foinse: ESABCC⁽⁵⁵⁾.

Chun an córas fuinnimh a ghlacadh mar shampla, ní mór dlús suntasach a chur leis an luas agus leis an scála ag a n-úsáidtear teicneolaíochtaí nua chun glanastaíochtaí nialasacha a bhaint amach, trí mheascán d'infheistíochtaí agus d'idirghabhálacha beartais chun éileamh a ghiniúint ⁵⁵(55). Léiríonn Cás IEA um Ghlan-Astaíochtaí Nialasacha faoi 2050 bealach don earnáil fuinnimh dhomhanda chun glan-astaíochtaí nialasacha CO₂ a bhaint amach faoi 2050 trí raon teicneolaíochtaí a chur i bhfeidhm, agus é mar aidhm leis an téamh domhanda a theorannú go 1.5 °C faoi dheireadh an chéid.

Maidir leis an áit a bhfuil na teicneolaíochtaí sin sna céimeanna ó fhréamhshamhail go dtí a n-aibí (a leibhéil ullmhachta teicneolaíche), in 2022 braitheann thart ar 34 % de na laghduithe carnacha ar astaíochtaí GCT is gá faoi 2050 ar theicneolaíochtaí atá ag céim an taispeántais nó na fréamhshamhla faoi láthair agus a bhfuil tuilleadh T&F ag teastáil ina leith;D, dul chun cinn teicniúil agus treoirhionscadail taispeána ar scála tráchtála chun imscaradh a bhaint amach ag (féach Fíor 6.5). Braitheann 43,6 % breise de na laghduithe ar theicneolaíochtaí atá ag céim luath ghlacadh an mhargaidh ach nach bhfuil aibí ó thaobh na tráchtála de go fóill ⁵⁶(56). Chun na laghduithe astaíochtaí is gá faoi chás IEA a bhaint amach, ní mór dlús a chur le luas

55 ESABCC, 2024, I dtreo neodracht aeráide an Aontais: dul chun cinn, bearnaí beartais agus deiseanna (<https://climate-advisory-board.europa.eu/reports-and-publications/towards-eu-climate-neutrality-progress-policy-gaps-and-opportunities>) arna rochtain an 3 Márta 2025.

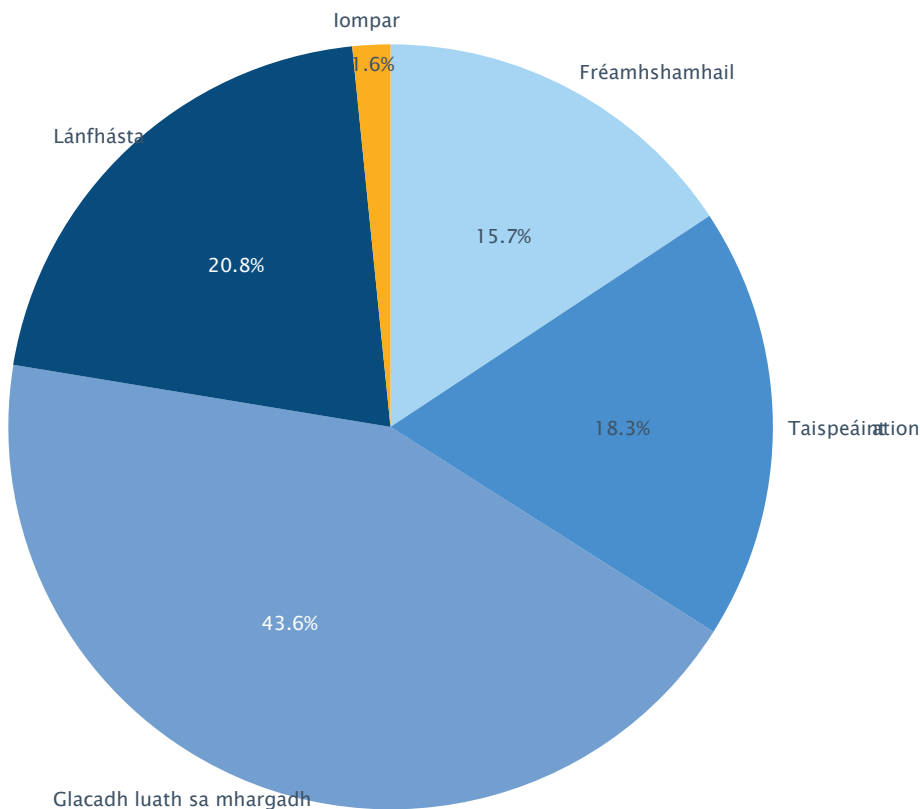
56 IEA, Peirspictíochtaí Teicneolaíochta Fuinnimh 2020 — Tuarascáil Speisialta maidir le Nuálaíocht Fuinnimh Ghlain (https://iea.blob.core.windows.net/assets/04dc5d08-4e45-447d-a0c1-d76b5ac43987/Energy_Technology_Perspectives_2020_-_Special_Report_on_Clean_Energy_Innovation.pdf) arna rochtain an 21 Lúnasa 2025.

6 Cúis dóchais: luamhain an athraithe chlaohlaitheigh

na nuálaíochta agus le huas-scálú agus cur in úsáid teicneolaíochtaí i bhfad níos faide ná an chonair atá ann faoi láthair.

Chun an méid sin a bhaint amach, ba cheart don bheartas nuálaíochta tacú le comhroinnt chomhordaithe eolais agus taithí ó na chéad aistritheoirí go dtí glacadóirí níos moille, rud a rannchuideoidh le costais T&F agus cur in úsáid le haghaidh teicneolaíochtaí fuinnimh a laghdú. Ba cheart dó sineirgí trasearnála a chothú freisin agus iarmhairtí dearfacha a chur chun cinn ar fud réimsí teicneolaíochta a bhfuil bonn coiteann eolais acu, agus ar an gcaoi sin tástáil níos leithne agus raon níos leithne coinníollacha cur i bhfeidhm a chumasú. I measc na samplaí de chásanna ina bhféadfadh sé seo a bheith cabhrach tá cadhnraí, leictrealóirí agus breosla-chealla a bhfuil an leictreiceimic mar bhonn taca leo go léir. Ina theannta sin, ba cheart beartais a dhíriú ar theicneolaíochtaí beaga modúlacha nach bhfuil chomh dian céanna ar chaipiteal agus a bhfuil rioscaí infheistíochta níos ísle ag baint leo, amhail grianphainéil, a chur in úsáid go tapa.

Fíor 6.5 Céatadán na laghduithe carnacha domhanda ar astaíochtaí fuinnimh faoi 2050 ag brath ar theicneolaíochtaí ar leibhéil éagsúla ullmhachta

Tabhair faoi deara: Léiríonn céatadán an sciar de laghduithe carnacha astaíochtaí 2050 a bhraitheann ar theicneolaíochtaí ag céimeanna éagsúla nuálaíochta (leibhéil ullmhachta teicneolaíche), chun an téamh domhanda a theorannú go 1.5 °C faoi dheireadh an chéid, mar a shamhaltaítear faoi Chás IEA um Ghlanastaíochtaí Nialasacha faoi 2050.

Foinse: IEA⁽⁵⁷⁾.

⁵⁷(57?)

Maidir leis an bhféidearthacht leas a bhaint as nuálaíocht theicneolaíoch le haghaidh dícharbónú ar leibhéal an Aontais, tá deiseanna ann teicneolaíochtaí atá ag teacht

57 IEA, 2023, Treochlár Glan-Nialasach— Conair Dhomhanda chun an Sprioc 1.5 0C a Choinneáil in Reach - Nuashonrú 2023 (<https://www.iea.org/reports/net-zero-roadmap-a-global-pathway-to-keep-the-15-0c-goal-in-reach>) arna rochtain an 25 Meán Fómhair 2025.

6 Cúis dóchais: luamháin an athraithe chlaohlaitheigh

chun cinn a thráchtáil chomh maith le dul i bhfód teicneolaíochtaí aibí ar an margadh a mhéadú. Is é is aidhm don [Ghníomh um an Tionscal Glan-nialasachta](#) acmhainneacht mhonaraíochta an Aontais i dteicneolaíochtaí straitéiseacha a mhéadú chun 40 % ar a laghad de riachtanais intíre a bhaint amach faoi 2030. Chun an méid sin a bhaint amach, ní mór neamhspleáchas straitéiseach an Aontais a neartú trí dhíriú ar an slabhra luacha iomlán agus ar an slabhra soláthair iomlán le haghaidh amhábhair chriticiúla.

Mar shampla, is príomhtheicneolaíocht iad ceallraí lena gcumasaítear stóráil fuinnimh in earnáil an tsoláthair fuinnimh agus dícharbónú na hearnála iompair trí charranna agus veaineanna a leictiú. Mar sin féin, is mórdhúshlán straitéiseach fós i rochtain ar amhábhair agus tá tionscal na gceallraí san Aontas chun deiridh ar an iomaíocht dhomhanda, agus an tSin chun tosaigh ar tháirgeadh ceallraí ian litiam ar chostas íseal a úsáidtear chun feithiclí leictreacha a chumhachtú ⁵⁸(58).

Le [Plean Gníomhaíochta Straitéiseach an Choimisiúin maidir le Ceallraí 2018](#), tugtar aghaidh ar an slabhra luacha, cuirtear cur chuige trasteorann comhtháite chun cinn — lena gcumhdaítear gach céim d'éiceachóras na gceallraí — agus is é is aidhm dó borradh a chur faoin nuálaíocht agus faoin iomaíochas sa tionscal ⁵⁹(59). Mar sin féin, chun leanúint de gach earnáil a leictiú, tá nuálaíocht agus imscaradh thar raon teicneolaíochtaí ceallraí de dhíth ar an Eoraip, ós rud é nach féidir le haon cheimic ceallraí aonair freastal ar éilimh uile na n-úsáideoirí deiridh.

Spreag an Rialachán nua maidir le Ceallraí dúshlán nua T&F, amhail foinsiú inbhuanaithe amhábhair, feabhas a chur ar rátaí athchúrsála, agus tionchar ceallraí ar an gcomhshaol a laghdú ar feadh a saolré. Tacaíonn an dá [Thionscadal thábhachtacha de chuid an Aontais ar mhaithe le Leas na hEorpa i gCoitinne \(IPCEInna\) maidir le ceallraí](#) leis na spriocanna sin le maoiniú agus tugtar tuairisc orthu i mBosca 6.10.

Bosca 6.10 Tionscadail Thábhachtacha ar mhaithe le Leas na hEorpa i gCoitinne (IPCEI) maidir le ceallraí

Áirítear leis an gcéad [IPCEI maidir le ceallraí](#), a seoladh in 2019, 17 gcuideachta ó sheacht mBallstát (an Bheilg, an Fhionlainn, an Fhrainc, an Ghearmáin, an Iodáil, an Pholainn agus an tSualainn). Is é is aidhm don tionscadal nuálaíocht níos faide ná an nuálaíocht úrscothach a sholáthar ar fud an tslabhra luacha ceallraí, ó mhianadóireacht agus próiseáil na n-amhábhair, ardábhair cheimiceacha a tháirgeadh, cealla agus modúil ceallraí a dhearadh agus iad a chomhtháthú i gcórais chliste, go hathchúrsáil agus athrú cuspóra ceallraí úsáidte.

Is é is aidhm don nuálaíocht feabhas a chur ar gach cuid den luachshlabhra ceallraí, lorg CO₂ agus giniúint dramhaíola a laghdú agus díchoimeáil, athchúrsáil agus scagadh atá neamhdhiobhálach don chomhshaol agus inbhuanaithe a fhorbairt i gcomhréir le prionsabail an gheilleagair chiorclaigh. Cuirfidh na seacht mBallstát suas le EUR 3.2 billiún de chistiú ar fáil sna blianta amach romhainn agus meastar go gcuirfidh sé sin EUR 5 bhilliún breise d'infheistíochtaí príobháideacha ar fáil.

Seoladh an dara IPCEI European Battery Innovation (EuBatIn) in 2021. Áirítear ann 42 chuideachta ó 12 Bhallstát (an Ostair, an Bheilg, an Chróit, an Fhionlainn, an Fhrainc, an Ghearmáin, an Ghréig, an Iodáil, an Pholainn, an tSlóvaic, an Spáinn agus an tSualainn). Cumhdóidh IPCEI EuBatIn an slabhra luacha ceallraí ina iomláine ó eastóscadh amhábhair, dearadh agus monarú ceall ceallraí agus pacáistí ceallraí go hathchúrsáil agus diúscairt i ngeilleagar ciorclach, agus béim láidir á leagan ar an inbhuanaitheacht. Táthar ag súil go rannchuideoidh sé le sraith iomlán fionnachtana teicneolaíochta nua a fhorbairt, lena n-áirítear ceimicí ceall éagsúla agus próisis táirgthe núíosacha chomh maith le nuálaíochtaí eile sa luachshlabhra ceallraí. Tá sé seo sa bhreis ar an méid a bhainfear amach a bhuíochas leis an gcéad IPCEI ceallraí. Cuirfidh an 12 Bhallstát suas le EUR 2.9 billiún de chistiú ar fáil

58 CIE, Beartas tionsclaíoch an Aontais maidir le ceallraí, Tuarascáil speisialta 15/2023; an Chúirt Iniúchóirí (<http://www.eca.europa.eu/en/publications/sr-2023-15>), arna rochtain an 30 Eanáir 2025.

59 An Comhghnóthas um Hidrigin Ghlan, 2024, '31 thionscadal nua lena gcuirtear taighde agus nuálaíocht chun cinn maidir le teicneolaíochtaí hidrigine — an Chomhpháirtíocht um Hidrigin Ghlan' (https://www.clean-hydrogen.europa.eu/media/news/31-new-projects-advancing-research-and-innovation-hydrogen-technologies-2024-03-11_ga) arna rochtain an 30 Eanáir 2025.

sna blianta amach romhainn, rud a mheastar a chuirfidh EUR 8.8 billiún breise d'infheistíochtaí príobháideacha ⁶⁰ar fáil (60).

Is éard atá i gceist le gabháil, úsáid agus stóráil carbóin (CCUS) CO₂ a ghabháil, a chomhbhrúitear agus a iompraítear ansin chun é a instealladh go domhain faoi thalamh (CCS) nó a úsáidtear i raon feidhmeanna éagsúla (CCU). D'fhéadfadh CCUS an méid seo a leanas a dhéanamh:

- dul i ngleic le hastaíochtaí in earnálacha ar deacair iad a mhaolú, amhail stroighin, iarann agus cruach nó ceimiceáin;
- breoslaí a tháirgeadh, lena n-áirítear hidrigin; agus
- CO₂ a bhaint as an atmaisféar ⁶¹(61).

Tá sé tábhachtach a thabhairt faoi deara go mbraitheann na tairbhí aeráide a bhaineann le CCUS ar fhoinsé CO₂ ar dhéine carbóin na húsáide fuinnimh sa phróiseas tiontaithe agus ar an am a choinnítear CO₂ sa táirge. Mar sin féin, níl na feidhmchláir sin aibí go fóill agus tá a gcur i bhfeidhm ar an margadh fós an-teoranta; faoi láthair, ní ghabhann ach dornán gléasraí mórsála CO₂ lena n-úsáid i dtáirgeadh breosla shintéisigh agus ceimiceán ar fud an domhain.

Is é is aidhm don [Ghníomh um an Tionscal Glan-nialasachta](#) feabhas a chur ar infhaighteacht láithreán stórála CO₂, agus sprioc cheangailteach ann maidir le stóráil carbóin an Aontais ionas gur cheart acmhainneacht insteallta bhliantúil 50 Mt CO₂ ar a laghad a bhaint amach faoi 2030. Leagtar síos leis an Acht oibleagáidí do [roinnt táirgeoirí ola agus gáis](#) chun cuidiú leis an sprioc sin a bhaint amach. Mar sin féin, thug an Bord Comhairleach Eolaíoch maidir leis an Athrú Aeráide rabhadh i gcoinne rómheastachán a dhéanamh ar acmhainneacht mhaolaithe CCS i bpleanáil fhadtéarmach an Aontais, i gcomhthéacs ina bhfuil an dul i bhfód ar an margadh fós an-teoranta san Eoraip (75).

San Aontas, cuireadh tús le tógáil an [ghléasra shuaitheanta 'One e-meatánóil'](#) sa tSualainn in 2024, arb é is aidhm dó CO₂ a ghabháil ó ghléasra teasa agus cumhachta comhcheangailte bithmhaisadhainte chun meatánóil a tháirgeadh le haghaidh soithí loingseoireachta ríomh-mheatánóil in 2025. [Tá dhá ghléasra breise ríomh-mheatánóil](#) ag foinsí CO₂ ó ghléasraí dramhaíola go fuinneamh ar na bacáin ⁶²(62).

Ba cheart tús áite a thabhairt do dheireadh a chur de réir a chéile le breoslaí iontaise san Aontas agus córais fuinnimh an Aontais á ndícharbónú, agus GÚC agus CCS á n-imscaradh chun CO₂ a ghabháil ó úsáidí breoslaí iontaise nach féidir foinsí in-athnuaite fuinnimh a chur ina n-ionad faoi láthair (55). Ina [theachtaireacht maidir le timthriallta carbóin inbhuanaithe](#), deir an Coimisiún go bhfuil sé d'aidhm aige idir 300 meigeathonna (Mt) agus 500 Mt de CO₂ a ghabháil ó dhramhaíl, ó bhitmhais agus ón atmaisféar chun sprioc ghlan-nialasach 2050 an Aontais a bhaint amach. Áirítear [ar iarrachtaí an Aontais cur in úsáid GÚSC a chur chun cinn](#) cistiú faoin gCiste don Nuálaíocht agus Fís Eorpach, chomh maith le tacaíocht ón gComhaontú Glas don Eoraip do thionscadail taispeántais i dtáirgeadh breosla agus ceimiceán.

Áirítear i mbeartais an Aontais lena ndreasaítear an t-éileamh ar bhreoslaí atá bunaithe ar GÚC sainorduithe sonracha maidir le breosla faoi [rialachán eitleochta ReFuelEU](#), an cuspóir maidir le déine GCT faoi [rialachán muirí FuelEU](#) agus an cuspóir ginearálta chun déine GCT breoslaí iompair a laghdú faoin [treoir maidir le fuinneamh in-athnuaite](#).

In 2023, bhí acmhainneacht táirgeachta hidrigine na hEorpa thart ar 11.23 Mt, agus bhí aschur hidrigine thart ar 7.94 Mt le níos lú ná 1 % den táirgeadh sin ó theicneolaíochtaí glana (i.e. lena mbaineann gabháil carbóin nó hidrigin a tháirgtear ó leictrealú uisce) ⁶³(63). Tá ról lárnach ag hidrigin in-athnuaite — a tháirgtear trí leictreachas in-athnuaite a úsáid chun uisce a roinnt ina hidrigin agus ina ocsaigin —

60 IPCEI, 2025, 'Maidir le IPCEI' (<https://www.ipcei-batteries.eu/about-ipcei>) arna rochtain an 14 Lúnasa 2025.

61 IEA, 2020, 'Ré nua le haghaidh GÚSC – GÚSC in Aistrithe chuig Fuinneamh Glan – Anailís', IEA (<https://www.iea.org/reports/ccus-in-clean-energy-transitions/a-new-era-for-ccus>) arna rochtain an 9 Nollaig 2024.

62 IEA, 2025, 'CO₂ Gabháil agus Úsáid — Córas Fuinnimh' (<https://www.iea.org/córasfuinnimh/gabháil, úsáid agus stóráil carbóin/gabháil agus úsáid CO2>) arna rochtain an 21 Lúnasa 2025.

6 Cúis dóchais: luamháin an athraithe chlaohlaithe

i straitéis fuinnimh an Choimisiúin, agus é mar aidhm ag REPowerEU méadú ar tháirgeadh hidrigine in-athnuaite a fheiceáil ó bheagnach nialas in 2022 go 20.6 Mt (leath-allmhairithe intíre agus leath-allmhairithe) faoi 2030 ⁶⁴(64).

Mar sin féin, ní mór bonneagar chun tacú leis an margadh hidrigine a chur ar bun i gcomhthráth. Is iad seo a leanas [an Chomhpháirtíocht um Hidrigin Ghlan](#):

- an nuálaíocht a chur chun cinn feadh an tslabhra luacha le haghaidh teicneolaíochtaí hidrigine;
- tionscadail a mhaoiniú maidir le teicneolaíochtaí leictrealaithe, taispeáint mhórsála stórála hidrigine, stáisiúin athbhreoslaithe hidrigine leachtaí, cealla breosla (le haghaidh feidhmeanna muirí agus innealra soghluaiste nach innealra bóthair é) agus turbíní hidrigine den chéad ghlúin eile; agus
- innealra iarfheistithe i dtionscail atá deacair a mhaolú (1).

Tá ceithre [PCEI I maidir le hidrigin formheasta ag an](#) gCoimisiún ó 2022 i leith, arb é is aidhm dóibh táirgeadh hidrigine a mhéadú, aibíocht theicneolaíoch a fheabhsú, agus margadh feidhmiúil hidrigine a bhunú ar fud an Aontais (féach Bosca 6.11).

Bosca 6.11 IPCEInna maidir le hidrigin

Tá ceithre Thionscadal Thábhachtacha ar mhaithe le Leas na hEorpa i gCoitinne ([IPCEInna maidir le hidrigin formheasta ag an](#) gCoimisiún ó 2022 i leith. Is é an aidhm atá ann táirgeadh hidrigine a mhéadú, aibíocht theicneolaíoch a fheabhsú agus margadh feidhmiúil hidrigine a bhunú ar fud an Aontais.

- Tacaíonn [Hy2Tech](#) le nuálaíocht ar fud an tslabhra luacha hidrigine, ó tháirgeadh go stóráil, dáileadh agus cur i bhfeidhm san earnáil soghluaisteachta.
- Díríonn [Hy2Use](#) ar fheidhmchláir thionsclaíoch agus ar bhonneagar tionsclaíoch, ag tacú le leictrealóirí agus píblínte a chur in úsáid, agus le hidrigin a chomhtháthú in earnálacha ar deacair iad a mhaolú amhail cruach agus stroighin.
- Díríonn [Hy2Infra](#) ar bhonneagar, lena n-áirítear leictrealóirí mórsála, píblínte tarchurtha agus dáilte hidrigine, saoraidí stórála agus críochfoirt láimhseála d'iompróirí hidrigine orgánaí leachtaí.
- Díríonn [Hy2Move](#) ar shoghluaisteacht bunaithe ar hidrigin, lena n-áirítear forbairt cealla breosla ardfheidhmíochta, stóráil ar bord agus táirgeadh hidrigine ar an láthair le haghaidh stáisiúin athbhreoslaithe.

Tarraingíonn an Bord Comhairleach Eolaíoch Eorpach maidir leis an Athrú Aeráide aird ar theorainneacha teicne-eacnamaíoch a ról na hidrigine i gcórais fuinnimh chomhtháite agus dhícharbónaithe, agus iarrann sé go ndéanfaí imscaradh hidrigine ar úsáidí nach féidir a leictriú go díreach, go háirithe i bpróisis thionsclaíoch agus i mbreoslaí le haghaidh eitleochta agus loingseoireachta. Ba cheart cumasc gáis iontaise le hidrigin agus úsáid gáis iontaise i dtáirgeadh hidrigine a sheachaint, i bhfianaise na rioscaí a bhaineann le gaibhniú carbóin agus sceitheadh meatáin chomh maith le neamhaibíocht CCS agus CCU (55).

6.2.3 Dlús a chur leis an gclaohlú tionsclaíoch

Tá claohlú ó bhonn ar thionscal na hEorpa ríthábhachtach chun uailmhian na hEorpa a bhaint amach maidir le bheith ina geilleagar níos athléimní, níos inbhuanaithe, níos ciorclaí agus níos athghiniúnaí agus a hiomaíochas idirnáisiúnta á

63 'Hydrogen Production ?? European Hydrogen Observatory' (<https://observatory.clean-hydrogen.europa.eu/hydrogen-landscape/production-trade-and-cost/hydrogen-production>) arna rochtain an 14 Lúnasa 2025.

64 CE, 2022, Plean REPowerEU — Teachtaireacht ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle Eorpach, chuig an gCoiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún, SWD Uimh. 230 final, an Coimisiún Eorpach, an Bhruiséil (https://commission.europa.eu/publications/key-documents-repower.eu_en) arna rochtain an 31 Deireadh Fómhair 2024.

chothabháil agus á chothú ag an am céanna ⁶⁵(65). Is é is aidhm don [Chomhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan](#) an tAontas a dhaingniú mar shuíomh tarraingteach don mhonaraíocht, lena n-áirítear do thionscail dianfhuinnimh, agus teicneolaíocht ghlan agus samhlacha gnó ciorclacha nua ⁶⁶a chur chun cinn (66). Cuirtear i láthair sa chomhaontú bearta chun borradh a chur faoin táirgeadh — agus béim á leagan ar thionscail dianfhuinnimh amhail cruach, miotail agus ceimiceáin a dteastaíonn tacaíocht phráinneach uathu chun dícharbónú a dhéanamh — agus ar earnáil na teicneolaíochta glaine. Tá an dara ceann i gcroílár an iomaíochais amach anseo agus tá sé riachtanach don chlaohlú tionsclaíoch, don chiorclaíocht agus don dícharbónú.

Is bealach í an chiorclaíocht chun dramhaíl a laghdú agus saol na n-ábhar a leathnú trí athchúrsáil, athúsáid agus táirgeadh inbhuanaithe a chur chun cinn. Aithnítear sa chomhaontú go bhfuil sé ríthábhachtach acmhainní teoranta an Aontais a uasmhéadú agus róspleáchas ar sholáthraithe amhábhhar tríú tír a laghdú chun go mbeidh margadh iomaíoch athléimneach ann.

Achoimre bheartais an Choimisiúin Eorpaigh, [Tionsclaíocht 5.0: I bhFís Chlaohlaitheach don Eoraip](#), iarrtar go mbeadh an tionscal ‘athghiniúnach agus aisiríoch trí dhearadh agus trí ghníomhaíocht’, go dtabharfaí ar ais na hacmhainní a úsáideadh san am a chuaigh thart, go mbeadh sé idirspeách ar an domhan nádúrtha, go mbeadh sé oiriúnaitheach don athrú agus go mbeadh sé bunaithe ar chuntasacht lárnach don cheartas sóisialta’ (65). Áirítear an méid seo a leanas ar na príomhphrionsabail chun an fhís sin a bhaint amach:

- táirgeadh a athdhearadh chun dramhaíl agus truailliú a dhíothú;
- táirgí agus ábhair a choinneáil in úsáid tháirgiúil; agus
- córais nádúrtha a athghiniúint agus linnte carbóin a fheabhsú.

Ní mór nuálaíochtaí a bhfuil gealladh fúthu a uas-scálú — arna gcumasú le fóirdheontais, deontais chaipitil, infheistíochtaí bonneagair agus rialacháin. Ní mór é sin a cheangal le bearta chun deireadh a chur de réir a chéile le teicneolaíochtaí truaillitheacha (47).

Ní mór do bhearta an gheilleagair chiorclaigh in earnáil na tionsclaíochta dul níos faide ná ábhair athchúrsála agus dramhaíl a bhainistiú: ní mór dóibh freisin an t-éileamh ar ábhair a laghdú agus spleáchais an Aontais ar allmhairí amhábhhar criticiúil a laghdú. Tá cur chun feidhme an [rialacháin maidir le héicidhearthóireacht le haghaidh táirgí inbhuanaithe](#) ríthábhachtach chun dearadh ciorclach táirgí a mhéadú agus chun a áirithiú go mbeidh táirgí marthanach, inchothabhála, indeisithe, in-uasghrádaithe agus in-athchúrsáilte. Tá athbhreithnithe beartais eile a rinneadh le déanaí ag aistriú an fhócais ón gcéim deireadh ré le haghaidh táirgí go dtí an saolré iomlán (e.g. an [rialachán maidir le ceallraí agus an rialachán atá beartaithe maidir le feithiclí a bhfuil a ré caite](#)).

Leis an moladh ón gCoimisiún Eorpach maidir le táirgí atá [sábháilte agus inbhuanaithe trí dhearadh](#), soláthraítear cur chuige deonach chun an próiseas nuálaíochta le haghaidh ceimiceán agus ábhar a threorú, arb é is aidhm dó díobháil feadh shaolré an táirge a íoslaghdú. Leis na cinntí a dhéanfar amach anseo maidir le tograí beartais, amhail [maímh ghlasa agus aistrithe arbón agus feirmeoireacht carbóin](#), cuirfear comharthaí tábhachtacha ar fáil don mhargadh freisin.

Tá sineirgí sna cláir oibre maidir le ciorclaíocht agus dícharbónú, agus laghdaíonn an chiorclaíocht astaíochtaí GCT trí shreafaí ábhair níos éifeachtúla. Mar shampla, má bhailítear agus má phróiseáiltear dramhaíl ghloine ina hábhair in-athchúrsáilte, agus má úsáidtear í chun gloine nua a tháirgeadh, ansin teastaíonn níos lú fuinnimh ó thionscal na gloine ná mar a theastaíonn nuair a úsáidtear óghábhair.

65 CE, 2021, Tionscal 5.0, fís chlaohlaitheach don Eoraip - An Coimisiún Eorpach (https://research-and-innovation.ec.europa.eu/knowledge-publications-tools-and-data/publications/all-publications/industry-50-transformative-vision-europe_ga) arna rochtain an 15 Eanáir 2025.

66 CE, 2025, Teachtaireacht ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle, chuig Coiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún. An Comhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan: Treochlár comhpháirteach don iomaíochas agus don dícharbónú.

Ba í earnáil na dramhaíola ba chúis le 3.8 % d'astaíochtaí gás ceaptha teasa san Aontas in 2023 ⁶⁷(67). Gintear iad sin trí dhramhaíl sholadach agus leachtach a chóireáil agus a dhiúscairt, agus is ionann meatán ó líonadh talún agus thart ar 70 % de na hastaíochtaí sin ⁶⁸(68). Dá mbainfí úsáid níos fearr as dramhaíl mar acmhainn, chuideofaí le hastaíochtaí a laghdú in earnálacha eile. Taispeántar roghanna chun astaíochtaí ó chóireáil dramhaíola a laghdú i dTábla 6.1 thíos.

Tábla 6.1 Deiseanna chun astaíochtaí ó chóireáil dramhaíola a laghdú

Bealaí Dramhaíola	Roghanna maidir le hastaíochtaí a laghdú	Earnálacha eile a Fheidhmítear
Dramhaíl a chosc 	Laghdaigh: bearta chun dramhaíl a laghdú, lena n-áirítear síneadh a chur le saolré táirgí. Téann sé seo i bhfeidhm ar gach bealach eile.	Laghdaíonn cosc dramhaíola astaíochtaí ar fud na n-earnálacha uile.
Próiseáil agus athchúrsáil Is iondúil go gcuirtear iarmhair ó phróisis sórtála i líonadh talún nó go loiscítear iad 	Athchúrsáil: sórtáil agus próiseáil a bharrfheabhsú chun tionchair a laghdú.	Is san earnáil fuinnimh a chuirtear san áireamh astaíochtaí de bharr breosla/fuinneamh a bhfuil gá leo le haghaidh an phróisis athchúrsála. I gcás ina dtagann ábhair athchúrsáilte in ionad an ghá atá le hógábhair, beidh táirgeadh óghábhar agus astaíochtaí gaolmhara ón monaraíocht agus ón tionscal laghdaithe (próisis thionsclaíocha agus úsáid táirgí (IPPU)/fuinneamh). Is féidir múirín/díleáiteán glan a chur in ionad leasacháin mhianracha/feabhsaitheoirí ithreach (IPPU/talmhaíocht). Mar sin féin, tá aschur cóireála meicniúla-bitheolaíche ró-éillithe lena úsáid mar leasachán nó mar oiriúntóir ithreach ar talamh.
Cóireáil bhitheolaíoch Cuireann múiríní agus díleá anaeróbach le hastaíochtaí meatáin agus ocsaíde nítriúla. Ní mór cóireáil bhitheolaíoch mheicniúil a thuairisciú faoina próisis chomhpháirteanna e.g. próisis sórtála agus bhitheolaíocha	Aisghabháil/athchúrsáil: próisis bhitheolaíocha a úsáid chun fuinneamh a aisghabháil ó dhramhaíl. An leas is fearr is féidir a bhaint as: próiseáil. Laghdaigh: meatán agus sceitheadh ocsaíde nítriúla.	Is féidir meatán ó dhíleá anaeróbach a úsáid mar bhreosla chun fuinneamh a tháirgeadh, in ionad breoslaí malartacha. Bíonn sonraí gníomhaíochta nua/athsholáthair le haghaidh giniúint fuinnimh mar thoradh ar aisghabháil fuinnimh trí loscadh. Is féidir slaigeanna loiscithe a chóireáil i gcásanna áirithe agus roinnt ábhar maighdean (mianraí) (IPPU / fuinneamh) a athsholáthar.
Loscadh Astaíochtaí CO2 le linn na cóireála: • Gan aisghabháil fuinnimh • Le haisghabháil fuinnimh (ní thuairiscítear astaíochtaí faoi earnáil na dramhaíola) 	Athchúrsáil: bailiú ar leithligh nó eastóscadh ábhar in-athchúrsáilte a bharrfheabhsú roimh loscadh. Athchúrsáil: roinnt ábhar in-athchúrsáilte a bhaint as an slaig loiscithe. Aisghabháil: an próiseas aisghabhála fuinnimh a bharrfheabhsú. Laghdaigh: dramhaíl a chosc, go háirithe ó ábhair iontaise-bhunaithe.	Is féidir miotail a bhaintear as slaigeanna a chur in ionad roinnt miotal íon – earnáil na miotal íon (IPPU/fuinneamh). Trí chosc a chur ar tháirgeadh táirgí iontaise, is féidir astaíochtaí réamhtheachtacha sa mhonaraíocht (e.g. plaistigh) a laghdú. D'fhéadfadh tionchar a bheith ag athchúrsáil
Líonadh talún	Athchúrsáil: feabhas a chur ar bhailiú,	

67 EEA, 2025, ‘Gáis ceaptha teasa LEE — breathnóir sonraí’ (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/maps-and-charts/greenhouse-gases-viewer-data-viewers>) arna rochtain an 29 Aibreán 2025.

68 EEA, 2024, Na tairbhí a bhaineann le beartais agus bearta an gheilleagair chiorclaigh agus na hearnála dramhaíola a bhaineann le maolú ar an athrú aeráide a ghabháil, Faisnéisiú LEE uimh. 25/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/capturing-the-climate-change-mitigation>) arna rochtain an 16 Meitheamh 2025.

6 Cúis dóchais: luamhain an athraithe chlaohlaitheigh

Giniúint meatáin le linn díghrádú dramhaíola in-bhithmhillte Iompar dramhaíola 	sórtáil agus próiseáil.	mhéadaithe ar bhealaí aistrithe dramhaíola (iompar), ídiú fuinnimh agus athsholáthar óghábhar (IPPU/fuinneamh).
	Aisghabháil: meatán a ghabháil.	
	Diúscairt: dramhaíl a atreorú ó líonadh talún chuig conairí eile, réamhchóireáil chun úsáid le haghaidh aisghabháil fuinnimh. gníomhaíocht bhihteolaíoch a laghdú, líonadh talún a dhúnadh agus a leigheas.	Is féidir meatán a ghabhtar ó líonadh talún a úsáid le haghaidh aisghabháil fuinnimh. Tionchair iartheachtach a bhaineann le hatreorú chuig conairí eile.
	Laghdaigh: dramhaíl in-bhithmhillte a chosc.	Is féidir le cosc tionchair réamhtheachtacha ar mhonaraíocht/talmhaíocht a laghdú mar gheall ar astaíochtaí táirgeachta laghdaithe. D'fhéadfadh tionchar iarmhartach a bheith ag bearta a bhaineann le conairí cóireála dramhaíola ar iompar dramhaíola, earraí agus ábhar.
	An leas is fearr is féidir a bhaint as: córais iompair agus bailithe dramhaíola.	Tugtar cuntas ar astaíochtaí iompair in earnáil an iompair.

Foinse: EEA(68).

Amach anseo, tá deis ann gníomhaíochtaí an gheilleagair chiorclaigh a áireamh ar bhealach níos cuimsithí i mbeartais agus i mbearta náisiúnta aeráide chun leas a bhaint as sineirgí agus chun dlús a chur le laghduithe ar astaíochtaí GCT (68).

Is é an dúshlán i gcomhthéacs an aistrithe fuinnimh úsáid fuinnimh in-athnuaite le haghaidh téimh agus fuaraithe a mhéadú, próisis thionsclaíocha a leictriú agus teicneolaíochtaí dícharbónaithe, amhail hidrigin in-athnuaite, a mhéadú. Mar a luaitear i gCaibidil 1, chuir an ghéarchéim fuinnimh a spreag ionradh na Rúise ar an Úcráin dlús le claochlú na margaí fuinnimh ⁶⁹(69).

Cuireann an margadh aonair príomhluamhán ar fáil i bhfreagairt na hEorpa ar an ngéarchéim fuinnimh, rud a chumasaíonn freagairt chomhordaithe éigeandála le hidirghabhálacha sna margaí leictreachais agus gáis araon chomh maith le dlús a chur le ceadú foinsí in-athnuaite fuinnimh ⁷⁰(70). In 2023, b'ionann sciar an fhuinnimh in-athnuaite i dtomhaltas fuinnimh deiridh agus 24.5 % san Aontas ⁷¹(71). Spreag praghsanna fuinnimh atá ag ardú mar aon le dreasachtaí atá dírithe ar an ualach ar thomhaltóirí a mhaolú glacadh tapa i ngrianfhuinneamh fótavoltach ar fud sé phríomh-mhargadh, eadhon an Ghearmáin, an Spáinn, an Ísiltír, an Fhrainc, an Iodáil agus an tSualainn (69). Ag féachaint chun cinn, iarrtar i dtuarascáil Letta céim chinntitheach i dtreo comhtháthú margaidh agus comhghníomhaíocht chun córas fuinnimh slán, inacmhainne agus inbhuanaithe a chur ar fáil (83).

Tá gá le bonneagar breise fuinnimh in-athnuaite, eangacha leathnaithe tarchurtha agus dáileacháin, stóráil fuinnimh agus eangacha cliste chun leictriú tionsclaíoch a dhéanamh. Tá dúshlán roimh thionscail dianfhuinnimh, amhail stroighin, alúmanam agus cruach, mar gheall ar a saintréithe 'ar deacair iad a mhaolú'. Tá gá le hinfheistíocht chun dlús a chur le húsáid teicneolaíochtaí glana, amhail an cóimheas clincir le stroighin a laghdú i dtáirgeadh stroighne, aisghabháil dramhtheasa thionsclaíoch, agus 'cruach ghlas'.

Maidir le táirgeadh cruach glaise, tá gléasra á thógáil in Boden na Sualainne, a bhfuil sé d'aidhm aige hidrigin in-athnuaite a úsáid chun 5 mhilliún tona de chruach ghlas a tháirgeadh gach bliain faoi 2030, rud a laghdódh astaíochtaí déanta cruach 95 % ⁷²(72). Mar sin féin, le forbairt mhall an bhonneagair píblíne le haghaidh hidrigin in-

69 IEA, 2023, Nuashonrú ar an Margadh Fuinnimh In-athnuaite – Ionchas le haghaidh 2023 agus 2024 (<https://www.iea.org/reports/renewable-energy-market-update-june-2023>) arna rochtain an 1 Meitheamh 2023.

70 Letta, E., 2024, Much More Than a Market, Speed, Security, Solidarity (<https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>) arna rochtain an 17 Meitheamh 2025.

71 EEA, 2025, 'sciar an tomhaltas fuinnimh ó fhoinsí in-athnuaite san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/share-of-energy-consumption-from>) arna rochtain an 17 Meitheamh 2025.

72 Stegra Boden, 2025, 'stegra Boden – An chéad ghléasra cruach glaise mórsála ar domhan – Stegra' (<https://stegra.com/the-boden-plant>) arna rochtain an 30 Eanáir 2025.

athnuaite, tá fad á chur leis an spleáchas ar sheanteicneolaíochtaí agus tá moill á cur ar an aistriú ⁷³(73).

Mar gheall ar a spleáchas reatha ar bhreoslaí iontaise, beidh tacaíocht ag teastáil ó thionscail dianfhuinnimh chun aistriú chuig leictriú agus chun dul in iomaíocht le hoibreoirí lasmuigh den Aontas a bhaineann tairbhe as soláthairtí fuinnimh níos saoire agus as rialáil níos laige. Beidh an [Sásra Coigeartaithe Carbóin ar Theorainneacha](#) (SCCT) ríthábhachtach chun an t-iomaíochas a chosaint agus chun a áirithiú nach mbainfear an bonn de chuspóirí aeráide an Aontais, trína áirithiú gur íocadh praghas as na hastaíochtaí carbóin leabaithe a ghintear i dtáirgeadh earraí áirithe a allmhairítear isteach san Aontas. Beidh feidhm ag an sásra maidir le stroighin, iarann agus cruach, alúmanam, leasacháin, leictreachas agus hidrigin ó mhí Eanáir 2026 ar aghaidh.

Is féidir státhabhair a úsáid chun tacú le deireadh a chur de réir a chéile le teicneolaíochtaí atá dian ar charbón sa tionscal trom, mar a fhoráiltear i gCompás Iomaíochais an Choimisiúin (74). ⁷⁴ De réir mar a théann stoc sócmhainní tionscal trom an Aontais in éag, tá deiseanna ann aistriú chuig roghanna níos glaine. Trí phraghsanna carbóin a mhéadú, cruthaítear dreasacht do chuideachtaí infheistíochtaí i dteicneolaíochtaí breosla iontaise a sheachaint, rud a chruthódh gaibhniú carbóin agus sócmhainní tréigthe 20 bliain san fhadtéarma.

Mar a pléadh sa roinn maidir le leas a bhaint as an nuálaíocht theicneolaíoch thuas, meastar gur réitigh iad CCS, CCS agus GÚSC chun tionscail ar deacair iad a mhaolú a dhícharbónú. Go deimhin, braitheann príomhthionscail, lena n-áirítear táirgeadh fuinnimh, monarú trom agus bainistiú dramhaíola, ar CCS chun a laghdúithe ar astaíochtaí GCT a bhaint amach. Saináithnítear i [straitéis bainistíochta carbóin thionsclaíoch](#) an Choimisiúin sraith gníomhaíochtaí atá le déanamh, ar leibhéal an Aontais agus ar an leibhéal náisiúnta, chun margadh aonair a bhunú le haghaidh CO₂ san Eoraip agus chun infheistíochtaí i dteicneolaíochtaí bainistíochta carbóin thionsclaíoch a chothú.

⁷⁵(75?)

Ag féachaint ar earnálacha eile, is foirgnimh is cúis le haon trian de thomhaltas ábhair an Aontais agus is iad is cúis le 35 % dá astaíochtaí GCT bliantúla. Le ciorclaíocht in earnáil na tógála — trí shaolré foirgneamh a leathnú, dearadh lena n-athúsáid, ábhair ardcharbóin a ionadú agus athchúrsáil a chur chun cinn — d'fhéadfaí astaíochtaí gás ceaptha teasa a bhaineann le hábhar feadh saolré foirgnimh a laghdú suas le 61 % ⁷⁶(76). I mBosca 6.12 tugtar sampla d'úsáid dramhaíola bithbhunaithe chun ábhair thógála a tháirgeadh.

73 ABN AMRO Bank, 2025, 'Eacnamaí GES: EU-ETS ar an spatsolas' (<https://www.abnamro.com/research/en/our-research/esg-economist-eu-ets-in-the-spotlight>) arna rochtain an 4 Nollaig 2024.

74 CE, 2025, 'Compás AE chun iomaíochas a fháil ar ais agus rathúnas inbhuanaithe a dhaingniú' (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_339) arna rochtain an 30 Eanáir 2025.

75 ESABCC, 2024, I dtreo gréasáin fuinnimh aeráidneodracha athléimneacha ar fud na hEorpa – comhairle maidir le dréachtchásanna faoi rialachán an Aontais maidir le gréasáin fuinnimh thras-Eorpacha (<https://climate-advisory-board.europa.eu/reports-and-publications/towards-climate-neutral-and-resilient-energy-networks-across-europe-advice-on-draft-scenarios-under-the-eu-regulation-on-trans-european-energy-networks>) arna rochtain an 30 Eanáir 2025.

76 EEA, 2020, Astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú trí ghníomhaíochtaí geilleagair chiorclaigh in earnáil na bhfoirgneamh, Faisnéisiú EEA (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/cutting-greenhouse-gas-emissions-through-circular-economy-actions-in-the-buildings-sector>) arna rochtain an 2 Meitheamh 2025.

Bosca 6.12 Úsáid dramhaíola bithbhunaithe in earnáil na tógála

Trí dhramhaíl bithbhunaithe a úsáid san fhoirgníocht, cuirtear rogha mhalartach inbhuanaithe ar ábhair thraidisiúnta ar fáil, rud a chuireann astaíochtaí carbóin níos ísle agus éifeachtúlacht acmhainní chun cinn agus a thacaíonn le geilleagair áitiúla ag an am céanna. Maolaíonn dramhaíl athchúrsála freisin na brúnna ar éiceachórais ó bhunábhair bhitmhaise íona a úsáid. Is féidir bithdhramhaíl amhail snáithíní adhmaid agus iarmhair talmhaíochta (amh, crotail ríse, snáithíní leannlusanna agus cnáibe) a úsáid chun ábhair thógála inbhuanaithe a chruthú. Mar shampla, úsáidtear iarmhair cnáibe chun cnáib a tháirgeadh, bith-chomhchodach a dhéantar as cnáib agus aol a sholáthraíonn insliú agus a chuireann in aghaidh múnla.

Faoi láthair, tá úsáid ábhar dramhaíola bithbhunaithe fós nideoige mar gheall ar easpa bonneagair, feasacht íseal ar an margadh i measc forbróirí agus ailtirí, agus toisc go mbíonn na hábhair sin níos costasaí de ghnáth ná ábhair ógh. Tá gníomhaíocht déanta ag roinnt Ballstát chun aghaidh a thabhairt ar na bacainní sin.

Éilíonn an tSualainn [dearbhuith aeráide le haghaidh tógáil nua](#), trína gcaithfidh tionscadail tógála a dtionchair aeráide a dhoiciméadú. Tá [na ceanglais aeráide maidir le tógáil nua níos doichte](#) ag an Danmhairg go dtí 7.1kg CO₂ e/m² in aghaidh na bliana ar an meán. Dreasaíonn an dá bheartas úsáid ábhar tógála atá dian ar charbón, amhail bithdhramhaíl.

Le [Straitéis Bhithgheilleagair na Fionlainne](#), cuirtear úsáid adhmaid agus ábhar nádúrtha eile chun cinn i dtógáil nua, agus cothaítear teicneolaíochtaí nua chun éifeachtúlacht fuinnimh agus ábhair a mhéadú. Áirítear i [Straitéis Bhithgheilleagair na hOstaire](#) bearta chun feabhas a chur ar úsáid adhmaid san fhoirgníocht, lena n-áirítear iarmhair adhmaid.

Maidir le leictirí na soghluaisteachta príobháidí, bhí earnáil gluaisteán na hEorpa sách mall chun freagairt don aistriú ó innill dócháin inmheánaigh go gléasraí cumhachta leictirthe a úsáidtear i bhfeithiclí leictreacha agus chaill sí sciar den mhargadh d'iomaitheoirí sa tSín agus sna Stáit Aontaithe. Tá an tSín chun tosaigh anois i dtáirgeadh ceall ceallraí agus feithiclí leictreacha araon; táirgeann sé 71 % de chealla ceallraí agus 66 % d'fheithiclí leictreacha ar fud an domhain ⁷⁷(77).

Go luath in 2024, agus é mar aidhm aige acmhainneacht ceallraí na hEorpa a neartú, mhaoinigh an Banc Eorpach Infheistíochta an chéad gigeamhonarcha um tháirgeadh ciorclach ceallraí san Eoraip, Northvolt Ett, in Skellefteå na Sualainne. Maoiníodh an margadh EUR 942.6 milliún le EUR 453.6 milliún ó Oifig Fiachais Náisiúnta na Sualainne Riksgälden, EUR 362.9 milliún ón gclár InvestEU agus EUR 126.1 milliún ó bhainc thráchtála ⁷⁸(78). I gcúl suntasach, chomhdaigh Northvolt le haghaidh féimheachta in 2024 agus dhún sé táirgeadh ceall sa tSualainn in 2025, rud a réitigh amhras maidir le todhchaí ghléasra ceallraí Northvolt atá á thógáil faoi láthair sa Ghearmáin ⁷⁹(79).

Ar bhonn níos leithne, cuireadh moill ar 12 as 16 mhonarcha ceallraí faoi stiúir na hEorpa nó cuireadh ar ceal iad mar gheall ar easpa teicneoirí oilte, costais arda fuinnimh, moill ar an éileamh ar fheithiclí leictreacha agus easpa barainneachtaí scála a cuireadh i dtoll a chéile d'iomaitheoirí Síneacha ⁸⁰(80). Mar thoradh ar an athrú mall i dtionscal gluaisteán na hEorpa i dtreo teicneolaíocht ceallraí tá éileamh lag san Eoraip, agus leanann uathobritheoirí na hEorpa ag stocaireacht chun moill a

77 McKinsey, 2023, 'A road map for the automotive industry in Europe' [Léarscáil bhóthair do thionscal na ngluaisteán san Eoraip] (<https://www.mckinsey.com/industries/automotive-and-assembly/our-insights/a-road-map-for-europes-utomotive-dustry>) arna rochtain an 2 Meitheamh 2025.

78 BEI, 'an tSualainn: Maoiníonn BEI monarcha ceallraí Northvolt le breis agus \$ 1 bhilliún' (<https://www.eib.org/en/press/all/2024-011-eib-finances-northvolt-s-battery-factory-with-over-usd1-billion>) arna rochtain an 2 Meitheamh 2025.

79 leictirtheach, 2025, 'Tar éis stop a chur leis an táirgeadh sa tSualainn: Leantar den obair ag gléasra Northvolt sa Ghearmáin - electrive.com' (<https://www.electrive.com/2025/05/23/tar-eis-tairgeadh-halt-in-sweden-work-at-northvolt-plant-in-germany-continues/>) arna rochtain an 2 Meitheamh 2025.

80 Wilkes, W., et al., 2024, 'Tá ag teip ar uaillmhianta móra ceallraí na hEorpa, agus tá an tSín ag dul chun tairbhe', Fortune Europe (<https://fortune.com/europe/2024/12/10/europes-big-battery-ambitions-china-benefiting/>) arna rochtain an 11 Nollaig 2024.

chur ar phleananna chun gluaisteáin innill dócháin a chéimniú amach faoi 2035⁸¹(81).

Mar sin féin, le sprioc 2035 maidir le hastaíochtaí nialasacha tugtar comhartha soiléir d'oibreoirí feadh shlabhra soláthair na bhfeithiclí leictreacha, lena n-áirítear táirgeoirí ceallraí, go dtiocfaidh méadú ar éileamh an Aontais agus go bhféadfaí é a chomhlánú le fóirdheontais d'fheithiclí leictreacha — rud atá cruthaithe go maith chun glacadh sa mhargadh a dhreasú ar fud thíortha na hEorpa⁸²(82).

⁸³(83 ???)

Príomhuailmhian de chuid an Aontais is ea spás a chur ar fáil i margadh na teicneolaíochta glaine, an deis a thapú a chuirtear ar fáil leis an iarracht dhomhanda chun dícharbónú a bhaint amach agus dúshlán a thabhairt do cheannasacht na Síne i dteicneolaíocht ghlan agus i bhfeithiclí leictreacha.

Tá comhbhabhtáil roimh an Eoraip idir luas an dícharbónaithe san Eoraip agus inbhuanaitheacht agus iomaíochas a tionscal intíre. Cé gurb í teicneolaíocht na Síne an bealach is saoire agus is éifeachtúla chun dícharbónú a bhaint amach faoi láthair, is foinse fáis eachnamaíoch agus fostaíochta inbhuanaithe í infheistíocht a dhéanamh i gclaochlú tionsclaíoch na hEorpa (48).

6.2.4 Nuálaíocht shóisialta a chothú

Tá athruithe ar noirm, iompraíochtaí agus institiúidí sóisialta i gceist leis an nuálaíocht shóisialta. Téann sé níos faide ná athruithe incriminteacha ar an teicneolaíocht agus d'fhéadfadh sé claochluithe doimhne a chothú i sochaí na hEorpa. Trí chaidreamh sóisialta, samhlacha eagraíochtúla agus iompraíochtaí nua a chothú, soláthraítear an méid is gá chun cur leis an dul chun cinn teicneolaíoch.

Is féidir le hathruithe ar chleachtais shóisialta agus ar stíleanna maireachtála tomhaltas a aistriú chuig táirgí agus seirbhísí nach bhfuil chomh dian céanna ar ábhar agus ar charbón, agus brúnna comhshaoil ó thomhaltas a laghdú, go háirithe má éascaítear iad le beartas táirgí, le samhlacha gnó ciorclacha agus le roghanna eolasacha tomhaltóirí⁸⁴(84).

Fuarthas amach i suirbhé Eorabharaiméadair 2024 maidir le dearcthaí Eorpacha i leith an chomhshaoil go raibh siad ullamh d'iompraíocht tomhaltóirí níos inbhuanaithe, agus bhí beagnach seisear as gach deichniúr freagróirí toilteanach níos mó a íoc as táirgí inbhuanaithe atá níos éasca a dheisiú, a athchúrsáil agus/nó a tháirgeadh ar bhealach atá inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de. Thacaigh daoine leis an méid dramhaíola a laghdú trína ndramhaíl a shórtáil lena hathchúrsáil i gceart agus trí phacáistíocht in-athúsáidte⁸⁵a úsáid (85). Tá tionscnaimh ar siúl ar an leibhéal áitiúil, agus tugtar achoimre i mBosca 6.13 ar na hiarrachtaí chun lorg carbóin an bhia agus na tithíochta a laghdú sa Bhruiséil.

81 O'Carroll, L., 2024, deir príomhfheidhmeannach 'BMW go laghdóidh toirmeasc an Aontais ar inneall dócháin tionscal na ngluaisteán', The Guardian, an 15 Deireadh Fómhair 2024 (<https://www.theguardian.com/business/2024/oct/15/bmw-chief-eu-combustion-engine-ban-car-industry>) arna rochtain an 11 Nollaig 2024.

82 MIT, 'tá roinnt tíortha ag cur deireadh le tacaíocht d'fheithiclí leictreacha. An bhfuil sé ró-luath?', Athbhreithniú Teicneolaíochta MIT (<https://www.technologyreview.com/2024/09/23/1104247/ending-ev-subsidies/>) arna rochtain an 11 Nollaig 2024.

83 CE, 'Tuarascáil Enrico Letta maidir le Todhchaí an Mhargaidh Aonair' (https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/enrico-letta-report-future-single-market-2024-04-10_ga) arna rochtain an 2 Meitheamh 2025.

84 EEA, 2023, Coinníollacha agus conairí le haghaidh tomhaltas inbhuanaithe agus ciorclach san Eoraip, Faisnéisiú EEA uimh. 11/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/conditions-and-pathways-for-sustainable/conditions-and-pathways-for-sustainable>) arna rochtain an 22 Samhain 2023.

85 CE, 2024, 'Dearcadh mhuintir na hEorpa i leith an chomhshaoil – Bealtaine 2024 – Suirbhé Eorabharaiméadair' (<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3173>) arna rochtain an 14 Eanáir 2025.

Bosca 6.13 Lorg carbóin na Brussel a laghdú trí bhia agus tithíocht

Tá aistriú cóir i dtreo na haeráidneodrachta faoi 2050 á shaothrú go gníomhach ag an mBruiséil, rud atá mar bhonn taca faoi chuspóirí maolaithe agus oiriúnaithe le cothroime shóisialta. Forbraíodh [Plean Aeráide](#) na cathrach trí rannpháirtíocht ghníomhach le cónaitheoirí, chomh maith le páirtithe leasmhara poiblí agus príobháideacha. Tá astaíochtaí gás ceaptha teasa na cathrach á laghdú aige agus ag an am céanna tá sé ag dul i ngleic le héagothromaíochtaí sóisialta chun a chinntiú go rachaidh gníomhú ar son na haeráide chun tairbhe do gach cónaitheoir go cothrom. Leagtar síos sa phlean spriocanna intomhaiste ar fud na n-earnálacha fuinnimh, tithíochta agus bia. Díríonn sé ar neamhionannais shóisialta a bhaineann le nochtadh do theas agus tuille, costais fuinnimh, agus rochtain ar bhia sláintiúil agus ar spásanna glasa.

Is é is aidhm don chuid den [phlean a dhíríonn ar bhia agus ar thalmhaíocht uirbeach](#) a chinntiú gur féidir le cónaitheoirí uirbeacha, lena n-áirítear grúpaí imeallaithe, rochtain a fháil ar bhia inacmhainne inbhuanaithe agus tacú le daoine atá gníomhach sa talmhaíocht uirbeach ag an am céanna. I measc na mbeart nithiúil tá bealaí dáilte cúnaimh bia a chruthú chun rochtain ar bhia éiceolaíoch agus sláintiúil a áirithiú dóibh siúd atá i ngátar, agus na cistíneacha comharsanachta a bhunú i gcomhar le hollmhargaí áitiúla i mbardais ar fud Réigiún Príomhchathrach na Bruiséile (4).

Faoi [ghné fuinnimh an Phlean Aeráide](#), tá breis agus 1,000 aonad tithíochta sóisialta á n-athchóiriú ag an mBruiséil chun éifeachtúlacht fuinnimh, aeráil agus compord laistigh a fheabhsú. Is é an rún atá ann aghaidh a thabhairt go díreach ar bhochtaineacht breosla agus ar strus teasa i measc pobail leochaileacha, lena n-áirítear tairbhí sóisialta inláimhsithe ón ngníomhú ar son na haeráide. A bhfuil leis an athchóiriú mórsála sin, tá astaíochtaí ó thithíocht á maolú ag an mBruiséil, tá feabhas á chur aici ar dhálaí maireachtála do chónaitheoirí faoi mhíbhuntáiste, agus tá costais fuinnimh á laghdú aici. Ina theannta sin, tá an Plean ag cur borradh faoi tháirgeadh agus tomhaltas áitiúil fuinnimh in-athnuaite, agus é mar aidhm aige táirgeadh fuinnimh fhótavoltaigh na cathrach a dhúbailt faoi 2030.

Féach freisin [próifíl tíre na Beilge](#).

Sa chóras bia, áirítear ar na tionscnaimh chun aghaidh a thabhairt ar an gcur amú bia athdháileadh an bharrachais bia, ardú feasachta, tionscnaimh maidir le lipéadú dátaí, chomh maith le dreasachtaí fíoscacha agus airgeadais atá ceaptha chun na gníomhaithe uile ar fud an tsabhra soláthair ⁸⁶a rannpháirtíú (86). I roinnt tíortha, tá inbhuanaitheacht chomhshaoil á ionchorprú i moltaí cothaithe. Mar shampla, tugadh moltaí Nordacha maidir le cothú cothrom le dáta le haghaidh na hinbhuanaitheachta in 2023 ⁸⁷(87).

Le talmhaíocht a fhaigheann tacaíocht ón bpobal — ina gceannaíonn tomhaltóirí sciar de tháirgí feirme roimh ré agus ina bhfaigheann siad dáileacháin rialta de bhia úr séasúrach — cothaítear caidrimh dhíreacha idir táirgeoirí agus tomhaltóirí, rud a laghdáíonn an spleáchas ar chórais bhia thionsclaithe agus a chothaíonn aistí bia sláintiúla ⁸⁸(88). Mar sin féin, cuireann costais tosaigh arda do thomhaltóirí teorainn le hinrochtaineacht, go háirithe do theaghlaigh ar ioncam íseal, agus áirítear le bacainní eile áisiúlacht theoranta i gcomparáid le hollmhargaí agus srianta ama a bhaineann le táirgí úra a ullmhú. Tá gá le tacaíocht beartais níos láidre, feachtais feasachta mhéadaithe agus tionscadail chomhair fheabhsaithe chun an scála, an inrochtaineacht agus an tionchar foriomlán ⁸⁹a mhéadú (89).

86 EEA, 2025, Preventing waste in Europe — Progress and challenges [Dramhaíl a chosc san Eoraip — Dul chun cinn agus dúshlán, agus béim á leagan ar chur amú bia], Tuarascáil EEA Uimh.02/2025, an Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/preventing-waste-in-europe-progress-and-challenges-with-a-focus-on-food-waste>) arna rochtain an 4 Eanáir 2025.

87 Norden, 2023, 'Moltaí maidir le Cothú Nordach 2023' (<https://www.norden.org/en/publication/nordic-nutrition-moltaí-2023>) arna rochtain an 14 Eanáir 2025.

88 IPES-Bia, 2019, I dTreo Comhbheartas Bia don Aontas Eorpach: an t-athchóiriú agus an t-athailíniú beartais is gá chun córais bhia inbhuanaithe a thógáil san Eoraip, an Painéal Idirnáisiúnta Saineolaithe maidir le Córais Bhia Inbhuanaithe, an Bhruiséil (<https://ipes-food.org/report/towards-a-common-food-policy-for-the-eu/>) arna rochtain an 5 Aibreán 2024.

89 EEA, 'Nuálaíocht don inbhuanaitheacht', an Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil (<https://www.eea.europa.eu/highlights/innovating-for-sustainability>) arna rochtain an 15 Eanáir 2025.

6 Cúis dóchais: luamháin an athraithe chlaohlaithe

Le comhchruinniú an daonra i gceantair uirbeacha, tá ról lárnach ag cathracha maidir le haghaidh a thabhairt ar an éileamh ar fhuinneamh. Tá ról le himirt ag táirgeoirí comhchoiteanna díláraithe is tomhaltóirí — nó ag pobail fuinnimh — maidir le haistriú ó ghnáthchóras cumhachta ón mbarr anuas go córas dáilte lena gcomhcheanglaítear táirgeoirí móra agus beaga fuinnimh ar leibhéal éagsúla den eangach leictreachais. Tá comhar maidir le táirgeadh fuinnimh díláraithe agus ar mhionscála i gceist le pobail fuinnimh. Is de chineál oscailte agus deonach iad agus baineann samhail ghnó leo ina bhfuil comhúinéireacht ag daoine ar thionscadail fuinnimh in-athnuaite nó éifeachtúlachta fuinnimh agus ina nglacann siad páirt iontu.

Ar oileán Samsø na Danmhairge, tá an pobal áitiúil ina cheannródaí san aistriú chuig fuinneamh glan ar an oileán le breis agus 20 bliain agus is glantáirgeoir fuinnimh é (féach Bosca 6.14).

Bosca 6.14 Oileán fuinnimh in-athnuaite na Danmhairge – scéal ratha Samsø

Soláthraíonn Samsø, oileán amach ó Leithinis na hIúlainne sa Danmhairg, príomhshampla de chlaohlú faoi stiúir an phobail ar chórais fuinnimh áitiúla. I 1997, thug pobal an oileáin gealltanais aistriú ó ola, díosal agus peitreal allmhairithe chun bheith ina "oileán fuinnimh in-athnuaite" sa Danmhairg. Faoi 2007, tháinig sé níos mó fuinnimh in-athnuaite ná mar a ídiodh trí thuirbíní gaoithe, téamh ceantair faoi thiomáint bithmhaise, grianchumhacht agus bearta éifeachtúlachta.

Tá samhail Samsø ag brath ar nuálaíocht shóisialta agus ar úinéireacht áitiúil. Tá suas le EUR 60 milliún infheistithe i mbonneagar in-athnuaite ag saoránaigh, feirmeoirí, údarais bhordasacha agus infheisteoirí príobháideacha i dteannta a chéile. Téann comharchumainn ghaoithe faoi úinéireacht an phobail agus córais téimh ceantair a fhaigheann tacaíocht bhordasach ar ais isteach sa gheilleagar áitiúil.

Bunaíodh [Acadamh Fuinnimh Samsø](#) in 2007 mar mhol le haghaidh fothú acmhainneachta, forbairt pobail agus réitigh inbhuanaithe. Eagraíonn an tAcadamh ceardlanna agus turais staidéir, ag cur cur chuige an oileáin maidir le rannpháirtíocht an phobail agus bainistíocht athruithe chun cinn trína [threoir cheannródaíoch](#). Ag féachaint chun cinn, tá sé mar aidhm ag Samsø a bheith go hiomlán saor ó iontaise faoi 2030, úsáid fuinnimh in-athnuaite a leathnú chuig oibríochtaí téimh, iompair agus farantóireachta trí bhearta leictriúcháin ⁹⁰(90).

Is é [REScoop](#) cónaidhm Eorpach na bpobal fuinnimh, líonra méadaitheach de 2,500 pobal fuinnimh ó gach cearn den Eoraip a bhfuil baint ag 2 mhilliún duine atá gníomhach san aistriú fuinnimh leis. Tá ról níos substaintiúla ag na pobail sin san aistriú chuig córais ísealcharbóin, rud a chineachann táirgeadh agus tomhaltas fuinnimh go dtí an leibhéal áitiúil agus a chumhachtaíonn saoránaigh ⁹¹(91). Ídionn táirgeoirí is tomhaltóirí ar mhionscála an fuinneamh a tháirgeann siad, agus feithiclí leictreacha agus teaschaidéil lena gcomhtháthaítear leictreachas ó shuiteálacha díláraithe gaoithe agus gréine; cuireann sé sin an tsolúbthacht ar fáil chun freastal ar sholáthar athraitheach ⁹²(92). I gcás ina bhfuil saoráidí tionsclaíocha suite gar do cheantair uirbeacha, is féidir le líonraí téimh ceantair dramhtheas a threorú chuig tithe cónaithe ⁹³(93).

Faoi láthair, is dócha go mbeidh roinnt dúshlán roimh dhaoine ar mian leo tionscadal táirgeoirí is tomhaltóirí a thionscnamh agus a chur chun feidhme. D'fhéadfadh costas

90 CE, 2020, 'Próifíl: Samsø – oileán a spreagann pobail fuinnimh ar fud an domhain ?? Fuinneamh glan d'oileáin an Aontais', Fuinneamh glan d'oileáin an Aontais (<https://clean-energy-islands.ec.europa.eu/news/profile-samsø-island-inspiring-energy-communities-around-world>) arna rochtain an 29 Lúnasa 2025.

91 Sareen, S., et al., 2024, 'Braitheann an duine ar an bpobal? Clár oibre tíreolaíochta daonna maidir le pobail fuinnimh', Progress in Environmental Geography 3(4), lgh. 289-310 (DOI: 10.1177/27539687241287795).

92 EEA, 2022, Energy prosumers in Europe — citizens participation in the energy transition [Tomhaltóirí is tomhaltóirí fuinnimh san Eoraip — rannpháirtíocht na saoránach san aistriú fuinnimh], Tuarascáil EEA Uimh.01/2022 (<https://www.eea.europa.eu/publications/the-role-of-prosumers-of>) arna rochtain an 24 Bealtaine 2023.

93 Agora Energiewende, 2019, Aistriú Fuinnimh na hEorpa 2030: An Pictiúr Mór (<https://www.agora-energiewende.org/publications/european-energy-transition-2030-the-big-pictiur>) arna rochtain an 16 Meitheamh 2025.

an tionscadail a bheith ró-ard, d'fhéadfadh sé nach gceadódh rialacháin náisiúnta samhail do tháirgeoirí is tomhaltóirí a d'oirfeadh don chás nó d'fhéadfadh sé nach mbeadh oibrithe deonacha leordhóthanacha ullmhaithe chun an iarracht is gá a dhéanamh chun an tionscadal a fhorbairt. D'fhéadfadh easpa eolais agus saineolais a bheith ina saincheist freisin, ós rud é go bhféadfadh saineolas a bheith ag teastáil ón táirgeoir is tomhaltóir in go leor réimsí éagsúla, lena n-áirítear teicneolaíocht, beartais, rialacháin agus maoiniú. Is féidir na bacainní sin a laghdú le beartais éifeachtacha agus le creataí tacaíochta (92).

Mar shampla de chumhacht rogha na dtomhaltóirí, tá acmhainneacht shuntasach ag leictriú téimh chónaithe trí ghlacadh teaschaidéal astaíochtaí GCT a laghdú. Ina measúnú tionchair ina leagtar amach conairí i dtreo sprioc aeráide 2040, déanann an Coimisiún foráil maidir le beagnach 60 milliún teaschaidéal a shuiteáil faoi 2030 agus os cionn 80 milliún teaschaidéal a shuiteáil faoi 2040 ⁹⁴(94).

De réir an Chomhlachais Eorpaigh um Chaidéil Teasa (EHPA), cuirtear na 24 mhilliún teaschaidéal atá suiteáilte san Eoraip faoi láthair in ionad 1.6 % de thomhaltas gáis bliantúil iomlán an Aontais agus sábhálann siad 45 mheige tona d'astaíochtaí CO₂ in aghaidh na bliana, arb ionann é agus thart ar 4.9 % d'astaíochtaí an Aontais ó fhoirgnimh ⁹⁵(95). Mar sin féin, tá éagsúlacht mhór ann maidir le glacadh teaschaidéil ar fud na hEorpa, agus tháinig laghdú ar dhíolacháin fhoriomlána in 2023 agus in 2024 tar éis 10 mbliana fáis. Ní mór dlús a chur leis sin chun na ciorruithe ar thomhaltas fuinnimh foirgneamh is gá chun spriocanna aeráide an Aontais a bhaint amach ⁹⁶(96).

Baineadh úsáid rathúil as beartais agus bearta foscacha chun costas na dtiaschaidéal do thomhaltóirí a laghdú. Faoi láthair, cothaíonn cúig Bhallstát glacadh trí ráta cánach breisluacha níos ísle ar theaschaidéil ná ar choirí breosla iontaise: An Bheilg, an Fhrainc, Éire, an Phortaingéil agus an Rómáin ⁹⁷(97). Úsáideann Ballstáit eile ionstraimí amhail deontais agus asbhaintí cánach. Déanann an cóimheas praghaís idir leictreachas agus gás difear do dhíolacháin freisin, agus cuirtear an glacadh chun cinn le praghsanna ísle leictreachais i gcoinne praghsanna gáis níos airde.

Is é is aidhm don [Chomhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan](#) le déanaí rochtain chomhionann ar an aistriú glan a áirithiú do gach saoránach, agus molann sé léasú sóisialta a dhéanamh ar theicneolaíocht ghlan chostasach amhail feithiclí astaíochtaí nialasacha agus teaschaidéil. Foilseoidh an Coimisiún treoir maidir le léasú sóisialta in 2025.

Maidir leis an nuálaíocht shóisialta sa chomhthéacs uirbeach, tá an [tionscnamh Bauhaus Eorpach Nua](#) dírithe ar leibhéal na comharsanachta chun réitigh chuimsitheacha inbhuanaithe a shainaitheant atá saincheaptha do gach pobal. Tá sé ríthábhachtach saoránaigh a mhealladh agus a riachtanais a thuiscint chun go mbeidh rannpháirtíocht éifeachtach ann chun torthaí uirbeacha cothroma a bhaint amach — go háirithe do ghrúpaí leochaileacha. Is féidir le rannpháirtíocht an phobail maidir le fiseanna agus conairí cathrach a shainiú ceannach isteach agus rannpháirtíocht a thabhairt.

D'fhéadfadh méadú na cianoibre agus na hoibre hibridí comaitéireacht agus a tionchair chomhshaoil a laghdú, agus margai saothair agus patrúin soghluaisteacha

94 CE, 2024, 'Doiciméad inmheánach oibre de chuid an Choimisiúin – Tuarascáil ar an measúnú tionchair Cuid 1 a ghabhann leis an doiciméad dar teideal Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Securing our future Europe's 2040 climate target and path to climate neutrality by 2050 building a sustainable, just and prosperous society [Sprioc aeráide 2040 na hEorpa agus an chonair i dtreo na haeráidneodrachta a dhaingniú faoi 2050 lena dtógfar sochaí inbhuanaithe, chóir agus rathúil] (SWD/2024/63 final)' (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%A52024SC0063>) a bhfuairthas rochtain air an 15 Meitheamh 2025.

95 EHPA, 'An Eoraip ag seachaint 5.5 billiún méadar ciúbach gáis le teaschaidéil', an Comhlachas Eorpach um Chaidéil Teasa (<https://www.ehpa.org/news-and-resources/news/europe-avoiding-5-5-billion-cubic-metres-of-gas-with-heat-pumps/>) arna rochtain an 21 Márta 2025.

96 EHPA, 2024, European Heat Pump Market and Statistics Report 2024 (https://www.ehpa.org/wp-content/uploads/2024/08/Executive-summary_EHPA-heat-pump-market-and-statistic-report-2024-2.pdf) arna rochtain an 21 Márta 2025.

97 EHPA, 2024, 'Na tíortha Eorpacha nár éirigh leo teaschaidéil a dhéanamh inacmhainne', an Comhlachas Eorpach um Chaidéil Teasa (<https://www.ehpa.org/news-and-resources/news/heat-pumps-versus-boilers-taxes-and-running-costs/>) arna rochtain an 21 Márta 2025.

uirbí á n-athmhúnlú ag an am céanna. Léirigh paidéim COVID-19 gur féidir leis na teicneolaíochtaí agus na beartais atá ann cheana tacú le roghanna malartacha éifeachtacha ar chomaitéireacht laethúil. De réir mar a fhéachann daoine níos mó agus níos mó ar shocruithe solúbtha, d'fhéadfadh na hathruithe sin cur le stíleanna maireachtála níos inbhuanaithe nach bhfuil chomh spleách céanna ar charranna. Mar sin féin, tá gá le beartais eacnamaíocha agus shóisialta leordhóthanacha chun a áirithiú go mbeidh athruithe ar phatrúin oibre inbhuanaithe ⁹⁸(98).

Tá roinnt Misean de chuid an Aontais faoin [gclár Fís Eorpach ag breathnú níos faide](#) ná an fhorbairt theicneolaíoch d'fhonn tacú leis an inbhuanaitheacht tríd an nuálaíocht shóisialta (99). Áirítear leis na cineálacha cur chuige ardleibhéil rannpháirtíochta saoránach, comhar trasearnála, ailíniú le beartais an Aontais, réitigh nuálacha a chothú, acmhainní a shábháil agus ardáin a chruthú le haghaidh athrú sistéamach fadtéarmach ⁹⁹(99). Tá réigiún agus seacht gcathair ar fud ceithre Bhallstát páirteach sna [Comhpháirtíochtaí um Nuálaíocht Réigiúnach](#) agus is é is aidhm dóibh dea-chleachtais a roinnt agus tionscnaimh réigiúnacha, náisiúnta agus de chuid an Aontais a nascadh le chéile le haghaidh an chlaochlaithe ghlais agus an chlaochlaithe dhigitigh.

6.2.5 Poist ghlasa a chruthú agus scileanna a fhorbairt

Braitheann rathúnas na ndaoine ar shlite beatha a bhfuil rochtain acu ar phoist ardcháilíochta. Ag an am céanna, tá sé ríthábhachtach go mbeadh rochtain ag gnólachtaí ar dhaoine a bhfuil na scileanna agus an oiliúint cheart acu chun go bhféadfar an nuálaíocht a uas-scálú agus dlús a chur leis an gclaochlú tionsclaíoch. Ós rud é go gcuirtear deireadh de réir a chéile le gníomhaíochtaí atá dian ar charbón — amhail mianadóireacht guail agus eastóscadh scealla — agus go ndúntar oibríochtaí, tá coinne le caillteanais shuntasacha post i réigiúin atá buailte, i gceantair thuaithe de ghnáth. D'fhéadfadh sé sin éagothromaíochtaí sóisialta atá ann cheana a mhéadú a thuilleadh, agus treisíonn sé an gá atá le cothromaíocht a bhaint amach idir deireadh a chur de réir a chéile le tionscail breosla iontaise agus méadú gníomhaíochtaí eacnamaíocha nua (4). Meastar go bhfuil an Spáinn ar thús cadhnaíochta maidir le beartais um aistriú cóir a chur chun feidhme, agus tugtar tuairisc ar chur chuige na tíre i mBosca 6.15.

Bosca 6.15 An t-aistriú glas a bhainistiú sa Spáinn

Faoina [Creat Straitéiseach Fuinnimh agus Aeráide](#), tá sé d'aidhm ag an Spáinn a geilleagar a dhícharbónú agus deireadh a chur de réir a chéile leis an bhfuinneamh núicléach, agus a áirithiú ag an am céanna go rachaidh an t-aistriú chun tairbhe don tsochaí agus go maolódh sé tionchair dhiúltacha. Tá dúnadh céimnithe a tionscail guail á chur chun feidhme ag an Spáinn, rud as a n-eascraíonn tionchair shocheacnamaíocha, go háirithe i réigiúin thuaithe a bhfuil dídhaonrú agus meath eacnamaíoch ag bagairt orthu cheana féin. Dúnadh formhór na mianach guail in 2018, agus dúnadh gléasraí cumhachta gualbhreoslaithe anois i dtreo sprioc an dúnta iomláin thart ar 2026-2027.

Chun an claochlú sin a bhainistiú, áirithítear le [Straitéis na Spáinne um Aistriú Cóir](#) comhdheiseanna do ghrúpaí leochaileacha agus do cheantair thuaithe, forbraítear scileanna agus acmhainneachtaí nua i measc oibrithe, agus cuirtear deiseanna nua chun cinn. Tugtar tús áite sa Straitéis do chruthú post agus d'éagsúlú eacnamaíoch, agus soláthraítear fothú acmhainneachta le haghaidh bonneagar leictreachais in éineacht le tacaíocht airgeadais shaincheaptha do ghnólachtaí nua. Díríonn bearta ar oibrithe san earnáil guail agus núicléach a easáitíodh, chomh maith le gnólachtaí agus pobail áitiúla atá ag brath ar na tionscail sin. Tugtar aird ar leith ar ghrúpaí atá i mbaol eisiaimh, lena n-áirítear mná, daoine óga, daoine faoi mhíchumas agus daoine atá difhostaithe go fadtéarmach.

98 EEA, 2023, Ón oifig laethúil ag comaitéireacht go patrúin oibre sholúbtha — teilea-obair agus inbhuanaitheacht, Faisnéisiú LEE uimh. 22/2022 (<https://www.eea.europa.eu/publications/from-the-daily-office-commute>) arna rochtain an 31 Deireadh Fómhair 2023.

99 An Coimisiún Eorpach, 2023, 'Fís Eorpach: Misin an Aontais', an Coimisiún Eorpach (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3931) arna rochtain an 21 Márta 2025.

Agus aistriú cóir á chur i gcrích aici, bhain an Spáinn úsáid éifeachtach as cistí Eorpacha, agus comhpháirteanna an aistrithe chóir á gcomhtháthú aici ina Plean Téarnaimh, Claohlaithe agus Athléimneachta, le tacaíocht ó EUR 300 milliún i gcistí NextGeneration EU (4). Féach freisin [próifíl tíre na Spáinne](#).

Cuirtear i láthair sa [Chomhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan](#) roinnt gníomhaíochtaí suaitheanta tábhachtacha a bhaineann le scileanna agus poist ardcháilíochta ar mhaithe leis an gcothroime shóisialta. Áirítear orthu sin [Aontas na Scileanna — a](#) seoladh i mí an Mhárta 2025 chun daoine a ullmhú d'Eoraip iomaíoch — agus Treochlár um Poist ar Ardchaighdeán. Tá an dara ceann le forbairt i gcomhar leis na comhpháirteithe sóisialta chun tacú le 'pá cothrom, dálaí maithe oibre, oiliúint agus aistrithe córa post d'oibrithe agus do dhaoine féinfhostaithe, go háirithe trí chumhdach cómhargála a mhéadú' ¹⁰⁰(100).

Mar gheall ar easpa comhthola maidir le sainmhíniú a thabhairt ar na gníomhaíochtaí glasa, na hearnálacha glasa nó na poist ghlasa, mar aon le deacrachtaí tomhais, tá sé dúshlánach tionchar an aistrithe ghlas ar mhargáí saothair ¹⁰¹a chainníochtú (101). Mar sin féin, léiríonn sonraí ón earráil earraí agus seirbhísí comhshaoil gur fhás fostaíocht san earráil ag ráta níos tapúla idir 2010 agus 2021 ná ráta fostaíochta foriomlán an Aontais ¹⁰²(102); in 2022, shroich an líon fostaithe coibhéiseacha lánaimseartha san earráil sin 6.7 milliún ¹⁰³(103). Tháinig méadú 4.3 ar an bhfostaíocht a bhaineann le bainistiú acmhainní fuinnimh idir 2000 agus 2022 (103).

I dtéarmaí treochtaí roimhe seo maidir le cruthú post glas, cruthaíodh níos mó ná 2 mhilliún post coibhéiseach lánaimseartha a bhaineann le fuinneamh in-athnuaite agus éifeachtúlacht fuinnimh san Aontas le linn na tréimhse céanna. Eascraíonn cruthú post sna hearnálacha sin as táirgeadh fuinnimh in-athnuaite agus as monarú fuinnimh in-athnuaite agus trealamh atá tíosach ar fhuinneamh, chomh maith le seirbhísí suiteála, innealtóireachta agus taighde. Tháinig méadú faoi dhó ar an bhfostaíocht i dtáirgeadh fuinnimh ó fhoinsí in-athnuaite ó thart ar 600,000 in 2021 go 1.2 milliún in 2022 (103) (féach faisnéisiú 'fostaíocht ghlas').

Ag féachaint chun cinn, tugtar le fios sna meastacháin go nginfidh cur chun feidhme an Chomhaontaithe Ghlas don Eoraip suas le 2.5 milliún post breise san Aontas ¹⁰⁴(104). Chun an acmhainneacht sin a fhíorú, beidh gá le hinfheistíocht shuntasach sa ghairmoideachas agus sa ghairmoiliúint chun a áirithiú go bhfreagróidh scileanna oibrithe do riachtanais mhargadh an tsaothair ¹⁰⁵(105). Leis an aistriú dubailte — digiteach agus glas — féachtar le treochtaí fostaíochta a spreagadh suas go dtí 2035, rud a éilíonn réabhlóid i bhforbairt scileanna ina mbeidh gach oibrí rannpháirteach ar gach leibhéal cáilíochta agus sinsearachta, earnálacha agus gairmeacha beatha. Ní mór soláthar scileanna le haghaidh poist san éiceanuálaíocht, chomh maith le teicneoirí chun réitigh ghlasa a chur chun feidhme, a dhaingniú trí oideachas agus oiliúint spriocdhírthe ¹⁰⁶(106).

Iidir an dá linn, ní mór oibrithe in earnálacha agus i réigiúin atá ag meath a athsciliú chun cur ar a gcumas fostaíocht nua a aimsiú. I mBosca 6.16, tugtar tuairisc ar ghníomhaíocht chun oibrithe a athsciliú ó earráil an fhuinnimh scealla san Eastóin.

100 CE, 2024, 'Coimisiún 2024-2029' (https://commission.europa.eu/about/commission-2024-2029_ga) arna rochtain an 9 Eanáir 2025.

101 JRC, et al., 2025, Poist Ghlasa. Critic ar an gcur chuige gairme chun impleachtaí fostaíochta an aistrithe ghlas a thomhas, Uimh. JRC140967 (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC140967>) arna rochtain an 25 Márta 2025.

102 EEA, 2024, 'Fostaíocht in earráil na n-earraí agus na seirbhísí comhshaoil san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/employment-in-the-environmental-goods>) arna rochtain an 13 Nollaig 2024.

103 Eurostat, 2025, 'An geilleagar comhshaoil — staidreamh maidir le fostaíocht agus fás' (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Environmental_economy_%E2%80%93_statistics_on_employment_and_growth#Employment_by_environmental_domain) arna rochtain an 23 Bealtaine 2025.

104 CEDEFOP, 2021, An claochlú glas fostaíochta agus scileanna (<https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/4206>) arna rochtain an 26 Lúnasa 2025.

105 CEDEFOP, 2024, printíseachtaí maidir le Glasú (<https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/9194>) arna rochtain an 4 Aibreán 2025.

106 CE, 2025, 'Clár Oibre Scileanna don Eoraip' (https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/skills-and-qualifications/european-skills-agenda_ga) arna rochtain an 25 Márta 2025.

Bosca 6.16 Fuinneamh scealla a chéimniú amach agus poist ghlasa a chruthú san Eastóin

Tá an Eastóin ag bainistiú an aistrithe óna tionscal scealla ola atá dian ar charbón in Ida-Virumaa trí phlean cuimsitheach atá cuimsitheach go sóisialta lena ndéantar spriocanna comhshaoil a chothromú le cothromas eacnamaíoch agus sóisialta. [Is é is aidhm do Phlean Críochach um Aistriú Cóir na hEastóine](#) an geilleagar réigiúnach a éagsúlú, tacú le hoibrithe, agus aghaidh a thabhairt ar éagothromaíochtaí sláinte agus sóisialta agus an Eastóin a bhogadh i dtreo fuinneamh in-athnuaite agus feabhsuithe éifeachtúlachta fuinnimh ag an am céanna.

Diríonn an plean ar éagsúlú eacnamaíoch. Tá sé beartaithe ag an rialtas níos mó ná 1,100 post a chruthú in earnálacha glasa agus athoiliúint a chur ar thart ar 13,500 oibrí le haghaidh fostaíochta ísealcharbóin. Tugtar tús áite d'infheistíochtaí in FBManna agus sa nuálaíocht, agus leithdháiltear 80 % de bhuiséad an Phlean ar fhorbairt eacnamaíoch. Sampla amháin is ea monarcha a bhunú a tháirgeann maighnéid tearc-chré, le tacaíocht ó dheontas ón Aontas.

Chun tacú le hoibrithe le linn an aistrithe, áirítear sa Phlean [ciste chun tacaíocht ioncaim idirthréimhseach a chur ar fáil](#) d'oibrithe scealla ola a ligtear chun bealaigh, lena gcumhdaítear a gcaillteanas pá de réir mar a lorgaíonn siad fostaíocht ar lú a lorg carbóin. Tosaíocht eile is ea sláinte an chomhshaoil. Tá sláinte níos measa ag cónaitheoirí Ida-Virumaa ná an chuid eile den Eastóin, den chuid is mó mar gheall ar thruailliú ó ghníomhaíochtaí mianadóireachta agus tionsclaíochta. Tá sé mar aidhm ag an bPlean aghaidh a thabhairt ar na neamhionannais sin trí chúram sláinte a fheabhsú agus trí infheistíocht a dhéanamh i bhfolláine an phobail (4).

Féach freisin [próifíl tíre na hEastóine](#).

Tugann réamh-mheastacháin fostaíochta le fios go bhfuil éagsúlacht ann maidir leis an bhféidearthacht poist a chruthú ar fud réigiúin na hEorpa agus ar fud na n-earnálacha ¹⁰⁷(107). Meastar go mbainfidh an tionscal tógála, mar shampla, tairbhe as cruthú suntasach post a eascraíonn as feabhsuithe éifeachtúlachta fuinnimh agus as leathnú an bhonneagair fuinnimh in-athnuaite ¹⁰⁸(108) chomh maith le hiarfheistiú foirgneamh le bearta athléimneachta tuitte ar leibhéal maoiné.

Tá sé beartaithe le sprioc an [Ghnímh um an Tionscal Glan-nialasachta](#) acmhainneacht thionsclaíoch ghlan-nialasachta a leathnú chun poist bhreise a chruthú chun suiteáil na dteicneolaíochtaí sin a chumasú (109). Go dtí 2030, meastar go mbeidh na riachtanais infheistíochta le haghaidh athoiliúna, athscilthe agus uas-scilthe i monarú teicneolaíochtaí straitéiseacha glan-nialasachta amháin idir EUR 3,1 billiún agus EUR 4,1 billiún ¹⁰⁹(109).

Táthar ag súil freisin go gcruthófar poist shuntasacha mar thoradh ar an aistriú chuig geilleagar níos ciorclaí. Is éard is 'poist chiorclacha' ann poist a bhaineann go díreach nó a thacaíonn go hindíreach leis an aistriú chuig geilleagar níos ciorclaí ¹¹⁰(110). In 2023, bhí 4.4 milliún duine fostaithe in earnálacha an gheilleagair chiorclaigh san Aontas, agus taifeadadh méadú 14 % ó 2010 ¹¹¹i leith (111). Meastar go dtiocfaidh méadú ar acmhainneacht chiorclach mhargadh athmhonaraíochta na hEorpa óna luach reatha de EUR 31 bhilliún go EUR 100 billiún faoi 2030, rud a

107 CE, 2023, Fostaíocht agus forbairtí sóisialta san Eoraip 2023, Oifig Foilseachán an Aontais Eorpaigh (<https://data.europa.eu/doi/10.2767/089698>) arna rochtain an 9 Eanáir 2025.

108 An Chomhghuaillíocht um Aistrithe Uirbeacha, 2020, The Economic Case for Greening the Global Recovery through Cities: 7 dtosaíocht do rialtais náisiúnta (<https://urbantransitions.global/en/publication/the-economic-case-for-greening-the-global-recovery-through-cities/>) arna rochtain an 9 Eanáir 2025.

109 CE, 2023, 'Measúnú ar riachtanais infheistíochta agus infhaighteachtaí cistiúcháin chun acmhainneacht mhonaraíochta teicneolaíochta glan-nialasachta an Aontais a neartú SWD(2023) 68' (https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/staff-working-document-investment-needed-assessment-and-funding-availabilities-strengthen-eus-net_ga) arna rochtain an 9 Eanáir 2025.

110 Circle Economy and Goldschmeding Foundation, 2021, 'Circular Jobs' (http://cdn.prod.website-files.com/5d26d80e8836af2d12ed1269/604b1ce1bd5a7ecc9e17f9ec_20210311%20-%20CJI%20Brief%201%20-%20297x210mm.pdf) arna rochtain an 2 Aibreán 2025.

111 EEA, 2024, 'Fostaíocht sa gheilleagar ciorclach' (<https://www.eea.europa.eu/en/circularity/thematic-metrics/business/employment-in-the-circular-economy>) arna rochtain an 13 Meitheamh 2025.

ghinfidh 500,000 post nua (66). Mar sin féin, is gnách go ndírionn staidéir reatha go príomha ar chruthú post agus níos lú ar cháilíocht poist. Tá sé rithabhachtach obair chuibhiúil a áirithiú sa gheilleagar ciorclach chun aistriú cóir a dhéanamh i dtreo geilleagair agus sochaithe atá inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de ¹¹²(112).

Ar deireadh, tá gníomhaíocht chun uisce a shábháil faoin [Straitéis Athléimneachta Uisce](#) beartaithe freisin chun poist nua a chruthú. In 2022, sholáthair earnáil na teicneolaíochta uisce 1.6 milliún post ar fud 81,500 fiontar, FBManna den chuid is mó ¹¹³(113). Fuarthas amach i meastachán a rinneadh le déanaí go bhféadfadh méadú ar theicneolaíocht coigilte uisce i gceithre earnáil thionsclaíocha – eadhon leathsheoltóirí, lárionaid sonraí, hidrigin in-athnuaite agus ceallraí feithiclí leictreacha – tacú le breis agus 9,600 post in aghaidh na bliana ¹¹⁴(114).

Tá an tAontas ag infheistiú i scileanna faoi láthair trí roinnt sásraí cistiúcháin. Tá EUR 44.2 billiún á infheistiú ag Ciste Comhtháthaithe an Aontais i dtreo scileanna thar an tréimhse 2021 go 2027 ¹¹⁵(115). Tagann an chuid is mó díobh ó [Chiste Sóisialta na hEorpa Plus](#), agus ina dhiaidh sin ón [gCiste um Aistriú Cóir](#) agus ó [Chiste Forbraíochta Réigiúnaí na hEorpa](#). Leis an [tSaoráid Téarnaimh agus Athléimneachta](#), ionstraim shealadach de chuid chlár téarnaimh iarpheindéime an Aontais [NextGenerationEU](#), tacaítear freisin le hinfheistíochtaí a bhaineann le scileanna (106).

Ó thaobh rialachais de, d'fhéadfadh rannpháirtíocht na ngeallsealbhóirí ábhartha uile, go háirithe eagraíochtaí fostóirí agus ceardchumainn, cuidiú le cruthú lúb aiseolais fadmarthanach a chothú idir an gairmoideachas agus an ghairmoiliúint agus beartais scileanna eile ¹¹⁶(116). Ina theannta sin, tá gá le fócas earnála ar bheartais oideachais, oiliúna agus scileanna chun dul i ngleic leis na deiseanna agus na dúshláin a bhaineann leis an aistriú glas ¹¹⁷(117). I mBosca 6.17, tugtar tuairisc ar chomhar poiblí príobháideach san Ostair chun scileanna sa mhargadh saothair a fhorbairt d'earnálacha ísealcharbóin.

Bosca 6.17 Forbairt scileanna le haghaidh poist ghlasa san Ostair

Seoladh [Umweltstiftung na hOstaire \(Fondúireacht Chomhshaoil\)](#) mar chomhoibriú idir Cónaidhm Cheadchumainn na hOstaire, Comhlachas Eacnamaíoch Cónaidhme na hOstaire, an tSeirbhís Phoiblí Fostaíochta agus aireachtaí feidearálacha in éineacht le comhpháirtithe gnó, agus is comhar poiblí-príobháideach é a thacaíonn le huas-sciliú agus le hathiontráil daoine dífhostaithe sa lucht saothair trí oiliúint spriocdhírthe in earnálachaa bhaineann leis an aeráid. Leis an tionscnamh, tugtar cáilíochtaí do dhaoine dífhostaithe, go háirithe mná, cuardaitheoirí poist níos sine agus daoine atá dífhostaithe go fadtéarmach, i dtionscail ghlasa atá ag dul i méid amhail fuinneamh in-athnuaite, leictrea-shoghluaisteacht, bainistiú dramhaíola agus acmhainní, teicneolaíochtaí tógála glasa agus talmhaíocht inbhuanaithe.

Cuireann an tionscnamh comhionannas inscne chun cinn trí mhná a spreagadh chun dul i mbun gairmeacha i réimsí teicniúla agus comhshaoil ina raibh siad faoi ghannionadaíocht. Cuireann sé conairí i dtreo an ardoideachais ar fáil freisin dóibh

112 Geilleagar Ciorcail, 2023, Obair chuibhiúil sa gheilleagar ciorclach – Léargais – Geilleagar Ciorcail (<https://www.circle-economy.com/resources/decent-work-in-the-circular-economy>) arna rochtain an 9 Eanáir 2025.

113 Eurostat, 2025, 'Gnólachtaí san earnáil soláthair uisce, séarachais, bainistithe dramhaíola agus feabhsúcháin' (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Businesses_in_the_water_supply_sewage_waste_management_and_remediation_sector) arna rochtain an 19 Lúnasa 2025.

114 Uisce na hEorpa, 2024, deirtear i staidéar 'Water Europe' go bhfuil gá le hinfheistíocht €255 bhilliún faoi 2030 chun geilleagar agus comhshaoil na hEorpa a chosaint – Uisce na hEorpa' (<https://watereurope.eu/water-europe-study-says-e255-billiun-infheistiocht-riachtanach-faoi-2030-go-coimirciu-geilleagar-agus-comhshaoil/>) arna rochtain an 19 Lúnasa 2025.

115 CSE+, 'Infheistíochtaí an Aontais i scileanna: léirítear i dtuarascáil nua ranníocaíocht chistí comhtháthaithe ?? Ciste Sóisialta na hEorpa Plus' (<https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/news/eu-investments-skills-new-report-shows-tributition-cohesion-funds>) arna rochtain an 9 Eanáir 2025.

116 Unevoc, 'Greening TVET for a greener future' (<https://unevoc.unesco.org/home/Meeting+skill+skill+needs+for+the+green+transition>) arna rochtain an 25 Márta 2025.

117 ETF, 2024, Scileanna Glasa, Red Alert! Foghlaim chun an t-aistriú glas a chumhachtú (<https://www.etf.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/green-skills-red-alert-learning-power-green-transition>) arna rochtain an 9 Eanáir 2025.

siúd a bhfuil cáilíochtaí acu roimhe seo, rud a chuireann leis an bhfoghlaim ar feadh an tsaoil agus leis an bhforbairt gairme.

Ó mhí Aibreáin 2022 go mí Aibreáin 2025, d'infheistigh an tionscnamh EUR 10 milliún in oiliúint a chur ar 1,000 duine nach bhfuil cáilíochtaí gairmiúla acu a bhaineann leis an bpost trí phrintíseachtaí agus dianchúrsaí. Cuireadh an oiliúint in oiriúint do riachtanais cuideachtaí a fhostaíonn go gníomhach in earnálacha a bhaineann leis an aeráid, rud a chinntíonn torthaí láidre fostaíochta. Fuair na rannpháirtithe tacaíocht airgeadais chun costais aistriú, tithíochta agus taistil ¹¹⁸a chumhdach (118). Féach freisin [próifíl tíre na hOstaire](#).

Tá sé ríthábhachtach faireachán a dhéanamh ar an éileamh ar scileanna chun míchothromaíochtaí a réamh-mheas. Sa chomhthéacs sin, tá foinsí nua sonraí, mar shampla fógraí poist ar líne, á n-úsáid níos mó agus níos mó chun foghlaim faoin éileamh ar scileanna glasa ¹¹⁹(119). Cé go bhfuil sonraí maidir le ganntanais saothair ghlais gann, tugtar le fios leis na táscairí atá ann cheana go bhfuil méadú ag teacht ar an nganntanas oibríthe in earnálacha atá ríthábhachtach don aistriú glas (107). Trí fheabhas a chur ar rannpháirtíocht na mban agus grúpaí eile faoi ghannionadaíocht sa lucht saothair, d'fhéadfaí cabhrú le haghaidh a thabhairt ar ghanntanais saothair; tá sé sin i gcomhthéacs ina bhfuil mná fós faoi ghannionadaíocht in go leor earnálacha atá ríthábhachtach don aistriú glas. Ba cheart go gcuirfeadh beartais ar chumas daoine de gach inscne tairbhe a bhaint as na deiseanna nua a eascraíonn as an aistriú glas ¹²⁰(120).

Is féidir le himircigh cur go mór leis an margadh saothair freisin, ar choinníoll go bhfuil rochtain acu ar chlár uas-scilíthe agus athscilíthe ¹²¹(121). Ag aithint dó go mbíonn deacrachtaí ag FBManna fostaithe a bhfuil scileanna glasa acu a aimsiú i gcomhthéacs dhaonra an Aontais atá ag dul in aois ¹²²(122), tá bearta curtha chun feidhme ag an gCoimisiún chun é a dhéanamh níos éasca dóibh tallann a earcú ó gach cearn den domhan agus aitheantas níos tapúla a thabhairt do cháilíochtaí gairmiúla agus do scileanna a fuarthas i dtríú tíortha ¹²³(123).

6.3 Luamháin eacnamaíocha le haghaidh athrú claohlaitheach

6.3.1 Inbhuanaitheacht a mhaoiniú

Éascaíonn córas airgeadais an Aontais sreabhadh caipitil ar fud an gheilleagair, rud a chuireann leis an rathúnas eacnamaíoch agus leis an gcobhsaíocht airgeadais araon. Go stairiúil, áfach, níor comhtháthaíodh breithnithe comhshaoil go maith sa chóras airgeadais. Dá réir sin, tá géarghá le sreafaí airgeadais a atreorú i dtreo infheistíochtaí inbhuanaithe agus neamhchosaint cuideachtaí agus gníomhaithe sa mhargadh airgeadais ar rioscaí fisiceacha agus idirthréimhseacha a bhaineann le díghrádú aeráide agus comhshaoil a laghdú.

D'fhoilsigh an Coimisiún a Phlean Gníomhaíochta maidir le Maoiniú Inbhuanaithe in 2018, ina leagtar amach trí phríomhchuspóir:

- sreafaí caipitil a atreorú i dtreo geilleagar níos inbhuanaithe;
- an inbhuanaitheacht a chomhtháthú i mbainistiú riosca; agus

118 Umweltstiftung Austria, 'Umweltstiftung' (<https://www.aufleb.at/arbeitsstiftung/umweltstiftung>) arna rochtain an 29 Lúnasa 2025.

119 CEDEFOP, 2024, 'An t-aistriú glas i margaí saothair a rianú' (<https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/9197>) arna rochtain an 24 Márta 2025.

120 EIGE, et al., 2023, Innéacs Comhionannais Inscne 2023: i dtreo aistriú glas san iompar agus san fhuinneamh, fuair an Institiúid Eorpach um Chomhionannas Inscne (<https://data.europa.eu/doi/10.2839/64810>) rochtain an 13 Nollaig 2024.

121 Seiger, F., et al., 2024, 'The contribution of Third Country Nationals to the twin transition in the EU' [Rannchuidiú na Náisiúnach Tríú Tír leis an dá aistriú san Aontas], Stór Foilseachán JRC (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC137170>) arna rochtain an 25 Lúnasa 2025.

122 CE, 2025, Teachtaireacht ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle, chuig Coiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún. Aontas na Scileanna.

123 CE, 2023, Teachtaireacht ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa, chuig an gComhairle, chuig Coiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa agus chuig Coiste na Réigiún maidir le Soghluaisteacht Scileanna agus Tallainne.

- trédhearcacht agus smaointeoireacht fhadtéarmach a chothú.

Ag tógáil ar an bplean sin, thug an Coimisiún straitéis athnuaite isteach in 2021 chun [an t-aistriú chuig geilleagar inbhuanaithe a mhaoiniú](#). Thairis sin, tá bearta a bhfuil gealladh fúthu déanta ag an Aontas chun an córas airgeadais a athchóiriú chun aillíniú le spriocanna inbhuanaitheachta agus chun infheistíochtaí príobháideacha agus poiblí a shlógadh i dtreo gníomhaíochtaí inbhuanaithe. Cuid lárnach den dul chun cinn sin is ea aillíniú gníomhaíochtaí corparáideacha le [tacsanomaíocht an Aontais](#), trína gceanglaítear ar chuideachtaí agus ar ghníomhaithe sa mhargadh airgeadais leis an [treoir maidir le tuairisciú inbhuanaitheachta corparáideach](#) agus leis an [rialachán maidir le nochtadh airgeadais inbhuanaithe](#) faisnéis a thuairisciú maidir le hinbhuanaitheacht a ngníomhaíochtaí. Mar chomhlánú air sin, is é is aidhm don [rialachán atá beartaithe maidir le trédhearcacht rátála comhshaoil, sóisialta agus rialachais \(ESG\)](#) iontaofacht sonraí ESG a chomhchuihbhiú agus a fheabhsú chun glas-snasú a chosc agus chun tacú le cinntí maoinithe eolasacha.

Ba cheart go gcuirfeadh an fhaisnéis sin ar chumas infheisteoirí, idir phoiblí agus phríobháideach, tacú le gníomhaíochtaí níos inbhuanaithe, agus ag an am céanna na rioscaí aeráide agus rioscaí a bhaineann leis an dúlra a dhéanann dífeall do ghnólaigh a laghdú. Mar a luadh thuas, áfach, moltar i [bpacáiste Omnibus I agus II](#) an Choimisiúin Eorpaigh raon feidhme na teorach maidir le tuairisciú inbhuanaitheachta corparáideach a laghdú chun an t-ualach riaracháin ar ghnólaigh a laghdú.

Maidir le hinfeistíocht phoiblí san inbhuanaitheacht ar leibhéal an Aontais, faoi [Phlean Infheistíochta an Chomhaontaithe Ghlais don Eoraip](#), tá sé d'aidhm ag an Aontas EUR 1 trilliún ar a laghad d'infheistíochtaí inbhuanaithe a shlógadh le linn na tréimhse 2021-2027 trí bhuiséad an Aontais agus trína ionstraimí gaolmhara, go háirithe [InvestEU](#). Chun an sprioc sin a bhaint amach, tá 30 % de chreat airgeadais ilbhliantúil an Aontais 2021-2027 agus 37 % de [NextGenerationEU](#) dírithe ar ghníomhú ar son na haeráide. Rannchuidíonn beartas Comhtháthaithe an Aontais freisin, agus 30 % ar a laghad de [Chiste Forbraíochta Réigiúnaí na hEorpa](#) ag tacú le cuspóirí an Chomhaontaithe Ghlais don Eoraip agus 37 % den [Chiste Comhtháthaithe](#) ag tacú le cuspóir aeráidneodrachta 2050.

Idir an dá linn, bhí 42 % de na bearta faoin [tSaoráid shealadach Téarnaimh agus Athléimneachta](#) dar luach EUR 648 mbilliún tiomnaithe chun tacú leis an aistriú glas faoi mhí na Bealtaine 2024 (¹²⁴124, ¹²⁵125). Tá sé d'aidhm ag an Aontas 7.5 % dá bhuiséad a leithdháileadh ar an mbithéagsúlacht in 2024-2025, ag méadú go 10 % faoi 2026-2027 (féach faisnéisiú [maidir le riachtanais infheistíochta bithéagsúlachta](#)).

Le tionscnaimh amhail [Ciste Nuálaíochta I](#), [Bannaí Glasa NextGenerationEU](#), an [Ciste um Aistriú Cóir agus an Ciste Aeráide Sóisialta](#), tá acmhainní suntasacha á slógadh chun dlús a chur le hinfeistíochtaí glasa, rud a chruthaíonn 'éifeacht tarraingthe indíreach' ar infheistíochtaí príobháideacha, i gcomhthéacs ina mbíonn gá go minic le hinfeistíocht phoiblí chun caipiteal príobháideach a mhealladh (70).

Tá bannaí glasa tagtha chun cinn mar ionstraimí airgeadais a úsáidtear chun gníomhaíochtaí a thacaíonn le cuspóirí aeráide agus comhshaoil a mhaoiniú. Is creat deonach é [caighdeán bannaí glasa an Aontais](#) atá ceaptha chun éifeachtacht, trédhearcacht agus inchreidteacht mhargadh na mbannaí glasa a fheabhsú trí eisiúint bannaí glasa a aillíniú le tacsanomaíocht an Aontais. Leis an gcaighdeán, cuirtear critéir shoiléire ar fáil d'eisitheoirí chun inbhuanaitheacht chomhshaoil tionscadal maoinithe a shainiú, a rianú agus a thuairisciú, arb é is aidhm dóibh caipiteal a dhíriú i dtreo spriocanna aeráide agus comhshaoil an Aontais agus glas-snasú á chosc ag an am céanna.

Tá méadú ag teacht ar an éileamh ar ionstraimí airgeadais inbhuanaithe, agus b'ionann bannaí glasa agus 6.9 % d'eisiúintí bannaí an Aontais in 2024, i gcomparáid le 0.1 % in 2014. Táthar ag súil go leanfaidh an t-éileamh de bheith ag méadú sna blianta amach romhainn mar gheall ar thacaíocht bheartais trí chaighdeán bannaí glasa an Aontais (131). Tháinig bannaí atá nasctha le hinbhuanaitheacht chun cinn freisin in 2019 mar ionstraim airgeadais nua, lena ndreasaítear an t-aistriú glas le

124 CIE, 2024, 'Tuarascáil speisialta 14/2024: An t-aistriú glas', Cúirt Iniúchóirí na hEorpa (<http://www.eca.europa.eu/en/publications/sr-2024-14>) arna rochtain an 30 Aibreán 2025.

125 CE, 2023, Tuarascáil ar Dhul Chun Cinn 2023 — Gníomhú ar son na hAeráide — Trealamh aistrithe: Luas an dul chun cinn i dtreo todhchaí ghlas rathúil a mhéadú (https://climate.ec.europa.eu/system/files/2023-11/com_2023_653_glossy_en_0.pdf).

6 Cúis dóchais: luamháin an athraithe chlaohlaitheigh

spriocanna inbhuanaitheachta conarthacha. Bhí a nglacadh níos teoranta ná glacadh bannaí glasa; bhain sé buaicphointe EUR 51.8 billiún (125) amach in 2021. Tugann na treochtaí sin le fios go bhfuil méadú ag teacht ar an dúil atá ag infheisteoirí i dtáirgí atá nasctha leis an inbhuanaitheacht, agus go bhfuil sreafaí airgeadais á n-atreorú de réir a chéile i dtreo tionscadail atá athléimneach ó thaobh na haeráide de agus neamhdhíobhálach don chomhshaol.

¹²⁶(126)??

D'ainneoin an dul chun cinn sin, tá bearna shuntasach infheistíochta roimh an Aontas chun a spriocanna inbhuanaitheachta a bhaint amach. Chun an t-aistriú chuig geilleagar aeráideodrach, dúlra-dearfach agus ciorclach a mhaoiniú, ní mór infheistíochtaí a mhéadú go suntasach, ó fhoinsí poiblí agus, go ríthábhachtach, ó fhoinsí príobháideacha araon. Chun cuspóirí an Chomhaontaithe Ghlais don Eoraip a bhaint amach, meastar go mbeidh ar an Aontas a infheistíochtaí a mhéadú thart ar EUR 2024 743 bhilliún in aghaidh na bliana go dtí 2030 nó 4.1 % de OTI 2024 an Aontais gach bliain go dtí 2030 (féach Fíor 6.6 agus faisnéisiú a thabhairt [maidir leis na haistrithe i dtreo gníomhaíochtaí inbhuanaithe](#)).

Feictear an bhearna infheistíochta is mó maidir le maolú ar an athrú aeráide, agus tugtar le fios i meastacháin an Choimisiúin Eorpaigh riachtanais infheistíochta bhliantúla EUR 2024 581 bhilliún (EUR 2023 565) billiún sa chóras fuinnimh chun sprioc 2030 an Aontais maidir le maolú ar an athrú aeráide ¹²⁷a bhaint amach (127). Is ionann sin agus riachtanas infheistíochta don chóras fuinnimh in ord 3.3 % de OTI an Aontais in aghaidh na bliana ó 2021 go 2030, i gcomparáid le 1.7 % de OTI sa tréimhse 2011 go 2020 (deich mbliana le hinfeistíochtaí réasúnta íseal sa chóras fuinnimh).

Go háirithe, léiríonn an méadú ar cheanglais infheistíochta le haghaidh 2021 go 2030 freisin gur gá freastal ar an éileamh níos airde ar fhuinneamh atá ag geilleagar atá ag fás agus go mbeadh ar infheistíocht sa chóras fuinnimh méadú beag beann ar chuspóirí maidir le maolú ar an athrú aeráide.

Tugtar bearnaí infheistíochta i réimsí eile thíos (Fíor 6.6):

- Maidir le hoiriúnú don athrú aeráide, meastar gur fiú thart ar EUR 2024 49 mbilliún an bhearna infheistíochta suas go dtí 2030.
- Maidir le truailliú, is é EUR 2024 41 bhilliún an bhearna infheistíochta bhliantúil mheasta suas go dtí 2030.
- Maidir leis an ngeilleagar ciorclach, is é EUR 2024 29 mbilliún an bhearna infheistíochta bhliantúil mheasta suas go dtí 2030.
- Maidir le huisce, is é EUR 2024 21 bhilliún an bhearna infheistíochta bhliantúil mheasta suas go dtí 2030.
- Maidir leis an mbithéagsúlacht, is é EUR 2024 21 bhilliún an bhearna infheistíochta bhliantúil mheasta suas go dtí 2030.

¹²⁶ EEA, 2024, 'Bannaí glasa san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/green-bonds-8th-eap>) arna rochtain an 8 Bealtaine 2025.

¹²⁷ An Coimisiún Eorpach, 2024, Tuarascáil 2024 ar dhul chun cinn maidir le Gníomhú ar son na hAeráide: Ag treorú an bhealaigh: ó phleananna go cur chun feidhme le haghaidh Eoraip ghlas iomaíoch (https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/progress-climate-action_ga) arna rochtain an 4 Márta 2025.

6 Cúis dóchais: luamháin an athraithe chlaohlaithe

¹²⁸(128) ?? ¹²⁹(129) ?? ¹³⁰(130) ?? ¹³¹(131) ?? ¹³²(132) ?? ¹³³(133) ?? ¹³⁴(134) ??

128 CE, 2024, Teachtaireacht ón gCoimisiún: Straitéis maidir leis an Aistriú chuig Geilleagar Inbhuanaithe a Mhaoiniú' (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52021DC0390>) arna rochtain an 6 Meitheamh 2025.

129 An Coimisiún Eorpach, 2023, Tuarascáil 2023 maidir leis an bhFadbhreathnaitheacht Straitéiseach (https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-foresight/2023-strategic-foresight-report_ga) arna rochtain an 28 Eanáir 2025.

130 CE, 2023, Togra le haghaidh Rialachán ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle maidir le creat beart a bhunú chun éiceachóras monaraíochta teicneolaíochta glan-nialasachta na hEorpa a neartú (an Gníomh um an Tionscal Glan-nialasachta) (2023/0081(COD)).

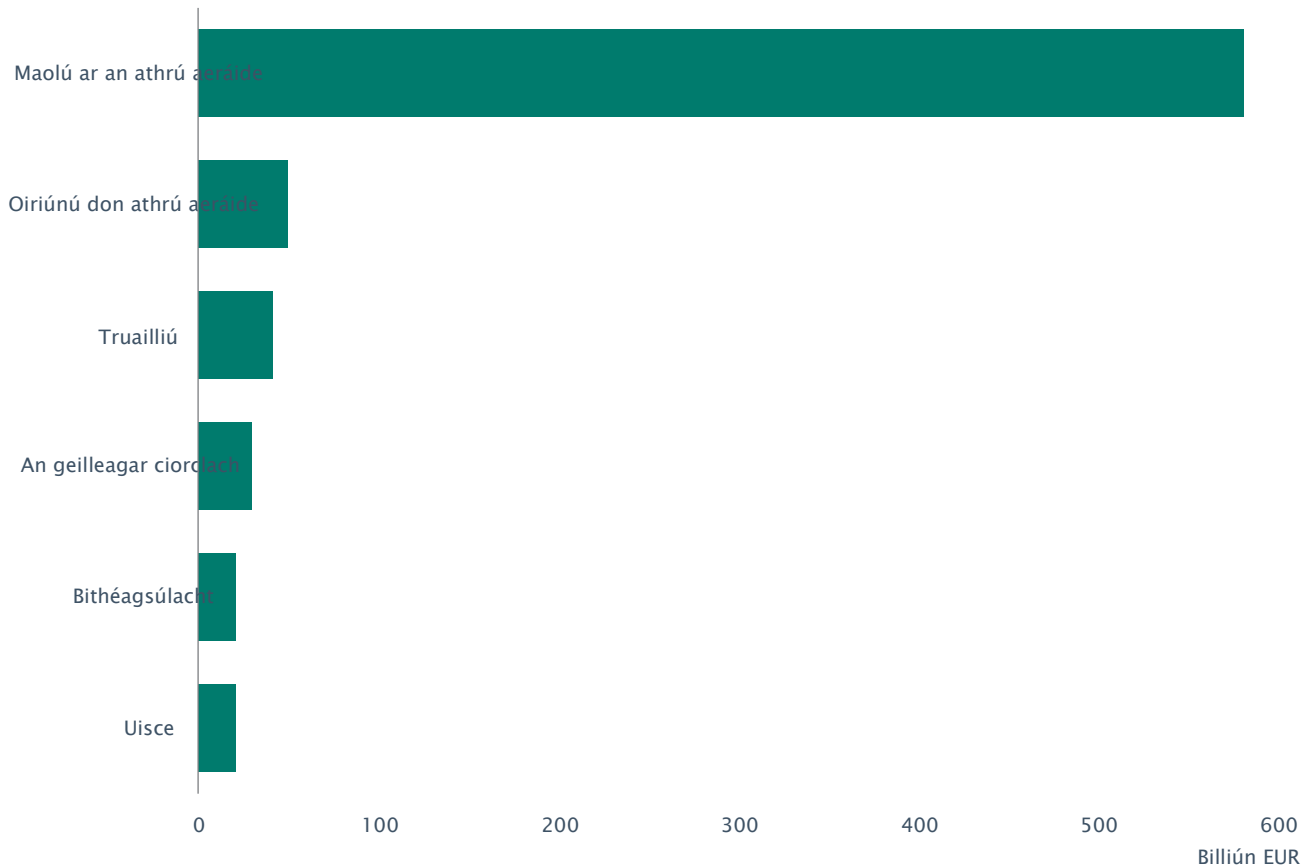
131 CE, 2024, Tuarascáil ón gCoimisiún chuig Parlaimint na hEorpa agus chuig an gComhairle Tuarascáil an Aontais ar Dhul Chun Cinn maidir le Gníomhú ar son na hAeráide 2024, Uimh. COM(2024) 498 final (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52024DC0498>) arna rochtain an 10 Meitheamh 2025.

132 ECFE, 2020, Forbhreathnú cuimsitheach ar mhaoiniú bithéagsúlachta domhanda (https://www.oecd.org/en/publications/a-comprehensive-overview-of-global-biodiversity-finance_25f9919e-en.html) arna rochtain an 21 Lúnasa 2025.

133 ECFE, 2022, Todhchaí Shlán Uisce a Mhaoiniú (https://www.oecd.org/en/publications/finance-a-water-secure-future_a2ecb261-en.html) arna rochtain an 21 Lúnasa 2025.

134 Ardán maidir le maoiniú inbhuanaithe, 2021, 'Ardán maidir le Maoiniú Inbhuanaithe – Meitheal Theicniúil – Pacáiste tacsanomaíochta le haghaidh aiseolais Lúnasa 2021' (https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/210803-sustainable-finance-platform-report-technical-screening-criteria-taxonomy_en.pdf) arna rochtain an 28 Márta 2022.

Fíor 6.6 Bearna infheistíochta bhliantúil suas go dtí 2030 chun cuspóirí comhshaoil an Chomhaontaithe Ghlais don Eoraip a bhaint amach

Nótaí: Is táscach iad na leibhéil infheistíochta agus na riachtanais a bheidh ann amach anseo agus tá siad bunaithe ar fhoinsí agus ar mhodhanna éagsúla, lena mbaineann éiginnteachtaí suntasacha. Tomhaistear iad ag praghsanna 2024 agus is meáin bhliantúla iad. Ba cheart a thabhairt faoi deara go bhfuil an téarma 'infheistíocht', sa chomhthéacs sin, sainithe ar bhonn níos leithne ná ollfhoirmiú caipitil sheasta i gcuntais náisiúnta agus go n-áirítear ann gnéithe den chaiteachas ar thomhaltas críochnaitheach. Tagraíonn an bhearna infheistíochta bhliantúil don gheilleagar ciorclach do 2027-2030 agus do 2027-2030 mar a luaitear ar an Ardán maidir le Maoiniú Inbhuanaithe (134).

Chun aghaidh a thabhairt ar na bearnaí infheistíochta sin, ní mór na sreafaí infheistíochta atá ann faoi láthair a mhéadú agus a atreorú i dtreo gníomhaíochtaí inbhuanaithe. Tá sciar infheistíochta reatha an AE íseal, ag thart ar 22% den OTI, tar éis laghdú il-deich mbliana sa chuid is mó de thíortha móra an AE (48).

Cé go bhfuil na hiomláin is gá ard, tá siad beag nuair a chuirtear i gcoinne chostais na neamhghníomhaíochta iad. Idir 2021 agus 2023, b'ionann meánchailteanais eacnamaíochta bhliantúla mar gheall ar dhálaí foircneacha a bhaineann leis an aimsir agus leis an aeráid agus EUR 44.5 billiún ¹³⁵(135). Is gá an t-athrú aeráide a mhaolú agus oiriúnú dó agus aghaidh a thabhairt ar an ngéarchéim chomhshaoil chun slándáil dhaonra na hEorpa amach anseo a áirithiú. Go deimhin, cuideoidh infheistíocht anois le costais amach anseo a laghdú, agus táthar ag súil go soláthróidh infheistíochtaí in oiriúnú luath sochair shóisialta ar fiú iad a dhúbailt go 10 n-uaire a gcostas ¹³⁶(136).

135 EEA, 2024, 'Caillteanais eacnamaíochta ó dhálaí foircneacha a bhaineann leis an aimsir agus leis an aeráid san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/economic-losses-from-climate-related>) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

D'ainneoin fianaise gur mó i bhfad na costais a bhaineann le neamhghníomhaíocht ná costais infheistíochta an lae inniu, tá sé fós dúshlánach maoiniú a thiomsú, go háirithe don oiriúnú agus don dúlra. Is é is bun leis sin gur theip ar ár gcóras airgeadais luach airgid a chur go cruinn ar sheirbhísí rialála agus soláthair aeráide; ní dhéantar iad a thrádáil i margaí ná ní shanntar luach airgeadaíochta dóibh go díreach, agus dá bhrí sin ní bhíonn siad le feiceáil ar chlár chomhardaithe ghnó¹³⁷(137).

Tá luacháil éifeachtach an dúlra i gcoirlár infheistíocht chaipitil phríobháideach a shlógadh sa dúlra agus san aeráid. Níl go leor tionscadal inbhuanaithe brabúsach nuair a shocraítear iad in aghaidh na gcrítéar atá á gcur i bhfeidhm ag infheisteoirí faoi láthair. Ciallaíonn cur i bhfeidhm ráta lascaire ar thorthaí amach anseo gur gnách le hinfeisteoirí cothromais tearcluacháil a dhéanamh ar na hinfeistíochtaí fadtéarmacha. I gcás infheisteoirí fiachais, ciallaíonn cur i bhfeidhm préimheanna riosca agus an ráta saor ó riosca gur minic a bhíonn an ráta toraidh iarchánach ar thionscadail inbhuanaithe níos ísle ná íocaíochtaí ráta úis ar bhannaí arna n-eisiúint chun infheistíochtaí a chumhdach (136).

Léiríonn sé sin go bhfuil gá le hinfeistíochtaí daonchairdiúla agus tionchair chun an riosca a bhaint de nuálaíochtaí agus iad ag méadú agus i gcás nach féidir aon toradh airgeadaíochta soiléir a bhaint amach. Tá ceist na brabúsachta agus an amscála le haghaidh torthaí tar éis éirí níos ábhartha agus tá méadú gear tagtha ar chostas an chaipitil — rud atá ríthábhachtach do go leor infheistíochtaí fuinnimh ghlain a bhfuil costais tosaigh arda ag baint leo — agus ar bhoilsciú, rud a mhéadaigh costais tionscadail go hábhartha agus a d'fhág go raibh go leor tionscadal fuinnimh ghlain neamh-inmharthana ó thaobh airgeadais de.

Ní féidir freastal ar riachtanais infheistíochta le cistiú poiblí amháin, i gcomhthéacs ina mbíonn ar rialtais aghaidh a thabhairt ar thosaíochtaí iomaíocha — maidir le cúram sláinte, cosaint agus bonneagar sóisialta — le linn boilsciú ard agus costais fiachais phoiblí. Déanann dúshlán eacnamaíocha struchtúracha, amhail lucht saothair atá ag dul in aois agus fás eacnamaíoch níos moille, leithdháileadh acmhainní níos casta¹³⁸(138).

Meastar go mbainfidh daonra an Aontais buaicphointe amach ag 453 milliún áitritheoir in 2026, agus ansin go laghdóidh sé go dtí thart ar 450 milliún faoi 2040. Meastar go n-ardóidh an cóimheas cleithiúnais seanaoise ó 33 % in 2022 go beagnach 50 % faoi 2040 san Aontas, rud a fhágfaidh go mbeidh ganntanas lucht saothair agus bearnaí scileanna¹³⁹(139). I measc na n-iarbhairtí maicreacnamaíocha díobhálacha tá méadú ar chostais shóisialta an chúraim sláinte agus na bpinsean le haghaidh daonra atá ag dul in aois atá i gcoinne bonn cánach atá ag creimeadh agus ina bhfuil níos lú daoine fostaithe¹⁴⁰(140). Dá bhrí sin, cuirtear ábhair imní maidir le hinbhuanaitheacht fhioscach in aghaidh an ghá atá le hinfeistíocht shuntasach san aistriú glas. Tá scála an dúshláin éagsúil ó thír go tír freisin, mar shampla, i dtéarmaí na riachtanas infheistíochta agus na gcostas maoiniúcháin¹⁴¹(141).

136 Finance Watch, 2024, 'Géarchéim infheistíochta na hEorpa atá le teacht: Ní féidir le margaí caipitil ach aon trian de bhunriachtanais an Aontais a mheaitseáil' (<https://www.finance-watch.org/policy-portal/public-finance/report-europes-coming-investment-crisis-can-capital-markets-match-eus-funding-needs/>) arna rochtain an 22 Lúnasa 2025.

137 Ceglar, A., et al., 2024, Tionchair eacnamaíocha agus airgeadais dhíghrádú an dúlra agus chailliúint na bithéagsúlachta, Feasachán Eacnamaíoch BCE Uimh. 6/2024 (https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/articles/2024/html/ecb.ebart202406_02~ae87ac450e.en.html) arna rochtain an 15 Aibreán 2025.

138 EEA, 2023, Infheistíochtaí san aistriú inbhuanaitheachta: beartas tionsclaíoch glas a ghairáil in aghaidh srianta atá ag teacht chun cinn, Faisnéisiú EEA uimh. 20/2023 (<https://www.eea.europa.eu/publications/investments-in-the-sustainability-transition>) arna rochtain an 19 Samhain 2023.

139 Eurostat, 2023, 'Réamh-mheastacháin daonra san Aontas' (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_projections_in_the_EU) arna rochtain an 30 Aibreán 2025.

140 CE, 2024, Tuarascáil 2024 maidir le hAosú, Réamh-mheastacháin Eacnamaíocha agus Bhuiséadacha do Bhallstáit an Aontais (2022-2070), Ard-Stiúrthóireacht na nGnóthaí Eacnamaíocha agus Airgeadais (https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2024-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2022-2070_ga) arna rochtain an 26 Lúnasa 2025.

141 ETC CE, 2024, Riachtanais infheistíochta agus bearnaí le haghaidh an aistrithe inbhuanaitheachta san Eoraip: Athmhachnamh a dhéanamh ar an gComhaontú Glas don Eoraip mar straitéis tionsclaíochta de chuid an Aontais, Tuarascáil CE ETC 2024/8 (<https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-ce/products/etc-ce-report-2024-8-investment-needs-and-gaps-for-the-sustainability-transition-in-europe-rethinking-the-european-green-deal-as-an-eu-industrial-strategy>) arna rochtain an 14 Feabhra 2025.

Ní mór ról suntasach a bheith ag caipiteal príobháideach maidir leis an infheistíocht is gá don aistriú glas a sholáthar, rud a éilíonn sásraí nuálacha chun é a ghíaráil ar scála. Meastar go mbeidh an deighilt idir an ról poiblí agus an ról príobháideach maidir le riachtanais infheistíochta bhreise a mhaoiniú idir cóimheas 1:5¹⁴²(142) agus 1:2¹⁴³(143) agus beidh éagsúlacht shuntasach ann idir Ballstáit an Aontais. Mar shampla, tá sé tuartha ag an mBanc Eorpach Infheistíochta go maoiníofar thart ar 60 % d'infheistíochtaí breise ó fhoinsí poiblí i lár agus in oirthear na hEorpa, agus nach mbeidh an sciar ach 37 % in iarthar agus i dtuaisceart na hEorpa¹⁴⁴(144).

Áirítear ar luamháin chun sreafaí airgeadais príobháideacha a atreorú i dtreo tacú le hinfeistíochtaí inbhuanaithe caighdeáin do chuideachtaí chun faisnéis inchomparáide agus ábhartha a éilíonn infheisteoirí agus geallsealbhóirí eile a thuairisciú. De réir an Bhainc Ceannais Eorpaigh, le rialacháin shuaitheanta an Aontais arb é is aidhm dóibh comhchaighdeáin tuairiscithe inbhuanaitheachta éigeantacha Eorpacha a bhunú, i dteannta a chéile mar nasc, cuirtear teorainn leis an bhféidearthacht maidir le glas-snasú agus cumasaítear smachtbhannaí diana i leith mífhaisnéisí inbhuanaitheachta¹⁴⁵(145).

Tagann an Banc Ceannais Eorpach ar an gconclúid go bhfuil sé tábhachtach go gcoinneoidh iarracht an Choimisiúin simpliú a dhéanamh na gnéithe sa chreat airgeadais inbhuanaithe a chuireann cosc ar ghlas-snasú. Mar shampla, tá tuairisciú corparáideach ríthábhachtach chun a rianú an gcomhlíonann infheistíochtaí spriocanna inbhuanaitheachta, a gcuideoidh ailíniú níos fearr na gceanglas tuairiscithe éagsúil ina leith le tuairisciú trédhearcach agus inchomparáide a fhorfheidhmiú (48). D'fhéadfadh ionstraimí beartais chun a áirithiú go mbeidh torthaí ar infheistíochtaí inbhuanaithe — amhail iad siúd atá ailínithe le tacsanomaíocht an Aontais nó le caighdeán bannaí glasa an Aontais — níos tarraingtí ná infheistíochtaí neamh-inbhuanaithe cuidiú le maoiniú príobháideach a threorú freisin.

Trí fheabhas a chur ar an gcreat do ghnó inbhuanaithe — amhail trí dhreasachtaí cánach nó ionstraimí beartais chun aghaidh a thabhairt ar phríomhbhacainní amhail costas caipitil agus riosca infheistíochta — is féidir cuidiú le haghaidh a thabhairt ar an easnamh infheistíochta. I réimse na ndeiseanna rialála, idir an dá linn, d'fhéadfaí éiginnteachtaí maidir leis na gníomhaíochtaí airgeadais ar cheart a mheas mar infheistíochtaí glasa inbhuanaithe a réiteach trí athbhreithniú a dhéanamh ar thacsanomaíocht an Aontais (55). Táthar ag súil go n-iompóidh méaduithe amach anseo ar phraghsanna carbóin faoi ETS aird an tionscail i dtreo amhábhair thánaisteacha agus éifeachtúlacht ábhair¹⁴⁶(146).

Tá dúshlán cur chun feidhme ann maidir leis an gcóras airgeadais a athchóiriú chun tacú le cuspóirí an Chomhaontaithe Ghlais don Eoraip. Cáineadh an creat beartais airgeadais inbhuanaithe as a bheith róchasta agus ródhocht, as fadhbanna comhlíonta a chruthú agus as sáruithe rialála a dhéanamh níos dóchúlá. Cé go bhféadfaí a iarraidh go laghdófaí ualach rialála na rialacha sin, ba cheart measúnú cúramach a dhéanamh ar athruithe a d'fhéadfadh a bheith ann chun a áirithiú nach gcuirfidh siad isteach ar éifeachtacht na rialachán.

Tá sé ríthábhachtach an éiginnteacht a íoslaghdú, ós rud é gur féidir leis sin tionchar diúltach a imirt ar na sreafaí agus ar na hinfeistíochtaí i gcistí inbhuanaithe. Sainaitníodh freisin neamhréireachtaí i sonraí cuntasáíochta carbóin agus modhanna a úsáideann cuideachtaí chun straitéisí infheistíochta inbhuanaithe a dhréachtú agus chun measúnú a dhéanamh ar rioscaí ESG. Tugann sé sin le tuiscint go bhféadfadh tuiscint mhíchruinn a bheith ag cuideachtaí ar a n-astaíochtaí, agus d'fhéadfadh infheisteoirí gannmheastachán a dhéanamh ar a neamhchosaint ar

142 Bruegel, 2025, 'Comhshocrú físcach glas: infheistíocht aeráide tráth chomhdhlúthú an bhuiséid', Bruegel ?? An mheitheal mhachnaimh eacnamaíoch atá lonnaithe sa Bhruiséil (<https://www.bruegel.org/policy-brief/green-fiscal-pact-climate-investment-times-budget-consolidation>) arna rochtain an 22 Lúnasa 2025.

143 Cerniglia, F. agus Saraceno, F., 2022, An Eoraip a Ghlasú: Ionchas Eorpach Infheistíochta Poiblí 2022, Foilsitheoirí Leabhar Oscailte.

144 An Banc Eorpach Infheistíochta, 2021, 'Suirbhé Infheistíochta BEI le haghaidh 2021', an Banc Eorpach Infheistíochta (<https://www.eib.org/eu-overview-2021>) arna rochtain an 30 Aibreán 2025.

145 Papathanassiou, C. agus Nieto, M. J., 2025, 'Scáthanna Éagsúla Glasa: Rialacha an Aontais maidir le Nochtadh Corparáideach agus a n-Éifeachtacht maidir le Teorainn a chur le 'Greenwashing', SSRN Electronic Journal (DOI: 10.2139/ssrn.5179587).

146 Summa Equity, 2023, Infheistiú in Eoraip atá ciorclach agus saor ó dhramhaíl (<https://summaequity.com/eu-circular-markets-could-be-worth-eur-1-5tn-by-2040-and-save-650-mt-co2e-per-year/>) arna rochtain an 22 Iúil 2024.

riosca aistrithe ¹⁴⁷(147). Shainaithe Cúirt Iniúcháirí na hEorpa laigí i dtuairisciú shreafaí airgeadais an Aontais faoin tSaoráid Téarnaimh agus Athléimneachta freisin, agus chinn sí go bhféadfaí rómheastachán EUR 34.5 billiún a dhéanamh ar chistiú le haghaidh gníomhú ar son na haeráide faoin tsaoráid; thug siad dá n-aire freisin go bhfuil spriocanna don gheilleagar ciorclach agus don bhitheagsúlacht in easnamh ¹⁴⁸(148).

Tá sé tábhachtach fócas leathan lasmuigh den aeráid a áirithiú chun spriocanna leathana an Chomhaontaithe Ghlais don Eoraip a bhaint amach. Ní chaitear leis an dúlra leis an bpráinn chéanna leis an aeráid sa chóras airgeadais, in ainneoin gur féidir le hinfeistíochtaí sa bhitheagsúlacht infheistíochtaí aeráide a chomhlánú trí chomhthairbhí a sholáthar maidir le maolú ar an athrú aeráide agus oiriúnú don athrú sin ¹⁴⁹(149).

Cé go bhfuil roinnt dúshlán ann maidir le maoiniú don bhitheagsúlacht a scaoileadh, d'fhéadfadh comhtháthú níos fearr breithnithe bhitheagsúlachta sna creataí atá ann cheana le haghaidh infheistíochtaí a bhaineann leis an aeráid na dúshláin sin a mhaolú ¹⁵⁰(150). Laghdódh sé sin neamhchosaint an Aontais ar rioscaí don chobhsaíocht airgeadais i bhfianaise a dhlúithe atá an córas airgeadais ceangailte leis an bhfíorgheilleagar, rud a bhraitheann ar éiceachórais shláintiúla tháirgiúla. Is féidir le hinfeistíochtaí bhitheagsúlachta tairbhí maidir le hoiriúnú don athrú aeráide a sholáthar freisin — réimse tábhachtach eile le haghaidh maoiniú inbhuanaithe.

An costas a bhaineann le teagmhais adhaimsire, a mhéadóidh ar dhéine agus ar mhinicíocht, beidh rioscaí maicreacnamaíocha suntasacha ag baint leis freisin a d'fhéadfadh fiachas rialtais, éagsúlacht eacnamaíoch agus rioscaí don chobhsaíocht airgeadais a mhéadú. Níl ach thart ar an gceathrú cuid de chaillteanais a bhaineann leis an aeráid faoi árachas san Aontas faoi láthair agus d'fhéadfadh an bhearna sin leathnú sa mheántearma agus san fhadtearma mura dtabharfaí aghaidh uirthi. Cé gur dúshlán suntasach é an bhearna sin a dhúnadh, tá dul chun cinn déanta ag lucht ceaptha beartas an Aontais maidir le roghanna a leagan amach chun dul i ngleic léi ¹⁵¹(151).

Bíonn tionchar ag rioscaí a bhaineann leis an aistriú aeráide agus rioscaí fisiceacha a bhaineann leis an aeráid ar chinntí na mbanc maidir le formheas iasachtaí agus coinníollacha iasachtaithe. Meastar go dtiocfaidh méadú ar an tionchar sin amach anseo mar gheall ar cheanglais mhaoirseachta agus nochta níos déine. Is minic a fhaigheann gníomhaíochtaí a bhfuil astaíochtaí ísle acu lascaí aeráide ina gcoinníollacha iasachtaithe bainc. Os a choinne sin, tá caighdeán chreidmheasa do ghnólaigh ard-astaíochta níos doichte agus tá rátaí iasachtaithe níos airde rompu, rud a d'fhéadfadh moill a chur ar iarrachtaí dícharbónaithe in earnálacha a bhfuil sé deacair srian a chur leo ¹⁵²(152).

6.3.2 Cánachas glas agus ionstraimí margadhbhunaithe

Spreagann cánacha comhshaoil táirgeoirí agus tomhaltóirí chun níos lú truaillithe a dhéanamh agus acmhainní a úsáid ar bhealach níos inbhuanaithe. Soláthraíonn siad ioncam poiblí freisin. Áirítear orthu sin: cánachas fuinnimh, cánachas iompair, cánacha ar thruailliú agus ar acmhainní ¹⁵³(153). D'ainneoin an ról ríthábhachtaigh

147 PE, Tionchar eacnamaíoch féideartha mhaoiniú inbhuanaithe na hEorpa ?? Think Tank ?? Parlaimint na hEorpa, Parlaimint na hEorpa ([https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2024\)762852](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)762852)) arna rochtain an 22 Lúnasa 2025.

148 CIE, 2024, 'is dócha nach bhfuil ciste téarnaimh an Aontais chomh glas agus a maíodh', fuair Cúirt Iniúcháirí na hEorpa (<http://www.eea.europa.eu/en/news/news-sr-2024-14>) rochtain an 30 Aibreán 2025.

149 EEA, 2023, 'Airgeadas agus infheistíochtaí sa dúlra a dhíghlasáil' (<https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/sustainable-finance/unlocking-finance-and-investments-in-nature>) arna rochtain an 30 Aibreán 2025.

150 EEA, 2022, Maoiniú mar réiteach, Faisnéisiú EEA uimh. 18/2022 (<https://www.eea.europa.eu/publications/finance-nature-as-a-solution>) arna rochtain an 22 Lúnasa 2025.

151 BCE agus ÚEÁPC, 2023, 'Policy options to reduce the climate insurance protection gap' [Roghanna beartais chun an bhearna cosanta árachais aeráide a laghdú], an Banc Ceannais Eorpach (https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.policyoptions_EIOPA~c0adae58b7.en.pdf) arna rochtain an 11 Aibreán 2025.

152 BCE, et al., Infheistíocht i dtodhchaí ghlas na hEorpa: riachtanais infheistíochta glaise, ionchas agus bacainní chun an bhearna a chistiú, rochtain ag BCE (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5088767) an 22 Lúnasa 2025.

153 EEA, 2022, Ról an chánachais (chomhshaoil) maidir le tacú le haistrithe inbhuanaitheachta, Faisnéisiú LEE uimh. 22/2021 (<https://www.eea.europa.eu/publications/the-role-of-environmental-taxation/the-role-of-environmental-taxation>) arna rochtain an 30

6 Cúis dóchais: luamháin an athraithe chlaohlaitheigh

atá ag cánachas comhshaoil san aistriú chuig geilleagar níos glaise, thit sciar na gcánacha comhshaoil in ioncam iomlán ó chánacha agus ó ranníocaíochtaí sóisialta san Aontas ó 6.0 % in 2010 go 4.8 % in 2022 ¹⁵⁴(154). Príomhdhúshlán is ea go dtagann laghdú ar ioncam (153) de réir mar a dhídhreasaíonn cánacha an ghníomhaíocht atá faoi réir cánachais.

Is é is aidhm don mholadh ón gCoimisiún maidir le dreasachtaí cánach tacú leis an gComhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan. Leagtar amach sa mholadh creat cuimsitheach do na Ballstáit chun bearta cánach costéifeachtacha a dhearadh chun infheistiú i dteicneolaíochtaí glana agus i ndícharbónú tionsclaíoch a spreagadh.

Mar shampla ó Bhallstát le déanaí, tugadh páirtithe leasmhara le chéile i gComhaontú Tríthaobhach Glas na Danmhairge chun teacht ar chomhaontú maidir le bealach chun earnáil na talmhaíochta a dhícharbónú, agus úsáid á baint as an gcéad cháin charbóin ar astaíochtaí talmhaíochta ar domhan (féach Bosca 6.18).

Aibreán 2025.

154 EEA, 2024, 'sciar na gcánacha comhshaoil san ioncam cánach iomlán san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/share-of-environmental-taxes-in>) arna rochtain an 16 Eanáir 2025.

Bosca 6.18 An Danmhairg a Ghlasú: cumhacht chlaohlaitheach Chomhaontú Tríthaobhach Glas na Danmhairge

In 2024, ghlac an Danmhairg an [Comhaontú Tríthaobhach Glas](#), creat ceannródaíoch chun an talmhaíocht a chlaohlú agus spriocanna aeráide, uisce agus bithéagsúlachta náisiúnta agus an Aontais á gcur chun cinn ag an am céanna. Leis an gcomhaontú, tugtar le chéile an rialtas, Cumann na Danmhairge um Chaomhnú an Dúlra, Comhairle Talmhaíochta agus Bia na Danmhairge, agus príomhpháirtithe leasmhara eile.

Tá sé bunaithe ar cheithre phríomhsprioc: astaíochtaí gás ceaptha teasa talmhaíochta a laghdú 1.8 milliún tonna in 2030, ag ardú go 3.3 milliún in 2035; deastádas éiceolaíoch a bhaint amach do gach dobharlach le laghdú 25 % ar thruailliú nítrigine cósta; an dúlra agus an bithéagsúlacht a athbhunú trí ghnáthóga agus cumhdach foraoise a leathnú 40%, agus páirceanna nua athfhiáine a chruthú; agus iomaíochas agus fostaíocht tuaithe a neartú, lena n-áiríteofar go dtacóidh an t-aistriú glas le poist freisin.

Le tacaíocht ó EUR 5.8 billiún, an infheistíocht chomhshaoil is mó i stair na Danmhairge, maoinítear leis an gcomhaontú foraoisiú 250,000 heicteár agus athfhluchadh 140,000 heicteár d'ithreacha móna. Faoi 2045, déanfar thart ar 15% de thalamh feirme a athchóiriú chun críocha éiceolaíochta, rud a chuirfidh go díreach le teoracha bithéagsúlachta agus uisce an Aontais.

Bunchloch is ea an chéad cháin charbóin ar domhan ar astaíochtaí talmhaíochta, ag tosú in 2030 ag EUR 40 in aghaidh an tona CO₂ e agus ag ardú go EUR 100 faoi 2035, agus bun-asbhaint 60 % ann lena gcúitítear cleachtais éifeachtúla. Déantar ioncam a athinfheistiú i dteicneolaíochtaí glasa, i dtaighde agus in bhuanaitheacht. Cuirtear tús le cáin charbóin ar thailte portaigh in 2028.

Chun iomaíochas a chosaint, leithdháiltear 15 % den bhuiséad ar thaighde agus ar fhorbairt, agus tacaíonn EUR 56 mhilliún leis an bhFondúireacht um Bia Plandaíbhunaithe, rud a chuireann nuálaíocht táirgí agus aistí bia inbhuanaithe chun cinn. Tá ról lárnach ag athchóiriú an éiceachórais freisin, agus talamh feirme á thiontú ina bhogaigh agus ina fhoraóis chun borradh a chur faoin mbithéagsúlacht, chun caillteanais cothaitheach a laghdú agus chun carbón a cheapadh. Tacaíonn os cionn EUR 10 milliún le hathshlánú na gnáthóige muirí in Øresund agus Lillebælt.

Agus an ghné shóisialta á haithint, tacaíonn ciste um aistriú cóir dar luach EUR 13 mhilliún (2027-2030) le hoibrithe talmhaíochta a athsciliú le haghaidh róil san fhuinneamh in-athnuaite, in athchóiriú éiceachóras agus i gcórais bhia inbhuanaithe. Tugtar tuilleadh tacaíochta d'fheirmeoirí agus d'úinéirí talún trí chúiteamh, fóirdheontais agus infheistíochtaí bonneagair.

Tá an cur chun feidhme fréamhaithe go háitiúil trí 23 ghrúpa thrípháirteacha dhílártaí a chuireann spriocanna náisiúnta in oiriúint do chomhthéacsanna réigiúnacha. Le faireachán trédhearcach agus bainistíocht oiriúnaitheach, tá cothromaíocht idir uailmhian agus rialachas praiticiúil sa chomhaontú.

Dá bhrí sin, leis an gComhaontú Tríthaobhach Glas, cuirtear samhail inscálaithe ar fáil don Eoraip, lena ndéantar an gníomhú ar son na haeráide, athbhunú na bithéagsúlachta, bainistiú uisce agus forbairt tuaithe a ailíniú in aon chreat comhtháite amháin atá faoi stiúir an phobail. [Féach freisin próifíl tíre na Danmhairge.](#)

D'éirigh le [CTAAE](#) dícharbónú na n-earnálacha fuinnimh agus tionsclaíochta san Eoraip a chur chun cinn (73), agus tháinig méadú faoi dheich ar phraghsanna lamhálas carbóin idir 2017 agus 2021 ¹⁵⁵(155). Ag féachaint chun cinn, le [hathbhreithniú CTA 2023](#), déanfar an uasteorainn chun astaíochtaí a laghdú 62 % faoi 2030 i gcomparáid le leibhéal 2005.

Ó 2026 ar aghaidh, déanfaidh [SCCT](#) praghsanna stroighne, alúmanaim, leasachán, iarainn agus cruach, hidrigine agus leictreachais a allmhairítear isteach san Aontas a ailíniú le hearraí a tháirgtear san Aontas, chun na hastaíochtaí carbóin leabaithe a ghintear ina dtáirgeadh a léiriú.

155 Sitarz, J., et al., 'Léiríonn praghsanna carbóin an Aontais creidiúnacht beartais ard agus gníomhaithe fadbhreathnaitheacha ?? Fuinneamh Dúlra', Fuinneamh Dúlra 9, lgh. 691-702.

6 Cúis dóchais: luamháin an athraithe chlaohlaithe

Ina theannta sin, tá coinne leis go laghdóidh [rialacha an mhargaidh leictreachais](#), a glacadh i mí na Bealtaine 2024, luaineacht i dtéarmaí costais leictreachais do chuideachtaí agus go dtacóidh siad le hinfheistíochtaí nua i nginiúint leictreachais.

Tá fóirdheontais úsáideach freisin chun cur in úsáid teicneolaíochtaí glana a chur chun cinn, i gcás ina bhfuil na costais ard ar dtús ach ina dtagann siad de réir mar a thagann méadú ar an gcur in úsáid. Faoi [Chreat Státchabhrach an Choimisiúin maidir leis an gComhaontú maidir le Tionsclaíocht Ghlan](#), maolaíodh na rialacha maidir le státchabhair chun tacú le hinfheistíochtaí chun an méid seo a leanas a dhéanamh:

- dlús a chur le leathadh amach an fhuinnimh ghlain;
- tacú le costais leictreachais d'úsáideoirí dianfhuinnimh;
- dícharbónú tionsclaíoch a éascú;
- acmhainneacht mhonaraíochta leordhóthanach a áirithiú i dteicneolaíochtaí glana; agus
- infheistíochtaí príobháideacha a dhí-rioscú.

Tá sé ríthábhachtach comharthaí margaidh a ailíniú le spriocanna beartais chun móiminteam a mhéadú, dreasachtaí praghaís a chruthú le haghaidh comhlíontachta agus na chéad aistriitheoirí a spreagadh chun na poist sprice a aistriú ar aghaidh. Le reachtaíocht an Aontais chun feithiclí leictreacha a chothú faoin [treoir maidir le feithiclí glana](#) agus, ag an am céanna, deireadh a chur de réir a chéile leis an inneall dócháin inmheánaigh faoi 2035 tríd an sprioc astaíochtaí nialasacha CO₂ le haghaidh gluaisteáin agus veaineanna nua, tugtar dea-shampla de chur chuige déach den sórt sin.

Leis an [treoir maidir le dlíteanas comhshaoil](#), déantar an prionsabal gurb é údar an truaillithe a íocfaidh as a oibríochtú san Aontas (féach Bosca 6.19). I sampla rathúil eile, tháinig méadú ar rátaí athchúrsála ¹⁵⁶(156) mar thoradh ar chur i bhfeidhm na Freagrachta Leathnaithe Táirgeora. Rinneadh tograí chun freagracht leathnaithe táirgeora a leathnú chuig táirgí breise, amhail earraí plaisteacha aon úsáide áirithe faoinreachtaíocht maidir le plaistigh aon úsáide, cógaisíocht agus cosmaidí faoin [treoir athbhreithnithe maidir le cóireáil fuíolluisce uirbigh](#) agus teicstílí faoin [togra le haghaidh athbhreithniú ar an treoir réime dramhaíola](#).

Bosca 6.19 An treoir maidir le dlíteanas comhshaoil

Leis an [treoir maidir le dlíteanas comhshaoil](#), cuirtear athchóiriú éiceolaíoch chun cinn san Aontas, lena ndéantar an prionsabal gurb é údar an truaillithe a íocfaidh as a oibríochtú chun a áirithiú go ndéanfar damáiste don chomhshaol a leigheas. Trí oibleagáid a chur ar oibreoirí acmhainní nádúrtha agus seirbhísí éiceachórais a ndearnadh damáiste dóibh a athchóiriú go dtí a riocht bonnlíne — agus i gcás nach bhfuil sé sin indéanta, feabhsúchán comhlántach nó cúiteach a sholáthar — soláthraítear leis an treoir creat dlíthiúil struchtúrtha le haghaidh athchóiriú.

Deimhnítear i [meastóireacht](#) 2023 ar an treoir maidir le dlíteanas comhshaoil, cé go bhfuil cásanna feabhsúcháin rathúla mar thoradh uirthi, go háirithe i réimsí na bithéagsúlachta agus an damáiste a bhaineann le huisce, go bhfuil a cur chun feidhme míchothrom i gcónaí mar gheall ar fhorfheidhmiú athraitheach, ionstraimí teoranta slándála airgeadais agus léirmhíntithe cúnga ar phríomhshainmhíntithe dlíthiúla.

Cé go saorfaí maoiniú dá gcuirfí deireadh de réir a chéile le fóirdheontais atá díobhálach don chomhshaol agus go gcuirfí deireadh le saobhadh an mhargaidh, is beag rath a bhí ar an réimse sin go dtí seo (153). Ní mheastar go ndéanfaidh an tAontas dul chun cinn suntasach maidir le deireadh a chur de réir a chéile le fóirdheontais do bhreosláí iontaise faoi 2030, agus íocadh amach EUR 2023 136 bhilliún in 2022. Ba í an ghéarchéim fuinnimh ba chúis leis an bhfás mór tobann in

156 ECFE, 2024, Freagracht Leathnaithe Táirgeora: Fíricí bunúsacha agus príomhphrionsabail, ECFE, Páras (https://www.oecd-ilibrary.org/environment/extended-producer-responsibility_67587b0b-en;jsessionid=DyK0w7txK1h6qM06DfQL5iXUnGJg0tCGxeB_0aOM.ip-10-240-5-4) a bhfuarthas rochtain orthu an 16 Nollaig 2024.

2022 ar fhóirdheontais do bhreoslaí iontaise, rud a ghéaraigh ionradh na Rúise ar an Úcráin, nuair a chuir na Ballstáit 270 beart náisiúnta ar a laghad chun feidhme chun teaghlaigh agus tionscail a chosaint.

In 2023, bhí dáta deiridh beartaithe ag 43 % d'fhóirdheontais iomlána do bhreoslaí iontaise roimh 2025, agus tá dáta deiridh beartaithe ag 9 % eile roimh 2030. Go suntasach, níl aon dáta deiridh reatha ann le haghaidh 48 % d'fhóirdheontais do bhreoslaí iontaise, arb ionann é agus suim EUR 2023 53.1 billiún in aghaidh na bliana ¹⁵⁷(157).

6.3.3 Cuntasaíocht don dúlra

Ní furasta luach na seirbhísí éiceachórais agus na hathléimneachta éiceolaíochta a aistriú ina gcostais agus ina dtairbhí eacnamaíocha. Dá réir sin, níl siad le feiceáil ar chlár chomhardaithe ghnó. Is deacair luach neamhréadaithe a chur san áireamh agus ní féidir é a úsáid go héasca le haghaidh cinnteoireacht infheistíochta, agus spreagann sé sin gearrthéarmacht agus cruthaíonn sé claontacht chórasach i gcoinne infheistíochtaí fadtéarmacha sa dúlra agus san oiriúnú don athrú aeráide (137).

Ar an gcaoi chéanna, is seachtrachtaí diúltacha le fada an lá iad an díghrádú comhshaoil agus an suaitheadh aeráide a eascraíonn as úsáid acmhainní i dtáirgeadh, costais nach n-íocann an táirgeoir. Go deimhin, cé gur ghin gníomhaithe príobháideacha brabús trí acmhainní nádúrtha a úsáid, is minic a thit na costais chomhshaoil agus aeráide a bhaineann le heastóscadh acmhainní ar an tsochaí.

Tá méadú ag teacht anois ar an aitheantas go bhféadfadh impleachtaí maicreacnamaíocha suntasacha a bheith ag rioscaí airgeadais a bhaineann leis an dúlra agus go gcuirfí cobhsaíocht airgeadais i mbaol mura ndéanfaí na rioscaí sin a chur san áireamh, a mhaolú agus oiriúnú dóibh ¹⁵⁸(158). Sa chomhthéacs sin, tá institiúidí airgeadais ag tosú ar chur chuige straitéiseach, réamhbhreathnaitheach agus cuimsitheach a ghlacadh chun rioscaí a bhaineann leis an aeráid agus leis an gcomhshaoil a mheas.

Leagtar amach i dtreoirleabhar ón mBanc Ceannais Eorpach le déanaí conas is féidir le hinstiúidí rioscaí a bhaineann leis an aeráid agus rioscaí comhshaoil a chur san áireamh agus a straitéis ghnó agus a gcreataí bainistithe riosca a gceapadh agus a gcur chun feidhme acu ¹⁵⁹(159). Ó thaobh brú dlíthiúil de, tá méadú tagtha ar chásanna dlíthíochta a bhaineann leis an aeráid a tugadh i gcoinne stáit agus eintitis phoiblí chomh maith le hinstiúidí airgeadais agus neamhairgeadais. De réir mar a leanann dlíthíocht an athraithe aeráide ag leathnú, bíonn costais aistrithe ann do chorpáirí, chomh maith le himpleachtaí airgeadais agus clú ¹⁶⁰(160).

In ainneoin go n-aithnítear go mbraitheann folláine daoine ar raon leathan dálaí sóisialta agus comhshaoil chomh maith le dálaí eacnamaíocha, is iad OTI agus a fhás na táscairí eacnamaíocha is tábhachtaí a úsáidtear chun staid fhoriomlán geilleagair a thomhas (129). Chun úsáid OTI a chomhlánú de réir a chéile le táscairí folláine i gceapadh beartais an Aontais, tá méadrachtaí folláine inbhuanaithe agus cuimsitheacha a bhforbairt ag an gCoimisiún; is é is aidhm dóibh sin an dul chun cinn i dtreo na folláine a thomhas agus béim a leagan ar an gcaoi a rannchuidíonn beartais chomhshaoil, sláinte agus shóisialta níos faide ná an pheirspictíocht eacnamaíoch thraidisiúnta ¹⁶¹(161).

157 EEA, 2025, 'Fóirdheontais breosla iontaise san Eoraip' (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/fossil-fuel-subsidies>) arna rochtain an 30 Aibreán 2025.

158 NGFS, 2024, Rioscaí Airgeadais a bhaineann leis an Dúlra: Creat Coincheapúil chun gníomhaíocht na mBanc Ceannais agus na Maoirseoirí a threorú, Líonra um Ghlasú an Chórais Airgeadais (<http://tnfd.global/knowledge-bank/nature-related-financial-risks-a-conceptual-framework-to-guide-action-by-central-banks-and-supervisors-2/>) arna rochtain an 29 Aibreán 2025.

159 BCE, 2020, 'Foilíonn BCE treoir dheiridh maidir le rioscaí a bhaineann leis an aeráid agus rioscaí comhshaoil do bhainc'.

160 TNFD, 'Dlíthíocht a bhaineann leis an dúlra: treochtaí atá ag teacht chun cinn agus ceachtanna a foghlaimíodh ó dhlíthíocht a bhaineann leis an aeráid' (<http://tnfd.global/knowledge-bank/nature-related-litigation-emerging-trends-and-lessons-learned-from-climate-related-litigation/>) arna rochtain an 29 Aibreán 2025.

161 JRC, et al., 2024, Sustainable and Inclusive Wellbeing, the road forward [Folláine Inbhuanaithe agus Chuimsitheach, an bóthar chun tosaigh], Uimh. JRC137910 (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC137910>) arna rochtain an 23 Eanáir 2025.

6 Cúis dóchais: luamháin an athraithe chlaochlaitheigh

Le déanaí, moltar trí phríomhghné den rathúnas inbhuanaithe i gcreat OTI3+ — eadhon rathúnas sóisialta, comhshaoil agus institiúideach. Is é is aidhm dó ailíniú le hábhair imní an phobail trí na gnéithe sin a dhéanamh comhionann le hábhair imní eacnamaíocha sa chinnteoireacht ardleibhéil ¹⁶²(162).

162 Charveriat, C., et al., 2024, Méadracht nua le haghaidh rathúnas inbhuanaithe: roghanna maidir le OTI+3 : réamhstaidéar, Oifig Foilseachán an Aontais Eorpaigh.

6.4 Saibhreas nádúrtha na hEorpa a dhaingniú chun saol sláintiúil rathúil a chur ar fáil

Ní bheimid in ann ardcháilíocht saoil shaoránaigh na hEorpa a choinneáil ach amháin tríd an athrú aeráide a mhaolú agus oiriúnú dó agus trí éiceachórais a chosaint agus a athchóiriú. Is féidir le maoirseacht fhreagrach ar ár gcaipiteal nádúrtha a chinntiú gur féidir linn freastal ar riachtanais daoine sa lá atá inniu ann, agus acmhainní nádúrtha na hEorpa a chothabháil agus a athbhunú do na glúine atá le teacht. Is éard atá i gceist leis sin a aithint go gcuireann na hacmhainní sin bonn ar fáil d'Eoraip a bheidh rathúil, iomaíoch, athléimneach agus slán amach anseo.

Is bagairt thromchúiseach é an t-athrú aeráide atá ag dul i léig cheana féin sa lá atá inniu ann, agus tá gá le gníomhaíocht phráinneach chun daoine a chosaint ar thionchair triomaigh, tuilte, teasa fhoirneach agus tionchair aeráide eile. Tá ról lárnach ag an dúlra maidir le hathléimneacht in aghaidh an athraithe aeráide a mhéadú san Eoraip, go háirithe trí réitigh dhúlraibhuanaithe. Tá 'bua triarach' ag baint le réitigh inbhuanaithe tríd an méid seo a leanas a dhéanamh:

- truailliú an chomhshaoil a mhaolú agus tacú leis an mbithéagsúlacht;
- sláinte agus folláine na ndaonraí a fheabhsú; agus
- comhtháthú sóisialta agus lánpháirtiú a chothú.

Trí gheilleagar an Aontais a dhícharbónú agus trí ghlacadh leis an gclóircláocht, laghdófar spleáchas an Aontais ar fhuinneamh agus amhábhair allmhairithe, agus méadófar ár neamhspleáchas straitéiseach agus ár slándáil. Beartaítear é sin freisin chun poist nua a chruthú agus chun seasamh an Aontais mar chéad cheannaire ar an inbhuanaitheacht a threisiú.

Ag féachaint chun cinn, ní mór an sprioc straitéiseach maidir le dinimic inbhuanaithe idir geilleagar na hEorpa agus an comhshaol a bheith fréamhaithe chun freastal ar riachtanais daoine. Chun caighdeáin mhaireachtála na hEorpa a choinneáil, beidh sé ríthábhachtach dearcadh iomlánaíoch a ghlacadh maidir le rathúnas a théann níos faide ná an t-iomaíochas. Ina ionad sin, ba cheart go gcuimseodh rathúnas cáilíocht slíte beatha daoine, a sláinte agus a slándáil, chomh maith le hathléimneacht fhadtéarmach i gcoinne brúnna aeráide agus comhshaoil ¹⁶³(163).

163 Mol Claochlaithe Córas, 2024, 'Eoraip shlán rathúil a thógáil: Cur chuige córas maidir le clár oibre straitéiseach an Aontais 2024-2029', Club na Róimhe (<https://www.clubofrome.org/publication/eu-strategic-agenda/>) arna rochtain an 28 Eanáir 2025.

Barúlacha

Aistríodh tagairtí ó chríochnótaí go fonótaí. Coinnítear an t-uimhriú. Tá roinnt nótaí nasctha le tagairtí breise.

Liosta acrainmneacha

°C	Céimeanna ceinteagrádacha
An 8ú CGC	An 8ú Clár Gníomhaíochta don Chomhshaol
IS	An intleacht shaorga
CBT	An Comhbheartas Talmhaíochta
SCCT	Sásra coigeartaithe carbóin ar theorainneacha
CCS	Gabháil agus stóráil carbóin
GÚC	Gabháil agus úsáid carbóin
GÚSC	Gabháil, úsáid agus stóráil carbóin
CBI	An Comhbheartas lascaigh
Cinneadh Cur Chun Feidhme ón gComhairle	Comhaontú tionsclaíoch glan
CO ₂	Dé-ocsaíd charbóin
Rialachán na bhForálacha Coiteanna	An rialachán maidir le táirgí foirgníochta
DDT	Déchlóiridhéfhéinilríchlóireatán
EAD	An damáiste bliantúil a bhfuiltear ag súil leis
LEE	An Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil
CE	An Coimisiún Eorpach
ECHA	An Ghníomhaireacht Eorpach Ceimiceán
ECDC	An Lárionad Eorpach um Ghalair a Chosc agus a Rialú
EDC	Ceimiceáin réabtha inchrínigh
EFSA	An tÚdarás Eorpach um Shábháilteacht Bia
CSTE	Comhlachas Saorthrádála na hEorpa
EGD	An Comhaontú Glas don Eoraip
EIR	Athbheithniú ar Chur Chun Feidhme an Bheartais Comhshaoil
EMA	An Ghníomhaireacht Leigheasra Eorpach
ESABCC	An Bord Comhairleach Eolaíoch Eorpach maidir leis an Athrú Aeráide
ESG	Comhshaol, sóisialta agus rialachas
ESPR	An rialachán maidir le héicidhearthóireacht le haghaidh táirgí inbhuanaithe
ESR	Rialachán maidir le comhroinnt díchill
CTA	Córas trádála astaíochtaí
AE	An tAontas Eorpach
F2F	An Straitéis 'Ón bhFeirm go dtí an Forc'
FEC	Tomhaltas fuinnimh deiridh
Gáis-F	Gáis ceaptha teasa fhluairínithe
OTI	Olltáirgeacht intíre
GCT	Gás ceaptha teasa
GtCO _{2e}	Gigatóin de choibhéis dé-ocsaíde carbóin
GW	Gigawatts

Liosta acrainmneacha

HFCanna	Hidreafluoracarbóin
Hg	Mearcair
IAS	Speicis choimhthíocha ionracha
ICEV	Feithicil innill dócháin inmheánaigh
TFC	Teicneolaíocht faisnéise agus cumarsáide
IEA	An Ghníomhaireacht Idirnáisiúnta Fuinnimh
IED	An treoir maidir le hastaíochtaí tionsclaíocha agus tógála beostoic
IPCEI	Tionscadail thábhachtacha ar mhaithe le leas na hEorpa i gcoitinne
IRP	Painéal Idirnáisiúnta Acmhainní
IT	Teicneolaíocht faisnéise
JRC	An tAirmheán Comhpháirteach Taighde
CUAC	An Ciste um Aistriú Cóir
LCP	Gléasraí dócháin móra
GNL	Gás nádúrtha leachtach
LULUCF	Úsáid talún, athrú ar úsáid talún agus foraoiseacht
CAI	Creat Airgeadais Ilbhliantúil
MSFD	An Treoir Réime um Straitéis Mhuirí
Mtoe	Milliún tona de choibhéis ola
NDCanna	Ranníocaíochtaí arna gcinneadh go náisiúnta
NEC	Gealltanais laghdaithe astaíochtaí náisiúnta
PNFA	Plean náisiúnta fuinnimh agus aeráide
ENR	Eagraíocht neamhrialtasach
NH ₃	Amóinia
NÍL _x	Ocsaídí nítrigine
NRP	Plean athchóirithe náisiúnta
NRR	Rialachán maidir le hathchóiriú an dúlra
O ₃	Ózón
ODSanna	Substaintí ídithe ózóin
ECFE	An Eagraíocht um Chomhar agus Forbairt Eacnamaíochta
OPS	Soláthar cumhachta ar tír
PAH	Hidreacarbón iltimthriallach aramatach
PARC	Comhpháirtíocht um Measúnú Rioscaí ó Cheimiceáin
Pb	Luaidhe
PCB	Défhéinil pholaclóirínithe
PEC	Ídiú fuinnimh phríomhúil
PFASanna	Substaintí sárfluorailcile agus polafluorailcile
PFOA	Aigéad sárfluorochtánóch
PFOS	Aigéad sárfluorochtáinsulfónach
PPP	An prionsabal gurb é údar an truaillithe a íocfaidh as
PV	Fótavoltachas
NMVOC	Comhdhúile orgánacha so-ghalaithe neamh-mheatáin
T&Lampa;l	Taighde agus nuálaíocht
T&a;D	Taighde agus forbairt

Liosta acrainmneacha

REACH	Clárú, meastóireacht, údarú agus srianadh ceimiceán
RES	Foinsí fuinnimh in-athnuaite
An tSaoráid Téarnaimh agus Athléimneachta	An tSaoráid Téarnaimh agus Athléimneachta
SAF	Breoslaí eitlíochta inbhuanaithe
SCF	Ciste Aeráide Sóisialta
SO ₂	Dé-ocsaíd sulfair
FBManna	Fiontair bheaga agus mheánmhéide
TW	Teireavatanna
UNFCCC	Creat-Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar an Athrú Aeráide
SAM	na Stáit Aontaithe
UWWTD	An Treoir maidir le Cóireáil Fuíolluisce Uirbigh
An Eagraíocht Dhomhanda Sláinte	An Eagraíocht Dhomhanda Sláinte
y-HCH	Lindán
ZPAP	Plean gníomhaíochta um uisce, aer agus ithir saor ó thruailliú

Nóta maidir le comhshónna airgeadaíochta agus ríomhanna díbhóilscithe

Chun críche na tuarascála seo, rinneadh luachanna airgeadaíochta a cuireadh in iúl i ndollair SAM (USD) in ábhar foinseach a thiontú go euro (EUR) ag baint úsáide as rátaí malairte a fuarthas ó LSEG Data & Analytics.

Tiontaíodh figiúirí stairiúla USD ag úsáid an ráta malairte a bhí i réim tráth a taifeadadh an luach.

I gcás figiúirí USD a thagraíonn do thréimhsí sa todhchaí, cuireadh rátaí malairte réamh-mheasta a chomhfhreagraíonn don tréimhse ama ábhartha i bhfeidhm.

Chun luachanna airgeadaíochta ardtoirte a shloinneadh i dtéarmaí reatha an euro , rinneadh innéacsú trí úsáid a bhaint as comhpháirt praghsanna chomhiomlán OTI Eurostat (táscaire: [nama_10_gdp](#)) mar dhíbhoilsceoir.

Tagairtí

(Aistrítear na tagairtí chuig fonótaí)

An Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil

Comhshaol agus aeráid na hEorpa: eolas ar mhaithe le hathléimneacht, rathúnas agus inbhuanaitheacht

2025 — 282 phointe céatadáin — 21 x 29.7 cm

Tuarascáil EEA 07/2025

ISBN: 978-92-9480-731-1

doi: 10.2800/3817344

Teagmháil a dhéanamh leis an Aontas Eorpach

Go pearsanta

Tá na céadta ionad faisnéise Europe Direct ar fud an Aontais Eorpaigh. Is féidir leat seoladh an ionaid is gaire duit a fháil ag: https://european-union.europa.eu/contact-eu_en

Ar an bhfón nó trí ríomhphost

Seirbhís is ea Europe Direct a fhreagraíonn do cheisteanna faoin Aontas Eorpach. Is féidir leat teagmháil a dhéanamh leis an tseirbhís seo: trí shaorghlao: 00 800 6 7 8 9 10 11 (féadfaidh oibreoirí áirithe táille a ghearradh as na glaonna sin), nó ag an uimhir chaighdeánach seo a leanas: +32 22 99 96 96 nó trí ríomhphost trí: https://european-union.europa.eu/contact-eu_en

Eolas faoin Aontas Eorpach a aimsiú

Ar líne

Tá eolas faoin Aontas Eorpach i dteangacha oifigiúla uile an Aontais ar fáil ar shuíomh gréasáin Europa ag:

https://european-union.europa.eu/index_en

Foilseacháin AE

Is féidir foilseacháin de chuid an Aontais atá saor in aisce agus ar phraghas réasúnta a íoslódáil nó a ordú ag:

<https://op.europa.eu/en/web/general-publications/publications>.

Is féidir cóipeanna iomadúla d'fhoilseacháin saor in aisce a fháil ach teagmháil a dhéanamh le Europe Direct nó le d'ionad faisnéise áitiúil (féach https://european-union.europa.eu/contact-eu_ga).

An Ghníomhaireacht Eorpach Chomhshaoil
Kongens Nytorv 6
1050 Cóbanhávan K
an Danmhairg
Teil.: +45 33 36 71 00
An Gréasán: eea.europa.eu
Fiosrúcháin: eea.europa.eu/enquiries